

SA'DÎ-Yİ ŞİRAZÎ DİVANI

Hazırlayan ve Çeviren

NİMET YILDIRIM

DERGÂH

DERGÂH YAYINLARI 983

Fars Edebiyatı 3

Sertifika No 49170

ISBN 978-625-8437-07-2

1. Baskı Nisan 2022

Eserin Orijinal İsmi
Külliyât-ı Sa'dî

Kapak Görseli
Hüseyin Behzad'ın, Sa'dî'yi resmettiği minyatüründen detay.

Kitap Editörü
Mustafa Sökmen

Kapak Tasarımı
Ayşe Nurgül Kabasakal

Sayfa Düzeni
Ayten Balaç

Baskı
Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.
2622. Sok. No: 6/13
Bağcılar/İstanbul
Tel: (212) 446 05 99

Matbaa Sertifika No 52729

Dergâh Yayınları
Klodfarer Cad. No: 3/20 34122 Sultanahmet/İstanbul
Tel: (212) 518 95 79 80 Faks: (212) 518 95 81
www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Sa'dî-yi Şirazî Divanı'*nın yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.*

SA'DÎ-Yİ ŞİRAZÎ
DİVANI

Hazırlayan ve Çeviren
Nimet Yıldırım

En sevgilime... Bir gece sabaha karşı haber bile vermeden bizleri öksüz bırakarak sonsuzluk evrenine kanatlanan sevgili Annem'e günden güne derinleşen özlemlerimle, rahmet dileklerimle...

DERGÂH

NİMET YILDIRIM

1963 yılında Erzurum'da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nden 1988 yılında mezun oldu. 1988-1990 yılları arasında Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nde uzman olarak çalıştı. 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. 1990 tarihinde Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak görev aldı. 1992 yılında yüksek lisans öğrenimini "Sultan Ahmed-i Celâyir ve Kitâbu'l-Mukaddime Adlı Divanı" adlı çalışmasıyla tamamladı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 1996 yılında tamamladığı "Sa'dî-yi Şîrâzî'nin Bostân ve Gülistân'ında Sözdizimi" adlı tezıyle Fars Dili ve Edebiyatı doktoru oldu. 1997 yılında Yrd. Doç. Dr. olarak atanan Nimet Yıldırım, 1997-2003 yılları arasında Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı görevinde bulundu. 2000 yılında "Fars Dili ve Edebiyatı Doçenti" oldu, 2006 yılında "Profesör" unvanını aldı Hâlen Atatürk Üniversitesi'nde öğretim üyeliği ve bölüm başkanlığı görevlerini sürdürmektedir. Nimet Yıldırım'ın; Farsça Dilbilgisi, İslam Öncesi İran Edebiyatı, İslam Sonrası İran Edebiyatı, İran Mitolojisi, Çağdaş İran Edebiyatı ve İran Tarihi konulu yayınlanmış ve yayına hazırlanan çalışmaları bulunmaktadır.

Başlıca Eserleri: *Farsça Dilbilgisi; Farsça'da Fiiller, Kipler ve Zamanlar; Fars Edebiyatında Kaynakbilim; Farsça Sözdizimi; Gazneliler Dönemi İran Edebiyatı; Fars Mitolojisi Sözlüğü; Ardaviraf, Ardavirafname* (Çeviri); *İran Mıtolojisi; İran Edebiyatı; Firdevsi, İskendername* (Çeviri); *Firdevsi, Şahname* (Çeviri), *Pervîn-i İtisâmî Divanı* (Çeviri, Dergâh Yayınları, 2019); *Rudekî-yi Semerkandî Divanı* (Çeviri, Dergâh Yayınları, 2020).

İÇİNDEKİLER

7 İlksöz

11 **GİRİŞ: SA'DÎ-Yİ ŞİRAZÎ VE ŞİİRİ**
11 Hayatı
17 Edebî Kişiliği
18 Şiiri
26 Sa'dî ve Mevlânâ
28 Eserleri
31 Sa'dî'nin Gazelleri
40 Gazellerin Temaları
47 Gazellerin İçerikleri

55 **DİVAN**
57 Gazeller
487 Terci-i Bend
505 Kıtalar
510 Rubailer

535 Sözlükçe
545 Kaynaklar
549 Dizin

İLKSÖZ

ای بلبل اگر نالی من با تو هم آوازم
تو عشق گلی داری من عشق گل اندامی

İnleyeceksen a bülbül, ben de inlerim seninle
Bir güle âşıksın sen, ben de bir gül tenliye

***

ای ساربان آهسته رو کآرام جانم می‌رود
وآن دل که با خود داشتم با دلستانم می‌رود

Yavaş sür kervancı kervanı, kervanda sevgilim gidiyor
Bir tek gönlüm kalmıştı benim, o da sevgilimle gidiyor

***

من ندانستم از اول که تو بی مهر و وفایی
عهد نابستن از آن به که ببندی و نپایی

Bilemedim baştan ben: Vefasızsın, sevgisizsin sen!
Söz vermemek daha iyi, verip de yapmayacaksan sen

"En güzel şiir söyleyen şair", *"Sözün sultanı"*, *"Söz ülkesinin hükümdarı"* ve Farsça gazelin peygamberi Sa'dî-yi Şirazî'nin gazellerinde ana tema "aşk"tır; dizelerinde sevgililer hep Güneş'i, Ay'ı kıskandıran güzellikleriyle, kıvrım kıvrım kara zülüfleriyle, tatlı nazlarıyla, büyüleyen bakışlarıyla, cana can katan salınışlarıyla cilvelenirken; âşıklar eşsiz sevdalarıyla, vuslat arzularıyla, çılgınca aşkları ve tutkularıyla, özlemleriyle, vefalarıyla öne çıkarlar. Sa'dî'nin şiirlerinden büyük söz ustaları *"hayat suyu, bengisu pınarı"* nitelemeleriyle söz ederler.

Hamuru aşk ile yoğrulmuş bir yürek taşıyan Sa'dî, hayatı boyunca dünyevi takıntılardan uzaklarda kalmayı başarmış, yüreğindeki aşk ateşi hiç sönmemiş, alevlenerek hep yanmıştır. İşte gazellerinde ve diğer eserlerinde görülen tatlı, dinmek bilmeyen aşk esintileri de yüreğindeki bu aşk ateşinin yansımalarıdır.

Sa'dî'nin oluşmasını şiddetle arzuladığı ve bütün çabasını bu yolda sarf ettiği mutluluk dolu dünya düzeni, diğer bir ifadeyle "Medîne-i Fâzılâ: *Erdem Şehri*", adalet ve hak temelleri üzerine basamak basamak yükselir. Bu yüzden eserlerinde hep bu dünyanın hayallerini kurar, bu dünyayı uzun uzun betimler. Onun sevdiği ve övdüğü idareciler, yüce yaratıcının dergâhına, gösteriş karıştırmadan samimiyetle yüz süren, gündüzünü halka hizmetlerle, gecelerini de yaratıcıya yönelip ona karşı görevlerini yerine getirmeye çalışarak geçiren "*Toprağın altında huzurla uyur/Halkını huzurla uyutan hükümdar*" ilkesine gönül vermiş büyük şahsiyetlerdir. Sa'dî, yaratıcıyı tanımayan, onun çizdiği sınırları gözetmeyen hükümdarların iyi birer yönetici olamayacakları ve saltanatlarının da uzun sürmeyeceği inancını taşır. Bu bağlamda *Külliyât*'ının hemen her bölümüne serpiştirdiği özlü cümleleriyle, özellikle *Bostân*'ın ilk bölümünü hükümdarlara ayırmasıyla bu konunun son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Sa'dî'nin şiirlerini ve özellikle de gazellerini sımsıcak tutan ve gönüllere konup yerleşmesini sağlayan aşk, sadece insanın güzelliğine yönelik, fiziki alımlılığa adanmış bir aşk değildi. Sakınganlığın ruhu, hakkın ergin nitelikleri de zaman zaman bu aşkın yaygın ve baskın konuları arasına girmekteydi. Bu boyutlarından hareketle bazılarının, onun aşkının ve şiirinin yanında tasavvufi aşkının da tamamıyla yüce evrenlere olduğunu düşünmelerine neden olmuştur. Sadece gazellerinde değil diğer şiirlerinin çoğunda da doğa aşkı, iyilik ve güzelliğe sevdası, Tanrı'nın güzelliğinin cilveleri bolca gözlenir. Özellikle tasavvuf içerikli bölümlerdeki şiirlerinde bu tutkun ve çılgın âşık, yerini her şeyden vazgeçmiş bir ârife bırakmaktadır.

Sa'dî'nin gazelleri içerikleri açısından üç ayrı kategoride ele alınır: Divanında en çok yer verdiği "Aşk gazelleri"nin öne çıkan ayrıcalıklı özellikleri, tamamen insani, somut, dokunulabilen, hissedilebilen duygu ve düşünceleri dillendirmeleridir. Bir insanın başka bir insana karşı olan en yüce ve en kutsal aşkı... Bu tür aşk gazellerinin genel olarak temaları, âşığın katıksız, karşılıksız bütün varlığıyla sevgilisine teslim olmasıdır. "Tasavvufi gazeller"inde Sa'dî, insan ile Tanrı arasındaki ilişkiler temelinde evren ile Tanrı arasındaki ilişkileri konu alır. Bu ârifçe aşk, onun gazellerinde dinsel geniş kapsamıyla derin beşeri aşk ile iç içedir. "Öğüt gazelleri" de, insanları doğruya, güzele ve iyiliklere yönlendirme amaçlı özlü sözlerden oluşmakta ve şiirlerinde önemli bir yekûn oluşturmaktadır. Bu dalda da en güzel ve en içli derin anlamlı dizeler onun şiirlerinde ışıltılar saçar.

Farsça şiirin tarihsel geçmişi, zengin dağarcığı ve engin boyutlarıyla dünya edebiyatlarında, özellikle de doğu edebiyatlarında derin ve yoğun bir etkiye sahiptir. Bizim edebiyatımız ve şiirimiz üzerinde de son derece yaygın ve derin etkisi bulunan Farsça şiir, klasik dönemlerden bu yana Fars, Türk ve Hintli büyük söz ustaları tarafından doruklara taşınmıştır. Farsça konuşulan coğrafyalar dışında Farsça edebiyat ve şiirin en yaygın ve en etkili olduğu, Farsça şiire en çok kucak açan coğrafya yine Anadolu olmuştur. Anadolu, klasik çağlardan bu yana Farsça söyleyen şairleri ve şiirlerini çok sevmiş, Farsça söyleyen şairler bizim yurdumuzda, yoğun kabul görmüşlerdir. Klasik çağların her biri bir şiir dehası söz ustaları, dünyaca ünlü başyapıt *Şahnâme*'yi insanlığa armağan eden Firdevsî başta olmak üzere, Senaî, Attâr, Nizamî, Mevlanâ, Sa'dî, Hâfız; çağdaş dönemde Türk dünyamızın son büyük şairlerinden Muhammed Hüseyn-i Şehriyâr bunlardan sadece birkaçıdır.

Sa'dî-yi Şirazî'nin aşk, sevgi, erdem, ahlak, huzur ve mutluluk başta olmak üzere en yüce değerlere yer veren duygularını dizelerine aktardığı eşsiz *Divan*'ını güzel Türkçemize kazandırmak benim için son derece onur ve gurur verici bir çalışma oldu; bu inci dizili dizelerden kendi adıma ben çok şey öğrendim.

Çeviride; *Sa'dî-yi Şirazî Divanı*'nın erişebildiğim aşağıdaki baskılarını karşılaştırmalı olarak inceledikten sonra Bahauddîn-i Hurremşahî'nin, *Külliyât-ı Sa'dî* adıyla yayınladığı (Tahran 1386 hş.) metni esas aldım. Hem *Divan*'ın çeviriye esas metni, hem de diğer baskılarındaki toplam beyit sayısı (Gazeller, Terci-i Bend, Kıtalar, Rubailer) 6.885'dir. Türkçe çeviride başvurulan ve değerlendirilen baskılar şunlardır:

Durveş, Fazlullâh, *Külliyât-i Kâmil-i Eş'âr-i Sa'dî*, Tahran 1388 hş.
Hâlıkî, Muhammed Rızâ Berzger- Akdayî, Tûrec, *Şerh-i Ğezeliyyât-i Sa'dî*, Tahran 1386 hş., I-II.
İzedperest, Nurullâh, *Ğezelhâ-yi Sa'dî*, Tahran 1362 hş., I-II.
Kezzâzî, Mîr Celaluddîn, *Ğezelhâ-yi Sa'dî*, Tahran 1371 hş.
Niyâzkâr, Farah, *Şerh-i Ğezeliyyât-i Sa'dî*, Tahran 1390 hş.
Rehber, Halîl Hatîb, *Dîvân-i Ğezeliyyât-i Ustâd-i Sohen Sa'dî-yi Şîrâzî*, Tahran 1377 hş., I-II.
Sa'dî-yi Şirazî, *Bostân* (yay. Ğulâm Huseyn-i Yûsufi), Tahran 1372 hş.
Sa'dî-yi Şirazî, *Külliyât-ı Sa'dî* (yay. Bahauddîn-i Hurremşahî), Tahran 1386 hş.
Sa'dî-yi Şirazî, *Külliyât-ı Sa'dî* (yay. Muhammed Ali Furûğî), Tahran 1369 hş.
Saremî, İsmâîl-Musaddık, Hamîd, *Ğezelhâ-yi Sa'dî*, Tahran 1376 hş.
Yahakkî, Muhammed Cafer, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, Tahran 1392 hş.
https://ganjoor.net/saadi/divan/

Sa'dî-yi Şirazî'nin bu eşsiz başyapıtının Türkçemize kazandırılmasında en büyük pay sahibi, İran İslâm Cumhuriyeti Erzurum başkonsolosu, bir edebiyat sevdalısı Dr. Sejad Soltanzadeh Bey'dir. Erzurum'a gelişlerinden bu yana edebiyat ve kültür

konulu çalışmalarımızda desteklerini esirgemeyen, daha önce *Pervîn-i İtisamî Divanı* ile *Rudekî-yi Semerkandî Divanı*'nın çevirisi ve yayınlanmasında da önerileri ve destekleriyle katkı sağlayan Soltanzadeh Bey'e şükranlarımı sunuyorum.

Şiirlerin çevirilerinde ve son okumalarında sık sık görüşlerine başvurduğum değerli hocam Tebriz Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Esedullah Vahid Bey'e, Dr. Öğr. Üyesi Pouneh Abdollahifard'a ve Arş. Gör. Şeyda Arısoy'a çok değerli katkılarından dolayı şükranlarımı sunuyorum. Bu eserin siz değerli okurlara erişmesini sağlayan Dergâh Yayınları'na da sonsuz teşekkürler.

Takdir edileceği gibi böylesine kapsamlı çalışmalar büyük emek ve yoğun çabaların ürünü olarak ortaya çıkarlar. Bütün dikkat ve özene rağmen bu çalışmanın da hataları ve eksikleri olacaktır. İlgililer, yapıcı eleştirileri ve değerli görüşleriyle daha doğruya erişmemi sağlayacaklardır.

هر کس به زمان خویشتن بود
من سعدی آخرالزمانم

Herkes yaşadığı zamanın şairi
Sa'dî! Kıyamete kadar ulu şairim ben

NİMET YILDIRIM
Şubat 2022, Erzurum

GİRİŞ: SA'DÎ-Yİ ŞİRAZÎ VE ŞİİRİ

سخن بیرون مگوی از عشق سعدی
سخن عشقست و دیگر قال و قیلست
Sa'dî söyleme asla aşk dışında bir söz
Söz dediğin aşk, dedikodu aşk dışında her söz[1]

1. HAYATI

Ebû Muhammed Sa'dî, Müşerrifüddîn Muslih b. Abdullâh-i Şirazî, tartışmasız İran edebiyatının başyapıtı, en doruktaki kahramanlık anlatısı *Şahnâme*'yi dünya edebiyatlarına armağan eden Firdevsî'den (ö. 411/1020) sonra Farsça şiir göklerini şaşırtıcı ve büyüleyici ışıltısıyla aydınlatan, yüzyıllar geçmesine karşın etkisini artırarak sürdüren en büyük söz ustalarından biridir. Ustaca ve çok akıcı kullandığı dil, bütün dizelerine ve cümlelerine serpiştirdiği aşk, sevgi ve gönül esintileri en üst düzeydedir.[2]

"Efsahu'l-mütekellimîn: *En güzel şiir söyleyen şair*" olarak bilinen Sa'dî-yi Şirazî'ye "söz ustası" denilmesinin gerekçesi, onun *Bostân*'ı, gazelleri ve diğer şiirleriyle sadece Fars şiirini değil, Fars nesrini de en doruklara yücelten kişi olmasıdır. Eşsiz eseri *Gülistân* ile Farsça nesrin en güzel örneğini, "sanatlı nesir" tarzının en güzel

1 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 387/Gazel: 74.

2 Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 584-592; Zerrînkûb, *Ez Guzeşte-yi Edebî-yi Îrân*, s. 358; Losensky, Paul, "Sa'di", *Encyclopædia Iranica*, www.iranicaonline.org

metnini ortaya koymuş, rakipsiz ve özgün tarzını yaratmıştır. Onun tartışmasız hem nesirde hem de şiirde böylesine doruklarda rakipsiz kalan eserleri kendisinin "Söz ülkesinin hükümdarı" olarak nitelenmesine neden olmuştur. Bizzat kendisi de bunu en güzel şekilde dillendirmiştir:

نه هر کس حق تواند گفت گستاخ
سخن ملکیست سعدی را مسلم

Gerçeği korkusuzca söyleyemez kimse
Söz bir ülke, hükümdarı da Sa'dî kesinlikle [3]

Adı "Muslih", babasının adı Abdullah; lakabı "Müşerrifüddin"; şiirdeki adı/mahlası "Sa'dî"dir. Yaygın olarak Sa'dî; "Ustâd-i sohen: *Söz ustası*", "Pâdşâh-i sohen: *Söz hükümdarı*", "Şeyh-i ecell: *Ulu Şeyh*" ve "Ustâd: *Üstad*" lakaplarıyla da bilinir. Kaynaklardaki bilgilere göre; yaklaşık otuz beş yıl süren uzun seyahatlerinin ardından yurduna döndüğünde Sa'd b. Zengî birkaç yıl önce vefat etmiş, yerine tahta Ebû Bekir b. Sa'd b. Zengî geçmişti. Sa'dî, mahlasını da yaşadığı günlerde Şiraz ve çevresindeki coğrafyalarda egemenlik sürmüş olan Atabek Ebû Bekir b. Sa'd b. Zengî'den aldığı kaynaklarda aktarılır.[4] Devletşâh'a göre babası Atabek Muzafferuddîn Sa'd b. Zengî'nin yakınları arasında bulunuyordu. "Sa'dî" mahlasını kullanması da bu yüzdendir. 726/1326 yılında yaklaşık olarak Sa'dî'nin ölümünden otuz yıl sonra onun *Külliyât*'ını derlemiş olan Ebû Bekr-i Bisutûn, esere yazdığı giriş bölümünde Sa'dî'den şöyle söz eder: "Mevlanâ Şeyhü'ş-şuyûh fî ahdih, Kudvetü'l-âşıkîn, Zübdetü'l-ârifîn, Efsahü'l-mütekellimîn, Mefharü's-sâlikîn, Muslihu'l-İslâm ve'l-Muslimîn, Şeyh Sa'dî-yi Şirazî". Sa'dî, kendisinden "Sa'dî-yi Şirazî" diye söz eder, ancak daha çok "Sa'dî" diye anılır. [5]

Sa'dî 606/1209 yılında Şiraz'da, eskiden beri din bilginleri yetiştiren bir ailede dünyaya geldi. Çocukluk günlerinden itibaren babasının gözetiminde öğrenim gördü. Babasının adı Abdullah, anne tarafından atasının adı da "Muslih" idi. O çağların töresine göre; insanlar genellikle çocuklarına atalarının adlarını verirlerdi. Bu yüzden Sa'dî'nin adı da "Muslih" olmuştur.[6] Çocuk yaşta babasını kaybeden Sa'dî, annesinin akrabalarından Mesud b. Muslih Farisî'nin koruması altında öğrenimini sürdürdü. İlk edebi ve dini bilgilerini Şiraz'da aldı.[7] Ardından yurdundan ayrılarak

3 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 675/Mevâiz/Kaside: 37.

4 Browne, *Ez Senâî Tâ Sa'dî*, s. 211; Ethé, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, s. 167; Şiblî-yi Numanî, *Şi'ru'l-'Acem*, II, 19; Nefisî, *Târîh-i Nazm u Nesr*, I, 167; Furûzânfer, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, s. 365; Rypka, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, I, 451; Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 7-8.

5 Nefisî, *Târîh-i Nazm u Nesr*, I, 167; Fanî, Kamrân, "Sadî", *DZEF*, III, 654.

6 Şiblî-yi Numanî, *Şi'ru'l-'Acem*, II, 19-20; Fanî, Kamrân, "Sadî", *DZEF*, III, 654.

7 Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 592-594

uzun bir yolculuğa çıktı. Bu uzun seyahatlere çıkmasının temel amacı, öğrenimini sürdürmek, dünyayı gezip görmek, hayatın gerçekleriyle yüz yüze gelmekti. Önce öğrenimini sürdürmek için Bağdat'a gitti. Bağdat'ta önceleri Mustansıriyye Medreseleri'nde, daha sonra da Nizamiye Medreseleri'nde öğrenimine devam etti.[8]

Nizamiye Medreseleri o dönemler İslâm dünyasının en büyük, en önemli bilim ve edebiyat merkezi olarak bilinmekteydi. Sa'dî bir süre orada öğrenim gördü. Bağdat Nizamiye'sinde öğrenim görmesi bir taraftan oranın bereketi ve feyzinden yararlanması; diğer taraftan da gençlik yıllarında o çağların en güçlü ve en ünlü din bilimleri otoritesi, Bağdat vaizi ve Mustansıriyye Medreseleri müderrisi İbn Cevzî'den (ö. 656/1258) ders ve feyiz alması açısından Sa'dî'nin ruhsal ve düşünsel dünyasında alabildiğine derin etkiler ve silinmez izler bırakmıştır. Sa'dî'nin şiirlerinde çok geniş olarak yansımasını bulan ve şiirine gerçek rengini veren şeriat bilimlerini İbn Cevzî'den; tarikat töreleri ve tarzını da Şihabuddîn Ömer Sohreverdî'den (ö. 632/1234) almış, bu iki otoritenin özgün tarzlarını kendi tarzıyla sentezleyerek orta bir yol açmış, eserlerinde de hep bu orta yolu izlemiştir. [9]

Sa'dî, tasavvuf konusundaki piri Sohreverdî'yle bir seyahatinde birlikte deniz yolculuğunda bulunduğunu, öğrenciliği boyunca da özlü ve derin anlamlı sözlerinin feyziyle mistik evrende aşamaları bir bir aştığını belirtir:

مرا شیخ دانای، مرشد شهاب
دو اندرز فرمود بر روی آب

یکی آنکه در نفس خودبین مباش
دگر آنکه در خلق بدبین مباش

Bana bilge şeyh mürşidım Şihâb
Denizde, gemideyken iki öğüt verdi:

Biri: "Kendine beğenmiş biri olma"
Diğeri: "İnsanlara karşı karamsar olma"

Sa'dî, hayatının önemli bir kısmını Bağdat'ta öğrenim görmesinin yanı sıra hilafet merkezi Bağdat'ın ünlü bilim ve düşünce adamlarıyla görüş alışverişlerinde bulunarak geçirdi. Ancak gördüğü öğrenim, edindiği bilgilerin onu istediği gibi tatmin etmediğini düşündüğünden olsa gerek çevresindeki coğrafyaları gezip görme

8 Ethé, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, s. 167; Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 8-9; Zerrinkûb, *Ez Guzeşte-yi Edebî-yi Îrân*, s. 357.

9 Ethé, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, s. 167; Browne, *Ez Senâî Tâ Sa'dî*, s. 211; Nefîsî, *Târîh-i Nazm u Nesr*, I, 167-68; Şiblî-yi Numanî, *Şi'ru'l-Acem*, II, 21-23; Furûzânfer, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, s. 369; Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 10.

düşüncesi bir süre sonra bilgi edinme ve eğitim düşüncesine egemen oldu. İslâm coğrafyasını gezmeye başladı. Bu seyahatlerinde gezip gördüğü Kufe, Basra, Halep, Şam, Trablus, San'a, Hicaz gibi şehirler onun tecrübelerini geliştirmesine katkı sunmuş merkezlerdir. Bu gezileri esnasında birkaç kez hac ziyaretinde de bulunmuş, Arapçanın değişik yörelere göre değişen lehçelerini bizzat konuşulduğu bölgelerde daha da geliştirmiş, bu yüzden de daha sonra yazdığı "mülemma" türü şiirlerinin yanı sıra son derece akıcı, söz sanatları açısından da alabildiğine değerli, uzun fesahat ve belagat örneği Arapça kasidelerini yazmıştır. [10]

Sa'dî'nin, 620-655/1223-1257 yılları arasında 35 yıl süren bu upuzun seyahat dönemi 655/1257 yılında Şiraz'a dönmesiyle sona erdi. Bu döneminde sadece Arap coğrafyalarını gezmemiş, Anadolu ve hilafet coğrafyasının doğu kesimlerine de gitmiştir. Bütün bu uzun ve yorucu seyahatlerinin ardından elli yaşlarının üzerinde yoğun bir bilgi ve tecrübe birikimiyle doğduğu topraklara geri döndüğü günlerde Moğol saldırılarının etkileri de azalmış bulunmaktaydı. [11]

O, asıl ders kitabının, dünyada sürekli cereyan halinde bulunan, canlı olarak yaşanan hadiseler olduğunu, kendisi bu kitabı henüz okuma imkânı bulamadığı için alması gereken daha nice dersler bulunduğunu, dolayısıyla da eğitim dönemini tamamlamamış olduğunu düşünüyordu. Bu yüzden hayatında kimsenin cesaret edemeyeceği bir dönemi, kargaşa dolu coğrafyalarda ömrünün önemli bir bölümünü içerisine alacak, sınırları oldukça geniş bir seyahat devresini başlatmış, gezme ve görmeye olan şiddetli arzusu, onu çok uzak bölgelere, rengi, dili, ırkı, dini sosyal yaşantısı birbirinden tamamen farklı insanlar arasına çekti götürdü. Eserlerinden ve kendisi hakkında yazılanlardan anlaşıldığına göre, emniyet ve ulaşım probleminin yoğun olarak yaşandığı o klasik çağda Sa'dî, kendi ifadesiyle yıllarca evreni köşe bucak gezdi, her harmandan bir deste derdi. Başta İran olmak üzere Irak, Hicaz, Suriye, Lübnan, Anadolu, Orta Asya ve daha başka bölgeleri gezip gördü. Siyah, sarı, beyaz... her ırktan; Hıristiyan, Yahudi, Müslüman, Mecusi... her dinden insanlarla görüştü, konuştu, kısa ya da uzun süreli birliktelikler yaşadı.[12] Abdurrahmân-i Camî'ye (ö. 898/1492) göre; Sa'dî dört kez hacca gitti;[13] Devletşâh'ın (ö. 900/1494) ifadeleriyle on dört kez hac ziyaretinde bulundu.[14]

10 Ethé, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, s. 167-68; Browne, *Ez Senaî Tâ Sa'dî*, s. 212; Rypka, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, I, 452-53; Furûzânfer, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, s. 370-71; Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 10-11.

11 Ethé, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, s. 168; Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 597; Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 11.

12 Tabâtabaî, Muhît, "Hâne-yi Sa'dî, *Yağma*, 46/6 Tahran 1352 hş., s. 331.

13 Camî, *Nefehât*, s. 600.

14 Devletşâh, *Tezkire*, s. 223.

Sa'dî, böylelikle tecrübe alanındaki eğitimini de tamamlamış oluyordu. Uzun yıllar süren bu seyahatlerinde gördüklerini, duyduklarını, bizzat yaşadıklarını bir araya topladı ve kendisinden sonra gelecek olanlara çok değerli, ibret, öğüt ve hayat tecrübesi dolu veciz eserler bıraktı. Gönül gözlerini açarak gezmiş olan Sa'dî, bu yüzden olayları değişik bir açıdan izleme imkânı bulmuştu. Her zerrenin hakikati gösteren bir ayna, her yaprağın marifet kitabının bir sayfası olduğunu gözlemledi. Yine aynı gözle bizzat içerisinde yaşadığı toplumu, o toplumu oluşturan bireyleri, yönetenleri ve yönetilenleri dikkat ve ibret dolu bakışlarla inceledi. Çıkardığı sonuçları, çok değerli tecrübeleriyle harmanlayarak kendisinden sonra gelecek kuşaklara, kuracaklarını umduğu barış ve huzur toplumlarının oluşmasında belki faydalı olur amacıyla armağan etti. [15]

دریغ آمدم زآن همه بوستان
تهیدست رفتن سوی دوستان

Bütün bu bahçeleri bir bir gezip de,
Dostlara bir hediye götürmezsem yazık olur.[16]

Sa'dî, böylesine aşk ve heyecan dolu olarak Şiraz'a dönmede son derece haklıydı. Çünkü Sa'dî'nin döndüğü günlerde Şiraz, mahlasını adından almış olduğu, ününü kedisine borçlu olduğu Atabek Ebû Bekir b. Sa'd b. Zengî'nin egemenliğindeydi. Bu hanedanın yöneticileri güçlü siyasetleri ve sorunları çözme yetenekleriyle Fars bölgesinin dış saldırılardan güvencede kalmasını sağlamışlardı. Bu huzur ve refah ortamı da şairler ve yazarlar için son derece önemliydi.[17]

Sa'dî, bu uzun seyahatlerinde gezip gördüklerinden sadece eserlerindeki derin anlamlı, akıcı, sade aşk gazellerini değil, son derece önemli hayat dersleri, tatlı hayat hikâyeleri, ibretli zevkle okunmaya ve dinlenmeye değer hatıraları da beraberinde getirdi. Şiraz'a dönüşünün üzerinden çok geçmeden 655/1257 yılında bu değerli hatıralarını, ibret dolu sözler ve serüvenlerini alabildiğine fasih ve beliğ, edep, ahlak, eğitim ve öğretim amaçlı manzumesini yaşadığı çağın bilim ve edebiyat sevdalılarıyla sonraki kuşaklara armağan etti. Kendisi bu eserine *Sa'dînâme* adını vermişti. Bu eseri daha sonra 656/1258 yılında yazdığı ve söz konusu hatıralarını ve ibretli sözlerini aktardığı *Gülistân* adlı eserinin yanında daha çok *Bostân* adıyla bilinmektedir.[18]

Tam da bu zamanlarda Sa'dî'nin şairliği, şiirinin ünü yücelere erişiyor, yazdıkları ve söyledikleri kendi ifadeleriyle altın sayfalar olarak her tarafa ulaştırılıyor ve

15 Sa'dî, *Bostân* (Yûsufî), (Giriş), s. 20-21.
16 Sa'dî, *Külliyât* (Furûğî), *Bostân*, s. 188.
17 Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 12.
18 Ethé, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, s. 168-169; Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 13.

kendisinden de "Şeyh-i Şiraz: *Şirazlı Şeyh*" ve "Ustâd-i Sohen: *Söz ustası*" diye söz ediliyordu. Bilge bir şair, aynı zamanda gençler gibi âşık bir yaradılışa ve maceracı bir kişiliğe sahip olan Sa'dî, son derece saygı duyulan bir kişilik ve nüfuzlu bir şair olarak yaşıyordu. Atabekler ve onlara bağlı yöneticilerle yakın ilişkileri vardı. Ancak birlikteliği onları övmek, dalkavukluk yapmak için değildi. Yöneticilerle görüşme ve konuşma fırsatı bulduğu her an sözlerine öğütle, eleştiriyle, uyarıyla başlıyor, bazen tatlı bazen acı uyarılarla mesajlarını iletiyordu. Saraylarına davet edildiğinde ya da gittiğinde, haksızlığa uğramış birine yardımcı olmak, haksızlıkları önlemek amacıyla gidiyordu.[19]

Sa'dî, Şiraz'a döndüğünde Ebû Bekir b. Sa'd b. Zengî'nin yakınları arasına girdi. Ancak bu yakınlık saray şairliği anlamında değildi. Şiraz'ın ünlü kişilikleriyle Şiraz dışında birtakım ulu kişileri öven şiirler kaleme aldı. Şiraz'daki hayatı özgürlükler içerisinde, halka hizmet ederek geçti. Hem şiir ve hem de nesirdeki üstün başarıları kendisiyle ilgili birtakım efsanevi ululayıcı rivayetlerin oluşturulmasına da neden odu. Kasidelerini, gazellerini değişik risalelerini bu günlerde büyük bir zevk ve engin düşünceleriyle kaleme aldı. Sık sık değişik makamlarda insanlara öğüt veren konuşmalar ve vaazlar verdi. Bu dönemde bir kez daha hac yapmak amacıyla Mekke'yi ziyaret etti. Tebriz yoluyla Şiraz'a döndü. Bu seferinde Şemsüddîn Cüveynî (ö. 683/1284) ve kardeşiyle görüştü. Abaka Han (eg. 1265-1282) tarafından büyük bir izzet ve ikram ile karşılanarak ağırlandı. Abaka Han'a öğüt ve vaaz verdi.[20]

Hayatının son demlerini Şiraz'da geçiren Sa'dî, farklı tarihler verilse de 691/1292 yılında hayata veda etti. Topraktan gelen aşk ile karıştırılıp insanlık tenine sığdırılan ışıltılı kandili sönünce, Şiraz'da "Sa'diyye" adıyla bilinen makamında sonsuzluğa uğurlandı.[21]

دولت جاوید یافت هر که نکونام زیست
کز عقبش ذکر خیر زنده کند نام را

Sonsuz devlete erişti iyi adla yaşayan
Diriltir adını iyilikle anılması arkasından [22]

19 Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 14.

20 Browne, *Ez Senâî Tâ Sa'dî*, s. 212-13; Şiblî-yi Numanî, *Şi'ru'l-'Acem*, II, 29-31; Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 597-598; Furûzânfer, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, s. 372; Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 14-15.

21 Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 15.

22 Sa'dî, *Gülistân*, Dibâce, s. 29.

2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Sa'dî'nin duyguları ve eserlerine yansıyan düşünceleri İslâm coğrafyalarında alabildiğine yoğun ve olağanüstü bir ilgi görürken diğer coğrafyalarda da yakından izlenmektedir. Düşünceleri, birçok yerde batılı yazarlar ve şairlerin düşünceleriyle de benzerlik göstermektedir. Batılı yazarlar ve şairler tarafından bu denli bilinmesi ve izlenmesi oldukça dikkat çekmekte, buradan hareketle Fransız doğubilimci Ernest Renan'ın (ö. 1892) ifadesiyle Sa'dî neredeyse zaman zaman batı toplumlarında batılı bir kişi olarak algılanmaktadır. Birçok Avrupalı yazar ve şairin klasik dönemlerden beri Sa'dî'nin eserlerine yoğun ilgisi de bu özelliğinden kaynaklanmaktadır. Gerçekte Fransız şair La Fontaine (ö. 1695) eserlerindeki birçok yerde onun hikayelerini şiir diline çevirerek aktarmış, ünlü Alman şair Goethe (ö. 1832) de onun bazı şiirlerinden ilham almıştır. Nitekim Voltaire (ö. 1778), Balzac (ö. 1850) ve Victor Hugo (ö. 1885), Musset (ö. 1857) de Sa'dî'yi bilen, ondan etkilenen ve eserleriyle tanışık olan kişilerdir. Bütün bunlar Sa'dî'nin çok eski çağlardan bu yana Avrupalılar tarafından tanındığını göstermektedir. Özellikle *Bostân* ve *Gülistân*, XVII. yüzyıldan bu yana batı dillerine çevrilmektedir. Divanının bazı bölümleri de batı dillerine çevrilmiştir. Sadi'nin böylesine ilgi görmesi ve beğenilmesinin sebebi, onun herkeste bulunan ve aynı özellikleri taşıyan gönle hitap etmesidir. [23]

Sa'dî, bir bilge ve bir ârif olmasından öte güçlü, büyük ve gerçek bir şairdir. Şiirinin temaları da aşk ve ahlaktır. Görünmeyen, algılanamayan fizik ötesi evrenin gelişmelerinden söz eden, aşk ve ruhtan maddi evrenle, maddeyle asla ilgisi bulunmayan soyut mücevherler üreten bir Eflatun (ö. MÖ 347) değildir. O bir Sokrat'tır (ö. MÖ. 399); insanı ve onun yazgısını önemseyen, Alkibiades (ö. MÖ 404) gibi bir güzele aşk beslemesini de insanlığı ve erginliği arama yolunda engel olarak görmeyen bir Sokrat'tır. Voltaire gibi herkesin düşüncelerini ve görüşlerini kokmadan ve asla çekinmeden dillendirmelerini istemektedir. Bütün bunlarla birlikte Eflatun gibi kendisi için hayali bir dünya kuran, kötülük ve çirkinlikleri, iyilik ve güzelliklerin ayaklarına kurban eden bir şairdir Sa'dî. Hak bildiği sözü korkmadan, çekinmeden Sokrat gibi dile getirir, halkın bu sözler karşısında nasıl tepki vereceklerini aklından bile geçirmez.[24]

Sa'dî, yoğun halk kesimlerine son derece ilgi duymakta ve onlara sevgiyle bakmaktadır. Onların arasından sıyrılıp bir kenara çekilmez, onlarla birlikte yaşar, kendisine karşı yapılabilecek olumsuzluklara karşı da sabırla davranır. Yetenekli ve alıcı olmayan kişileri eğitmeyi yararlı görmez, ancak alabilecek yeteneklere de eğitim verilmesinin

23 Zerrinkûb, *Bâ Kârvân-i Hulle*, s. 256.

24 Zerrinkûb, *Bâ Kârvân-i Hulle*, s. 257.

yararlı oldu kanısındadır. Öğütlerinin çoğu da zaten yoğun halk kitlelerini hedef almaktadır. Bu yüzden birçok sözü toplumların bu kesimlerince atasözleri gibi ezberlenmekte ve dilden dile dolaşmaktadır. Büyük hocaları Sohreverdî ile İbn Cevzî gibi şeriata ve Peygamber'in sünnetine uymayı tavsiye eder. O, ne kendisini sufice düşlere teslim etmiş olan Sohreverdî ve ne de sufileri; büsbütün şeytana yenilmiş ve onun tutsağı olmuş gibi gören İbn Cevzî'dir. Dünyayı gezmiş görmüş bir bilge olarak her zaman orta yolu izlemektedir. Bu yüzden de onun temel eğitim ilkesi hikmet, pratik bilgi ve yaşama zevkidir. Ne filozof ve bilgelerin kendilerini tatlı düşlere sürükleyen uzun uzadıya hayalcilikleri ve ne de sufilerin kendilerini Tanrı karşısında bir hiç olarak görmelerine neden olan vahdet düşüncelerini benimser. İşte gerçekte insanı aşırılıkların bağlarından kurtaran ve tutsaklıktan uzak tutan da bu orta yolda yürümeyi ilke edinen ve salık veren tarzıdır. [25]

Sa'dî'nin hayat felsefesinde özgürlük son derece önemlidir. Bu özgürlük düşüncesi onu kendisine, eşine, dostuna ve vatanına bile sıkı sıkıya bağlamaz. Vatan sevgisi, şairi Fars ülkesiyle sınırlı tutmaz; onu başka dinlere, ırklara ve kültürlere ilgi duymaktan alıkoymaz. İnsanlık bakış açısıyla hem kendi dünyasına hem Frenklerin ve hem de Moğolların dünyasına baktığında "*insanoğullarını bir tenin organları*" olarak görür. İnsanların bir hiç uğruna, kendilerine yaraşmayacak tavırlarla birbirlerinin canlarına düşmelerine üzülür durur. Bu yüzden insanların aşırı duygularla hiçbir bölgeye, hiçbir dosta gönül bağlamalarını, bir ırka bağlı olsalar da diğer ırklara kin ve düşmanlık beslemelerini insanlık makamına yaraştırmaz. [26]

3. ŞİİRİ

Daha hayatta iken ününün dünyanın birçok bölgesine yayılmış olması, Sa'dî'nin büyüklüğünü, sözlerinin yüceliğini gösterir. Daha önceleri Zahîr-i Faryabî (ö. 598/1201) ve Hakanî-yi Şirvanî (595/1199) gibi şairler de yaşadıkları günlerde ün kazanmış, zamanın edebiyat ve şiir dünyasında tanınır, bilinir kişiler olmuşlardır. Ancak hiçbir şair dünya çapında; Anadolu'dan Hindistan'a kadar geniş coğrafyalarda Sa'dî kadar büyük bir üne erişememiştir. [27]

Sa'dî, sadece edebi değerleri alabildiğine yüksek her biri birer başyapıt eserleriyle değil; el attığı, ilgilendiği her alanda hep son derece yetenekli ustalığıyla bilinmektedir ve hep rakipsizdir. Tasavvuf konusunda da, soyut mistik düşüncelere asla ilgi duymaz. Ancak yüce erdem, ahlak ve didaktik değerleri günlük hayatta, sosyal ilişkilerinde her zaman özenle öne çıkarır. Özellikle *Bostân* ile *Gülistân*'ı bu amaçla

25 Zerrinkûb, *Bâ Kârvân-i Hulle*, s. 257-258.

26 Zerrinkûb, *Bâ Kârvân-i Hulle*, s. 258.

27 Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 600.

kaleme almış; bu ve diğer eserlerinde erdem ve ahlak değerlerini vurgulamış, yaşadığı çağdaki sosyal gelişmeleri *Gülistân*'da son derece akıcı ve güzel bir dilde aktarmıştır.[28]

Sa'dî'nin önemli bir bölümü lirik olan eserlerinin bir kısmı ünlü bazı kişiliklerin övgülerini konu alırken önemli bir kısmı da, aşk başta olmak üzere öğretici ve tasavvufi konulara yer vermektedir. Sa'dî'nin gazelleri günümüzde belki de geçmiş çağlardakinden daha çok saygıya, özel ilgiye mazhar olmaktadır. Daha yazıldığı günlerde hem içerik hem de konuları açısından yenilikçi, alabildiğine sade, akıcı ve yüce insani duygulara; aşk, sevgi, erdem, güzellik gibi en yüce duygu ve düşüncelere yer vermeleri gerekçesiyle gazelleri yaraştıkları ilgi ve değere erişmişlerdir. [29]

Sa'dî'nin tarzı kullandığı dil, kelimeler, derin anlamlar, sade ve ince ifadeler üzerine yükselir. Özellikle kendisiyle özdeşleşmiş "sehl-i mümteni", onun eserlerinde doruklara erişmekte; en ince anlamlar en kolay anlaşılır ifadelerle dillendirilmektedir. Cümlelerinde lafzi ya da manevi ta'kide rastlanmaz. Bazı şiirlerinde gerçek ile mizah iç içe görülür. Hemen hemen bütün eserlerinde şairin ince zevk anlayışı, olağanüstü ifade gücü, sözlerinin hem söz sanatları hem de anlamları ve içeriği açısından yüce makamlara erişmesini sağlamaktadır. *Bostân* ile *Gülistân*'ı ahlak içerikli manzum ve mensur eserlerin en zirvedeki örnekleri olarak kabul edilirken, kasideleri de Senaî-yi Gaznevî (ö. 535/1140) ve Hakanî-yi Şirvanî'nin (ö. 595/1199) kasidelerinden daha ince anlamlara yer veren, daha insani ve daha etkili şiirlerdir. Özellikle gazellerindeki ustalığı, kullandığı dil ve işlediği temalar, belagat ve fesahatin en doruktaki göstergeleridir.[30]

VI./XII. yüzyıldan sonra sözleri alabildiğine görkemli bir şekilde belagat ve fesahatin zirvelerine yükselen Sa'dî'nin ortaya çıktığı günlere kadar onun gibi büyük bir şairin adına rastlanmaz. Bunun sebepleri arasında belki de en önde V./XI. yüzyıl başlarındaki Moğol saldırıları, o bölgelerde yönetimde bulunan hükumetlerin başarısızlıkları, halk kitlelerinin olumsuz maddi ve manevi ortamlarda yaşamlarını sürdürmüş olmaları, sosyal hayatın birçok yönünün derin kargaşaların gölgesinde bulunması gibi etkenler önemli rol oynamıştır. [31]

Tasavvuf konusunda aşırı uçlardan kaçınan, orta halli inanıştaki Sa'dî, mistisizmi ahlaki hedefler ile sınırlamaktadır. Hem doğu hem de batıda alabildiğine geniş bir hayran kitlesi kazanmasının ve olağanüstü bir şekilde beğenilmesinin sırrı da burada yatmaktadır.[32]

28 Rypka, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, I, 452-53.

29 Rypka, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, I, 454.

30 Zerrînkûb, *Ez Guzeşte-yi Edebî-yi Îrân*, s. 356-57

31 Sabûr, *Âfâk-i Ğazel-i Fârsî*, s. 367.

32 Ethé, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, s. 167.

Sa'dî'nin daha hayattayken böylesine bir üne kavuşması, kısa sürede Farsça şiir yazmış en büyük şairler ve yazarlardan biri olarak anılmaya başlanması, sözünün belagat ve fesahat ustaları tarafından "hüccet" olarak kabul edilmesinin önemli nedenleri vardır:

1. Sa'dî, fesahat kaynağı dilini ve mucizeler yaratan sözlerini sadece övgü şiirleri yazmak ya da aşk ve diğer duygularını dillendirmek için kullanmadı. Tam tersine şiirini ve yazılarını insanoğlunun hizmetine sunarak; insanların huzur ve mutluluğu yakalamaları yoluna feda etti; özellikle yollarını kaybetmek üzere olan kitleler ve bireylerin doğru yolu bulmalarına kalemiyle, etkili sözleriyle kılavuzluk etti. Bu alanda Farsça söyleyen bütün şair ve yazarların önüne geçti, en başarılı olan, ideallerine erişen ve sözü bu yolda en iyi kullanan kişi oldu.

2. Sa'dî, bilgi birikimiyle, uzun yıllar boyunca birçok farklı coğrafyayı gezip değişik insanlarla, kültürler ve toplumsal değerlerle tanışmış, dünyanın her halini görmüş bir şair ve yazar olarak bütün birikim ve deneyimlerini sözleriyle insan türünün olgunluğa ve erginliğe erişmesi yolunda kullandı.

3. Sa'dî, sımsıcak, nazik ve ince diliyle ahlaki, sosyal konuları yüzyıllar sonra bile beğenilen ve ilgi gören nesrini ve şiirini, çok beğenilen hikayelerle iç içe alabildiğine uyumlu bir şekilde süsleyip kuru öğütler ve sıkıcı vaazlar olmaktan çıkararak daha çok okunmasını ve kolay anlaşılmasını sağladı.

4. Sa'dî, hem gazelde ve hem de övgü şiirlerinde kendisinden önce kimsenin kullanmadığı bir yolu izledi. Övgü şiirlerinde övdüğü kişilere öğüt vermek ve onları yeri geldiğinde uyarmaktan geri kalmadı. Özellikle bu konuda bilgece bir tarz kullanarak yöneticileri kırmadan öğüt ve uyarılarla yanlış yapmamaya yöneltmeyi hedefledi.

5. Sa'dî, hikmet, öğüt ve didaktik ağırlıklı sözlerinin yanı sıra eserlerinde aynı zamanda mizaha da yer veren tatlı dilli bir kişiliktir. Mizahında, eleştirel ifadelerinde alabildiğine ince nükteler dillendirir ki okuyucu ister istemez onun etkisinde kalır.

6. Sa'dî, eserlerinde çok eski dönemlerden beri Farsçada yaygın kullanılan atasözleri ve özlü sözlere yoğun olarak yer vermiş, bu derin anlamlı sözlerin yanında şiirlerinde serpiştirmiş olduğu kendi özgün, özlü ve derin anlamlı sözleri de bireylere ve toplumlara son derece idealist ve yol gösterici ışıklar olarak dillere destan olmuş; atasözleri, özlü sözler olarak diğer şairler tarafından alıntılanmıştır. [33]

7. Tamamı tanrısal vergi; ince ruhlu, eşsiz zevk anlayışı ve şaşırtıcı yetenekleriyle Sa'dî, erdemli ve daha çok dindarlığıyla bilinen bir aile çevresinde yetişti. Çağının bilge hocalarından iyi bir eğitim aldı. Biriktirdiği duygu ve düşüncelerini şiirine

33 Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 610.

başka bir güzellikte yansıttı. Duygu ve düşüncelerini dillendirmede seçtiği sözcükler, onun özgün yetilerini ve eşsiz zevk anlayışını gösterir.

8. Başka şairleri taklit etmeden, tekrara düşmeden yaratıcı gücüyle kendisine özgün yeni mazmun ve anlamlarla eşsiz betimlemeler yarattı.

9. Sa'dî'nin gazellerinde anlamsal bozukluklara yol açabilecek gereksiz icâz ve itnâba rastlanmaz. Sözü gereğince, yerinde ve ortamına göre yeteri kadar söyler. Bu yüzden söz sanatı mühendisleri onun sözlerini fesahat ve belagat örneği olarak nitelerler.

10. Açık ve akıcı olarak söylediği şiirlerinde lafzi ya da manevi ta'kide rastlanmaz. Sadeliği oranında etkili, hedefine erişen söz söyler. Çağdaşlarının şiirlerinde görülen anlaşılması çetin ya da kullanımda olmayan kelimelere yer vermez. Lafzi ve manevi sanatlar konusunda orta yolu izler. Onun şiirlerini okuyan ya da dinleyenler, önce alımlı mazmunlarına vurulur, daha sonra sanatları karşısında hayran kalırlar.

11. Hayatı boyunca Sa'dî, heyecanlı bir aşk adamı ve yüreği yanık bir sevgi insanı olarak yaşamış, yüreği evrendeki aşk dolu yüreklerle birlikte çarpmış, buram buram aşk tüten şiirleriyle âşıkların söyleyen dili, yaralı yüreklerin dermanı olmuştur.

12. Gazeli, eşsiz ifadeleriyle diğer şiir kalıplarından ve özellikle de kasideden daha yüce bir makama eriştiren Sa'dî, şiirlerinde vaaz ve hikmet konularını da en etkili şekilde dillendirmiştir.

13. Şiirde şairin imzası olan mahlas kullanma geleneğini de Sa'dî yaygınlaştırmıştır. [34]

Bu değerlendirmeler, Sa'dî'nin eserlerinin okuyucu kitlesi üzerindeki önemi, onun halk kitleleri üzerindeki derin etkisini göstermektedir. Bütün bunlardan da öte bu büyük şairin sözünün belagati, fesahati ve akıcılığını, kendisinin de şiirlerinde dillendirdiği gibi "Ahir zaman Sa'dî'si" unvanının kendisine ne denli yakıştığını göstermektedir.

هر کس به زمان خویشتن بود
من سعدی آخرالزمانم

Herkes yaşadığı zamanın şairi
Sa'dî! Kıyamete kadar ulu şairim ben [35]

Sa'dî, bir taraftan da kendisinden önceki şairlerin sade ve akıcı, aynı zamanda kolay anlaşılır dilini canlandırmış, Farsça ve Farsça şiir için tıpkı Firdevsî'nin yaptığı işi yapmıştı. Sa'dî, eşsiz bir edebiyat bilgesi ve din bilgini olmasının yanı sıra Arapçayı, Arap Dili ve Edebiyatı'nı da hem aldığı köklü öğretim ve hem de Arap ülkelerinde

34 Rehber, *Dîvân-i Ğazeliyyât-i Ustâd-i Sohen Sa'dî-yi Şirâzî*, I, (Giriş) 29-41.

35 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 514/Gazel: 418.

uzun süreli kalmış olması nedeniyle ileri düzeyde biliyordu. Arapça şiirlerinden, onun bu dilde ne denli güçlü ve egemen olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Buna karşın Farsçayı hiçbir zaman Arapça kelimelere boğmamış, ağır Arapça kelimeler yerine herkesin anlayabileceği o çağın Farsçasında anlaşılır kelimelere yer vermiştir.[36] Devletşâh'a göre "Şeyh Sa'dî'nin divanı şiirin tadı ve tuzudur."

Sa'dî, halka öğüt verdiği halde kötülüklerin etkisinden kurtulamayıp da kendisi söylediklerinin tersini yapan biri değildi. Kendisi yaşamadıkça başkalarına vereceği öğütlerin bir faydası olamayacağına inanırdı. Her kesimden insanlarla görüşüp konuşan Sa'dî, farklı tabakalar, yapılar ve mizaçlardaki insan psikolojilerini bildiği için her sınıfın anlayacağı dille konuşurdu.

Sa'dî'nin, oluşmasını şiddetle arzuladığı ve bütün çabasını bu yolda sarf ettiği mutluluk dolu dünya düzeni, diğer bir ifadeyle "*Medîne-i Fâzılâ*"sı, adalet ve hak temelleri üzerine yükselmektedir. Bu yüzden eserlerinde hep bu dünyanın hayallerini kurar, bu dünyayı uzun uzun betimler. Onun sevdiği ve övdüğü idareciler, yüce yaratıcının dergâhına, gösteriş karıştırmadan samimiyetle yüz süren, gündüzünü halka hizmetlerle, gecelerini de yaratıcıya yönelip ona karşı görevlerini yerine getirmeye çalışarak geçiren büyük şahsiyetlerdir. Çünkü o, yaratıcıyı tanımayan, onun çizdiği sınırları gözetmeyen sultanların iyi birer yönetici olamayacakları ve saltanatlarının da uzun sürmeyeceği inancını taşımaktadır. Bu bağlamda *Külliyât*'ının hemen her bölümüne serpiştirdiği veciz cümleleriyle, özellikle *Bostân*'ın ilk bölümünü padişahlara ayırmasıyla bu konunun son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Yaşadığı dönemde egemen emirler ve sultanları, yumuşak bir tarz ve tatlı bir dil ile daha önce yaşamış olan kralların, idarecilerin hayatlarından örnekler de vererek adaletli ve insaflı olmaya, insan haklarına önem vermeye çağırıyor, sözlerinden birilerinin rahatsız olabileceğini, belki de sonunda cezalandırılacağını bile hiç önemsemeden muhatabına ikazlarını ve eleştirilerini açık ve sade bir dille yöneltiyordu.

Sa'dî, kendisinden sonra yaşamış özellikle gazelde her biri bir özgün tarz sahibi büyük şairlerin dikkatini çekmiş, ilgilerini kazanmış, şiirlerinde örnek aldıkları ulu bir şair olmuştur. İmamî-yi Herevî (ö. 676/1277), Mecdüddîn Hemger-i Şirazî (ö. 686/1287), Humâm-i Tebrizî (ö. 714/1314) Emir Hüsrev-i Dihlevî (ö. 725/1324), Hasan-i Dihlevî (ö. 737/1337), Hacû-yi Kirmanî (ö. 753/1353), Selmân-i Sâvecî (ö. 778/1376) gibi ünlü şairler, şiirlerinde Sa'dî'nin yolunu izlemiş ve onu kendilerine örnek almışlardır. Emir Hüsrev, Sa'dî'nin yaşadığı çağda şairliğe cesaret ettiği için kendisini bile eleştirmektedir. Sa'dî'nin, Şiraz'da son yıllarını yaşamakta olduğu dönemlerde Anadolu'da, Aksaray'da yaşayan bir şair alabildiğine Sa'dî'ye, şiirlerine

36 Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 611-12.

ve tarzına gönül vermişti. Sa'dî'nin gazellerine nazire yazıyor, adını şiirlerinde büyük bir saygıyla anıyordu. Ayrıca bu büyük söz ustasının övgüsüne ayırdığı birkaç güzel kaside de yazmıştı. Bu şair, dönemin ünlü söz ustası Seyf-i Ferğanî'dir (ö. 705/1305). Şiirlerinde Sa'dî'den "Sultân-i Sohen: *Sözün hükümdarı*", şiirinden de "âb-ı hayat: *hayat suyu*" nitelemesiyle söz eder. [37]

Bir sonraki çağın dâhi ve bilge şairi Hâfız-i Şirazî, Sa'dî'yi üstadı olarak niteler, Emir Hüsrev-i Dihlevî ve Hacû-yi Kirmanî gibi büyük şairler de onun gazeldeki ustalığı ve üstünlüğünün tartışmasız olduğunu kabul ederler.

Gazel tarzında Sa'dî'yi örnek alan çok sayıda ünlü şair olsa da bunlar arasından sadece Hâfız-i Şirazî'nin ona olan saygısı, ondan etkilenişi ve onu örnek alarak gazellerini yazması son derece önemlidir:

Sa'dî:

عشق من بر گل رخسار تو امروزی نیست
دیر سال است که من بلبل این بستانم

Aşkım, senin gül yüzlü bahçende bu gün açmadı ki
Nice zamandır bülbülüyüm bu bostanın ben [38]

Hâfız:

عشق من با خط مشکین تو امروزی نیست
دیرگاه است کز این جام هلالی مستم

Misk kokulu ayva tüylerine bugün âşık olmadım ben
Nicedir hilal biçimli kadeh yüzünden mestim ben [39]

Sa'dî:

چه فته بود که حسن تو در جهان انداخت
که یک دم از تو نظر بر نمی‌توان انداخت

Ne kıyametler kopardı güzelliğin evrende
Göz alınamıyor senden bir an bile [40]

Hâfız:

خمی که ابروی شوخ تو در کمان انداخت
به قصد جان من زار ناتوان انداخت

Cilveli kaşın yaya eğrilik verdi
Sonra da canına ben zavallı âşığın kastetti. [41]

37 Rypka, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, I, 254-55; Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 601-602.
38 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 512/Gazel: 413.
39 Hâfız-i Şirazî, *Dîvân*, Gazel: 314.
40 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 371/ Gazel: 31
41 Hâfız-i Şirazî, *Dîvân*, Gazel: 16.

Sa'dî:

بگذار تا مقابل روی تو بگذریم
دزدیده در شمایل خوب تو بنگریم

İzin ver de; geçelim güzel yüzünün karşısından biz
Gizli gizli güzel yüzüne bakalım biz [42]

Hâfız:

بگذار تا ز شارع میخانه بگذریم
کز بهر جرعه‌ای همه محتاج این دریم

Bırak geçelim meyhane sokağından biz
Bir yudum için düşkünüyüz bu kapının biz [43]

Sa'dî:

ای پیک پی خجسته که داری نشان دوست
با ما مگو به جز سخن دل نشان دوست

A kutlu ulak, a haberini getiren kutlu sevgilinin!
Söyleme bize huzur veren sözünden başka şey sevgilinin [44]

Hâfız:

آن پیک نامور که رسید از دیار دوست
آورد حرز جان ز خط مشکبار دوست

O ünlü ulak, diyarından geldi sevgilinin
Can muskası getirdi misk kokan ayva tüylerinden sevgilinin [45]

Sa'dî:

بدم گفتی و خرسندم عفاک الله نکو گفتی
سگم خواندی و خشنودم جزاک الله کرم کردی

Kötü dedin bana, razıyım ben, Tanrı affetsin! Güzel söyledin sen
Köpek dedin bana, mutluyum, Tanrı iyiliğini versin, cömertlik yaptın sen [46]

Hâfız:

اگر دشنام فرمایی و گر نفرین، دعا گویم
جواب تلخ می‌زیبد لب لعل شکرخا را؟

Sövsen de lanet okusan da dua ederim ben sana
Yakışır mı acı söz şeker emen dudağa [47]

42 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 521 /Gazel: 437.
43 Hâfız-i Şirazî, *Dîvân*, Gazel: 372.
44 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 397/Gazel: 101.
45 Hâfız-i Şirazî, *Dîvân*, Gazel: 60.
46 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 557/Gazel: 536.
47 Hâfız-i Şirazî, *Dîvân*, Gazel: 3.

Sa'dî, divanında "hal dili"ni de yoğun bir şekilde kullanmıştır. Gazellerinde de diğer eserlerinde olduğu gibi bunun örneklerini bolca görmekteyiz:[48]

Biri hal diliyle serviye soru sorar, servi de cevap verir:

به سرو گفت کسی میوه‌ای نمی‌آری
جواب داد که آزادگان تهی دستند

Birisi serviye "Meyve vermiyorsun" dedi
Servi "Özgürlerin boş olur elleri" diye cevap verdi [49]

Hal diliyle konuşan birçok varlık bir şekilde aşk, âşık ve sevgiliyle ilişki içerisinde bulunurlar. Gam, âşığın hallerinden biridir. Hal diliyle şöyle konuşur:

غم شربتی ز خون دلم نوش کرد و گفت
این شادی کسی که در این دور خرمست

Gam gönül kanımı yudumladı şarap gibi
"Bu, bu devirde mutlu olan kişinin şerefine" dedi [50]

Sevgilinin güzel yüzünün resmi şairle konuşuyor:

دانی خیال روی تو در چشم من چه گفت
آیا چه جاست این که همه روزه با نمست

"Bilir misin yüzünün gözlerimdeki hayali nedir?" dedi:
Nasıl bir yer burası, her gün hep nemli [51]

Sevgili göz kırpıyor ve şaire soruyor: "Bir kusur mu gördün?"

چشمش به کرشمه گفت با من
در نرگس مست من چه آهوست

Sordu bana sevgilinin gözleri kırpılarak nazla:
"Benim baygın nergis gözlerimde ne kusur var ya?" [52]

Sa'dî aşk ile konuşuyor; aşka soruyor, aşk ona cevap veriyor:

ماجرای عقل پرسیدم ز عشق
گفت معزولست و فرمانیش نیست

Sordum aşka aklın serüvenini
Dedi: "Aklın, aşk ülkesinde egemenliği yok [53]

48 Purcevadî, Nasrullâh, *Zebân-i Hâl*, s. 325-27.
49 Sa'dî, *Külliyât*, (Hurremşahî), s. 441/Gazel: 226.
50 Sa'dî, *Külliyât*, (Hurremşahî), s. 388/Gazel: 75.
51 Sa'dî, *Külliyât*, (Hurremşahî), s. 388/Gazel: 75.
52 Sa'dî, *Külliyât*, (Hurremşahî), s. 393/Gazel: 90.
53 Sa'dî, *Külliyât*, (Hurremşahî), s. 403/Gazel: 118

Sa'dî'nin genel olarak bütün eserlerinde ve özellikle de şiirlerinde ve gazellerinde öne çıkan özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Alabildiğine uyumlu şekil, lafız ve içerik uyumu, aşk ve sevgi dolu yürekleri kendilerinden geçirir.

2. Dizelerinde alabildiğine etkili ve anlamlı sözlerle dillendirilen gerçek aşk, özgün tarzı ve sanatıyla en güzel şekilde uyumu.

3. Asil ve aşk dolu bir gönülden çıkıp gelen, tecrübe ve gerçek algılar, gerçek duygular ile sentezlenen son derece etkili sözler.

4. Mecaz ve istiarelerle zenginleştirilmiş etkileyici ifadeler.

5. Alabildiğine sadelik ve akıcılık.

6. Tasavvufi aşk ile beşeri aşkın yan yana, iç içe bulunması.

7. Riyakâr insanlara, güç ve iktidar sahiplerine değer verilmemesi.[54]

Burada sıralanan özellikler ve değerler, yer yer Sa'dî'den önce de birçok şairin şiirinde belli düzeylerde yer almıştır. Ancak Sa'dî'nin bütün bu değerleri sentezlemesi ve son derece uyum içerisinde dizelerine aktararak sergilemesi, ondan önceki çağların şairlerinde asla görülmez. Bu ve benzeri özellikler Hâfız'da başka bir nağmeyle başka özgün bir kulvarda ilerlemiştir. [55]

4. SA'DÎ VE MEVLÂNÂ

Eserleri dikkatle incelendiğinde aynı çağlarda yaşamış olan Sa'dî ile Mevlânâ'nın şiirlerinde işledikleri konular, içerikler ve aktardıkları olaylar ile hikâyelerde birbirlerine çok yakın oldukları çok benzerlikler gösterdikleri görülmektedir. Belki de bazı düşünceleri birbirlerinin aynıdır. Hem Mevlânâ hem de Sa'dî, yaşadıkları çağlarda da alabildiğine ünlü kişilikler idi. Sa'dî, hayatının alabildiğine uzun bir bölümünde farklı coğrafyaları gezmesiyle bilinir. Bu gezilerinde Mevlânâ ile de karşılaşmış ve görüşmüştür. Bu konuda iki önemli bilgi bulunmaktadır. Bunlardan birisi Ahmed Eflakî'nin bu iki büyük bilgenin görüşmelerini konu alan rivayeti, diğeri de *Acayibu'l-buldân* adlı eserde yer alan Eflakî'nin kayıtlarını da doğrulayan ve destekleyen anlatılardır.

Rivayete göre o günlerde Şiraz'da yönetimde bulunan Şemseddîn Hindî, Sa'dî'ye bir mektup yazarak kendisi için bir gazel yazmasını ister. Sa'dî de Mevlânâ'nın o günlerde Şiraz'a erişmiş olan ve kendisini çok etkileyen bir gazelini gönderir.

54 Rypka, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, I, 455-56.

55 Rypka, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, I, 456.

هر نفس آواز عشق می‌رسد از چپ و راست
ما به فلک می‌رویم عزم تماشا که راست

ما به فلک بوده‌ایم یار ملک بوده‌ایم
باز همان جا رویم جمله که آن شهر ماست

خود ز فلک برتریم وز ملک افزونتریم
زین دو چرا نگذریم منزل ما کبریاست

بخت جوان یار ما دادن جان کار ما
قافله سالار ما فخر جهان مصطفاست

Erişir her an sağdan soldan aşkın sesi
Çıkıyoruz göklere biz, kim ister seyretmeyi?

Göklerdeydik zaten biz, meleklerle dost idik biz
Yurdumuz göklere gideceğiz yine hep birlikte biz

Göklerden de yüceyiz biz, meleklerden kutsalız biz
Makamımız yüceler, neden geçmeyelim bunları biz?

Kutlu bahtımız yârimiz, can vermek işimiz bizim
Kafilemizin başı evrenin kıvancı Mustafa bizim...[56]

Sa'dî, gazelin ardından da "Anadolu'da kutlu bir hükümdarın bulunduğunu, bu sözlerin ona ait olduğunu, bundan daha güzel gazel söylenemeyeceğini, kendisinin de o hükümdarı ziyaret etmek isteğini" belirten cümlelerini ekler. Sa'dî'nin mektubunu, gönderdiği gazeli ve notunu okuyunca Şemseddîn Hindî kendinden geçerek ağlamaya başlar. Beraberinde bulunanlar ile birlikte bu gazeli okuyarak sema yaptıktan sonra Şemseddîn Hindî, Sa'dî'ye değerli hediyeler gönderir. Ardından da Sa'dî, Konya'ya giderek Mevlânâ'yı ziyaret eder.[57]

Diğer rivayette ise Sa'dî'nin gezileri esnasında Konya'ya gittiği ve orada henüz onun meclisine gitmeden bulunduğu yerden Mevlânâ için bir gazel yazıp göndermek istediği, ancak gazeline "سرمست اگر درآیی عالم به هم برآید" mısraıyla başlarken birden tutulduğu ve ikinci mısraı söyleyemediği, gazeli tamamlayamadığı aktarılır.[58] Daha sonra Mevlânâ'nın huzuruna geldiğinde sema kurulur ve Mevlânâ bir gazel söylemeye başlar ilk mısraı Sa'dî'nin ona göndermek istediği ama tamamlayamadığı gazelin ilk mısraıdır. Gazeli sonuna kadar dinler ve hayretle; Mevlânâ'nın söylediği bu gazel ile ne denli hal ehli olduğunu, onun güçlü inancının kendisini son derece etkilediğini dillendirir.[59]

56 Celaleddîn, Muhammed-i Belhî, *Dîvân-i Şems*, Gazel: 463.
57 Eflakî, Ahmed, *Menâkıbu'l-Ârifîn*, I, 266.
58 Eflakî, Ahmed, *Menâkıbu'l-Ârifîn*, I, 267.
59 Furûzânfer, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, s. 374-375.

Bu rivayetler bu iki bilge arasında böyle bir görüşmenin olduğunu ve bu karşılaşmanın Sa'dî üzerinde son derece önemli ve derin etkiler bıraktığını göstermektedir:

سرمست اگر درآیی عالم به هم بر آید
خاک وجود ما را گرد از عدم بر آید

گر پرتوی ز رویت در کنج خاطر افتد
خلوت نشین جان را آه از حرم بر آید

Sarhoş gelirsen sen, evrenden heyecan yükselir
Varlık toprağımız üzerinde yokluk tozları yükselir

Bir ışıltı düşse yüzünden gönlümün köşesine
Halvete çekilen canın ahı, Harem'den yükselir [60]

Mevlânâ'nın gazellerinin başta Anadolu olmak üzere köşe bucak her bölgeye aşk ve sevgi ateşi salması gibi Sa'dî'nin gazelleri de başta İran coğrafyası olmak üzere Farsça konuşulan her coğrafyada hızla yaygınlaştı ve büyük kitlelere ulaştı. Aynı çağda yaşamış bu iki gazel bülbülü, farklı tarzları ve anlayışlarıyla aşk ve sevgi duygularını özgün dilleri ve düşünceleriyle zevk ve edebiyat çevrelerinde aşk ve sevginin tohumlarını atarak aşk dolu yüreklerin ateşlerine körük oldular.

5. ESERLERİ

1. *Bostân*

Sa'dî, uzun yıllar süren seyahatlerinin ardından doğum yeri Şiraz'a döndükten sonra 655/1257 yılında tamamladığı bu eserini, İran'ın Fars bölgesi emiri Ebû Bekir b. Sa'd b. Zengî'ye ithaf etmiştir. Sa'dî'nin kaleme almış olduğu ilk bağımsız eser, manzum eserleri arasında en önemlisi, özellikle klasik kaynaklarda *Sa'dînâme* ve modern çağda *Bostân* adıyla bilinen bu eseridir. Mesnevi tarzında yazılmış olan *Bostân*; "Giriş" ile "Adalet", "İyilik", "Aşk, Sarhoşluk, Heyecan", "Tevazu", "Rızâ", "Kanaat", "Terbiye", "Şükür", "Tövbe", "Münâcât ve Sonuç" başlıklarını taşıyan "on bab"dan oluşmaktadır.[61]

Sa'dî, çeşitli kaynaklardan derlediği hikâyeler, bizzat şahit olduğu olaylar ve başkalarından duyduğu rivayetlerle edindiği bilgi ve tecrübelerini hikâyeler ile zenginleştirerek anlatırken sade, çekici ve anlaşılır bir tarz kullanmış, yer yer tarihsel kişiliklerden de söz etmiştir. Teşbih ve istiarelerinde gerçekçi olmaya da özen göstermiş, adalet, siyaset, yöneten-yönetilen ilişkileri, iyi ve kötü ahlâk, Allah'a karşı kulluk, terbiye, aşk, muhabbet ve benzeri konuları eğitici ve öğretici amaç ve dilde

60 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 462/Gazel: 283.

61 Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 605-606.

işlemiştir. Çeşitli öğütler veya ibretli cümlelerle sona erdirdiği hikâye ve sözlerini hep bu amaç için kullanmıştır.

Bostân, taşıdığı bu özelliklerle dünyanın birçok bölgesinde haklı bir şöhret kazanmış, özellikle Farsça öğretiminde temel metin olarak başvurulan eserlerden biri olmuştur. Eserde Sa'dî, idealize ettiği dünyanın nasıl olması gerektiğini anlatmakta, o ideal dünyanın yol haritasını sunmaktadır.

2. *Gülistân*

Gülistân, Sa'dî'nin yazarlık yeteneğini göstermesi açısından eserleri arasında çok ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Kaleme alınışından bu yana yüzyıllar geçmiş olmasına rağmen çok büyük kitleleri büyüleyici içeriği ve diliyle günümüzde de derinden etkilemektedir. Sa'dî'nin 656/1258 yılında Ebû Bekir b. Sa'd b. Zengî adına kaleme aldığı bu eserinde sergilediği en büyük sanat, Farsça nesri tekellüften, tasannu'dan, garip terkipler ve anlaşılması zor cümlelerden kurtarmış olması ve ona doğal, ölçülü bir yapı kazandırmış olmasıdır. Kısa ve öz cümleleriyle *Gülistân* alabildiğine derin ve etkili anlamlar ifade eder. Nazım ve nesrin, birbiriyle uyum içerisinde yer aldığı eserin önemli bölümlerini oluşturan hikâyelerin konuları; insanları iyiliklere teşvik eden ve kötülüklerden uzak tutmayı, iyiye, güzele, doğruya yöneltmeyi amaçlayan öğütlerden ve ibretli sözlerden oluşmaktadır.[62]

Gerek kendi türü içinde gerek sanat değeri bakımından taklit edilemeyen bir eser olan *Gülistân*, "Münâcât" ve "Na't" bölümlerinden sonra "Hükümdarlar", "Dervişlerin Ahlâkı", "Kanaatin fazileti", "Susmanın Erdemleri", "Aşk ve gençlik", "Güçsüzlük ve Yaşlılık", "Terbiyenin Etkisi" ve "Sohbet Adabı" başlıklarıyla "sekiz bölüm" halinde düzenlenmiştir. Bölümler, çok defa günlük hayatta karşılaşılan olaylar dikkate alınarak bunlardan ahlâkî ve edebî sonuçlar çıkarılabilen hikâyeler, nükteler ve beyitlerle süslenmiştir.[63]

Sa'dî'nin *Gülistân*'ı, kendisi için kurduğu bir dünyanın, diğer bir ifadeyle gerçek ve canlı bir dünyanın tasviridir. Bu eserinde Sa'dî, insanı dünyasıyla, varlığındaki bütün güzellikleri ve çirkinlikleriyle, bütün zıtlıkları ve çelişkileriyle betlimler. *Gülistân*'ın dünyasında güzellikler, çirkinliklerle yan yana; üzüntüler, mutlulukların yanında birbirleriyle iç içe yer alırlar. Sa'dî, böylesine çelişkiler ve zıtlıklar ile; ilginçlikler ve kötülükler ile dopdolu bir dünyayı *Gülistân*'ında her yönüyle uzun uzun anlatarak bütün bu kötülüklerin ve zıtlıkların dünyaya ait olduğunu, kendisinin onlara bir şey eklemediğini söyler. O, dünyayı ve içindekileri "olmaları gerektiği gibi" değil "oldukları gibi" anlatır.

62 Zerrinkûb, *Ez Guzeşte-yi Edebî-yi Îrân*, s. 178.

63 Yazıcı, Tahsin, "*Gülistân*", *DİA*, XIV, 240.

Gülistân'ındaki dünyayı Sa'dî kendisi yaratmamış, gördüklerini ve duyduklarını olduğu gibi aktarmıştır. Bu dünya, onun yaşadığı çağların; kervanların, develerin; zühd ve tasavvuf çağının dünyasıdır. Bu dünya Sa'dî'nin, "evrenin her köşesini" gezdikten sonra gördükleri ve duyduklarını anlatarak oluşturduğu bir dünyadır. İçerisinde zıtlıkların fazlaca yer alması da işte bu yüzdendir. *Gülistân*'ın dünyasında sadece "gönülleri çelen güller, çiçekler, gençlik, mutluluk, neşe, kadeh, şarap ve saki..." yer almaz. Bu "Cennet Bahçesi"nde; dikenler, hazanlar, zayıflık, zavallılık, yaşlılık, dert ve sıkıntı da vardır. *Gülistân*'da; hem geceyi sabaha kadar eğlence ile geçiren, sarhoşluğun sonunda "*Bizim en mutlu anımız bu andır*" diyen hükümdarlar olduğu gibi aynı hükümdarların saray duvarlarının dibinde çıplak, aç, "*Soğukta dışarıda gecelemiş*" ardından da eyvahlar çekerek, ihtiyaçlı olduğunu da söylemeden "*Diyelim ki üzüntün yok, bizim üzüntümüz de mi yok*" diyen yoksullar; "*Halkın evlerini yıkıp yağmalayarak hükümdarın hazinesini doldurmaya çalışan gaflette boğulmuş vezirlerin*" yanı sıra, köylü çocuğunu bağışlayarak, canını teslim etmeye razı olan, "*Benim yok olmam bir suçsuzun kanını dökmekten daha iyidir*" diyen hükümdarlar da vardır. Yine bu eserde "*Yüz elli deve yükü malı, kırk hizmetçisi olan, o yaşlılık çağında bile bunca varlığıyla dünyalık peşinde koşan ve dünyayı gezme arzusunun peşinde sürüklenen tacir*"in yanı sıra "*Bir mağaraya çekilmiş, orada tek başına yaşayan, kapısını dünyaya ve dünyalılara kapatmış dervişler*" de yaşamaktadır. [64]

3. *Arapça Kasideler*

Övgü ve öğüt konularında kaleme alınmış olan yaklaşık 700 beyitten oluşmaktadır.

4. *Farsça Kasideler*

Vaaz, öğüt, tevhid, övgü gibi konuları içeren şiirlerden oluşmaktadır.

5. *Mersiyeler*

Ebû Bekir b. Sa'd b. Zengî, el-Mutasım Billâh, Atabek Sa'd b. Ebû Bekir ve diğer bazı şahsiyetler hakkında yazılmış mersiyeleri içermektedir.

Diğer eserleri:

1. Mulemmeât ve Musellesât
2. Terciât
3. Tayyibât
4. Bedayi'
5. Havâtim
6. Gazeliyyât-ı Kadîm
7. Sahibiyye
8. Habisât

64 Zerrinkûb, *Bâ Kârvân-i Hulle*, s. 247-248.

9. Rubâiyyât
10. Mufredât

Sa'dî'nin eserleri, *Külliyât-i Sa'dî* adı altında bir araya toplanmıştır. Ebû Bekr-i Bisutûn ilk olarak 726/1326, ikinci olarak da 734/1334 yılında Sa'dî'nin bütün eserlerini *Külliyât-i Sa'dî* adı altında toplamıştır. [65]

6. SA'DÎ'NİN GAZELLERİ

Fars gazelinin gelişmiş gazel formatında ilk örneklerini III./IX. yüzyıl şairlerinden Şehîd-i Belhî'nin (ö. 325/937), daha sonra da Rudekî'nin (ö. 329/941) şiirleri arasında görmekteyiz. Sâmânoğulları dönemi şairlerinin hemen hemen tamamı aşk şiirleri yazmışlardır. Bunlardan biri de Şehîd-i Belhî'dir.[66] Şehîd'in şiirleri, Ferruhî-yi Sistanî (ö. 429/1037) ve diğer büyük şairler tarafından yaşadığı yüzyılın poetikasında doruk eserler olarak kabul edilmiş, övülerek örnek alınmıştır. Ondan günümüze kadar gelebilmiş aşk temalı tek şiiri, daha sonraları resmi gazel formatında görülen aşağıdaki şiiridir. Aslında bir kasidenin bir parçası da olabileceği düşünülen bu şiirin asıl önemi, kalıbında değil, tagazzül ruhlu ve aşk şiiri oluşundadır. Zaten o dönemler kasidelerin giriş bölümleri aşk temasını işlemek için şairlerce en uygun yerler olarak kabul edilmektedir.[67] Şehîd'in bu gazeli de bu kategorideki şiirleri arasındadır:

مرا به جان تو سوگند و صعب سوگندی
که هرگز از تو نگردم نه بشنوم پندی

دهند پندم و من هیچ پند نپذیرم
که پند سود ندارد به جای سوگندی

شنیدهام که بهشت آن کسی تواند یافت
که آرزو برساند به آرزومندی

هزار کبک ندارد دل یکی شاهین
هزار بنده ندارد دل خداوندی

ترا اگر ملک چینیان بدیدی روی
نماز بردی و دینار بر پراکندی

و گر ترا ملک هندوان بدیدی موی
سجود کردی و بتخانه‌هاش بر کندی

به منجنیق عذاب اندرم چو ابراهیم
به آتش حسراتم فکند خواهندی

65 Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, III/1, 608-610.
66 Zerkânî, *Târîh-i Edebî-yi Îrân*, s. 375.
67 Zerkânî, *Târîh-i Edebî-yi Îrân*, s. 376.

ترا سلامت باد ای گل بهار و بهشت
که سوی قبلهٔ رویت نماز خوانندی

Ne zor yemin ki bu! Yemin senin canına
Yüz çevirmem senden ve tutmam bir öğüdü asla

Öğüt verirler bana, kabul etmem öğüdü asla
Yok ki öğüdün bir yararı yemin olunca

Cennete erişebilen kim bilir misin? Duydum ben:
"Bir arzusu olanı arzusuna eriştiren"

Bin keklikte olamaz bir şahinin yüreği
Bin kulda olamaz bir hükümdar yüreği

Görseydi eğer yüzünü senin Çin hükümdarı
Şükür namazı kılardı, dinar dağıtırdı

Saçlarını senin Hint hükümdarı görseydi
Puthanelerini yıkar, sana secde ederdi

Azap mancınığındayım İbrahim gibi
Hasret ateşine atacaklardı beni

Esenlikler sana a gülü baharın cennetin!
Dönerek kıble yüzüne namaz kılarlardı senin! [68]

Gazel, gelişim sürecinde VII./XIII. yüzyıl (gazelin dorukta olduğu yüzyıl) Sa'dî'ye erişti ve onunla en tepe noktalarından birine yüceldi. Sözü kolay anlaşılır, ancak başkalarının söyleyemeyeceği kadar zor, aynı zamanda alabildiğine fasih söyleyen Sa'dî, gazeli Senaî, Enverî, Zahîr-i Faryabî ve Cemâl-i İsfahanî gibi büyük gazel ustalarının ardından özellikle de dil ve içerik açısından olgunluğunun zirvesine eriştirmiştir. Öte yandan o çağların bir diğer yoğun ilgi gören tasavvuf konulu gazeli de anlamsal derinlikleriyle yine o en yücelere çıkarmıştır. [69]

Genel olarak Sa'dî, tam anlamıyla Enverî'yi örnek almış; hem onun sade, anlaşılır halk dilini hem de fiziki güzellikleri esas alan, anlaşılabilir; yanıp yakılmadan; ayrılık ve vuslattan söz eden şiirlerindeki değerlerini göz önünde bulundurmuştur. Halbuki ondan sonra gelen gazel şairleri bu özelliklerde söz söylememişlerdir. Enverî ile aralarında yüz yıldan fazla bir zaman dilimi bulunmasına, bu zaman sürecinde birçok açıdan değişiklikler ve gelişmeler yaşanmış olmasına karşın, şiirde kullandığı dil ve anlam kendisinden önce yaşamış Enverî gibi ünlü şairlerden daha da güçlüdür. [70]

68 Safâ, *Târîh-i Edebiyyât*, I, 392; Lazard, *Eş'âr-i Perâkende-yi Kadîmterîn Şuarâ-yi Farsî Zebân*, s. 35; Mudebbirî, *Şâirân-i Bîdîvân*, s. 36; Rastgû, *İrfân Der Ğezel-i Fârsî*, s. 22.

69 Şemîsa, *Seyr-i Ğezel Der Şi'r-i Fârsî*, s. 87.

70 Şemîsa, *Seyr-i Ğezel Der Şi'r-i Fârsî*, s. 88.

Şiirlerinde tasavvuf da yoğun olarak yer almaktadır, ancak bu şiirler ne Senaî'nin aynı konulu şiirleri gibi ham ne de Mevlânâ ve Attâr'ın en üst düzeyde lafız ve anlam olgunluğuna erişmiş şiirleri türünde değil; dokunulabilir ve anlaşılabilir tasavvufi içerikte daha çok fiziksel güzellik ve ilahi-beşeri aşk temalarına yer vermektedir. Sa'dî'nin tasavvuf anlayışı "*Mutlak güzeli, bir insan güzelinde seyretme*"ye dayanır. O yüzden gazelleri de genel olarak tam anlamıyla ince aşk duygularını ve fiziki güzellikleri konu alır. Ancak bunun yanı sıra hem tasavvuf hem de öğüt ve hikmet ile iç içedir.[71]

Sa'dî'nin gazellerindeki başlıca özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Cümleleri sade, anlaşılır, ancak taklidi mümkün değildir.
2. Gazelde yenilikçidir. Tarzı kendisinden önce görülmemiş bir özgünlüktedir. Fiziki ve manevi aşkı, güzelliği, inceliği alabildiğine güzellikle bir arada işlemiştir.
3. Gazellerindeki söz sanatları, lafzi ve anlamsal uyum son derece belirgindir.
4. Gazellerindeki beyitler iç ve dış özelikleri açısından bütünlük içerisindedir.
5. Gazelleri, Hâfız'ın gazellerinde olduğu gibi zaman zaman aşk konusundan ayrılarak başka konulara da değinen türden değildir. Gazellerinde sadece aşktan söz eder.
6. Gazellerindeki temalar inanılır türden ve gerçekçidir. Okuyucu gazellerinin çoğunda; Sa'dî'nin somut gerçeklerden söz ettiğini, sevgilisinin yanında olduğu ve onunla yaşadıklarını dillendirdiğini düşünür.[72]

Sa'dî ve Hâfız'ın bilinen özgün tarzlarıyla doruklara eriştirdikleri gazel, Farsça gazel gerçek anlamıyla Senaî ile başlar. Senaî eldeki bilgilere göre dil, şekil ve içerik açısından mahlaslı formatında gazel yazan ilk şairdir.[73]

Sa'dî, Senaî'nin gazellerinden etkilenmiş, bu etkinin örnekleri de gazellerine yansımıştır. Ancak Senaî'nin dili ve tarzıyla Sa'dî'nin orta halli, dengeli dili arasında yüz yıllık bir zaman diliminde oluşan farklılıklar da gözden uzak tutulmamalıdır. Elbette bu aralıkta Zahîr-i Faryabî, Cemaluddîn Abdurrazzâk, Kemâluddîn İsmail, Enverî ve Hakanî-yi Şirvanî gibi büyük söz ustaları yaşamış, gazel tarzını geliştirerek önemli noktalara eriştirmişlerdir. Bu şairler arasında Enverî diğerlerinden daha ön sıralarda yer almakta olduğundan Sa'dî'nin dikkatleri de daha çok ona odaklanmıştır.

Enverî'nin gazelde geliştirdiği dil de sonuçta yine Sa'dî'nin eşsiz yetenekleriyle asıl kimliğine ve rengine kavuşmuştur. Ancak burada şunu da belirtmeden geçmeyelim ki; aşk temalı gazelde Sa'dî'yi daha çok etkileyen Senaî'dir.[74]

71 Şemîsa, *Seyr-i Ğezel Der Şi'r-i Fârsî*, s. 88.

72 Şemîsa, *Seyr-i Ğezel Der Şi'r-i Fârsî*, s. 88-89.

73 Muvahhid, *Sa'dî*, s. 95.

74 Muvahhid, *Sa'dî*, s. 96-98.

Sa'dî asıl ününe –aynı çağda yaşadığı Humâm-i Tebrizî ve daha başka ünlü şairlerin de kıskandıkları– gazelleriyle erişmiştir. Gazelleri dışındaki eserleri ve şiirdeki üstün yetenekleriyle çok güçlü ve benzeri olmayan bir şairdir. Özellikle övgü edebiyatı dalında farklı ve özgün övgü şiirleriyle önemli ölçüde başarılı olduğu kabul edilmektedir. Aynı çağda yaşayan ulu kişiler, hükümdarlar, emirler ve diğer yöneticilere hitaben kullandığı dil, onlara adalet ve iyilik konusunda öğüt verme tarzıyla, övgü şiiri dalında gerçekten bir devrim yapmıştır. Bu tarz şiirleri Senaî ve Hakanî'nin vaaz temalı şiirlerinden daha az etkili değildir. Özellikle *Bostân*'ı, Senaî'nin *Hadîka*'sındaki mana derinlikleri ve zenginlikleriyle doludur. Mersiye türü şiirleri de oldukça etkilidir. Mutasım ve Atabek Sa'd'in mersiyelerinde söylediği şiirler; alabildiğine özgün, üzüntü dolu, yanıp yakılmalara yer veren türdendir. Aşırı gitmediği hiciv türünde de Sa'dî güçlü bir şairdir. Bazı hicivleri ahlaka aykırı görülse de Enverî ve Suzenî'nin hicivlerindeki sertlikte değildir. Kahramanlık anlatısı türündeki şiirleriyle Sa'dî, bu alanda da ne denli güçlü olduğunu göstermektedir.[75]

Şiblî-yi Numanî, Farsça gazel ve Sa'dî'nin gazelleriyle ilgili önemli değerlendirmelerde bulunur ve onun gazellerinin temelde şu önemli özellikleriyle diğer gazel şairlerinden ayrıldığını belirtir:

1. Aşk: Sa'dî 'den önce gazel yazmış şairlerin şiirlerinden; onların aşk yarasından haberi olmayan şairler oldukları anlaşılmaktadır. Ancak Sa'dî'de aşk, yaradılıştan gelen bir duygudur. Hamuru aşk ile yoğrularak hazırlanmış bir yürek taşıyan Sa'dî, bütün hayatı boyunca dünyevi kaygılardan uzakta kalmayı başarmış, yüreğindeki aşk ateşi hiç sönmeden, her geçen gün daha da alevlenerek yanmıştır. İşte gazellerinde ve diğer eserlerinde görülen aşk esintileri de yüreğindeki bu aşk ateşinin ağzından dökülen alevleridir:

خبر ما برسانید به مرغان چمن
که هم آواز شما در قفسی افتاده‌ست

هیچکس عیب هوس باختن ما نکند
مگر آن کس که به دام هوسی افتاده‌ست

Haber verin geldiğimi benim bülbüllere:
"Sizin gibi bir âşık bülbül bir kafese düşmüş"

Kınamasın kimse bizi aşkımız yüzünden
Kınayabilir bizi sadece hevesinin ağına düşmüş [76]

***

75 Zerrinkûb, *Bâ Kârvân-i Hulle*, s. 255.

76 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 381/Gazel: 58.

گر دلی داری به دلبندی بده
ضایع آن کشور که سلطانیش نیست

هر که را با ماه رویی سرخوشست
دولتی دارد که پایانیش نیست

Varsa aşka açık bir gönlün, bir sevgiliye ver
Yazık, yazık o ülkeye, baksana sultanı yok

Bir güzel yüzlüyle kendinden geçenin
Bir devleti var ki, onun sonu yok [77]

***

دانی که چون همی‌گذرانیم روزگار
روزی که بی تو می‌گذرد روز محشر است

گفتیم عشق را به صبوری دوا کنیم
هر روز عشق بیشتر و صبر کمتر است

Sensiz günlerimiz nasıl geçiyor bilirsin sen
Sensız geçen gün bize mahşer günü bir bilsen

Dedik: "Aşka sabırla ilaç yaparız da"
Gelen her gün aşk artar, sabır azalır da [78]

***

ما پراکندگان مجموعیم
یار ما غایب است و در نظر است

پرده بر خود نمی‌توان پوشید
ای برادر که عشق پرده در است

Aşkın perişanlarıyız biz görünüşte, içimizde huzurluyuz
Görünürde olmasa da sevgilimiz, içımizde, gönlümüzdedir

Perde çekemezsin ki kendine sen
Be kardeşim! Aşk, perdeleri paramparça edendir [79]

2. Cesaret ve korkusuzca söz söyleme: Sa'dî'den önce aşk, sevda, sevgiliye duyulan yoğun ilgi ve derin arzulardan şiirde böylesine açık ve korkusuzca söz edilemez, sevgililer arasındaki ilişkiler böylesine çekinmeden açıklanamazdı. Sa'dî gazellerinde açıkça ve asla perdelemeden, bazen alabildiğine ileri aşamalarda bile aşk, arzu ve sevgiliye aşırı istekleri dillendirir: [80]

77 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 381/Gazel: 58.
78 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 383/Gazel: 64.
79 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 384 /Gazel: 65.
80 Şiblî-yi Numanî, *Şi'ru'l-Acem*, II, 70-71.

بوسه‌ای زان دهن تنگ بده یا بفروش
کاین متاعیست که بخشند و بها نیز کنند

Ver o küçücük gonca ağzından bir öpücük ya da sat
Bu bir değerli varlık, bazen bağışlarlar bir zaman da satarlar [81]

***

امشب مگر به وقت نمی‌خواند این خروس
عشاق بس نکرده هنوز از کنار و بوس

بستان یار در خم گیسوی تابدار
چون گوی عاج در خم چوگان آبنوس

یک شب که دوست فتنه خفتست زینهار
بیدار باش تا نرود عمر بر فسوس

تا نشنوی ز مسجد آدینه بانگ صبح
یا از در سرای اتابک غریو کوس

لب بر لبی چو چشم خروس ابلهی بود
برداشتن به گفته بیهوده خروس

Zamanında ötmüyor mu yoksa bu horoz bu gece?
Âşıklar doymamışlar henüz sevişmeye

Gümüş göğüsleri sevgilinin ışıl ışıl zülüf kıvrımında
Fildişi bir top gibi abanoz çevgânı kıvrımında

Sevgilin, uyuyan bir fitne gibiyse bir gece yanında
Uyanık ol! Gitmesin ömrün boşuna

Duymadıkça büyük mescitten sabah ezanın sesini
Ya da Atabek sarayının kapısından kös sesini

Horoz gözü kızıl tatlı dudaklarından çekmek dudakları öyle
Aptallık olur, horozun vakitsiz ötüşüyle [82]

***

مرا راحت از زندگی دوش بود
که آن ماهرویم در آغوش بود

چنان مست دیدار و حیران عشق
که دنیا و دینم فراموش بود

نگویم می لعل شیرین گوار
که زهر از کف دست او نوش بود

Hayatımda mutluluğum bir tek dün gece idi
O sevgilim, ay yüzlüm dün gece yanımda idi

81 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 449/Gazel: 250.

82 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 475/Gazel: 318.

Bakışlarından öyle sarhoş, aşkından öyle şaşkındım
Dünyam da, dinim de benim unutulup gitmiş idi

Kızıl, zevke boğan şaraptı demiyorum ben
Zehir bile o sevgilinin elinden bal idi [83]

3. Riyakârlık ve dalkavukluktan uzak durma: Sa'dî, gazelde zahitler, din adamları ve vaizlerin birtakım riyakârlıkları ve oldukları gibi görünmemelerinin, saklanmalarının üzerindeki perdeleri kaldırmış, riyakârlık, ikiyüzlülük, dalkavukluk kalelerini yıkmıştır:[84]

عاشقان را ز بر خویش مران تا بر تو
سر و زر هر دو فشانند و دعا نیز کنند

گر کند میل به خوبان دل من عیب مکن
کاین گناهیست که در شهر شما نیز کنند

Kovma ne olur âşıkları huzurundan; sana
Başlarını, altınlarını saçarlar, dua da ederler

Giderse gönlüm güzellere, kınama sakın beni
Bu bir günah, sizin şehrinizde de işlerler [85]

4. Gazeldeki tarzının diğer şairler ve özellikle de Hâfız tarafından örnek alınması: Sa'dî'yle birlikte gazel, olgunluğunun kendine yaraşır doruklarına erişmiş olsa da, Hâfız tarafından o doruklardan bu şekliyle alınıp hayal kuşlarının bile erişemeyeceği yüceliklere eriştirilmiştir. Ancak dikkatle incelendiğinde; şiirin, söz sanatlarının temellerinin Sa'dî tarafından atıldığı, birçok mazmunun, düşünce tarzının Sa'dî'nin engin hayal dünyası, düşüncesi ve dil zenginliğiyle oluşturulduğu açıkça görülecektir. [86]

Sa'dî:

ای بلبل اگر نالی من با تو هم آوازم
تو عشق گلی داری من عشق گل اندامی

İnleyeceksen a bülbül, ben de inlerim seninle
Bir güle âşıksın sen, ben de bir gül tenliye [87]

83 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 452/Gazel: 258.
84 Şiblî-yi Numanî, *Şi'ru'l-'Acem*, II, 71-72.
85 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 449/Gazel: 250.
86 Şiblî-yi Numanî, *Şi'ru'l-'Acem*, II, 72-74.
87 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 580/Gazel: 597.

Hâfız:

بنال بلبل اگر با منت سر یاریست
که ما دو عاشق زاریم و کار ما زاریست

İnle bülbül dost olma niyetin varsa eğer benimle
İki inleyen âşığız biz, inlemek işimiz seninle [88]

***

Sa'dî:

فریاد مردمان همه از دست دشمن است
فریاد سعدی از دل نامهربان دوست

İnsanların feryatları hep düşmanlardan
Sa'dî'nin feryadı acımasız gönlünden sevgilinin [89]

Hâfız:

من از بیگانگان دیگر ننالم
که با من هر چه کرد آن آشنا کرد

Yadlardan inleyip durmam artık ben bir daha
Her ne yaptıysa o dostum yaptı bana [90]

***

Sa'dî:

گر کند میل به خوبان دل من عیب مکن
کاین گناهیست که در شهر شما نیز کنند

Giderse gönlüm güzellere, kınama sakın beni
Bu bir günah sizin şehrinizde de işlerler [91]

Hâfız:

من ار چه عاشقم و رند و مست و نامه سیاه
هزار شکر که یاران شهر بی گنهند

Âşığım, rindim, sarhoşum, bahtsızım ben de
Günahsız şehirdeki dostlarım şükür olsun binlerce [92]

***

Sa'dî:

ای قافله سالار چنین گرم چه رانی
آهسته که در کوه و کمر بازپسانند

A kervancı! Neden böyle hızlı sürersin kervanı?
Yavaş sür, bak; dağda tepede geri kalanlar var [93]

88 Hâfız-i Şirazî, *Dîvân*, Gazel: 66.
89 Sadî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 397 /Gazel: 102.
90 Hâfız-i Şirazî, *Dîvân*, Gazel: 130.
91 Sadî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 449/Gazel: 250.
92 Hâfız-i Şirazî, *Dîvân*, Gazel: 201.
93 Sadî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 449/Gazel: 249.

Hâfız:

تو دستگیر شو ای خضر پی خجسته که من
پیاده می روم و همرهان سوارانند

A ayağı uğurlu Hızır tut elimden
At üstündeler yoldaşlarım, yayan gidiyorum ben [94]

Bu başarısının sırrını da Sa'dî'nin hem aşkın gizemini ve bütün sırlarını bilen biri hem de sakınganlığın ve akıllılığın öğretmeni olmasında aramak gerekir. Bu birbirine taban tabana zıt iki özelliği bir tende birleştirmek oldukça zor, düşünülmesi bile mümkün değildir. Sanki bu üstün yetenekli ahlak öğretmeni kendisine aşkın sırlarını da öğretmiştir.

Sa'dî'nin gazellerini sımsıcak tutan ve gönüllere konup yerleşmesini sağlayan aşk, sadece insanın güzelliğine yönelik, fiziki alımlılığa adanmış bir aşk değildi. Sakınganlığın ruhu, hakkın ergin nitelikleri de zaman zaman bu aşkın yaygın ve baskın konuları arasına girmekteydi. Bu boyutlarından hareketle bazıları onun aşkının ve şiirinin yanında tasavvufi aşkının da tamamıyla yüce evrenlere olduğu düşüncelerine neden olmuştur. Sadece gazellerinde değil diğer şiirlerinin çoğunda da doğa aşkı, iyilik ve güzelliğe sevdası, Tanrı'nın güzelliğinin cilveleri bolca gözlenmektedir. Özellikle tasavvuf içerikli bölümlerdeki şiirlerinde bu tutkun ve çılgın âşık, yerini her şeyden vazgeçmiş bir ârife bırakmaktadır. Ancak bu tür şiirlerinde de yine onun sözlerinden maddi aşk ve güzellik sevdası asla sönük kalmamakta, yine ışıldamaktadır. [95]

Sa'dî'nin gazellerinde "sanatsal derinlik", "deha"; öte yandan "anlamlar yaratma", "düşünce ve duyguların dillendirilmesi", "derin anlamlar", "dildeki sadelik", "sözlerinin kolay anlaşılır olması" şairlik becerileriyle iç içedir. Hayatın güzelliklerini, en güzel, en anlamlı ve fasih sözlerle dillendirmesi onun düşüncelerini, dilini ve sonunda da şiirini son derece yücelterek en ön sıraya çıkarmaktadır:

شب فراق که داند که تا سحر چند است
مگر کسی که به زندان عشق در بند است

گرفتم از غم دل راه بوستان گیرم
کدام سرو به بالای دوست مانند است

پیام من که رساند به یار مهرگسل
که برشکستی و ما را هنوز پیوند است

قسم به جان تو گفتن طریق عزت نیست
به خاک پای تو وان هم عظیم سوگند است

94 Hâfız-i Şirazî, *Dîvân*, Gazel: 195.

95 Yahakkî, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, s. 19-20.

که با شکستن پیمان و برگرفتن دل
هنوز دیده به دیدارت آرزومند است

بیا که بر سر کویت بساط چهرهٔ ماست
به جای خاک که در زیر پایت افکنده‌ست

خیال روی تو بیخ امید بنشانده‌ست
بلای عشق تو بنیاد صبر برکنده‌ست

Ayrılık gecesi seher vaktine ne kadar kaldığını kim bilir?
Bunu bir tek aşk zindanında bağlara vurulan bilir

Bahçenin yolunu tuttum diyelim gönül üzüntümden
Sevgilinin boyunda olan servi hangisi bir söylesen

Kim eriştirecek vefasız sevgilime haberimi benim:
"Tutmadın sen sözünü; sözümüzdeyiz biz sevgilim"

Sevgiliyi ululamak değil ki "Yemin canına" demek
"Ayağının toprağına yemin" de büyük bir yemin demek

Durmasan da sözünde gönlünü benden çekip alsan
Gözlerim seni görme arzusuyla yanıp tutuşmakta her an

Gel de bak; yüzlerimizi sergi yapmışız mahallende
Yüzlerimiz ayaklarının altında toprak yerinde

Yüzünü hayal etmek umut kökü salmış bak
Aşkının belası sabrın kökünü kazımış bak [96]

7. GAZELLERİN TEMALARI

Sa'dî'nin gazellerinin önemli bir kısmı belli konulara ayrılmış ve her gazelde başlı başına bir tek konu işlenmiştir. Aşkın ve söz ülkesinin sultanı Sa'dî, gazellerinde aşka, sevgiye, güzelliklere sayısız pencereler açmakta, her gazelinde bir aşk manzarası betimlemektedir: "Meltem ile söyleşme, sevgiliyi sorma, sevgiliye mesaj gönderme; vuslat gecesinin hızla geçmesi, sevgilinin ayrılığından vefasızlığından şikâyet; sevgilinin erdemi, sevdası, bir köşeye çekilme; şaraba, sevgiliye, bağa, bahçeye, sevgiliye sığınma, sevgiliye mektup yazma, aşkını ilan etme; sevgiliden cevap bekleme, meltemi ulak olarak sevgiliye gönderme, yeni sevgili, vuslat, vuslat manzaraları, vuslat şarabıyla kendinden geçme, sevgilinin kırlara çıkması, sevgilinin sefere çıkması; Ramazan bayramının gelmesi ve sevgiliye kavuşma, gerçek sevgilinin özellikleri, Nevruz, aşk ve sevgili, sevgilinin zifiri karanlık zülüfleri, zülüflerinin kıvrımları, kıvrımlara takılan can çekişen âşıklar, prangalara vurulmuş sevdalılar, ay yüzlü sevgili, kızıl dudaklı yâr, gönlünü kaptırmış âşık, vefasız sevgili, sevgilinin vefasız-

96 Sadî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 382/Gazel: 60.

lığı, âşığın vefası, vuslat gecesi, sevgiliden küsme, sevgiliyle barışma, uzaklardaki sevgiliye özlem, ayrılık gecesi..." ve yüzlerce benzeri aşk esintileri:[97]

1. Meltem ile söyleşme, sevgiliyi sorma, mesaj gönderme:

ای نفسِ خرّمِ بادِ صبا
از برِ یار آمده‌ای، مرحبا!

قافله شب چه شنیدی ز صبح
مرغِ سلیمان چه خبر از سبا

Ey mutluluk veren kutlu nefesi meltemin
Sevgilinin yanından gelmişsin, hoş geldin

Gece kafilesi! Ne duydun sen gündüzden?
Süleyman kuşu, ne haber Sebe ülkesinden? [98]

2. Vuslat gecesinin hızla geçmesi:

امشب سبکتر می‌زنند این طبل بی‌هنگام را
یا وقت بیداری غلط بودست مرغ بام را

یک لحظه بود این یا شبی کز عمر ما تاراج شد
ما همچنان لب بر لبی نابرگرفته کام را

Bu gece zamansız çalıyorlar bu davulu hızlı hızlı
Yoksa yanlış mı bu horozun bu gece uyanma zamanı?

Bir an mıydı yoksa bir gece mi yağmalanan ömrümüzden
Biz sevgiliyle dudak dudağa iken, daha muradımızı almamışken [99]

3. Sevgiliden cevap gelmesi:

این بوی روح پرور از آن خوی دلبر است
وین آب زندگانی از آن حوض کوثر است

ای باد بوستان مگرت نافه در میان
وی مرغ آشنا مگرت نامه در پر است

Bu ruh ışıldatan koku, o sevgilinin güzelliklerinden
Bu hayat suyu, o Kevser çeşmesinden

A bahçenin hoş kokulu meltemi! Beline
Göbek mi bağladın da, hoş kokulusun böyle [100]

97 Mutemen, *Tahavvul-i Şi'r-i Fârsî*, s. 284-287.
98 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 359/ Gazel: 2.
99 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 364/Gazel: 14.
100 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 383/Gazel: 64.

4. Vuslat arzusu:

گر آن مراد شبی در کنار ما باشد
زهی سعادت و دولت که یار ما باشد

اگر هزار غم است از جهانیان بر دل
همین بس است که او غمگسار ما باشد

Düşünsene, o sevgili bir gece yanımızda olur
Nice mutluluk, nice devlet bizim olur

Binlerce gam konsa da gönlümüze dünyalılardan
Yeter bize yeter; gamımızı paylaşan o olur [101]

5. Sevgilinin kırlarda gezinmesi:

سرو بالایی به صحرا می‌رود
رفتنش بین تا چه زیبا می‌رود

تا کدامین باغ از او خرم‌ترست
کاو به رامش کردن آنجا می‌رود

می‌رود در راه و در اجزای خاک
مرده می‌گوید مسیحا می‌رود

Servi boylu sevgilim çıkmış, kırlara gidiyor
Gidişine bak; nasıl da salınarak gidiyor

Bak bakalım; hangi bağ ondan daha süslü
Neşelenmek için sevgili o bağa gidiyor

Gidiyor yolda, basıyor ayaklarını toprak zerrelerine
Ölüler diyorlar ki: "Mesih üzerimizden geçip gidiyor" [102]

6. Sevgilinin uzaklara sefere çıkması:

ای ساربان آهسته رو کآرام جانم می‌رود
وآن دل که با خود داشتم با دلستانم می‌رود

من مانده‌ام مهجور از او بیچاره و رنجور از او
گویی که نیشی دور از او در استخوانم می‌رود

Yavaş sür kervancı kervanı, kervanda sevgilim gidiyor
Bir tek gönlüm kalmıştı benim, o da sevgilimle gidiyor

Kaldım ondan uzaklarda, zavallıyım onsuz yaralıyım ben
Yokluğunda sanki acısı, kemiklerime kadar gidiyor [103]

101 Sa'di, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 428/Gazel: 192.
102 Sa'di, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 456/Gazel: 267.
103 Sa'di, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 456/Gazel: 268.

7. Gerçek Sevgili:

یار آن بود که صبر کند بر جفای یار
ترک رضای خویش کند در رضای یار

گر بر وجود عاشق صادق نهند تیغ
بیند خطای خویش و نبیند خطای یار

Sevgili dediğin sabırlı olur cefasına sevgilinin
Hoşnutluğunu terk eder hoşnutluğuna sevgilinin

İndirseler kılıcı gerçek âşığın tenine
Kendi hatası bilir, görmez hatasını sevgilinin [104]

8. Vefasız Sevgili:

من ندانستم از اول که تو بی مهر و وفایی
عهد نابستن از آن به که ببستی و نپایی

دوستان عیب کنندم که چرا دل به تو دادم
باید اول به تو گفتن که چنین خوب چرایی

Bilemedim baştan ben: Vefasızsın, sevgisizsin sen!
Söz vermemek daha iyi, verip de yapmayacaksan sen

Kınıyorlar dostlar beni, neden gönül verdim sana diye
Önce sana sorulmalı: "Neden bu kadar güzelsin sen?"

Bana, "Gitme zamane güzellerinin ardından" diyen
Bu düşünce denizinde biz neredeyiz, neredesin sen? [105]

9. Ayrılık Gecesi:

سر آن ندارد امشب که برآید آفتابی
چه خیالها گذر کرد و گذر نکرد خوابی

به چه دیر ماندی ای صبح که جان من برآمد
بزه کردی و نکردند مؤذنان ثوابی

Bu gece bu güneşin doğmaya yok niyeti
Ne hayaller geçti de uyku tutmadı bir an gözleri

Neden geç kaldın be sabah! Bak benim canım çıktı
Günah işledin sen, müezzinler alamadılar bir sevabı [106]

Sa'dî'nin gazellerindeki sevgili, genellikle cismani, nefsani haz yeterliğindedir. Ancak âşık asla nefsani arzularına ve isteklerine boyun eğen, hayvani arzularına kul

104 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 468/Gazel: 300.
105 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 548/Gazel: 509.
106 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 551/Gazel: 519.

olan bir tip değildir. Ârif bir kişilik olarak sevgilinin yüzündeki güzel çizgilerin, yaratıcının kaleminden çıkmış nakışlar olduğunu bilerek gözünün doğrulardan başka şey görmesine izin vermez. Aşk, sevda ve karşı cins arasındaki ilişkileri açısından nefsin tutsağı olmaktan kendisini ötelerde tutmakta, bunları kalın çizgilerle birbirinden ayırmaktadır. Sevginin tadını almış, arzularının helvasından uzak durmuş biri olarak sevgiliden, sevgiden başka şey istememektedir. Dostun hoşnutluğunu ister, kendi arzularının hazzına erişmeyi istemez. Bazen sabır dizginlerini elinden kaçırmak üzereyken, aşkın iffet ile zıtlaştığı yerlerde bilgeliği ve sufiliğini öne çıkarır, bir tutkulu aşkın etkisinde sabrı tükendiğinde, bir şekilde kendisini tehlikeli tuzaklardan kenara çekmesini bilerek kurtulmaya çalışır.[107] Aşağıdaki gazelinde çılgın duyguların tutsağı olarak Sa'dî, öpücük arzusuyla, sevgiliyle kucak kucağa olma istemiyle dolup taşmaktadır:

رها نمی‌کند ایام در کنار منش
که داد خود بستانم به بوسه از دهنش

همان کمند بگیرم که صید خاطر خلق
بدان همی‌کند و درکشم به خویشتنش

Bırakmıyor ki felek yanımda onu
Alayım hakkımı, dudağından öperek onu

İnsanların gönüllerini avladığı o zülüf kemendinden
Tutayım da çekeyim kendime doğru onu [108]

Duygu patlaması denilebilecek böyle bir durumun kendisini etkisi altında bırakması korkusuyla yaşarken kendisini uyaran şu gazeli dikkat çeker:

عشقبازی نه طریق حکما بود ولی
چشم بیمار تو دل می‌برد از دست حکیم

سعدیا عشق نیامیزد و عفت با هم
چند پنهان کنی آواز دهل زیر گلیم

Aşk, işi olmasa da hiç bilgelerin
Bilge gönülleri de kapıp götürür baygın gözlerin senin

Sa'dî! Bir araya gelmez asla aşk ile iffet, bilmez misin sen?
Ne kadar saklayacaksın kilim altında davulun sesini sen? [109]

Sa'dî'nin gazelleri, daha önce de belirttiğimiz gibi; yaşadığı çağda bile hem ülkesinde ve hem de uzak coğrafyalarda alabildiğine ün kazanmıştır. Farsça konuşulan, Farsça yazılan bütün coğrafyalarda onun gazelleri elden ele dolaşıyor, biliniyor ve

107 Mutemen, *Tahavvul-i Şi'r-i Fârsî*, 288-290.
108 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 479/Gazel: 328.
109 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 519/Gazel: 432.

okunuyordu. Sadelikleriyle, aşk, güzellik, sevgi temalı ve derin anlamlı şiirleri, müzisyenler, şarkıcılar tarafından eğlence meclislerinde, toplantılarda değişik çalgılarla en güzel şekilde icra ediliyordu. Bunu kendisi de gazellerinde dile getirir:

هفت کشور نمی‌کنند امروز
بی مقالات سعدی انجمنی

از دو بیرون نه یا دلت سنگیست
یا به گوشت نمی‌رسد سخنی

Hiçbir söz edemezler yedi iklimde kimseler
Olmadan ağızlarında Sa'dî'nin sözleri

Bir değerim yok gözünde senin
Ya gönlün taş, ya duymuyorsun hiç bu sözleri [110]

***

در آن دهن که تو داری سخن نمی‌گنجد
من آدمی نشنیدم بدین شکردهنی

شنیده‌ای که مقالات سعدی از شیراز
همی‌برند به عالم چو نافه ختنی

مگر که نام خوشت بر دهان من بگذشت
برفت نام من اندر جهان به خوش سخنی

Görmedim böyle şeker ağızlı bir insan ben
Sığmaz ki o ağzına söz, daracık ağızlısın sen

Sa'dî'nin sözlerini Şiraz'dan armağan götürürler
Hoten miski gibi bütün dünyaya, duydun mu sen?

Yayılır bütün dünyaya adım "güzel sözlü" diye benim
Gelirsen o güzel adınla, ağzıma, dilime benim sen [111]

***

مجلس ما دگر امروز به بستان ماند
مطرب از بلبل عاشق به خوش آوازی به

گوش بر ناله مطرب کن و بلبل بگذار
که نگوید سخن از سعدی شیرازی به

Meclisimiz bugün yine bostana benziyor
Şarkıcımız güzel sesiyle âşık bülbülden daha iyi

Şarkıcının sesine kulak ver de, bırak dinleme bülbülü
Bülbül şakıyamaz Şirazlı Sa'dî'den daha iyi [112]

110 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 583/Gazel: 604.
111 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 582/Gazel: 603.
112 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 540/Gazel: 487.

Sa'dî'nin bu içli ve bu eşsiz gazellerini söylediği çağda, onun tatlı dili ve engin anlam dünyasına pencere aralayanlar, Farsça bilenler, Farsça gazelin tadını alanlar onun dışında kimsenin gazellerine ilgi bile duymuyorlardı. Büyük şairlerden Humâm-i Tebrizî bu durumu şöyle dillendirir:

به گل بگو که ز رویم خجل نمی‌گردی
که در میان ریاحین به حسن می‌نازی

پیام ده سوی بلبل که با وجود همام
روا بود که سخن‌های عشق پردازی

همام را سخن دل فریب و شیرین است
ولی چه سود که بیچاره نیست شیرازی

Söyle güle: "Yüzümü görünce utanmıyor musun sen
Reyhanlar arasında nazlanarak salınıyorsun sen"

Haber sal bülbüle: "Hümâm var iken
Yaraşır mı senin aşktan söz etmen?"

Sözü gönül çeler, tatlıdır Hümâm'ın
Ne yazık ki Şiraz değil yurdu zavallının [113]

Yine Sa'dî'nin kendi ifadeleriyle; onun gazelleri, derin derin düşünerek söylediği sözler değil, sadece gönül iniltileridir, aşkın onun yüreğindeki ateşi dışa yansıttığı sesleri, sevgi ve iç dünyasındaki yangınların alevleridir:

گر متفرق شود خاک من اندر جهان
باد نیارد ربود گرد من از کوی دوست

گر شب هجران مرا تاختن آرد اجل
روز قیامت زنم خیمه به پهلوی دوست

هر غزلم نامه‌ایست صورت حالی در او
نامه نوشتن چه سود چون نرسد سوی دوست

لاف مزن سعدیا شعر تو خود سحر گیر
سحر نخواهد خرید غمزه جادوی دوست

Toprak olmuş tenimin zerreleri saçılsa bütün cihana
Savuramaz toprağımı yel, mahallesinden sevgilinin

Saldırırsa bana ayrılık gecesi ecel
Kurarım çadırımı kıyamet günü yanına sevgilinin

Her gazelim yük yük manalar dolu bir mektup ahvalim
Mektup yazmak neye yarar, erişmezse yanına sevgilinin

113 Humâm-i Tebrizî, *Dîvân-i Humâm-i Tebrizî*, Gazel: 196.

Çene çalma boşuna Sa'dî şiirin büyülü olsa da
Değer vermez büyüne büyücü gamzeleri sevgilinin [114]

***

عهد ما با تو نه عهدی که تغیر بپذیرد
بوستانیست که هرگز نزند باد خزانش

چه گنه کردم و دیدی که تعلق ببریدی
بنده بی جرم و خطایی نه صواب است مرانش

نرسد ناله سعدی به کسی در همه عالم
که نه تصدیق کند کز سر دردیست فغانش

گر فلاطون به حکیمی مرض عشق بپوشد
عاقبت پرده برافتد ز سر راز نهانش

Değişebilir bir söz değil verdiğimiz söz sana
Öyle bir bağ ki bu, hazan yeli esemez onda asla

Ne suç işledim de, gördün ve kestin bağlarımızı sen?
Suçsuz, günahsız kulu kovmak doğru değil, kovma onu sen

Erişmez iniltileri Sa'dî'nin evrende hiçbir kimseye
Erişir bir tek bu iniltilerin gerçek aşktan olduğunu bilen kişiye

Bilge Eflatun bile tutulsa aşk hastalığına da, saklasa aşkını
Sonunda düşer perdeler bir bir, çıkarır açığa onun da aşkını [115]

8. GAZELLERİN İÇERİKLERİ

Sa'dî'nin gazelleri genel olarak içerikleri açısından üç ayrı kategoride ele alınır: 1. Aşk gazelleri, 2. Tasavvufi gazeller, 3. Öğüt içerikli gazeller.

1. Aşk Gazelleri

Aşk gazellerinin öne çıkan ayrıcalıklı özellikleri, tamamen insani, somut, dokunulabilen, hissedilebilen duygu ve düşünceleri dillendirmeleridir. Bir insanın başka bir insana karşı olan en yüce ve en kutsal aşkı... Bu tür aşk gazellerinin genel olarak temaları, âşığın katıksız, karşılıksız, bütün varlığıyla sevgilisine teslim olmasıdır:

بتا هلاک شود دوست در محبت دوست
که زندگانی او در هلاک بودن اوست

مرا جفا و وفای تو پیش یک سان است
که هر چه دوست پسندد به جای دوست نکوست

114 Sa'dî, *Külliyât*, (Hurremşahî), s. 398/Gazel: 105.
115 Sa'dî, *Külliyât*, (Hurremşahî), s. 481/Gazel: 332.

مرا و عشق تو گیتی به یک شکم زاده‌ست
دو روح در بدنی چون دو مغز در یک پوست

هر آنچه بر سر آزادگان رود زیباست
علی‌الخصوص که از دست یار زیباخوست

Bırak yok oluversin âşık, sevgilisinin uğruna aşkının
Yok olmasında saklı, yaşaması âşığın

Cefan ile vefanın farkı yok benim yanımda
Dostunun yaptığı güzeldir o dost beğeniyorsa

Ben ile aşkın ikiziz, büyüttü evren aynı karında bizi
Gerçekte biz iki ruhuz, yarattı aynı tende bizi [116]

Sa'dî'nin en yüksek insani aşk değerlerini dillendiren bu tür şiirleri çoktur. Muhammed Ali-yi Furuğî'nin bu konuda güzel ifadeleri dikkat çeker: "*Sa'dî söz söyleme sanatının ustasıdır. Bu konuda örnek alınması gereken kişidir. Ancak asla taklit edilebilecek bir yetenek değildir. Onu bu konuda taklit etmek isteyen herkes yenilgiye uğramıştır.*" [117]

Sa'dî, aşk içerikli gazellerinin tamamını; matlaından maktaına aşka ayırmış birkaç şairden biridir. Örneğin Sa'dî, Hâfız gibi gazellerinde aşktan söz ederken birden başka konulara geçip de aşktan uzaklaşmaz. Sa'dî'nin aşk gazelleri, "insani" ya da bir başka deyişle "mecazi", "dünyevi" aşk doludur. Gazellerinden yoğun olarak yüce insani değerler, tutku, sevda, gönül duyguları, heyecan, sevgi ve aşk buram buram yansımaktadır. Artık burada hem şair hem de okuyucu sanatla, söz güzellikleriyle değil sözcüklerin dizilişiyle, yüklendikleri anlamlar ile heyecana kapılmakta ve aşkın engin denizinde sürüklenmektedir: [118]

به تو حاصلی ندارد غم روزگار گفتن
که شبی نخفته باشی به درازنای سالی

غم حال دردمندان نه عجب گرت نباشد
که چنین نرفته باشد همه عمر بر تو حالی

سخنی بگوی با من که چنان اسیر عشقم
که به خویشتن ندارم ز وجودت اشتغالی

چه نشینی ای قیامت بنمای سرو قامت
به خلاف سرو بستان که ندارد اعتدالی

Seninle feleğin sitemini dertleşmenin bir yararı yok ki
Uyanık kalmamışsın, âşığa bir yıl gelen bir gecede sen ki

116 Sa'dî, *Külliyât*, (Hurremşahî), s. 392/Gazel: 89.

117 Muvahhid, Ziyâ, "Sadî", *DZEF*, III, 660.

118 Muvahhid, *Sa'dî*, s. 89-90.

Olmasa da sende dertlilerin gönül üzüntüsü şaşırmam ki
Yaşamadın ki bir üzüntü ömrün boyunca sen ki

Söyle bana bir söz; öylesine tutkunuyum aşkın ben ki
Varlığında kaybolmuşum, kendimden yok haberim ki [119]

Şu gazeli baştan sona, aşk, heyecan ve tutku dolu duyguları dillendirir. Beşerî, tensel hisleri; asla çekinmeden, duygularını saklamadan onları dışarı vururken alabildiğine özgür ve korkusuzca son derece güzel, ölçülü ve en üst dereceden erginlikle en güzel kelimelerle dillendirir:

یک امشبی که در آغوش شاهد شکرم
گرم چو عود بر آتش نهند غم نخورم

چو التماس برآمد هلاک باکی نیست
کجاست تیر بلا گو بیا که من سپرم

بیند یک نفس ای آسمان دریچه صبح
بر آفتاب که امشب خوش است با قمرم

ندانم این شب قدر است یا ستاره روز
تویی برابر من یا خیال در نظرم

Bir gece uyudum diye tatlı sevgilimin kucağında ben
Öd ağacı gibi ateşe atsalar asla gam yemem ben

Yerine gelirse arzularım ölmekten korkmam
Söyle gelsin bela okuna; bir siperim karşısında ben

Bir an kapa ey gök sabahın penceresini
Çıkmasın güneş bu gece, hoşum sevgilimle ben

Bu gece kadir gecesi mi bilmem yoksa sabah yıldızı mı doğdu?
Sen misin karşımdaki yoksa hayalinin karşısında mıyım ben? [120]

Sa'dî'den başka bir şair, hiçbir aşk gazelinde o somut, dokunulabilen, gerçek aşkı öylesine korkusuz, açık yüreklilikle, coşkun sevda selleriyle dillendirememiştir. Burada en önemli ve ince detay da Sa'dî'nin şiirlerinde gerçek dokunulabilen bir sevgilinin varlığıdır.

به کوی لاله رخان هر که عشقباز آید
امید نیست که دیگر به عقل بازآید

کبوتری که دگر آشیان نخواهد دید
قضا همی‌بردش تا به چنگ باز آید

119 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 578/Gazel: 593.
120 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 501 /Gazel: 385.

ندانم ابروی شوخت چگونه محرابیست
که گر ببیند زندیق در نماز آید

بزرگوار مقامی و نیکبخت کسی
که هر دم از در او چون تویی فراز آید

Kim lale yanaklılar mahallesine aşk ile gelir
Umut kalmaz ki artık onun aklı başına gelir

Artık yuvasını göremeyecek olan güvercini
Yazgı alır götürür de, kartalın pençesine gelir

Bilmem ki ben; o cilveli kaşın nasıl bir mihrap?
Zındık bile görür görmez, namaza gelir

Ne ulu bir makam burası, ne kutlu kişi o;
Her an kapısından senin gibi bir güzel gelir [121]

2. Tasavvufi Gazeller

Sa'dî'nin tasavvuf içerikli gazelleri de diğer şairlerin aynı temalı şiirlerinden farklıdır. İnsan ile Tanrı arasındaki ilişkiler temelinde evren ile Tanrı arasındaki ilişkileri konu alır. Bu ârifçe aşk, onun gazellerinde hem dinsel geniş kapsamında ve hem de derin beşerî aşkla iç içedir. Sa'dî'nin tasavvufi gazelleri bu çerçevede dillendirilmiş duygulara yer vermektedir.[122] Daha çok aşk gazelleriyle tanınmış olsa da Sa'dî'nin derin anlamlı, dinsel boyutlu tasavvufi gazelleri oldukça derin anlamlı şiirlerdir:

Sa'dî'nin tasavvuf konusundaki bilgi ve birikimini de dikkate alıp seyr ü sülûk aşamalarını ve eriştiği makamları göz önünde bulundurarak tasavvuf töreleriyle değerlendirip sufi dünyanın ünlü şeyhleriyle karşılaştıracak olursak, onun gerçek aşk yolunda sonuna kadar ilerlediğini, yüreğini bu yolda feda ettiğini, cezbe ve vuslat aşkı ile yanıp tutuştuğunu, kendisini manevi sevgilisine teslim ettiğini görürüz.[123]

از در درآمدی و من از خود به در شدم
گفتی کز این جهان به جهان دگر شدم

گوشم به راه تا که خبر می‌دهد ز دوست
صاحب خبر بیامد و من بی‌خبر شدم

چون شبنم اوفتاده بدم پیش آفتاب
مهرم به جان رسید و به عیوق بر شدم

گفتم ببینمش مگرم درد اشتیاق
ساکن شود بدیدم و مشتاق‌تر شدم

121 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 462/Gazel: 284.
122 Muvahhid, *Sa'dî*, s. 98-103.
123 Mutemen, *Tahavvul-i Şi'r-i Fârsî*, 290.

Girince kapıdan sen gördüm kendimden geçtim ben
Sanki bu dünyadan başka bir dünyaya geçtim ben

Nice zamandır gözüm, kulağım yolda; sevgiliden bir haber diye
Geldi haberci sevgilimden, görür görmez kendimden geçtim ben

Güneş karşısına düşmüş bir çiğ damlası gibiydim
Doğdu canıma güneş, yüceldim doruklarına göklerin ben

Kendimce söyleniyordum: "Görürsem onu, özlemim biter benim"
Görür görmez sevgilimi, iki kat özlemle doldum ben [124]

***

خوشتر از دوران عشق ایام نیست
بامداد عاشقان را شام نیست

مطربان رفتند و صوفی در سماع
عشق را آغاز هست انجام نیست

کام هر جویندهای را آخریست
عارفان را منتهای کام نیست

Aşk çağlarından tatlı çağ yok
Âşıkların sabahının akşamı yok

Gitti şarkıcılar da, sufî semada henüz
Aşkın başı var da, sonu yok

Erişir her arayan arzusuna da
Âriflerin arzularına bir son yok [125]

***

به جهان خرم از آنم که جهان خرم از اوست
عاشقم بر همه عالم که همه عالم از اوست

به غنیمت شمر ای دوست دم عیسی صبح
تا دل مرده مگر زنده کنی کاین دم از اوست

Mutluyum ben bu evrende onunla, evren mutlu ondan
Âşığım ben bu evrene, bütün evren ondan

A dostum! Ganimet say seher vakti İsa nefesini
Belki diriltirsin ölü gönlü bu nefes ondan [126]

***

124 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s.497/Gazel: 374.
125 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 725/Gazel (Mevâiz): 16.
126 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 724/Gazel (Mevâiz): 10.

آب حیات من است خاک سر کوی دوست
گر دو جهان خرمیست ما و غم روی دوست

ولوله در شهر نیست جز شکن زلف یار
فتنه در آفاق نیست جز خم ابروی دوست

داروی مشتاق چیست زهر ز دست نگار
مرهم عشاق چیست زخم ز بازوی دوست

Bengisuyum benim, mahallesinin toprağı sevgilinin
Mutluluk dolsa iki evren, seçerim aşk üzüntüsünü sevgilinin

Yok şehirde bir velvele sevgilinin zülüf kıvrımlarından başka
Yok evrende bir fitne kaşının eğrisinden başka sevgilinin

Tutkun âşığın ilacı ne? Elinden zehir sevgilinin
Âşıkların ilacı ne? Elinden yaralanmak sevgilinin [127]

***

باز از شراب دوشین در سر خمار دارم
وز باغ وصل جانان گل در کنار دارم

سرمست اگر به سودا برهم زنم جهانی
عیبم مکن که در سر سودای یار دارم

ساقی بیار جامی کز زهد توبه کردم
مطرب بزن نوایی کز توبه عار دارم

Dünkü şarabın mahmurluğu üzerimde hala var benim
Canan vuslatı bahçesinden kucağımda gülüm var benim

Sarhoş sarhoş eğer birbirine katarsam dünyayı ben
Kınama beni, başımda yâr sevdası var benim

Getir sâki şarabı tövbe ettim zahitlikten ben
Çal çalgıcı şarkıyı tövbeden utancım var benim [128]

Sa'dî'nin hem aşk ve hem de tasavvufi temalara birlikte yer veren gazelleri de vardır. Bunu en güzel örneği de şu gazelidir:

من خود ای ساقی از این شوق که دارم مستم
تو به یک جرعه دیگر ببری از دستم

هر چه کوته نظرانند بر ایشان پیمای
که حریفان ز مل و من ز تأمل مستم

به حق مهر و وفایی که میان من و توست
که نه مهر از تو بریدم نه به کس پیوستم

127 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 398/Gazel: 105.
128 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 503/Gazel: 389.

Bu içimdeki aşkla sâki, sarhoşum zaten ben
Artık vereceğin bir kadehle yıkılırım ben

Sâki kadehi sen dar görüşlülere ver
Şarapla sarhoş olurlar onlar; derin düşünceyle ben

Aramızdaki sevgiye, aramızdaki vefaya yemin:
"Ne sevginden koptum senin ne başkasına bağlandım ben" [129]

3. Öğüt İçerikli Gazeller

Sa'dî'nin didaktik edebiyatta, öğüt edebiyatında bir öncü olduğunu biliyoruz. Onun öğüt içerikli didaktik şiirleri, hem *Gülistân* hem *Bostân* hem de kasidelerinde kısacası bütün şiirlerinde görüldüğü gibi gazellerinde de önemli yekûn oluşturmaktadır. Bu dalda da en güzel ve en içli derin anlamlı dizeler onun şiirlerinde ışıltılar saçar:[130]

جای گریه‌ست بر این عمر که چون غنچه گل
پنج روز است بقای دهن خندانش

هر که دانه نفشاند به زمستان در خاک
ناامیدی بود از دخل به تابستانش

دست در دامن مردان زن و اندیشه مدار
هر که با نوح نشیند چه غم از طوفانش

خوی سعدیست نصیحت چه کند گر نکند
مشک دارد نتواند که کند پنهانش

Ağlaması yaraşır bu ömre, gül goncası misali insanın
Beş günü kaldı sadece gülen dudaklarının

Kışın çalışıp toprağa tohum saçmayan
Umutsuz olur kuşkusuz gelirinden yazın

Yiğitlerin eteklerinden tutun da, düşünme artık
Tufandan korkusu mu olur Nuh ile arkadaş olanın?

Huyu böyle öğüt Sa'dî'nin; verse de vermese de
Miski var, imkânı var mı misk kokusunu saklamanın? [131]

***

این سرایست که البته خلل خواهد کرد
خنک آن قوم که در بند سرای دگرند

گوسفندی برد این گرگ معود هر روز
گوسفندان دگر خیره در او می‌نگرند

129 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 494/Gazel: 367.
130 Muvahhid, *Sa'dî*, s. 105-106.
131 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 732/Gazel (Mevâiz): 32.

آن که پای از سر نخوت ننهادی بر خاک
عاقبت خاک شد و خلق بدو می‌گذرند

کاشکی قیمت انفاس بدانندی خلق
تا دمی چند که ماندست غنیمت شمرند

گل بی خار میسر نشود در بستان
گل بی خار جهان مردم نیکوسیرند

سعدیا مرد نکو نام نمیرد هرگز
مرده آن است که نامش به نکویی نبرند

Bu saray bir gün kuşkusuz yıkılacak bir saray
Ne mutlu onlara; akıllarında hep öteki saray

Her gün bir koyunu götürür, alışmış kurt bu sürüye
Bakar durur diğer koyunlar bu kurda şaşkın gözlerle

Baksana gururundan toprağa ayak basmayana
Geçer gider üzerinden insanlar toprak oldu sonunda

Keşke bilselerdi insanlar nefeslerinin kıymetlerini
Kalan azıcık ömürlerinin bilselerdi değerini

Dikensiz güle erişemez bahçede kimseler
Dikensiz gülü evrenin güzel huylu kimseler

A Sa'dî ! Ölmez asla iyi adlı kişiler
Ölüler, iyi ad bırakmayan kişiler [132]

132 Sa'dî, *Külliyât* (Hurremşahî), s. 727/Gazel (Mevâiz): 19.

DİVAN

Divan'ın orijinal metni için karekodu okutunuz.

GAZELLER

1

Bilge Tanrı'nın adı kitabıma ilk söz olan
Yaratan, besleyen, sonsuz diri, güçlü olan

En ulu, en yüce; evrenin ve insanın Tanrısı
En güzel yüzleri, en güzel huyları yaratan

Herkese adaletiyle, karşılıksız bağışlayan
Gökteki kuşun, denizdeki balığın payını ayıran

Zengin de, yoksul da kısmetlerini yerler
Rızıklarını alırlar sivrisinek de, Anka da sofrasından

Görülmeyeni görüp bilen O; engin bilgisiyle bilir O
Kuyu dibinde, iri kayalar altında karıncanın neymiş eksiği olan

Canlıları bel suyundan, şekeri kamıştan var eden
Yeşil yaprağı kurumuş ağaçtan, pınarı sert kayadan çıkaran

Bir sineğe, bal arısına en tatlı balı yaptıran
Bir küçücük hurmadan koca hurma ağacı çıkaran

Kimseye ihtiyacı olmayan, herkese gönlü yanan
Kimseye görünmeyen, herkesin gönlünde olan

Ululuk otaklarının ışıltıları; görkeminden, yüceliğinden
Bilgelerin düşüncelerinin bile erişemediği uzaklıkta olan

Bir tek kendinden geçmiş ârifin ağzındaki dilin değil
Tendeki bütün kılların bile övgüsüne yaraşan

Bugünkü nimet payının şükrünü bilmeyen gafil
Özlemle ah vah eder yarın düşecek ilahi rahmet payından

Tanrım! Korkularından güvenceye alır, görürsün işlerini kulların
Kutsalsın; arısın bütün kusurlardan, noksanlardan

Övemeyiz sana yaraşırca seni biz asla
Yücelerdeki bütün ulu meleklerle övsek de durmadan

Anlayabildiği kadar övebildi Sa'dî seni ancak
Yoksa erginliğine senin erişemez hayaliyle hiçbir insan

2

Ey mutluluk veren kutlu nefesi meltemin
Sevgilinin yanından gelmişsin, hoş geldin

Gece kafilesi! Ne duydun sen gündüzden?
Süleyman kuşu, ne haber Sebe ülkesinden?

O arkadaş yoksa henüz öfkeli mi?
Yoksa ortalıkta dolaşan hoşnutluk sözleri mi?

Barış için mi geldin sen yoksa kavgaya mı?
Korkuyla mı gideyim ben yoksa umut adımlarıyla mı?

Geçersen bir daha kenarından mahallesinin
Sevgilimin ey ulağı meltemin:

"O çelimsizden kalmadı yarım can bile
Cansız bir resim nasıl yaşayabilir ki?" de

Bütün o sözlerin, yeminlerin, sevdaların
Gerçek değil miydi de, sen vefasız çıktın!

Yine de gelirse vuslat mevsimi
Unutur barış, bütün serüveni

Erişmedikçe yakamıza ölümün eli
Çekmeyeceğiz eteğinden senin biz elimizi

Asla dost olamaz gerçekte
Dostunu unutan kötü gününde

Sana erişme yolunda yorulmak bilmeyiz
Derman umuduyla dert çekeriz biz

Kaldıramam başımı çeng gibi
Parçalasa da elin darbesi beni def gibi

Aşktan bir dem vuruyorum her sabah
Kalabalıklarda duyuyorum ertesi sabah

Bütün evrene yayıldı derdimin hikâyesi
Söylesene; tanıdık söz kime dokunmaz ki!

Sa'dî'nin sesi dağlara erişirse
Dağ da inler yankılanan sesiyle

3

Güzel gösteriyor yüzünü aynamız
Çünkü yüzün güzel, temiz bizim de aynamız

Berrak şişedeki berrak şarap gibisin
Güzel huyun, güzel yüzüne yansımış senin

Seninle bir an olan, bir adım yürüyen yan yana
Ne yaparsa yapsın sabredemez sana

Vadideki av, büker çıkarır kementten başını
Takmışız kemendine biz bilerek başlarımızı

Tutkun kuş bağlanmış ya bir yurda
Öldürseler de gitmez başka bir yurda

Kıskanırım şikâyet etmeye kimselere seni
Söyleyemem tabiplere ben sevgililerin dertlerini

Kurban canına senin; güneşin doğuşundan öncesi
Süreyya ışıltısının canını verdiği gibi

Sen a tatlı gülücük dağıtan sevgili! Yüzünü çevirmezsen
Bir papağan olur çıkar her sinek, şeker yiyen

Tatlı sevgili eğer suratını asmazsa
Âşığız diyenler erişmeye tamah ederler helvaya

Bir tek Sa'dî senin güzellik sarayının seyircisi
Alçaklar sadece yağmaya uzatırlar ellerini

4

Dostların halini sormuyorsan sen a sevgili!
Rahat vermezsin, huzur beklemeyiz senden a sevgili!

Alıp eline aynayı bir görsen güzel yanaklarını
Anlarsın o zaman sevgililerinin sabırsızlığını

Gel; şimdi bahar, bahçeyi, kırları başkalarına bırakalım
Baş başa kalalım ben ve sen, baharın tadını çıkaralım

Seyretmek yerine ırmak kıyısında dikilip duran serviyi
Neden seyre gelmezsin servi boylu sevgiliyi?

Güzelliklerini, alımlılığını sayıp dökmek için
Yetmez ki gücü konuşacak dillerin

Kim demiş güzel yüzü seyretmek hata
Güzel yüzden yoksun kalmak, görmemek hata

Yemin olsun aşka, elinden senin zehir olsa
Arzumla, zevkle yerim, sanki helva

Cahilce azarlar, bir de tutar kınar Vâmık'ı
Canım benim görmemiştir ki o hâlâ Azrâ'yı

Görmüyorsun diyelim saklıdaki ateşimi
Görmüyor musun açıktan akan gözyaşı selimi?

Demedim mi sana yağmalanır gider devleti Sa'dî'nin
Verirsen gönlünü aşklarına Yağma güzellerinin?

Bunca derdime rağmen henüz derman umudum var
Upuzun Yelda gecelerinin de bir sonu var

5

İstemem ipek yatağı sevgiliden ayrılık gecesi
Uzun olur sevgiliden ayrı âşığa, ayrılık gecesi

Âşıklar bilir ancak deli âşık nasıl sabırsız olur
Sevgiliden ayrılığa sabır ihtimalleri kalmamış olur

Görür de Yusuf'u ayırabilirsen ellerini turunçtan
O zaman kınayabilirsin Züleyha'yı aşkından

Böyle güzelsin gençsin, kapatmalısın peçeyle yüzünü sen
Yoksa güçlü iradeli yaşlının bile çelersin gönlünü sen

Bir gül fidanısın; bu boyunla bosunla sen
Düşürürsün, yok edersin değerini yüce servinin sen

Ne söylersen söyle artık ben sana karşı çıkamam
Sensiz nasip olmaz ki mutlu yaşamam

Gözlerim açık sabaha dek oturmuş, uyanık kalmışım ben
Kutup Yıldızı gibi gözlüyorum Süreyya'yı ben

Sen ile ben olsak ne güzel bir gece mum ışığında
Baksam yüzüne sabaha dek düşmanların inadına

Kime dert yanayım elinden senin? Bilirim aşk yasasında
Affederler sevgiliyi, öldürse bile âşığını kasıtla

Bir gamzenle alıp götürürsün bir şehrin gönüllerini
Sa'doğulları'nın ziyafet sofralarını yağmalamaları gibi

Bu tavrınla Sa'dî gibi binlercesine sen
Cefa eder, sitem edersin; ne olur etme a sevgili sen!

6

Bulamazsın töremizde sen sözünde durmadığımızı
Allah aşkına! Sakın unutma sen dostluklarımızı

Gerçek âşık olamaz, aşkın değerini bilemez
Vefasız olan, çekemeyen sevgilinin cefasını

Bana bıraksalar kıyamet günü; sorsalar: "Ne istersin?
Cevabım: "Verin bana sevgiliyi, alın cennetin bütün varlıklarını"

Gitse de başım, çevirmem başımı sözünden senin
Benden sonra desinler: "Terk etmedi sonuna kadar vefasını"

Ne kutlu dert bu; sevgilim başıma görmeye gelir beni
Dertliler böyle olur; istemezler hiçbir derdin dermanını

İnanmıyorsan başımıza getirdiklerine, git aynaya bak
Gör ne hale getirdin sen o güzelliğinle belalı sevdalılarını

Dokunmaz bile taze çimenlikteki menekşelerin başlarına
Erişip yakalarsa eğer seher yeli zülüflerinin uçlarını

Şaşkınlıkla ısırır parmaklarını akıl dişleriyle
Seyre dalarsa eğer bu güzelliği dillere destan olanı

Arzuluyorum; mum gibi varlığın uğruna senin
Baştan ayağa yaksınlar, ben başsız ayaksızın varlığını

Dar görüşlü gafiller bakınca güzellerin yüz sayfalarına
Bir cılız çizgi görürler, ârifler ise Tanrı'nın sanatını

Herkesin gözü senin üzerinde de ancak
Benciller ayıramazlar gerçek aşk ile arzularını

Gel sevgiyi benden öğren, öldükten sonra da
Toprağından topla Sa'dî'nin aşk tomurcuklarını

Hiçbir akıllı kınayamaz bizim aşk sarhoşluğumuzu
Deki: "Aşk şarabıyla sarhoşlar; çekildiler kenara, bırakın onları"

7

A sevgili! Aştı gitti sınırları aşkımız, sabrımız bizlerin
Sabredebiliyorsan da sen, kalmadı gücü bizlerin

Bir kez iyilik gözüyle ne olur bak yüzümüze
Hükümdar sofrasında huzuru olur dilencilerin

Öfkelenirse sarayındaki kölelerine hükümdar
Dilediğini yapar, ancak bir sınırı olur siteminin

Sevmem sensiz tek başıma yaşamayı ben
Sevgilisiz yaşamanın anlamı yok benim için

Senden uzaklarda, sana susamışken can verdim
Gözyaşınla sulaman nesine yarar mezarımdaki filizlerin

Sana olan ihtiyacımız sözlere bile sığmaz
Döndüğünde anlatırız hepsini başımızdan geçenlerin

Dön gel yine ve al tatlı canımı sana hediyem olsun
Başka nesi olur meteliksiz zavallının sana sunmak için

Ya Rab ne olur âşığa sağlığı ve zamanı sen
O kadar bağışla ki görebilsin yüzünü sevgilisinin

Güzellerin gözünde ne hükümdarların bir değeri var
Ne de sakınganlığının a kardeşim sakıngan zahitlerin

Keşke atmış olsaydı Leyla yüzündeki peçeyi
Görseler yüzünü de kınamasalardı aşkını Mecnun sevgilinin

Sa'dî! Kalem; "zorluklarla erişilir" yazmış mutluluğunu senin
Ne çıkarsa karşına, o zaman sen yazgıya boyun eğmelisin

8

Aştı sınırları özlemim, susamışlığım; getir be sâki o şarabı
Önce beni kandır şaraba; sonra ver, kandır dostları

Açamazdım bundan önce ben de gözlerimi tatlı uykudan
Dostlardan ayrıldığım gün, vedayla yola saldım ben uykuları

Her geçtiğinde o güzel yüzle mescidin önünden
Gözleri düşünce zahitlerin kaş mihrabına, bozulur namazları

Vahşi bir av değilim ben öz canı derdine düşen
Ok yağmuruna tutsa da, dimdik karşılarım ben oklarını

Can parçası yârimin kıymetini bilemez ben gibi kimse
Toprağa düşen balık bilir ancak su nasıl verir ona hayatını

Sığ sularda yüzerken çırpınıp kurtuluyordum
Düştüm engin aşk denizine bilemem ki kurtulmasını

Batmışım ya şimdi bu denizde ben, bırak çıkayım kıyıya
O zaman anlatırım sana denizde boğulmuşun macerasını

Vefasızlık yapıyor olsaydım şikâyetimi yargıca sunardım
O kâfir, düşman öldürüyor; bu taş kalpli sevgili de dostlarını

Feryat eder sevgilinin sevdalılarının elinden bekçi
Saraydaki çalgıcıların sesi sıkıntıya sokar muhafızlarını

Sa'dî, sitem ettiğinde sana o, yaklaşma ona artık sen
Be gözü kör! Ben mi gidiyorum? O çekiyor bak oltasını

9

Açarsa ayım yüzünden peçeyi, gösterirse yanaklarını
Çeker Güneş utancından peçesini, gösteremez ışıltılarını

Onun büyüleyici, zahit aldatan gözleri sanki
Gözlerime benim haram ettiler uykuları

İlk bakışta akıl dizginim kayıp gitti elimden
Aklını kaybeden nasıl bilir ki doğruları

Sevgiliye erişir de kurtulurum aşk derdinden sanıyordum
Suya doymayan hastaya yok ki su içmesinin bir yararı

Aşk iddiasında bulunman doğru olamaz asla
Şerbet gibi içmezsen cilveli sevgili elinden zehrin katıksızını

İnsanlıktır aşk; zevk almıyor isen bundan sen
Yapmış olurun sen de yiyip uyuyan hayvanların yaptıklarını

Getir ateşi de, yak özgür kişilerin harmanını
İstemesin gelip de hükümdar yanmış, virane köyden haracı

Öylesine sarhoş ki bu insanlar şaraptan, sevgiliden mahrumlar
Öylesine sarhoşum ki sevgilinin yüzünü seyirle, istemem şarabı

Sa'dî demedim mi sana gidip takılma aşk kemendine
Sevgilinin gönül titreten bakış oku yere serer Efrasyâb'ı

10

Sonunu düşünmeyen bu yaşlı, sarhoş bak gençliğiyle
Pençeleşmesi yanlış olur yaşlıların gençlerle

Bak da gör, şaşır, bir kıla gücü yetmeyen biri
Öyle biriyle pençeleşiyorum ki parçalıyor zincirleri

Servi boylu, gümüş tenli sevgili yayı eline aldığında
Hedef olmak istiyorum ben okuna karşısında

Takılmak için kendi ayağıyla gidiyor kemendine
Av, sevgilinin ak elini, yayını uzaktan görünce

Senden daha tatlı sözlü bir insanı kimse görmedi
Annenden süt mü emdin sen yoksa şeker mi?

Beş günden fazla sürmez gençlik çağı pazarı
Afet olur ertelemek, yaşa elinde bulunan anı

Güzel yüzlülerden yüz çevirmemi öğüt veren kişi
Her dediğine bir çare bulurum, yazgıya bulamam çareyi

Zühdü ortada açık, küfrü saklıda tutardık biz
Kaldırdık şimdi bütün o riya üzerindeki perdeyi biz

Sa'dî! Ayaklarına baş koyarsan hizmet aşkıyla sevgilinin
Can vermedin, baş koydun diye özür dilemelisin

11

Vardım yanına cilveli sevgilinin neşeli, mutlu ânıydı
Getir sâki o şarabı, şarkıcı çal sen de o şarkını

Bu gece âriflerin meclisini ışıl ışıl yüzün aydınlattı senin
Sessiz ol, sakin ol korkusuz çapkın rintler duymasın sesini, sedanı

Şarap içmişsin dün gece gözlerinden belli senin
O zaman bul şarap içtiğini saklayacak bir sırdaş arkadaşını

Güzel yüz de güzel ses de ayrı ayrı zevk verirler
Baksana güzel yüzlü, güzel sesli sevgilinin ne tatlı şakımaları

Ya Rab! Kim verdi o yayı, o ok savuran güzelin eline?
Hedef alıyorlar o güzel gözler, oklarıyla canları

Aşkının heyecanını saklamak yazık olur
Saklar mı hiç ney, neyzenin kulağına fısıldadığını?

Kavgalarla çalkalanıyor Şiraz, güzel gözünün fitnesinden
Korkarım bu tatlı kargaşan birbirine katar Şiraz'ı

Kanatları bağlı bir kuşum ben, kafesteyim o yüzden ben
Kırılırsa kafesim, gösteririm ben gücümü, uçmalarımı

Akıllı bir kuşsun sen Sa'dî! Ne güzel yakaladım seni
Zor ele geçirirler senin gibi ak şahin kuşlarını

12

Seviyorum ben bu yürek yakan iniltiyi
Nasıl olursa olsun geçireyim diye bu günleri

Gece, bütün gece gün yüzlü birini bekler dururum
Evreni aydınlatan güneş bile ışıltılı değil onun gibi

Ne güzel! Sevgi saçan yüzünü onun bir daha görsem
Kıyamete kadar şükrederek anarım kutlu talihimi

Çevirirsem yüzümü kınama taşlarından, insan değilim ben
Gönül yakan oklar karşısında siper ettiler can evlerini

Çaresiz tadacak arzularına erişmek isteyen umutsuzluğu
Nevruz'a erişmek isteyenler kış mevsimine sabretmeli

Başak toplayan akıllılar bilemezler Leyla'nın sırrını
Varlığını aşkına feda etmiş Mecnun bu sırların tek ereni

Dinlerini, dünyalarını aşk yolunda kaybedenlerin
Mal ve makam zahitlerinde bulunmaz asla özellikleri

Başkasını yakala ve geçir boynuna kemendini
Bağlamaya gerek yok tutsağın ayağını, elini

Sa'dî, dün geçti, ortalarda görünür değil yarın da
Şunun bunun arasında bil bugünün değerini

13

Ne güzel olur görsem yüzünü sevgilimin bir daha
Şükreder dururum hep beni yaratan Tanrı'ma

Kendi yüklerini yükleyip giden vefasız dostlar
Yoldaşlarını çaresiz bırakıp koyuldular yollarına

Yabancıların gönüllerini bile hoş tutarlar insanlar
Dostlarımız bizim nice eziyetler ettiler dostlarına

Henüz umudum var; ayrılık yarasından sonra
Merhem koyar o, kendisine umut bağlayanın yarasına

Buyruk senin buyruğun; ister savaş ister barış
Bıraktık isteklerimizi, arzularımızı biz bir kenara

Uzak diyarlarda ayağı çamurlara saplanan, çakılır kalır
Artık rüyasında görür o öz diyarını, söyleyin ona

Mutluluk istiyorsan, bakma sakın güzellerin yüzlerine
Bakarsan, veda et sen o zaman huzura, uykuya

Zerdüşti, Hristiyan, Müslüman herkes kendi dininde
Kıblelerine dönerler, biz de güzel sevgilimiz tarafına

Ayağına toprak olmaktı dileğim, döndüm kendi kendime
Dedim: "İstemem konsun sevgilimin eteğine tozlarım da"

Huri yüzlü bir güzel gördüm dün gece saklanarak bekçiden
Şöyle diyordu sevgilisine dostları arasında:

"Peşinde koşacaksan arzularının, unut bize erişmeyi artık
İstiyorsan bizi eğer, dönüp bakma bile sen arzularına

Saklı tutacaksan gönül derdi hikâyeni, kanatırsın ciğerini
Göstermen daha iyi saklı sırlarını düşmanına

Söyleme sakın kimseye binlerce derdin olsa da
Erişmedikçe asla derdine ortak olacak dostuna

A güzel endamıyla salınan servi! Ne olur dön bak bir de
Anlatayım anlamlı bakışlarımla ihtiyacımı ben sana"

"A Sa'dî! Neden gönlünü verdin sen aşka da
Yitirdin onurunu insanlar içinde bak" der dostlar bana

Kurtuluşumuzu, yoksullukta görenlerdeniz biz
Baksın o zaman herkes kendi işine, söyle sen insanlara

14

Bu gece zamansız çalıyorlar bu davulu hızlı hızlı
Yoksa yanlış mı bu horozun bu gece uyanma zamanı?

Bir an mıydı yoksa bir gece mi yağmalanan ömrümüzden
Biz sevgiliyle dudak dudağa iken, daha muradımızı almamışken

Hem güleç yüzlü hem utangaç; hem mutlu hem gamlı
Bu zıtlıklar yüzünden kalıyorum bu ağır yükler altında

Koysan bile ayaklarını başımın üzerine şeref verirsin bana
Özür bilmiyorum ben, baş koymaktan başka ayaklarına

Kutlu bahtımız bizim çalınca kapımızı barış ile
Kötü düşünceli, kötü sözlü ölsün bu derdiyle

Sufîler de halk da bilsin Sa'dî gösterilir bu evrende parmakla
Putataparlarız biz, tapıyoruz işte biz bu putlara

15

Kalk da atalım bir kenara bu kara renkli abayı
Terk edelim bu riyakâr dervişliği, bu şirki, takva bak adı

Her an yeni bir kıble seçiyoruz putataparlığımızla biz
Göster tevhidi bize de, kıralım bu putları biz

Bir kez içmek isterim ben gençlerle şarabı, sarhoş olmayı
Koşsun ardımdan çocuklar, kınasınlar bu yaşlı tortu yudumlayanı

Alçakgönüllü diye Kıtmîr bak insan oluyor
Ululuk sevdası bak; Belâm'ı köpek yapıyor

Sıkıldı gönlüm bu yalnızlıktan, koşar durur kırlara
Döndü seher yelinden hoş kokuları almak için ovalara

Akıllıysan mutlu yaşa, gönül ehliysen eğer anla
Bakarsın, bulamazsın sen böyle zamanları bir daha

Salınırken ağaç ayaklarıyla bahçedeki servi
Salınsın bizim servimiz de raks etsin, okşasın can evimizi

Gözümü gönlümü çelip giden o vefasız sevgili gönül huzurum
Hayır hayır, götürdü gönlümün sefasını, deme gönül huzurum

Dünya, din, sabır, akıl gitti benden onun gamıyla dolunca
Kim düşünür halkı, sultanın otak kurduğu makamda

Çakarken bulut tenimden ateşler, akarken gözyaşı selleri
Ermişlere söyle sözü, canları çıksa hamların, yanmayı bilirler mi?

Bu yolda can bile verse Sa'dî umursamaz kınamaları
Sufi! Huysuzluğu at bir yana, iste sâkiden getirsin şarabı

16

Gam yükünü taşıdıkça bu akılsız gönlüm benim
Aşk ateşin söndüremez, yürek coşkumu benim

Geçmez ki gül ve sümbül hatıraları gönlümden benim
Gönlümde oldukça o zülüf ve o kulak memen benim

Ayrılık zehrinden daha acı bir şerbet gerek
Unutmam için senin vuslat zevkini benim

Ayrılık gamıyla koyarım her gece yastığıma başımı
Bir gün alamamış olsam da seni kucağıma benim

Yüz kadeh bal verseler de, bal ağzın olmadan senin
Ağzına yemin olsun, zehir gelir ağzıma o bal benim

Sa'dî aşk gamının celladı elinde şöyle der:
"Kulunum, kulun; öldür beni, asla satma; efendimsin benim"

17

Ne yapabilir kul, boyun eğmekten başka buyruğa
Ne yapabilir top, boyun eğmekten başka çevgâna

Servi boylu, yay kaşlı sevgili okunu atarsa
Âşık dediğin, gözünü siper eder onun okuna

Tut elimden tut; aştı artık bütün sınırları zavallılığım
Sevgini göster bana, göster ki; dökeyim canımı ayaklarına

Görseydi keşke insanlar o sevgilinin gül bahçesi çehresini
Düşseydi perde keşke o güzellik manzarasından aşağılara

Kınamazlardı artık hayranın olmuş beni
Şaşırıp kalırdı gözleri güzelliğinin karşısında

Senin yüzünde benim gördüğüm o güzelliğe
Olamaz gözü herkesin ki o yüze bakmaya

Söyledim derdini ağlayan gözümün tabibe ben, dedi ki:
"Öpücük kondur bir kez o gülücük dağıtan ağzına"

"Yoksa ölecek miyim bu dert ile ben" dedim
"Ömür boyu bu dermanı bulamam ki asla"

Atmadım pençemi ben bu gümüş gibi kola
Sadece cahillik olur, bu örsü yumruklama

Korkmaz Sa'dî halkın kınamasından ah
Denizde boğulan hiç aldırır mı yağmura

Koy başını, çıkmak istiyorsan aşk meydanına
Kaçınılmaz; top olmalı o baş bu meydana

18

Ver sâki o testideki yakut kızılı, akan şarabı
Yakut neye yarar? Ver o ruhun gıdası şarabı

Önce yaşlı pir içsin o iri kadehten ver de art arda
Sonra niye içtiler diye kınamasınlar delikanlıları

Taşıyamazsın sevgilinin gamını sarhoş olmadan sen
Doğru, doğru, sarhoş deve taşır ancak yükün ağırını

Ey yüzü bütün evren halkının huzur kaynağı sen!
Olmadan yüzün senin yaraşır görmemeleri dünyayı

Yüzünün güzelliğine, gönlünün zenginliğine ne söylenebilir ki
Güzelliğin senin lal etti övgüne yeltenen dilleri, kapattı ağızları

En güzel balı veren, bal yüklü bal arısı
Karşısında tatlı dudaklarının el pençe divanda kaldı

Güzel yüzün alıp götürür, gönülleri kendisine âşık eder
Korkarım kurtaramam *elinden senin sonunda* ben canımı

Ya öldüren okunu sal yaralı yüreğime öldür beni
Ya vereyim canımı sana da, at güvence okunu, kurtar bu âşığını

Okla vuracağın an önceden haber ver bana
Beni hedef aldın diye senden önce öpeyim elini, yayını

Sa'di ayrılığından öylesine acılar çekmiş ki senin
Vuslat mutluluğunda bile unutamaz onları

İyileşse de zamanla ilaçlarla yaralar
İzi asla yok olmaz ki iyileşse de yarası

19

Kim verdi o ince kollunun eline o güçlü yayı?
Bir gamze oku yeterdi avlamaya ceylanı

Bin gönül avı gelir, sıra sıra kirpik oklarının önüne
Böyle gerer de cilvelere salarsan sen yay kaşlarını

Ne zırha, ne savaş elbisesine ihtiyacın var senin
Savaş günü zırh yaparsın tenine sen tel tel saçlarını

Hint diyarını, Türk ülkelerini sana teslim ederler
O güzel gözünü, kara zülfünü görünce Türkler ve Hintliler

Ferhar kentinde putlara hizmet eden muğlar
Görmemişler mi yoksa put yüzlü güzel sevdalılarını?

Yok ihtiyacın senin, azgınlar kalesini mancınıkla kuşatmaya
Salsana sarayın damından aşağı zülüf kemendi halkalarını

Bir ömür Anka gibi hiçbir ağa düşmeyen beni
Tutsak ettin kendine, yaptın kartalın çil kuşuna yaptığını

Kalmadı değeri incinin, dökülünce ağzından sözler
Düştü gözümden, görünce kıpkızıl yakut dudağını

Düşürdü *Ay'ın da güneşin de değerini yüzünün güzelliği*
Musa'nın mucizesi alçaltı ya büyücünün yaptığını

Boş yere çabalamayla hazine bulunamaz ki
Erdem talihidir bahtının, boş yere yorma kollarını

Sa'dî! Güzel yüzlülerin kötü huylarına dayanan
Kazanır güzel yüzlülerin gönlünü, aşkını

20

Ne yararı olur bilgelik defterinin pervasız âşığa
Ne yararı olur öğüt dinlemenin sevdalı başa

Ateşi yan yana getirsen bile suyla düşüncede, sözde
Aşk ile sabrı bir araya getiremezsin asla

Gözün insana yararı, sevgiliyi görmesi
Göremezse sevgiliyi, gözün ne yararı var daha

Âşıklar üzülmezler dost düşman kınamasından
Ya sevgilinin üzüntüsünü çeker, rüsvalığın ya da

Bilir herkes; ben sevgilinin ayva tüylerini severim
Gönül bağlamam başkaları gibi yemyeşil kırlara

O yağmacı güzele tutulduğumdan beri
Ne gönlüm kaldı benim ne de sabrım baksana

Söyle ona seyretsin sevgilimizin salınarak yürümesini
Böylesine boylu boslu serviye aldırma

Kovsan da gitmez, gitse de geri gelir
Mecbur dolaşmaya sinek helvacı dükkânında

Artıramaz hiç kimse ne benim şairliğimi ne senin güzelliğini
Güzelliğin de doruğu işte burası, söz ustalığının da

Sa'dî! Bak bu gece davulcu çalmadı seher davulunu
Yoksa ayrılık gecesinin yok mu sabahı asla!

21

Düşürmez hükümdarın itibarını
Değersiz bir dilenciye dönüp bakması

Yemin olsun canına dostun; düşman da hoş görmez
Bir dostun yüzüne böyle kapıları kapatmayı

Asla yaraşmaz; hükümdarın has adamları
Kovup atsınlar dışarı bir zavallıyı

Sitem de etsen sen değişmez görüşümüz bizim
Bin kez şükürle karşılarız biz her bir cefayı

Herkes teni için esenlik diler durur
Bir tek ben sonuna dek isterim bu belayı

Aşktan anlamaz asla bütün ömrü boyunca
Aşk yolunda kapıya çarpmamış olan başını

Hayal dolaşıp geldi de bütün evreni sonunda
Göremedi senin huzurundan daha güzel makamı

Başını çaresizlere eğ de otur, konuş onlarla
Senin alçalman değil bu, öpsünler diye bir ayağın toprağını

Bundan daha güzel bir elbise bulunabilir ten için
Böyle güzel bir ten bulunamaz bu elbisenin yaraştığı

Saklamazsan yüzünü sen bu güzellikle, bu cilveyle
Göremezsin artık Şiraz'da, dergâhta hiçbir sakınganı

Canına yemin et de, tattırma ayrılık acısını yaralı gönlüme
Sivrisinek taşıyamaz ki asla değirmen taşını

Bulamaz kimse benim gibi vefalı birini artık
Sözümden dönmeyeceğim çünkü görüp de vefasızlığını

Dinlersen Sa'dî'nin dileğini zarar etmezsin
Bakarsın kabul olmuş görürsün birden onun dualarını

22

Görmedim böylesine güzel, zarif bir yüz ben
Görmedim böylesine gönül çelen, alımlı bir zülüf ben

Taş kalpli gümüş tenli sevgilim yüzünü saklasa da
Saklıdaki misk gibi o saklayamaz ki kokusunu asla

A içi dışı ışıl ışıl güzeller güzeli! Gözüm var olalıdan beri
Görmedim ben senden daha güzel yüzlü, güzel huylu birini

Çaresizliğimden şaşkın şaşkın gezersem kınama beni
Çevgânı vuran sensin, topun bunda bir suçu yok ki

Bir derde yanmış olan, çekmiş olan aşkın derdini
Sever çokça sarhoş heyecanını, uğultusunu, iniltisini

Canımız pahasına alırız kınamayı aşk pazarında biz
Bırak sakıngan zahitler kalsınlar köşelerinde, aldırmayız biz

Hiçbir şeye gerek yok bahçeye güzellik katmaya
Belki bir servi gerekir senin gibi güzel ırmak boyuna

A güzel kokulu gül! Yüz yüzyıl bahar gelse de
Göremezsin sen güzel şakıyan bir bülbülü böyle

Sa'dî, öpemiyorsan elini eğer onun sen
Çare bilmem yüzünü ayağına sürmeden başka ben!

23

Gittik bak şimdi biz, usandırdıysa seni birlikte oturmamız
Buyur şimdi yapalım elimizden geleni, sonra yapamayız

Gitmek için kalktık biz de, resmin işledi yüreğimize
Nereye gitsek biz, artık sensiz kalamayız

Vuruşmak istiyorsan dengin biriyle pençeleş
Bizi yenmekten ne çıkar! Biz zaten zavallıyız

Bir suç işlemedim ki cezalandırsın beni o
Töreye göre değil, suçsuz öldürüyor aşkımız

Şükürler olsun Tanrı'ya o güzel sevgili vefalı değildi
Belki vazgeçer tapmaktan bizim bu puta tapanımız

Demedim mi sana Sa'dî; sevgilinin upuzun servi boyuna
Ulaşamaz ki asla bizim bu kısa kollarımız!

24

Gezince bağda bahçede gönlüm sevdalı sevdalı
Kendimden geçirirdi beni çiçek, reyhan kokuları

Bir zaman şakır bülbül, bir zaman yırtar gömleğini gül
Hatırlardım seni ben, unuturdum hep onları

Ey sevgisi gönüllerde, ey suskunluk damgası dudaklarda
Ey aşkı, heyecanı kafalarda, ey canlarda sırrı!

Seninle ant içtiğim gün, bozdum ben bütün antlarımı
Senden sonra yaraşır bozmak bütün antları

Aşk gamının dikeni dolaştığı günden beri eteğime
Hoş olmaz artık gezmem benim gül bağlarını

Aşk derdinin yıktığı, yere serdiği kişi
Kesmeli bütün dermanlardan umutlarını

Sana erişme yolunda sıkıntılar çekersek yaraşır
Çok kolay çölleri aşmak, olunca yürekte Kâbe aşkı

Okluğundaki her ok saplansa da yaralı gönle
Biri de biz oluruz sen sevgilimizin kurbanı

Yay kaşlı sevgiliye gözü düşen herkes
Oradan gelen bütün oklara kalkan olup dayanmalı

Derler ki; "Sa'dî! Söyleme bu kadar sözü onun aşkına dair"
Söylüyorum, söylüyorlar sonsuza dek benden sonraları

25

Atarsan peçeni böyle şehrin ortasında sen
Salarsın bin yürekten inançlıyı azaplara sen

Kim dayanıp bakabilir kutlu, ışıltılı yüzüne
Perdenin arkasından bile çelerken gönülleri sen

Gönlümüz asla boş değil, her an seninle
Aldın ya gönül şehrimi; şimdi onar, yıkma onu sen

Bağlayıverdin gönül ayaklarımı kıvrımlı zülüflerinle
Kıvırdın zülfünü, bari çevirme a bahtlım yüzünü benden sen

Hikâyemizin özü anlatılmış sana bizim
Susuzun halini bilmezsin a suya kanmış gül sen

Neden üzülsün ki meltem söndü diye lamba?
Neden üzülsün ki mehtap çözülüp dökülürse keten?

Sormak da cevap almak da güzel tatlı dillilerden
Dua ettim ben sana, kabul ederim sövsen de bana sen

Neredesin be sen? Kınıyordun, sitem ediyordun ya bana
Girdapta boğulmaktayız biz, kıyıda güvendesin sen

Bela bağlarına düşmüşü kınamaya ne gerek var
Elinden geliyorsa uzat elini, esirgeme, anla onu sen

Ayrılığına sevgilinin sabrı öğrenemesem de ben
Çaresiz sabretmeli, çırpınmalıyım sudan çıkan balık gibi ben

"Gönül vermem kimseye" diye sakınma iddiasındasın yine
Bütün iddiacılar yalancı Sa'dî! Bilmez misin sen

26

Uyku tutmuyor sabahlara dek gözümüz bizim
Be ömür boyu uyuyan! Anla derdimizi bizim

Suya yananlar, can verdiler bak çöllerde
Yol boyunca akarken hem de su Hille'den ta Kufe'ye

A usta okçum! Ustalığın kadar da vefasızsın sen
Böyle mi vefa gösterecektin dostlarına sen

Sensiz sincap tüyü gibi yumuşak yatağım
Diken gibi batıyor tenime bak cancağızım

Üzerinde bak bütün âşıkların gözleri
Âbidlerin sanki mihraba göz dikmeleri

Yazgım ya; aşk mektebine başladım ben
Gençler gibiymişim sanki bu yaşlılık çağımda ben

Zehri nazlı sevgililerin ellerinden
Gül şerbeti içer gibi içerim ben

Güzeller mahallesinin delisi olan
Azar görse de, aldırmaz kapıcıdan

Sa'dî yıkılmaz hiçbir derdin eliyle
Yıkılır bir tek dostlardan ayrı kalma derdiyle

27

Ay yüzlüm! Çevirme güzel yüzünü benden sen
Ne zevk alıyorsun suçsuz yere öldürmekten sen?

Kucağıma geldin dün gece düşümde sen
Sanmıyorum göreceğimi bunu düş dışında ben

Yanıp kavrulan içim ve yaşlı gözlerimle
Yarı tenim ateşte, yarısı sular içinde

Kapımdan gireni o sanırım ben hep
Suya yanmış zavallı, su sanır durur serabı hep

Okuna hedef yoksulların canları
Tırnaklarına kına zavallıların kanı

Konuştukça o, gönülleri çeliyor
Cilvelendikçe, yürekler kebaba dönüyor

Yazık o tenin gömlekle örtülmesi
İşkence o yüzün peçeyle örtülmesi

Sil eteğinle şakağından terini de
Gülsuyu koksun elbisen, eteğin senin de

Fitneler koparır bu güzel mum ile elinde
Uykudan mahmur, şaraptan sarhoş böyle

Bir sabah ne olur saklama geceye dek yüzünü de
Saklasın güzelliğin, güneşin yüzünü bile

Sa'dî! Kucağında istiyorsan onu sen çeng gibi
Dayanmalısın işkencelerine rebab gibi

28

Sarhoş sarhoş, meyhaneden çıkageldi
Yıkılmış aklıyla sırlarını döküverdi

Zühd hırkasını attı topraklar üzerine
Keramet, cezbe sözlerini eski elbise gibi saldı ateşlere

Kelebek mutlulukla, sevinçle
Aşığı, tutkunu oldu muma meclisinde

Çaresizlikler içerisinde kıvranan canı âşığın:
"Ey sahibi kerametlerin, ululukların"

Ne yararı var sana bir zavallı âşığın kanını dökmenin
Karşında yere serdiğin binlerce güçlü hükümdar varken senin

Âşığın bin canı olsa, yemin olsun canına
Verse de erişemez o canlarla sana

Gönül gözüm bilseydi eğer sabrı
Aşktan başka bir şeye dönüp de bakmazdı

Yazık, ömrümüz boşuna gelip geçti
Kalanı da nasıl geçer bilemeyiz ki

Bulunamaz katıksız şarap Sa'dî'nin zamanında
Çaresiz baş başayım artık ben meyhane tortularıyla

29

Ölçülü, düzenli bütün gönül çelen tavırların
Sayısız, pervasız sözlerin; biz senin muhatabın

Sabretmeyi bilemem ya ben, çekerim çaresiz sitemini
İnsan bile olamaz kınamandan incinen kişi

Düşmanım olsan benim, kaçamam okunun önünden
Sel olup önüne katsan, kaçmam tepelere önünden

Övgülere sığmazsın sen, eşin benzerin yok senin
Şaşkınıyım güzelliğinin, yüzünün, bezeklerinin senin

Hükümdarlık tahtına çıkarsa da bahtım benim
Fazla değeri yok bir ömür üzengine kul olmamdan benim

Şaşırıp kalıyorum ben bu şehirde zahit kalana
Görmemiş o, zahit aldatan yüzünü senin daha

Yok haberin dışarda neler oluyor aşkından senin
Çık da gel dışarı, ateşe salarız yoksa peçeni senin

Alımlı, endamlı, bol meyveli bir ağaçsın da
Ne yapayım kısa elim yetişmiyor elmalarına ya

Bir gece uyanık kalıp beklememişsin sevgiliyi
Ne bilirsin; gözü yoldakilerin senin nasıl geçirirler geceyi

Sen ey ayrılık gecesi ne uzun gecesin böyle
Git artık; eridi bitti Sa'dî'nin canı, bitmeyeceksin diye

30

Kemendine düşen kişi düşmanın
Kul olmalı buyruğuna kement atanın

Âşık olmayan kişi olgun insan olamadı
Gümüş, erimeden gümüş olamadı

Aşk mahallesine adım atan sakınganlar
Kaybettiler dünyalarını da ahiretlerini de onlar

Aklım fikrim öylesine onda ki
Kendim aklıma bile gelmem ki

Minnettarım aşka yine de
Yaktıysa da gönlümü, okşadı canımı böyle

Yok be Sa'dî senin sözünden tatlısı
Bu zamanın âriflere armağanı

Aferin senin bu bal gibi tatlı diline
Saldı ya bu aşk heyecanını bütün evrene

31

Ne kıyametler kopardı güzelliğin evrende
Göz alınamıyor senden bir an bile

Kan akıtan, acımasız göz kırpmaların, incitmelerin
Âşıkların gönüllerine ne kanlar akıttı gamzelerin

Uzaklarda kaldım artık akıldan, afiyetten ben
Felekler senin sözünü, hikâyeni yaydığı günden

Ne bağ kaldı ne bahçe senin servi endamın
Büyüdüğünde, bağda, bostanda velvele kopardın

Dostluk yap da, atma beni gözünden ırağa öyle
Bak düşmanım ele güne rezil etti seni sevdim diye

Yemin olsun gözlerine! Bakanlar o gözlerine
Yazık olur yazık; dönüp Ay'a bakarlarsa bir de

Erişir bir gün dostlara bu hikâye:
"Sa'dî gitti sevgilinin ardından da can verdi" diye

32

Öğretmenin sana hep cilveyi, gönül çelmeyi öğretti
Sitemi, nazı, işkenceyi, cefa etmeyi öğretti

Kölesiyim o gülümseyen dudağın, o büyülü gözün
Büyü hilesini Dahhâk'a ve Sâmirî'ye öğretti

Sen a put gibi güzel sevgili! Ne öğrenmeye gidiyorsun öğretmene?
Çinli put ustası geldi de ona put yapmayı zülüf kıvrımların öğretti

Binlerce şakıyan âşık, sarhoş bülbüle
Senin şiirlerin güzel Deri Dili'nde şiir söylemeyi öğretti

Geçti artık devranı güneşin de Ay'ın da, güzelliğin
Müşterilere artık dükkânının yolunu öğretti

Bütün yakınlarım din bilginleriydi benim
Aşkının öğretmeni senin, bana şairlik öğretti

Gördüm, gözün büyücülüğü öğrenmiş
Bana da felek o zaman şairliği öğretti

Ağzın öğrendi ya küçücük yüreğimden küçüklüğü
İnce belin de tenime benim zayıflığı öğretti

Aşkının belası senin zühdün temelini, sakınganlığın kökünü
Öylesine kazıdı ki sufî dergâhı terk etti, kalenderliği öğrendi

Artık ne seyahate çıkar ne yurdunu özler
O kimse; o artık mahallende senin köşeye çekilmeyi öğrendi

Böyle bir şekilde, huyda, endamda, tavırda birini görmedim
Yoksa o, bunları bir periden mi öğrendi?

Salmış pençesini halkın kanına, "Bu kınadır" demiş
Bilmiyorum öldürmek için o kimden bu pervasızlığı öğrendi?

Öylesine gözyaşı yağdırırım ki bundan sonra ben
Derler: "Sa'dî'nin gözyaşlarında insan yüzmeyi öğrendi"

33

Eskir bir gün herkesin arzuları, istekleri
Bir tek benim aşkım artar, azalmaz ilk günkü gibi

Kabul etmezsen eğer dergâhında beni sen
İbadet eşiğinde can vermeyeyim de nereye gideyim ben?

Kıyamet günü hesap sorulmayacak bana bunu bil sen
Ayrılığını, vuslatını yaşadım senin; ölüm, diriliş yerine ben

Duydum; güçsüzlerden esirgemiyormuşsun hiçbir şeyi sevginle
Hastalandım, gönlüm sevinç doldu ziyaretime gelirsin sen diye

Gözünün ucuyla bile bir baksan ben zavallıya sen
Ululukta Felek olurum, mutlulukta Müşteri ben

Gelmek, görmek istiyorum nerede o yürek, o güç?
Gidip sensiz oturmak istiyorum nerede o sabır, o güç?

Kalmaz cansız tenimden başka şeyim, görürsün aşkın elinden
Tutarım yine de sarılarak katil sevgilimin eteklerinden

Getirirlerse Sa'dî'nin cenazesini sevgilinin mahallesine:
"Ne güzel yaşadı Sa'dî, aşk yolunda şehitlik, ne güzel gidiş bu be"

34

Avladığın hiçbir yürek çekmez başını kemendinden senin
Umudu da yok artık kurtulmaya zincirinden senin

Allah aşkına at artık ateş kızılı yüzündeki şu peçeyi
Görürsün bir evren üzerlik gibi coşar durur ateşinden senin

Ne çimenlikte açtı yüzün gibi gönül çelen güzel bir gül
Ne meltem bulabildi bir ince uzun boyluyu benzerin senin

Halkın kanını dökmek ise arzun senin
Ne yapsın da koymasın aslan boynunu, koyunun gibi senin

Güzellik ülkesinin hükümdarısın sen gerçekte, yazık
Bir kez de dönüp baksaydın güçsüz sevdalılarına senin

Demedim mi sana a gönül, sevgili vefalı olmaz!
Tamah ettin, vefasına aldandın, serdi yerlere tenini senin

Aşk adamı değildin sen bu bakışla belliydi bu Sa'dî!
Ne kaçma gücün, ne dayanma gücün vardı aşk derdine senin

35

Kapatmanı istiyorum artık Ay gibi yüzünü
Görmesin kimse güneş gibi her damda her kapıda yüzünü

Yok bir günah başkalarının sana âşık olmasında
Yitirirsin gönlünü sen, kendin görsen yüzünü aynada

Gülerler ona, karşında senin söz söylerse Şirin
Gülünce sen bal gibi sular akar şirin ağzından senin

İzin veremem çıksın aşkımdan ahım da seher vakti
Tatlı uykunda sabahları rahatsız etsin seni

Hiçbir bezek artıramaz senin güzelliğini
Hiçbir meşşata bezeyemez güzelliğinden fazla seni

Kaç kez söyledim gösterme bu güzel yüzü kimselere
Bakıp durmasın göremeyenler senin güzel yüzüne

Söylediğim gibi değil; sendeki bu güzellikleri
Ancak görür görebilenlerin gözleri

Sana erişmek için yüz düşmana dayanmalıyım
Bulayım bir dost da, senin haberini alayım

Çok da zor gelmez bana giderse başım bu yolda
Nazlı sevgilim, saçının bir telini perişan görmekten bana

Yolunda yok olmaktan Sa'dî çekmez ki sıkıntı
Geçtiğin yolda sana sıkıntı vermemek tek muradı

36

Bir kul gibi geldim güvence istiyorum
Senden; savaşacak silahım yok seninle diyorum

Gönül vermeyeyim diye söz veriyorum
Birden dönüp aşkına senin iman ediyorum

Müşteri ışıltısıyla yüzünün pahasını ödeyemez senin
Ben bu zavallı yoksulluğumla müşterinim senin

Çabam sonsuz, gücüm yok ne yaparım ki
Gözlerinden saklamak için başkalarının seni

Güçsüz olsam da zayıf bir karınca gibi
Taşırım aşk yükünü senin, öldürürüm nefsimi

Öyle doladın ki beni kemendine
Kurtulamaz artık dolanan o kemendine

Dedim ya seni daha ilk gördüğümde:
"Sakınmalıyım bu baygın vurguncu gözlerinden" diye

Açılmamalı belki de göz senden başkasını görmek için
Bakarsa başkalarına, düşer ayrılık belana senin

Sen özlem dolu, dostların özlem dolu senin
Sen kaçıyorsun, biz âşıkların senin

Düşünde görür uykuyu Sa'dî'nin gözleri
Kapattın ya büyülü gözlerinle sen onun gözlerini

Sen bu mahmur gözlerinle nereden çekeceksin
Gamını o geceleri uyumayan gözlerin

37

Tatlı sözlerin döküldüğü dudaklardan sanma
Erişiriz biz sıkıntısız, eziyetsiz arzumuza

Ayrılıklar düşer olur ki sevgililer arasına
Zarar da olur, ticarette kâr da

Görürsen sevgilinin öldürdüğü bir âşığı
Müjde ver diğer âşıklara geldi diye sıraları

Bilmem hiç kimse senin güzelliğin çağında
Âşık olmayan, bakıp görmeyen körler dışında

O büyülü güzel gözlerin durmadan öyle
İşaret ediyorlar sanırsın, öldürülmeme

Düşse o haram dediği helva sufînin eline
Korkmaz Tanrı'dan yer onu yağma gününde

Şaşırıyorum ben âşıkların gönülleri
Nasıl yakmaz ateşleriyle gömleklerini

Güzelliği sevgilinin öylesine gölge saldı da
Sa'dî görünmez oldu artık küçüklüğünden ortalıklarda

38

Ne gönüller çeldin fitne çıkaran kollarınla sâki be
Ne yazık ki konduramayız bir öpücük gönül çelen çenene

Ne zamana dek atacaksın gamze oklarını gizli gizli her tarafa
Attı siperlerini akıl teslim oldu kan döken oklarının elinden sana

Uslu uslu kaçıyorsun, ortaya çıkıyor, saklanıyorsun bizden
Ah kahrınla karışık sevginden, ah zehir karışık şekerinden

Görseydi söz söylerken Şirin senin tatlı dilini
Sözlerini dinleme şükrüne vermeliydi Pervîz ülkesini

Huzura ererdi dünya bir zaman kargaşandan, fitnenden senin
Olmasaydı şehri karıştıran güzel yüzün, fitne çıkaran gözün senin

Kim artık ister ki akıllılık yolundan gitmeyi
Görürlerse gece şarap içenlerle kucak kucağa büyülü gözlerini

Durmadan iç katıksız şarabı Sa'dî ve sessiz ol, gelmesin sesin
Geçmez meclisteki sarhoşlara züht ve sakınma sözlerin senin

39

Haram sensiz halvette oturup kalmak
Yazık yazık böyle bir güzele kapıyı kapatmak

Devlet eteği senin eline düşünce
Bilmezsen kıymetini, düşmez bir daha eline

Bu nasıl bir bakıştı, döktü benim kanımı
Bu nasıl bir tuzdu, azdırdı benim yaramı

Senin okunla yıkılan bir daha kalkamadı
Kemendine takılan kendini kurtaramadı

Biz bilemeden, göremeden takılıverdik ağına
Kuş düştü tuzağına, balık yakalandı ağına

Döndü arkasını ve kaçıverdi bir yoldan sabır
Bir bela gördü, bir köşeye kıvrıldı akıl

Çekebilirim zillet yükünü ben doğru da
Kıramam sevginin sözünü ben asla

Bu tenimden kalan bir parçacık cana da
Can denilemez ki senin varlığın karşısında

Dinlese eğer mana yolunu da, bir anlasa
Puta tapan, secde etmez asla puta

Arzulamaz bir daha üzüm şarabının sarhoşluğunu
Sa'dî gibi tadan aşk şarabının sarhoşluğunu

40

Öyle perişan, öyle sarhoşum zülüflerinden, kokundan
Hiç haberim bile yok benim iki evrende olanlardan

Bakamam yüzüne artık ben kimseciklerin
Kırdı Halil'im benim, bütün putlarını Azer'in

Hayalin yüzünden uyumaya zamanım kalmıyor ki
Sarayın kapısını tanıdıklara kapatman yaraşmaz ki

Arzular kafesin kapısından çıkmayı nerde bir tutuklu varsa
Kemendimden kurtulmak istemem oysa ben yaşadıkça

Kölesiyim, devletinin kuluyum ben; bir gönle gönül verip de
Bağlanma derdinden kurtulanın binlerce gönle

Kuluyum buyruğunun, yakmak istesen de gönlümü sen
Tutsağıyım buyruğunun yaralamak istesen de tenimi sen

Kıyamet gecesinin akşam namazı başına gelir aklı
Bu aşk şarabından yudumlayanın, Elest günü sabahı

Sana dikmişim gözlerimi ben, başkaları kendi zevklerindeyken
Sarhoş dostlar şaraptan, ârifler sâkinin güzel yüzünden

A salınan servim benim! Bu alımlı yürümeni terk etmezsen
Ne fitneler çıkacak bu dostlar arasında bilir misin sen?

Kardeşler, ulular! Öğüt vermeyin bana ne olur oradan
Çıktı elimden artık seçki gücüm de, okum da benim yaydan

Sakının gözyaşı yağmurundan Sa'dî'nin sakın ha
Sel olur damlalar birbiriyle buluşup bir olunca

Çok tatlı ağzıma gelmesi senin güzel adının
Acırım sözlerime girip elden ele gezmesini adının

41

Geç bulduk ey sarhoş sevgili seni biz
Çekmeyiz kolay kolay eteğinden elimizi biz

Söndürmek için aşkının ateşini
Düşündük her çareyi de, söndüremedik ateşimizi biz

Yüz çeviremeyiz asla senden biz
Kapatamayız kapıyı asla yüzüne biz

Gitmeye yok huzurundan mecalimiz
Balıkçının oltasına takılmış balığız biz

Tatlı dudak sevdaları bal ağızlıların
Tövbelerini bozdu nice sakınganların biliriz biz

Ey bu bahçenin en ulu servisi
Boyunun yanında alçak kalan, sevgililer sevgilisi

Bir zavallı ancak senden ayrılıp da giden
Ne mutlu sana bağlanabilen bir ten

Gözün döktü kanımı bir işveli bakışla, dönüşle
Sarhoş neden üzülür ki hatayla öldürdüğüne!

Sa'dî, güzel yüzlülerin kementlerinden
Canın teninde oldukça kurtulamazsın sen

Koymaz isen başını eşiğine ne yaparsın sen!
Bilir misin onunkinden başka bir kapı sen!

42

Böyle bir güzeli seyreder de gönül vermez
Asla öyle birinde gönül var denilemez

Benim sevgilim ne konuşulabileceğin dost biri
Ne kemendinden başını kurtarabileceğin düşman biri

Sakın onun gözlerinden dedim gönlüme
Ayıklar bir araya gelemez kendinden geçmişlerle

Görmüyor musun kınalı parmak uçlarını?
Büküp kırıyor sabrın ellerini, parmaklarını

Ne kendi başına bırakılabiliyor
Ne onunla huzurla oturulabiliyor

Bir ateşi vardır, çıkıyorsa bir duman
Biri can vermiştir, akıyorsa bir kan

Hayali gözlerde iken nasıl uykusu gelir insanın
Kapanması yaraşır mı dostlar yüzüne kapının

Harmanını yakmak zavallıların! Yaraşır mı?
Gönüllerini yaralamak çaresizlerin! Yaraşır mı?

Dostluktan sonra yaraşır mı dostluk ipini koparmak?
Daha baştan gerekirdi gönül bağlamamak

Sa'dî! Bir gönül elden kayıp gitti
Yaydan çıkıp giden ok gibi dönmez ki geri

43

Muradın, muradımıza eriştirmemek ise bizi a sevgili!
İstemeyiz bir daha bu murada erişmeyi biz a sevgili

Kabul etsen de huzuruna, kovsan da huzurundan bizi
Buyruğuna karşı olmak dinimizden çıkarır bizi

Yok ki farkı erginliğin, hamlığın dostlar, ulular arasında
Ne fark eder ki bakışlar olursa karşılıklı hoşnutlukla

Değişirse iyiliklerin ve bakışın senin bize
Değişmez asla arzularımız bizim size

İncitemezsin gönlümü istediğini yapsan da
Dostun dostuna beğendiği, yaraşır dostuna

Düşmanlık da, savaş da olsa Araplar arasında
Aşk var, mutluluk var Leyla, Mecnun arasında

Binlerce düşmanlık çıkar kötülerin sözleriyle
Olur her an âşık ile sevgili arasında aşk en yücelerde

Kuluyum, kölesiyim yırtık elbiseli o sevgilinin
Yüzünün aşkından bin elbise paramparça o sevgilinin

Ben onsuz bir an oturup kalamam
Canım o benim, canımın başından kalkamam

Karşımızda güzel sevgili, heyecan dorukta yine de
Dilenciye verseler de bütün dünyayı, dilenci o yine de

Benim kınanmak diye bir korkum yok onun aşkından
Kınasalar da bir tek ben değilim ki kınanan

Gözleriyle gören böylesi bir gül bahçesini
"Bu bir servi boylu" der, tutamaz kendisini

"Güzellerin yüzüne bakmak hatadır" derdin sen
Hata değil bu, bundan sonra hata deme böyle sen

Sevgilinin ayrılık üzüntüsü Sa'dî'ye çok tatlı gelir
Cana gelen her inciniş bir ilaç müjdecisi gibi gelir

Neden tatlı bilir misin yoksula belaları sıkıntıları?
O belalar, onun için yarınlarının umutları

44

Gül kokusu yayıldı, kuş sesleri yükseldi
Neşelenme günü, kırlara koşma günü geldi

Güz bahçıvanı, sararmış yaprakları döküverdi
Bahar ressamı, çimenliği çiçeklerle süsleyiverdi

Bağa bahçeye gitme sevdamız yok bizim
Sen neredeysen, neşemiz orada bizim

Derler; "Güzellerin yüzüne bakmamız yasak bizim"
Bakışımız bu yasakların dışında ama bizim

Yaratış sırları Tanrı'nın apaçık senin yüzünde
Görülen su gibi ışıl ışıl bardak içinde

Çıkarayım yerinden şaşı gören sol gözümü
Sağ gözüm olduğun gibi görsün yüzünü

İz taşıyamayan insanlar gösterdiğin sevgiden
Taş yürekliler, nasipsizler, onlar bak sevgiden

Yakacak bir gün yaşımı, kurumu sonunda
Alevlenen bu ateş sevda kazanım altında

Sa'dî durmadan sızıltılarla inler
Bilgeler katında bu doğru değil derler

Ne tehlikelerde olduğumuzu bilemezler asla
Huzurla oturanlar deniz kıyılarında

45

Bu ayağa kalkan çocuk ne güzel yürüyor
Sanki boylu boslu bir servi salınarak yürüyor

Kaşları yay, âşıkları öldürmek için
Zülüfleri kement, bilgeleri avlamak için

Böylesi güzel var derlerse, Müslümanlar içinde
Boş söz söylemişler onlar ne söyledilerse

Ey ululaın harmanlarını yakan ateşli güzel! Dur sen
Dur artık; yürüyüşünle bin fitne çıkartıyorsun sen

Aşığı öldürmek için gerekmez suç göstermen
Satın aldığın kölen o senin, bakma şeriata yağmala sen

Çekerim derdini senin, derdin deva senin
Yerim dikenini senin, dikenin hurma senin

İnsanların gözünde ayıplanmak, kınanmak
Çok kötü de; çok hoş bana senin için kınanmak

Değerli olan sağlığın, senin varlığın
Aldırmayız bile biz sözlerine kınayanların

Senin uğruna Sa'dî serdi yerlere canını
Tanrı'dan hep istediği onun zaten bu makamdı

Erişsin istiyorsan öldürdüğün bu can sonsuz hayata
Ne olur bir kez "Biz öldürdük onu" de, Tanrı aşkına

46

Duymadık şimdiye dek böyle bir fitneci güzeli biz
Çıkıp evinden, şehri pazarı bezeyen güzeli biz

Hayallere bile sığmaz ne kadar alımlı, tatlı olduğu
Sıfatlara bile sığmaz ne denli hoş, güzel olduğu

Yok olur gider sabır da, huzur da, gönül de, din de, güç de
Yarasından belli, kolunun güçlü olduğu hem de

Tanrı aşkına! Kapatma yüzünü erkeklerden, kadınlardan
Görsünler yüce sanatını onlar da Tanrı'nın sağdan soldan

Görüp seni de Tanrı'nın eşsiz gücü karşısında
Bayılmayan, şaşırmayan göze göz denilmez asla

Dünya neye yarar, Firdevs Cenneti de neymiş
Bize gereken sen! Ulu Tanrı'dan senden iyi ne istenirmiş?

Neden senin elinden feryat etmem kusur olsun
Bu dert sanmam ki bir tek benim derdim olsun

Ne yapalım biz katlanmayalım da cefana, sitemine
Olmayınca yürek, olmayınca gücümüz, tek çaremiz idare

Güzelliğinden mahrum iken; sabır, sabır değil ki zehir
Elinizden sizin zehir, bal gibi helva, kim demiş ki zehir

O damağın, ağzın, dudağın dişlerin senin
Bir hayat kaynağı, kimin mutluluğu için bunlar kimin?

Benim de bütün evrendekilerin de döksen kanını sen, biz
"Suç bizim suçumuz, senin suçun değil" diyerek ikrar ederiz

Senin karşında ne yapar Sa'dî, teslim olmaz da
En güçlü sensin, sen; teslim olsa da, olmasa da

47

Sevgilinin zülüf zinciri âşıklara bela ağı çemberi
Bu halkada olmayanın yok bu maceradan haberi

Kılıçla vursalar umursamam gözlerinin önünde sevgilinin
O anda ona bir bakış, değer kanına ben gibi bin kişinin

Gitse de canımız yâre vuslat yolunda onun aşkından
Üzülmek ne demek? Sevgili bize daha sevgili canımızdan

Âşıkların davasında istemez şeriat delil, şahit
Sararmış yanaklar delil, inim inim inleyişi şahit

Sakınganın sermayesi, sabır gücü, akıl azığı
Sabır arzular hamalı, akıl aşkın tutsağı

Tutkun kalırsa kemendinde âşık sevgilisinin böyle
Yormaya yüreği kalmaz, bu bağlar niye bende diye

Evrenin hükümdarı o; söz onun, kabul etse de etmese de
Ne denli sitem etse de adalet ondan gelen; inlersen sen, cefa o işte

Çek kılıcını kınından, dök zehrini de doldur kadehlerimizi
Hem candan kabul ederiz hem çok mutlu eder bizi

Okşasan da sen lütfunla, eritsen de sen kahrınla
Ne karar verirsen ver kabul, kovsan da yaraşır bana

Bekçinin ezasıyla, sevgilinin cefasıyla o
Unutursa sözünü, sadece vefasız bir iddiacı o

Sa'dî! Sevgiliden ne gelirse gelsin sana
O bal dudaktan gelen bir dua, bırak sövsün o hep sana

48

Sabret gönül; vefalıların töresi sabırlı olmak
Aşkın çaresi dayanmak, sevginin şartı sözünde durmak

Kovmak, kabul etmek her şey onun hakkı, hükümdar o
İsterse kovar o, isterse okşar kulunu o

Sevgilisini çağırırsa yanına sevgili, yine yakarır ona
Kovsa da kapısından, umutludur; hep dönüp bakar ona

Çaktı Yemen Şimşeği ışılı ışıl; esti bahar yeli dipdiri her yerde
Kalmadı gücü Mecnun'un, Leyla'nın çadırı nerede?

Aşk çağlarından habersiz olmak mı? Âriflerce en büyüğü yanlışın
Sabahın ilk ışıltıları kalk; kalk, artık sonu yokluk bu dünyanın

Sevgili yar ile vuslat, hayat çağının meyvesi
İki evrene değer bir an görmek sevgiliyi

Dost gönlünde dert yaraşır, hoşuna giderse senin
Bizim en büyük arzumuz beğendiğiniz şey sizin

Kul neyi iddia eder ki? Karar hükümdarın kararı
Söyle; sağ gözümü sereyim, ayaklarına atacaksan adımını

Ne olur kovma kapından beni, vefa töresinde bu var
Baksana her şehirde garipler, her ülkede dilenciler var

Umutluyum bu kadar suçum olsa da ben
Umutsuz değilim bu kadar korksam da ben

Âşık isen sen a Sa'dî, bu vuslat arzun ne senin?
Yararını düşünmez ki gönlüne sevdalanan yârin

49

Kutlu o toprak; sevgilinin yurdu orada
Canın huzuru, hasta gönlün şifası orada

Ben burada sevgilisiz, sadece bir cansız resim
Gönlüm o alımlı sevgilinin yaşadığı yerde, orada

Tenim burada, sevgilisiz hasta, gönlüm orada
Felek burada, ışıldayan yıldız orada

Baksana be meltem! Getireceksen eğer bir koku
Şiraz'a uğra da gel, ne olur! Sevgilim benim orada

Kime söylerim gönül derdimi, kimle çekeyim üzüntümü
Çıkıp gideyim oraya ben, sırdaşım benim orada

Seyretmeye meyletmez çimenleri gönlüm benim
Gönül seyrangâhı orada, çünkü sevgili orada

Sa'dî bu yıkıntı dünya neyine senin?
Yükle yükünü de git; özgürlerin yurdu orada

50

Sevdalandım da aklım kınadı beni:
"Âşık olan iyileşemez; o, hasta artık" dedi

Gül yüzlü seviliyle halvete çekilen kişi
Kurtaramaz kınanma şehrinin yollarından kendisini

Duydun mu; bir âşığın dört nala sürdüğünü aşk gamının atını
Arkasından da pişmanlık tozunun kalkmadığını?

Köşelerindeki doğru sözlüler yenik düştü, aşk zafere erişti
Yok olup gitti onların namusları, adları sanları, kerametleri

O güler yüzlü gül dalının bittiği gül bahçesinde
Doğruluk simgesi özgür servi zarar etti, kaldı tek ayak üzerine

Bilmem hangi güzelliğiyle katmerli gül burada açıverdi?
Bu sanavber hangi boyuyla geldi burada dikiliverdi

Dün bir zaman istemeyerek geldi Sa'dî'nin yanına oturdu
Oturunca da yatıştı fitne, kalkınca kıyametler koptu

51

O, zülüf de, kulak memesi de değil; gündüz ve gece sanki
O sanavber boylu ağaç değil; baksana hurma ağacı sanki

Ağzın öylesine küçük ki; hayaline bile gelmez şairin
Konuşunca anlaşılır dudağın olduğu senin

Halkın yüreklerine saldığın bu yüzündeki ateş değil şaşılacak
O ateşle yanmak değil; o ateşi bilmemek şaşılacak

Adam olamaz bahar mevsimi âşık olmayan kişi
Kuru odun olur Nevruz mevsimi kıpırdamayan bitki

Sanırsın sen servi, seher yelinin esintisiyle salınır
Hayır, hayır çimenlikteki kuşların aşk cıvıltılarıyla salınır

Yok başka kimselerde sana olan aşkım benim
Güneşsin sen; görüşü kıt başka âşıkların yarasa senin

Aşkının uğuna canımı veririm sonuna kadar ben
Gücüm arzum yolunda yürümeye yetmez bilsem de ben

Her şeyin bir sebebi var bilirim; sevgilinin ayrılığı benim
Sıkıntımın, üzüntümün sebebi, ölüme götüren ecelim benim

Söyleyemem dostun sözlerimi yabancılara asla ben
Düşmana şikâyet edebe mi sığar ki dostun sözlerinden?

Saklı tutabilir miyim ki insanlardan bu hallerimi ben
Sen zırh parçalarsın gücünle, Sa'dî'nin elbisesiyse ketenden

52

O, sevgili mi? Peçeli dolunay mı?
Yoksa parmakları kınalı huri kızı mı?

Sevgilinin görkemli kaşlarını süsleyen sürme mi?
Yoksa güneşin kenarında oturmuş gökkuşağı rengi mi?

***

Aştı başımızın üzerinden seller a sevgili!
Ne olur haddinden fazla yapma cefayı a sevgili!

Dön gel de gör: Üzüntünle senin gözlerimiz,
Bin göze gibi kaynamakta şimdi bak bir tek gözemiz

***

Kabalığınla, cefan ve kötülüklerinle sen
Bilinsen de güzelsin, tatlısın yine sen

Uyarım ben ne olursa olsun buyruğun senin
Canım dudağımda olsa da gözüm buyruğunda senin

***

Ey yüzü cennetten bir kapı gibi
Gönlüm dudaklarının tuzuyla kebap gibi

Bir su serpeyim ateşime dedim ki
Bu gönül ateşi, suyla sönmez ki
***

Kimse sabredemez ki ayrılığına senin
Uyku girmez ki gözlerime gamından senin

Sellerin geçidinde kuşkusuz birer birer
Ne kadar yapı yapsan yıkılır gider
***

Ey en ünlüsü, halkı fitneye salanı şehrin
Gece de yüzünde görünür, gündüz de senin

Yüzünü görüp de koşmayan o
Bir hayvan o, insan suretinde o
***

Ey derdimin en iyi dermanı sen
Kulluğumu ikrar ettim sana ben

Bilirsin ki dönmem asla senden ben
Yaptığın bütün hataları doğru bilirim ben
***

Sen emir, biz esir olsak da
Sen büyük, biz küçük olsak da

Sen zengin biz yoksul olsak da
Dostları sevmek sevaptır, sevap ya
***

A salınan servi! A taptaze gül filizi!
A teni Ay gibi, ışığı güneş gibi sevgili!

Söyle, dinle; al ve ver
Uyunacak geceler değil böylesi geceler
***

Bu gece halvet gecesi ta sabaha kadar benim
A kutlu bahtım, açık talihim benim!

Yak aramızda bir mum, ışık isteriz
Yakma ya da mumu bak aramızda mehtap sevgilimiz
***

Sâki! Kalenderce bir kadeh al da
Ver tek tek ayık kalan dostlara

Bırak kendi hallerine delileri
Bu sarhoşluk şarap sarhoşluğu değil ki
***

Yel gibi gelir geçer gururu gençliğin
Şimşek gibi ışıltıları gençliğin

Tadını al hayatın gücün yettiğince
Koş, hayat koşuyor baksana, koş sen de
***

Bu acımasız aç kurt bir gözlesene
Doymuyor bir türlü insan yemekle

Zamane insanları buğday misali
Bu dönen felek değirmen misali
***

Sa'dî ona erişecek adam değilsin sen
Sözden, yaklaşmaktan dem vurdukça sen

Susamış, suya yanmış kişi ne koşuyorsun boşuna
Bu gittiğin yol gözeye değil senin, seraba

53

Kolaylaştırır bütün zorları yüzünü görmek senin
Asla olacak şey değil aşkına sabretmek senin

Yüzünün eşsiz güzelliğinden ilk yansıyan
Zatının erginliği, eşsiz güzelliğinin ışıltısı senin

Görseydi eğer dudaklarını Hızır
"Hayat pınarının dudakları" derdi dudaklarına senin

Koy dudaklarını su testisine de, kaldır
Baksana şeker olmuş testi şekerinden senin

Korkarım gamzenin büyüsüyle bir gün
Mucize iddiaların da olur senin

Senden gelen zehir ölümsüzlük ilacı
Ağzından çıkan sövgü, tertemiz söz senin

Görmedim bu şehirde ben bir yüz
Namazları bozacak yüzün gibi senin

Görüyorum ikisi de kararsız;
Benim aşktan tövbem de, sözün de senin

Ne olur dön bir de bize doğru bak
Bakışın, güzellik devletinin zekâtı olsun senin

Suya yanmış, kavrulunca çöllerde
Yararın var mı ona evren bütün Fırat olsa senin?

Yok ki Sa'dî'nin yokluk üzüntüsü
Kurtuluş aşk yolunda can vermesi âşıklarının senin

54

Çimenlikteki servi endamın karşısında kısa senin
Yüzün, güneşin bile değerini düşürdü senin

Feleğin mumu binlerce yıldız meşalesiyle
Varlığın karşısında sönük lambalar gibi senin

Tövbe ederler insanlar Şaban ayında
Ramazan ayında da gözlerin baygın, büyülü senin

Bütün bu gücün yiğitliğin ve aslanlığın ile
Bilmiyorum kemendinden birinin kurtulduğunu senin

İşte bu; âşıklarından biri, kılıcınla ölmüş senin
İşte bu; dostlarından biri okunla yaralı senin

Görüyor göz Mecnun hikâyesini de, gönle gönderiyor
Âşık olmayan gönlün gözü yok ki görsün aşkını senin

Öyle birinden iste ki, "Sevgilinin eteğinden elini çek" diye
Kendinden geçmemiş olsun aşkından senin

Senin gibi bir güzele gönül bağlamayan biri
Nefsine tapan bir dört ayaklı, gafil gizeminden senin

Ağzındaki şeker bile Ebû Cehil karpuzu gibi acı onun
Aşk zevkinden yoksun olan inkâr eder aşkını Sa'dî senin

55

Aşk Mecnun'unun hali bugün artık bambaşka haller
İslâm bir tek Leyla'nın dini, diğerleri sapkın dinler

Ne yapar Ferhad, Şirin'in asık suratına ki
Bunun sabrı yok, taş kalpli ve de üzgün diğeri

Aşk mektubunu daha yazılmadan okuyan Azrâ
Bilir; Vâmık'ın gözyaşı bir mektuptur ona

Aynı perdeden okusun gazeli söyle çalgıcıya
Bu seçtiği perde kılavuzum benim aşk yolunda

Ey su kıyısından güvenle geçen laf ebesi
Bilmiyorsun batmış olan bizlerin halini

Nereye gidelim bu kapıdan? Bize onun mahallesine gitme
Görevi vermişler, ona da bizim kanımızı dökme

Başımı gönül ehlinin ayakları altına atmasam
Âşıklar önünde asla onu artık dik tutamam

Sevgiliyi anmak dışında ne yaparsan yap ömrünce boş
Aşk sırrı dışında ne söylersen söyle ömrünce boş

Kimseyle artık bir işimiz kalmadı bizim
Sensiz yaptığımız her alışveriş geçersiz bizim

Her cefandan vefa kokusu geliyor hep senin
Her kınamanda bin gönül alma var hep senin

Temizle gönül aynanı onun dışındaki nakışlardan Sa'dî
Sadece bilgisizlik, Hak yoluna götürmeyen bilgi

56

Ey ağzı hayat suyum olan sevgilim benim!
Ey yayından fırlattığı oku apaçık yokluk okum benim!

Bu güzel yüzüne bir peçe çekmezsen
Bu şehirde ölen herkesin diyetini boynuna alırsın sen

Benzetemem ki güneşe senin yüzünü ben
Güneşin makamını yüceltmiş olurum bu övgüyle ben

Bir kez göz ucuyla aşk ile baksan da
Karar senin kararın, bakmasan da

İnsanların her gün yeni bir dostu, sevgilisi var
Bizim, senin eşiğinde olan bir tek başımız var

Nice meyveli ağaçlar gördük biz
Görmedik senin bahçendeki ağaçtan iyisini biz

Erişmiyorsa dostların elleri bahçenin ne suçu var
Onlara izin vermeyen bahçıvanının suçu var

Nice düşünceler geldi geçti bu gönülden
Bir tek senin nakışların geçip gitmeyen gönülden

Bin kez düşmanlık etsen de bana
Sevgi dolu yüreğim benim ey sevgili sana

Sa'dî kendince ara dur sen vuslat anını
Simorğ'umuza, karga yuvan senin yaraşır mı?

57

Her sabah bostanından senin gül meltemi
Dostlarının aşk nefeslerinden bülbülün nağmeleri

Görünce Hızır o cana can katan dudağını
"Hayat çeşmesi senin ağzın" diye şakıdı

Kulluk için sana Yusuf beline kemer bağladı
Biliyordu adı gibi güzellik ülkesinin sensin hükümdarı

Hiçbir güzel, sana gönül verdim vereli
Senin makamın ya orası, gönlüme giremedi

Gördün mü hiç Kevser pınarının izini?
Senin görünmez tomurcuk dudağında onun izi

Güneş yüzünü göklerdeki Ay kıskanarak senin
Küçülür, azalır yay kaşına döner senin

Bu ruhları okşayan meltem nefesleriyle seher yeli
Amber saçan kâkülünden eser senin sanki

Parçalarım sevincimden yüz gömleği
Bir kemer gibi görsem belinde senin elimi

Ev sahipliği yapıyorsun diyorlar âşık gönüllere
Sa'dî'yi misafir et bir kez de, bir öpücüğünle

58

Yazgım bu, gönlüm bir mahallenin başına düşmüş
O mahalleye ben gibi nice ölüler düşmüş

Haber verin geldiğimi benim bülbüllere:
"Sizin gibi bir âşık bülbül bir kafese düşmüş"

Söyle sevgiliye ey seher yeli nefesi
İşimiz de bizim seher gibi bir nefese düşmüş

Bağlı ayaklarıyla sabretmesin de ne yapsın insan
Bir bal bu, bir sinek bu bala düşmüş

Kınamasın kimse bizi aşkımız yüzünden
Kınayabilir bizi sadece hevesinin ağına düşmüş

Sa'dî perişan halini topun ancak o bilir;
Bir ömür birinin çevgânına düşmüş

59

O, sen misin? Yoksa bahçedeki salınan bir servi mi?
Yoksa insan kılığında, dile gelmiş bir melek mi?

Nicelerdir o sevgili insanlardan saklılarda gizlilerde
Görüyorum şimdi salınarak cilveleniyor her yerde

Öd ağacı mı yakıyorlar yoksa bahçede güller mi boy atıyor?
Dostlar söyleyin yoksa Tatar miski kervanı mı geliyor?

Tanıdığımdan beri yüzünün alımlı nakışlarını
Gördüğüm her nakış hatırlatıyor duvarın nakışlarını

Ne olur bir bak be kervanbaşı! O güzel yüzüne bir bakışa
Bir can istiyorsa, işte hazır müşteri gelmiş kapıya

Artık oturamam ben evde tutsak, derde yana yana
Hele bir de şu an dedin: "Gül pazara gelmiş ya"

İnanmaz isen eğer yaratılışın eşsiz gizemine
Ben sana derim: "Bu gözler bu iş için gelmiş be"

Ne güzel, görsem sevgilimin yüzünü yine
Bir ölü görürsün sen dirilmiş, dünyaya gelmiş yine

Sevgilim, aşkının yolunda çektiğim dertleri
Anlatırım ben bu aşk belasına düşmüş birine önceleri

Her an inleyen ney özgürler meclisinde
Aldığı yaralardan inler durur her yerde

Baygın gözlerini seyrettikten sonra sanma ki
Gittikten sonra sen gözlerime uyku girdi

Sa'dî! İnleme yar cefasından, sevgiliye erişme çaban varsa
Dünya var oldukça var olur sitemi sevgilinin âşığına

60

Ayrılık gecesi seher vaktine ne kadar kaldığını kim bilir?
Bunu bir tek aşk zindanında bağlara vurulan bilir

Bahçenin yolunu tuttum diyelim gönül üzüntümden
Sevgilinin boyunda olan servi hangisi bir söylesen

Kim eriştirecek vefasız sevgilime haberimi benim:
"Tutmadın sen sözünü; sözümüzdeyiz biz sevgilim"

Sevgiliyi ululamak değil ki "Yemin canına" demek
"Ayağının toprağına yemin" de büyük bir yemin demek

Durmasan da sözünde gönlünü benden çekip alsan
Gözlerim seni görme arzusuyla yanıp tutuşmakta her an

Gel de bak; yüzlerimizi sergi yapmışız mahallende
Yüzlerimiz ayaklarının altında toprak yerinde

Yüzünü hayal etmek umut kökü salmış bak
Aşkının belası sabrın kökünü kazımış bak

Şaşılacak şey; mutlusun, huzurlusun sen de
Perişan bir gönül asılı saçının her telinde

Çıplak olmasan, gül gibi göstersen bütün tenini
Rengârenk güllerden senin sanırlar elbiseni

Kendini kaybeden bir tek ben değilim ki bu sevdayla
Nice eller kalkıyor bak senin cefandan Tanrı'ya

Sevgilinin ayrılığı senin için bir saman çöpü değerinde değil
Gel, gel de gönlüme bak; gönlüm de Elvend Dağı'ndan aşağı değil

Ah çekecek gücüm bile kalmadı benim çelimsizliğimden
Sanıyorlar; Sa'dî çok mutlu, habersiz sevgilisinin üzüntüsünden

61

Yazık, yazık o seni göremeyen göze
Seni gördükten sonra başka yüze bakan göze

Görseler peri yüzünü sevgili, iddia edenler âşık olduklarını
Anlarlar gerçek âşıkların gömleklerini neden parçaladıklarını

Işıltılı güneş yüzünün çevresinde kara miskten baksana
Zülüflerinin hilal çizdiği güzel de kim ola?

Ayaktan anlamayan akıllı kişi! Taşa değerse ayağın
Neden Ferhad taşları deldi o an, sen de anlarsın

Gönlü yanmaz zavallı Ferhad'ın gönül dertlerine
Kulak vermemiş olanın Şirin'in tatlı sözlerine

Yay kaşlarının attığı oklardan kalmadı bu şehirde
Güvercin gibi titremeyen bir gönül bir göğüste

Ne güzel bir ağaç olduğun senin sığmaz hayallere bile
Koparmamış belli ki bu ağaçtan kimse bir meyve bile

Senin yüzünde Tanrı'nın yaratılıştaki sırları
Aynanın yüzündeki yüzün gibi apaçık sırları

Biz senden başkasını, istemeyiz senden
Helvanı, aşkı tatmayan birine ver sen

Sa'dî'nin başındaki bütün bu belalardan dolayı
Şaşırtıcı olmaz damlarsa göz evlerinden gözyaşı

62

A güzel yüzlü sevgilim! Kim emdi yakut kızılı dudaklarını?
A incelikler bahçesi! Kim dişledi yanak ayvanı?

Bundan daha güzel bir av avlamamıştır ömür boyu asla o
Bu kavundan daha tatlısını koparmamıştır asla o

Ey Hızır! Helal etmem hayat suyunu sana
Bilir misin İskender ne sıkıntılar çekti erişmek için ona

O ne? Birinin kanını mı döktün? Kırmızı şarap mı yoksa?
Karadut mu bu elbisene damlamış yoksa?

Herkesle eğlenirsin, sohbetlere dalarsın, bir tek bizden kaçarsın
Senin suçun değil bu kaçışın; suç benim kara bahtımın

Ne güzel oldu da güzellik duvarın birdenbire yıkılıverdi
Hiç kimseye diyemeyeceksin artık: "Bu bahçeyi kimse görmedi"

Çok kalmaz ağacın dalında meyve
Tatlı ve yetişmiş olduğunu herkes bilirse

Gül de bir hafta açıp ağzını beklemezdi
Bugün parçalamış bak perdesini seher meltemi

Önceleri ördeğin korkudan yüzemediği Dicle'den
Bugün, Tatar yıkmış ya köprüsünü gemiler bile geçer

Geçti o kendinle övündüğün, şarap içtiğimiz günler elinden
İçmeyiz biz artık şarabı başkalarının içtikleri testiden

Sa'dî! Artık çal başka bir bahçe kapısını
Bırak git bu ekini; sürü otlamış bak burasını

63

Bütün sözlerden daha güzel sevgiliden söz eden söz
Dostun güzel sözü, ruhu besleyen bir nefes, bal gibi söz

Duydun mu hiçbir kişinin hem var hem yok olduğunu sen de?
Bu benim bilir misin; tenim halk içerisinde, gönlüm sevgilimde

Bırak sönüversin mum, yoksa güzel ortalarda
Varsa mecliste sevgili, her yer ışıl ışıl kandil olmasa da

Neşelenmek için insanlar giderler bağa bahçeye
Gönlü diri âşıklar için sevgilinin mahallesi bağ, bahçe

Canımı vermeye gidiyorum ayaklarına aşkımdan ben
"Canım benim küçücük bir hediye bile değil" diyorum ben

Keşke o öfkelenip giden barışmak için dönseydi
Kapıda bu arzularla dolu sevgilinin özlem dolu gözleri

A sevgili! Yakıverdin sen gönlümü öd ağacı gibi ateşte
Ateşliğin dumanı bak gamından alıp verdiğim bu nefeste

Hayalimde mezar gecesi gibi sensiz geceler
Sensiz sabahlarsam eğer, o gün mahşer

Gerdanlık gibi süslüyor gerdanını amber zülüflerin
Süse, bezeğe ne ihtiyacı var güzel yüzlü sevgilinin

Sa'dî! Boşuna hayal ettin de umut bağladın vuslatına onun sen
Ayrılığı yıktı seni, vuslatını umuyorsun henüz sen

Sakın bu gönlündeki uzun uzun ümitlerden
Uzak dur bu başındaki olmayacak hayalinden

64

Bu ruh ışıldatan koku, o sevgilinin güzelliklerinden
Bu hayat suyu, o Kevser çeşmesinden

A bahçenin hoş kokulu meltemi! Beline
Göbek mi bağladın da, hoş kokulusun böyle

Cennet kokusu mu bu geçen koku yoksa sevgilinin kokusu mu?
A tanıdık kuş! Yoksa kanadındaki sevgilinin mektubu mu?

Bu ulak hangi güzel koku saçan ülkeden gelmiş?
Ne var bu mektubun içinde de böyle hoş koku verirmiş?

Yelin yolunda öd salmışlar ateşe
Yoksa toprak da mı amber senin yaşadığın ülkede?

Dön de gel, çal âşık rintlerin kapılarını
Dostların gözleri bak iki mismar gibi kapıya çakılı

Dön de gel umut dolu gözler ayrılığında
Oruçlunun kulağı gibi "Allahu Ekber"de ya o da

Sensiz günlerimiz nasıl geçiyor bilirsin sen
Sensiz geçen gün bize mahşer günü bir bilsen

Dedik: "Aşka sabırla ilaç yaparız da"
Gelen her gün aşk artar, sabır azalır da

Yüzler gözden ırak, güzelliklerin capcanlı gözlerimde
Yüzün gözün saklıda hatıraların gözlerimizin önünde

Aşk mektubuna, aşk hikâyemiz ne kadar sığar ki
Yeni bir defter gerek hikâyemize, kısa keseyim ben hikâyeyi

Çölde aşk yıldırımının yakıp kavurduğu ağaç gibi Sa'dî
Alevler içerisinde, her geçen gün taptaze onun söz meyveleri

Evet zevke boğulur öd kokusuyla eğlence meclisinde olanlar
Ateşliğin can evindeki kor ateşten habersizler onlar

65

Dostların uyarıları bir hünerdir
Düşmanların sözleri değersizdir

Silinmez sevginin izi yüreğimizden bizim
Be kardeşim! Nakışlarımız taşa işlenmiştir

Ne söylenebilir ki dostun inceliğine?
Ne söylesem dost ondan daha incedir

Gönlümüzün de gözümüzün de istediği
Söyleyemeyiz; ne aydır ne de güneştir?

Bırakın herkes kendi arzusunca olsun
Be kardeşim! Bizim halimiz bambaşka haldir

Senin uykuda olduğun geceler
Seher bülbülünden nasibin nedir?

Gerçeği bilemeyen can taşıyan adam
Meyvesi olmayan ağaç gibidir

Aşkın perişanlarıyız biz görünüşte, içimizde huzurluyuz
Görünürde olmasa da sevgilimiz, içimizde, gönlümüzdedir

Yeşil yaprak da kurur zamanla
Göz yapraklarımız bizim, her zaman nemlidir

Feda olsun tatlı can sevgiliyle kucaklaşmaya
Utanıyorum canımız sevgilinin yanında çok değersizdir

Bu kadar değersiz şey, asla sevgiliye yaraşan olamaz
Ne yapalım ki; elimizde olan işte bu verdiğimizdir

Perde çekemezsin ki kendine sen
Be kardeşim! Aşk, perdeleri paramparça edendir

Sa'dî sevgilinin yakınlık sarayının eşiğinden
Aldığından beri haberi kendinden geçmiş haldedir

Bak işte biz kullar, koymuşuz başlarımızı isteğimizle
Bakalım şimdi efendimizin dilekleri nedir?

66

Herkese gönül gözü açık, ârif mi denir?
Aşk başka şey, nefse kul olmak başka şeydir

Karası, beyazı olan her göz göremez ki
Karayı akı ayıran her göz, göz değildir

Aşk ateşinde yanmaya dayanma gücü olmayana
Söyle yaklaşmasın aşka; bak kelebeğin kanadı, afetidir

Ağlayıp inlersem, yalan olur dosttan aldığım nefes bile
Kendinden haberi olan, dosttan haberdar değildir

Terk ederse eğer insan nefsinin şehvetini
İnsan olur; yoksa hayvandır o, insan değildir

Şerbet, sevgilinin elinden ister acı ister tatlı olsun
Ver be sâki! Suya yanmış bu hasta; acıyı tatlıyı düşünecek değildir

Dudağının aşkından onlardan dökülen sözü bile anlamam
En acı sözü de söylesen sen, benim için tatlıdır, acı değildir

Kılıçla vursan da beni, düşmanlığım olmaz sana
Düşmanım benim, ben ile kılıcın arasına giren siperdir

Çıkmaya niyetim yok bu bağlardan bir ömür boyu benim
Elindeki ayak bağı çok değerli, başımdaki tacım gibidir

Kopamaz ki Sa'dî'nin eli cefayla sevgilinin eteğinden
Deniz tehlikeli diye inciden vazgeçilecek değildir

67

Feryadım sevgilinin ayrılığındadır
Figanlarım sevgilinin gamındandır

O güzel sevgilinin ay yüzü olmadan
Yanaklarım kanlı gözyaşlarımla nakışlıdır

Ciğer kanım ayrılığından senin
Gözlerimden kucağıma akmaktadır

Gönül derdim aştı benim artık sınırları
Canım ayrılığından kararsızdır

Kimseler bilmez derdimi benim
Ne yazık ki dünya hayatı sınırlıdır

Feleğin elinden azaplardayım
Canım da, gönlüm de bu yüzden yaralıdır

Sa'dî! Neden dosttan şikâyet edip durursun?
Mutluluk da, gam da sonsuz değil, sınırlıdır

68

Gözlerin tatlı da, uyku baygınlığıyla daha tatlı
Ağzının tadı katıksız şekerden daha tatlı

Allah'a sığınırım o tatlı gülücüğünden
Gülücüğün yeni açan tomurcuktan daha tatlı

Bir mum yakayım karşında, ışığında bakayım
Muma gerek yok; mehtabın senin daha tatlı

Bir zaman tatlı uykum vardı dün gece
Yüzüne bakmak senin bu gece uykudan daha tatlı

Âşık sevgilisiyle yan yana aynı yastıkta ise
Kirpi derisi, sincap tüyü yataktan daha tatlı

Ateş denizinin karşı kıyısından seslensen, lütfunla bana sen
Ateş üzerinde yürümek, bana suda yürümekten daha tatlı

Akarsudan, çimenlikten, ovadan lale bahçesinden
Söz etme bana; dostları seyre dalmak daha tatlı

Verme bana zehri huysuz hizmetçilerin eliyle
Veriyorsan elinle ver; gülsuyundan daha tatlı

Gitmiyor artık Sa'dî vahdet köşesine
Halvet çok tatlı da, dostlarla sohbet daha tatlı

Bu bezekli kitabın ezberlediğin her bölümü
Cennet gibi; biri diğerinden daha tatlı

69

Eğlenmek güzel de, ırmak kıyısında daha güzel
Şarap, şakıyan bülbül sesiyle daha güzel

Yaseminler içerisinde sabah uykusu bir mutluluk
Hayır, yasemin kokulu sevgilinin yanında uyku daha güzel

Tatlı sabah şarabının sarhoşluğuyla uyku
Güzel, yaban gelincikler yatağında daha güzel

Sevgilinin yüzünden yüz çevirme bahçenin güzelliklerine
Vefalı sevgilinin yüzünü seyretmek daha güzel

Bırak olmasın çeng sesi, şakıyan şarkıcı sesi
Bizim için güzel huylu sevgilinin sesi daha güzel

Çimenlikler güzel ise de gül bahçesinde
Gül yüzlü sevgilinin taze bitmiş tüyleri daha güzel

Suyun üzerinde seher yelinden zırh oluşmuş düşün
Zırh saçlı sevgilinin salınmış zülüfleri daha güzel

Pınar, Kevser pınarı olsa da, bahçe cennet bahçesi olsa da
Bizim bu mahalledeki makamımız daha güzel

Sa'dî! Cefa çekmeden ne bilirsin sen yârin kıymetini
Gönül arzusuna çabasıyla ulaşmak daha güzel

70

A-boyu bosu salınan serviden daha güzel!
Gönlüm seni görünce gülen yüzünden daha güzel!

Korkutamaz artık beni ecelin kan döken mızrağının ucu
Senin can avcısı göz kırpmaların daha korkutucu

İnce anlamlar benim sözlerim üzerine hep yakışır
Yine de senin boyuna, endamına daha yakışır

Kınarsa düşüncemi benim düşman, düşüncem tertemiz
Dostun eteği, şükürler, olsun gözlerimden daha temiz

Açınca yüzünün gülü incelikler bahçesinde apaçık
Benim sabır perdem gülün eteğinden daha yırtık

Gözleri üzerine koy ayaklarını da salın Sa'dî'nin çekincesiz
Kapındaki toprağından gözleri yüz kat daha değersiz

71

Hem âşık hem sabırlı gönül, gönül değil burada bir taş var
Aşktan sabra bin fersahlık uzun bir yol var

Öğüt vermeyin be yoldaşlarım bana
Çünkü tövbe, taş ile cam hikâyesi aşk yolunda

Saklamama gerek yok şarabı, semaı artık
Âşıklar töresinde çünkü utanç iyi adlılık

Nasıl dinlerim başkalarının öğütlerini ben
Gözüm sâkide, kulağımı çenge veririm ben

Sevgilinin haberini getiren meltemin eteğini biz
Hatırına tutmuşuz da muradımıza ermemişiz

Kim salığımızı götürecek öfkelenip giden sevgiliye
Dön gel, gel; siperleri attık biz savaş istesen bile

Öldür istediğin gibi; göstermezsen sen yüzünü bize
Bu uçsuz bucaksız dünya bile dar gelir bize

Gönlündeki serzenişi Sa'dî'nin aşk silip götüremez ki
Habeşlinin karalığı nasıl yıkanır, kara zaten onun rengi

72

Bahçedeki servi ayağını çamurlara indirmiştir
Sevgilimiz de gönlümüze mana ayağını indirmiştir

Böylesi bir güzel yüze gözü düşen biri
Bahtı kutlu, mutlu ve talihlidir

Dostlarım öğüt veriyorlar bana gönüllerince
Denize kerpiç dizmenin anlamı nedir?

Girdaplardayız be kardeşim biz
Kıyıda bizi kınayan ne bilsin ki; halimiz nedir

Aşk hep alt eder sabrı, tahammülü
Aşk ile aklın davası boş bir çekişmedir

Sevgilisi olanı gaflette diye kınar insanlar
Sevgilisi olmayan sadece gaflettedir

Gördün mü hiç suya yanmışın suya nasıl koştuğunu
Can da işte canana koşar durur, hep öyledir

Makamı, malı, adı sanı, onuru terk etmek
Aşk yolunda sadece ilk menzildir

Ölse de bir âşık sevgilinin yolunda
Kolay olan bu, asıl yaşamak kolay değildir

Âşığın biri hem söylüyor hem içten içe ağlıyordu:
"Âşığı, öldürürse sevgiliyi, can huzura erendir"

Sa'dî; âşıkların töresinde
Bir tek Mecnun akıllı, bütün insanlar delidir

73

Güzellerden gözü almak çok zor, çok
Bize bu öğüdü vermenin hiç yararı yok

O güzel sevgili bin sıkıntı verse de sana
Seherleri kutlu yüzünü görmek mutluluk sana

O, çene gamzesinde zavallı âşıkların gönülleri
Babil Kuyusu'nda zindanlık melekler gibi sevgili

Sakıngan olduğumu söyler dururdum bundan önceleri ben
Şimdi bütün söylediklerim boş imiş derim ben

Zehir akıllılar katında öldürücü olsa da
İçersen dostun elinden, en iyi ilaçtır da

Adım bile atamam sevgilinin mahallesinden ben
Hoş görün beni dostlar; ayağımı çamura sapladım ben

Bırak desinler akıllılar, bilgeler bana: "Delisin sen"
Terk edemem sevgilimi akıllı diyesin diye sen

"Hatadır bakmak" diyen güzellerin yüzlerine
İçten habersiz o, dışı görür o sadece

Yavaş sür kervanı kervancı, sevgilim var mahfede
Hayvanların yükleri sırtlarında, hafif; bizimki ağır gönüllerde

Yüz konak uzak olsa da biz ile dost arasında
Yine de makamı sevgilinin tatlı canda

Kolay Sa'dî herkes ile dost olmak
Bağlanınca da çok zor dosttan ayrılmak

74

Güzeller elinden şarap, Selsebil pınarı şarabı
Olsa da onu içmek, içenlerin kanı pahası

Tadı nasıl bilmem ben taze hurmanın
Bildiğim; asılı hurma ağacında hurma dudakların

Kaşlarını süslediğin, gönül çeldiğin kına, çivit otu değil
O gözlerini süslediğin, sürmeli gözlerin, sürme değil

Gönül sahiplerini aldatan o parmak uçların
Kınaya değil, kanlarına bulanmış sevdalıların

A kervancılar! Sürün sevgilimizin mahfesini bizim
Ayak bağlarımız kervana bağlı bizim

Leyla'dan uzaklarda geçirdiği her gece
Mecnun için hep en uzun gece

Kemendi onu hep sevgilinin ardından sürükler
Sormaz asla "Kaç mil?" diye bu çöller

Karınca gibi gidilmeli düşe kalka
Olsa da yol filin ayakları altında

İşaret eder etmez her an sevgili
Vermez ise canını âşık, o çok cimri

Güzellerin buyruğuna uyarsak utanırız biz
Onlardan gelen çirkin de olsa, güzel deriz biz

Benzeri olur dostların, arkadaşların biliriz biz
Bizim güzelimiz, hem eşsiz hem benzersiz

Aşk dışında asla söyleme Sa'dî hiçbir sözü
Ötekiler dedikodu, söz sadece aşk sözü

75

İşlerim karmakarışık sevgilinin zülüfleri gibi
Sırtım iki büklüm sevgilinin kaşı gibi

Gam gönül kanımı yudumladı şarap gibi
"Bu, bu devirde mutlu olan kişinin şerefine" dedi

Bir tek benim gönlüm gama bulanmış gönül
Ya da bu zamanda çok az neşeli gönül

Gönlüm her gamın verir ya neyse hakkı
Aşk ülkesinin hükümdarlığı, onun hakkı

"Bilir misin yüzünün gözlerimdeki hayali nedir?" dedi:
Nasıl bir yer burası, her gün hep nemli

Bilmek ister misin aydınlık gün gibi halimi benim
Karanlık geceye sor; o da mahremim benim

Keşke benimle sevgilim arasında olsaydı
Gam ile benim aramda olan bu bağ sımsıkı

76

A sevgili! Dostlarla oturup kalkmak cennet gibidir
Dost olmayanlarla olmak cehennem gibidir

A sevgili! Dostunun yanında aldığın her nefes
Ganimet bil o nefesi! Dünya hayatının bir meyvesidir

Gözü, kulağı, ağzı olan herkes insan olamaz ki
Nice devler var, onlar da insan suretindedir

İnsan, içi temiz, dışı güzel olandır
Böyle olmayan insanlar, değersiz kişilerdir

Asla kıskanmadım, özlemedim gönülden
Birbirine sevgiyle bakan iki dost dışında kimseyi ben

Baharları ovalara gitmeyenler
Tatlı bahar kokularını nereden alabilirler

Öğüt verme sakın güzel yüzlere sırt çeviren o taş kalpliye
Cahilliği kat kat katmerleşmiş onun görsene

Bütün dünya kabul eder: "Bu dünyada olmaz huzur"
Olsa olsa sırdaş olan candan sevgilinin yanında olur

Gönül ehlinin yaralarından taptaze kan aksa da
Sevgiliyi görmeleri, merhem onların yaralarına

Dünya çok hoş, mal mülk çok değerli, ten çok şerefli
Gel gör ki; iyi arkadaş hepsinden değerlisi

Mal sevdalısı cimri kişinin eli dar olur yıl boyu
Sa'dî sevgilisinin karşısında her zaman mutlu

77

Sabah şarabı içmişim ben, hırka giymek haram bana
Söyleyin be meclistekiler: Meyhanenin yolu hangi yana?

Herkes bir mutluluk yolu tuttu bu evrende
Bizim için ey ay yüzlü, aşkının gamı yeter de artar bile

Kalk da gidip oturalım bir servinin gölgesinde
Çünkü serviler ayakta durur senin oturacağın yerde

Gönül sahibi akıllıların tuzağı, kıvrımları zülüflerinin
O kulak memendeki ben yoksa tuzaktaki yem mi ne dersin?

Böyle uygun bir yerde, zamanda bir sevgiliyle senin gibi
Şarap içersem haram değil, helal cennet şarabı gibi

Unutmayın, söyleyin şehrin bekçisine
Taş atmasın bizim meclisimize

Kıskançlık bırakmıyor; kim öldürdü beni söyleyeyim
Söylersem sevgilimin kim olduğunu bilecekler neyleyim

Yazık; yanıp kavrulduk bu gizli ateşimizle
Haberi yok ki onun bizim ateşimizden, ham o be!

Sa'dî üzülme sakın; dost seni kabul ederse
Erişeceksin arzularına timsahın ağzında olsan bile

78

Bu gece gerçekten gecemiz aydınlık gün
Düşman istemese de dostun vuslat günü bu gün

Cennet yeli mi esiyor, bahçenin meltemi mi bu?
Ağzının kokusu mu; aşk sarmaşığının kokusu mu bu?

Olamaz asla canından ve teninden daha değerli
Başımdaki gözüm, canım benim tenimdeki

Hizmetine baş koyarım, söylediklerine kulak veririm
Gönlüm o kulaklarda, o boyunda oldukça benim

Cömert ol ey hükümdar yoksula yardımda
Harman olan yerde olur elbet başak toplayan da

Evrende nefes alacak yerim yok senden uzaklarda
Evren bir iğne ucu sanki dar gözlüler katında

Kaçamaz âşık hiçbir yere; aşkın eli bilirsin
Nereye giderse gitsin, tutuktur eteğine bir sevgilinin

Çıkamaz evden sevgili tek başına kimsesiz
Bilir ki; şekerden sinek kovulmaz yelpazesiz

Sevgilinin bekçileri, insanlar kınasınlar; yok bana zararı
Üzerinde davul çalınan sığıra davulun yok bir zararı

Kıskanırlar hükümdarın şahinleri o şahinler şahını
Sa'dî'nin gönlü de o şahinin konağı

Aşkın hikâyesini bu incecik gönül nice saklar daha
Camın arkasında saklanan şey apaçık ortada ya

79

Bahçenin bahar yeli mi bu?
Yoksa dostların vuslat kokusu mu bu?

İnsanı kendinden geçiriyor bu güzel nakışlar
Sanki sevgilinin yüzündeki nakışlar

Ey takılıp kalmış tutsak kuş gönül ağına!
Gel, gel; şimdi yuva yapma zamanı baksana

Ben de mum da erir dururuz geceleri
Ne derim ki; benim erimem de gizli gizli

Kulaklarım bütün gün gelecek haberlerinde senin
Gözlerim yollarında, eşiklerinde senin

Müezzin sesi geldiğinde bile kulağıma
Kervanın zili diyorum ben ona

Bana yaptığın bütün düşmanlıklarınla bile
Gel, gel ki; dostluğum sana eski dostluk yine

Gücü karşısında aşk pazılarının
Güçlü pençeleri bile güçsüz sabrın

Birbirini seven dostların ayrılıkları
Ten ve canın birbirinden ayrılması gibi acı

İniltileri Sa'dî'nin acı acı
Âşıklık iddiasının kanıtı bu acı

İniltisi kaleme kıvılcım saldı
Bu mürekkep de o yangının dumanı

80

Bu kutlu yazı o sanatkâr parmaklardan
Bu dökülen sözler o tatlı ağızdan

Bu tanıdık hoş koku nereden?
O sevgili yârin ülkesinden

Açınca mektubun üzerindeki mührünü okumak için
Kapağını açtım ben sanki gülsuyu şişesinin

Ulak yoksa Hoten ceylanı mıydı
Beline mektup yerine miskli göbek mi bağlamıştı

Bu mektupta ne güzel cümleler var
Bu mektupta ne güzel olgun sözler var

Anlaşıldı, bu bal gibi sözler nereden?
Sızmış o ağzı şeker saçan sevgilinin sözlerinden

Atılamaz asla yerlere bu kutsal yazı
Göklerdeki Ay'ın yazısı bu yazı

Göçer gider bir gün ruhu Sa'dî'nin sonsuz saraya
Sürmez ki bu mutlu hayat da sonsuzlara

Kutlu ten, ruhu ayrılıp gitse de kendisinden
Yine tatlı, yine akıcı sözler söyleyen ten

81

O ne aydınlık çehre giden kervanın önünde?
Yoksa bir kandil mi var kervancının elinde?

Sanki Süleyman bir mahfede oturuyor
Meltem onun mahfesini yürütüyor

Ay tenli sevgilinin güzel yüzü en yücelerdeki Ay
Sanki o ışıltılı yüz gökteki Ay

Bir cennet yüzlü kurulmuş mahfenin ortasına
Bir burç sanki güneş var ortasında da

Bu sahneyi ilginç kabul ederler akıllılar:
Gölgeliğin altında sanki bir güneş var

Sudaki bir nilüfer sisler içinde bir Ay sanki
Peri yüzlü biri ipekten peçeler altında sanki

Örtüsünün arkasında saklanmış o güzel yüzlü sevgili
Ortaya saçtı *gizliliklerimi, rüsva etti beni*

Deve geldi de geçti beni, yürürken
Aşk yüküm benim, ağırdı onun yükünden

Ne kadar zayıf sözün, ne kadar vefasızsın sen
Ne kadar taş kalplisin, sevgisizsin sen

Böyle olsa da dostluğun senin bize
Eskisi gibi bizim vefamız da sözümüz de

Ne olur kervancı beklet sonuna kadar kervanı
Vuslat zamanı çünkü zamanın en son anı

Vefa gösterdik, vefasızlık yaptılar bize
Git be Sa'dî bu yaptığının cezası işte böyle!

Bilmiyor muydun sen sonunda yaşlılık çağının
Gençlerle aşk oyunu ve pençeleşme zamanı olmadığını

82

Bin sıkıntım olsa da, aldırmam kolay gelir bana
Dostluğumuz, arzularımız ondan bin kat fazla

Sevgilinin ayağına gidilen yolda yolculuk uzun olmaz
Sevgi çölünün dikeni güldür, reyhandır; diken olmaz

Cefa etsen bana sen, onu cefa değil iyilik bilirim ben
Dağlasan da tenimi, dağ değil derman bilirim ben

Yüzsuyumu değil, döksen kanımı bile
Karşı durmam sana eğerim boynumu, buyruğun neyse

Şaşırır kalırlar aklıma benim akıllı kişiler
"Aklı senin eline vermek, âşık olmak yanlış" derler

Uzaklarda kaldım ben senden; şaşırma
Ayrılık yarası bu, huzurum olmasa da şaşırma

Şaşılacak şey o amber kokulu zülüflerin senin
Neden perişanlar, her zaman yanındalar da senin?

Ruhlarının hazzına eremeyenler
Hayvan ile insan arasındaki farkı bilemeyenler

Sanıyorlar ki; Sa'dî'nin gözleri aşk bahçesinde
Sevgilinin çene çukurunda, nar memelerinde

Her halde benim o cahiller karşısında susmam daha iyi
Onların benim karşımda cahillikleri, özür dilemeleri

Nefsimi temize çıkarmıyorum, nefsim arı demiyorum
İnsan hakkında söylenen ne varsa doğrudur diyorum

83

Yoksa zülüf kokusunu mu getiriyor seher yeli sevgilimin benim
Huzura eriştiriyor kararsız gönlümü benim

Uyumaz bir daha gözleri bahtımın, bir ömür mutlu olurum
Düşümde görsem eğer sevgilim yanımda benim

Gözümle görsem eğer canıma kastettiğini sevgilinin
Veririm canımı, esirgemem sevgilimden canımı benim

Gerçek şu; layığı değil ona paha biçilmez canımı vermek
Ama gücüm yeter buna; verebilirim ona canımı benim

Benim elimde değil bu alışveriş, ancak
Sevgilinin hoşnutluğu, arzularımın önünde benim

Bin kez üzse de cefası gönlümü benim
Kulu, kölesiyim onun yine de; dert ortağım o benim

Halvetimize almayız asla biz yabancıları
Git sen git; ağır yük bana, dostum olmayan benim

Gitmez asla gönlüm laleler, güller bahçesine
Dostu anmak, gül bahçesi lale bahçesi gönlüme benim

Be zalim! Yandı gönlü Sa'dî'nin senin ardından koşarken
Taş gönlün yanmadı; bu zavallı umut bağlamış diye aşkıma benim

Senin arzun eğer muradıma ermemem ise benim
Senin arzun olsun da, olmasa da olur arzularım benim

84

"Ne halde gönlün" diye sorma bana elinden onun
Sorsana ona; bak elleri kana bulanmış onun

Anlatırsam eğer incinmiş hikâyelerini âşıkların
Ne haberi olur gönlü yaralılardan, derdi olmayanların

Bakmaz bile Leyla'nın yüzünün güzelliğine
Onu azarlama derdiyle düşen Mecnun'un peşine

Herkesin zihninde birinin hayali var
Benim hayalimde hayallere sığmayan biri var

Kapısından senin girdiğin kişinin günü ne kutlu!
Güne seninle başlamak ne uğurlu ne kutlu!

Senin aşkına bu alımlı endamın, boyun bosunla
Hayır diyenin aklından kuşkulanırım ben baksana

Kınanırım diye aşktan yüz çevirse de bir kişi
Ne söylersen söyle artar aşkım benim, eksilmez ki

Hükümdar, "Şarap içmeyin" diye nida ettirmedi mi bizlere?
Baygın gözlerinden, kızıl dudaklarından sarhoş olalım gel de

Sa'dî'nin kucağı sen gittin gideli
Gözyaşından sanki Ceyhun kıyısı gibi

85

Herkese sevgi dağıtan güzel, kin saçıp duruyor bana
Ne yaparım ben? Benim bahtsızlığım bu da

Belki de ey nefis, pençeleşmemelisin hemen
Gümüş elle, gümüş kolla artık sen

Basacağı yeri görmeden basmaz ayağını
Güzellikleri gören göz, bilen kişi zararını, yararını

Akıllılar ile aşk çemberine düşmüşlerin hali
Rengârenk kıvrılmış yılanla oynayan çocuk gibi

Ayrılık derdini çeken âşık uyuyamaz gece sabaha dek
Ölüp de mezarda toprağa baş koyduğu güne dek

Söyleyin, dostlarım yokluğumda benim ağlamasın!
Ne ilk ne son yok oluşları bu âşıkların

Beklenir bu kadar sitem sevgiliden
Bin kat fazla sevgilinin sevgisi siteminden

Bin acı cevap versen de bana
O acı sözler baldan da tatlı bana

Aslanı da yakalasa insan kemendiyle
Tutsak kendisi de kemende düştüğünde

Teslim et tenini yokluğa Sa'dî
Güçlü sevgiliye tutulmanın yok ki başka çaresi

86

Bahtı kutlu kişi dost olan seninle
Yaşlanmaz artık o; seninle o en yüce cennette

Artık dönmem ben namazda bu kıbleye
Gösterirsen işaretle kıble şuradır diye

Bilmiyorum o çadırın kapısında ışıldayanı
Sevgilinin yüzü mü? Güneşin karşısına konulan ayna mı?

Silseler de bütün evreni düşünce sayfamdan, kalacak aşk
Aşk silinmeyecek asla; yüzük kaşının nakşı aşk

Bir köşeye çekildim, uzaklaştım insanlardan; yok bir yararı
Gözün senin köşeye çekilenlerin de belası

Sensiz sabırlıyım ben sanmayasın diye sen
Son nefesim o; senden uzakta, bir nefes alıyorsam ben

Güzelliğin nerede çaldıysa aşk davulunu
Yükselir feryatlar, "gönül ve din yağması başladı" diye

Bırak olmayıversin altınım, gümüşüm; malım mülküm
Senin yüzün görüyorum ya işte bu dünya mülküm

Ölmez gerçek âşık göz darbeleriyle
Lezzetli sudur o, dosta erimiş zehir versen de

Sa'dî! Öğrendikten sonra senin mahallenin yolunu o
Giderse eğer başka yola, apaçık sapkındır o

87

Duymuşsa birisi eğer yürüyen servi, işte o
Ya da gümüş kulak memeli, gümüş sineli sanavber, işte o

Boyunun uzunluğu ölçebileceğin kadar değil senin
Dediklerinden daha yücelerde o dar görüşlü kişilerin

Yaşadığın çağda senin gözüme uyku mu girer benim? Nerede?
Âşıklık, başı yastıkta uyuyanların işi değil bile

Gece yarısını geçti de, uyuyor herkes huzurla
Uyumayan iki kişi var; biri ben, biri Pervin baksana

Güzellerin yüzlerine bakmak küfür diyelim ki
Benim dinim bu, ben bundan dönmem ki

Artık eğlenmek için kırlara koşmalı insanlar
Hele bir de şimdi; hem bahar hem Ferverdin

Cennet gibi şimdi çimenlikler ve sana demeliler şimdi:
"Bu kara gözlü bu cennetin güzeli

Ne söylediysek olgunluğuna senin
Hiçbir şey söyleyemedik, bin kat fazlası senin"

Gümüş pençelerinin yaptığını Sa'dî'ye senin
Güvercine yapmaz pençeleriyle o şahin

Artık şiir yazmayacağım ben; çünkü bu bal sinekleri
Tadından üşüşüyorlar şiirime, rahatsız ediyorlar beni

88

Akıllı, güzel, sakıngan, güzel huylu hem de
Bütün bu güzellikleri görmedim ben bir tende

Birisi bir sevgili düşünüyorsa bulamaz senden güzelini
Kafasında sevda arzusu varsa bulamaz senden iyisini

Geçtiği yerlerin toprağını öpeceğim; yok olsun onurum, bırak beni
Âşıkların onuru sevgililer karşısında değersiz akarsu gibi

Yüzü güzel, kaşı gözü gönüllere fitne salan, sözü güzel
Boyu bosu, yürümesi benzersiz, huyu çok güzel

Söylerim bir bir kendime geldiğimde güzelliklerini
Meydanda kalmış şaşkın bir topum ben, onu bana sorma şimdi

Kınıyorlar benim gömleğimi parçalamamı dostlarım
Vefasız yârim ben; gömleğimi değil her an tenimi parçalarım

Toprak yeşiller kuşandı; yel, gül saçıyor
Sular bal gibi, bulut inci yağdırıyor

Sufî heveslerinin tutsağı, laf ebesi iddiacı
Gerçek âşık ok yağsa da başına, sevgilisinin hayranı

Aşk yolunda bir köşeye çekileni bırak kendi haline
Böyle bir âşık çekemez ayağını, dalmış ayağı bir hazineye

Dinleme düşman sözünü, gözün dostta ise senin
Âşıklık ve iyi adlılık, taş ile testi! Sa'dî bilir misin?

89

Bırak yok oluversin âşık, sevgilisinin uğruna aşkının
Yok olmasında saklı, yaşaması âşığın

Cefan ile vefanın farkı yok benim yanımda
Dostunun yaptığı güzeldir o dost beğeniyorsa

Ben ile aşkın ikiziz, büyüttü evren aynı karında bizi
Gerçekte biz iki ruhuz, yarattı aynı tende bizi

Her başa geleni güzel karşılarlar özgür kişiler
Hele bir de güzel huylu sevgilinin elinden gelse görseler

Aldı gönlümü elimden bir servi boylu da gitti
Bu başka bir serviydi ırmak kıyısı servilerinden değildi

Dün gece düşümde gördüm onu; zülüflerini onun
Avuçlamıştım, ellerim henüz güzel kokusuyla onun

Gezdim şaşkın şaşkın bir top gibi bütün dünyayı
Aşkının ardından, henüz top peşinde onun çevgânı

İnsanlar bakıp dururlar bir tek dıştan akan gözyaşıma
Bilmezler ki ateşimin içeride olduğunu, baksana

Dosttan arzuladığına erişmek herkesin arzusu
Sa'dî'nin gönül arzusu, sevgilinin gönül arzusu

90

Sarhoş girdi kapımdan içeriye sevgili
Gülümsüyordu dudakları, kaftanı içindeki gonca gibi

O güzel yüzünü onun görünce
Şaşırdım, "Bu güzel sevgilim mi?" dedim kendi kendime

Cennetin kapısını mı açtı Rıdvan şimdi
Ruh hoş kokularla kendinden geçiverdi şimdi

Başımla koştum ben onun ayağına
Düştüm ayağına: "Ey sevgili baksana!"

"Ansızın terk ettin bizi; sakın ha
Sormadın mı kendine: Bu iyi iş değil ya!"

Gönlüm mum gibi bir tek parça
Gamın gömleği mum gibi on parça

Sordu bana sevgilinin gözleri, kırpılarak nazla:
"Benim baygın nergis gözlerimde ne kusur var ya?"

"Hep güzellikler dolu gözlerinde de
Vefasızlar, kötü huylular, kusurları böyle

Dinle bir an olsun Sa'dî'nin duasını
Bütün evren olsa da onun duacısı

91

Uzun sürmez yolunda yolculuk dostun
Sonsuz hayata erişir yolunda ölen dostun

Manalar şarabını içen kişi oynamaya kalktığında
Derisini parçalar bırak elbisesini bir kenara

Bizim güzel sevgilimize erişmek isteyen kişi
Karşısında savaşçı düşmanı var bilmeli, canından vaz geçmeli

Değersiz gözüyle bakma sakın yoksulun gözyaşına
Yağmur olur, ırmak olur birikince damla damla

Aşkın kemendi çekip götüren, âşık kendi gitmiyor ki
Boş yere öğüt verenlerin yok anlamı sözlerinin ki

Görürsen bir düşkünü topraklar üzerinde
Darbe vuran çevgâna sor, vurulan topa değil kim diye

Samimi kullar sormazlar "neden, nasıl?" diye
Kötülük yapacaksan yap bize; o da iyilik bize

Hangi salınan servinin senin yanında değeri var
Hangi güzel koku mahallenin toprağının kokusu gibi güzel yâr

Dinlemedim ben nice söylediler akıllılar da:
"Gönül verme güzellerin göz kırpmasına; taş ve testi o baksana"

Sa'dî'nin bin düşmanı olsa da başında
Yemin dostluğa; anlatmaz o dostluk hikâyesinden başka

Kanlı gözyaşıyla yazılmış hikâyesi aşkın
İlk sayfasına takılıp kalma, oku her sayfasını aşkının

92

Görünmez gözüme kimse ki diyeyim onun gibi
Zaten görünmez ki âşıkların gözüne biri sevgili gibi

Terk eder sakınganlığı sarhoşlarla oturup kalkan
İyi adlıların onurudur meyhanelerde su gibi değersiz olan

İçi manalar dolu sufiler raks eder semada içli içli
Çıkabilsin kabuktan önce öz olmalı ki

Kulum ben; ister taç giydir ister indir baltayı başıma
Ne gelirse sevgililerden, güzeldir âşıkların başına

Bir zamanlar akıl hükümdardı varlık evreninde baştanbaşa
Şimdi Ferhad gibi âşık olunca, teslim oldu Şirin'in tatlı dudaklarına

Ararsan amber kokulu kıvrımlı zülüflerinin arasında
Görürsün şaşkın top gibi bir gönül her kılın altında

İstediğin kadar söyle Sa'dî, sevgilinin güzelliklerini
Bülbülün söylediklerinden kat kat artık gülün güzelliği

93

Sevgilim benim Tanrı'nın sevgilisi
Adaletli olur, sitem eder; kabul eder, kovar beni

Yok gerçekte kıyısı aşk denizinin
Olsa da hakikat ehlinin yanında kucağı sevgilinin

Leyla çağında bu kadar Mecnun yoktu
O zamanlar bu büyük fitne yoktu

Bu çağdaki bütün gönül sahipleri
Güle sevdalananlar, dikeniyle yaralayanlar gönüllerini

Bilir misin hangi toprağı kıskanırım ben?
Onun geçtiği yoldaki bahtlı toprağı ben

Aklımı çelip götüren sanma ki onun güzelliği
Hayır, aklımı çelen kalemiyle çizen o güzelliği

Güzel manzaraları seyretseler de başkaları
Bizim gözlerimiz o manzaraları yaratana mismarlı

Bana onun eşiğinde can vermek yeter
Hizmetçisiydi onun desinler bana yeter

Cefaya, yoksunluğa, yoksulluğa, yokluğa
Dayanamayanın işi değil ki aşk canım, sen git başka kapıya

Sa'dî sevgilini hoşnut etmeye çabala, hazlarını değil
Kulun yapması gereken efendisinin arzusu, başka şey değil

94

Güneş akşam karası zülfünün altında onun
Salınan tatlı endamı Tuba'dan da alımlı onun

O, sevgilinin endamı mı? Hayır; kalkan kıyamet ayağa
Dirilişim benim, kalkmasında onun ayağa

Gönlüm ölüme razı benim bu savaşta
Hayat suyu, onun kızıl yakut dudağında

Bahar kokusu mu bu gelen yoksa meltemi mi seherin?
Cennet yeli mi bu esen yoksa haberi mi sevgilinin?

Cilveleniyordu gönül; ben akıllı kuşum diye
Ama o da tutsak zülüf ağında onun şimdilerde

Çaresiz kaldım bir ömür onun ağında ben
İstediği oydu zaten şimdi de düştüm gurbet acısına ben

Kan ağlar yüreğim her an düşüne düşüne:
"Kimin kulu Sa'dî'nin kul olduğu sevgili" diye

95

Gönlüm top gibi zülüf çevgânının kıvrımında onun
Özgürler kıvrımına takılmaya, meydanda saf kuruyorlar onun

Yok dostun mahallesinden çıksınlar diye dışarı bir yol ki
Sevgilinin perişan zülfü, zincir gibi bağlamış hepsini

Ne zamana dek öğüt verecekler bana aşktan haberi olmayanlar
Derdimin tek dermanı be hekim sabır değil, o yâr

Baksa da iyilik gözüyle ben zavallıya bakmasa da
Yargıç o, kul her zaman onun buyruğunda

Bahtsızlığım benim; suçsuz yere beni cezalandırırsa
Sonsuz iyiliğinden onun eğer lütfuyla okşarsa

Söyleşemem serviyle ben, yok hevesim gitmek için bahçeye
Salınan boyuyla o, yaraşan bir servi varsa gönül vermeye

Nasıl oturabilsin gönlünü kaptırmış olan
Nasıl kaçabilsin onun zindanında tutsak olan

Kınar gözü görmeyen şaşkınlığını âşıkların
Aşktan haberi olmaz ona âşık olmayanın

Görmedi senin gibi bir gülü kimse çimenliğinde bu evrenin
Hele bir de ben gibi bir bülbül ise kuşu bu bahçenin

Vursalar da bütün kuşları usta okçu sevgililer, yok gam bile
Yazık olur benim gibi güzelliklerini şakıyan bir bülbüle

İstiyorsan eğer sevgiliye erişmeyi Sa'dî sıkıntı çek, ilerle
Dost ile görüşme Kâbe'sine, sabrederek erişilir çölüne

96

Her şeyin bir çaresi var da, kaçmanın çaresi olmaz dosttan
Hiç kimsenin sözüyle gönül çevirmek olmaz dosttan

Kullukla da, aşağılayarak da kabul etse dost seni
Şükret; büyük bir erdem bu dosttan

Bu evrende dost dışında neyi bağışlasalar da sana
Kabul etme sakın küçüktür o da dosttan

Dünya ve içindekiler, cennetin de nimetleri
Çok çok azdır bile yoksulun getirdiğinden dosttan

Sadece kabul edildiğinde şükranlarınla kalma
Bu yolda yok olsan da minnettar ol sen dosttan

Gözleri dostun gözlerine açılan ben
Ok gelse de gözüme kapatmam gözümü dosttan

Aşktan kurtulmanın ilacı da çaresi de olsa
Nereye giderim çarem yok birlikte yaşamaktan başka dosttan

Düşmana tutsak düşen alınır, kurtarılır ancak
Tutsak düşmüş geri alınamaz ki dosttan

Kim gelip de gönlüme girebilir ki bu evrende
Henüz boşalmadı ki gönlüm benim dosttan

Yok ki senin bir benzerin, olsa bile ben
Onunla olamam ayrılıp dosttan

Dostu hoşnut et ve sabret Sa'dî
Dostluk olmaz ki inlemek ve feryat etmek dosttan

97

Kutlu bir sabah o sabah seyre dalınca yüzünü sevgilinin
Vuslat umudunun meyvesini yemek sevgilinin

Bahtım gülmüştü de uyanınca sabah uykudan
Kalkınca kutlu yüzünü gördüm sevgilinin

Çık gönlümden de git be dünyanın, ahiretin gamı
Gönül ya gaflet yuvası ya seyrangâhı sevgilinin

Sökeceğim başkalarının sevgi filizi köklerini
Gönül bahçemde kalmayacak fidanından başkası sevgilinin

Şeref verdi yuvama, geçti gitti; kendimde değildim bilemedim
O sevgili miydi, yoksa hayali miydi sevgilinin?

Kalmadı aklım, yok oldu fikrim, tutuldu dilim
Ne mutlu erginliğinde yok olana sevgilinin

Sa'dî; yok aranda bir perde seninle sevgilinin
Paslanmış ayna nasıl gösterir güzel yüzünü sevgilinin

98

Düşümde görürüm belki dedim yüzünü sevgilinin
İşte şimdi sabah sabah gözlerim yüzünde sevgilinin

Bayram hilalini görmeliler insanlar bayram için
Şimdi bizim bayramımız, karşımızda hilal kaşları sevgilinin

Görmez bile gözümüz artık uzun boylu serviyi
Gördüğümüzden beri alımlı endamını sevgilinin

Kendimden bile geçmişim bak ben; gerçek âşık
Kendisiyle uğraşamaz, tutkunuyken sevgilinin

Dolaşma artık gözlerinin yuvasında Sa'dî'nin be uyku
Göz ya uykunun yeri olur ya da hayalinin sevgilinin

99

Gülümsüyor sabah, ağlıyorken ben üzüntüsünden sevgilinin
A sabah! Var mı bir haberin gelişinden sevgilinin?

Kendi halime ağlıyorum, sana da gülüyorum
Nasıl gülüyorsun ağzından habersiz sevgilinin

Seher yeli söyle benden gönül huzurum sevgilime:
"Bilmem senden başkasını sırdaşı sevgilinin"

Söyle sevgiliyi başkaları için görmezlikten gelmesin
Düşman çok hoşnut olur, bilmezsen değerini sevgilinin

Düşmana bile dost gözüyle bakan sen
Göz ardı etmemelisin ululuğunu değerli sevgilinin

Düşmanın söylediği gibi değilim ben sen kendin bilirsin
Düşman gönlünün haberi olamaz dünyasından sevgilinin

Hayır hayır gidip yaralı gönlümün halini sevgiliye anlatma
Kutlu gönlüne konmasın bir toz sevgilinin

Herkes kendi üzüntüsüyle baş başa, Sa'dî'nin gönlü
Nasıl dayanacağının üzüntüsünde üzüntüsüne sevgilinin

100

Nereden geldi bu şarkıcı; adını andı şarkısında sevgilinin
Canımı, elbiselerimi vereyim, durun müjdesine sevgilinin

Gönül dipdiri kesilir vefası umuduyla sevgilinin
Can raksa kalkar sözünü duyar duymaz sevgilinin

Sura üfürülünceye dek gelmez kendine bir daha
Aşk şarabı kadehinden sarhoş düşen sevgilinin

Bundan sonra başka bir diyara gidersem
Hiçbir armağan götürmem selamından başka sevgilinin

Aşk hastası iyileşmez kokusundan başka ilaçla sevgilinin
Ölecekse bile can vermez adını anmadan sevgilinin

Ülkemin hükümdarıydım ben bir zamanlar
Şimdi isteğimle, arzumla kölesiyim sevgilinin

Başkasına gönül verir de bırakırsa beni sevgili
Yerine koyamam başkasını asla ben sevgilinin

Şimdi damına adım atıp çıkma imkânı yok sevgilinin
Çare evinin eşiğine başını koymak sevgilinin

Kim söz eder hükümdarın huzurunda ben zavallıdan
Benim ihtiyaçlarım nerede? Görkemi nerede sevgilinin?

Arzusuna erişmesi sevgilinin ölmesiyse eğer Sa'dî'nin
İşte ben; korkum yok, yoluna feda ederim bu hayatı sevgilinin

101

Ey kutlu ulak, ey haberini getiren kutlu sevgilinin
Söyleme bize huzur veren sözünden başka şey sevgilinin

Sevgilinin halini duymak ne güzel ağzından sevgilinin
Ya da ağzından duyandan duymak sevgilinin

A sevgili dostum! Kervanın sancağı nerede?
Ayaklarına başımızı koyalım kervancısının sevgilinin

Altın saçsalar da bu zamane insanları dostlarına
Başımızı veririz biz salığını getirene sevgilinin

Eyvah, eyvah uçup gitti elimden artık seçki gücüm
Erişmiyor elim ki tutayım elimde dizginini sevgilinin

Öylesine sevgilimin aşkının hastasıyım ki görse beni biri
Acır bana, kim olsa acımasız yüreğinden başka sevgilinin

Kırsa da kulunu, sevgili okşasa da
Kulun işi teslim olmak, buyruk da sevgilinin

Elime düşse de tutsam eteğinden sevgilinin
Yaşadıkça kaldırmam başımı eşiğinden sevgilinin

Gitmez bu dünyadan üzüntüsüz, özlemsiz hiç kimse
Aşk yolunda okuyla şehid olandan başka sevgilinin

Geçmedi hiç kimse gönlünden senden sonra Sa'dî'nin
Dünyada yerini tutacak da kim imiş sevgilinin

102

Dolamadıkça ellerini beline sevgilinin
Öpemezsin gönül arzunca dudağını sevgilinin

Bilir misin, aşk kılıcıyla ölenin hayatı nedir?
Bir elma ısırmak bahçe gibi yanağından sevgilinin

Sildi götürdü hikâyesini Hüsrev ile Şirin'in
Aramızdaki aşk heyecanı benim ile sevgilinin

Acımasız düşman okunun savaşta öldüremediğinin
Kanını döktü yay gibi kaşı sevgilinin

Gönül gitti elden, kanla doldu göz, çıkmak üzere can
Kalan can da yoluna saçılacak sevgilinin

Gururu, cilvesi bir kez daha sebep olmazsa yüz çevirmesine
Atarım bir gün kendimi hızla koşan atının ayaklarına sevgilinin

Erişemem sevgiliye kavuşma arzuma ben
Anması bile adımı yeter bana sevgilinin

Vereceğiz ya canımızı bir gün çaresiz
Vermemiz daha güzel aşk mahallesinde, eşiğinde sevgilinin

Götüreceğim bu aşkı, bu heyecanı ben toprağa
Çıkaracağım başımı topraktan ve soracağım izini sevgilinin

İnsanların feryatları hep düşmanlardan
Sa'dî'nin feryadı acımasız gönlünden sevgilinin

103

Aştı sınırları ayrılığımız a sevgili!
Gel, gel, kulunum senin ben a sevgili!

Düşman olsa da bütün dünya bana, eteğinden
Elimi ancak ölüm kılıcı ayırır a sevgili!

Kınamalarına feda olsun başım benim, yok bir korkum
Gelmesinden arkamdan düşman sözlerinin a sevgili!

Salınırsan bir kez nazınla yıkarsın bütün evreni
Susamışsan eğer, yaralı gönüllerine âşıkların koş a sevgili!

Ateşinle öyle yanıyorum ki; erişse bile ecel
Senden alırlar şeriat gereği kan paramı a sevgili!

Vefalı ol sözünde ve bir kenara at cefayı
Vefasız olmadığım için ben a sevgili!

Dönüp gelsen de bin yıl sonra ölümümden benim
Topraktan nara atarım: "Merhaba a sevgili!"

Kuşattı bütün ülkemi aşkının üzüntüsü, döktü gözümün yaşını
Yapma da kaldırmayayım ellerimi "Rabbim" diye a sevgili!
Kan yudumlamaya geldiysen, buyur senin a sevgili!
Gönlümü çelmeye geldiysen buyur senin a sevgili!

Ne olur iyi davran bana, sıkıntım var, güçsüzüm
Bağışla ben düşkün zavallıyı a sevgili!

Duymazsan sözünü Sa'dî'nin ne yapsın o?
Düşmanlara anlatılamaz ki bu macera a sevgili!

104

Dünyada en büyük arzum sensin a sevgili!
Bin tatlı can feda olsun canına a sevgili!

Öylesine alıştı ağına gönül kuşum benim ki
Yuvası bile gelmiyor artık aklına a sevgili!

Açmaz isen kapıyı sen nereye gidebilirim ben?
Yemin olsun doğrulara; ölürüm eşiğinde a sevgili!

Kırık gönlüm ve bir canım var sunulacak sana
Getir diye işaret et; "Al senin bunlar" diyeyim a sevgili!

Dökülecek tenim, savrulacak toprağım yelin önünde
Sevgin hiç çıkmayacak kemiklerimden asla a sevgili!

Sitem etme; ulular öfkelenmezler
Kızmazlar asla kullarının ayıplarına a sevgili!

İçersen lütfunla kanımı yaraşır sana
Ne olur kovma beni kahrederek karşından a sevgili!

Sözlerin uymalıydı senin kızıl dudaklarına
Acı cevap, inciten söz bu dudaklardan şaşırtır a sevgili!

Seni hoşnut etmem gerek, yaşamam değil benim
Arzun öldürmek ise, al canımı benim a sevgili!

Kim söylemiş: "Kaçar Sa'dî aşk belasından"
Aşka yemin olsun, yanlış söylemiş o, bu sözü a sevgili!

Çaresiz kalsam da düşmanların önünde ben
Dönmem geriye aşkından yine de a sevgili!

105

Bengisuyum benim, mahallesinin toprağı sevgilinin
Mutluluk dolsa iki evren, seçerim aşk üzüntüsünü sevgilinin

Yok şehirde bir velvele sevgilinin zülüf kıvrımlarından başka
Yok evrende bir fitne kaşının eğrisinden başka sevgilinin

Tutkun âşığın ilacı ne? Elinden zehir sevgilinin
Âşıkların ilacı ne? Elinden yaralanmak sevgilinin

Kapkara kölesi olarak kabul ederse beni sevgili
Kulaklarımda kulluk küpeleri kıyamete kadar sevgilinin

Toprak olmuş tenimin zerreleri saçılsa bütün cihana
Savuramaz toprağımı yel mahallesinden sevgilinin

Saldırırsa bana ayrılık gecesi ecel
Kurarım çadırımı kıyamet günü yanına sevgilinin

Her gazelim yük yük manalar dolu bir mektup ahvalim
Mektup yazmak neye yarar, erişmezse yanına sevgilinin

Çene çalma boşuna Sa'dî şiirin büyülü olsa da
Değer vermez büyüne büyücü gamzeleri sevgilinin

106

Ne mutlu mahallesinin aşk dilencilerine sevgilinin
Oturmuşlar topraklara görme umuduyla yüzünü sevgilinin

Çekileyim dedim bir köşeye, ancak gönlüm
Düşüncem izin vermiyor götürdüğü için otağına sevgilinin

Sabredememem imkânı yok yüzüne sevgilinin
Bilir misin nedir çaresi huysuzluğuna dayanmanın sevgilinin

Çaresiz gönlünü yüzünün gamına adayan sevgilinin
Darmadağınık olur yüreği zülüfleri gibi sevgilinin

Bahçelerde dolaşır gönlüm benim taze baharları
Gül fidanıyla oturma arzusuyla, kokusuyla sevgilinin

Yarın toplandığında ölü toprakları insan yaratmak için
Ey yel toprağımı arama mahallesinden başka yerde sevgilinin

Sa'dî yakmaz kandil ayrılık gecelerinde
Korkar gözü ilişir o ışıltıda yüzünden başka birine sevgilinin

107

Seher yeli bir avuç toprak götürdü ovaya bahçesinden sevgilinin
Bahçeler katıksız amber kokusuyla doldu kokusundan sevgilinin

İyi davranırsa bize sevgili devlet olur bu bizim için
Uymazsa bize huyu, uymamız gerekir huyuna bizim sevgilinin

Kabul ederse kulunu, onurlandırmış olur onu
Kovarsa kapısından pençeleşme gücüm yok pazısıyla sevgilinin

Gönlü sevgilinin yüzünü görmeyi arzulayan herkes
Çok perişan olmalı zülfü gibi sevgilinin

Başkaları için bayram yarın olsa da bizim için bugün
Oruçlular yeni hilal görür, biz yay kaşını sevgilinin

Herkes kendinden geçmiş dolaşır aşk meydanında
Kimin çevgânına düşecek diye topu sevgilinin

Kötülük arzulamıyorum düşmanıma ben
O bahtsızın görmesi yeter zaten beni kucağında sevgilinin

Herkesin gönlü bağlarda bahçelerde
Herkes arzuladığı yere gider; âşık, yanına sevgilinin

Keşke övmek için ağızların açıldığı bağda bahçede
Olsaydı Sa'dî gibi bir bülbül ya da yüzü gibi bir gül sevgilinin

108

Aramızda seninle başka bir bağ var
Yoksa dünyada nice güzel yüzler var

Bir tenim var yakan aşkının karşısında
Eriyip tükendi tenim; aşkın yine var

Sanma asla aşkını atarım başımdan ben
Oldukça toprakta kemiklerim var

Otururşan yanımda huzur verirsin bana
Kaybolursan gözden gönülde izlerin var

Sözle anlatılamaz ki güzelliklerin senin
Ancak ben söyleyeceğim oldukça ağzımda dilim var

Bilmem ki servi boy mu? Kıyamet mi kopuverdi?
Kim söyleyebilir ki böyle bir servi var?

Ay'a benziyorsun denilebilir sana, Ay da kim?
Sanmam ki: "Ay'ın da senin gibi tatlı ağzı var"

Koymam başımı önünden başka yere ben
Olmasa da yastık orada, bak eşiğin var

Git be Sa'dî çek elini bu sevdadan
Öyle bir pazar değil ki orada canın kıymeti var

109

Gel, gel seninle bir maceramız var
Söyle diyorsan eğer senin bir suçun, günahın var

Reva mı böyle hesapsız çelip götürmen gönlümü?
Yapma sakın böyle; halka sitemin ağır cezası var

Bir kusur sayılmaz zenginler için lütufla, bir zaman
Dönüp baksalar bir de: Mahallemizde yoksullar var!

Düşmanlar, yâdlar arzusunca geçti bunca zaman
Duymadım dostlardan ben: "Burada bir dost var"

Kalmadı kimse derdimi duyup da yüreği yanmayan
Kimse ağzını açıp da demedi: "Bunun başka bir dermanı var"

Alt üst etsen de, karıştırsan da aklımı fikrimi bin kez
Benim tarafımda her zaman ışıltı, arılık var

Beynim kavrulup gitti, sevgiliye aşkım yüzünden
Henüz sanıyorum ben; sevgiliye vuslat umudu var

Erişemedim arzularıma ve canım boğazıma geldi
Dudağa da varsa can, sevgiliye erişme umudu var

Yemin olsun sevgilinin canına, yok inancı Sa'dî'nin:
"Evrende sevgilinin mahallesinden başka yer var"

110

Senin yüzün hakkında söylenenler hep var
Gözlerin hakkında söylenen şuhluk var, gönül çelmek var

Gördüm servileri bahçede; uzun uzun düşündüm
Yok bir boylu boslu ki; onda senin alımlılığın var

Bülbül bile senin gibi şakıyamaz be
Denilemez asla: "Senin gibi şeker yiyen var"

Ne senin ne gülümseyen gülün
Sevdalanmış bülbülün derdinden haberi var

Doğru söyledin sen: "Kurtulursun sabredersen eğer sen"
Sabır çok güzel ona; onun sabır gücü var

Duydun mu hiç şimdiye dek sevgilinin ayrılığına sabredeni?
Yok asla aşk o gönülde; onda sabır var

Aşktan haber olmadı olmayacak da sonsuza dek
Kınanmadan, rüsva olmaktan onun korkusu var

Tek başına değil o, hatıralarınla yaşıyor o
Demeyesin diye benim yalnızlığa dayanağım var

Gözleri senin üzerinde, yüzünde herkesin, ancak
Diyemezsin herkese: "Bunların gözleri var"

Söylemiştin: "Bunlar hep riyakâr, aldatıcı, maskaralar"
Sa'dî öyle değil; ancak kabul eder, sen dersen onda bunlar var

111

Dinleme sözlerini; bak diyor ki: "Senden başka sevgilim var
Gece gündüz seni düşünmekten başka işim var"

Zülüf kementlerinin ucuna düşen bir ben değilim
Saçının her halkasına takılmış bir tutsak var

Dersem eğer: "Benim seninle gönül bağım yok"
Kapılar duvarlar tanıklık ederler: "Bağı var"

Sana âşığım diye beni kınayan, ayıplayan
Görmedikçe seni, bana serzenişleri var

Sabretmesem bekçinin cefasına ne yaparım
Bilir herkes; gülün bir de diken arkadaşı var

Ben değilim kafasında aşk hayalleri besleyen tek kişi
Âşıkların arasında benim gibi nice yanmışlar var

Getirdi yel senin makamından toprakları da, düşürdü değerini
Aktar dükkânındaki güzel kokuların; artık onların ne değeri var?

Ne dökeyim ayaklarına da beğendireyim sana ben
Cana da, tene de diyemem ki bunların değeri var

Çıkar kurtulurum ben bu yalancı sufi elbisesinden bir gün
Bütün insanlar bilsinler diye bunun zünnârı var

Herkeste var bende olan bu aşk ateşi
Baksana sarhoş bir tek ben değilim, çevrende kaç ayık var?

Gizli saklı kalacak bir söz değil aşkı Sa'dî'nin
Bir destan onun aşkı, her yerde dillere destan hikâyesi var

112

Ne mutlu sen servi boyluyla sevgili olana
Tanrı'dan böyle bir yüce armağanı olana

Ömründe bir kez senle oturup zevkine eren
Erişse de bütün arzularına alamaz aldığını senden

Öğrendikten sonra senin düşünceni
Akıllı olamaz söyleyen kendi düşüncesini

Her an gönlü bir başka gönle konan, âşık değil
Her gün bir başka yere konaklayan, ârif değil

Bırak beni baş başa hatıralarınla bir köşede
Baş başa kalan seninle, yalnız değil bir köşede

Sabredilemez ki sana elimde değil benim bu seçki
Sabretmek zorunda sana, varsa sabreden biri

Yeni bir Nevruz her sabah yüzüne bakmak senin
Her gece Yelda Gecesi ayrıldığın gece senin

Kurtar ey Rabbim bütün tutsakları sen
Kurtarma bir tek güzelliğin tutsağı olanı sen

Baksana hekim bile kendinden geçti, âşık oluverdi
Gönlünü kaybeden hekim, artık deli âşık oluverdi

Batarsa ayağı Sa'dî'nin bu çamur bataklığına
Kabul edilir özrü, çünkü ilk batan ayak değil bu bataklığa

113

Şehrin dışında gönül açan ovalardan bana ne
Kutlu bana yakın olduğum her yer sevgiliye

Yüzünü gördükten sonra bir ömür boyunca
Şaşırır kalırım ben gezip dolaşma sevdasında olana

Vuslat umudun olmasın, sevgili olmasın hayalinde
Kendini düşünüyorsan sen dostu düşünmek yerine

Gönül ülkesini aşk ordusu geçirince ele
Dikkatli ol her sabah yağma olur o ülkede

Eriştiriyor ya yel her an zülfünün kokusunu nasıl mutluyum ki
Anlamsız bunlar diye kınayıp dursalar bile beni

Ben gibi delilerle oturup konuşma zamanını nereden bulacaksın
Bir bilge asılı baksana, tutsak her telinde senin saçının

Nereye gitsem aşkının elinden senin, herkes inlemekte
Figan etmekte, iniltilerle aşkının üzüntüsünü çekmekte

Bin servi erişemez senin o yüce anlamlı boyuna
Servi gerçekte uzun uzun boylarda olsa da

Kim söyledi tattır helvayı bana kapındaki bekçinin eliyle?
Ver kendi elinle zehri bana sen, gerçek helva o işte

Bu evrende bir tek benim başıma gelmedi ki aşk
Baktığın her baş tutsağı bir sevdanın

Sa'dî'yi kınaman nasıl helal olur senin baksana?
Kıyıdasın sen mutlu; ortasında okyanusun o sıkıntılarla

114

Bir dert ki aşk derdi, onun tabibi yok
İnler durursa aşk dertlisi, şaşılacak bir şey yok

Bilirler akıllılar; aşkın delileri için
Öğüt verenlerin, bilgelerin öğüdünün bir yararı yok

Aşkı şarap gibi tortusuyla yudumlamamış olanın
Yaşadığı hayattan asla bir nasip aldığı yok

Miskte, öd ağacında, amberde, en güzel kokularda
Sevgilinin kokusundan daha güzel bir koku yok

Kaçarsa av kementten kurtulup şaşılacak şey bu
Düştüğü kementte can vermesinde şaşılacak bir şey yok

Bilse eğer sevgili; neler geldi başıma benim aşk yolunda
Düşmanın cefasından, bekçinin siteminden bir korku yok

Ağladı düşmanımın gözleri bile hikâyeme benim
Yabancılarda erdem var da yakınlarımda vefa yok

Öylesine güldü gül, kendinden geçti, düştü çünkü
Âşık bülbülün derdinden bir haberi yok

Sa'dî dostun elinden şikâyeti kime götüreceksin ki sen?
Sabretmelisin dostun yaptıklarına, dostu görmemeye sabrın yok

115

Kim imiş o? Sana bakma isteği yok, gönül verme isteği yok
Varsa böyle biri; demek ki onun görecek gözü yok

Helal olmaz herkesin yüzünü görmesi senin
Gözleri temiz olmayanın seni görme hakkı yok

Kuşkusuz yok bende olan zevk başka kimsede
Benim gördüklerimi baksana, gözleriyle gören yok

Her gecenin bir sabahı, her günün bir gecesi var
Benimle sevgilimin vuslat gecesinin sonu yok

Güzellerin gamzelerine, nazlarına gönül kaptıranın
Güzellerin cefa ateşlerine sabrı yoksa vefası yok

Kınalı parmaklarını gören şöyle der:
"Bu eller aşkına biri ölürse şaşılacak şey yok"

Baksana birazcık bana, tenimde
Bir kıl ucu yer bilmem ki senden haberi yok

Bilir herkes; gönlünü kaptırmış âşık için
Yok sabırdan başka şey, ancak ona da ne yapsın, gücü yok

Gönül gamımı söylerim sana biraz
Ancak dilime ne söyleyeyim? Gönlümün rızası yok

Düşsem de bütün insanların gözlerinden ben zararı yok
Uzak tutma gözünden beni; senin kovduğunun artık dostu yok

Sa'dî bırakmış bütün dünyayı, sana çevirmiş yüzünü
Sana erişmekte çaba gösteriyor, gayretinde zayıflık yok

116

Gönlüm sabretse de sana etmese de
Sabretmeli! Başka çaresi yok

Ulu kişi! Sakın güzeller mahallesine
Gitme; o yolun çıkış kapısı yok

Bilir bütün evrendekiler; aşkta
Aklın düşünmesinin bir değeri yok

"Başka bir yola koyul" derler
Onun yolundan daha değerlisi yok

Dolaştık bütün bahçenin çevresini
Hiçbir ağaçta bu meyveden yok

Sana yaraşır hangi meyveyi getireyim ben
Canım var bir tek, canın da bir bakışa değecek değeri yok

Bilir misin kimin aşktan haberi var?
Bir tek sevgilisini düşünen âşık; onun dünyadan haberi yok

Sa'dî! Var ya henüz bizde vuslat umudu
Can düşüncesi de, baş korkusu da yok

Kelebek aşkından dolaşır mumun alevinde, tehlikede
Şimdi yandı ya, artık ona tehlike de yok

117

Dersin ya; sevgilinin ayrılığından başka hiçbir zorluk yok
Varsa bir vuslat umudu, onda da zorluk yok

Uyanık olmalı insanlar gözyaşı selimden benim
Şaşırıyorum; ağlayınca ben uyanık hiç kimse yok

Kirpik uçlarım sapsarı yüzün beyazına kızıl mürekkeple
Yazıyor gönül hikâyesini, söze artık gerek yok

Kınadım âşıkları da, sonunda âşık oldum ben
O suça bu cezanın, o kadar da fazlalığı yok

A seher yeli! Geçersen yârin geçemediğimiz mahallesinden
Selam götür bizden o kutlunun eşiğine; bize izin yok

Kaç kez perişanlığımdan çevirdim yüzümü duvara
Kimseye söylesem de gönül üzüntümü, duvardan farkı yok

Sustuk biz, artık konuşmuyoruz, görüşmüyoruz insanlarla
Varsa bir sözümüz sevgiliyle, yâdlarla sözümüz yok

Yap bana istediğini de bir tek azarlama beni
İndirsen de başımın ortasına kılıcını, zararı yok

Kovandan bal almak için arının sokmasına dayanmak gerek
Bîsutun Dağı'nı Şirin hatırına taşımada bile bir yük yok

Serviye benziyorsun da, yürüyemiyor ki servi
Ay'a benziyorsun da, Ay'ın konuşacak dili yok

Deli olduysa gönlüm aşkında senin, kınama gönlümü benim
Ay'ın noksansızı, altının kusursuzu, gülün dikensizi yok

Uzak olsun kötü gözler servi boyundan o sevgilinin
Öyle bir sevgili o ki; şu dönen gökler altında eşi yok

Dostlarım derler: "Sa'dî, kur çadırını gül bahçesine"
Benim sevdiğim o gül, gül bahçesinde yok

118

Can sevgilisi olmayanın, canı yok
Darlıklarla geçer ömrü; onun bir bahçesi yok

Kafasında aşkın gizemi olmayanın
Teni var ancak, onun canı yok

Varsa aşka açık bir gönlün, bir sevgiliye ver
Yazık, yazık o ülkeye, baksana sultanı yok

Ermiş muradına o gönül; sevgilisi var onun
Bahtlı o baş; aşk heyecanından başka onun bir şeyi yok

Görmeyen göz, gökleri, yerleri
Görmüyor, bak onun gözleri yok

Ârifler, dertli âşık dervişi
Hükümdar bilirler de, onun ekmeyi yok

Sordum aşka aklın serüvenini
Dedi: "Aklın, aşk ülkesinde egemenliği yok"

Aşk derdi daha iyi sağlıklı olmaktan
Bu derdin sabırdan başka dermanı yok

Bir güzel yüzlüyle kendinden geçenin
Bir devleti var ki, onun sonu yok

Evi bir zindan, tek başına kalması ise yokluk
Çünkü onun Sa'di gibi bir gül bahçesi yok

119

Ne istersen yap, seninle savaşma niyetimiz yok
Güçlülerle pençeleşmenin, akıl ülkesinde yeri yok

Kime gönül bağlarım ben çekip alırsam gönlümü senden
Yok evrende sen gibisi, halbuki evrende darlık yok

Sevgilimizi bizim her göz göremez olduğu gibi
Tanrı'nın yarattıklarını görmek için ayna gerek, üzerinde toz yok

Başka bir zaman öğüt ver bana, be öğüt veren kişi!
Bu günler kulağım çengde, gönlüm elimde yok

Erişirsen muradına er geç vuslatıyla sevgilinin
Adın rüsvalara çıkar sonra, bunda utanç yok

Vefasız! Neden aklın, doğrunun tersini yaptın?
Düşmanla barıştın, madem dostunla savaşma niyetin yok

Yoksa vuslat bizimle, bırak olmasın
Bizim seni görme dışında bir kastımız yok

Kovarsan da taşlayarak beni yanından sonunda
Bağışlar gönlün beni sonunda, o gönül yerinde taş yok

Adın evrende rintlikle efsane oldu Sa'dî
Neden korkuyorsun artık karadan başka renk yok?

120

Haberin var mı; görmeden yüzünü huzurum yok
Ayrılık yüküne bu kadar uzun dayanma gücüm yok

Sanma ki; tenimde hiçbir uzvum seni anmaz
Hatayla da olsa tenimdeki bir kılda bile hatıran yok

Niyetim bir an benini seyretmekti
Görür görmez baktım artık ağından çıkış yolum yok

Sanıyorum; gece bitmeyecek, gündüz olmayacak
Gündüz olunca görmediğimde seni, akşam umudum yok

Gözümü açtığım, yüzünü gördüğüm günden beri
Aynı gözlerle insanları görme isteğim yok

Be nazlı sevgilim! Yapma bu cefayı, kâfir yapmaz
Yoksa Yahudiliğe geçerim, o zaman İslâm'dan nasibim yok

Bırak gelsin bütün şehir bana karşı olsun, savaşsın
Yok zararı, ben haslar meclisindeyim insanlardan haberim yok

Riya ile, aldatma ile gelmedim huzuruna da, kınamayla döneyim
Kulluk gerek bana, halbuki izzetim ikramım yok

Yemin olsun Tanrı'ya, bütün varlığına senin; dostluğundan
Düşmandan haberim, kınanmaktan korkum yok

Seviyorum seni lütuf da etsen kahır da
Yemin iki gözüne; senden karşılık beklentim yok

Sa'dî! Yırtıcı bir hayvandan başka biri değil o;
Hem "gönlüm var" diyor, "hem sevgilim yok"

121

Nasıl alışırım ayrılığına, yalnızlığa dayanağım yok
Sabır gücüm, dayanma kudretim yok

Korkarım; halim rüsvalığa kadar gider
Yalnızlık korkum var, yoksa rüsva olma korkum yok

Küstah bir adam değilim; pervasızca kucağıma çekeyim seni
Ayaklarını öperim, çünkü sana üstünlüğüm yok

Aşığım gül yüzüne; izin ver vuslat bahçende
Öteyim karga gibi, çünkü bülbül gibi sesim yok

Canlanınca gözlerimde yüzü sevgilinin
Kapandı benlik gözüm, terk ettim, bencillik yolum yok

Ayrılık derdi çekiyorum, kendimden geçsem de
Cefa yükünü taşıyorum, taşıyacak gücüm de yok

Usandın benden sen, başkasına gönül verdin sen
Kimi bulurum ben; senin gibi her an birine dönen gönlüm yok

Ateş dilli Sa'dî'yim, yanarım aşkının üzüntüsüyle mum gibi
Bunca ateşimle bile sana dokunaklı bir sözüm yok

122

Güzel yüzlülerin ayrılığına dayanağım yok
İkiyüzlü değilim, zahitlik taslamıyorum ki; o da yok

Ey istediği sevgiliyi bulup da ona derin derin bakmayan
Sen böyle yapabilsen de, bende o güç yok

Hıtalı güzelleri terk etmek en doğru şey de
Ne yapar bu kul; kendine bile buyruğu yok?

Artık gitmeyeceğim kırlara, seyre çıkmayacağım
Hiçbir bahçede senin yüzün gibi güzel bir gül yok

Ey peri yüzlü, melek yüzlü, güzel huylu
Sen gibi biriyle sevişemeyende insanlık yok

Açmışlar nice insanlar gözlerini seni görmek için, göremiyorlar
Duvarda birer resim gibiler, onlarda can yok

Söylememesi daha iyi sana gönül derdini dervişin
Be kardeşim! Sende gizli saklı gönül derdi yok

Gücünün kalemine hayran kaldığım uluya;
Hiçbir kimse tanımıyorum ki hayranlığı yok

Sa'dî! Paha biçilmez ömrün sona erdi
Yine de aşk hikâyenin senin hâlâ sonu yok

123

Tenimde bir şey var; sevgililerin ayrılığına sabrım yok
Görmesem de olur gülü, laleyi; sevgililerden uzak olmak yok

Kaybettiği gönlünü arayan bir tek ben değilim bu şehirde
Benim istediğim sevgiliyi aramayan hiç kimse yok

O peri yavrusu, Ay parçası, gönlümü çelen sevgilim benim
Bilmiyor muyum ben; sevgilimin peşinden koşmayan biri yok

A kervancı! Haber getir git sevgilimden bana
Haberim olmaz düşmanımdan, kınayanlardan da korkum yok

Adam dediğin cefasını çekmeli sevgilinin, cefayı iyilik bilmeli
İnleyip şikâyet etmemeli: "Kötülerin kınamalarına dayanağım yok"

Kınama Sa'dî'yi beyefendi, eğer âşık adam isen
Adam değil o kimse, baksana onun güzellere meyli yok

124

Vuslat gününde huzurum yok
Ayrılık gecesinde durmam, dinlenmem yok

Dayanırım başımın vurulmasına da
Sevgilimden ayrılma düşüncem yok

Usandı benden artık çalgıcı:
"Artık onu dinleyecek takatim yok"

Zavallının eli erişemeyince sevgilisine
Gömleğini parçalamaktan başka çaresi yok

Biz zavallı düşkünleriz ağına senin
Bizim için ağ kurmaya ihtiyaç yok

Elin kanında âşıkların
Kılıç çekmene gerek yok

Bir efendiye düştüm ki ben
Kul beslemeye hiç niyeti yok

Dedim ki: "Ey kutlu bahçe
Meyveyi görmekte, ısırmak gibi tat yok"

Sa'dî! Boş yere hayal kurma
Gümüş elmaları toplamak yok!"

125

Bilmiyorum ben; bu şehirde sana tutkun olmayan yok
Senin pazarın gibi hiçbir coşkulu pazar yok

Senin gibi güzel, senin gibi boylu bir servi yok
Tatlı bal sözlerinin tatlılığında senin söz yok

Kim imiş o; seni görüp de âşık olmayan
Hiç zevki yok onun ki sana karşı bir isteği yok

Yok bir kimse bu evrende bir kez görsün seni de
Desin: "Bir ömür boyu sana duam, övgüm yok"

Adam değil, o sadece bir cansız ten
Şöyle der: "Bende seni görmek için hiçbir arzu yok"

Ey başımızın üzerine sitem kılıcını asmış olan
Barıştık ya biz; seninle savaş niyetimiz yok

Çok acı sitem, ancak nasıl dayanmam sitemine sevgilinin
Senin şeker yağdıran dudağından kaçış yok

Bir başım var, onu da yolunda feda edeceğim senin
Mahcubum; yoluna saçacağım bu varlığımın hiç değeri yok

Yemin olsun güzelliğine; esirgeme benden yüzünü ne olur
Görmemeye yüzünü senin benim dayanağım yok

Sa'dî alçak gönüllü olamıyorsan, bencilliğini yenemiyorsan
Bırak git işine! Bu gönül adamlığında, âşıklıkta senin yerin yok

126

Kimse demez: "Sadece dünyada benzerin yok"
Ay'ın bile senin yüzün gibi ışıltısı yok

Gönül vermem ben servinin boyuna bosuna
Onda bile senin alımlı boyun gibi boy yok

Bütün bu şehirde ey yay kaşlı
Senin ağına düşmeyen bilmiyorum yok

İnsanların gönüllerini çelemez ki başka biri
Senin tutsağın olmayan bir gönül yok

Seçersen benim gibi birini ne yaparım ben
Benim için bu evrende senin benzerin yok

Gün gibi ortada bak; senin demir gibi gönlünün
İpek gibi göğsünün bir yaraşanı yok

Bütün evrende dillere destan âşıklıkta
Sa'dî'nin adı, bir tek senin gönlünde yok

127

Kalmadı hiçbir gönül, çevgânına top olmayan senin yok
Düşmanının bile meydanından kaçışı senin yok

Dağınık zülfün çıkınca meydana senin
Bilmiyorum ben perişanın olmayan senin yok

Hayranınım ben senin, manalar ocağı özelliklerinin
Şaşırırım ona ben; gözü var da hayranlığın senin yok

Senin yüzünde olan kusur da ne ki?
Hangi büyü, fitneci gamzelerinde senin yok

Hayat suyu bulunamaz ki bu evrende
Eğer derlerse *ki o çene kuyunda senin yok*

Tanrı'dan gelmişsin sen; rahmet ayetisin insanlara sen
Hangi ayetmiş o da, senin hakkında indiği yok

Sabredebilirsen bensizliğe eğer sen
Yemin olsun vuslatına; sensizliğe sabrım senin yok

Nasıl inlersin sen ayağımdaki dikenden benim
Ne üzüntün olur? Canında bu dert senin yok

Özleminle öyle bir derdim var ki benim, tabip
Çaresiz kaldı: "Bende derdinin dermanı senin yok"

Nerede kaldın sen ey arzulanan Kâbe
A sevgili! Hiçbir taraftan çöllerinin sonu senin yok

Kovarsan ne yapar kulun uymaz da buyruğuna
Çağırırsan huzuruna şaşırılmaz iyiliklerinin sonu senin yok

Çıkmak ister mi Sa'dî asla senin bağlarından kurtulup da
Yazık yazık ona; tutsağın değil, zindanında o senin yok

128

Güzel sevgilim gibi benim hiç tatlı güzel yok
Kıvrım kıvrım zülfü gibi frengilerde bile zırh yok

Göremezsen de ağzını söz söylemesi dışında
İyi bakarsan görürsün; gönlümden de küçük ağzı yok

Kan döken göz kırpma kılıçlarınla bir orduyu alt edersin
Vur, o orduda seninle savaşabilecek bir yiğit yok

Yakalamıştım sıkıca vuslat eteğini elimle ben
Ancak yazık; güçlü pençelerle devlete erişme imkânı yok

İnceliğinde benzeri yok sevgilimin, şaşırırım Sa'dî gibi
Ebubekir Sa'd-i Zengî'ye neden kulluğu yok

129

Hüsrev dediğin yanında bir Şirin'i olandır
O cennettedir, kara gözlü hurilerle olandır

Devlet dediğin mutlulukla huzurla olandır
Sevgilisiz yastığı yaslanmak değeri az olandır

Bütün evren Çinli put gibi güzelden söz ederler
Bizim sevgilimiz; zülfünün her kıvrımında Çinli bir güzel olandır

Açarsa bir yüzünü o, gümüş küpeler kulaklarında
Herkes şöyle der: "Bu yüz Ay, öteki de Süreyya'dır"

Sevmezsem ben eğer, sever herkes onu
Bu nasıl bir Veys ki her tarafında Râminler vardır

Bir kez olsun ne olur bir de bize dönüp bak
Her zülfünün altında bir zavallının gönlü vardır

Gözlerim açılır sadece seni görmek için
Sanki evrendeki herkesle aşkından senin kinim vardır

Sana Hoten Ay'ı, yürüyen servi diyen
Senin sadece boyunu bosunu görmüş olandır

Kendi kulun diye çağır beni de erişeyim tahta, taca ben
Senin uçurduğun bir sinek bile olsa şahin olandır

Erişti her yere adı Sa'dî'nin, âşıktır diye
Bu ayıp değil töremizde ki övünç kaynağıdır

Kâfir, küfürle; Müslüman, namazla; ben de aşk ile
Gördüğün gibi herkesin kendine özgü dini vardır

130

Dün gece ayrılığında yüzünün can, canımda üzüntü yangını vardı
Gözlerimde kirpiklerimin gönül sevdandan selleri vardı

Düşüne düşüne zavallı aklım aşka yağmalandı kaldı
Perişanlıklar içinde gönlüm, gözlerimin uykusu vardı

Yağma davulu çaldı ayrılığın gönül ülkesinde
Aşk bekçin akıl sarayını top gibi çevgânına aldı

Adını mihrap gibi anmaya, tespih çekmeye başladı gönül
Her sehere dek tespih çekerek yüzü mihraptaydı

Dolaşıyordu gözlerim; "Göremezsin onu" diyorlardı
Işıldardı gözlerim; cıvayla doluydu, gözyaşı incileri saçardı

Felekten aşk işim çok kolay görünüyordu ilk zamanlar
Düşünüyordum; felek bal tatlısı vuslatıma zehir mi katar?

Bu yol çok çetin Sa'dî aşk deryasında
Keşke yolun başında birazcık sabrın olsaydı

131

Dün gece o taş yüreklinin elinden perişanlığım vardı
Gönlümü çelen sevgilinin canımda eli vardı

Gözüm inci yağdırıyordu eteğime
Sanki gözümün yen dolusu mercanı vardı

Yanıyor içim aşk ateşiyle
İnlemeseydim eğer ne ilacım vardı?

Sanmıyordum ki hiç gündüz olacağını ben
Görünce seheri, gördüm ki gecenin de sonu vardı

Açtılar cennetin kapısını
Yelin elinde sanki Rıdvan'ın anahtarı vardı

Gördüm goncayı seher yeliyle
Benim gibi yakasında eli vardı

Sadece ben değilim ki aşkın kapıp götürdüğü
Her bir gülün gazel şakıyan bir bülbülü vardı

Döküldü dışına perdenin sırlarım
Ne zamana dek aşk sırrını sabırla saklamak vardı

Candan geçilmeli be Sa'dî
Bir gönülle iki sevgiliyi sevememek vardı

132

Kara zülüf bulutların, ay yüzünün çevresinde dönüyordu
Kucağım göz bulutlarımdan yağan yağmurla ıslanıyordu

Aşkının heyecanıyla yorgun canımın ağzında
Şekerden daha tatlı geliyordu

Al yanaklarında kara toprağa damlayan terlerinden
Cansız tenler, o sulardan cana geliyordu

Erişseydi elim benim altına, gümüşe
Gümüş sinenden işlerim benim altın gibi parıldar oluyordu

Her an iniltili halimi yüreğim,
Düşünce penceresinden canıma gösteriyordu

Yüzünü görme sevdası kalemin gönlüne düştü
Ben şaşkın âşık gibi şaşkın şaşkın geziyordu

Akıp geldi gönlümden ateş dolu bir gazel
Nicelerdir aklımda fikrimde dolaşıp duruyordu

133

Gözümde dün gece yüzünün hayali canlanıyordu
Yorgun tenim aşkından kendinden geçiyordu

Hüma kuşum mutluluk yuvasından uzaklarda
Başı koparılmış kuş gibi yerlerde çırpınıyordu

Zavallı gönlüm kanlı iniltilerde
Ciğer kanları arasında sıkıntılarda dolaşıyordu

Öylesine feryad etmiştim aşk üzüntüsünden ben
Zühre bile benimle ağıt yakıyordu

Gözlerimin yaşıyla her yer, topraklar ıslanıyordu
İniltilerimin şiddetinden feleğin kulağı sağır oluyordu

Düşün bir de bak gönlüme ne aşk oku saplandı da
Ayrılık okunun önünde can siper oluyordu

Sabırlı ol ve bu sıkıntılı günlere dayan Sa'dî
Daha ilk günden gözlerim bu günleri görüyordu

134

Kim gördü o gönlü? Tehlikeler çevresinde dolaşıyordu
Mum gibi inliyor, kelebek gibi şaşkın dolaşıyordu

Bin tür üzüntü sağdan soldan kuşatmış
Henüz başka bir üzüntünün peşinde koşuyordu

Başı her zaman aşk şarabından sarhoş, darmadağınık
Sarhoşlar gibi fitneler, tehlikeler çevresinde dolaşıyordu

Âşıklar gibi işi gücü aşk peşinde dolaşmaktı
Aptallar gibi hep akıl yolundan uzaklaşıyordu

Bahtsızlığından yolunu kaybetmiş, şaşkın yaşıyordu
Aşkından huzursuz, yemeden içmeden yaşıyordu

Şimdiki öğüdümden bin kez artık öğüt verdim:
"Boş işlerle uğraşma"; o, daha çok uğraşıyordu

Bildiğiniz yollarla öğüt vermeyin ona
Öğüt verenlerin sözüyle daha kötü oluyordu

135

Sabredemeyen, ikna olamayan biri
Bağlamalı beline hizmet, itaat kemeri

Varsa dostun, ne korkun var kan içen düşmandan?
Bırak çalsın kınama borazanını, kötülük davulunu her an

Kınama asla onu, sitem ederse sevgilin
Azabı daha iyi şefaat zilletinden sevgilinin

Sabrederim ben söylediğin her şeye senin
Sabretmen de yetinmen de imkânsız senin

Getirseler pazara senin güzel yüzünün nakışlarını
Kapatır gider ressam sanat dükkânının kapısını

Görmek için seni feda etmekte kendisini bak can
Malının değeri az olduğundan arlanmaz mı can?

Bil kıymetini sevgiliyle olmanın, bir daha an
Gidince geri gelmez asla o zaman

İnsaf olur mu asla ben yorgun, ben hasta
Kelebeği olayım onun da, o da mum başkalarına?

Öyle de ne yapılabilir, nasıl başarılır
Feleğin dönüşü karşısında bu güçle ne yapılır!

Gönül arzunla kan kesildi, can özleminle yandı
Bunlar da bir yana Sa'dî, malının değersizliğinden mahcup kaldı

136

Görünce, gülünce huzur veren; gülüşü afet yağdıran sen
Kaptın güzellik topunu bütün güzellerin elinden sen

Yüzü, Hıta şehrinin en güzel ipeğindeki resimler gibi sen
Temizlikte bahar yağmuru damlasısın sen

Pervasızca aldığın her ten ülkesine sen
Hayal sultanını oturttun hükümdarlığa sen

A sevgili! Salınan servi gibi geç rahmet yolundan sen
A ışıldayan Ay! Bir bakıver bize sevginle sen

Derler ki: "Git de, onunla yaşadığın zevkler aklından gitsin"
Korkarım hevesimi artırır uzunluğu mesafenin

Sana ben "Ey akıl, sığmazsın aşka sen" demedim mi?
"Hakanın ülkesinde yapılamaz hükümdarlık" demedim mi?

Güzel olamaz senin boyun gibi servi asla
Güzel olamaz Ay güzel yüzünün karşısında asla

Öldürme sözünü verdiyse eğer sevgili
Hiç korkusu ölümden onun artık olmamalı ki

Sevgilisini isteyen âşık bin sofra kurar düşmanlarına
Bir dost çıkar da gelir belki ziyafetine olur ya

Kılıç, zarif ve güzel olur elinde değerlilerin
İncinmemeli zavallı âşık, kılıcından değerlilerin

Sa'dî, kapanınca yolların teslim ol yazgıya
Denizde korku da olur dehşet de; inci de olur mercan da

137

Kim o güzel ve güler yüzlü, peri gibi çekip giden
Gidişiyle mecnunların gönüllerini alıp giden

Gül yüzünün kokusunu yel gül bahçesine getirdi
Kokusuyla pazarı kapandı aktarın, düştü gül bahçesinin değeri

Görmediğimiz Yusuf'un sayar dururduk biz güzelliklerini
Görünce konuşamaz oldu artık sözün dili

Kınamam, ayıplamam artık sarhoşları ben
Artık reddetmem sözlerini, kabul ederim onların ben

Arzum benim hiç hayal etmemek idi
Yemin olsun boşuna gitti bu arzum ve oldum hayalin esiri

Bu hizmete koşan âşık karıncanın baksana düşe kalka
Başı ezilerek kovuldu gitti, ne hatası vardı da

Sarhoş olmak için meyhaneye gerek kalmaz ki
Seni gören akıllının uçar gider başından aklı

Namaza gelmiş mihraba, gördü senin kaşlarını
Kendinden geçti, namazı bıraktı, beline zünnâr bağladı

Huzurunda can vermek daha iyi ölümümden sonra demelerinden:
"Küçücük incinmeyle terk ettin sevgilini, gerçek âşık değildin sen"

Sa'dî! Umut bahçesinin gül adamı değilsin sen
Yatamazsın ki dikenler üzerinde sen

138

Aşk gönülde kaldı, sevgili çekip gitti
Dostlar yardım edin aşk taşıp gitti

Şaşırırım erişirsem eğer arzuma ben
Nasıl erişirim ki; ömrüm geçip gitti

Bahtlıydım, ikbalim, gücüm, zenginliğim vardı yazık
Bu üzüntü deryasında dördü de elimden çıkıp gitti

Aşk, sevda ve arzularım kaldı sadece başımda
Sabır, huzur, mutluluk kaybolup gitti

Yıkılırsam ben bırak yıkılıp gideyim
Yüz binlerce benden iyisi bu yolda yıkılıp gitti

Korkuyorum bu kez aşk canımı alır benim
Yoksa korkmam; bu gönül kaç kez elimden gitti

Sevda atını şaha kaldırmanın ne anlamı var
Seçki dizgini elimden uçup gitti

Sa'dî! Karşındaki sevgiliyle aşk kolay
Şimdi âşık ol bakalım; bak sevgili elden gitti

139

Gönlüm çöllere düştü senin üzüntünden
Atamam üzüntünü başımdan usandıysa da gönlün bizden

Kara benin neden incindi benden?
Yoksa gönül dumanımdan mı döktü yüzün bu kara benlerden?

Aşkının alevleri sarmıştı dün tenimi
Öylesine bir gölge attı ki gönlüme yaktı yüz yerini

Soğuk nefesim söndürüverdi seher zamanı
Yerlerin kırmızı şarapla tutuşturduğu her lambayı

Yetiş imdadıma ey taş kalpli, gönlü yanık benim feryadım
Sana dokunmadı bile, sert taşı delip kızıl lale çıkardı ahım

Bu düşünce dünyamız heyecanlı gönlümüz aşkından senin
Dünya aşkından senin kargaşalar, kavgalarla dolu

Aldı götürdü bütün sabrımı, ne güzel etti de aldı
Aldı canımı üzüntün senin, canımı ne güzel aldı

Sıkıntı günlerinden uzak durur hep gönlü Sa'dî'nin
Ucuna senin bilmem ne cüretle asıldı zülüflerinin?

140

Gözün kan içen gamzelerini kılıç gibi çekince
Vuruşmaya başladı halkın aklıyla, fikriyle

Âşık, derdinin yangınıyla feryadı bastı
Mümin, aşkının elinden zünnâr bağladı

Aşkın akıl binasını yerle bir etti, kazıdı
Sitemin umut kapısını sonsuza dek kapadı

Yüzünün güzelliklerinden dergâha bir fitne düştü
Sufi dergâhı terk etti, meyhanenin yoluna düştü

Kiminle söz etsem o güzelin siteminden
Der: "Çek de al gönlünü bu güzelin sevda ateşinden"

Terk ederim gönlü, aşk yolunda verebilirim canımı ben
Sevgilinin yüzünü seyretmeden edemem ben

Gizliden gizliye ciğer kanını içer nicelerdir Sa'dî
Bu kez açtı gizli saklıların üzerinden perdeyi

141

Sevgiliyi görenin gönlünden huzur uçar gider
Bu ağa düşen kişinin kurtuluş umudu yok olur gider

Sadece adın geçince kendimizden geçerdik biz
Şimdi ortaya çıktın ya büsbütün âşık olduk biz

Gündüz doğmaz ki Ay, bu evdeki ışıldayan Ay da kim?
Damda bitmez ki servi; bu damdaki servi de kim?

Bir ışıltı saçtı aşk, güneş ışıldar gibi
Söndürdü halkın hayatlarını, yaktı âbidlerin ibadetlerini

Sabır duvarı arkasında köşesinde huzurlu ârif bile
Aşkından adsız sansız, rezil oldu gitti, sabrı tükendi de

Bütün ömrüm boyunca olsam senle ben bir an
Kalanı boşa geçti, bütün ömrümün varı o bir an

Aşkla sevdalanmayan, ayrılıkla yanıp yakılmayan
Hayatının sonunda giderken eli boş gitti bu dünyadan

Sevgilinin arzusuna başımızla çıkar gideriz aşk ile
Ayaklarıyla çıkıp gitti ya o, varamadı hiçbir yere

Sa'dî'nin çabası aşka asla meyletmezdi
Erişince aşk şarabı dimağına, akıl yenilip gitti

142

A güzelim! Güzellik bir elbise gibi güzel boyuna biçilmiş senin!
Tertemiz gözler dışında göremez kimse güzelliğini senin!

En yüce makamım benim, kapında ölmek senin
Olur ki bir gün gelir, geçtiğin olur o topraktan senin

Biliyorum bir gün düşecek başım ayaklarına
Sadece sana sığınırım, elim eyer terkinde senin

Ey aklın görünce şaşırıp kaldığı!
Ey gözün göremediği doruklarını güzelliğinin senin!

Dolaşmayayım dedim zülüf yılanına senin
Zavallıca tutsağı oldum tatlı Dahhâk dudağının senin

Ay kapatır yüzünü, güneş utanır kalır
Düşerse güneş yüzünün ışıltısı göklere senin

Bağışlarsan âşıklarını, iyilik yaparsın onlara
Yakarsan hepsini birden egemenlik sadece senin

Dökersin herkesin kanını, kimseden olmaz kaygın
Bağışlarsın herkesin günahını, kimseden olmaz korkun senin

İstediğin kadar sitem et sen, dolaşamaz çevresinde
Sa'di'nin üzüntü, mutluluk veren hatıranın yanında senin

143

Bu sende olan boy bir kıyamet, kamet değil
Bu bir mucize, bir keramet, gülüş değil

Ay gibi yüzünü seyre dalan, âşık oldu baksana
Göğsünü siper etti kınama oklarına

Ömrümden sensiz geçen her gecem her gündüzümden
Binlerce kez pişmanlık duyarım her nefesimde ben

Ömür değil senden gafil geçirdiğim günler benim
Kalan ömrümde sensiz geçen günleri telafi ederim

Salınan servi bile alımlı değil senin endamın gibi
Sayıp dökerler ya boyunun bütün güzelliklerini

Yola çıkacak yolcunun gözü sana düşerse
Yolculuk arzusu yok olur, kalır seni görmeye

Kıyamet günü hesap yerine sen geldiğinde
Herkes hayran kalır, unuturlar hesabı senin güzelliğinle

Bunca tahammülü bu kadar sıkıntıya Sa'dî'nin
Beğenirsen sen mutluluk ve neşe olur onun için

144

A sevgili! Bana yanıp yakılmaz gönlün senin
Canına selam, tenine bağışlama olsun senin

Hangisini övsem: Baştan ayağa güzel boyunu mu?
Güzel sözünü mü, gelişini mi, gidişini mi senin?

Utanıp saklanmalı görünce yüzünü güneş
Geliyor ya her sabah pencerenden senin

Boyunun güzelliğinden söz etmeyeceğim ben
Anlatıyor duruşuyla zaten gömleğin senin

A baştan ayağa teni bir gül harmanı!
Acı bir de bak şu dilencisine harmanının senin

Ey ay yüzlü! Ne olur sevgi olsun mesleğin
Yaptıkların da güzel olsun yüzün gibi senin

Ey Kâbe gibi örtünen güzel! Aç bir ışıltılı yüzünü de
Bir tavaf yapayım çevrende senin

Tut elimden bu hayatta şu birkaç gün de
Tutmayayım eteğinden kıyamet günü adalet için senin

Arzum gönlümden çıkarmak seni
Can içimde tahtını kurmak senin

Taş kalpli sevgiliye anlatmanın ne yararı var gönül derdini
Olamaz bir etkisi soğuk nefesimin demir gönlünde senin

"Dökeyim siteminle kendi kanımı ben" dedim
Dedi: "Böyle yaparsan kanın kendi boynuna senin"

"Salayım bütün everene ateşi ben" dedim
Dedi: "Ey Sa'dî! Dokunamaz bile bana ateşin senin"

145

Esenliği üzerine olsun Tanrı'nın
Ne tatlı dudağın da dişlerin de senin

Gönül Yusuf'unu kaybetmişe söyle:
"Çene çukurunda arasın onu senin"

Hiçbir kalkışma olamaz Pars'ta
Fitneci gözlerinden olur sadece senin

Gelip gidebilseydi servi
Yaklaşamazdı gidip gelmelerine senin

Güneş gibisin sarayın gece ışıl ışıl
Gecen, başkalarının gündüzü senin

Ey en güzel kutlu bahçe sevgili!
Ne zamana dek şikâyet bahçe bekçinden senin?

Bülbülleriyiz yüzünün biz, bırak bir an olsun
İnleyelim varlığının gül bahçesinde senin

Bin kez cefa da sitem de etsen bana
Aşkın bin kat daha artar yine bende senin

Sabır pazının gücünü sınamışız biz
Örsünün üzerindeki cam gibi senin

Vefalı da olsan vefasız da sen
Sonuna kadar sözüne bağlı kalacağız senin

Al benden müjdeyi vuslat mutluluğuyla
Ölürsem eğer ayrılık derdinle senin

Dipdiri, sonsuz bir ârif kalacaksın sen
Sa'dî! Sevgilini isteme yolunda verirsen canını senin

146

Ey akıllıların canı çevgânının kıvrımında top gibi tutsak senin!
Çıkmaz artık meydanına düşen hiçbir top senin!

Herkes için gündüz, güneş yükselince dağlardan olur
Işıltılı yüzün gecemizde, yakanın altından çıkınca senin

Âşıkların teninde can zevkten raks eder durur
Dokununca yel, gül bahçende bir dala senin

Gerekmez sarayına duvarının ressam senin
Bezeği sensin ayvanın, resim değil ayvanındaki senin

Yanmasa da benim için taş gönlün senin
Sanki gönlüm benim bir taş, çene çukurunda senin

Can vermek çok kolay sana baka baka, ancak
Bu leş teni yaraşır görmüyorum ki kurbanın olsun senin

Yaranla acı çekmek daha iyi bana senden uzak kalmaktan
Ayağının altında ölmek daha iyi ayrılığında ölmekten senin

Ey ayrılık çölü! Aşk Harem aşkı ise eğer
Umursamazlar bile âşıklar deve dikenini senin

Sakınamadım bir daha fitnelerden artık ben
Vuruldum vurulalı bu alımlı, işveli boyuna senin

Belki de ölmeyecek hiç, sonsuza dek yaşayacak
Seni canı bilen Sa'dî, canından da öte seven canını senin

Hayat pınarı için Zülkarneyn gibi bütün evreni gezmiş kişi
Susuzluktan can veriyor hayat pınarının önünde senin

147

Canım da tenim de a sevgili feda canına, tenine senin
Bütün mülkünü dünyanın değişmem bir tek kılına senin

Duymadım daha tatlı bir dudak dudağından gayrı senin
Sen yoksa şeker misin? Bal mı yoksa ağzındaki suyun senin?

Bir gün de dön bir bak, at bana bir ok
Ola ki atarken seyre dalarım yayını, okunu senin

Yolunu da değiştirsen, yüzünü de kapatsan
Bakar dururum ben, bakan gözlerinin ucuna senin

Olmaz hiçbir başta ışıltılı Ay, yüzün gibisi senin
Ayda bile olamaz, yürüyen şu servi boyun gibisi senin

Baksana ne tür bir belasın da sen övgülere sığmazsın
Nice konuştuk durduk da söyleyemedik güzelliğini senin

Bizi kınayıp duranlar âşığız diye sana
Açamazlar ağızlarını görünce endamını senin

Yazık, yazık böylesine güzel yüzünü saklaman senin
Zavallı âşıklara yararın olur açarsan, ne zararın olur senin

Ne olur dön de gel; kaldı gözlerde hayalin
Otur burada; çizilmiş artık hayalin zihnimde senin

Gönül vermek, âşık olmak o kadar da önemli iş değil
Bir yudumluk canım var, onu da feda ederim canına senin

Cömertlik yaptın, sövdün bana; söyledin, duydum ben
Ne kutlu kişi Sa'dî baksana; diline geldi senin

148

Meydanından kurtuluş yolu yok ya senin
Çare yok çevgânına top olmaktan başka senin

Gerçeğe yemin olsun; kesmeyeceğim umudumu senden
Sevgiye yemin olsun; dönmeyeceğim sözünden senin

Yok etsen de beni, yaşatsan da sonsuza dek
Ne karar verirsen ver, geçer buyruğun senin

Eğer sen kutlu bayram dönersen sözüne yine
Cimriyim ben eğer kurbanın olmazsam senin

Fazla ışığı olmaz ki iki haftalık Ay'ın
Yakalarının arasından görününce güneş ışıltın senin

Servi değil Tuba ağacı da gelse bahçeye
Utanırdı gördüğünde salınan boyunu senin

Bakamaz yüzüne senin gönül sahibi olan
Bakarsa, âşık eder onu o işveli gözlerin senin

Kuluyum âşıklarının ve rintlerinin
Sana gizli gizli bakan zahitlerinin değil senin

Bize hep kötülük etmiş olan sen; gel iyilikler seninle olsun
Dön de gel; iyilerin duaları kötü gözlerden koruyucun senin

Başını feda etse ayağının toprağına Sa'dî
Ödemiş olamaz ki iyiliklerinin karşılığını senin

149

Ne de güzel yakışmış elbise, yürüyen servi boyuna senin
Ah! Elim keşke erişseydi belindeki kemerin gibi beline senin

Gelmez gönlüme bir şey vuslatından başka senin
Öyle biri değilsin ki sen, oturamaz ki yerine kimse senin

Acı söz söylemek istesen bile birine sen
Söz acı olmaz ki ağzından dökülünce senin

Bir tek ben değilim seni sevdiğim için şöhretli olan
Şöhreti dillere destan sensin, üzerinde gözler senin

Kapattım düşünce yollarını, kırdım hayal kalemini
Daha güzel söyleyeceklerimden güzelliklerin senin

Servinin boyu güzel, Ay'ın yüzü güzel
Servi de, Ay da değilsin; güzelliğin onlardan önce var senin

Bre bekçi! Açmaz isen eğer sevgilinin kapısını yüzüme benim
En azından haber ver ona: "Falan kişi dua etti adına senin"

Ömrüm boyunca arzum; dua etmek hep sana
Yok olayım istiyorsan, tenim kurban canına senin

Çare sağlam durmak, sabır ve dayanmak Sa'dî!
Ona muhtaç olan benim, çekerim ağır yükünü senin

150

Tek başına ne de güzel yürüyorsun tenler canına feda senin
Şaşırtıp duruyorsun bu tavırlarınla âşıklarını senin

Bir ayna iste de seyret kendini o aynada
Güzelliğinden şaşırır da, ısırırsın parmağını senin

Ava çıkmak mı istersin yoksa bahçeleri gezmek mi?
Niyetin kesinleşmeli önce, bir yere varman için senin

Ey salınan gül dalı âşıklarının yüzlerine bir bak
Bir meltem esiversin bizlere bahçenden senin [1]

Yağmaladın varını akıl sarayımın dinmez aşkınla
Ey açıktan hırsız, gönül gözüyle görürüm yaptığını senin

Her an zülüf kemendin başka bir av yakalar
Yay gibi kaşlarından saplanır gamze okların gönüllere senin

Neden uyumadım bilir misin a güzellik ülkesinin hükümdarı?
Uyumak haram çünkü bekçin olan gözlere senin

Yaraşmayız biz asla vuslatına senin
Daha akıllı bir kuş gerek yuvanı paylaşman için senin

Senden sonra ben istemem asla hayat suyu
Bırak da öleyim ben toprağında eşiğinin senin

Zamanın fitnesiyim ben, o dostların ise
Meftunum olmana benim engeller senin

Sa'dî! Varsa bir dostun eğer, güvencede ol, özgür ol!
Düşmanlığın olsa da dünyada herkesle senin

151

Can istiyorsan eğer, feda canına can senin
Kolay cevabı imtihanının canımla senin

1 Canan sevdasıyla kendinden geçen gerçek âşıksa eğer
Can verir dost yolunda, ben gibi eşiğinde senin
(Durveş, Fazlullâh, *Külliyât-i Kâmil-i Eş'âr-i Sa'dî*, s. 571).

Canına yemin olsun senin eğer değişirsem
Dünyada bir tek kişiye bir telini senin

Gönlünü açmasan da hiç kimseye bilirim sen
Yok hiç kimse dünyada âşığın olmayan senin

Be zalim! Bu senin başın var ya
Nice başları yok eder eşiğinde senin

Nice fitneler çıktı bu dünyada
Gökteki Ay gibi ışıltılı yüzünden senin

Nasıl erişirim çabamla sana ben!
Yelden daha hızlı koşman senin

Çıkmıyorsun ki aklımdan hiçbir an
Dönüp de hatırlayayım varlığını senin

Kıt görüşlüler benzetirler yazık
Bahçedeki serviye boyunu senin

Yay kaşların var ya senin a peri yavrusu!
Ne ihtiyacın var avlakta yaya senin?

Sanıyorsun; Sa'dî'nin bu cılız teni
İncecik belinin bir resmi senin

Söz söylemen olmasaydı senin
Hiç kimsenin aklına bile gelmezdi ağzın senin

Sözlerimden daha tatlı söz olamaz benim
Bu bal gibi tatlı ağzından başka senin

152

Gel; barış, incelik, sevgi zamanı şimdi
Anmamak şartıyla eski serüvenlerimizi

Karar vermiştim artık ben âşık olmayacağım diye
Yazgı gibi geldi aşk da, bağladı bilgelik gözümü yine

Kim kınar durur bilir misin ben zavallıyı?
Bilmeyen aşkın, güzelliğin sınırlarını

Hırsımın elinden bir şey gelmez; göster bana yolu sen
Işıldatmazsa yolumu hidayetin çaba gözüm zayıf derim ben

Senin elinden değerli canımı vermem benim
Bin kez daha iyi başka kapılara sığınmamdan benim

İşlediğim suç belliyse eğer benim
Bu kadar uzak kalmam senden yeter cezam için benim

Asla yapamam senin dediğinin tersine bir şey ben
Kime şikâyet ederim bu ülkenin hükümdarını ben?

Olmaz ki böylesine anlamlar hiçbir resimde
Olmaz ki böylesine ayetler hiçbir sûrede

Ergin özelliklerin anlatılamaz ki böyle senin
Bir tek ayna gösterebilir olduğun gibi güzelliğini senin

Bitti, tükendi sözlerim, kalmadı bir tek düşüncem daha
Bitmek bilmiyor güzelliklerin senin daha

Ayrılık hikâyesini duyan herkes Sa'dî'nin
Yandı, kavruldu ateşiyle onun dertlerinin

153

Teslim oluverdik, kararına, görüşüne biz senin
Bekliyoruz ne karar verecek evreni bezeyen görüşün senin

Nereye indin ve nerede otak kurduysan sen
Başka hiç kimse alamadı artık yerini senin

Şeker hastasının tatlı suya doymadığı gibi
Doyulmaz sevgi fışkıran, can katan seyrinden senin

Nice zamandır başımda sevdan senin
Ancak başım giderse sevdan da gider senin

Bir makamım, değerim yok bastığın toprak kadar
Her an ayaklarına öpücük konduran toprak kadar senin

Kınıyorlar beni dostlarım yokmuş aklın diye senin
Dünyayı gezecek ayakların geldi battı çamura senin

Baştaki göz neye yarar, tendeki can neye yarar?
Aşkla dalamazsa can gibi yüzüne senin

Yok senin gibi çılgınca gönül vereceğim biri
Aynada görünür ancak benzerin senin

Bugün insanların kırlara gitme günü
Kalk da utansın boyundan servi senin

Düşümde gördüm dün gece sevgilimi; şöyle diyordu:
"Kulak verme Sa'dî sözlerine düşmanının senin"

Gerçek âşığım olursun benim sen o zaman
Dünyada da ahirette de olmazsa gözün senin

Candan isteyen, yırtıcı aslandan da korkmayandır
Ya da kılıç vursalar bile değişmemeli görüşün senin

154

Canım benim! Canım kurbanın olsun senin
Gelmez mi aklına hiç sevenlerin senin?

Salınarak geçiyorsun da, dönüp bir bakmıyorsun
Servi yürümedi asla özgürce yürüyüşünle senin

Tanrı'nın esenliği olsun, seni büyüten
Babana ve doğuran annene senin

Kutlu bahtın eriştirsin bütün umutlarına
Uzak tutsun kötü gözleri yakınlarından senin

Baksana senin yüzünü böylesine bezeyen
Ne kıyametler kopardı dünyada yüzünden senin

Bir gün hükümdarın yolunu keseceğim
Güzellerinin sitemini şikâyet edeceğim

Bu baygın gözlerinle, bu kıvrımlı alnınla sen
Geri vermeyeceksin yağmaladığın gönlümüzü bize sen

Akıl gelemez ki aşkın üstesinden asla
Her zaman cezasının öğrencisinin çekmeli hoca

Asla ayak koymayan aşkın eşiğine
Teslim oldu aşka da, koydu başını eşiğe

Başımızı toprağa koyduk biz aşkın eşiğine
Bu yolda şaşılacak şey değil başımız da gitse

Tuzaktan korkup kaçan yaban kuşu bile
Geldi de düştü tuzağa bütün zekiliğiyle

Herkes başkalarının elinden inler durur
Sa'dî de kendinden feryad eder durur

Terk edeyim yârî, diyarı dedim
Özgür kalırım kulluk bağından dedim

Yok mu acaba yerim Pars'tan başka
Şam'dan, Rum'dan, Bağdat'tan, Basra'dan başka

Çekmiyor elini eteğimden asla
Şiraz toprağı da Rüknabâd suyu da baksana

155

O gün, o güzel yüzüne bakışlarım düştü
Bu sabırsız yüzümden de perde düştü

Her şeyin üstesinden gelir akıl dedik
O zavallı da aciz kaldı başına sevda düştü

Kılıç çekmiş bakışların bütün başlar üzerine
Nasıl dayanırım ben siperim elimden düştü

Yanan çakmaktaki ateşi saklamak olmaz ya
Biz hiç söylemedik bile aşk hikâyemiz dile düştü

Kime söylediysem onun güzelliklerini ben
Öylesine âşık oldu ki benim gibi şaşkın düştü

Dikkat et; Şirin'in dudağı almasın elinden gönlünü
Onun gamıyla dağa sığınan, dağın tepesinden düştü

Bilirler akıllılar bu âşık, bir ateş gibi bu nefes
Harmanıma benim nice zamanlar düştü

O güzeller güzeli yüze dikkatle baktım ben
Âşık oldum ona, bütün varlıklar gözümden düştü

Sa'dî, aşkının üstesinden gelemez ki onun
Rüstem ile de savaşır o yiğit; baksana aşkın gamına düştü

156

Ferhad'ın gözü Şirin'in yüzüne düştü
Dumanı başından çıktı, kendisi yere düştü

Kendinden geçince Mecnun Leyla'nın yüz şarabından
Anadan, babadan, altından, gümüşten uzak düştü

Râmin, Veys'in aşk gamını seçince
Bir anda tacından, kemerinden uzak düştü

Vâmık Azrâ'nın gamından bitip tükenince
İşi artık seherlere dek ah çekmelere, inlemelere düştü

Böylesi yüzlerce kişi yaşlı, genç
Aşk şarabından benim gibi sarhoş düştü

Niceleri tutsağı oldular aşk kemendinin
Sanma bu fitne, bu kargaşa sadece bana düştü

Bir gün bir güzele ilişti gözüm benim de
O bir bakışla iki dünya gözümden düştü

Geldi aşk öylesine kıvılcım çaktı ki gönlümde
Ondan ciğerime benim binlerce yanık düştü

Kınama ne olur beni aşktan eğer perişan gönlüm varsa
Niceleri kazadan, kaderden benim gibi böyle düştü

Sa'dî ne kadar saklayacaksın yüreğindeki gamı halktan
Aşk hikâyen senin bir bir ortalara düştü

157

Karşında senin Ay ışıldayamıyor
Güneş senin buyruğundan çıkamıyor

Huyun senin hep iyilik olsun; sarhoş nergis
.....[2]

.....[3]
Zühre yıldızı seher vakti ışıldayamıyor

Gece güneşin ateşi sönüverdi
Çünkü göğsümdeki yangın artık ışıldamıyor

Nasıl çeker aşkının yükünü yüreğim benim
Kaza da kader de taşımaya dayanamıyor

Gamze okunu yüreğine Sa'dî'nin
Saplama be canım ya; dayanamıyor

2 Bu mısra elimizdeki baskılarda yer almamaktadır.
3 Bu mısra elimizdeki baskılarda yer almamaktadır.

158

Salıverme zülüflerini, böyle darmadağın birbirine düşer
Yoksa yüzünün güzelliğinden aleme fitne düşer

Geçersen hayalinden insanların peri gibi
Yüreklerine insanoğullarının velvele düşer

Senin yolunda yıkıldı gönlüm yerlere ey sevgili
Ezme ayaklar altında; böyle gönül ele zor düşer

Bilmeden yüzüne bakış kılıcını çeken biri
Benim gibi amansız bir bela kılıcına düşer

Kırma gönül sırlarının sandığı bu gönlümü
Korkarım sırların namahremlerin eline düşer

Şimdi zamanı; gel koy dudağını dudağıma
Ne zamana dek sana erişmek için nefes nefese düşer

Bu onulmaz yaraya sabret Sa'dî!
Olur ki bir gün iyi gelen bir ilaç düşer

159

Bu gece o gece değil; aramıza kimse sığamaz
Toprağına yemin! Ayağının tozu bile sığamaz

At kibir tacını, naz tacını başından, aç kemerini
Görmedim; senin gibi bir servi elbiseye sığamaz

Sorma benden ayrılık hikâyesini vuslat gecesi
Ayrılık günlerinin kınamaları aşk halvetine sığamaz

Koyma bana şeker, dökme başıma gül mecliste
Hüsrev ile Şirin arasına şeker sığamaz

Aşk heyecanı girince kapıdan kalamaz akıl orada
Bir ülkeye iki hükümdar asla sığamaz

Kalmadı Sa'dî'nin kafasında rud ve şarkı nağmelerinden yer
Oraya sakınganların öğütleri bile sığamaz

160

Aşk sözü tomar tomar defterlere sığmaz
Tutkunun dilleri sözlere sığmaz

Âşıkları mest eden şarkılar
Akıllıların kulaklarına sığmaz

Nasibin olmaz senin hem aşk hem de sakınganlık
Sakınganlık da, meyhanecinin evine sığmaz

Öylesine ferah kurulmuş ki daracık gönle yar
Başkaları artık asla oraya sığmaz

Seni olduğun gibi nasıl överim ki ben
Kıymetli elbisenin yanına pazarda elbise sığmaz

Artık gönül vermem ben hiçbir yaratığın yüzüne
Senin yanında duvara başka resimler sığmaz

Kim haber verecek bu gece zavallı bekçiye:
"Halvet mağaramıza bizim köpek sığmaz"

Gülün, bittiği ağaçta komşusu diken olur
Gül sevgilinin yanında olursa, oraya diken sığmaz

İki dost arasında samimilik, tutku dolar taşar
Kan içici düşmanın çabası asla oraya sığmaz

Gönül gözümle bakıyorum sana ben; başımdaki
Gözlerime çakınca alev kıvılcımların sığmaz

Sevgililerin çok senin Sa'dî'ye yer yok orada
Dilenci, müşteriler arasına asla sığmaz

161

Kim, yurdundan, dostundan yüz çevirir de döner
Kuşkusuz döner; bahtı tesrine dönerse, döner

Güle erişme zahmetine katlanamayan sabırsız
Kınamazlar, eline diken batar diye, gülden döner

Düşmanla savaşırken çaresiz kalırsa biri
Şaşırmam; çaresiz yenilerek savaştan geri döner

Ecel kılıcının kanına susamış gönül kuşum
Yarı canlı kuş, kendi kanında kaç kez çırpınır, döner

Feleğin taşı altında insan ne çare bulur ki?
Yılan gibi yanı üstüne sadece kıvranır, döner

Yüreğim kalmadı artık; o zaman bu ne kanı
Sürekli yakut yağdıran iki gözümde kıvrılır, döner

Şehrinden, yurdundan usandıysa Sa'dî
Sanma ki o sevgilisinden de yüz çevirip döner

162

Şaşırıp kalırlar dostlar sabrıma bunca derde
Gül bahçesinden daha hoş dert, yara, senden gelirse

Aşk ateşinin yaktığı âşık gönüllerini
Cehennemi gezdirsen, soğuk görürler ateşini

Adaletli de olsan bize, sitem de etsen sultan sen
Kuluz biz; barış da yapsan savaşsan da bizle sen

Savaşma gücü yok aşkın güzellerin aşkıyla
Başa gelemez insan çabası göklerin yazgısıyla

Kapat gözlerini güzellere, huzur istiyorsan
Al ayaklarının altına iyi adlılığı, aşk istiyorsan

Erkek gibi yürekli değilsen, otur evde kadın gibi
Çıkarsan meydana, dönme ok yağmurlarından geri

Sema ehlinin ağlamasını, aptallığına verilmemeli
İnlemez yarası olmayan, bilir gönül ehli

Dostlarımdan kimsenin gönlü benim için yanmadı
Görüyorum mumu, akıyor sararmış yüzüne gözyaşları

Ayrılık kışından bizim şikâyetlerimiz olsa da
Erişince yine bahar, yok soğuk gül mevsiminden sonra

Sa'dî gibi kimi dert eritirse, inlemesin söyle
Sevgili tabip olunca, ilaç olur dert bile

163

Seninle şarap içen nara atar durur
Senin yüzünü gören aşka gelir durur

Döksen bile zehri ağzıma benim
Seninle içersem şeker gibi içerim

Tanrı'nın esenliği olsun senin gibi babaya
Senin gibi bir nazlı çocuğu büyütmüş ya

Yaraşmaz bu halı ayaklarının altına
Yüzler serilmeli bu ayaklar altına

Diyecektim, "Ayaklarının toprağıyım"
Birden öğüt verdi bana aklım:

"Toprak olma dostunun yolunda
Toz kalkar konar eteğine olur da"

Düşmanların sımsıcak karşı çıkmaları da
Bizim aşk ateşimizi soğutamaz ki bununla

Bela okunun önünden yüzünü çevirir de
Kaçarsa, ona asla aşk adamı deme

Dayanamayan muradına erememeye
Dolaşmasın gidip aşkın çevresinde

Sa'dî! Saf vuslat şarabını vermezlerse bize
Artık dert meclisinin tortu çekenleriyleyiz biz de

164

Uzak kalmış sevgiliyi görmenin ne zevki var, bilir misin?
Çölde bir susuz kalmışa yağmur yağdıran bulut o, bilir misin?

Bilirim nereden geldiğini ey tanıdık koku senin
Ruhuma bağlı benim vuslat haberi sevgilinin

Sevda hayalleri kurmak mı? Aklımın hoşuna gitmez
Aklın buyruğuna girmek mi? Aşkım asla izin vermez

Bir gün rahmetle anarlar bizi belki olur da
Hangi ulak götürür ona salığımızı bizim yoksa?

Çaresizlerin halini bilir âşık ârifler de
Bir ârif inlese de, bir âşık incinse de

Zehir, panzehir gelir bana tatlı sevgilinin elinden
Onsuz en tatlı şeyi içsem de tat alamam ben

Ömrü boyunca ayağı değmeyen kişinin aşk taşına
Ya canı yoktur asla ya da gönül vermez o asla

Aşkından başka şey görmeyen, gerçek âşık sevgilisine
Ok yağmuruna tutulduğu gün göğsünü siper yapar yine

Yok bir anlamı yaşamanın bir ömür be sevgili
Bir tek sevgiliyle yaşanan anların var değeri

Bilir misin neden yalnızlık köşesine çekilir Sa'dî?
Güzel yüzlüler yüzünden yetmez çıkmaya yüreği

165

Kim aracı olur da gidip getirir sevgiliyi
Sevgilisiz yaşamak sıkıntılara sokar beni

Kim karşısında söz söyleyebilir ki?
Alır götürür bu haberi bir tek seher yeli

Şuna benzer düşmanlık yapmak dostlara:
"Susuz kişi, çamur doldurur hayat suyu pınarına"

Kim demiş; "Çek gönlünü de al sevgili yardan" bana
Onu görme aşkı bırakmıyor, gönlümü ondan almaya

Kim demiş; "Gördüğün her şey silinir gider bir gün" diye
Biliyorum ben; yanılmış o kesinlikle

Haram olsun sevgiliyle baş başa oturmak ona;
Herkesi, her şeyi bir tarafa bırakamayan o zavallıya

Sevgilinin kılıcı karşısında dayanamayan lafazan
Söz edemez ki asla gerçek âşık olduğundan

Bırakma düşmanın arzusuna böyle beni
Böyle yapan dostların gönüllerini incitmez mi?

Gel; öldürsen bile ayaklarına kapanayım senin
Ölmez ki elinde canını teslim eden senin

Hikâyesini ayrılık gecesinin kim söyleyebilir?
Ancak Sa'dî gibi gece, yıldızları sayan bilir

166

Bir şeyi severse biri, verir ona gönlünü, canını
Kimin mihrabı olursan sen, halvetten çıkarmaz başını

Kapılır bir gün yele düşersem toprağına ayaklarının
Mutlulukla can verir altında ölen ayaklarının

Güzel yüze tapan değilim ki, arzunla geçeyim kendimden
Aklımı alan kim bilir misin? O ressam, o güzel yüzleri çizen

Boşa geçiriyorsun ömrünü güzel yüzlülerle diyorlar
Sevgilisi olmayanlar, ömürlerini boşa geçiriyorlar

Ağaç yetiştiren kişi gerçekler bahçesinde
Tohumunu canına eker, yerleştirir kökünü gönlüne

Aşk ile sakınganlık, bir arada olamaz ki
Bir köşeye çekilsin söyle kınamalardan başını kaldıramayan kişi

Yiğit değilim, adam değilim dönersem sözünden eğer
Gerçek âşık olamaz aşk yolunda kınamalara göğüs geremeyenler

Arzuluyorum; bahçe servi görsün, gel bir gün bahçeye de
Ayaklarına güller saçsın, erguvan yağdırsın başının üzerine

O ne yürüyüş, o ne boy; o ne söz, o ne kıyamet ki?
Ne demek istiyorsun Sa'dî? Bu güzelliklerin sonu yok ki!

167

İncinse de bir gün siteminden gönlüm benim
Çeker getirir barışa, huzuruna senin yine de aşk kemendim

Aşkının derdinden yoktu sabaha çıkma umudum dün gece
Aşkının tutsağı nasıl dayansın uzun gecenin derdine

Şaşılacak ne var, yanarsa gönlüm mum gibi senin aşk ateşinde
Mum da ne oluyor ki; eritir serkeş ateş çeliği bile

Salınmaya başlayınca servi gibi boyun senin
Kalkar yürümeye gelir servi, kıskanır boyunu da senin

Çıkmayacağım artık insanlar içerisine ben
Tek senden güzel haber getirene açacağım kapımı ben

Kabul edersen eğer başımızı koyarız ayaklarının altına
Biz, namaza duran putatapar gibi putun karşısında

Bir kez gönül kulağınla dinle Sa'dî'nin sözlerini
Gönül okşayan sözler doğurur aşkın ateşi

168

Sevgilisinden gönlünü çekip alacak biri mi var?
Var; gönlü taştan daha katı olan biri var!

Gerçek aşktan haberim var benim diye kim demiş
Kendisinden varsa eğer haberi, yalan söylemiş

Gönülden, candan biri severse eğer birini
Haram olsun iki dünyada görürse gözü, başka birini

Aşk çölünde yok olup gideceğiz biz de
Bizimle bu yola baş koyacak yiğit nerede?

Karşısına aslan çıksa da, arkasından kılıçlar sallansa da
Gerçek âşık denilemez bunlardan korkup kaçana

Cenneti de koysalar ârifin gözlerinin önüne
Gerçek âşık sevgiliden başkasına bakmamalı bile

Dostların ayaklarına saçılacak değerli şeylerden değil benimki
Bir başım var yoluna koyacağım, bilmem kabul eder mi ki?

Yazık sevgili geçmek için ayağını toprağa basıyor
Neden başımıza, gözümüze ayaklarını koymuyor

İnsanlar kınıyorlar, bir ömürdür âşıksın diye seni!
Neresi ayıp bunun; aşkı, hüner bilir Sa'dî!

Yüzüne bir an bakması haram senin
Dünyada senden başkasına bakan birinin

169

Senin gibi biri perişan halimize bizim neden üzülsün?
Lamba söndüyse eğer seher yeli söyle; neden üzülsün?

Bütün arzularına erişen, sen gibi dertsiz birisi
Muratlarına eremeyenler için neden üzülsün?

Hükümdarsın sen; bekçinin gözleri sabaha dek
Uyku görmese de, hükümdar neden üzülsün?

Hata dostların gönüllerini incitmen senin
Kasıtla öldüren biri hata yaptığına neden üzülsün?

A güzeller hükümdarı! Dilencileriyiz mahallenin senin
Cevap versene, emir dilencilere neden üzülsün?

Kınayanlar ağladı gözlerimden akan yaşlara benim
Dostundan haberi olmayan dost neden üzülsün?

Arkasında bin düşmanı olsa da ârifin
Görünce yüzünü senin, arkadakilerden neden üzülsün?

Yazgı, acısıyla tatlısıyla gelip geçer be delikanlı!
Asar suratını sen oturursan, yazgı neden üzülsün?

Aşk belası çok büyük, umursamaz kişi
Bu yolda ölüme gönül bağlamış kişi neden üzülsün?

Sitem et, ne istersen yap Sa'dî'ye sen
Kendinden geçmiş o, siteminden neden üzülsün?

170

Kulu kölesi olurum o sevgilinin ben, bana nazları var
Acı acı sözler söyler, sanırsın dilinin altında şekeri var

Götürürse beni onun dostluğu cehenneme yaraşır
Onun gibi sevgilisi olanın kuşkusuz cenneti var

Özgür, olan, sevgilisi ve şarabı olanın
Bahtına erişmiş, zevkleriyle yaşamış, dünyalığı var

Yemekten, içmekten başka da hayatları var insanların
Bir sevgiliyle geçir ömrünü, hayvanların da canı var

Âşığım beni kendimden geçiren bir sevgiliye ben
Gülün sevinciyle mutlu bülbül gibi, yuvaya ne ihtiyacım var

Adam değilsin dönersen kılıç korkusundan dostundan sen
İçi hava dolu davulun bir parmak değişiyle bile figanı var

Dostun dostundan kaçacağı kıyamet günü kargaşasında
Gerçek dost topraktan kalkar dostuna yine sevgisi var

Nevruz yeli baharları ne güzel eser Piruzi Bağı'ndan
Sevgilinin kokusuna benzer, bahçede o koku nerede var?

Biri sevgilinin kucağında, sabah mahmurluğunda
Başını eşiklere koymuş zavallının halinden ne üzüntüsü var

Sa'dî gibi tek başına yaşa ve aşkınla baş başa ol, huzur bul
Gizli sevgilisi olan bir hükümdar, onun gizli dünyası var

171

Meltemde yoksa sevgilinin kokusu mu var?
Umut dolu gönlümde, onun kokusuyla can var

Lale de, gül de başlarını ayağına koymuşlar servinin
Yoksa servide sevgilimin özellikleri mi var

Sorma bana mutluluk yolunu, aşk
Seçkilerimi teslim almış, elimde benim ne var?

Ey gül! Ey baharda açan tomurcuk! Güzelliğinde senin
Taze bahar sevgilimin, gülümün kokusu var, rengi var

Artık başım bulur mu bilmem mutluluk yastığını benim
Topraklara düşen zavallı başımda artık aşk hevesi var

Boş yere hayatımı yolunda harcadım gitti
Onun ne bana ve ne de yok olan ömrüme ihtiyacı var

Aşkımdan geriye kalan bana gönül derdim mi Ya Rab?
Hangi gayretlinin eteğinde benim tozum var?

Yükünün altında senin eşek gibi çamura saplanıp kaldı Sa'dî
Acımazsın bile sen; sırtında zavallının senin yükün var

172

Bakacağı sevgilisi olmayan gözün
Devlet kandili olsa da onun ışığı olmaz

Ne işi var o lafazanın cennette yarın
Bugün huri gibi sevgililere meyli olmaz

İçinde sevgiliyi görme arzusu olmayanın
Sevgiliyi anınca alacağı zevki olmaz

Gönlünü sevgiliye kaptırmış olan
Ârifler arasında gönül sahibi olmaz

Simorğ bile sevgilinin zülüf ağına tutsak
Olursa, serçe kadar dayanma gücü olmaz

Tabibimiz bizim sevgi nedir bilmez biri
Sanki onun hiç hastalığı, sıkıntısı olmaz

Tadını biliyor ya balın Sa'dî
Arının elinden figanı olmaz

173

Bembeyaz yüzünde onun miskten beni var
Kuşkusuz övülen huyu, güzel yüzü var

Kime söylerim gönül derdimi seher yelinden gayrı
Bilmiyorum ki başka birinin onun mahallesine uğrağı var

Yürek böylesine taş olamaz ki; biri yolun başında
Susuzluktan ölüyor, onun da elinde zülal gibi suyu var

Hayat mı denilir bu yaşadığım hayata?
Diri olanın sevgilisiyle vuslatı, haberi var

Seni özledim ben, başkalarından sıkıldım artık
Sen benden de, başkalarından da sıkıldın, haberim var

Kuşun, saçağına çıkma hakkı var, benim ise mahallene
Ne mutlu kuşa kolu kanadı var, saçağında yeri var

Gönül gamımı söylemem sana, gönül gamın bilmezsin sen
Dertten anlayana ancak derdi söylemenin yararı var

Vuslatını isteyen, hazineye ermeye çabalayan bir yoksul
Sözün özü onun olmayacak bir sevdası var

Sonunda başını çöllere salar Sa'dî gibi herkes
Başlarında senin gibi bir ceylanın sevdası var

174

Gülüşleri tatlı sevgilinin ağzında dolu dolu şeker var
Sadece benim gönlüm değil dünyalar gönül tutsağı var

Fidanları seyretmesine gerek yok çimenliğinde
Baksana evinde onun gibi salınan servisi var

Kâfirler cansız putlardan ne umarlar ki
Bari o puta tapsınlar; bak onun canı var

Kaşı eğri yaya benzer; boyu dümdüz oka
Görmedim kimse ben ki böyle oku böyle yayı var

İnsanlar o küçücük ağzını görmezler asla
Konuşmazsa kimse bilmez ki ağzı var

Kemer bağladığında incecik beli görülür ancak
Yoksa kimse bilmez ki bunun da beli var

Gitme kanını içenin ardından *diyen baksana;*
Bunu öyle birine söyle ki elinde dizgini var

Aşk öyle bir ateş ki, sönmez ateşi ölüm gelmedikçe
Alnında bu ateşten izi var, yanığı var

Çıkaramazsın kıyıya bu denizden kayığını Sa'dî
Öyle bir deniz değil ki bu diyesin kıyısı var

175

Bilmiyorum ben; kim bize verdiğin sözü bozmaya götürdü?
Yine yüzüğünün kaşındaki vefa sözünü kim aldı götürdü

Aşkında senin böylesine vefayı kim gösterdi benim gibi?
Böylesine cefayı ayrılığınla senin kim yüklendi götürdü?

Ağlayıp durdu bulutun gözü acıklı halime benim
Ahımdan başka onun kulağına bu hikâyeyi kim götürdü?

Söyledim dudağına: "Gönlümü sen alıp götürdün!"
Cevap: "Hangi gönül? Ne izi? Ne zaman? Nereye? Kim götürdü?"

Sevdalanma boşuna; yok gönlünde senin aşk ateşi
Senin gamın götürdü bizi aşka; seni kim götürdü?

Güzel yüzünün aşkına erişmek bir hazine; kim erişebilir?
Vuslatına erişmek de bir top, bakalım meydandan kim götürdü?

Bütün evreni öldüren o fitneci gözlerinden başka
Yüzlerce şeyhi, zâhidi, Tanrı'nın yolundan kim götürdü?

Sa'dî senin aşk satrancını oynayacak biri değil
Hileci felekle oynayıp bir oyunu kazanıp kim götürdü?

176

Kim o sevgili? Gidişiyle gönlümüzden sabrımızı götürüyor
Horasan'dan gelen güzel, Fars'tan yağmalayıp götürüyor

Şiraz, Hoten ceylanının göbeği gibi misk kokusu saçıyor
Başından Nevruz yeli o güzelin kokusunu götürüyor

Bu gece ben sabaha dek beklerim bekçi yerine
O baygın gözler, gözden uykumuzu kapıp götürüyor

Tilki postu giyinsem de bir an sevgiliden uzaklarda
Kirpi tüyleri gibi tenime iğne sokup götürüyor

Nice söyledim durdum, gönül vermem kimseye ben de
Güzelleri görmek, insanın iradesini alıp götürüyor

Götürdü gönlümü, teslim oldum ona, öldürse de hazırım ben
Bilmez bundan başkasını; ya öldürüyor ya alıp götürüyor

Her gün lütfuyla veriyor vuslat sözünü, kulu yapıyor beni
Geceleyin sözünü kara zülüfleri gibi ayak altına götürüyor

Kemende geçirmek için bir gönlü, güzelliğe gerek yok
İsteğimle düşmüşüm kemendine, almış beni götürüyor

Güzellerin sultanı olduğu çağlarda onun, âşıklara öğüt veren
Âşıklarını alıp daha derin sevdaya götürüyor

Kimse övemez yaraştığı gibi o sevgiliyi; bir bal ırmağı o
Sa'dî küstahlık yapıyor, denize mücevher götürüyor

177

Gözlerimin önünden o güzel her an gelip geçer
Bin kervan yükü gizemler dünyası gelip geçer

Şarapla, güzelliğiyle, gençliğiyle, şuhluğuyla
Akıllı insanların karşısından her an gelip geçer

Her geçtiğinde öldürür sevenlerini de, yine
Dostlar bekliyorlar; karşılarından yine gelip geçer

Çekilip bir köşeye oturayım akıllılar gibi dedim
Deli eder de, karşıdan peri gibi gelip geçer

Çekileyim evime kapatayım kapımı dedim
Bir dert var gönlümde ki duvarları dinlemez, delip geçer

Düşürdün bütün güzellerin değerini pazarda sen
Hiçbir çaresi yok müşteri gelir de, seni görmeyip geçer?

Uzak kalma gözlerimden, hep karşımda ol sevgilim
Sevgilinin yanında geçen ömürden başkası boşa gelip geçer

Sıkıntı çekmek de huzur verir hastaya
Umar ki bir gün doktor yanından gelip geçer

Korkuyorum; sarhoş, âşık, deli olur bizim gibi
Bekçi de bir gün belki meyhaneden gelip geçer

Sa'dî! Benliğinle gidemezsin sevgilinin mahallesine
Orada yabancılara izin yok ki onlar da çıkar gelip geçer

178

Kim o fitne salan? Okuyla yayıyla gelip geçiyor
O nasıl bir ok ki can zırhından gelip geçiyor

O bir kişi değil, bir dünya lütuf dolu, ergin
Boşa harcama ömrünü ey gönül! Dünya gelip geçiyor

Beğenmez o Ay gibi ışıldayan yüzlü güzel
Eğer bilse insanların içlerinden neler gelip geçiyor

Sonunda a zamanın benzersizi! Bir an incelik göster de
Gel yanımıza bir zaman; bak zaman gelip geçiyor

A gönül süsleyen ayım! Senin güzelliklerini sayıp dökmek
Yapamam ben bunu; sözlere sığmaz, söylenenler de gelip geçiyor

Gelinceye dek bir seher yeli bir daha bu diyara
Bakıyorum ömrüm Yemen Şimşeği gibi gelip geçiyor

Bir ateş saldın gönlüne Sa'dî'nin aşkınla
Bak ağzımda bu sözler, o ateşin dumanı gelip geçiyor

179

O ışıltılı Ay da kim ya, buradan böyle gelip geçiyor
Suya yanmış burada can veriyor da hayat suyu akıp geçiyor

Servi yerinden kalkıp gezebilse bahçede
Denemez ki sevgiliden daha güzel geçiyor

Kara gözlü huriler geçiyor gönlü yanık âşıkların karşısından
Dolunay mı yoksa Çinli sevgililer mi geçiyor?

Ondan muradına eren bir tek bahar yeli
Bahar yeli zülfünden, yanağından, gerdanından vurup geçiyor

Görünmeyen evrenin sakinleri geçerken onu görünce
Sanıyorlar ki; en yücelerde güneş gelip geçiyor

Söyle sevgiliye koysun ayaklarını âşığın başına, dostun gözüne
Yazık onun gibi bir güzel ayaklarını yere koyup geçiyor

Bu şehirde gönlü olan, dini olan kim varsa
Söyle sakınsın; dini, dili yıkacak sevgili geçiyor

Gönlümden, gözümden onun gelip geçmesi hayalindeyim
Biliyorum ben o topraklar üzerinden gelip geçiyor

Baksa da yüzümüze bakmasa da, karar onun kararı
Hükümdar o; kendi ülkesinden gelip geçiyor

Sa'dî! Çekil, otur bir köşeye güzellerle aşk oyunları oyna
Güzel ona derim ben ki; köşeye çekilmişlerin yanından geçiyor

180

Doğru olmaz o büyüleyen yüzü saklamak bak
Karşısında sabredilecek yüz değil bu yüz bak

Sen sevgilisisin Tanrı'nın artık apaçık ortada
Canlar evreninden bütün âşık gönülleri sana vermiş baksana

Sevgilin nasıl huzur bulsun, sabırlı olsun
Duymadım hiçbirini; sen gibi cana sabırlı olsun

Dağa çekildiğimden beri gözlerimden ayrılığının acısıyla
Öylesine yaş aktı ki iz bıraktı taşlara

Göç davulunun sesi yükselince ayrılık üzüntünle, baksana
Zafer sancağın gibi başladı dalgalanmaya

Yağmur bu yıl sadece yeşillikler üzerine bir kez yağdı
Bilir misin; bulut neden bu kadar gecikti de yağdırmadı?

Gelsin huzuruna özür dilesin seher yeli gönlüyle
Hazan yelinin bahçeye yaptıklarından diye

Getirip saçtı çimenliklere gül yeniden geliş müjdesini
Bir hükümdar gibi Mısır altınıyla doldurdu ağzını gülün seher yeli

Eteklerinden, dağın kapısına dek şehri
Yemyeşil örtülerle döşedi, üzerlerine laleler serpti

Yaraşır yeryüzünün yeşil ipek kuşanması Sa'dî gibi
Bu yaşlılık çağında yüzünü görme devleti onu gençleştirdi

181

Esti tatlı yel, amber kokusu getirdi
Badem ağaçları başlarına tomurcuk şemsiyeler getirdi

Gül dalı bülbülün sıkıntısından
Bütün o dikenleri çıkarıp başına getirdi

Öpeyim bırak kutsal ayaklarını ulağın
Sevgilinin o güzel haberini getirdi

Sevgilinin mektubunu teslim etmiştik ona biz
O bize sevgilinin hoş kokusunu getirdi

Duymadım ömrümde ben hiçbir zaman;
Yel senden güzel bir çiçeğin kokusunu getirdi

Senin gibi güzel yüzlü bir çocuğu
Duymadı kimse ki bir anne dünyaya getirdi

Zavallı kişi senin ayrılığında
Gündüzü alıp da geceye getirdi

Sa'dî sedef gibi aydınlık yüreğinde
İçtiği her damlayla bir mücevher getirdi

Yüzünün güzelliği ve çekiciliği
Heyecanlı gönüllerine heyecan getirdi

Senin yaşadığın çağda biri, kız gibi güzel bir şiir söylerse
Yaraşır doğar doğmaz onu diri diri toprağa gömerlerse

182

Dirilir sevgilinin huzurunda can veren kişi
Ölüdür yüreği hiç sevgilisi olmayan kişi

Yanar yakılır aşkının ateşiyle
Huzurlu olan kişi gönlünün neşesiyle

Aşk istiyorsan eğer, bir gönül kazan mum gibi
Kara taş, kaş resmini kabul etmez ki

Taş gibi kara kalpli sevgili, serer Sa'dî'yi yerlere
Ölü değil, diri ölen böylesi bir ölümle

183

Ne çare düşünsem de, seni elde etsem ben
Nereye gitsem de, aşkından uzaklaşsam ben

Düştüm insanların gözlerinden ben
Uzak kalın aşktan, diyemedim utanmaz gözlerime ben

Yok bu cılız gönlümün gücü de dayansın
Gam okunun karşısında siper edeyim ben, söyle sen

Duyarsan benim acılı hayatımı gülücükler saç
Şeker saçılır bütün evrene gülersen sen

Hastaya uğrarsan, sağlığına kavuşur o
Ölüye bakarsan, cana gelir ölü sen

Sözlerimin ateşinden kalem ağlayıverdi
Kamışı kolay alıştırır yakan ateş, bilsen sen

Bu iki baygın gözün bir gamzeyle alır götürür bir şehri
Bu evreni bir bakışla esir eder göz kırparsan, cilvelenirsen sen

Oturur kalırsam siteminden senin evimin köşesinde
Hayalin yine damdan, kapıdan girer, tutuşturursun sen

Böyle sitem etme Sa'dî'ye; bir gün bir gece kaldırır
Duaya ellerini, güzelliğin yok olur gider kendiliğinden

184

Gönlüm, gönlünü çekip sevgili sevdasından alamıyor
Akıllıların yolunu kendisine yol alamıyor

Tanrım! Canımızın belası olan bu aşkı al bizden
Canımız sevdalanmaktan kendisini alamıyor

Eriyorum damla damla, yanıyorum bu halimle
Sabrından üzerindeki perdeyi kimse alamıyor

Yorgun tenim, sitemi altında feleğin ağır yükünün
Sevgilinin sitemini artık sırtına alamıyor

Yaraşır söz etmese aşktan sevgili
Sevgilinin gönül gamını gönlünden sevgili alamıyor

Ne olur vefasıyla tutsa elimden bir kez
Biliyorum bir kez bile elimi eline alamıyor

Yandı yakıldı Sa'dî ayrılık ateşlerinde de henüz
Vuslat umudundan bir ışık alamıyor

185

Kimse kınayamaz asla benim aşkımı sana
Kimi baksam, kimi görsem âşık görürüm sana

Bir meleksin sen, insan değilsin ki bu ışıltınla
Dönüp bakmayan, adam bile sayılmaz sana

Bir tek insanlar değil, demirden yapılı da olsa biri
Yüzünün ışıltılı güneşinden erir gider mum gibi

Babasının ruhunu huzura eriştiren senin gibi
Bir evladıyla yaraşır evrenin övünmesi

Kaşlarını sonuna dek çekmiş sevgili yay gibi
Avın peşinden koşan bir savaşçı yiğit gibi

Bahçedeki hangi gül imiş sana benzeyen?
Bahçedeki hangi servi imiş seninle boy ölçüşen?

Ondan daha yüce ulaşmak istediğimiz vuslat arzumuz bizim
Ona erişmekten aciz kısa, güçsüz elimiz bizim

Yaraşmaz âşık olmak aydınlık yüzlü âşığa
Kelebek gibi ateşe yanan ve ses çıkarmayandan başkasına

Beni vuslattan sonra çeng gibi ayrılığın eline salma
Çeng ustası önce okşar, sonra vurur sert sert ona

Verdiği sözden sana asla dönmez Sa'dî
Senden ayrılan gönül kime yaklaşabilir ki?

186

Geçti karşımdan yine de, sessiz harmanıma yine ateşleri saldı
İçimde yanan ateş denizim, kan dalgaları saldı

Yağmalamıştı aşkı, gönül ülkemin çevresini benim
Yine bir gece baskınıyla saldırılarını gönlümün içine de saldı

Gönül aydınlatan bakışları, kızıl erguvan döktü ayaklarıma
Cana can katan sözleri kulaklarıma erganun sesi saldı

Kendinden geçmiş sevgililerini zincirlere vururdu
Şimdi akıllı da kendinden geçerek kendini deliliğe saldı

Aşkından haberi olmayan gönül ey Tanrım!
Nasıl oldu da aşk sultanının ulu yapısını yücelere saldı?

Velvele düşürdü ruhum melekler bahçesine
Bir ah taşını alıp da her ne zaman feleğin kubbesine saldı

Sa'dî bırak bencilliği, aşk yolunun adamıysan eğer sen
Ona yetişen kişi kendini terk edip çöllere saldı

187

Akıllı kişi aşktan sakınmasını bilen kişi
Benim yaradılışımın olmaz akılla işi

Gönlünü süslemiş olan gerçeklerle, anlamlarla
İki evreni verseler, döker sevgilinin ayaklarına

Azap selleri gelse, tutkun âşık düşünmez bile
Bela okları yağsa, deli gibi sakınmaz bile

Bir tek ben değilim ki bu sevda çölünde
Tatlı dudağının aşkı nice âşıkları salar çöllere

Bahtsız ben ne yaparım erişmek için vuslatına
Zavallı bir insan yine zavallı, yine zayıf nice çabalasa da

Erdem çağırman beni, adalet kovman beni
Siteminden kaçan senin bilmez ki kıymetini

Kapadım kapımı herkese, gönül verdim vereli gönlüne
Nice fitneler dalgalanır senin oturduğun yerde

Seni seyretmekten geri kalmaz Sa'dî bir an bile
Eteğine sarılır senin, yüzünü çevirsen bile

188

Ağzından şeker yağar, her konuştuğunda
Tuba kıskanır, meyvelerini döker her salındığında

Aşkınla sevdalanan herkes başını verdi bu yolda
Ardından gelen her kuş, kanatlarını döktü bu yolda

Gönlüm inlemeden duramaz senin gamınla bir an
Özlem yaşı dökmeden sana dinmez göz bir an

Sonunda güzel bir sevgilinin eliyle ölecek değil miyim?
Öldürsene beni sen! Dökemez senden iyisi kanımı benim

Sa'dî'nin manalar denizi doruklarından inci saçar sözleri
Dökülmezse sevgilinin eteklerine ne yapsın bir etek inciyi

189

Ah eğer gönül elim arzuma erişemez ise
Gönül aşk çemberinden kurtulup bana erişemez ise

Ayrılık üzüntünü daha adaletli dağıt da
Bütün bu dertler gelip erişmesin bana da

Geçersen çimenlikten ey başı yücelerde sevgili
O yüce boyuna senin gelip erişmesin servi

Senin gibi bir güzel benim gibi bir âşığı görecek! Nerede?
Kıyamette erişiriz ya da erişemeyiz biz birbirimize!

Uçar gökleri geçerim ben, bir kez baksan bana
Güneş görmeyince zerre, erişemez Süreyya'ya

Erişemeyince ben gibi bir yoksulun yağmalayarak
Eli dudaklarına senin, dilencilik yapar erişeyim diye ancak

Göz bulutlarım eğer böyle hep damla dökecekse
Şaşırırım eğer dökülmezse gözyaşı sellerim denize

Severim ayrılığını eğer vuslat umudum olmazsa
Diken alırım elime, eğer erişmezsem hurmaya

Erişilmez vuslat burcu Sa'dî! Çok yücelerde
Her şeyi terk etmeyenin eli erişemez o yüceliğe

190

Bu yararsız gönül bağlamamın bana ne yararı var?
Gönül kanımı akıtanın tenime ne yararı var?

Ona sevdalanan, atının ayağının tozuna bile erişemiyor
Elini öpmek için; o ağıza nasıl erişecek, ne yararı var?

Benim yüzümden hep bu başıma gelenler benim
Kendi elimden bakalım başıma ne gelecekler var?

Gel, gel de; erişirse canın yakasına elim
Parçalarım onu aşkımdan, gömleği parçalamanın ne anlamı var?

Gördü mü kimse bir bahar rengi, hiç yanağının güzel renginde
Yanakların düşürdü değerini kırmızı gülün, yaseminin ne değeri var?

Bekçi de kim? Halvet serüvenimize erişecekmiş?
Ona melekler yol bulamaz, Ehrimen'in ne gücü var?

En güzel, en alımlı güllerin, çiçeklerin bile
Sevgilimin nazlı servi boyuna erişecek nesi var?

Hüsrev bile Şirin'in dudağından arzuladığını alamıyor
Bak bakalım; dağları delen Ferhad'ın alacağı ne var?

Yakut dudağının zekâtını candan arzulayan niceleri var
Bunca arzulu zekât isteyenler arasında bana erişecek ne var?

Erişti iniltileri Sa'dî'nin bütün evrene
Yanmadıkça öd, aşk ehline erişecek ne kokusu var?

191

Ne zaman bitiverdi bu güzel gül de, böylesine güzel oldu?
Bu daha yeni yetme helva, nasıl böyle tatlı oldu?

Bu civciv ne zaman çıktı yumurtadan da
Böyle şakıyan bülbül, şeker emen papağan oldu?

Kim öğretti ona bu inceliği, bu belagatı da
O gün bütün insanlar deli oldu, o bilge oldu?

Yeni bir dal filizledi meltem, ırmak kıyısında
Göz açıp kırpmadan boylu boslu bir servi oldu

Bıraktı çocukluk dünyasını, gençlik deliliğini bir kenara
Adam gibi adam oldu, melek huylu, peri yüzlü oldu

Akla, "Bundan böyle sağlıkla, mutlulukla yaşa" dedi
Cevap verdi: "Sus! Bu fitne artık görünür oldu!"

Dolmadı hiçbir ağız sedef gibi ışıltılı ağızdan
Bir tek bizim özlem gözyaşlarımızla deniz oldu

Sığamaz artık erişmiş gonca kabuğuna Sa'dî!
Gördü güzel günleri açıldı ve gül oldu

192

Düşünsene, o sevgili bir gece yanımızda olur
Nice mutluluk, nice devlet bizim olur

Binlerce gam konsa da gönlümüze dünyalılardan
Yeter bize yeter; gamımızı paylaşan o olur

Kaçıp insanlardan bir mağara köşesini seçeyim
Evrenin en nezaketlisi o sevgili mağarada yoldaşım olur

Onun tarafından erginliğinden bir eksiklik olmaz
Bu taraftan ömrümüzün en şerefli anı olur

Aldırmayız bile sırdaşımızın sitemlerine
Onun yardımı yetmez mi; bizim sırdaşımız olur

Çok zor arzumuza erişmemiz bizim de
Zor değil bu, efendimizin arzusu ise olur

Feleğin yazgısıyla iyi geçinmek gerek
Her zaman bizim istediğimiz nasıl olur?

Ölsek bile bezekli elleriyle sevgilinin
Ölümümüz halk içinde bizim kıvancımız olur

Beğenmezsen bizi, ne işe yararız biz
Kabul edersen huzuruna, yaptıklarımızın değeri olur

Övüp övüp bitiremedikleri Çin güzeller evi
Mümkün mü hiç bizim sevgilimiz gibi de olur?

Böylesi dillere destan bir ceylan Sa'dî
Sanma ki sadece bizim avımız olur

193

Bülbüllerin şakıması seher vakti olur
Uykuya dalan sabah vaktinden habersiz olur

Güzellerin aşk oku yağdırmalarına
Ancak âşıkların gönülleri siper olur

Âşıklar, sevgililerinin yollarında ölenlerdir
Diri olanlar her zaman tehlikede olur

Bütün evreni saran bir tek onun ışıltısı
Kimin o ışıltıyı seyretme gücü olur

Sanmam ben kimse gönül vermesin ona
Belki gözü görmeyen gönül vermez olur

Ayağına aşk dikeni batmayan insan
İnsan değil, ilginç bir yaratık olur

Söyle sevgiliye asık suratlı, acı sözlü olsun
Bal dudaklıların zehri şeker olur

Belalardan kurtulurlar akıllılar
Dinleri âşıkların bir başka olur

Yürüyecek ayağı olmaz Sa'di'nin
Sevdalı kuş, kanadı yolunmuş olur

154

Gönüllerini kaptırmış âşıkların gecesi ne uzun gece olur!
Gel sen gel: seninle gecenin başı, sabahın kapısı olur!

Elimden kurtulup gidersem başka yere gitmeme şaşılır
Nereye gidebilir güvercin ki: o, senin tutsağın olur

Bakamam ki sevgimden, aşkımdan yüzüne senin
Gerçek ve doğru âşık aşkının başka şey istemez olur

Bir de dün lütfunla, nazlı bakışlarınla bize bak
Dertlilerin dostları, ihtiyaçlarından olur

Kendimden bile saklayamadığım o sözleri
Hangi dosta söyleyim ki: o, söylemez de ardaş olur

Namazım nasıl olur kıyâmında sen olarak?
Sen ey sevgili bırakmıyorsun ki namazım nasıl olur?

Gönül verdiğimde sana yanmıyordum;
Üzerine, yakarım da karşılığı cefa olur, naz olur

Görürsem bir kez daha, söyleme gönül gamını ona Sa'di
Vuslat gecesi kısa, sözler uzun uzun olur

Veda ile dostların sözünde durmak için amığın adını
Korkarsan belalardan, anlamsız adım olur

155

Çekip alamam gönlümü senden, ta ki canım, gönlüm var olur
Gücüm yettiğince, dayanabildiğimce sitemine sabrım olur

Kabul eder, okşarsan bundan iyi ne mutluluğum olur
İnlemek öldürürsen, bundan iyi ne devletim olur

Aşkın kesti yolumu ya ervendeki her yeye benim
Ervendeklerin kınamalarından benim ne gamım olur

Öfkelenip kılıcını çeksen boynuma sen, canımın gücü olur
Versen zehir dolu kadehi, ruhumun gıdası olur

Kaldırınca başımı toprak lahitten kıyamet günü
Sevdanın tozları canımın eteklerinde olur

Hatırlamıyorsan bizi eğer, ne olur hayalini gönder yeter
Bir gece hayalin bari gönlümün gizli sırdaşı olur

Dudağından herkesin kuru bir arzusu var boşuna
Benim bahtım yok ki bu arzunun dilimde ne işi olur

Canımı veririm eğer "Benim Sa'di'm" der çağırırsan huzura
Feda ederim canımı bilirsem ki; bahtım yârim olur

196

Canından korkusu olanın, yüreğinde sevgili arzusu nasıl olur?
Canı karşılığında sevgiliyle birlikte olmak da çok ucuz olur

Deve dikeni neymiş de, hacıyı çevirsin Kâbe yolundan?
Üç köşeli dikenler âşıklar yolunda ipek halı gibi olur

Aşk sırları ortalığa saçılmış, gönlü bir tek sevgilisi için çırpınan
Bir tek sevgilisiyle konuşanın, ancak seninle işi olur

A peri yüzlü! Neden saklanırsın sen göz bebeğimden?
Peri dediğin doğru söylüyorsun sen; insanlardan saklı olur

Duvarının dibinde senin can verir giderim dünyadan
Can verinceye dek de başım eşiğinde olur

Dönersen sözünden senin, cimriyim, yiğit gönüllü değilim ben
Gel işte benden ruhumu! Buyruğun neyse o olur

Gam deryaya dalmışım, kaçar dururum insanlardan
Düşman kaçar düşmanından; oku onun yayında olur

Şaşırıp kalır sana insanlar, şaşırmakta da haklılar:
"Ay'ı yerde görüyorlar; Ay çünkü göklerde olur!"

Yüz kez karşılaştırsan da kemeri belinle
Belin kıldan ince, senin zülüflerin ta belinde olur

Kılıç korkusu da olsa çeviremem yüzümü senden ben
Mil çeksen gözlerime, yine meylim sana olur

Ferhad gibi dünyadan muradına ermeden, acıyla gider Sa'dî
Şirin'in aşkı, heyecanı dünya durdukça gönlünde sonsuz olur

197

Tanrı'yı arayan âriflerin gözü heveste olmaz
Yola çıkan dervişlerin adımları yanlış olmaz

Ârifler her zaman bakabilirler güzelin yüzüne
Avamın ilk bakışı olur da, ikincisi helal olmaz

Seher yeli eserken çimenler gibi diri olmalısın sen
Taş gibi ölü değil; seher yelinden onun haberi olmaz

Bahtın açıksa eğer gönlü diri ölmek için
Sonsuz bir hayatın olur; artık onda yokluk olmaz

Öyle birine bak ki; teninden karanlığı silebilen olsun
Bakma kötü kişiye Tanrı korusun; onda ışıltı olmaz

Hangi şehirden geldin sen de sormazsın hiç dostları
Senin yaşadığın o şehirde vefa yoksa hiç mi olmaz?

Delebiliyorsan eğer âriflerin kemiklerini ney gibi sen
Aldırmazlar bile hiç; def gibidirler darbelerden haberleri olmaz

Kanımı döksen bile sen istemem hakkımı kıyamet günü ben
Dostları arasında bu kan dökmenin hiç değeri olmaz

Belalarda, sıkıntılarda kendisini siper yapmayan dost
Seven gerçek dost asla olmaz

Bak bir dön de aynaya ne gönüller götürürsün sen
Gördükten sonra kendini sen, bizde artık gözün olmaz

Sanma sen ki; sitemden usanır Sa'dî
Suçsuz da öldürsen onu, o da sitem olmaz

Başkası da söyler benim hikâyem gibi bir hikâye, ancak
Aşktan habersiz olunca o söz tanıdık söz olmaz

198

Hiçbir Mısır kervanında sevgilininki kadar şeker olmaz
Hiçbir Çin güzelinde sevgiliden daha güzeli olmaz

Bu güzellik, bu şuhluk servide, gülde olmaz
Bu alımlılık, bu zerafet Ay'da da, Güneş'te de olmaz

Yiğitlik yaparım, kapatırım gözlerimi de; bakmam ona dedim
Güzellerin göz oklarına, sakınganlık asla kalkan olmaz

Ay yüzlü güzellerin yüzlerine iyi niyetle bakarız biz
Bakarken kötü niyetli olan, asla insan olmaz

Yüreğinde aşkın gizemini taşımayan birini görürsen
O sadece bir cansız yaratık, asla canlı olmaz

Geçmez iseler önünden, göremezler gönül ehli ârifler seni
Yoksa seni görüp de bakmamak dünyada asla olmaz

Aklımda fikrimde kimse yok ki senden başka
Şaşkınlık olan yerde görmek de, duymak da olmaz

Kırarsan eğer sen kafesini tutkun âşık bülbülün
Aşkının sarhoşluğundan çıkıp da giden olmaz

Sabaha dek uyumuşsun, uyku sarhoşusun, mutlusun sen
Öyle geceler geçiririm ki ben arkasında asla sabahı olmaz

Alır götürür insanları aşka doğru aşk feryadı Sa'dî'nin
Bir tek hayvanlar gitmez, gönülden onların haberleri olmaz

Yoksa bir yerde ateş, alev alıp yanmaz harman
Aşkın sözünü edenlerin, gerçek aşktan haberleri olmaz

199

Madem halimden haberin olmaz
İşimde de senin gözün olmaz

Sabır gücümüz vardı da sabrettik
Ne yapalım artık, sabrımız yoksa olmaz

Vefanın da, sevginin de töresi
Sizin şehrinizde yoksa o da mı olmaz

Neden kapamadın gözlerini de baktın ona
Kapalı olursa belki kavga gürültü olmaz

A efendim! Çek de git; insanı çabasıyla
Yazgı okundan kurtaracak siper olmaz

Bu başımızda olan heyecan, arzu
Çeker gider bir gün de bu tende can olmaz

Zavallı nereye gitsin tutsak artık
Mahallenden dışarıya senin yol olmaz

Senin yüzün gibi aldatan, büyüleyen
Yeryüzünü dolaşsan asla olmaz

Görmedim, Fars'ta böyle bir tatlı görmedim
Mısır'da böyle bir şeker olmaz

Canı alınsın diye karar versen Sa'dî'nin
Buyur; can senden daha değerli olmaz

200

Nasıl birisin sen ya; yok kimse ki yüzüne bakar da hayran olmaz
Sana hayran olmaz ise bil ki; onun gözü olmaz

Ne dostluğa sığar, ne sevgide yeri olur
Aşkından ölürüz biz de, senin haberin olmaz

Yetse de gücün kovmaya mahallenden sevdalını, kovma
Kovmazlar kapıdan dilenciyi; onun başka kapısı olmaz

Bakarsın halime diye oturmuştum yolunun başına
Baygın gözlerin açılmaz, asla bende de gözün olmaz

Gece sabaha kadar düşünür dururum: Ne mutlu o tene;
Kirpikleri uykuya dalar da, bahtı uykuda olmaz

Ne mutlu yaban kuşuna; görmez kimseden cefa
Beni de, ev kuşunu da öldürseler, kaçışımız olmaz

Suçum yok ki, cezasından korkayım ben
Sevgiliye bakış karşılığında verilmeyen baş, baş olmaz

Gönlü, her gün gönül verdiğin ışıldayan Ay'a ver
Öldürür seni o bir gece, işte o gecede Ay olmaz

Ne farkı olur duvardaki resim ile o adamın
Aşktan söz ederler de, kulağı oralı olmaz

Yürümeli gece gündüz âşıkların ayakları
Güvenli bir makama vardığında yürümeye gerek olmaz

Şaşırır bazıları taptaze, derin anlamlı şiirlerine Sa'dî'nin
Yemyeşil Tuba yaprakları bu sözler, bunlar nasıl taze olmaz!

201

Sevgililer göz göze olunca daha iyi söz olmasın
Duyup da sözlerini onların sırlarına, kimse ortak olmasın

Erişir işte o kişi hazinelere, bir köşede nokta gibi
Otursun da, pergel gibi şaşkın şaşkın dolaşan olmasın

Kapat halka kapılarımı benim ey sevgili
Ne olur hiç kimse sırlarımı benim bilen olmasın

Şarap isterim, sevgili, zaman ve halvet isterim
O olsun, ben olayım başka kimse olmasın

Öğüt verme bana a dostum; kendinden geçmiş âşık
Korkarım asla söz ile akıllı ve ayık olmasın

Canından vazgeçmemişsen eğer sen
Elinde kılıç olanla asla senin işin olmasın

Hazırlanıyorsan dökmeye kanımı, bu benim için kolay
Can vermem ayaklarına düşüp zor olmaz

Ay denilemez ki sana bu yüzünle, bu sözünle
Ay'ın dudağı, dişi, bal gibi sözleri olmaz

O servi derler ki; senin boyundaymış öyle mi?
Asla senin boyunda, senin salınışında olmaz

Bozduk biz tövbemizi başladık yudumlamaya şarabı
Aşk mezhebinde hiç hoş olmaz; sufî sarhoş olmaz

Evinde ayağı hazineye erişen biri
Artık ömür boyu pazarda olmaz

Her an saf gül kokularıyla birlikte olan aktar
Olmasa da bahar vakti gül bahçesinde bırak olmasın

Herkes bilir dünyada; Sa'dî'nin şiirlerinde
Öyle bir koku var ki; aktarın dükkânında asla olmaz

Canını feda eder sana Sa'dî, asla da üzülmez
Vefalı olmayan bana bak; asla sevgili olmaz

202

Dosttan gelen bela gönlü incitir olamaz
Dost belasına dayanamayan dost olamaz

Duyulursa eğer bir baş, bir ayağa feda olmuş
Sakın "çok" demeyin ki bu "çok" olamaz

Göklerin çekemeyeceği bu ağır yükü, zarif sevgili
Yüklerse âşıkların yüreklerine, bu yük bile olamaz

Katlanmadıkça sıkıntıya, erişemezsin hazineye
Gidip kaybolmadıkça gece, sabah görünür olamaz

Dertli âşığın gecesinin bir türlü geçmediğini
Uyku düşkünü birine anlatmak kolay olamaz

Sor uykusuz, sarhoş gözlerime gece uykusunu
Dertli âşığın uykusu, uyanması gibi olamaz

Kılıcına götürsen de elini, değişmez aşkım sana
Gerçek aşkın olduğu yerde aşkı inkâr olamaz

Güle olan sevgime inanma sakın benim
Görmedikçe çıplak ayakla dikenler üzerinde bu olamaz

Kafes kuşları gamlı, kurtulmak için çırpınıyorlar
Kafeste olmayan kuş, bunu bilir olamaz

Bir ayna gibi gönül, görünmez evreni gösterir
Paslı olan aynada bu özellik olamaz

Sa'dî! Sabahın derin uykusuyla başı ağırlaşanın
Seherin cana can katan tatlı meltemiyle işi olamaz

Gönül gözü açık olmayan, doğru sözlü Yusuf'u
Bir pazarda satar da, Yusuf'un müşterisi olamaz

203

Bizi görmedin diye senin üzüntün olmaz
Yanında, yörende bizden iyisi az olmaz

Başım alır çöllere düşerim senin yüzünden
Dünyanın hiçbir yerinde senin gibisi olmaz

Şaşırıp kalırım; sen bahçede ayağa kalktığında
Uzun boylu servi nasıl olur da karşında eğilir olmaz

Asık suratlı olsa da biri dünyada
Senin yüzünü gördüğünde nasıl mutlu olmaz

Daha ilk günden anladım ben; bu sözü
Verdin ya bana bu söz sağlam olmaz

Bilirim ben, asla bir araya gelmesi
Periyle insanoğlunun dünyada olmaz

Yapma sevgili! Bırakma yaralı gönlümü
Dünyada senden gayrı dermanım olmaz

Gel, gel de saçayım tatlı canımı yoluna
Cimrilikle sevgi asla bir arada olmaz

İstemem sensiz bir an yaşamayı
Mutlu yaşamak sevgilisiz olmaz

Hangi güzelde senin gözün a Sa'dî?
Derdini sevgiliye söylemek üzüntü olmaz

Söylemem ki dostun sözünü düşmana ben
Susmasını bilmeyenler, sırrın sırdaşı olmaz

204

Servisin desem sen; servi böyle olmaz
Ay'sın desem sen; Ay yerde olmaz

Gezip dolaşsan bütün evreni, ufukları aşıp gitsen
Böyle güzel bir yüz Müslüman'da, kâfirde olmaz

Yakut mu? Dudakların mı? Şeker mi? Ağzın mı?
Kucağıma almadıkça seni, kesin inancım olmaz

İpekler, atlaslar üzerine güzel resimler çizerler
O resimlerdeki kaşlarda apaçık büyü olmaz

Arının beli olsa bile incecik senin belin gibi
Ama ağzında onun senin gibi bu bal olmaz

Dökmen yaraşsa da herkesin kanını yere
Sevgili yârin ile kin gütmen doğru olmaz

Saçsan da tatlı canını ayaklarına a gönül
Nazlı sevgililer yanında canın değeri olmaz

Başkasını seçerse bizi bırakıp da sevgili
Söyle seçsin, bizim için ondan başkası olmaz

Haram olsun aşkı servi boylu sevgiliye
Can feda etmek için sevgilisine nasıl hazır olmaz

Dönmez yüzünü senden Sa'dî ne olursa olsun
Kovarsan ancak yanından sen, ona da sözü olmaz

205

Servi eğer senin boyunda da olsa
Senin gönül süsleyen endamında nereden olur

Güneş gelip de bir toplulukta otursa
Sanmıyorum ki senin benzerin olur

Evren baştan yaratılsa bile
Sanmam ki senin gibi bir güzel olur

Hangi orduda bir askerin yayı var da
Senin güzel kaşın gibi olur

İslâm topraklarında yağma olmasın
Olursa, bütün Şiraz senin yağmaladığın şehir olur

Biz düşüncemizle sana bağlanıyor değiliz
Sen ne istersen sonunda o olur

Çıkardık iki evreni de gönlümüzden biz
Gönlümüz ancak böyle sana makam olur

Bir tek elimizde peşin bu günümüz var
Yarınına senin bizim nereden sabrımız olur

Eğer senin sevdan olursa, o sevda
Mecnun'un başında sevda ne tatlı olur

Sa'dî'nin başı er geç bir gün yok olup gidecek
Senin yolunda gitse ne güzel olur

206

Ayaklarına kapanmak, ne kutlu bir an olur
Başını yolunda vermek, ne kutlu adım olur

Nice azarlara, nice sıkıntılara dayanan kişi
Güçlü görkemli bir sevgilinin aşkına tutulmuş olur

A cana can katan nazik sevgili! Varlığın bu gördüğüm ise
Bizim varlığımız karşısında varlığının senin bir hiç olur

Benzese bütün putların resmi sana
Müslümanların kıblesi senin gibi bir put olur

Aşkınla tutsak ettiklerini öldürüp hata ettiysen de
Öldürdüğüne uğramak da, bir cömertlik olur

Çıkmayacak aklımızdan bizim bugün raksımız
Bu şarkıcımız bizim susmazsa bir an, böyle olur

Ömründe bir güzel yüzlü güle âşık olan
Bilir; neden bülbül her zaman deli divane olur

Duyamaz yaranın acısını senin hiç kimse Sa'dî
Acılı birine söylersen anlar; onun da acısı olur

207

Bir an bizimle kırlara çıkmak, aklında olmuyor
Güneş gibi işin tek başına gitmek, başka olmuyor

Naz dolu gözlerin, habersiz zavallıların hallerinden
Güzelliğine dalmış gözlerin, bize bir bakışın bile olmuyor

Melek misin? Güneşin pınarı mısın? Peri misin? Huri misin?
Gül dalında kırmızı gül bile böyle güzel olmuyor

Peri yüzlü, Ay tenli, yasemin kokulu, gümüş tenlisin sen
Şaşırdım ben; güzel yüzünden neden dünyada kavga olmuyor

Görmeden güzel yüzünü yok yaşama umudumuz, alışmalıyız huyuna
Uzaklaşıp da şaşkın şaşkın gidelim desek mahallenden olmuyor

Sakın gitme zavallılardan haberi olmayanlar yanına
Yok orada biri; seni görüyor da sana âşık olmuyor

Tutkun âşıkların senin yaş yerine kan akıtırlar gözlerinden
Şaşırır kalırım; bu ovalar neden deniz olmuyor?

Boş hayallerle geçiririm bütün geceleri ben, yarın umuduyla
Sa'dî'nin aşk gecelerinin neden yarını olmuyor?

Neden ağlamayayım da bu mahalle çamur olmasın
Ne yapsam da demir gönlüne nefesim işler olmuyor

208

Sonunda bu gümüş tenli cilveli beni öldürür
Topluluk içinde yanan mum gibi bir gün beni öldürür

İnceliğiyle salınsa, bin yüreği alır gider
Kahrıyla bir kalkıverse, bin teni öldürür

Bengisu ağzında, dudağında olsa da
Şaşmam ben; o dudak o ağız beni öldürür

Aşk meydanında esiri olur onun savaşçı
Döner kaçarsa, hayali gider onu öldürür

Saman çöpü gibi zayıf bana nasıl aman verir
O aşk belası, baksana o dağ delen Ferhad'ı öldürür

Kınarlar beni dostlar, terk et gel sen bu aşkı
Öldürmezse eğer aşk beni, onların bu sözü öldürür

Şeriatta; puta tapanlar öldürülmeli deseler de
Beni öldürmelerine ne gerek, put sevgilim beni öldürür

Büyüleyici cilveli gözünü şikâyet ettim dostuma:
"Şaşırmam" dedi, "sevgilinin kılıç çeken sarhoş gözleri öldürür"

Gayr ile otururşa sevgili bir an
Çok geçmez, kıskançlığı beni öldürür

Gülümseyerek "Ben bu topluluğun mumuyum a Sa'dî" dedi
Bize ne be! Kelebek kendi kendini öldürür

209

Ne zamana dek ey sevgili! Gönlüm yalnızlık yükünü çeker
Korkarım yalnızlıktan halim beni rezilliğe çeker

Nice sabredilebilir ki, akıl elden gittikten sonra
Bir akıllı gerek sabır yoluna, adım atıp sıkıntı çeker

A servi boylum! Gelirsen gül gibi çimenliğe sen
Ayağının tozunu, nergis gözlerine ışıltı sürmesi çeker

Tacikler gibi güzel ve ışıltılı yüzünü göster
Gökler o zaman Yağma Türkleri'nin yüzlerine kara dağını çeker

Tatlı tatlı konuşunca ağzın bal akıtır durur
Fitne çıkarır zülfün, kendisini büyülemeye, güzelliğe çeker

Kalmaz artık bundan sonra hiçbir gönül demirden olsa da
Büyüleyen gözün, güzellik mıknatısıyla onları kendine çeker

Henüz gülümseyen bir akik fıstık gibi ağzın, nokta gibi
Sabırlı ol yazgı kalemi daha da güzelleştirir, yeşil bir daire çeker

Sus be Sa'dî! Deli bile deseler sana; aşk, aydınlık gönül ehlinden
Çıksa da sonunda tutkun mecnunluğa çeker

210

A yavrum! Tatlı uykum benim hayallere tutsak oldu
Umut sermayem benim, vuslat yolunda yok oldu

Galip gelmese de ona erişme arzum sabrıma ve aklıma
Neden buyruk veren aklım kul oldu, sabır gücüm ok oldu?

Haram olursa bana vuslatın senin, buna şaşırmam ki ben
Şaşılacak şey; neden benim kanım sana helal oldu?

Ay'a çevirse ışıltıları Güneş'in hilali
Varlığımın Ay'ı gözünde neden hilal oldu?

İsterse eğer yaraşır gönül Mısır'ı ülkesinin hükümdarlığını o
Baksana bin Yusuf makamına, mülküne kul oldu

Şaşırma kendimde olmadan gönlümden yükselirse feryat
Aşk ateşi çakınca kıvılcımı, sabır orda artık görünmez oldu

Bakarsa eğer Sa'dî güzel yüzüne, sakın yanlış anlama
O başkaları gibi gelip de zülfüne, benine kul oldu

211

Bugün de ayrılığında artık yine akşam oldu
A gözüm uyuma! Ayrılığında uyku yine haram oldu

Bundan artık cefa taşı yemeye kalmadı dayanağım
İncele incele zayıf yüreğim cam gibi kırılır oldu

Duyuyorum insanların yazık yazık demelerini arkamdan:
"Bu ergin adama bakın; boş sevda uğruna gider oldu"

Bir tek ben değilim ki ben danene takılıp kalan
Bu daneyi gören herkes, ağa düşer oldu

Bir kaçamak bakayım dedim gözünün kıyısına
Takılıp kaldı gözüm gözüne, orada yaşar oldu

A gönül! Demedim mi dönme ona, bakma ona
Attı seni yerlere artık elinden yuların gider oldu

Adım, aşkla destan oldu dillere; tövbe et diyorlar
Artık ne yararı olur tövbenin, onurum gider oldu

Güzel yüzünün aşkıyla dökülür bu güzel sözler ağzımdan
Papağan şeker kırdı, kırdı da tatlı sözlü oldu

Zamane adamları altın verir köle alırlar
Sa'dî gönül arzusuyla sana kul köle oldu

Kimsenin ağına düşmeyen o lafazan zahit şimdi
Düştü senin kemendine de tutsağın oldu

Anlata anlata bitiremem ki güzelliklerini senin ben
Çabam, gayretim tükendi, defter dolar oldu

212

Tatlı satan kişinin müşterisi taşar durur
Ya sineklerin kanadını bağlar ya balın üstünü kapar durur

Ya aşktan haberi yok ya gerçek âşık değil o kişi
Derman kabul eder hep, öğüt dinler durur

Buyruğuna evet diyen küfür buyursan da söyler
Şarap içtiğin dostuna zehir versen bile içer durur

Güzel yüzün ışıltısında mum, ateş karşısında cilvelenir
Kırmızı gül elinde senin; Yusuf karşısında nazlanır durur

Denizde tacirlik yapanın kârı tehlikesiz olmaz
Aklına seni koyan nefes aldıkça ardından koşar durur

Göz yaprağım ayrılık kışının soğuğunda bile kurumaz
Şaşılacak şeye bak; kış günleri yeşil yapraklar bile kurur durur

Sevgilisi olmayan ömrünü boşa geçirir gider
Bir türlü pişemez, aşk belalarında kaynar durur

Saklanmadıkça bir gam yürekte incelik çıkmaz ortaya
Bir gül görmüş Sa'dî de, ondan bülbül gibi şakır durur

213

Dün göremedim yüzünü ya başımı ateş sarıyordu
Yaş akıyordu gözümden, yerleri ıslatıyordu

Gitmesin diye boş yere değerli ömrüm
Gece sabaha dek dudaklarımda adın anılıyordu

Gelince gece, kapanır gözler, uyur herkes
Benimse sanki her kılımın altına neşter vuruluyordu

İçtiğim gözlerinden ıraklarda senin şarap değildi asla
Yüreğimin karnıydı o, kadehe gözden doluyordu

Hayalinle nereye çevirsem gözlerimi
Gözlerimin önünde her yer resimlerinle doluyordu

Uyur uyumaz gözleri Mecnun'un hep Leyla'yı görürdü
Uyuyor idiyse eğer gerçek âşık değildi, iddia ediyordu

Gelip gidiyordu aklım da; ne yüzünü görüyordum
Ne hayalin karşımdan uzaklaşıp gidiyordu

Öd ağacı gibi bazen sıkışık yüreğim ateşte yanıyor
Bazen de bir ateşlik gibi ateş başımdan yükseliyordu

Acaba o her gece bir nefes gibi doğan
Sabah nereye gitti? Evreni o ışıldatıyordu

Bu gece mi kopup döküldü yoksa Süreyya gerdanlığı Sa'dî
Yoksa her gece yakalarına dek ufukların yükseliyordu

214

Sarhoş sarhoş saraydan gül bahçesine geldi
Gülden, laleden birden feryatlar, çığlıklar geldi

Çimenlikteki kuşlar mutluluk çığlıkları atarak şakıyarak
Gördüm o alımlı saklı gonca çimenlik tarafından geldi

Yüzünün aksi suya düştü, bin bir renge büründü
Ateş yanaklarından narçiçeğine kızıl alevler geldi

Onun gizli aşkının gamına sırdaş olan zâhidin
Çığlıkları meyhane sokaklarından geldi

Görünce zahit onun yüzündeki put güzeli kerametlerini
Çileden çıktı, zünnâr bağladı puthaneye geldi

Serer topraklara benim gibi âşıklardan
Kim görürse ki onu peri gibi çıkıp geldi

İflas ettim işte o gün ben; gaybın perdeleri arkasından
İpek gibi güzel yüzün o gün pazara geldi

Yoluna canımı saçmaktı gönül arzum
O arzuma eriştim feda oldu canım sana geldi

Sa'dî o gün çimenliği hazanın yağmasına bıraktı
Gönül bağından o gün sevgilinin gül kokusu geldi

215

O servi boylu bir an döndü kapıma geldi
Doğrusu ölü tene birden can geri geldi

Bizimle hep didişip duran kutlu bahtımız
Sabah erkenden barışmaya geri geldi

Yaşlanmıştım feleğin siteminden, dünyanın cefasından
Bu yaşlılık çağımda delikanlılık aşkı geri geldi

Dost geri geldi, düşman üzüldü karalar bağladı
Nevruz yeli güzün inadına geri geldi

Müjdeler, müjde isterim a kutlu bahtım, geçti kötü günler
Üzülme artık a tenim sevgilinin canı geri geldi

Bahtlıyım ama yine de inanamıyorum; o sitemkâr
Güçlü sevgili barıştı da geri geldi

Varınca yanıma a canımın canı bilinmez gizli kapılardan
Başında başka sevdalar olanlar bıraktı geri geldi

Haram güzel yüzüne âşık olmak Sa'dî'den başkasına
Aşkının yüzünden evrende ne varsa terk etti geri geldi

Kınamayın dostlar, ayıplamayın beni
Bu aşk macerası bir söz değil ki; söylendi de geri geldi

216

Yükseldi güneş, gün geldi a akıllı oğlum!
Isındı hava, kur çadırını güneşin karşısına oğlum!

Çocuk gibi süt emer bitkiler; söyle taze dala büyüsün
Bahar bulutu ağladı, söyle çimenliğe gülsün

Neden bahçeye seyre gider bilemem
Yanında servi boylusu olan bilemem

Akıl uygun görmedi açmayı aşkın sırlarını
Aşkın güçlü pazıları kökünden söktü sabır ağacını

Başını çöllere salan gönlün yollarda umudu kalmaz
Saf şarabı yudumlayanın öğütte kulağı olmaz

Aşk kılıcıyla ölen ne halde olduğunu söylemez
Sevgilisini görmeye susayan yolun uzunluğunu düşünmez

Gönül veren senin gibi benzersiz güzele
Asla aldırmamalı bile kulağına gelen sitemlere

Düşmanların gözleri önünde bal bile tatlı olmaz
Dostlar katında sevgilinin azarları bile acı olmaz

Başı kemende takılıp da dudağına erişince canı
Asla aldırmaz elinde kemendi olan avcı

Akıllıysan eğer Sa'dî, yolun aşk değil senin
Pençeleşilmez ki pençeleriyle sevgilinin

217

Benim gibi üzüntüsü olmayan ne bilir
Aşkından senin, gözlerim geceleri nasıl geçirir

Yıkılma vaktim şimdi benim; bir ömür asla
Çekmedim bir ağır yük benzer senin gamına

Bana sor yüreği yanık Yakub'un yürek ateşini
Yanık yüreklilerin ancak yüreği yanık bilir derdini

Öğüt versen de deliye dinlemez ki öğüdü o
Bağlara vursan onu, zincirleri parçalar o

Saçmadık biz sabır suyunu sensiz yüreklerimize
Sabır ne yapabilir alevlenen ateşe?

Yandıkça ciğerim her an gözlerim gözyaşı döker, çağlar
Gönül yangınını söndüremez bu gözlerden akan yaşlar

Hayallerinin sultanı sevgili rahatlamaz bir gece
Ben zavallının sabrıma saldırmadıkça böylece

Tatlı gelmez vuslat şekeri ağzına
Gaddar feleğin ayrılık zehri tattırmadığı kişinin asla

Erişirsem eğer bir ke daha arzularımın eteğine
Onu elimden kurtaramaz ömrüm oldukça kimse

Korkarım kalamam hayatta eyvah bu üzüntüyle
Gönlümdeki aşkın ve yüzüne özlemim kalır öylece

Gözyaşlarım sel olur gözlerimin yaşıyla
Ulak gemiyle gider Pars'tan Horasan'a

Yazsam eğer ayrılığının cefasını, feryatlar yükselir
Onu okuyan her gönülden figanlar yükselir

Ayrılık gamını senin söyleyebilirim ben bir tek sana
Belli zaten nesini ulaştıracak ki o şikâyetimin ulak sana

Kan damlıyor bak sözlerinden Sa'dî'nin, sakın ha!
Kimi yaralarsa bu kadar neşter, kan damlatır sakın ha!

218

Derler ki; o servi benziyor sana
Asla bir adım yürüyemez senin karşında

Ardından koşup gelmek günahımız değil bizim
Söyle gamzene de kapıp götürmesin gönlümüzü bizim

Sakın ha geçersen bir yüreği yaralının yanından
Geçme "Nasıl geçiriyor acı günlerin" diye sormadan

Yapmaz bahtım kendinden geçmiş bir gün bana:
"Evime gelsen de komşum bilmese asla"

Sana bağlı, vefalı dostun gerçekten
Çeker elini her şeyden, herkesten

Bugün nereden bileceksin gözyaşı döküyorum ya
Yel alır, getirir sana haberlerimi toprak olduğumda

Tutkun âşıklarının hallerini bilmeyenler
Derler ki; bülbülün iniltisi neye benzer?

Alır gülü eline herkes de şakımayı bilmez
Bu bilmezliği görür de bülbül, nasıl feryat etmez

Kalkınca ayağa bu fitne kopar da, sevgili her an
Nice insanları yerlerine oturtur şaşkınlıklarından

Şunu özler üzülürüm: Varlığımı, mülkümü dökerim eteğine
Alır, sonra döker eteğinden de göz ucuyla bakmaz bile

Sa'dî! Öleceksin aşk bağında haberi olmayacak onun da
Feryad et o zaman; ya öldürür kurtarır seni o ya da

219

Senin yüzünü gören benim halimi bilir
Sana gönül veren biri sabrı nereden bilir

Saklarsan eğer sen insanlardan, tamam kimse görmez yüzünü
Yoksa seni gören insanoğlu nasıl kapatabilir gözünü

Hangi yaratığın gözü o güzel yüzü görüp bir baksa
Gönlünü sana bağışlar, övgüler söyler canına

Eline geçirse bahçıvan böyle bir serviyi
Göz pınarına diker, pınar başı da neymiş ki

Nice geceler bekler canım sabahlara dek
Umuduyla bir geceyi seninle gündüze çevirmek

Ayrılığında geceleri gündüz yaparım nice hilelerle
Görmezsem seni gece olur o günüm de

Erişir cefan da düşkünlere senin, sitemin de
Sürerse dörtnala atını süvari, yaya kalır gerilerde

Kaldır eşiğinin toprağından acı, elimden tut da sen beni
Atarsan bir kez beni eğer, hiç kimse bir hiçe almaz beni

Aşığı öldürmek için ne gerek kılıca?
Bir dost sözü söyle, bak nasıl can verir o ona

Bu gönül ehlinin sözü Sa'dî'nin haber verdiği
Her dinleyen kişi sözün anlamını bilmez ki

220

Gönlüm aşk yolunda hayalini kılavuz bilir
Bilmem bundan başka yol, bunu Tanrı bilir

Düzenbaz tilki gibi aşkının derdinden aslan gibi inlerim
Herkes beni havlayan köpek gibi bilir

Hiçbir zevk almadım hayatımdan senden uzaklarda
Gönlüm, hayatı senin güzel gözlerinde bilir

Nice zaman geçti de gamın gönlümü mekân tuttu
Nereye gitsin ki; orayı makamı bilir

Zavallı Sa'dî'nin haline neden güler durursun?
O, çareyi senin gamında ağlamada bilir

221

Meclisimiz bugün artık bostana benzer
Sevgiliyle yaşamak gül bahçesinde seyre benzer

Evi cennet gibi olanlara şarap hep helal
Hele bir de sâki varsa Rıdvan'a benzer

Yeşil yanakların, kızıl dudakların söyle; neye benzer?
Ben söyleyeyim, bengisu pınarının kıyısına benzer

Dağınık zülüflerin aklımı çeldi çeleli
Günlerim perişan zülüflerine benzer

Söylemesin de ne yapsın gönül gamını aşkınla ölen âşık
Sanma ki dökersin kanı da gizli kalana benzer

Bu güzel yüzünün karşısında mum gibi erimeyenin
Dikkat et gönlü sert taşa, örse benzer

Nadir görülür birinin vuslatına onun gönül vermediği
Sanki biri küffar ülkesinde Müslüman kalmışa benzer

Şimşekler gibi gülücükler dağıtan sen neden üzülürsün?
Ben öyle ağlıyorum bak; gözyaşlarım yağmura benzer

Hiç de insaflıca değil âşıklığını kınaman Sa'dî'nin
Böyle bir yüzü görüp de hayran kalmayan neye benzer?

Yüzünün güzelliğini, boyunun serviliğini görmeyen
Bir hayvan sadece o, boyu insana benzer

222

Güzelliğin senin hep böyle kalmaz
Sarhoş ettiklerin baygın halde kalmaz

A taze açmış tomurcuk gülüm! Dikkat et!
Gönlünü kırma bülbülün, bahar hep böyle kalmaz

Gönül çelen güzelin parmağındaki nakışlar gibi
Güzelliği kıyamete kadar o güzelde kalmaz

Bizden geriye birazcık tozdan başka bir şey kalmaz
Dikkat et senden kimsenin gönlünde bir toz kalmaz

Geçti geçen yıl mutlulukla, üzüntüyle
Geçer geçen yıl gibi bu yıl da böyle kalmaz

Verecek bir gün muradını felek senin de
Vermez ise bir gün felek de kalmaz

Neden a Sa'dî böylesine tutkun âşıksın
Düşmüşsün bir şeyin peşine, o şey de kalmaz

Aşk yolunu seçmek edep ehlinin işi değil
Yazgı gelince, seçki edep ehlinde de kalmaz

223

Beni kınayanlar sevgilimin huzurunda hikâyeyi söylemişler
Ben bunu açıkta söylüyorum, onlar gizliden söylemişler

Söz taşıyanlara nasıl teşekkür ederim bilmiyorum ben
Söylemem zor olan şeyi kolayca söylemişler

Halin perişan senin derlerdi bundan önceleri
Yerinde halin keyfin derlerse eğer, yanlış söylemişler

Perdelemediler, etek örtmediler ayıplarıma, günahlarıma
Ne olur bir zavallının suçu da götürüp hükümdara söylemişler?

Nasıl bir kuşum da, hikâyemi Anka'nın huzuruna götürmüşler?
Nasıl bir karıncayım da, sözümü Süleyman'ın huzurunda söylemişler?

Düşmanlık yaptılar bana, akıllıca bakarsan dostluk yapmışlar
Çünkü derdimi dermanım olacak kişiye söylemişler

Yusuf'un sevdasını sanki Züleyha'ya söylemişler
Âdem'in şaşkınlığını sanki Rıdvan'a söylemişler

Görmüyorlar içimdeki yangını da, saklı sevdamı da
Dışımda neyi görmüşlerse onları söylemişler

Söylemeselerdi bile sevgilime benim ona sevdamı
Gözyaşım, sararmış yüzüm baştan sona kadar söylemişler

Söylemişler önceleri seviyor Sa'dî seni diye
Ben seni daha çok seviyorum onlar az söylemişler

Âşıklar anlar aşkın ne olduğunu, anlar halden ârifler
İşte bu söz girer gönüllere, çünkü candan söylemişler

224

Gül fidanları güllerle bezenmişler
Bülbülleri sema meclisine getirmişler

Güzel yüzlü pervasız bu sâkiler
Mecliste şarap içenlerin akıllarını alıp götürmüşler

Bir yudum içtik de kendimizden geçtik biz
Bu şaraba kim bilir sarhoş eden ne katmışlar?

Bir şerbetle kendimizi kaybettik biz
Başkaları birkaç kadehi bu şaraptan nasıl içmişler?

Düştü yüreklerine ateş de yakıverdi erginleri
Hamlar; buz gibiler henüz, gönülden ölmüşler

Al çadırını da götür kur dışarılara
Yel sergicileri, ipek halıları çimenliklere sermişler

Yaşamak dediğin ne? Dostu uğruna can vermek
Bu diri denilenler, gönülden ölmüşler

Dünya durdukça bu gönül çelen güzel güller
Bu silahlı dikenlerin ellerinden incinmişler

Âşıkları ölü bilirler insanlar; sen dinle Sa'dî'den
Onlar can vermişler de, taze canlara erişmişler

225

Bunlar yoksa katıksız rahmetten mi var edilmişler?
Gözün ışığı bunlar, hep cana can katmış, gönle huzur vermişler

İncelik bir ayet, bunlar hakkında indirilmiş; kibir ve naz
Bir gömlek, bunların boyuna göre biçmişler

Kızıl dudaklarından gelmekte hala bak, süt kokusu
Bu bal dudaklılar süt değil, şeker emmişler

Misk yağdırıyorlar; sanırım Tatar ceylanı bunlar da
Tuba gölgesinde hep yemiş, içmişler

Yoksa *sırça köşkünün kapısını mı açıverdi cennetin de Rıdvan*
Bu huriler oradan dünyaya süzülüp gelmişler

Dudaklarındaki hayat pınarını ben derim ki
Kevser pınarının oluklarından emmişler

Zor erişir dilencinin elleri bunların çene elmalarına
İlk meyveler onlar, pahalılar, turfanda yetişmişler

Gül dererler her gün gül ağaçlarından
Bu fidanlardan baksana henüz gül dermemişler

Taştan putlara tapan Hintliler in özürleri kabul olur
Zavallılar gümüş tenli put güzelleri henüz görmemişler

Baksana bu inceliğe Âdem'in toprağıyla yoğurmuşlar
Baksana bu ruha Âdem'in ruhuna üfürmüşler

O ben noktalarını, yüzüne ne de güzel işlemişler
Bu yemyeşil çizgileri ne de güzel çizmişler

Boyunun yüceliğinde hilal gibi kaşlarını
Servi üzerine sanki eğip koymuşlar

Sanavber gibi salınan boyları karşısında
Yüce servi ve çam küstahça salınmışlar

Büyülü gözleri zülüfleri ve bembeyaz boyunları, yazık
Bu müminler büyüye böylesine inanmışlar

Onlardan muradına erebilmek, kan pahası, can pahası
Çocukluktan onlar ciğer kanıyla beslenmişler

Alımlı alımlı gururla, nazla salınan güzeller neden üzülsünler:
Aşkın perişan ettikleri, şaşkınlıktan yakalarını parçalamışlar

Bu güzellik bahçesinde yok bunlardan güzel ağaç
Gönül kuşları dallarına heveslenip göğüs kafesinden uçmuşlar

Nice âşıklar bu işveli, bu nazlı güzeller
Aşk savaşında çok pençeleşmişler, az kurtulmuşlar

Aşkın sırlarını duyanlar, duymadım ki asla
Bir daha öğütlere kulak vermişler

Sakın ha eğer bir ben danesine gözün takılırsa
Sakin ol; zülüf ağlarını ona bağlamışlar

Güzeller eğer çelip götürmüyorlarsa aklı, dini, dünyayı
Öyleyse zahitler neden bir köşeye çekilmeyi seçmişler

Niceleri güzellerin eteklerine erişip tutunabilmişler de
Sonunda arzularına erişememiş parmaklarını ısırmışlar

Güzellere gönül verdiği yolda nice yerlere serilmiş Sa'dî
Nice aşk yolcuları, toprak yerine kanlarında çırpınmışlar

226

Işıl ışıl goncalar çıkardı ağaç, bülbüller kendinden geçti yine
Gençleşti dünya yine, sevgililer mutlular, neşeliler yine

Meclisteki sevgilimiz, çeliyor gönlümüzü her zamanki gibi yine
Hele bir de meclisimize bezenmiş gelmişse yine

Çenglerini parçalayanlar Ramazan günlerinde
Alınca bahar güllerinin kokusunu, döndüler tövbelerinden yine

Çimenlik halıları paralandı ayakları altında oynayanların neşeyle
Nice ârifler, nice insanlar raksa kalktılar diye

Arkadaşlığın kıymetini bilir ancak o iki arkadaşlar
Bir zaman dostluklarını kesip de bir daha arkadaş oldular

Dergâhtan biri uyanık kalmamış, çıkıp haber veremiyor bekçiye
Bütün sufiler içtiler ve sarhoş oldular diye

Bir gül fidanı güzelimiz var bizim bu bahçemizde
Çimenlikteki serviler değersiz boyunun önünde

Düşmanım olsa da bütün evren bana, dostumun devletiyle
Evrende varlıklarından benim haberim olmaz bile

Aşkından ölenler deniz yolcuları gibidirler, tehlike anında
Kurtarırlar kendilerini de ağır yüklerini atarlar suya

Birisi serviye "Meyve vermiyorsun" dedi
Servi, "Özgürlerin boş olur elleri" diye cevap verdi

Akıl yolunu seçip yürüdüler niceleri Sa'dî
Bilmiyorlardı âşık deliler dünyasına yolu hiçbiri

227

A gümüş çeneli, taş yürekli! Ne zamana kadar?
Sen bizden uzaklarda, biz perişan hallerde ne zamana kadar?

Ayağımda diken acısıyla gül yüzünü uzaktan özlemle görmek
Hayat pınarı dudağından tadamadan dönmek ne zamana kadar?

Kulak tatlı sözlerinin tutkunu, hayranı ne zamana kadar?
Göz hayranlıkla bakıp duracak güzel yüzüne ne zamana kadar?

Korkarım bitmeyecek benim bu feryatlarım
Sabrım apaçık ortadayken, gizli üzülmelerim ne zamana kadar?

Çıkarıyorsun nazlı başını yakalarının arasından her gün sen
Eğik bizimse başımız siteminden önümüze ne zamana kadar?

Ellerindeki renkler kına değil gönül kanımız bizim
İnsanların gönül kanını elleriyle yudumlamak ne zamana kadar?

Yıkılır bir gün senin elinden yerlere Sa'dî
Sitem yüküne, ayrılığına dayanmak ne zamana kadar?

228

Gidiyor kervan yavaş yavaş, kervancılar yüklerini tutup gittiler
Bir daha kim görür acaba: Geldiler de bizimle olup gittiler

Sitemden başka şey bilmeyen köleler, gönlü incinmiş sevgililer
Çadırları, incinmiş gönülleri gibi bir bir söküp gittiler

Bizi kıskandırdıkları onca işveleri, gururları, nazları
Sonunda ayrılık günü görmezden gelip gittiler

Dostumuzdan arzumuz, umudumuz böyle değildi bizim
Yapma a dostum, dosttan böyle şeyleri hiç beğenmezler

Verdiğimiz sözdeyiz biz; sevgimizi yine aynı sevgi
Dostundan ayrılmaz o gönül, onu sevgiyle beslediler

Tatlı dillilerin kan dökmeleri kendi suçları değil
Suç onlara âşık olan tutkunların; gönüllerini verdiler

Aşka hastalığı söylenebilecek hastalık değil ki hekimlere
Onlar bu aşk konusunda bilge değiller

Yükleme yükünü be kervancı deveye, hazırlanma gitmeye
Bu yolda tutsak zavallı âşıklar var, yürüyemezler

Hoşnut değiliz biz, yine de asla vazgeçmeyiz sevgilerinden
Onlar baksana bizi görmeyince neşeliler, sevinçliler

İniltisi olmadan Sa'dî'nin tadı yok sevgililer meclisinin
Ağlar hüngür hüngür mum da, seyredenler gülerler

229

Karşında senin başkaları duvardaki resimler
Sende olan güzelliğe de manalara da sahip değiller

Göreliden beri gül yüzünü senin, bütün dikenler güller
Sen sevgilim oldun olalı bütün insanlar bana eller

Derler ya bir tek Kadir gecesi olur insanın ömründe
Kadir gecesi o gece; o gece sevgiliyle sabaha ererler

Sonsuz devlet eteğini, umutların erişeceği yakaları
Yazık ele geçirirler de bir daha salıverirler

Bu kınalı ellerinle yaralanan bir tek ben değilim ki
Gam kılıcınla niceleri benim gibi ölmüşler

Şaşırırım gözlerine senin, geceleri gündüze dek
Uyuyor da, bir şehir uyanık gamından senin geceler

Şaşırtıcı bir serüven, çok çetin, sıkıntılı bir dert;
Ne saklanabilir dert, ne söylenebilir dertler

Bir tek hayal dışında kalmadı tenimden bir şey
O kalan da belki bir hayal de, gerçek diye söylerler

Sa'dî sınırları aşar gider senin tatlı sözlülüğün
Senin tadına doyulmaz bağında, bütün kuşlar şeker sözlüler

Açtığı günden beri mana gülleri gönlünde renk renk
Duyunca tatlı sözlerini bûtimara döndü şakıyan bülbüller

230

Yaraşır; tam da bu kutlu yüzü uğurlu kabul ederler
Gönüllerde vuslat düşüncesi, gözlerde hayalini görürler

Ufukları dolaşsalar, böyle bir yüz daha göremezler
Koyarlarsa aynayı karşısına güzellik adına, yüzünü görürler

Şaşırırım; gönül kuşları arzuluyorsa senin ben daneni
Kurtulup gam ağından senin, neden uçmayı isterler?

Ayaklarına baş vermek yaraşan nazlı sevgili o
O sırdaş sevgili değil ki vuslatına erişme umudu beslerler

Düşünce ağa bir kuş, töreye uyar, yolarlar kanatlarını
"Bir daha uçup gitmesin ellerinden" derler

Her Mecnun'un işi değil ki Leyla'nın aşkı
Canlarıyla nazına feda olanlar, aşkına gönül verirler

Sana âşık olmak haram, o aldatan büyülü gözlerin
Kanlarını dökmez âşıklarının sadece, dökmeye de helal derler

Ne kutlu vuslat günleri, ne tatlı gönül derdinin hikâyesi
Sevgiliye söyleme fırsatı bulur da söylerler

Anlamazsın Sa'dî'nin halini sen; yok ki bir derdin senin
Dertliler ancak perişan halinin resmini bir parça bilirler

231

Kolay ayrılacak bir sevgili değilsin sen
Sıkılınca yerine başkası bulunacak sevgili değilsin sen

Öfkelenip kovsan da, gidilecek yol yok
Nereye gidilir ki yok başka güzel, en güzel sevgilisin sen

Vursan da kılıcınla acımadan, sonra da dönsen geri
Bir daha âşığın olurlar açtığında o güzel güzünü sen

Kendini yok etmek sevgili yolunda büyük iş gibi görülse de
Âşıklar katında, değer vermezler can vermeye

Sevgilimiz karşısında yaraşır; evrenin bütün güzelleri
Güzeller güzelisin sen, bağlasınlar hizmet kemeri

Güzelim diyemez güzel yüzü karşısında onun Ay bile
Herkes gider Ay'ı kınar, güzelim dese bile

Güzellik hükümdarlarının bir bakışla aldıkları ülke
Birkaç yıl çabalansa da, alınamaz kolaylıkla böyle

Güzellerin bakış okları yanlış hedefe gitmez asla
Bazıları zühtlerini siper yapıp korunsalar da

Sultan bağından meyve dermeye bahçıvan izin vermese de
Bıraksa da, düşünseler insanlar, dalsalar biraz seyre

Öyle kolay mı a Sa'dî erişmek Kâbe'ye?
Erişirler tehlikelerle dolu çöl yolunu alanlar göze

232

Mahmur gözlerin sabah uykudan uyanırlar
Her köşeye binlerce fitne, kargaşa salarlar

Nasıl oturup kalkmazlar insanlar seninle?
Yumuşak huyunla senden yaban hayvanları da kaçmazlar

Bakmak haram olsa da güzellerin yüzlerine
Helal değil ki yine de senden gözlerini alsınlar

Kölesiyim ben o servi ayaklının, inceliğiyle, güzelliğiyle
İnsanlar önünde başlarını yerlere koyarlar

Kendi kıymetini bilmezsin sen, derdi olanlara sor
Güzel yüzünün aşkına ne gözyaşları akıtırlar

Akıl, fikir kalmadı, sabır, tahammül kalmadı
Gözlerin, zülüflerin haddinden fazla alımlılar

Sakın öğüt verme bana, sakınganlık ile aşk
İki ayrı şeyler, bir arada asla bulunmazlar

Razı ol yazgının kararına Sa'dî
Akıllılar, asla güçlülerle savaşmazlar

233

Aşk yolunun yolcuları, sevgilinin diyarında korkmazlar
Dostun arzusuna tutsak olanlar, cefa gördüklerinde kaçmazlar

Dostun eteğine sarılıp umut bağlayanlar
Ondan el çektiklerinde kime asılırlar?

Göstermesen de yüzünü âşıklarına göstersen de
Alamazlar senden ârifler gözlerini sakınamazlar

Meyhaneler mahallesinde ara izimi, arayanlara söyle
Ben nerede, sakınganlar nerede baksınlar

Al bu sufî hırkasını da getir karşılığında şarap kadehini
İyi adlılıkla sarhoşluğu birbirine bulamazlar

Dostunu hoşnut et de sen, bırak başkalarını
Binlerce fitneyi isterlerse, bırak çıkarsınlar

Hayatımın amacı sensin, seninle barıştıysam eğer
Bütün dünya, yaraşır, birbiriyle bırak savaşsınlar

İstemez kimse benim kan paramı senden
Dost kanı dökmek helal, onun için döküyorlar

Yolumuz bizim acizlik yolu, hoşnutluk eşiği
Sabredemezler senden sonra seninle savaşanlar

234

Güneş dağların doruğundan vuruyor
Ay yüzlü parmağıyla kapıya vuruyor

O yay kaşlı, gamze okuyla
Her an yeni bir av vuruyor

Eli, pazısı öldürüyor zavallı âşığı
Sanmayın siz ki onu hançer vuruyor

Yasemin kokulu, servi boyuyla
Dağın yaban servisine laf vuruyor

Bir yüzüm, bir gözüm var aşkından onun
Bu mücevher saçıyor, o altın saçıyor

Aşka bir alın gerek çivi gibi sağlam
Bak sevgilisi başına taş vuruyor

Bal yüzlüler korkmazlar sineklerden
Bal alıyorlar onlar; sevgili iğnesini vuruyor

İnsafsızlık dost yüzüne kapıyı kapamak
Kapatıyorsun, o da başını kapına vuruyor

Sa'dî! Kalemin artık çelikten olsun senin
Bu ateşli sözler kamış kaleme ateş vuruyor

235

Âşık bülbül sazın tellerine vuruyor
Eli boş âşığın başına sevda yeli vuruyor

Göremiyorum sarayın dışında kimseyi ben
İçim, yüreğim sevgilime selam veriyor

Bir ateşim var yakıp duruyor tenimi
Seher yeli de gelip ona vuruyor

Görmese de denizin kıyısını suya düşen
Kurtulmak için elini, ayağını vuruyor

Damda bir sevgili var ki bir âşık
Başını böyle şiddetle duvara vuruyor

Merhem olur âşıklara kılıç yarası
Kılıcı çünkü bir sevgili vuruyor

Acırım bulanırsa elleri kanıma benim
O bir hükümdar, ellerini zavallıya vuruyor

Kuluyum, görsem o suçsuz yere öldürüyor
Razıyım, görsem hatasız vuruyor

Şükrederim görsem elbise gönderiyor
Şükrederim görsem sille vuruyor

Akıllılar derler ki; âşık olup çare düşünen
Yararı olmayan bir yola başvuruyor

Söyle bekçiye kırsın çengini sarhoşların
Bir telli de olsa, şarkıcımız teline hoş vuruyor

Duman ateşten çıkıyor, kan ise ölü tenden
Sa'dî bu yakan ahını yürek ateşinden vuruyor

236

Yoksulun sarayına komşu olan zenginler
Cömertlik yaparlar zaman zaman onu düşünseler

Sen ey güzellik zengini, yok ihtiyacın yoksullara
Haberin yok; onlar belki yaralılar, belki düşkünler

Sana ne; can verse de biri senin gamınla üzülse de?
Ne kadar öldürsen de âşıkların bölük bölükler

Ne olur kovma beni yabancıyız diye sana
Yakınlardan daha iyidir vefalı sevgililer

Kuluyuz biz o rintlerin, o âşıkların;
Sevgililerine aşk besler, nefislerini yererler

Kuşkusuz acı cevap da verir sevgilinin bal dudağı
İğnelerini de sokarlar, dudaklarından bal verenler

Gerçek âşıkları sen görmemişsin aşk meydanında be Sa'dî!
Başlarında kılıç, kullar gibi başlarını eğmişler

Değiller benim gibi, senin gibi onlar hakir, hırslı ve zavallı
Tekmelemişler iki evreni de ulu sultana yönelmişler

237

Böyle sevgili gerek, önce bakıyor; sevgilisi ne yapıyor
Arzusunu bırakıp o da sevgilisi gibi yapıyor

Sakın o kimselerden sakın, sevgilisini
Yâdların yanında şikâyet ediyor

Dostların yükünü zevkle çek; etek etek gülü
Sadece dikenin acısına katlanan kokluyor

Aşkın yuvası viranelerde
İyi adlılığın orada ne değeri oluyor?

Nefis arzularının tutsağı olma
Şehirde yaşayan köpeğin payı kemik oluyor

Her gece bir güzelin sevgilisi olmak
Uyandığın gün seni sarhoş ediyor

Âşıklar şehrinin kadısı bakar mısın:
Yaraşanı yapıyor; bir tek güzel ile yetiniyor

Aşk sultanın sarayı Sa'dî'nin gönlü
Aşk sultanının sarayına çok azı yol buluyor

238

Salın Tanrı aşkına da; meltem, çamı kökünden kazsın
At peçeni de; Rıdvan, cennette hurilerin kökünü kazsın

O yüzden, o büyüleyen beninden çek at ipek peçeni
Görünce yüzünü senin gök, yıldız benlerini kazsın

Ben gibi koca bir halk dökülmüş yüzüne kara zülüflerin gibi
Mahallene adım atacak kişi önce gönlünü canından kazsın

O kutlu güzel yüzün var ya, gülün ne kokusu ne rengi var
Söyle o kıskanç parmağına; nergis gözünü kazsın

Can ayağında gam dikeniyiz; mahallene yürüyoruz a gül yüzlü!
Kim düşünür gelip ayağımızdan dikeni neşter ile kazsın

Ay mı yüzün? Melek misin sen? Şeker mi dudağın yoksa
Çıkar ışıltılı tenini ortaya; felek, güneşi ikizler burcundan kazsın

Bir kez naz ile salınarak kırlara doğru gitsen
Kır kekliği hayranın olur, tavus diler ki şah kanadını kazsın

Kulun oldu ya Sa'dî senin, bırak tapsın yüzüne senin
Yanına çadır kuran, düşünür mü çadırını mahşere dek kazsın

239

Senin yüzünü gören bir daha kimseye bakmaz
Aşka doymaz, yaşamaya asla doydum diyemez

Bu edayla gelirsen, kimin önüne gelsen sen
Kılıçla da vursan yüzünü asla çevirmez

Öylesine arzuluyum ayaklarına kapanıp ölmek için
Yaşamayı bile gönlüm böyle arzu etmez

Uzun zaman geçer de bir dostu yad etmezsin sen
O bir an bile seni anmadan edemez

Kim izin verdi bilmem sana dök diye halkın kanını
Yapma sakın, bu senin yaptığını kimse böyle yapmaz

Kimseye vermezsen bir pay, bakışından yoksun bırakma kimseyi
Şekerci böyle bir zulmü sineğe bile yapmaz

İnlesene be Sa'dî, varsa gönlünde dostlarına aşkın
Kafesteki bülbül de böyle iniltileri yapmaz

240

Kul ne yapar da cefasına efendisinin tahammül etmez
Gönlü sıkılsa bile sevgilisinden, sevgisini eksik etmez

Aşkının yolunda senin kaybettik gönlümüzü de dinimizi de
İste bizden başımızı, canımızı, deliler bir an düşünmez

Büyü haram derler bu çağda, ancak
Gözün neler neler yaptı bak; Hârût, Babil'de bile göremez

Engin denizinde senin öylesine batmışım, haberim yok
Olmaya ki bu denizden beni kıyıya eriştirmez

Gitmem gül bağına ben kucağımda oldukça sen
Görse bülbül yüzünü, bir ömür gülü istemez

Sa'dî gibi sevgilisiyle hoşluklar yaşayanın
Aklına, hayaline hiç kimse, hiçbir şey gelmez

241

Bak; bu servi boylu nasıl salınıp gidiyor
Serviye bak; kırlara doğru gidiyor

Hiçbir servi bundan daha güzel salınamaz
Hoş değil bu; bizi bırakıp başkalarına dönüyor

Gerek yoktu kırlara, ovalara çıkmasına
Ayna var ya; isterse onda güzelliklerini seyrediyor

Yok haberi onun, kendi güzel yüzünden
Gitmiş de güzel ipeklere güzel resimler çiziyor

Daha ilk gün anladım ben; aşk
Kanları mübah görüyor, evleri yağmalıyor

Yok sabrın da bir yararı; baksana gözyaşı
Gizli sırları bir bir açığa çıkarıyor

Bırak olmayacaksa arzumuz bizim olmasın
Yetmez mi; bu halimizle bizim o muradına eriyor

Dökse de güzel sevgili âşığının kanını
Kötü yapıyor denemez ki, ne güzel yapıyor

A Sa'dî! Yok ki dayanmaktan başka çare
O sevgili hangi sitemi isterse, onu yapıyor

Oldukça tatlı canı teninde o sineğin
Kim helva yaparsa onun çevresinde dönüyor

242

Bak bu servi boylu sevgili ne güzel salınıyor
O görkemli, ay yüzlü sevgili ne güzel konuşuyor

Bak baygın gözlerine sevgilinin şuhluğuyla, güzelliğiyle
Aklı başında olanların canlarına kastediyor

Deliye döndürüyor akıllıları
Çevirip de başını peri gibi büyülüyor

Bırakıp bütün evreni bir tek ona bakıyoruz biz
O vefasız yüzünü duvarlara çeviriyor

Olmaz ki haberi akıllının dertlerinden âşıkların
Uykuya dalmış da, uyanıklar diye insanları kınıyor

Dayanamam ben güzel yüzlere asla
Sufi bile güzeller karşısında zavallıyım diyor

Zavallı güzellerin yüzlerini seyretmekten
Yüz kez tövbe etti de, yine bak seyrediyor

Demedim mi sana Sa'dî: "Gönül bağlama
Zülüf kıvrımlarına güzellerin!" Bak insanı nasıl yakalıyor

243

Zülfü onun bak nasıl da kıvrılıyor
Şehirde miskin değerini düşürüyor

Güzellik pazarında mücevherci olan akıl
Kızıl dudağından bir öpücüğe yüz can paha biçiyor

Alevlenince güzelliğinin güneşi
Ay, yüzünü perdelerde saklıyor

Vuslatını arzular dururum hep ben
O zalimse hep ayrılık niyeti kuruyor

Erişmek istiyorsan tatlı ağzına sevgilinin
Korkma sakın deme; huysuzluk yapıyor

Kirpik okları ve yay kaşları sevgilinin
Âşıkları bayramda kurban ediyor

Ne kadar vefa varsa yapıyorum ben
O, kimsenin yapamayacağı cefaları yapıyor

244

Sevgili bize vefasızlık yapıyor
Suçsuz yere bırakıp bizi gidiyor

Söndürdü can mumumu o vefasız
Başka yerleri gidip de ışıldatıyor

Akrabasına yabancı gibi davranıyor
Yabancılara bak; akrabalık yapıyor

Gerçekte arpa satar o taş kalpli sevgili
Gelip de bana buğday satıyor görünüyor

Rind, şarap tutkunu, pervasız sevgilim
Yanıma gelince benim sakınganlık yapıyor

Yetişin ne olur imdadıma ey Müslümanlar!
O sözünde durmayan sevgili vefasızlık yapıyor

Üzüntü tufanında onun parçalandı gemim
Yardım edeceğine bana, benden uzaklaşıyor

Onun bana reva gördüklerini
Feleğin çarkı insanlara reva görüyor

Tatlı sözlü Sa'dî şimdi aşk yolunda
Dudağından onun bir öpücük dileniyor

245

Baksana ona; sevgilisiz yaşıyor
Ölmezse, ayrılıktan ne sıkıntılar yaşıyor

Kararlıydım vermeyecektim aşka gönül ben
Ne yaparım ki? O servi boylu gönlümü kapıyor

Sevdalanıyorum servi boyuna onun ben
Taş yürekli acımasız, vefasızlık yapıyor

Yaşlılık karı çöküyor başıma bembeyaz
Gönlüm yine de genç bak; sevdalanıyor

Söylemezdim gönül maceramı kimselere ben
Neyleyim gözyaşım gönlüme tercümanlık yapıyor

Boşuna harcıyor gücünü, çabalıyor da
Göklere isyan edip yazgıyla savaşıyor

Yok ki aklın aşk ile pençeleşme gücü
Zavallı, güçsüzlüğüyle sadece sabrediyor

Görürüm yüzünü sevgilinin diye gözü Sa'dî'nin
Ağzı gibi inciler saçıp duruyor

Tatlı bir heyecan kuşkusuz var bu başta da;
Böyle tatlı tatlı sözler söyleyip duruyor

246

A sevgili! Karşında senin bütün güzeller sanki yoklar
Sevda kapında ayaklardaki toprak bütün ulular

Yanıp yakılmış aşkının ateşiyle senin bir şehir
Arzunla senin bir halk gam denizine batmışlar

Döktün bunca gönül erinin kanlarını a güzellik Kâbe'si!
Kim reva gördü ölmelerini, Harem güvercini bunlar?

Kâfirler ülkesinde taparlar puta da, haça da
Zülfün, yüzün senin İslâm diyarında haç ve putlar

Uğra bazı bazı gönlü yanıklar diyarına da
Dökülsün dillerinden sana övgüler dualar

Her kıvrımı dağınık zülüflerinin bir gönül zindanı
Demeyesin diye: "Kemendinin tutsakları çok azlar"

Yanaklarından asılan tüylerin gibi sözlerin dizgesi
Kırmızı gül üzerine saçılmış kapkara miskten yazılar

Çimenlikte alımlı servi, çam ağacı sessiz
Göstermezsen eğer sen güzel tenini, salınırlar

Şikâyet edemezsin bu güzellik hükümdarları elinden
Kimselere; çünkü onlar hem hasımlar hem kadılar

Kaçamazlar ki kulların hikmetinden, yok başka çareleri
Ne yapabilirler ki; öldürsen de, okşasan da, onlar kullar

Sevgili arzusunda olanlar ne yapabilirler ki
Hazine yılanla, gül dikenle, gam ise mutlulukla var

Söyleyemem gönül üzüntümü sana, mutluluklar içindeyken sen
Anlayamazsın ki yanık ciğerlilerin nasıl acıları var

Sırtında yükü olmayan, güçlü, zengin, gamsız nereden bilirsin
Gamını çeken zayıflar, cefa yükünü nasıl taşırlar?

Kaçmaz gerçek âşık aşk belasından Sa'dî!
Zayıflar, vefasızlar kınanmaktan korkar kaçarlar

247

Dostunla ol, evrendekiler sana düşman da olsalar
O merhem sana, başkaları zehir iğnelerini de soksalar

Zamanın bütün güzelleri senin karşında a güzel yüz!
Cansız kupkuru resimler gibi utangaçlar

Bir seher vakti salınarak gelsen bahçeye
Göürsün ırmak kıyısında serviyi kökünden kazırlar

Başkaları yanında zor olur sevgilinin sitemi, cefası
Güzellerin gerçek âşığı benden dinle; onlar ne tatlı cefalar

A sakıngan kişi! Gönül ehliysen eğer sen kapat gözlerini
Bunlar insanların gönüllerini kapmakla tanınırlar

Ya kapat yüzünü gözünü, görme güzelleri
Ya da bırak rezil rüsva etsinler aşkınla seni onlar

Esirgemem canımı ben, ama bu sandık sırlarının makamı
İstemem; sır sandığın bu zayıf gönlümü kırsınlar

Güzelliğin kimsede olmaz bu çağda, şiirim gibi benim
İşte ondan gözüm sende, şiirimi dinler bütün kulaklar

Kim görebilir, gerçek güzelliğini sevgilinin?
Bir tek onlar görürler, Sa'dî'nin gözüyle çünkü bakarlar

248

Gönül çelme, cilvelenme a sevgili! Bunlar akıllılar
Dostlar, düşmanlar her köşeden bakıyorlar

Sana gizli gizli bakmayan mı var!
Ben de onu yapıyorum, insanlar da onu yapıyorlar

Gözleri sende olanlar, sana bakanlar akıllılar
Başkalarına bakanlar, gözleri temiz olmayanlar

Dinleri için gam çekenler, dünyaları için üzülenler
Boşa çekerler, başkasının gamını yüzünün gamını tadanlar

Versene sâki meyhane şarabının testisini ben yoksula
Bu dünyadan gidenler, testicinin toprağı olacaklar

Yüzünü görmeyen göz, hiçbir şey görmemiştir ki
Yazık, yazık onlara, gafletlerde yaşıyorlar

Nereye gideceksin, kimden korkuyorsun ki sen
Herkes, her köşeden bak senin gelmeni bekliyorlar

Görünce seni coşan, yerlerinden sıçrayanlar
Ayrılıp gittiğinde, elbiselerini parçalarlar

Sa'dî! Cefayla aşk terk mi edilebilirmiş!
Kapıda otururum ben, evden eğer kovsalar

249

Burada bir şeker mi var da; bu kadar toplanmış sinek var?
Burada ilginç bir şey mi var da; bu kadar hevesliler var?

Arzunla peşinden ne kadar koşup durduk da
Sormadın bu değersizleri: "Peşimizde kimler var?"

A kervancı! Neden böyle hızlı sürersin kervanı?
Yavaş sür, bak; dağda tepede geri kalanlar var

Yüzlerce kandil yakılır bir tek alevle
Başkaları senden alır, bu ışık bir tek sende var

Gönlüm aşkınla dolu, dilim seninle, vefanla dolu
Başkalarının gönüllerinde yok, aşkın tek dillerinde var

Seni düşüne düşüne, gece uyuyamayanlar
Sabah gibi aydınlıklar, onlarda gerçek aşkın var

Seni görmeyi candan arzulamayanların
Yemin olsun, ne akılları ne yücelikleri var

Bilir misin kapıcıların bize nasıl cefa ederler?
Yazık yazık; bu kafeste papağanla birlikte karga var

Bahtım kutlu olsaydı, ben yanında olurdum senin
Uzaktan gönderiyorum duamı, umarım ulaştıran var

250

Cefa eden güzeller, vefa da ederler
Dert verdiklerine derman da verirler

Güzellik ülkesinin hükümdarları ava gittiklerinde
Bağlarlar avın ayağını da, açıp bir zaman da bırakırlar

Bir de dön ben yaralıya bak; çünkü cömert yiğitler
Zavallılara Allah rızasına olsa da bakarlar

Kovma ne olur âşıkları huzurundan; sana
Başlarını, altınlarını saçarlar, dua da ederler

Giderse gönlüm güzellere, kınama sakın beni
Bu bir günah sizin şehrinizde de işlerler

Ver o küçücük gonca ağzından bir öpücük ya da sat
Bu bir değerli varlık, bazen bağışlarlar bir zaman da satarlar

Hıta çocuğusun sen, hata yaparsan şaşılmaz sana
Doğruluktan ayrılmayanlar hata da yaparlar

Alırsan adımı ağzına, yok bundan bir korkum
Hükümdarlar hata yapar dilencinin adını da anarlar

Anmasa da adını o ay yüzlü, üzülme sakın Sa'dî!
Biz kim oluyoruz da umuyoruz; adımızı da anarlar?

251

Yüz çevirsen de sen âşıkların sana selam yollarlar
Böyledir töre her zaman; kullara cefa yaparlar

Bin kez yaralasa da aman vermeden âşık
Yaraşır mı ki âşıklar intikam peşinde koşarlar

İndirsen de kılıcını acımadan, geri dönüp gitsen de
Dönüp baktığında, âşıkların yine sana saygı duyarlar

Atma kemendini bana, bak zaten ağındayım senin
Yuları, gemi serkeş atların başına, ağzına vururlar

Taşla beni evcil güvercin gibi geri gelirim yine ben
Yaban kuşu değilim ki ayaklarıma bağ vururlar

Ne olur bir kez göz ucuyla bize de bak
Hükümdarlar zaman zaman kullara da bakarlar

Kim demiş güzelin yüzünü seyretmek haram diye
Helal olmaz ki bu seyri haram yaparlar

Sor bana, fetva vereyim sana; aşkın dininde
Yaraşır; senin yüzüne göz ayırmadan da bakarlar

Gonca ağızları yırtar seher yeli meltemi
Kızıl yakut dudakların ne zaman ki gülücük dağıtırlar

Doğunun da, batının da garipleri tanışınca seninle
Artık şaşırmam aşkınla kalır, şehrimizde yaşarlar

Yüz çevirmem senden artık ben; aşk töresine yaraşmaz
Sevgiliye dönerler de âşıklar kınayanlara bakmazlar

Canını bile esirgeme dostlarından Sa'dî!
Tamamına ermezse dostluk, dostluk adıyla anmazlar

252

Yaraşmaz ki güzeller kırlara gitsinler
Herkesi tanısınlar, her yere gitsinler

Kırlara gitmek helal, helal de
İnsafsızlık olmaz mı bizsiz gitsinler

Yaraşmaz; kapıp götürsünler insanların gönüllerini de
Kendileri istedikleri yere yalnız gitsinler

Kim kabul eder gül bahçesinin bahçıvanları
Bülbülün şakımasından öfkelenip gitsinler

Aşk feryatları yükselir Hıta'dan, bu baygın gözlüler
Hıta'ya bile gönül yağmalamaya gitseler

Bütün serviler eğilip bükülsünler de
O servi boylu sevgilinin karşısına gitsinler

Nice akıllılar aşk mahallesine benim gibi
Uyanık gelirler, tutkun âşık olup giderler

Merdiven dayar yükseliriz biz göklere
Güzeller isterlerse Süreyya'ya gitsinler

Bir tek Sa'dî batıp kalmadı bu aşk bataklığına
Sakınganlar da battı, deniz üstünde yürüyerek bile gitseler

253

Bir gece ululuk hareminde huzuru arzulayanlar
Binlerce susuz çölü bile kolaylıkla aşarlar

Çile çekme yoludur, can feda etme yolu aşk yolu
Güçlü âşık karşısında zavallı âşık nasıl çabalar

Işıltılı yüzüyle yıldız gibi dama gelirse o güzel sevgili
Bayram hilali gibi parmakla gösterirler onu insanlar

Kaçma yolları kapalı değil de, aşkının tutukluları
Nasıl, nereye çıkıp gidebilirler, aşk bağıyla bağlılar

Yok kanımdan daha değerli bir varlığım tenimde
Feda olsun, isterlerse kanıma sevgililer ellerini bulasınlar

Yoksa senin kabilende sevgiliden ayrı kalmak töre mi?
Yoksa senin şehrinde bağışlanmaz mı âşıklar?

Feda olsun bu can sana istiyorsan eğer canı
Kullar ne buyrulursa bir tek onu yaparlar

Bin tane servi erişemez doğrusu nazla yürümede
Boyuna senin, boylarıyla göklere bile uzansalar

Senin güzelliğin ve benim aşk hikâyeme
Bin Leyla, bin Mecnun gelse bir harf katamazlar

Öd ağacı gibi Sa'dî, ayrılık ateşiyle yanmadıkça
Güzel kokusundan kimseler paylarını alamazlar

254

Yıldızlar, gece karanlığında gözümüze gelirler
Güneş ışıldadığında nasıl göze gelirler?

Varlığın karşısında bütün güzeller bir hiçler
İnsanların gözlerine belki de güzel gelirler

Kaçarlar insanlar kasteden katilden can havliyle
Âşıkların, kılıcına senin istekleriyle gelirler

Sakın kınamayasın rintleri, âşıklarını
Yüzünü görünce senin mest olup aşka gelirler

Allah bilir; çıkarsan bir gün kırlara gezmek için
Âşıkların, kapıdan bacadan seni seyretmeye gelirler

Atıver eski elbiseni, kibrini, gururunu meyhaneye
O zaman âşıkların arzularına erişir, raksa gelirler

Bu riya kokan ikiyüzlü dervişlik elbisesini çıkar at
Bu yolda edepli olanlar tek yüzle gelirler

Cehennem ateşinden korkum yok; cennet sevdası bilmem ben
Nereye kurarsan çadırını, gönül âşıkları oraya gelirler

Ciğerlerine kan indirdi Sa'dî'nin, yürek ahı âşıkların
Ne güzel; o gün sevgililer evlerinden çıkıp kırlara gelirler

255

Neşen huzurun olamaz senin yok aşk ateşin baksana
Pişmemiş olanlardan duman çıkar sanma

Onun elinden gelen fark etmez olsun ne olursa
Bal gibi şerbet de olsa bizim için zehirli kılıç da olsa

Sevgilinin kokusunu taşır kokusu seher yelinin
Yel gibi ben de hoş koku için peşinden koşacağım sevgilinin

Geçip gidiyordu yanımdan bakıyordum göz ucuyla
Bakışını yakalarım diye, aldı beni benden baktım da

Sabrettim sabırsızlığımı, aşkımı gizlerim derken
Artık çamur ile kapatamadım güneşi ben

Aşk hükümdarının saldırdığı makamda
Yok aklın usta süvarileri kaçmasınlar dayansınlar da

Kim ulaştıracak bizim dileklerimizi onun makamına
Hoşnutluğumuz, hoşnut olman; hasta da etsen mutlu da

Geçmedi hiçbir gece ki aşk ateşinden söz etmesin Sa'dî
Sensiz nasıl sabah olacak? Yine gece geldi erişti

256

Bahar vakti bir zaman kırlara gitme arzum vardı
Her zaman yalnız olunmaz; iki de arkadaşım vardı

Resimlerle bezenmiş ipek gibi gördüm Şiraz toprağını
O ipekler üzerinde en güzel resimler vardı

Pars yurdunda Atabek'in kutlu gölgesinde güven vardı
Bahçelerdeki kuşların ötüşleriyle bir heyecan vardı

Şeker ağızlı bir güzel geçti birden önümüzden
Ne söylerim, söyleyemem ah nasıl güzelliği vardı

Allah bilir; ne gelincikte o incelik ne yaseminde
O koku, ne çam ağacında o boy o bos vardı

Baygın bakan gözlerinde Samirî'nin fitnesi vardı
Şeker emen dudağında İsa'nın dirilten nefesi vardı

Düşündüm durdum ben; o güzel, Ay mıydı, melek miydi?
Put gibi güzel teni, ay yüzü, melek çehresi vardı

Bir anda yağmaladı Sa'dî'nin de bütün evrenin de gönlünü
Nevruz günü ancak sultanın sofrasında öyle yağma vardı

257

Dostun elinden aldığın her şey zehir bile şeker olur
Dost olmayanın elinden şeker bile öldürücü ok olur

Eteğiyle gül de saçsa düşman yüzüne senin
Feleğin okundan de sapan taşından da beter olur

Çekseler sürme gibi sevgilinin ayak toprağını
Âşığın gözlerine güç olur, ışıltı olur

Vefalı olan âşık kılıç çektiğinde değerli sevgili
Tatlı canıyla kılıcına onun siper olur

Aman Tanrım! Alma canımı sevgiliden başkasının eliyle
Can verirken yetmez mi bana; sevgili gözümün önünde olur

İster can ver, ister zavallı başını eşiğine koy
Bütün bu yaptıkların dostun ayağında bir hiç olur

Baş koymuşuz senin yoluna, biliyorsun işte kılıç, işte taç
Ay yüzlünün vurduğu kılıç başımıza taç olur

Sevgilisi uğruna başını veren âşığa
O gün devlet günü, zafer günü olur

Biz ta ilk günden aşkımızda canımızdan geçmişiz
Canını değerli görenin yolunda tehlikeler olur

Aşk yolunda beladan korkan, ölümden üzüntü duyan
Akıllı o, mecnunluk başka bir şey olur

Yarı erginlere söylenemez ki aşk ateşi
Hamlar yanıkların azabından habersiz olur

A can sevgilim! Ne olur koru kırık gönlünü Sa'dî'nin
Bilirsin sen; yüreği yanıkların ahı derinlere işler olur

258

Hayatımda mutluluğum bir tek dün gece idi
O sevgilim, ay yüzlüm dün gece yanımda idi

Bakışlarından öyle sarhoş, aşkından öyle şaşkındım
Dünyam da, dinim de benim unutulup gitmiş idi

Kızıl, zevke boğan şaraptı demiyorum ben
Zehir bile o sevgilinin elinden bal idi

Bilemedim ben; zarafetinden, güzelliğinden;
Bu yasemin miydi, gümüş müydü, sevgilimin omuzu mu idi?

Cana can katan güzel yüzüne, sözüne
Bütün tenim göz kesilmiş, kulak kesilmiş idi

Bu gece sabah nasıl erişti bilmiyorum
Aklı başında uyanık olan ancak bunu bilir idi

Şaşırdı, yanlış okudu ezanı müezzin
Yoksa benim gibi o da şaşkın mı idi, sarhoş mu idi?

Anlattık biz hikâyeyi, düşman da, dost da duydu
Aşkımızın üzerindeki örtü de artık dayanamaz idi

Düşünde mi gördün yoksa onu sen Sa'dî?
Kes dilini bugün, sus; o dün geceydi ve düş idi

Olmaya ki yoksul bir hazine görsün
Hırsına yenik düşer de, sessiz kalamaz idi

259

Kimin yüzü böylesine güzel olur
Geçtiği her yerde, bütün gözler onda olur

A gül! Bağışla sen de bülbülün pervasızlığını
Nerede renk, koku olursa orada aşktan söz olur

Nefis bin yıl sonra toprağı testi olunca bile
Dudağını dudağına koyma arzusunda olur

Güzel yüzlü sevgililer her şehirde olur da
Ne senin gibi namuslu ne de güzel huylu olur

Ey güzelliğiyle bütün güzelleri geride bırakan
Zülüf çevgânının kıvrımına takılan top gibi çaresiz olur

Yazık olmaz mı böyle güzel zülüfleri düğümlemek?
Bırak salınıversin, kucakların misk kokulu olur

Sana gönül bağlamayan biri ben derim ki;
İnsan değil, ancak taştan bir ten ve yüz olur

Bir kez bile alamam gözümü senden ben
Gönlünü yitirmiş âşık her an gönlünün peşinde olur

Nefesimi rahat alıp veremem gönül sıkıntımdan ben
Halim, kuyunun dibine düşmüş inleyen gibi olur

Sa'dî! Teşekkür et sevgiline, cefasına katlan ve kes sesini
İyilerin ellerinden gelen her şey iyi olur

260

Ben ne saçsam ayaklarına da sana yaraşan olur
Yok değeri başımın ki diyeyim ayaklarına yaraşan olur

Ne kutlu her an yüzüne bakan yüze bir ömür
Bu arzum gerçek olmaz, ancak sen istersen olur

Ben zavallının teninde bir zerre bile yok sensiz
Bütün zerrelerim senin arzunla dolu olur

Yerleştin ya gönül tahtıma sen a salınan sevgilim!
Beğenmiyorum hiç kimseyi ki diyeyim senin yerine olur

Aşkına vefaya yemin, toprağımdan kerpiç de yapsalar
Yine de gönlümde bir tek senin sevdan, vefan olur

Bir tek arzumuz var, yolunda senin can vermek
Ölümden mi korkarız biz, varlığın varlığımız olur

Ben zavallı kelebek ey Çigil şehrinin mum ışıltılı güzeli!
Yansam da karşında, günah senin değil, benim olur

Şaşarım o akılsıza, görür seni de, hikâyeni duyar da
Bir ömür geçirir de sana ne sevdalanır, ne görme arzusu olur

Ne tatlı olur nağmeleri gönlü yanıkların dertlerinden
Hele o dert ki, ilacı sende, umudu sende olur

Bütün evrenin mülkü bir hiç Sa'dî'nin arzuları karşısında
Hükümdarlığı yeter ona bilse ki senin dilencin olur

261

Ya Rab! Dün gecenin sabahı ne kutlu sabah idi
Sevgili, aşkıyla öldürdüğünün başında idi

Gönülden bağlandığımız, sevdalandığımız o sevgili
Lütfuyla, iyilikleriyle bize keşke bir baksa idi

Anlatmam artık bundan sonra ayrılık acılarını
Sabır ağacının verdiği o meyve bir şeker idi

Bir yüzü var bilemez, söyleyemezsin neye benzer
Sanki yarısında o geceye gündüzden bir pencere açılmış idi

Desem ki bir aydı o, inanmaz, sözüme kimse
O bir bağdı, her ağacının dallarında birer Ay var idi

Ondan haberim olduğunda sanma ki
Kendimden, bütün evrenden haberim var idi

Sayarken onun güzelliklerini eriştim bir evrene ben
Gözümde o zaman iki evren bir hiç idi

Sandım ki; bir ben varım bir de o var; hayır, sil beni
Onun varlığında denilemez ki; başka biri var idi

Kınından çekilmiş kılıç gibi gamzeleri karşısında
Sabrım benim güçlü bir siper değil idi

Kapatamazsın artık gözlerini be Sa'dî!
Yağmaladılar artık gönlünü, birazcık sabrı kalmış idi

262

Kınamaz kimse seni ki; senden bize cefa gider
Mecnun Leyla'nın eşiğinden başka nereye gider

Feda olsam canına ben, üzülmem can verdim diye
Nice başlar aşk yolunda, sevda yolunda geçer gider

Dilencisi olsam ben senin mahallenin, şaşırma
Kârun bile gelse senin aşk meclisine, dilenci gider

Aşk okundan yaralanmışın başında ok olsa da
Geçerken önünden senin gözü arkada gider

Acırım ben ayaklarını yerlere koyarsan
Bu ayaklar gözlerim üzerine yaraşır, orada yürür gider

Hiçbir yerde ne konuşma ne dinleme hevesim var
Bir tek yerde hevesim var, orada adınız gelir gider

Ey uyanık kişi! Geçersen bir sarhoşun yanından
Kınama onu, bu onun isteği değil, yazgı böyle gider

Okçunun hedefi gibi yerimizde çakılmış kalmışız biz
Düşmanımız öyle biri değil ki oklarını atar da boşa gider

Ey aşk mahallesinin yabancısı olmayan! Sabırlı ol
Güzellerin cefaları bir tek tanıdıklarına gider

Atamıyorsun sevdasını başından a Sa'dî!
Ayağına senin cefa dikeni iyi gider

263

Doya doya seyredeyim, belki aşkı, sevgisi gönlümden gider
Öyle yerleşmiş ki gönlüme, sanmam ki çıkar da gider

Taştan bir yürek gerek veda yolunun başında
Dayanabilsin o gün ki; o gün mahfe geçer de gider

Özlem dolu gözlerimle seyrediyorum, gözyaşlarımı tutuyorum
Akıtırsam gözyaşlarımı kervan çamurlara çakılır gider

Uzaklaşınca gözümden sevgilinin yüzü, göremedim artık yolu
Aynı o göz gibi ki, karşısındaki ışık kararıp gider

Bu ağır dalgalar öylesine kırdı, geçirdi dayanma gücümü
Şaşırırım eğer görsem bir tahta parçası kıyıya erişir gider

Öldürülmem benim kolay, sevgilimin kahrı ve öfkesiyle
Zor olan şu: Katilim kanımı dökmeden çekip gider

Şaşırmam buna ben; böyle boylu boslu, gönül çelen yüzü görenin
Sabrı, tahammülü yıkılır, kazınır gider

Bilmiyorum bu şehirde senin tutsağın olmayan birini
Bir tek bu şehre gelip, seni gören anlamayan gafil gider

Bir ömür boyu aşka gönül vermemiş olan
Gelince yolunun başına senin, âşık olur gider

Göster yüzünü de, çek al sabrı gönlünden sufînin
İndirirsen perdeyi yüzünden, akıllının başından akıl gider

Sa'dî âşık olmazsa eğer, dünya malı neye yarar
Yazık olur görürsem ki bütün ömrü aşksız boşa gider

Bilmez vuslatın değerini ayrılıktan incinmemiş olan
Yorgun adam gibi eve varınca uykuya dalar gider

264

Gönül huzuru olmayan, kırlara seyre gitmez
Sevgilisiyle seyre çıkan, tek başına seyre gitmez

Evrenin mutluluk yeli esmez yaralı yüreğe
Aydınlık sabah erişmez ise, Yelda Gecesi geçip gitmez

Daracıktır bu evren aşka gönül verenlere
Ayağı aşk çamuruna batıp kalan, başka yere gitmez

Asla sevgili düşüncesi âşığın deli gönlünden
Güle, bahçeye ve kırları seyre gitmez

Aşkınla bir yürürüm çıplak ayakla dikenler üzerinde
İpek halılar üzerinde kimse öyle gitmez

Bahçede o güzel, gururlu, alımlı salınışla sülün kuşu
Senin güzel salınışın karşısında o da güzel gitmez

Sen ey aşk tahtı! Gidersen böyle Süleyman tahtı gibi üzerimizden
Böylesine zayıf bir âşık karınca ayak altında ezilir, gitmez

Bahçıvanlar geceler bülbüllerin şakımalarından ne yaparlar?
Gül mevsiminde bahçeden kavga çıkıp gitmez

Yayıldı bütün evrene sözlerim benim de kulağına erişmedi
Evet, evet senin olduğun yerde sözümüz bizim gitmez

Öğütle bizi senden vazgeçirmeyi düşünene söyle:
Aşığı kılıçla kovsun, âşık yumuşak sözle gitmez

A yağmacı âşık! Keşke ay yüzünü perdelesen
Bir halkın gönülleri yağmalanıp bu şehirden gitmez

Timsahların ağzından alırlar değerli mücevherleri
Canını düşünen denizlere dalıp gitmez

Taşı cefa yükünü de unutma sevgiliyi Sa'dî!
Vâmık'ın aşkı, Azrâ'ya cefayla yok olup gitmez

265

Evinde sevgilisi olan, çıkıp bahçeye gitmez
Gönül huzuruyla yaşayan, perişan olup gitmez

Eteğine aşk dikeni dolanmış olan
Gönülden isteyerek gül bahçesine gitmez

Kıble yolculuğu çok uzun olur, sevgilisiyle birlikte olan
Manalar kıblesine yönelmiş âşık, çöllere düşüp gitmez

Getirseler de bütün anahtarlarını cennetin
Âşığın canı, Rıdvan'ın cennet bağına gitmez

Kendinden geçirirse bir gün seni gerçeğin kokusu
Gönlün istemez, gül, reyhan ve laleye gitmez

Sevgilinin yaşadığı yeri yurdu bilen
Nasıl olur laf eder de, göğsü oklara siper olup gitmez

Özü âşık olan kişi, gitse de başı sevgilinin yolunda
Başından sevgiliye vefa sözü uçup gitmez

Aşka tutsak gönle şöyle demek gerek:
"Git be adam! Bu dert derman ile gitmez"

Kınamayla silemezler yüreğimizdeki aşkı bizim
Taşa işlenmiş bu nakışlar, tufanla çekilip gitmez

Aşkı görmek istemiyordu akıl, ne var ki;
Hiçbir düzenbaz yok ki eninde sonunda zindana gitmez

Bütün gece aşkının üzüntülerini söylesen dursan da Sa'dî
Geçe geçer gider de, sözlerin bitmez, gitmez

266

Bu kusur eski kusurum, bir türlü kafamdan gitmez
Benim hayatım sevgilisiz, şarapsız bir türlü gitmez

Sevgiline sabret deme bana, bırak kınama inadını
Bu aşk, bu sabırsızlık insanın hamurunda, çıkıp gitmez

Ev sahibine alışmış evcil kuş, taşlasan da
O evden başka bir yere asla çıkıp gitmez

Ağlayan gözlerime şaşırıyorsun sen
Şaşılacak şey; bunca gamla gözlerden kan akıp gitmez

Dönmem asla ben tutup gittiğim bu yoldan
Erişsem de muradıma, erişmesem de ben bu düşünce gitmez

Bir bakayım da döneyim ona dedim ben
Dedi: "Bu sokağımızdan yol bir yere çıkıp gitmez"

Üzmez bizi sitemi, sevgisizliği sevgiliden ayrılmayan bekçi kadar
Kara bir bulut gibi Ay'ın önünden bir türlü çekip gitmez

Ey âşıkların kıblesi, ey sevgili, Şiraz'ı birbirine katan güzel
Seni görüp de âşık olmadan kimse gitmez

Üzüntü kılıcının yaraları sabırla, akılla
Nice derman sürdük de iyileşip gitmez

Dünyayı da, seyrini de, nimetlerini de terk ettik
Sevdan bir nakış, taşa işlenmiş, silinip de gitmez

Bilmem ben bu evrende bir yer ki, oraya
Benim sözlerim ve senin güzelliğinden haber gitmez

A dostum, "Gitme güzellerin ardından Sa'dî!" dedin sen
Neden böyle dersin sen; sinek, şekeri asla bırakıp gitmez

267

Servi boylu sevgilim çıkmış, kırlara gidiyor
Gidişine bak; nasıl da salınarak gidiyor

Bak bakalım; hangi bağ ondan daha süslü
Neşelenmek için sevgili o bağa gidiyor

Gidiyor yolda, basıyor ayaklarını toprak zerrelerine
Ölüler diyorlar ki: "Mesih üzerimizden geçip gidiyor"

Bilseydi eğer gittiğinde başımıza neler geleceğini
Yapar mıydı hiç böyle; bizleri terk edip de gidiyor

Haber sal âşıklara: Kapatsınlar gözlerini!
O peri tenli güzel gönül yağmalamaya gidiyor

Şehirde kadın erkek kimi gördüyse
Kaptı gönüllerini şimdi bak kırlara gidiyor

Kıskanıyorlar baksana Güneş de servi de
Kendilerinden ışıltılı servi boylu bir güneş gidiyor

Öyle yeşil, öyle rengârenk çiçekle bezeli ki bağ
İnsan sanki ipek sergiler üzerinden geçip de gidiyor

Yok ki aklın aşk ile pençeleşme gücü
Tek çaresi zavallının, aşk ile iyi geçinip gidiyor

Gönlünü feda ettin aşkı yolunda onun Sa'dî, geçti de gitti
Canın da belki şimdi yine onun yolunda gidiyor

268

Yavaş sür kervancı kervanı, kervanda sevgilim gidiyor
Bir tek gönlüm kalmıştı benim, o da sevgilimle gidiyor

Kaldım ondan uzaklarda, zavallıyım onsuz yaralıyım ben
Yokluğunda sanki acısı, kemiklerime kadar gidiyor

Saklarım içimdeki yaraları hileyle, büyüyle dedim
Saklı kalmıyor ki; kanı akıp gözlerimden gidiyor

İyi bak mahfeye, hızlı sürme kervanı kervancı
Aşkından o servi boylunun sanki canım gidiyor

Gururla salınarak gidiyor o, ayrılık zehri yudumluyorum ben
Sorma artık benden nişan, gönül nişanım onunla gidiyor

Bıraktı beni gitti o gururlu sevgilim, zehir etti hayatımı
Köz dolu bir ateşliğim ben, dumanım başımdan gidiyor

Onca zulmetse de, onca vefasız olsa da o
Hatıraları içimde de, dilimde de akıp gidiyor

Dön gel de kur tahtını gözlerim üzerine a nazlı sevgili!
Bak, göklere yerlerden ne kavgalar, ne feryatlar gidiyor

Uyku nedir bilmem, dinlemem öğüt kimseden
İsteyerek gitmiyorum bu yoldan dizginim elimden gidiyor

"Ağlasam deve çamurda kalıncaya dek eşek gibi" dedim
Bunu da yapıp incitemem ki ben sevgilim kervanda gidiyor

Vuslatına sabretmek, benim için sevgiliyi terk etmek
Olmasa da benim işim, çarem bu, böyle gidiyor

Can çıkıp giderken tenden, herkes bir söz söyler de
Ben kendi gözümle gördüm, baktım canım gidiyor

Sa'dî! Bizim elimizden çığlık yaraşır mıydı a vefasız!
Dayanamam ben cefaya, işim çığlıkla yoluna gidiyor

269

Arzuladıklarım benim, çok zor nasibim olur
Arzularıma ermede bütün ömrüm yok olur

Erdeminle çıkıp gelmezsen sen, gitmemiz işe yaramaz
Sana erişmek için başımız bile ayak olur

Sıçradı güzellik kıvılcımı, yaktı bir halkın harmanını
Bunca ateşe baktı da demedi: "Ah dumanı göklere gider olur"

A güneşin aydınlık yüzü! Var mı sana bir ziyanı
Esirgemezsen ışığını kapımız, bacamız ışıldar olur

Aşk ile bir kez baksan bize doğru
Aşk kimyasıyla gözlerinin gümüş tenimiz altın olur

Aklını, fikrini yağmaladı götürdü aşk akıllının
Duymadım ben ömrümde; şahin, güvercinin avı olur

Bu güzel yüzünle bir kez daha cilveyle geçersen
Sakınganların töresi kalenderin dini olur

Tutmasın kimse elinden diye çamura saplanan
Çabaladıkça ayağı daha derinlere batar olur

Canlanınca yüreklerimizde sevgilinin hayali
Gönlümüzdeki yâdlar, putlar gibi kırılır olur

Her yere yansır aşk güneşinin ışıltıları da
Bütün taşlar nereden aşk ışıltısıyla mücevher olur

Can kulağıyla Sa'dî'nin defterindeki şiirlerini dinleyene
Vaizlerin sözleri artık ıslak def gibi anlamsız olur

270

Yüreğim her an göğsümde korkudan kan olur
Sonunda bu aşkımın sonu benim nasıl olur?

Yok gönlümün huzuru da ona öğüt vereyim ben
Dinler, akıllı olur da öğütlerim ona kılavuz olur

Sevgili kulübemin kapısından kolayca içeri giren değil
Aşk o söz değil ki gönülden çıkar gider olur

Ferhad gibiyim, yok Şirin'in dudağından başka arzum
Sıkıntılarım onun aşkından Bîsutun Dağı kadar olsa da olur

Dinmez bir an gözlerimin yaşı, her an akar durur benim
Gözyaşlarım cıva gibi, şaşılacak şey yok hep hareketli olur

Sakın kınama beni a dostum sakın ha
Bu aşk derdi kınarsan, daha artık olur

Gözümden başka dostu görmedim ben ki çabalıyordu:
Belki sararıp solmuş yüzüm kanlı yaşlarla lale kızılı olur

Gönül duvarım inat taşıyla yerlere serildi
Akıl sarayının varlığı işte şimdi yağmalanmış olur

Yüzünün güzelliği aklı yıkıp aşkı tahta oturtunca
Korkarım ki Sa'dî'nin yüreğindeki aşk mecnunluk olur

271

Bahtımız yar olsa da, sevgiliyle düşüncemiz aynı olsa
Duyunca bunu kıskanç kişi ok gibi yüreğine saplanır olsa

Dök kanımı, gel geç mezar toprağımın üzerinden
Bütün bu sıkıntılarım, dertlerim geçişinle keşke azalmış olsa

Bahar çağında eğlenmek onlara yaraşır;
Bahçeye âşık olan kişi için gül de diken de aynı olsa

Be iflas etmiş kişi! Kafandaki hazine sevdası
Ne yaparsın bir gün gelip yokluğuna sebep olsa

Sa'dî, bu kemende deliliğinden takılıp düştü
Bir daha bu kemende düşmese, akıllı insan olsa

272

Başkalarının gönüllerine de sevgili taht kuruyor
Gün geçtikçe gözümüze daha güzel görünüyor

Bilir misin aşk nedir? Bir hükümdar o, her yere otak kuruyor
Orası gönül arzusuyla onun ülkesi oluyor

Başkalarına aşkın sitem şarabı acı geliyor
Sevgili elinden yudumluyoruz, bize şeker gibi geliyor

Bırak canı bir tarafa ver canı, al sevgili yârî kucağına
Kucağına almak için sevgiliyi can vermen gerekiyor

Asla yoktu kafamda sevda düşüncem benim
Düşünce fil bile tuzağa yenilmiş oluyor

Neşe katar bu yakıp kavuran aşk her an neşeme
İçim yanıp yakılsa da, dünyamı ışıldatıyor

Sanmayasın başkalarıyla gönlüm hoş diye
Dışım insanlarla, içim sadece sevgilimle oluyor

Gönlüm, "Sakın açma sırlarını başkalarına" diyor da
Yine bakıyorum; sırlarım evrende defterlere yazılıyor

Aşk gözyaşları ellerine, harflerine dökülüyor Sa'dî'nin
Ondan işte şiirindeki sözler böyle canlı, tatlı oluyor

Tatlı, büyüleyen söz yanık yürekten kopar gelir
Alevlenince öd ağacı evrene hoş koku salıyor

273

Hafta geçti ömrümüzden, on gün geçip gitti
Mutluluk gül bağından bir tek vefa kokusu erişmedi

Beni terk eden, cefa eden, bir hiçe satan sevgiliyi
Koskoca evrende kimse benden alıp götüremedi

Bırakın söylesin sevgili evrendeki en acı sözleri
O tatlı ağzından her söz, tatlı, ince ve lezzetli

Dikenden korksam, gül doldurmam ben eteğimi
Arzular, timsahın ağzında da olsa bir gün erişilmeli

Gitme be sevgili! Sensiz yaşayamayız biz
Kesme bağlarını bizden, bırakamayız seni biz

Kendi keyfim için seni terk edip gidemem ben
Kendisine dönüp bakamaz asla seni gören

Aferin demen, sövgü duymam kolay bana
Seninle konuşmuş olurum ne güzel bu yolla

Söylemeyeyim diye gönül üzüntümü çok çabaladım
Sonunda tükendi gücüm, ağzıma geldi canım

Ne olur ey çalgıcı, çalma artık uşşak makamından
Nice çalacaksın perdelerimi parçalayan bu makamdan?

Dudağına susamışlar can verdiler a hayat çeşmesi!
Daha ne kadar balık gibi toprakta çırpınacaklardı ki

Kulak ver Sa'dî'nin sözüne, sen çok da güzelsin
Onun inci sözlerini takarsan kulağına daha güzelsin

274

Nasıl bir servi o öyle, boyunu gösteriyor?
Gönülleri bir bir nasıl kapıp götürüyor?

Kim doğurdu bu sevimli güzel yüzü bilmem?
Bu yüz yüzünden ne maceralar olur bilmem?

Yüz kez eğer güneşe bakar gibi baksam ona
Işıltısından yaşlar dolar göz yuvalarıma

Yok bizim çağımızda onun gibi biri
Korkarım bize de verdiği sözde de vefasız biri

Sevgilinin gönlü rahat, huzuru yerinde
Ona her gün artan aşkımız, sevgimiz bizim de

Anlatılamaz ki sevgilinin aşkı
Söyleyeceksen, bulmalısın sen bir dert ortağı

Sor sen gecenin uzunluğunu uykusuz kalanlara
Uykulu gözlere gece görünür çok kısa

Yok benim kaçacak ayağım onun elinden
İster bağlasın ayağımı, ister açsın kemendinden

Bırak düşsün, sürünsün yerlerde
Güçlülerle pençeleşen güçsüzler de

Sa'dî'nin kanını boş yere dökmek nasıl yaraşır?
Sevgilinin arzusu buysa hem de nasıl yaraşır

275

Demedim mi; oruçlu günler uzun sürmez
Sıkıntılı günler geçer, uzun sürmez

Zorlukların ardından üzülme, kolaylıklar gelir
Ne var ki insanın sabırlı olması gerekir

Bayram bizden yüzünü ne kadar saklayabilir?
Neredeyse hilal ışıltılı yüzünü gösterir

Neden kilitlersin bahçenin kapısını?
Mutlu olsun gönüller aç da kapısını

Öd ağacı yaksınlar kullara söyle
Misk dağıtsın cariyeye söyle

Sanıyorum servi boylu sevgili
Kutlu olsun diyerek girer içeri şimdi

Süvariler halkaları topladılar meydanda
O cilveli güzel gönül topluyor hala meydanda

Başlarsa mecliste sevgili söze
Kısa kessin şarkısını şarkıcıya söyle

Sığmaz sevgilinin meclisine şiir
Sa'dî'nin şiiriyse, yaraşır o zaman o şiir

276

Güzelliğini sevgilimin hiçbir şey artırmıyor
Bir tek kusuru var; sevgilisine vefa göstermiyor

Bir tadı var ki ıslak dudaklarının
Konuşmaya başlayınca tadı dillere sığmıyor

Özlemle bakınca gözünün ucuyla sevgili
Üzüntü dolu gözlerinden âşığın kan akıyor

Gel be sevgilim! Her an adın aklımda fikrimde
Suyu anıp durmak susuzluğu azdırıyor

Bekliyor bütün evren yüzünü göstermeni
Ama görünmen senin fitneler çıkarıyor

Gideceksen eğer gitmeden önce dök kanımı
Akıtmazsan bak; aka aka gözümden kanım canım çıkıyor

Beklerken seni akıttığım yaşlar gözyaşına benzemez
Sanki bir çeşme o gözler, gözede su kaynıyor

Ulu katından istekleri olur herkesin ayrı ayrı
Kulunuz senden sadece seni istiyor

Gönderme bana şekeri asık suratlı hizmetçinle
Kendi elinle ver de tek; zehir versen yaraşıyor

Kâbe gibi değerlisin ta yaradılıştan sen
Sana erişmeyi arzulayan bütün evreni dolaşıyor

Aklımın ucundan geçmezdi benim; aşkın bilek gücü
Aklın dizginini elinden kapıp da gidiyor

Demedim mi sana bakma güzellere Sa'dî
Terk etmezsen güzelleri dayanman gerekiyor

İsterse biri bu şehirde güzelleri görmemeyi
Çamurla evinin kapısını sıvaması gerekiyor

277

Girince o kapımızdan sen, yine bahtımız açılır
Kutlu yüzünü görünce, devlet kapısı açılır

Feleğin yaşlı babası çok sabretmeli
Evrenin anası, senin gibi birini doğurur belki

Bu senin inceliğin, bütün gönülleri kapar götürür
Bu senin ışıltılı yüzün, bütün üzüntüleri siler götürür

Kucağında uyuklayan gömleği kıskanırım ben
Tenine sürülen miske öfkelenirim ben

Açıp ağzını konuşsan, şeker kamışı o tadıyla
Parmaklarını ısırır o tatlı sözleri duyunca

Olmasa da bu dünyada, öteki dünyada bir şeyim
Başka bir şey gerekmez, sen varsın ya, var her şeyim

Ne sıkıntılar çektim, aşkına eriştim sonra
Sevgiliye tahammül etmeyen, vefa gösteremez ona

Gösterdim ben kaşının hilalini herkese
Taze Ay'ı görenler gösterirler herkese

Helal olsa da bütün evrenin kanını dökmen
Yaraşmaz evrende bir tek seni seçenin kanını dökmen

Sevgiliyi görmesin diye âşığın gözü kapatılamaz
Güle şakımasın diye bülbülün ayağı bağlanamaz

Sa'dî! Güzeli seyretmek haram değil de
Gönlünü kapar götürür bir kez bakınca bile

278

Senin gibi bir servi boylu gerek ki bahçeyi süslesin
Olmasa bile hiçbir bahçede yaraşır, sen yetersin

Akıl kabul etmez, düşünceye sığmaz:
İnsanoğlunun soyundan peri çocuğu gelsin

Öyle aldı götürdü ki kızıl yakut dudağın âşık gönülleri
Şimdi artık kalmadı bir gönül ki alıp da götüresin

Herkesin bir sevdası, bir arzusu var
Buyruğunun kuluyum sevgilimin, buyruk versin

Gitse bile başım nakışlı ayakları altında
Benim için kolay bu da, korkarım elini kanıma sürmesin

Dünyayı neylerim ben yaşarsam sevgilisiz?
Gönül huzursuz ise dünya neye yarar sevgilisiz?

Sevgilinin kapısına halka gibi vurulan başlar var bu sevdada
Kimin bahtı kutlu, kime açılır kapı diye burada

Gözlerinden yaşı Mecnun'un sel gibi akmadıkça
Korkarım Leyla bir daha dönüp gelmesin vefa yurduna

Bağışlamaz o isyankâr taş yürekli sevgiliyi, yüreği yaralıyı
Döner belki öldükten sonra sevgili, öldürdüğünü görür yanar canı

Getir şarabı sâki de, al mutluluk payını bu dünyadan
Bak bu hayat kalmayacak, tükenecek bu zaman

Sa'dî! Diyorlar bak: "Sen neden bu aşktan sakınmazsın"
Sarhoşum ben, bu yolda akıllı biri gerek ki sakınsın

279

Ayrılık için bir yürek gerek taştan yumuşak olmayan
Bir gönlüm var benim aşkın yüküne bile dayanamayan

En vefasız olsan da sen, dua ederim sana ben
Gel, gel de bak; sövsen de bana sensin yaraşan

Bütün evrendekiler alsalar da gönül karşılığı seni
Canım karşılığında alırım da çıkamaz daha artıran

Al canımı istediğin gibi, kul yapamaz
Başka bir şeyi efendisinin buyruğundan

Bir tek yaşayan gönüller sevdanla mutlu olmazlar
Ölüleri bile meltemin senin huzurlara boğan

Sorma sakın aşkınla öldürdüğüne, "Nasılsın" diye
Kim görürse görsün onu, olmaz ki gönlü yanmayan

Senin gibi bir ciğer paresi olsun isteyen baba
Bilemez ki senden sonra hangi fitne olur doğan

Kapatma sakın be varlıklı kişi kapıyı yoksullara
Kapatırsan kapıyı sen, Tanrı olur kapıyı açan

Helal sana sevdam Sa'dî'nin kanı eğer istiyorsan
Sonsuza dek sen yaşa yeter, benim hayatımdan zaten az kalan

280

Uyuma sakın güzelim, uyursan, düşünde
Görürsün güzel yüzünü de, uykun kaçar gider

Hepsi bu kadardı sabrının, dayanma gücün buydu
Artık erteleme beni, bu ömür birden geçer gider

Hangi armağan dostları görmekten daha güzel?
Gerekmez başkası, sen kendin gel, başkası çeker gider

Güzellerle dolu olsa da bu evren baştanbaşa
Gelince görkemiyle güneş, yıldız görünmeden gider

El çekti seni süsleyen meşşata senden
Sen güneşi süslemekten utanır da gider

Göremezsin evrende benim sevgilim gibi birini
Bize düşmanlık edene dostluğumuz artarak gider

Bir tek yaşayan gönüller sevdanla mutlu olmazlar
Ölüleri bile meltemin senin huzurlara boğar gider

Sana erişme yolunda esirgememem sen hiçbir şey
Gönül neymiş, can neymiş bu yolda hepsi sana kurban gider

Aşkın dertlisi "neden"e, "niçin"e aldırmaz
Bir tek dostun buyruğuna boyun eğer gider

Erişirse alevli yürek ahı Sa'dî'nin, dostun dergâhına
Dostu bırak, düşman bile yüreği yanar, onu bağışlar gider

281

Umutluyum öyle ki düğümlenmiş işin çözülür gelir
Vuslat günleri tükendi ya, ayrılık da biter, yâr gelir

Doymam ki ben sana, çatsan bile kaşlarını
Tatlı ağızdan acı söz bile şeker gibi gelir

İnadına düşmanın a dostum! Bir gölge et başıma
Gözleri görmeyen fare istemez hiç: güneş doğar da gelir

Kapıp götürdü elimden gül sevgilimi ters fırtına
Umudum var ayağımdaki diken çıkar, neşem yine gelir

Hayatım varsa, kalmaz bu gam da, bu özlem de
Ölmez ise eğer bülbül, gül ağacı da meyveye gelir

Öylesine dolusun ki hayalimde her an
Harcasam da bütün gücümü, kendim aklıma zor gelir

Bin kez senin adına çıktı kura da, bir kez çıkıp gelmedin
Bilmiyorum ben rahmet ayeti kimin adına çıkar gelir
Bir gün senin elinden kaçıp dağa çıkmalı Sa'dî
Öylesine ağlar ki gözyaşı seli dağın beline gelir

282

Ne zaman o sevgilinin yüzünü görme arzusu gelir
Bülbül gibi inim inim inleme arzusu gelir

Kızıl yakut dudağından söz edince halk içinde
Gözlerimden yakut kızılı yaşlar akar, eteğime gelir

Görünce lalenin rengini aklıma sevgilimin yüzü gelir
Çimenin çizgilerinden aklıma sevgilimin yüz hatları gelir

Erişir mi elime bir gül senin yüzün gibi güzel, nereden?
Bin yıl geçer de umma böyle bir bahar gelir

Alçaklar yer hep bağından onun meyveleri de bana
Gül yüzünün bahçesinden hep diken pay gelir

Bekleme sonunda ayrılık olmayan vuslatı
Kuşkusuz her sarhoşluktan sonra mahmurluk gelir

Ayırdı beni felek dostlarımdan, attı bir köşeye
Razıyım ben bir melteme, o dost diyarından gelir

Sevgiliden ayrılık kökünden kazır götürür sabrı
Vuslat baharı goncasından bilmem ne zaman meyve gelir

A gönül! Acı olsa da sabrın kökü
Vuslat umuduna bağlı ya tatlı gelir

Bu sıkıntılardan sonra vuslat umudum var benim
Aydınlık sabah geceden, panzehir yılandan gelir

Bu savaşçı felekten nice cefa okları
Sıçrayıp da akıllıların yüreklerine gelir

Uğrarsan bana eğer hayat gibi hoş nefeslisin sen
Uğradığın o an bana hayat gibi gelir

Sa'dî için bu evrende gönül vermiş bir kulluk
Dışında hükümdarlık da olsa utanç gelir

283

Sarhoş gelirsen sen, evrenden heyecan yükselir
Varlık toprağımız üzerinde yokluk tozları yükselir

Bir ışıltı düşse yüzünden gönlümün köşesine
Halvete çekilen canın ahı, Harem'den yükselir

Bir demet gül gibi sun umudu âşıkların canına
Üzüntü yolu yolcularının ayaklarından diken çıkar yükselir

Bir gün seninle olup ererim muradıma dedin
Erişemedin o arzuma, korkarım son nefesim çıkar yükselir

Çaresiz âşık oluverdim, bile bile baştan ben
Aşk oyunu tohumundan pişmanlık dalı yükselir

"Bu sevda, bu inleyiş ne zamana dek?" der dostlar
Sevda, aşktan doğar, inilti üzüntüden yükselir

Gitti elden gönül, sabır, bilgi; biz ve canımız kaldık
Üzüntü, aşkının üzüntüsüyse eğer can da çıkar yükselir

Her an ateşiyle aşkının öylesine inler ki Sa'dî
Yakıp kavuran şiirinden kaleminden duman yükselir

284

Kim lale yanaklılar mahallesine aşk ile gelir
Umu kalmaz ki artık onun aklı başına gelir

Artık yuvasını göremeyecek olan güvercini
Yazgı alır götürür de, kartalın pençesine gelir

Bilmem ki ben; o cilveli kaşın nasıl bir mihrap?
Zındık bile görür görmez, namaza gelir

Ne ulu bir makam burası, ne kutlu kişi o;
Her an kapısından senin gibi bir güzel gelir

Asmam suratımı yüz kez acı cevap da versen
Acı bile senin ağzından, tatlı, gönül okşar gelir

Gel, gel de; gör sararmış yüzümü, oku aşk üzüntülerimi
Anlatırsam eğer sana, uzun uzun hikâyeler gelir

Hıçkırıklarım yürek ateşimden, inleyişim derdimden
Diğer sözler gibi değil bunlar, onlar mecaz gibi gelir

Toprak yerine ayaklarını gözlerine koy Sa'dî'nin
Senin gibi kıymetli olan, naz ile gelir

285

Şeker yüklü bir kervan Mısır'dan Şiraz'a gelir
Duysak eğer uzaklardaki sevgilimiz geri gelir

Dönsün sevgili de, kanımı isterse eğer yaraşır
Koşarım sana bir güvercin gibi, o da şahine doğru uçarak gelir

Adım, sanım, dinim, gönlüm bırak çıkıp gitsinler
Ne ki bunlar canından geçmiş âşığın gözüne gelir

Ben istiyordum yürekten bu taşı bir ömür boyu da
Kırılsın bu kafes de ruhumdaki kuş belki uçar gelir

Bu canıma konmuş ciğer yakan yarayı
Dağın ortasına koysan, taş dile gelir

Gördüğüm gün seni ben dedim:
Böyle güzel yüzden kuşkusuz naz gelir

Aklın alacağı, düşünceye sığacak şey
Sevgilim benim herkesten güzel, seçilir gelir

Döner de basarsan ayaklarını Sa'dî'nin gözlerine
Gam değil; değer verdiği için sevgili, ayağı gözüme gelir

286

O vefasız dönüp de belki bir gün sözüne gelir
Sanki âşığın tenine o an taze bir can gelir

Evrenin bütün gecelerini gündüze çevirir doğuşu onun
O zaman ki; sabah gibi o sevgilinin gözü bir kez ufuklara gelir

Her üzüntüden bir kurtuluş neşesi olur da, korkarım ben
Önce öldürür beni zehir de, sonra bana panzehir gelir

Kulluk yapmadık biz hiç, umuyoruz yine de;
Güzel huyundan, iyiliğinden onun yine efendilik gelir

Toplasalar evrendeki bütün güzellerin resimlerini
Güzeller güzeli resmin o kitabın en başında gelir

Başkası hep iyilik yapsa da bana, ben cimrilik sayarım
Sen yakıp kavursan da beni, bana hoş gelir

Servi o yüzden bir yerde kök salmış da kalmış
Seninle birlikte yürüse, çirkin ayağından utanarak gelir

Sensiz seher yeli yarama dokunup geçse
Ateşlikte köz üstündeki alev gibi yakar gelir

Öldürmezse ayrılık özlemin beni, vuslatına can veririm ben
Bu aşk kumarında kazanan sen oldun, taşın tek de çift de gelir

Sa'dî! Canını aşk yolunda feda etmeyen kişi
Sanma ki âşıklar halkasına yaraşır da gelir

287

Arzularımla benim sanmam bütün güzellikleri onun dile gelir
Yüz kitap yazsam da, bu aşkın hikâyesi yine fazla gelir

Tatlı canımsın benim sen, istemeyerek ayrıldın tenimden
A canım dön gel tenime, yoksa tenime usanç gelir

Öylesine kınandım, öylesine sıkıntılar çektim ki ben
Her birinden söz etsem, uzun destanlar akar gelir

Yar ile görüşme arzulayanda söz sevdası olmaz
Gül bahçeye geldiğinde, bülbül dile gelir

Neye yarar, Fırat'ın suyu susuz insan can verdikten sonra?
Neye yarar, Mecnun yok olur da, Leyla çıkıp meydana gelir?

Seni o yüzden severim ben; gül, misk kokundan
Öyle sarhoşum ki; sanki sevgilimin kokusu gelir

Melteme dedim ben: "Sen sevgilimin diyarından geliyorsun
Onun diyarından meltem esince, amber saçarak gelir"

İnliyorsa sabrı tükenmiş biri, senin yüzünden inliyor
Bilmiyor muydun sen; ateş salınca, duman çıkar gelir

"Sitem ediyor Azrâ" dedim ya bilmeden yanlış söyledim
Âşık Vâmık'ın töresinde diline şikâyet mi gelir

Kalemin özelliği o; yarsan da başından göğsüne kadar
Gel yaz diye buyurunca, başıyla koşar yazmaya gelir

Bağın, bahçenin toprağı Nevruz yeli esecek aşkıyla
Dayanmalı siteme, o sitem hazan yelinden gelir

Sa'dî! Gönlün dostların elinden kanlara bulanırsa,
Dostluğa yaraşır mı hiç; gönüldeki şikâyet dile gelir

288

Kim geçti buradan da amber kokusu geliyor?
Kim yürüyor böyle de gönüllere hoş geliyor?

Kaybolan Yusuf'un nişanını veriyor Yakup
Yoksa Mısır'dan Kenan'a müjdeci mi geliyor?

Yok oldum gittim ben, körler onlar bilmezler
Göz yarası sadece gözü görenlere geliyor

Salınarak gidiyor o, aklım, aşkıma diyor:
"Aç gözlerini de bak; o benzersiz geliyor "

Güzelliği Kâbe'nin alıp götürüyor sevdasıyla beni
Deve dikenleri ayağımın altında ipek gibi geliyor

Öyle dalmış aklım fikrim sana ki ey huri yüzlü
Kimse diyemez ki bana: "Kendim aklıma geliyor"

Kapatamam ki ben gözlerimi sana bakarken
Görsem bile karşımdan gözlerime ok geliyor

Sen giy diye getirdiğim bin elbise
Bu senin uzun boyuna kısa geliyor

Öldürmeye gelmişti o, âşık da sandı ki
Bu tutsağa ondan bir rahmet geliyor

Erişti iniltileri Sa'dî'nin herkese bu evrende
Ne ateşler saldın da figanları geliyor

289

Aşk değil o, gönülde durmuyor da, çıkıp dile geliyor
Âşık değil o, sevgilisinden gönlüne usanç geliyor

Söyle ona: "Çek elini âşıklıktan, git bir köşede otur"
Çünkü o, kınayanlardan sıkılıyor, feryad edip geliyor

Bu kan içmeye doymayan, aşk girdabına düşen her gemi
Duymadık bir gün; çıkıyor da kıyıya geliyor

Bu çölde şaşkın şaşkın dolaşan hiçbir yolcudan
Duymadık; bir gün bir haber, bir iz çıkıyor da geliyor

Açtığında gözlerini aşk ile bir güzele bakmak için
Kapatma artık gözlerini; görsen bile: ok geliyor, mızrak geliyor

Gerçek âşık olan kişi, kendinden geçmiş sema zevkiyle
Bela kılıcının karşısına raks ederek bak çıkıp geliyor

Tanrı'ya sığınırım; gelen oktan yüz çevirmem ben
Bilirsem ben ki; o ok sevgilimin elinden, yayından geliyor

Görürler öldürüleni de öldüreni göremezler insanlar
Bu can alan ok gözlere görünmeden çıkıp geliyor

Öylesine alıştı, gönlüm sana benim ki sorma
İnsanlarla oturup kalkmaktan gönlüme usanç geliyor

Akıl der ki; âşık, şikâyet etmemeli başkalarına sevgilisinden
Öylesine derin ki aşkım; istemesem de aşk hikâyem aklıma geliyor

Bütün bu feryatların senin dertsiz gamsız değil ki Sa'dî
Teninde bir ateş var senin; bu duman başından çıkıp da geliyor

290

Bir başın var senin; bizim önümüzde eğilmiyor
Bir gönlüm var benim; sabır nedir bilmiyor

Görmedik ömrümüzde bir göz seni görüyor da
Gözünden yaşları, yanaklarına akmıyor

Güzelliğine söz söylemek haşa yaraşmaz
Bir tek kusurun var, gönlünden senin aşk gelmiyor

Ne cefan kaldı da o misk kokulu zülüf
Çevgânından zavallı âşığına gelip erişmiyor

Binlerce zarar gelse de senden yaralı gönlüme benim
Kötülük bende ki o belaları gözlerim iyi görmüyor

Sussam da konuşmasam aşkını senin umut dilimle
Artık bu konuşmalarımdan bir sonuç çıkmıyor

Derler insanlar: "Bunun göğsündeki ateşliğinde
Sönmüş aşk ateşi de yanmıyor, koku salmıyor"

Nasıl bir âşık bu ya; derdinin, çığlığı çıkmıyor
Nasıl bir aşk meclisi bu, ses seda çıkmıyor

Aşk ateşi damarlarına işledi de emdiği sütle Sa'dî'nin
Yaşlandı artık yine de aşkında bir azalma olmuyor

291

İşte Firdevs Cenneti'nden biri geliyor
Sanki bir yıldız geçiyor, sanki bir melek geliyor

Görünmezler evreninden gelen her tatlı sevgili
Âşıkların yaralarına tuz gibi geliyor

Yanında bir an huzur bulsun diye
Ömrümüzden bir nefes gidiyor, bir nefes geliyor

Sa'dî! Sevgilinin üzüntüler sultanının ordusu
Saracak bütün varlığımı, bak durmadan öncüleri geliyor

292

O kurnaz güzel sevgilinin tatlı ağzına bakın
Yakut kızılı dudakları arasında inci dişlerine bakın

Gönüllerin seyrangâhı güzel yüzünde
Nergis, menekşe ve narçiçeği dolu bahçesine bakın

Bir bakışla bin gönül alır bizden
Bu pazarın müşterisine, coşkunluğuna bakın

Kırmızı gülün üzerine salınmış kıvrım kıvrım zülüflerine,
Amber saçmış yüzüne, sinesine tenine bakın

Çok daha güzel bugün sevgilimin yüzü dünkünden
Çok daha kötü bu yüzden bu yıl işim geçen yıldan bakın

Fitneler yok olsa da adaletli hükümdar çağında
Bu baygın, büyülü, kan içen fitneci gözlerine bakın

Sözlerine kulak verin, biliyorum kibrinden
Kimseyle konuşmasa da edasına, endamına bakın

Salınca dağınık zülüflerinin kıvrımlarını
Kıvrık zülüflerinin altında binlerce tutsak gönle bakın

Kızıl dudakları, içindeki beyaz inci dişleri bir hazine
Hazine üzerinde kıvrılmış oturan yılana bakın

Acımasız, kan akıtan gamze kılıçlarıyla gözü
Bir şehri ele geçirdi, baygın gözlerinin gücüne bakın

Bir ateşkede şimdi yüreği Sa'dî'nin aşk ateşiyle
Şiirlerine yansıyan yüreğindeki ateşe bakın

Şaka yaptı, şöyle dedi bana dün: "Sa'dî, seninim ben"
Bu cilvesine, yine bu yalanına bakın

293

O peri yüzlü; güneş mi, melek mi, insan mı?
O salınan; boy mu, kıyamet mi, "elif" mi şeker kamışı mı?

Başlayınca cilvelenmeye tüketir sabrımı, aklımı alır dönünce
Başlayınca salınmaya, avlar gönlümü, şad eder yürüyünce

Gül dalı mı o? nazik teni mi? İpek mi o?
Demir mi o? Sevgisiz gönlü mü? Yoksa taş mı o?

Şaşırıp kaldım sevgilim başucumda iken benim
Uzaklaşırsa buradan ne olur halim benim?

Cennet bahçesi o, ona gül dalı, bahar goncası diyemem
Tatlı can o, ona güneş, Ay diyemem

Söyle "Ondan uzaklaş" diyene: "Nerede huzur bulurum ben?"
"Yazgımsa bu nereye kaçarım, kurtulurum ben?"

Nazlanarak salınırken bak gümüş teninde
Gözlerine, yıldız gibi ışıldayan ağaç üzerinde

Vuslatımdan hoşlanmıyor, beğenmiyor arzularımı benim sevgili
Öldürülmemi buyuruyor, buyruğundan hoşnudum ben sevgili

Birazcık yumuşaklık görseydim keşke sözlerinde onun
Sonra da kolay gelirdi bana ölseydim aşkından onun

Tehlikelerle dolu aşk yolu, arzulara erişme yolu
Bahtı kutlu başkalarının da, benim bahtım belalarla dolu

Çekil bir kenara a sevgilim ya da canını ortaya koy aşkta
Bir ok yağmuru aşk, ya teslim olacaksın kaçacaksın ya da

Ayrılık bir üzüntü, âşıktan başkası bilemez
Vuslat bir fırsat sadece, sabretmeyen erişemez

Benim tatlı, güzel şiir kızlarım bütün güzellikleriyle
O güzel delikanlının incelikleri yanında değmezler bir hiçe

Öldüren bakışların aldatmasın seni sakın, bakıp da öldürme
Bu salınan boyun belalara salıyor beni izin verme!

Ne olur a salınan servi! Bir kez olsun gel, uğra bize de
Ne olur a sevgili! Bir kez olsun bak bize de

A ince tenli sevgilim! Olmasan sen eğilmezdi tenim benim
A gözleri sürmelim! Olmasan sen, akmazdı gözyaşım benim

Dedim dostuma: "Tükendi gitti ömrüm işte böyle"
Dedi: "Hayret! Nasıl geçirdin ömrü sevgilin olmadan sen böyle?"

Geldi bazı dostlar, sordular aşk maceramı, söyledim:
"Sorma bana hikâyemi sararmış yüzüme bak yeter" dedim

Sa'dî! "Sabırlı ol aşk yolunda ya da saç altını, gümüşü" dedi
"Bu yolda ya mal ya sabır ya da uzak diyarlar gerek" dedi

294

Geldi zamanı alırsın gül bağının artık kokusunu
Değersiz bıraksın aktarın artık gülsuyu kokusunu

Kaçırsın uykudakilerin uykularını
Seher bülbüllerinin uyanıklığı

Yerleştik biz sakınganlık kulübesine
Riyakârlık seccadesini kim götürür meyhaneye?

Bırakalım biz artık riyakârlığı
Örtmesin bu hırkamız artık riyakârlığı

Uyan artık, bak baygın gözlerin uykuda
Binlerce fitne uyanık ortalıkta

Bir zamanlar bir güzel bir gönlü kapar giderdi
Senin bir bakışın bir halkın gönlünü kapıverdi

Ne olur ya gel bize gönlünü ver
Ya da gönlümüzü bırak, bize huzur ver

Ne gidebiliriz ne kalabiliriz biz
Sevgili bizden sıkılmış, tutsağıyız onun biz

Yaralayacaksan sen elinle yarala
Yük taşıyacaksam, sen elinle yükle sırtıma

Söz verdim kendime, dönmem aşkımdan ben
Kanlar içerisinde yuvarlansam da ben

Dünyayı da, öteki dünyayı da getirsen sen
Al bu ikisini de, bırak bu sevgilini desen

Satmayız biz Yusuf'umuzu ucuza asla
Dünyan da, ahiretin de kara paran gibi kalsın sana

295

Âşık için farkı yok uyumanın ipekte, dikende
Kucağına sevgilisinin elini çekmedikçe

Başkası sabretse sevgilisinin ayrılığına bile
Huzur bulamam ki ben ayrılık ateşi üzerinde

Aşk ateşi bu, bak yükseliyor tavana dek dumanı
Bir çeşme bu, kaynayan bir göz, vurur kıyıya dalgası

Senin bize ihtiyacın olmasa da, sensiz yaşayamayız biz
İhtiyacın yok bize senin de, senden umutluyuz biz

Mağara arkadaşları halvette, erişmişsin doruklarına sen arzularının
Kapıda bir gönlü yıkık var, köpeği gibi mağara arkadaşlarının

Yükleniyorum, taşıyorum bütün bu yükleri
Sarhoş deve, mutluluğundan taşır ağır yükleri

Teslim olduk biz huzurunda senin
Öldürsen de, aman versen de hâkimsin, karar senin

Vursan da cefa kılıcını, vuruşun huzur bize
Ekşitsen de suratını, acın senin bal tatlısı gibi hoş bize

Ezse, yakıp kavursa da seni Sa'dî aşk ateşi yarası
Övünç kaynağı olur kula efendisinin yarası

296

Can dostuyla yaşamak cana can katan bir devlet
Kurulmuş ziyafet sofrası, gönül arzusu bir halvet

Gecenin sonu olur be dostum, sabahın ilk ışığı
Aç perdeyi güneş yüzünden istiyorsan gerçek sabahı

Çok sürmez gündüz oldu sanırlar birden
Gece yarısı gösterirsen güneş yüzünü sen

Yak bir ışık, bir kıyamet kopar da
Gitsin başımdaki bu uyku da, bu mahmurluk da

Kalk ayağa da ganimet say bahar yelinin çırpınışını
Kuşların, bülbüllerin şakımalarını, lale bağlarının hoş kokularını

Yeşil ağaç yaprakları akıllıların katında
Her yaprağı bir defter, Tanrı'yı bilme yolunda

Şimdi bahar mevsimi, kalk çıkalım biz seyre
Güvenilmez ki feleğe, belki gelir bir daha bahar diye

Söz vermiştin bir gece sabahlarız seninle diye
Gece geldi geçti, gün takvimden silindi bile

Geçti gençlik çağı, şimdi saçlar ağardı
Çaktı, söndü Yemen Yıldızı, bütün o koşmalardan bir toz kaldı

Kafandaki düşünceleri sil, at bir köşeye; Sa'dî'nin dinle
Sözlerini, bir etek mücevher al da, saç meclislere

297

Diri kim bilir misin akıllılara göre?
Canını veren sevgilisinin mahallesinde

Kendinden geçmiş divane bir âşığa
Akıllının öğüdü işlemez bile asla

Dostun önüne koysan başını, öldür diye beni
Başını alıp diyar diyar kaçmaktan daha iyi

Gönlümü kapıp götüren, canımı yakan
Sevdanın yolunda senin geçti bu zaman

Zehirli şerbeti versen sen, acı olmaz
Uhut dağını yüklesen sırtıma sen, yük olmaz

Aşkının tutuklusu kurtulamaz asla senin
Aşkının denizinde boğulan erişemez kıyıya senin

Gizli aşk derdim daracık gönlümü yaktı
Çaresiz gizli aşkım açığa çıktı

Gönlümde benim huzur arama
Kirpiklerimden uyku umma

Varsa bizden bir şikâyetin söyle
Suç senin ise o zaman cezasını öde

Ayaküstü özür dilemek ve gitmek olmaz
Oturmadan yanımda üzüntü tozlarım uçmaz

Gönül neymiş, dinar neymiş aşk yolunda!
Gevezeyim vermez isem canımı, ben sana

Sa'dî! Üzülme seni yaralıyorsa sevgilin
Övünç olur yarası kuluna efendisinin

298

Aşk yolunda şart, dayanmak sevgilinin sitemine
Şarap içenin başı ağrır, diken batar güle uzananın eline

İnanıyorum ben; ne söylersen söyle sen o ağzından
Bal tatlısı olur şeker yağdıran dudağından

Gidilemez ki şikâyete başkasının yanına
Seni şikâyet etmek için çaresiz gelirim sana

Kınamam seni, gülersen eğer bana
Senin üzüntünden zar zar ağladığım sıra

Güler bahçe kuşkusuz, açar güller neşeyle
Ağladıkça, Azer bulutu dolu gözlerle

Haberin yok gidiyorsun sen neşeyle
Ardından bakıyor nice yürekler, nemli gözlerle

Huzurunda senin bir kez can versem
Üzülmem ben, hiç de sıkıntı etmem

Bir tek özlemim olur, dirileyim de
Bir kez daha öleyim ben önünde

Dedim ki; oturayım bir köşeye perişan halimle
Oturayım da duvara döneyim gamlı halimle

Kolay olmayacak bana biliyorum ben
Taşı da konuşmaya zorluyorsun sen

Gitmez Sa'dî ne yaparsan yap karşından
Bağlarıyla nereye gidebilir tutuklu olan

299

Ey sabır! Sıkı dur; sözünden döndü sevgili
Kaybettim her şeyimi de elime geçmedi sevgili

Yükseldi yüreğimden ah, kanla doldu gözlerim
Rabbim! Benden ne gördü de bensiz oturdu sevgili

Sevgilimin aşkında yok sabrım, altınım gümüşüm
Gözyaşım, gönül ateşim benim için iki sevgili

Görünce boyumu üzüntüden iki büklüm
Ok gibi yanımdan fırladı geçti sevgili

Sa'dî! Kulluğunda kemer bağlamışsın sevgilinin
Minnet etme ona, kulluğundan yarar ummaz sevgili

Anlaşıldı şimdi artık vefasız senin sevgilin
Artık kes umudunu, sözünden döndü sevgili

300

Sevgili dediğin sabırlı olur cefasına sevgilinin
Hoşnutluğunu terk eder hoşnutluğuna sevgilinin

İndirseler kılıcı gerçek âşığın tenine
Kendi hatası bilir, görmez hatasını sevgilinin

Nefsinin arzusu için yaşamaz sevgili
Nefsimizi öldürürüz biz uğruna sevgilinin

Duydum ben öyle sevgililer ki düştüler çöllere
Yorgun, argın halkın kınamasından, cefasından sevgilinin

Gitmem ben sevgilinin mahallesinden başka yere
Koymam başımı ayak izinden başka yere sevgilinin

Gül mevsimi güzel olur dedin bahçenin havası
Çıkmıyor asla sevdası başımdan sevgilinin

Sevgilisiz görmek bahçeyi üzer beni
Yüz gül fidanı diksen de yerine sevgilinin

Uğrarsan eğer melekler diyarına ey yel
Eriştir ne olur eski sevgiliye duasını sevgilinin

Aşkının derdinden senin hiç kimseye söz etmem ben
Sevgilinin karşısında söylenir macerası sevgilinin

Herkes dostlarıyla birlikte neşeli, Sa'dî bir köşede
İnsanlara yabancı; yanında, kucağında sevgilinin

301

Her gece başka bir niyet, başka bir düşünce:
"Gideyim yarın elinden senin bir başka yere"

Evden dışarı adım bir attığımda sabahları
Bırakmaz vefam artık atayım bir başka adımı

Herkes başka bir kimseyi arzular, düşüncesi bir başka
Bizim meylimiz yok ki senden bir başka arzuya

Bizim hayal aynamızda senin güzelliğinde asla
Görülemez başka bir yüz, bir başka boy dünyada

Bir Vâmık vardı, Azrâ'nın mecnunu olmuştu ya
Ben ile sen varız bugün bir başka Vâmık ve Azrâ

Geldi zamanı artık, kırlar gül ile sümbül ile dolar
Çıkmışlar dışarı, her biri bir başka kıra insanlar

Sabahları seyretmeye çık çimenlikleri
İnsanlar seni görsün, bıraksınlar bir başka seyri

Her sabah başka bir üzüntü feleğin dönüşüyle
Derim: "Bunu da eklerim önceki bir başka üzüntüye"

Kendi kendime derim: Hayır, hayat çok uzun değil be
Sa'dî! Sabret bugün de, bir başka gün de

302

Feleklere erişir güneş gibi yüzünden ışıltılar senin
Allah bir; kötü gözler yüzünden uzak olsun senin

Gösterilemez bir insan bu evrende benzerin senin
Belki de Firdevs cennetinde huri yok güzelliğinde senin

Görürse yarın böyle bir cennet güzelini huri
İnsafı varsa eğer, söyler kusurlarını karşında senin

Gecemiz gündüz olmaz, görmedikçe biz
Karanlıktan çıkan sabah gibi sarayından çıkışını senin

Dirilerin sana tutkunu olmaları şaşırtıcı değil
Ölüler mezarlarından çıkar aşkınla senin

İnsan görünümlü sana gönül veren zevksiz yaratıklara
Diri denilemez bakmazlarsa güzelliğine senin

Gözlerinin büyüsünü yok edemez ki peçe
Çabalasın dursunlar sarhoşluğu alamazlar sarhoşundan senin

Âşık arı alır sırtına balı, dinden çıkar zünnâr bağlar
Bu bal gibi tadınla şaşılmaz ki yüzünden senin

Senden uzaklarda a dostum başıma gelenler benim
Uzaklardan anlatamam huzurunda anlatmalıyım senin

Parmakla gösteriyorlar bugün beni de seni de insanlar
Dillere destan benim güzel sözlerim ve güzelliğin senin

Çok zor benim için sana her gözün bakması
Sa'dî! Kıskandın mı? Kıskançlığın namlı senin

303

Kelebek uzaktan bakamaz sabırla
Ateş yakar; ona yönelir, yaklaşırsa

Herkes gönlünü kaptırmış birine
Akıllı âşıklar, bağlanmış sevgililerine

Yeniden diriliş gününe varıldığında
Hesap divanı kurulup defterler açıldığında

Biz dirileceğiz sevgilinin adıyla
Diğer canlılar sûrun sedasıyla

Rabbim! Sen olduğunda cennette
Kimse bakmayacak hurilerin yüzlerine

Katıksız aşk şarabının sarhoşlarıyız biz
Arzulamayız cennetin Selsebil'ini, kâfurunu biz

Korkarım âşıkların ah alevleri
Yakar kül eder sevgilinin elbisesini

Bir ben bilirim, bir de uyku bilmeyen çileli
Uzunluğuyla da karanlığıyla da geceyi

Söyle; yok olursak biz ne kazanırsın ki?
Simorğ, serçeyi avlayıp ne yapabilir ki?

Yaklaşmıyorsun alımlı endamınla sen
Uzaklaşmıyorsun gönül gözümüzden sen

Ayrılıp gideceğim yok karşından
Boynum kementte daha iyi ayrılıktan

Sa'dî! Bala erişmek ise senin muradın
Dayanmalısın o zaman sokmasına arının

304

O kim? Baksana avlağa gidiyor kalkmış
Âşıklarının gönül ayaklarını bağlara salmış

Süt kardeşi Babil büyücülerinin
Komşusu Keşmir güzellerinin

Ne güzel, duyduysan cenneti, işte cennet bu
Gençleşir yaşlılar gördüklerinde onu

Zavallı, kollarına öyle dalmış ki sevgilisinin
Haberi yok okuyla düşüşünden sevgilisinin

Ressam bir görse onun eşsiz yüz çizgilerini
Atar bir kenara elindeki resimlerini

A cefası çok, zayıf sözlü sevgili!
Yazgımız mı böyleydi yoksa; terk ettin bizi

Gerçek aşkı anlayamayan dar bakışlılar
Boş yere âşıkları aşktan sakındırırlar

Aşk süt gibi girip yerleşmiş tenime
Çıkıp gidecek bir gün can ile birlikte

Canımı istese bile âşıkların sevgilisi
Ne ertelenebilir ne engellenebilir isteği

Sevgilinin arzusunu isteyene söyle:
"Kendi arzusunu terk etsin önce"

Sa'dî! Aşkın tutsağı olarak kaldın ya
Çaren senin, çare düşünmemek bir daha

305

Her yokluğun bir çaresi var
Ne yokluğunun çaresi var senin ne benzerin var

Suyu tatlı olunca kalabalık olur pınarlar
Zengin çağırınca, koşarak gelir yoksullar

O gülsuyu mu teninden akan? Ter mi?
O nefes mi ağzından çıkan yoksa amber mi?

Youna saçtım aklımı, ruhumu, tenimi
Sana adadım gönlümü, gözümü, yüreğimi

Gönül de neymiş? Beni diri tutan canımı
"Ver" de ey sevgilim, "Al" diyeyim canımı

Kınından çekip tenime indirdiğin kılıç can katar canıma
Gönül ilacı okluğundan çıkarıp attığın ok, yaralılara

Kime söylerim ben gizli derdimi
Bilenden başka yok derdimden kimsenin haberi

Kınıyorlar beni ne gördün onda diye
Kör bilmez ki; ne görünür gören göze

Başını kaptırmışsa ceylan kemendine avcının
Nasıl gitmez ki ardından avcının

Gönlü deli âşık olan benim gibi
Nice söyler gönle hoş gelen sözleri

Sa'dî'nin iniltisi bilir misin neden tatlı?
Hoş kokular gelir yanınca öd ağacı

306

A gönül çelen delikanlı! A gönle taht kurmuş Ay
Kaçılabilir başkalarından da kaçılamaz asla senden vay

Gönül tahtıma gelip kuruldun ya sen sevgilim
Giremez bile gönlüme artık hiçbir resim

"Ne zamana dek gideceksin güzellerin peşinden" kınıyorlar beni
Tutsak alıp götürülen nasıl gitmez ki kul gibi?

Zülûf zincirine bağlanıp kalan kolay kurtulamaz ki
Çok zor kurutulur ayakları katrana batmış kişi

Geçerse buradan bir güzel senin gibi servi boylu gümüş tenli
Ya ölüdür ya da kör ona bakmayan kişi

Çekmezsem nazını sevgilinin, onun gibi kimim var?
Kibirli, gururlu olur benzersiz olan yar

Böylesine övülen servinin güzel boyu baksana
Görünüşte uzun da, gerçekte çok kısa

Yüz çevirmez kılıçtan seni candan arzulayan
Sana sevdalanan âşık yüz çevirmez senin bela oklarından

Öperim ayaklarını senin kul gibi başım gitse de
Bu yolda başsız ayaksız birini sayma bir şeye

Sa'dî! Vuslat yolunda eğer canın da, malın da harcansa
Ne yüce makamı almışsın sen böylesine ucuza

Bizsiz mutlu isen, ihtiyacın yoksa da kimseye
Biz seninle ayaktayız da, ihtiyacımız yok kimseye

307

Kapıp götürdün gönlümü ey sevgili tut elimden
Başım gidiyor elden ey sevgili tut elimden

Ellerinden tutulmalı dertlilerin ve benim
Her geçen gün daha güçsüzüm ey sevgili tut elimden

Yok kıyısı gam denizinin senin, bense batmış biriyim
Çıkarmak istiyorum başımı ey sevgili tut elimden

Başımı veriyorum, çıkarayım ayağımı aşk tuzağından diye
Nasıl başarırım bunu ey sevgili tut elimden

Canımı veriyor gönül, feryad, figan ediyor
Senin aşkınla sarhoşum ben ey sevgili tut elimden

Yok şimdi vuslatın ya bir bakışına bile razıyım
Ne olur bu küçücük isteğimle ey sevgili tut elimden

Çekip alamam eteğinden elimi, yok ki benim
Elimden tutacak başka sevgili, ey sevgili tut elimden

Uzatmadı mı kaç kez sana çaresizlik ellerini Sa'dî
Bir kez ne olur cömertlik yap ey sevgili tut elimden

308

Tutkunum kara zülüflerine, a ışıl ışıl dolunayım, servi boyuna
Boy mu bu gördüğüm kıyamet mi? Amber mi, zülüf mü yoksa?

Kayboldum sevda yolunda; göster aşk yolunu a kılavuzum bana!
Yıkıldım bak ben artık gel, ey dostum tut elimden ya

Kovarsan huzurundan beni, mescitten kovdukları gibi köpeği
Kaldırmam ki başımı kararına müridin mürşidine yaptığı gibi

Feryad ve ah okum deler geçer gönülleri
Erişir atlas feleğe ipeği delip geçen iğne gibi

Ne yapayım; sabırlıyım gönül derdine de sabırsızım sevgiliye
Ne yapayım, geçebilirim candan da geçemem canandan yine

Cennette olsam tadı olmaz Selsebil şarabının seninle
Cehennemde olsam ne güzel Zemheri havası seninle

Uçarsa vuslat kuşu bahtımın arzu göklerinde
Onu avlamak için dört yelekli ok olurum ben de

Anacağım adını durmadan ruhum oldukça
Kazacağım adını taşlara yaşadıkça

Yağmasa da iyilik ve cömertlik yağmuru başıma
Yahudiler gibi göklere yükselir feryadım hamursuz bayramında

Şaşkınım, perişanım, unutkanlığımı bağışla rahmetinle
Zavallı, düşkün kalmışım, bağışla ibadetlerimle

Dert dolu ahları Sa'dî'nin felekleri de geçip gitse bile
Yetişin ey Müslümanlar! İşlemez bile senin gibi taş yürekliye

309

Garibiz bu şehirde biz, yoksuluz bu ülkede biz
Kemendine takılmış, ağına düşmüş esiriz biz

Açık bütün evrenin kapıları da, bağlıyız biz
Zülfünün ucuyla, gönül ayaklarımızla, zincirinle biz

A güzeller hükümdarı! Esirgeme ne olur gözlerini benden
Görmeden yüzünü bir ömür yaşayamam ben

Niceleri var yanında senin bizden daha güzel
Yok bu evrende gözümüzde bizim senden daha güzel

Bir gün canımı feda etmek istiyordum gönülden senin için
Yine düşündüm dedim: "Canım, değersiz ayaklara saçmak için"

Benim bu söylediklerim derdinden yüreğimin
Kaymadıkça ateş üzerine çıkmaz ki kokusu amberin

Sana "Perişan halim yok" desem bile neye yarar ki?
Yüzümün sararmış rengi gösterir yüreğimin gizemini

Şaşırır kalırsın âşıklığıma bu yaşlılık çağımda sen
Nasıl bir güzel gençsin; kapıp götürdün bu yaşlının gönlünü sen

Senin bu iki yay kaşlarından alamıyorum ki gözlerimi
Ok ile dikseler bile benim gözlerimi

Şaşarım bana öğüt verenlerin akıllarına; öğüt veriyorlar bana
Çek git be efendi! Dinlemez ki; öğüdün ne yararı olur âşığa

Sa'dî! Güzel, alımlı endam karşında seyretmen için senin
Göremezsen sen o güzeli ne yararı olur gören gözlerin

310

Ey evrenin en güzel huylu seçkini
Hayran sana bütün insanların gözleri

Çekmeli insanlar gönülden, dayanmalı
Böylesine ince, alımlı güzelin nazını

A sevgilim! Yüce boyunun aşkıyla ulu ağacında
Can kuşum yuva kurmak için başladı kanat çırpmaya

Böyle güzel bir yüze bakmayanın
Gören gözü yoktur ona kapısını kapatanın

İçerim senin elinden olursa şarabı
Eğer sen istemezsen, kılmam namazı

Ağlarsam, suçsuzum ben mum gibi
Diyemez kimse: "Aşk ateşinde yanma ki"

Söz etmedim aşk ateşinden ben
Gözyaşlarım, sırrımı açığa vurmadan önceden

Su ile ateş birbirleriyle zıt şeyler
Hiç aşk ile sabır bir araya gelmezler

Sevgiliyi görmek ister, arzular herkes bazen
Aşk bazen gerçek olur, yalan olur bazen

Kâbe'yi gönülden, candan arzulayanlar
Yolun inişlerine, yokuşlarına dayanmalılar

A Sa'dî! Sonsuz diri dediğin âşık kimdir?
Sevgilinin eşiğinde seve seve can verendir

311

Naz yatağında dönüp duran, muradına erişen
Nereden haberdar olur âşıkların upuzun gecelerinden

Görür aşkın sonunu akıllı da
O yüzden hiç adım atmaz aşk yolunda

Çok çabaladım gönül vermemek için kimseye
Ne yaparım ki ben güzellerden alamadığım gözlerle?

Sakın ha uzak dur bakış oklarından
Gelmez geri fırlayınca ok yaydan

Doğrusu; güzelliğinden sülünlerin
Bağlarlar hep gözlerini şahinlerin

Bekçiler, arkalarında rintlerin
Haberleri yok aşk oyunlarından sufilerin

Aşk şarabını tadan sufiye söyle bari
Sarhoşlara bıraksın artık sakınganlık evini

Gül ile tanışan, güle yaklaşan birinin
Dayanması gerekir cefasına dikenin

Okçuya eğer gönül verdiysen
Er geç teslim olmalısın karşısında sen

Cömertlik, dostlardan gördüğün her şey sana
İhanet de olsa, ululamak da olsa sana

Mecnun'un eli, eteğinde hep Leyla'nın
Mahmud'un yüzü, ayağının toprağında Ayaz'ın

Bilemez hiçbir bülbül bu aşk destanını
Bilemez hiçbir şarkıcı bu aşk şarkısını

Paha biçilemez her değerli mal bir ocaktan çıkar gelir
Şeker Mısır'dan, Sa'dî Şiraz'dan gelir

312

Bahtı ne kadar yüce onun, kapısından sen girersin yine
Gel, gel; hoş geldin; sen neredesin yine?

Gördükten sonra sabredemediğim o güzel yüzünü
Neden gösterdin bir kez de, göstermiyorsun yine?

Ne yaptım ben sana da iki kanatlı kapı gibi kapaklarıyla
Kapattın büyüleyen gözlerini ve bakmıyorsun bana yine?

Bizi düşünsen de, üzüntümüzle üzülmesen de
Vefasızsın diye sen, elimi çekmem ki senden yine

Katıksız vuslat şarabın can damağıma döküldü döküleli
Henüz sarhoşum işte o ilk tanıştığım şaraptan yine

Senin aşk mahallende kaybettiğim gönlümü
Işıltılı yüzün aydınlığı olmadan göremem yine

A gönüllere kapan güzel! Başka bir şehre gitmelisin sen
Kalmadı bu şehirde başka bir gönül de kapasın yine

Kınarlar insanlar sufileri hep:
"Neden bu aşktan, sevdadan çekmiyorsun elini yine"

Bilsen eğer sarhoşluğun tadını sen be akıllı!
Bir ömür boyu anmazsın artık sakınganlık adını yine

Sa'dî gibi sana da bağışlasalar bir azık
Çek de git terk etmezsin sen dilenciliği yine

313

Erişti seher yeli, hoş kokusu Nevruz'un bağlara
Kutlu bahtlarınca dostların arzusunca

Kutlu olsun bu yıl da, bütün yıllar da sana
Kutlu olsun bu gün de bütün günler de sana

Ateş nar çiçekleri açınca nar ağacında
Artık mangalı yakma, artık ateşi yakma

Baht gözü nergis gibi uykudan uyanınca
Kör etsin gözlerini kötülerin söyle kıskançlığa

Erişti yine neşe dolu bahar, neredesin sen?
Gel gör iniltilerini, yakarışlarını bülbüllerin sen!

Bizden önce de vardı, bizden sonra da olacak bu dünya
A kardeşim biriktirme bir azık sen iyi adlılıktan başka

İyilik yap da kutlu olsun bahtın senin
Dinleme buyruklarını sen asla kötülerin

Sa'dî ömür sarayına gönül bağlama
Ceviz kubbe üzerinde kalamayacak asla

Olmasaydı keşke yanında ölüm mutlu hayatın
Düşmeseydi peşine keşke pars ceylanın

314

Kutlu bu gece, en mutlu gün bugün
Kutlu bahtım yine benim bugün

Söyle davulcuya çalsın iki kez müjdeyi; söyle
Kadir Gecesi'ydi dün gece, Nevruz bugün de

Ay mı? Melek mi? İnsanoğlu mu bu?
Peri mi? Evreni aydınlatan Güneş mi bu?

Bilmiyor muydun sen, düşmanlar pusuda
İyilik yaptın düşmanların inadına geldin sen bana

A düşmanım! Vuslatım var benim sevgilimle
İstemiyorsa gönlün bunu, kapat gözlerini, sen görme

Ne geceler bilirim ben; ayrılık derdinden
Dünyayı yakan feryatlarımdan huzur bulamadım ben

Olmasaydı o vahşet, o korku dolu geceleri
Bilemezdi Sa'dî bu günlerin kıymetini

315

Cana can katıyor bu misk kokulu yel a dostum
Bak çalıyor seher davulu haydi kalk a dostum

Kalk, kalk da, yak mumları, şarap ver, hazırla sevgilimi
Amber öğüt, amber saç, öd yak, saç gülleri

Erişirsen sevgiliye, artık düşünme hiçbir şeyi
Güzel yüzlü gelin daha tatlı olur bezeksizi

Cömertlik günü bugün, bulut bir cömertlik yapacaksa
Susuz yanan ölmüş olacak, neye yarar yarın sel coşsa da?

Öyle vefasız mıyım da sözünde durmayayım ben
Göreyim de keskin kılıcı el çekeyim senin etiğinden

İndirirsen kılıcını başıma işte siper ederim tenimi
Bir laf ebesi, yiğit değil düşmandan korkan kişi

Yarın topraktan başımı kaldırdığımda
Görsem yüzünü senin, gelmez bile kıyamet aklıma

Göreceğiz namazlarım kabul oldu mu, olmadı mı?
Herkes kıbleye döner kılar namazını, ben senin yüzüne karşı

Saplanıp kaldı ayakları bağlı Sa'dî senin aşkına
Öyle sıkı bağlanmış ki yok kaçma umudu asla

316

Ne uyursun gümüş tenli sâki? Artık uyan!
Saç mutluluk suyunu ateşler üzerine! Artık uyan!

Kondur öpücüğü kadehin dudağına
Döndür sonra kadehi ballı dudaklarında

Azer bulutu, Nevruz yeli
Saçar amber kokusu, inci yağdırır inci

Çabalıyoruz sakın bulaşmasın diye
Sakınganlık eteğimiz bir lekeye meyhanelerde

Erişti elin yücelere aşkın güçlü eli
Aklın karşısında akıllının gücü tükendi

Dedim: "Ey bileği güçlü aşk neden
Kaçtın aşkın önünden direnmedin neden?"

Dedi: "Eğer kedi, erkek aslan gibi olsa
Diş gösteremez kaplan karşısında"

Güzeller sakınganlık yuvasını yıkıp dağıtırlar
Çalgıcılar Hicaz yolunu Hicaz makamıyla kapatırlar

Tatlı, güzel, heyecanlı güzel baksana
Zorluyor bizi, tövbemizi bozmaya

Sa'dî! Durma asıl fırsatını buldukça
Zülüflerinden sevgililerin sıkıca

Bırak düşmanların görsünler ne halleri varsa
Hesap günü gelinceye, ta kıyamet kopuncaya

317

Erişti bahar kokusu inlesene a tatlı sesli bülbül
Bağlısa ayakların benim gibi feryad et kafesten a bülbül

Dost tutarlar insanlar her gün sevgili, sevgisiz
Gönlümüzde var bizim hep bir tek sevgilimiz

Ey kervanbaşı! Kervanın en önündeki sevgiliye söyle:
"Çalıncaya dek kervanın zili, uyu sen devenin üzerinde"

Tatlı tavırlı, tatlı dudaklı sevgili kızsa da, sineği kovsa da
Korkmaz asla yelpazeden sinek gelir yine tatlıya

Ne yararı var akıllı öğüdünün, tutsağım şimdi ağır bağlarda
Kurtulursam bir kez daha kafesten, uyanık olurum bundan sonra

Dost da gelse yanıma, düşman da gelse kılıcıyla başıma
Bir güzelin aşkına tutulmuşum, gidemem ben başkasına

Sevgiliyi unutmak için kimin yanında otursam bir an ki?
Güneşsiz sabah gibiyim, nefes alamıyorum ben ki

Neyim varsa aldı çalgıcı, hiçbir şey bırakmadı benim için
Söyle bekçiye iflas etmişim ben, başkasını bulsun yağma için

Vereceksen öğüt ver bana, bağa vuracaksan vur beni
Önce başını verir, sonra sevdasını atar benim gibi bir deli

A sevgilim! Saldın evrene feryadını Sa'dî'nin
Bir kez imdadına yetiş bari bu kadar feryad ettirdin

318

Zamanında ötmüyor mu yoksa bu horoz bu gece?
Âşıklar doymamışlar henüz sevişmeye

Gümüş göğüsleri sevgilinin ışıl ışıl zülüf kıvrımında
Fildişi bir top gibi abanoz çevgânı kıvrımında

Sevgilin, uyuyan bir fitne gibiyse bir gece yanında
Uyanık ol! Gitmesin ömrün boşuna

Duymadıkça büyük mescitten sabah ezasını sesini
Ya da Atabek sarayının kapısından kös sesini

Horozgözü kızıl tatlı dudaklarından çekmek dudakları öyle
Aptallık olur, horozun vakitsiz ötüşüyle

319

Sevgilisiz gözüne uyku giren
Sabır taşıdır, ne güçlüdür o bir bilsen

Beklenemez o gözden uyuması
Gözyaşı seli taşmış, aşmış gitmiş başını

Kendiliğinden gidemez ki tutsak olan aşka
Sevgilisi çeker götürür onu aşk oltasıyla

Ne yapsın tutkun âşık bir sevgilinin aşkına?
Nasıl dayanmasın dostlarının, sevgilisinin cefasına

İhtiyacından umudu olan bir dergâhta
Dayanmalı dergâhın zorba kapıcısına

Dayanmalı sevgiliden erişen tatlılara, acılara
Dikenine, hurmasına; zehrine, gülsuyuna

Ulular şöyle derler: "Şeker hastasını sen
Kandıramazsın suya, Dicle'nin suyunu da versen"

Zifiri karanlık sevgiliden ayrı geçen her gece
Bin mehtap aydınlatsa da, o gece karanlık gece

Çıkar gider canı da zavallı âşığın
Silinmez yüreğinden izleri aşkın

A Sa'dî! Kim anlar kurbanlık koyunun dilinden?
Kime inler, dil döker o ki, kasabının elinden?

320

Bir sevgili seç de, vuslatına erme umudu huzuruyla onun
Her sıkıntıya, her azarlamasına belki sabırlı olursun onun

Kim eriştirir bizi vuslat sarayına onun
Seher yeli! Bir haber ver sarayından onun

Yıldız ışıltılı gözyaşlarımı döktü benim
Sabah ışıltısını bile güzelliğiyle şaşırtan yüzü onun

Bu yaralı gönlüm iyileşti dediğim her zaman
Saçıldı üzerine biraz tuz şirinliğinden onun

En kötü şeyleri yaraştırıp yapsa da sevgili
Bilir sevgilisinin kusurunu görmediğini onun

Güzel yüzünün resmini hayal etti ya o zavallı âşığın
Görmeden seni hayal etme mutluluğunu onun

Uykusuz, baygın gözlerine bakınca senin, öfkelenirim
Nergis gibi; açık, pervasız gözlerine onun

Sevgilinin salınması, gülen dudakları, güzel yüzüyle
Gönül bağlar insan cömertliğine onun

Şiirleriyle herkesin hakkını yaraşığıyla verir Sa'dî
Sıra sana gelince çaresiz kaldı tatlı dili onun

321

O sevgili benim yokluğumu istiyor, varlığını ben onun
İstediğini yapsın güzelliğiyle, kimse kınamaz yaptığını onun

Kimselere meyve vermez, sadece seyretmek için o
Uzun boylu ağacının elması sadece seyir için onun

Gönül derdine ilaç bulamam, aşk hastası olanın
Hiçbir ilaç iyileştiremez hastalığını onun

Feda etmeyen dünyasını, dinini, malını, canını
İçmesin de, pişman olmasın içtiğine aşk şarabını onun

Çekse de kılıcını, savaşmam onunla ben
Akıtsa da kanımı, kıyamette bile istemem diyetini onun

Keşke kıyamet günü görseydim bir kez daha onu
Günahlarının cezasını yüklenseydim ben onun

Âşık olup da, gönül arzuları ardından giderse biri Sa'dî!
Duymayı umut etme iyi haberlerini onun

322

Utanıyor bakmaya bahçedeki servi uzun boyuna onun
Hep akıl avlar, zülfünün kement kıvrımı onun

O salınan servi boyunu görünce seher yeli
Öfkelendi; kalmadı bahçede kökünden sökmediği servi onun

Güneş ışıltısıyla boşuna övünse karşısında, anlaşılır da
Yeni Ay kim oluyor da, toynağına yetişsin onun

Çelimsiz bu tenim öylesine geçmiş ki kendinden
Artık öğütle de, dermanla da tedavisini yapamam onun

Alabilseydim gönlümü sevgilimden, kavuşsaydım huzuruma
Duymazdım düşmandan sevmediğim sözlerini onun

Güzellik yurdunun sultanısın sen, dön bir de kullarına bak
Sakın dervişin Tanrı'ya açılan ellerinden ve duasından onun

Bal gibi sözlerinin ne değeri var Sa'dî'nin karşısında onun
Binlerce tatlı dilli papağan, bir sinek şekeri karşısında onun

323

Sevgilisinin yüreği incecik ya onun
Söyle âşığına, bilsin değerini nazlı yüreğinin onun

Güle sevdalanan yalan söylüyor:
"Dayanamıyorum" diyorsa dikenine onun

İyi haberlerimi bekleyen dostum!
Bırak aşk ateşimde beni, "Terk et" deme aşkını onun

Bin canım olsaydı yüreğimde benim
Feda etseydim her birini yüzüne onun

Dostu için kınandı diye incinirse âşık
Gerçek dost değil dostluğu onun

Erişemez sevgiliye asla eli
Can feda edemiyorsa aşkına onun

Söyle gelsin, işte taş yürekli sevgilinin evi
Başını vurmak istiyorsa duvarına onun

Varsa bir değeri kanımızın sevgili yanında
Dökülsün ayağına kanımız onun

"Ver canını" derse sevgili a Sa'dî!
Ver canını seve seve de, al gönlünü onun

324

Sevgilisi aşksız, sevgisiz ya onun
Dayanmalı azarlarına onun

Gitmeye mecalim kalmıyor benim
Seyredince salınarak gidişini onun

Öyle sarhoşum ki sözlerinden
Bilmiyorum sözlerinin cevabını onun

Aşk okundan öleni diriltir yeniden
Sevgili bir kez geçerse başından onun

En kötü sözler dökülsün bırak
Tatlı dudaklarından bal gibi onun

Gizliydi aşkım benim de, kalmadı sabrım
Kaldırdım perdeyi gizeminden onun

Erişebilsem bir huzuruna ben onun
Bilmem nasıl kulluk yaparım huzurunda onun?

Gelip gidiyor buradan salınarak peri gibi
Deli olacak insanlar yürüyüşünden onun

Çıkmasaydı bu aşkın sultanı dışarı keşke
Görmeselerdi yüzünü pazardaki kulları onun

Sa'dî! Sevgilinin yüzünü görmemek
Daha iyi yüzünü halk içinde görmekten onun

325

Görmedi kimse başkasını tadında, inceliğinde, nazında onun
Yok kimse ki görsün de, görmek istemesin bir daha yüzünü onun

Bir derdi var şarkıcımızın da, böyle dertli inliyor
Âşık kuş ise, nağmeleri neşeli olur onun

Saklayayım dedim kaç kez aşkımın üzüntüsünü
Saklayamaz ki cam, arkasındaki sırlarını onun

Kafeste geçse de ömrü sevdalı kuşun
Asla unutmaz yaradılışı, uçmayı onun

Yine ne yaptık biz de, tatlı dili sevgilinin
Söz etmiyor bizimle, nazlanıyor hep gözü onun

Dua ederim ben hep sana, sövsen de sen bana
Kulun görevi hizmet, değeri olmasa da onun

Üzüntü denizinde boğulan âşığın yarı canı kaldı
Öldürdün, bari son kez kucakla tenini al kıyıya onun

Elini bulamaya değmez kanı Sa'dî'nin
Yaraşır mı çekirgeyi avlasın şahin de, kanına girsin onun

326

Erişemiyorum cana ki alıp elime saçayım sana onu
Senden alıp gönlümü de, kime vereceğim ben onu?

Aşkını anlatacak dili yok asla o kalemin
Nasıl dolaştırırım vuslat sarayının çevresinde onu?

Doldursa ahım, figanım evreni rahatını bozmazsın sen
Erişse de feryadım göklere, umursamazsın ki sen onu

Özlemimden çektiğim ah, gözümden akan yaş dayansa da
İçimdeki aşk ateşi dinecek gibi değil ki söndüreyim onu

Soran olursa: "Be falan gönül halin nice oldu?"
"Kan oldu gönlüm, akıtıyorum sürekli kirpiğimden onu"

Zülüflerin, ömrüm benim; umarım uzun görürüm onu
Kızıl yakut dudakların canım benim, umarım öperim onu

Bilemedim zevkle geçecek zamanların kıymetini
Bir daha geçerse elime, kıymetli bilirim onu

Gönül arzumun yuları elimde değil ki benim
Yetişmez ise ecel, eriştiririm arzusuna ben onu

Demişti aşkın: "Sa'dî! Aşkımla yaşıyor her an"
El çekmez aşkımdan benim, dünyadan almadan onu

Erişmez düşmanın ölüm pençesi kanıma benim
Lütfuyla öldüren yâr var, engelleyemem ki ben onu

327

Çıkınca ay yüzü gömleğinin yakasından onun
Nazar değmesin diye "el-Hamd" oku, üfle çevresine dedim onun

Bekleyip göreyim; felek hangisini yapacak bana iki işten:
Eli yakamda mı olacak yoksa kanım boynunda mı onun?

Zâhidi kimin öldürdüğünü bilmeyene söyle sen:
Güzel sevgilinin parmaklarına, tırnaklarının rengine bak onun

Çimenlik dese de bana: "Yanakları renginde lalem var benim"
Arkadan çekilmeli; "Boş söz söyleme" diye zambağının dili onun

Ay da Ülker de; servi de Güneş de diyemem ona ben
Teni elbisesinin içinde, insan tenindeki can gibi onun

Kurtulur diyelim sevgili, gönüllerini kaptırmış âşıkların elinden
Nasıl ayrılır bizden bunca gönül eli asılmışken eteklerinden onun?

Onurumu verdim ben, yok etmek için düşmanlarını sevgilimin
Düşmanım benim bu evrenden bir tek düşmanı onun

Feleğin zulmünden incelse, kıl kadar kalsa tenim
Bana çok kolay gelir tenine bir kıl zarar gelmesinden onun

Bilmiyorum ben bu ne güzellik yüz; şaşırıp kaldım sözünü etmede
Bir sabah doğudan doğuyor, bir sabah da penceresinden onun

Yazarlarsa bundan sonra akıllıların adlarını bir deftere
Görürsen o defterde adımı benim sil, çiz kalemle üzerini onun

Sa'dî'ye yaraşmazdı bu sakınganlık, zahitlik elbisesi
Sâki! Ver bir kadeh de, çek al bu elbiselerini onun

328

Bırakmıyor ki felek yanımda onu
Alayım hakkımı, dudağından öperek onu

İnsanların gönüllerini avladığı o zülüf kemendinden
Tutayım da çekeyim kendime doğru onu

Nasıl el atarım zülüf uçlarına onun?
Sayısız başlar takılı her kıvrımında, tutamam onu

Kulu, kölesi olurum o servi boylunun
İncelik bir elbise, sanki biçmişler tenine onu

A servi boylu, gümüş tenli! Boyundan, kokundan senin
Düştü değeri bahçedeki nesrinin, nesterenin

Ne olur seyre çık da, gül bahçesine bir ayak bas
Yağmala kızıl, beyaz erguvanıyla, yaseminiyle onu

Ne güzel Nevruz gezileri, hele bir de Şiraz'da
Çekip alır misafirin gönlünü, alıkoyar vatanından onu

Mısır bahçesinin azizi oldu, Yusuf yüzlü gül
Seher yeli alıp getirdi gömleğinin kokusuyla onu

Şaşırmam eğer gül bahçesinde ağlarsa bulut
Gülerse gonca, çimenliklerinde kıskanarak onu

Bu salınışınla eğer sen geçersen ölünün yanından
Şaşırma çığlık atarak çıkarken topraktan görürsen onu

Kalmadı hiçbir fitne hükümdar zamanında Sa'dî'den başka
İnsanlar şiirine vurgun, o senin güzel yüzünün tutkunu

329

Ne güzel bu dert; derman umudu da var onun
Uzun değil ki bu çöl; sonu da var onun

Âşık isen sevgilinin yay kaşlarına
Teslim etmelisin canını bakış oklarına onun

Bahçede seyri arzulayan zavallı yoksul
Dayanmalı bostancının sitemine, cefasına onun

Canını da, dünyayı da birazcık sevenin
Haram olsun sevgilisine erişmesi onun

Yaraşmaz Kâbe'den umutsuzlukla yüz çevirmek
Hiç olmazsa çöllerinde ölürüm uğrunda onun

Kusurlu da olsam, anlamasam da kıymetini, bilirim;
Kristal gönlüm kırılır taş gönlü karşısında onun

Zayıfım, güçsüzüm, yine de dayanırım cefasına sevgilimin
Nasıl dayanmam ayrılık acısına ben onun?

Bin cefa oku fırlayıp gelse de sevgilim senden
Yaraşmaz okları karşısında gözlerimi kapatmam onun

Kendi canının derdine düşmüş olan âşığın
Henüz yalan sözleri, sevgilisine aşkına onun

Gönlünü kaybetmiş, ayakları kaymışsa âşık bilgenin
Umut bağlama doğru yolu bulmasına onun

Senin güzel yüzün gibi bir gül bulunabilse de evrende
Sa'dî gibi âşık bir bülbülü bulunamaz asla onun

330

Sakın ha sakın gülücük dağıtan ağzından onun
Kızıl ateşinden, ışıldayan dişlerinden onun

Bu güzeller güzelini besleyen dadı ne emzirdi ona?
Yoksa bal mıydı memelerinden akan süt onun?

Görebilse bahçıvan nazlı salınışını bir onun
Salınan serviyi söker atar bahçesinden onun

Böylesi bir huri çıkıp da birden gelse cennete
Bütün cennet gılmanları hizmetine koşarlar onun

Yok Müslümanların yollarında başka bir kuyu
İnsanları yollarından alıkoyan çenesindeki kuyu onun

Ne zamana dek kalacaksın benim gibi susuz sen?
Hayat suyu dudağının kıyısında onun

Yaraşır eğer sevgili güzel yüzünü
Esirgemezse gözlerinden âşıklarının onun

A kervanbaşı! Nerede kaldı güzel yüzü Kâbe'nin?
Öldük artık bak kupkuru çöllerinde biz onun

Nice âşıkların başları birer top gibi
Yuvarlanıyor bak zülüf çevgânında onun

Aşk savaşında akıl da, sabır da yenilgiye uğradı
Savaşacak savaşçılar değillerdi aşkıyla onun

Sabrımız kalmadı artık bizim sensizliğe
Bu kadardı sabrımız aşkı karşısında onun

Neden üzülsün kınamalara ki Sa'dî?
Korkar mı ölü neşterinden hiç onun?

331

Öz canına can veren, sevdasından geçmeyen onun
Anmasın sevgilisini, söz etmesin sevdasından onun

Bu çektiğim, tabibimden gelen dert benim
Kimden isterim ki dermanını, çaresini onun

Kafasını sevgilinin kemendine tutsak vermiş
Gidemez olmadıkça buyruğu onun

Ne yapsın değersiz, yoksul kul
Duymaz sultan sözünü, saymazsa buyruğunu onun

Yok başka çaresi âşığın
Kınarlar dostları aşkını onun

Kızıldeniz'e dalıp gitmiş olan
Yağmurdan korkusu mu olur onun

Açtı gül bütün güzelliğiyle artık, bırakın
Şakısın bülbülü güzel nağmeleriyle onun

Aklın bin kanıtı olsa da
Aşk kabul etmez doğruluğunu onun
Bu ok ile bir kez yaralananın
Yarasında kalır sonsuza dek ucu onun

İnler durur çocuk ağlaması gibi
Bilmez gizli derdini kimseler onun

Sakın ha söyleme aşk sözlerini
Söylersen de kanıtlarını söyle onun

Girmez akıllı kişi bir suya
Bilmeden asla derinliğini onun

İki evreni verseler, sevgiliden bir an uzak kal diyerek
Karşılığında sakın alma Sa'dî dünyaları onun

332

Başkalarına neden üzülsün sana sevdalanan kişi?
Başkalarından neden korksun sana candan âşık kişi?

Bir tek kendini düşünmeyen tutkun âşığın olabilir senin
Kendi canını düşünmez, vuslatına ermeyi düşünen senin

Sevgilisine dayanamayana âşık deme sakın
Aşk yolunda kınamalara dayanamayana adam deme sakın

Kayıp gidince serkeş at gibi elinden gönül dizgini
Bütün şehir yardıma koşsa da, kimse alamaz bir daha dizgini

Cefa da görse, eziyet de, dönmez sevgilisinden gerçek âşık
Vursan da okla, mızrakla kırpmaz bile gözünü gerçek âşık

Uğradığında bir ölünün mezarına, basınca ayağını
Şaşırırım; dönmezse o an topraktaki ölü tenine canı

Utanır yemyeşil çimen, senin uzun servi boyundan
Bir ömür böyle salınan servisi olmamıştır da ondan

Sabreder de kurtulurum demiştim aşkının tehlikelerinden ben
Bu bir girdap, uçsuz bucaksız okyanusta bakınca görüyorum ben

Değişebilir bir söz değil verdiğimiz söz sana
Öyle bir bağ ki bu, hazan yeli esemez onda asla

Ne suç işledim de, gördün ve kestin bağlarımızı sen
Suçsuz, günahsız kulu kovmak doğru değil, kovma onu sen

Erişmez iniltileri Sa'dî'nin evrende hiçbir kimseye
Erişir bir tek bu iniltilerin gerçek aşktan olduğunu bilen kişiye

Bilge Eflatun bile tutulsa aşk hastalığına da, saklasa aşkını
Sonunda düşer perdeler bir bir, açığa çıkar onun da aşkı

333

Hata ettin, kulak verdin düşmanın sözüne sen
Unuttun da dostlara verdiğin sözü sen

Kim dedi sana "Güzel yüzünü aç göster" diye?
Açtın gösterdin sonra da bir daha "Kapat" diye?

Acımasız, taş gönlün senin yok haberi
Kaynamakta yüreğim çinko tencere gibi bak sen

Kendimden geçtiğim an, sarhoş olduğum an dışında
Kurtuluşum yok aklımdasın fikrimdesin sen

Öğütlerini dinliyorum görünürde insanların
İçimden aşk diyor ki: "Dinleme sen"

Sâkinin sözüne kulak ver, elinden şarabı alınca sen
Şarkıcının sözüne kulak ver, şarkısını dinleyince sen

Ver bir kadeh bana da, al yerine bu elbisemi elimden
Bir meze ver bana da, al yerine sat bu hırkamı sen

Oturdum bekliyorum salınarak çıkarsın dışarı diye
Kendimden geçiverdim birden çıkınca dışarı sen

Sığmazsın bu güzelliğinle bu evrene sen
Nasıl sığacaksın kucağıma benim sevgilim sen?

Öğüt veriyorlar akıllılar bana:
"Kükreme a Sa'dî boş yere davul gibi sen"

Ne yaparım ki; vurulunca davula
Çevgânla, nasıl susar ki davul söyle sen?

334

Kıyametler kopar, gelirse o sevgili kucağıma
Bengisu kaynağından cennet şarabı içmek olur bana

Kimin kulu o güzel yüzlü sevgili be!
Kendine kul yaptı bizi, köle yaptı kendine

Peri yapılı bir güzel; büyüsünden gözünün
Girmedi uyku gözüme dün gece hayalinden yüzünün

Sanmayın! O zaman zaman geliyor benim aklıma
Unutamıyorum ki onu ben ömrümce asla

Dökerse kanımı benim, helal kanım ona
Daha iyi tenimde olacağına, olsun başım ayaklarında

Bize öğüt veren şu akılsıza söyle gitsin
Gitsin de, kendi işlerine bakıversin

Saklanamaz ki davulun sesi insanlardan, kilimin altında
Saklanamaz ki ateşin alevleri, örtüler altında

Gel sevgilim! Düşman seni bizimle görürse de görsün
Varsın da kıskançlığından kıvransın dursun, seni görsün

Yok senin bize bir ihtiyacın, ayrılamıyoruz biz senden
Feryatlar yükseliyor bizden, sessizsin yine sen

Güzelliğinin neler yaptığını sorsana başkalarına
Sa'dî sana hayran, kendinden geçmiş senin için baksana

335

Birinin elleri yüzünde sevgilisinden uzaklarda; özlemle
Birinin güzel sevgilisi kucağında; neşeyle

Zevkte, sefada olan her an gönüldeş arkadaşlarıyla
Bilmez; dün gece üzüntüsünden nasıl uyudu âşık yalnızlıklarda

Güzel söz söyleyen dostlar öğüt veriyorlar bana
Feryad ediyorum ben, "Susun" diye onlara

Irmağın şırıltısından, şarkılarımın sesinden baksana
Yer kalmadı artık öğüde kulaklarımda

Diyorlar ki: "Kapat gözlerini, bakma onun yüzüne"
Söyleyin, gidin ona; peçe taksın yüzüne!

Hayalinde oldukça o peri yüzlü güzelin resmi
Ayılamaz, sarhoş kalır bu divane, bu deli

Coşup durdukça deniz gibi yüreğinin içi
Durduramazsın göz pınarlarını, döker gözyaşı incisi

İçelim gel sevgilinin elinden ne verirse payımıza
Zehir de olsa eğer sunduğu bal da olsa

Bırak oturayım sevgilinin yolunun toprağında ben
Söyle düşmana; döksün kanımı! Yaklaştım ya dostuma ben

Vefasız sevgililerden değil ki Sa'dî
Zor günlerinde unutsun sevgilisini

336

Gittin, gittin de unutulmuyorsun, gitsen de sen
Kendimi kaybediyorum ben bak, geliyorsun ya sen

Büyüleyen yay kaşların uç uca eklenmiş gibi
Uzayıp gidiyor kulaklarına kadar bak sen

Uzat ayağını da öpeyim
Kucağıma alamıyorum bari erişilmezsin sen

Senden gelen cefa adalet bize
Zehir gibi olsa da bal sözlerin, söyle sen

Anlamsız bir söz bahar vakti
Bülbüle, "Şakıma" dersen sen

Dün gece sakladığım o gönül üzüntümün
Atçı seher yeli örtüsünü de, açığa çıktı, gör sen

Dün gece belimize kadar vuran o seller
Geçti bu gece omuzlarımızı da, baksana sen

Güzelliğinden söz ediyor bütün bir şehir
Bir tek güzelliğini görüp şaşıranlar suskun bak sen

Otur! Otur artık binlerce fitne çıktı bak
Ârifler halkasından, güzelliğinin tutsağı ettin ya sen

Senin yaktığın bu ateş üzerinde hiç olur mu?
Kaynamasın da dinsin, dursun bu kazan söyle sen?

Erişince bülbül güzel sevgilisine
Aklına mı gelir; dostları varmış bahçede, düşün bir sen

Git be dostum git de; neyin varsa ver
Al bir sevgili de, verme onu hiçbir karşılığa sen

"Tövbe et gel bu aşktan" derse biri sana
Tut benim sözümü de el çekme aşktan sen

Sa'dî! Bir ömür öğüt verirsin insanlara da
Kendin kulak vermezsin kendi öğütlerine sen

337

Aşk ateşinden biri feryad figan ederse
Şaşırma; kaynar, coşar her şey ateş üzerinde

Gömleğini biri yırtıp parçalarsa aşkıyla
Bağışlama eteğinle ört günahını, onu kınama

Seher yeli gül kokusu getiriyor şimdi
Aşka düşmüş gönlü bülbülün, sessiz oturamaz şimdi

Çalgıcı şarkıyı yine bu makamda çalarsa
Sarhoş kalacaklar âşıklar yine böyle ayılmayacaklar ya

Bu aşk küpünden getirir sunarsa yine sâki şarabı
Sufî rehin bırakır meyhanede hırkasını

Getir zehri yudumlayayım; kulakların duyacak
Bütün tenim haykıracak arzuyla, "İç" diye bak

Sana sormayacaklar ki gecenin uzunluğunu
Dün gece uyumayan bilir gecenin uzunluğunu

Yazık yazık; ölüp de gitmek sevgilisiz
Bir nefes ömrün de olsa geçirme sevgilisiz

Kutlu kişiler yolunda verilmedikçe
Sadece ağır bir yüktür baş, ten üzerinde

Toprak olup serilse de Sa'dî yolunun aşkıyla onun
Zar zar inilti sesleri gelir yine kulaklara onun

Varsa birinin sağlam bir kalbi, sevgi dolu yüreği
Duyar kıyamete kadar onun aşk kükreyişlerini

338

Kim görmüşse benim âşık zavallı gönlümü?
Bırakmış beni bir yana, aşk yolunda kaybolmuş gönlümü

Gönlümü bulan Müslüman ise getirip versin sahibine
Zulüm helal olmaz yoksul dervişe

Yiğitlik; geri vermek kırık gönlü sahibine
Kim verecek gönlünü yeniden bu aşk dertlisine?

Dolunay yüzlü sevgilim tutsak aldı, vurdu onu bağlara
Gelmedi ondan yeni bir haber, geçti iki hafta daha

Ürkek gönlüm benim; haberi yok kendisinden bile
Haberi yok yâdların kınamasından da, dostların öğütlerinden de

Dostlarının güzel öğütlerini dinlemeyen
Düşmanlarını sevindiren kişidir bilmeden

Zorluklar, kolaylıklar içinde şimdi yaşanmalı onunla
Bal arısının da hem iğnesi hem balı var baksana

Artık gönül verme Sa'dî ne olur cefakâr sevgiliye
Korkmadan çalıp götürüyorlar, gönül vermiyoruz biz de

339

Övünerek başım yücelerde salınırım, bahtım kutlu
Seninle kırlara çıkan ben; hem talihliyim hem kutlu

Bir ömür erişmek için vuslatına çabalar dururum
Yıllardır aşkının derdiyle çare arar dururum

Daldı ayağım arzularımın hazinesine bugün
Eriştim gönül arzularıma ben bugün

Denizden değerli inci! Nasıl düştün elime benim?
Kursağımdan büyük lokma! Nasıl geçtin elime benim?

Tozlu başlarda hükümdar tacı, yazık
Hükümdar çadırında yoksullar, yazık

Şaşırma; erişirse vuslat şarabına bugün Sa'dî
Yıllar yılı yemiş durmuş senin söz arılarının iğnelerini

340

Herkesin kafasında bir arzusu, yapacağı bir işi var
Ben zavallı tutsağıyım gönlümün, bir tek arzum var

Düşünmedim asla benimle olursun diye sen
A kursağımdan büyük lokma! Nasıl elime geçtin sen?

Sen misin yanımda olan? Bak rakipler koşmakta ardımızdan?
Bu ben miyim seninle el ele kırlara gezmeye çıkmış olan?

Yakıp kavuruyor ayrılık ateşi ciğerimi
Tek ilacı, koyman yaralı gönlüme senin merhem elini

İnanmıyorum kara bahtıma; sen misafirim olursun diye
Hükümdar otak kurar mı hiç yoksulun evine?

Süremem gam kılıcı yarana senin kimselerin merhemini
Altın bir teştim ben; çatlarsa bir yerim, kirişle çatlağı tutmaz ki

Âşıklara, "El çek aşktan" denilemez ki!
Kâfirlere, "Gel de dön dininden" denilemez ki!

Bugün baş başayız, meclisimiz hoş; sen, ben, çalgıcı, sâki
Kıskanana de: "Git as kendini odanın kapısına keten perde gibi"

Yok benim düşmanın hilesinden bir korkum da
Akrep ya o, tıyneti onun, bulamazsa kimseyi gidip sokar taşı da

Kavuştun artık cana can katan sevgiline Sa'dî sen
Yudumla şarabı, üzülme kınamalarına dostun, düşmanın sen

Bana, "Aşka gönül verme, sakın âşık oluverme" diyen kişi!
Bırak beni; böyleyim ben, sen git de bak kendi işine bak

341

Kabul etsen de huzuruna, kovsan da beni kendin sen
Dönmem senden ben asla, versem de başımı ben

İster okşa, ister at beni gideyim; sen bilirsin
Nasıl isterse gönlün, aydınlık düşüncenle yaparsın kendin

Bize dönüp de bakmak iyilik, sevabı da var senin için
Kulunu okşarsın, köleni okşarsın sevginle sen kendin

Vermez isen huzurunda olmama sen izin
Güzel yüzünün hayalini uzaklaştırmam karşımdan senin

Bir yararı olmaz öğüt verse de yabancılar bana
Razıyım sitem eden sevgilimin kafama vurmasına

Benim sana sabırsızlığımın hikâyesi aynı
Süt çocuğunun sanki annesinden uzak kalması

Silip atsan da gönlünden, gözünden bütün insanları, yaraşır sen
Göremezsin endamının, yüzünün güzelliğinde kimseyi sen

Yüzünün aşkına, "Saçarım canımı" dedim
Artık utanıyorum şimdi değersiz canımdan kendim

Yanına oturup sözlerine kulak vereceğini sandın Sa'dî'nin
Nerede? Boş bir hayal bu kurduğum benim kendime kendimin

Ne belalar gelecek bilir misin başıma bu hep beni yenen aşktan?
Karıncanın başına gelen bela gibi kendi kanatlarından

342

Başka sevgili tutmaz yanında olan sevgilisinin
Varsa bir hünerin, önce duvarını onar kendinin

Kime buyursan, koşar hizmetine canla başla senin
Daha iyi olan, buyurman hizmetçine sen kendinin

Daha ilk gönden dedim ben: "Kurban olsun yüzüne canım senin"
Yiğitliğe yaraşmaz dönmesi kişinin sözünden kendinin

Kime sorsam aşk derdini verir şöyle cevabımı benim:
"Kime soruyorsun sen; kendi işimden acizim ben kendim?"

Kelebek gibi aşkın alevlerine sen sabretmelisin
Varsa senin böyle yüce makamlı bir sevgilin

Gösterdin ya yüzünü artık kırmamalısın gönlümü sen
Göstermeseydin ya da önce o güzel yüzünü sen

Yok sınır bu güzellik sultanlarının güzelliklerine
Ne olurdu çekselerdi üzüntülerini sevgilerinin bir de

Bir gücü, bir çaresi vardır düşünüyordum aklın aşk yolunda
Güvenmem asla artık ben kendi sandıklarıma da

Kim ne isterse yapsın söyle, ne isterse söylesin
Çekmeyiz elimizi eteğinden biz sevgilimizin

Kimsenin kimseyi düşünmeyeceği o kıyamet gününde
Uğraşmayacağım ben sevgilimle konuşmaktan başka şeyle

Sa'dî! Aşk mahallesinde sakınganlıktan sakın dem vurma
Her malın alıcısı olur mutlak kendi pazarında

343

Görmedim bir ömür; ötmesin gönül kuşum bir gece
Gül yüzünün aşkından, ne gerek var ki bülbüle?

Baksan da yüzümüze, bakmasan da sen
Bütün evreni terk emiş, sana yüz çevirmişim ben

Kurtulma umudu yok kimsenin aşk derdinden senin
Kaçıp gidemezler taşıyanlar nişanını efendilerinin

Sana aşk şarkıları şakıyan bunca bülbül var iken
Nasıl dinlersin benim gibi kötü sesli bir kargayı sen?

Güzel yüzüne aşkının kanıtı Sa'dî'nin, güzel yüzün senin
Işıltısı olmadan görülemez ki varlığı kandilin

344

Ver sâki o gül kırmızısı şarabı
Çal çalgıcı o güzel çeng ile şarkıyı

Görmedim bir yarar ben zahitlikten
Ne zamana dek çalarım incecik gönlümü taşa ben

Kan kesildi yüreğim de, arzusuna erişemedi
Onurum, yüzsuyum yok olup boş yere gitti

Aşk geldi de, akıl yanımdan birden
Yel hızıyla bin fersah uzaklaşıp gitti benden

A hırka giyen zâhid! Ne zamana dek bir söylesen
Savaşacaksın gönlü yaralı âşıkla sen?

Dönüp dolaştı âşık çevresini evrenin
Baksana oturuyor zahit miskin miskin

Attım bir köşeye hırkamı uğruna aşkının senin
Bir gün olur da erişirim vuslatına diye senin

Aşk yolunda yürü hep Sa'dî, sakın durma!
İki evrende de dürüst ol, asla riyakâr olma!

345

Dönüp gelseydi bana gümüş tenli, taş yürekli sevgilim benim
Dikenimden gülü, ayağımdan dikeni, çamurdan ayağımı çıkarırdı benim

Seher yeli! İstiyorsan bu gecenin gündüz olmasını
İndir perdesini mahfenin, görelim içindeki ay yüzlünün ışıltısını

Hazırlanırsa âşığını öldürmeye ellerini açarak yaraşır ona
Döksün o sevgili kanlarını diye binlerce av koşar gelir sabırsızca

Bunca arkadaşım var; aklımdan ayrı akılları, dinimden ayrı dinleri
Asılıyorlar eteklerimden, diyorlar: "Çek eteklerinden ellerini"

Âşıkları kınamaya ağzını açmışa ne desin ki akıllı kişi?
Ne bilsin kıyıda uyuyan, denizde boğulmuş kişinin halini?

Bulasa da kanıma yaraşır nazik ellerini
Ölümümden zevk almam, severim ben öldürenin parmağını, elini

Bilir sabırsız olduğunu Mecnun'un, akıllıysa kervancı
Leyla'nın yurdunda durdurur kervanı

Be dostum! Akıl düşünür de, yıpratır insanı
Huzur istiyorsan eğer, git âşık ol be akıllı

Yürüdükçe ayaklarım, vuslat yolunda yürür gider
Bırak akıl söylesin dursun: "Bunlar ne boş hayaller!"

Atar da dünyayı, ahireti bir kenara, otururbut sevgilinle
Rum'da, Çin'de olmayan nice güzel nakışlar görürsün nice

Sa'dî'den başkası sözü süsleyemez söz ederken aşktan
Sözü yürekten çıkar onun, yüreğe oturur yürekten çıkan

346

İnlemem yaraşır bana binlerce kez bülbül gibi
Çekemem dostlardan gelen bir gül kadar sitemi

Haber salın bülbüle, vefasızlık yapıyor gül
Sen de git gidebiliyorsan başka diyarlara a bülbül

Samimi değil miydim ben? Çabalamadım mı senin için ben?
Neden döndün sözünden? Neden yalnız bırakıyorsun beni sen?

Kulunun efendisiysen, sahibiysen onun sen
Helal olur mu sana bilmeden kulunun kanını dökmen?

Gönlümü inciten yâre kim ulaştırır haberimi
Yaraladın ya gönlümü bakış kılıcınla öldür haydi beni

Aşk kemendinden senin kurtulma umudum yok benim
Kaldım tutsağın ben, çarem dayanmak, zavallılık benim

Yemin olsun aşkıma açıklarım sırrımı, onurum da kırılsa
Bırak kınayanlar kınasınlar beni, sevgilim hoşnutsa

Vefa, dostluk sözü gerçek âşıklar arasında
Goncaların ömrü kadar, bülbülün güle aşkı kadar değil kısa

Bize doğru geliyorsun, bize meyl etmiyorsun sen
Sıkı bağladın, düğüm atıyorsun, ne zaman düğüm çözeceksin sen?

Aklım fikrim güzel yüzünde, zülüflerinde senin
Bakarsam gözümle laleye sümbüle, âşığın değilim senin

Amber koklamak istersen kıvrımına bak zülüflerinin, misk orada
Elbisenin astarı kırmızı gül; karanfil, ağzının güzel kokusu da

Derin derin bakmıyorsun ki sen Sa'dî'ye
Görüyorsun, doymadı bakmaya ne zaman seni seyrettiyse

347

Şükrünü yapmadık ya vuslat gününün hiçbirimiz
Ayrılık gecesi uyuyamadık bunun hayalinden biz

Çek yularını da durdur bir an bu develeri kervancı!
Doymuyor gözlerim bu güzel yüzü seyirden kervancı!

Acımasız, taş yürekli sevgilinin kulağına
Kim eriştirecek dileğimizi seher yelinden başka

Düşmanın durmadan öldüren Hint kılıcının yapmadığını
Yapar sevgilinin öldüren, kan akıtan gamze kılıcı

Güzellere bakmak haram diyen sufiler
"Bakmak haram da, halkın kanını dökmek helal" derler

Şaşılmaz; takılır düşerse bir ceylan avcının kemendine
Şaşılır; âşığın ceylan gibi düşmesine kemende

Fırat kıyısındasın sen, bilmezsin ki suyun kıymetini
Çöl yolunda yürüyenler bilirler tatlı suyun kıymetini

Öğüt verenlerin amacı sevgiliyi terk etmemiz ise
Bu hayalleri imkânsız, boş bir hayal sadece

Yemin ayağının toprağına; bilir herkes halimi benim
Gitmedikçe yolunda başım, bitmez vuslat umudum benim

Ne yararı olur ki aşk sözünü dile getirmenin
Kanlı gözyaşları bak çiziyor resmini halimin

Uzattık yine sözü de tükenmedi aşk serüvenin senin hala
Sevgiliden söz etmek usandırmaz âşığı asla

Yoluna girmez iş Sa'dî ağlamakla, inlemekle
Çaresizlerin iniltisi çok tatlı, yine de inle sen, inle!

348

Tanrı korusun seni a güzel yüzlü sevgilim!
A meclislerin ışıltısı! Güzeller ordusunun kraliçesi sevgilim!

Cilvelenerek gidiyorsun, sonra dönüp geliyorsun sen
Görmedim böylesine her tarafa salınan bir servi asla ben

Her varlık bir kanıt varlığına, tanınmasına Tanrı'nın
Güzel yüzün senin, en güzel kanıt yaratıcılığına Tanrı'nın

Okuma sakın Leyla'nın hikâyelerini, Mecnun'un üzüntülerini
Silip götürdü zihinlerden senin aşk çağın eskilerin hikâyelerini

Adın döküldü dillerden de dinlediler bütün ârifler
Raksa kalktılar coşkularından adını ananlar, adını dinleyenler

Perde de ne oluyormuş âşık ile sevgilisi ile arasında
İskender seddi bile olamadı bir engel sevgililer arasında

Bırak baksın da, görsün bütün şehir beni
Sarmaş dolaş olmuş iken sevgilim ile beni

Tükendi tatlı günlerim, sona erdi ömrüm benim
Azalmadı sana aşkım, silinmedi sevdan gönlünden benim

Kovarsan kapından tutmaz ki kimse elimden benim
Bir tek yolunu bilirim, başka yolum yok ki benim

Kime söylerim aşkının gam hikâyesini senin ben
Bu kadar söyledim durdum da çare bulamadım derdime ben

Ne akıllı ne de zeki sayılır bundan sonra Sa'dî
Ezdi yok etti bütün bilgisini, erdemini aşkının ateşi

349

Öğütlere kulak verir sanma âşık gönül
Öğüt vereni dinleyecek gibi değil bu gönül

Tutmadım aşk yolunu ben aklım oldukça
Öyle bir yere gitti gönül ki şaşırttı akılları da

Yok mudur gönülden gönle bir yol? İnsaf et biraz sen
Nasıl oluyor? Ben vuslatına âşık, usanmışsın benden sen

Geçmiyor bir anım benim ki gönlümde olmayasın sen
Çok yol var düşünmek ile vuslat arasında baksana sen

Öperim bir gün alnından da düşerim ayaklarına ben
Yanmak için neden izin alsın ki kelebek mum sevgilisinden

Bak şu serçeye; arkadaşlık arzusunda şahinle!
Farkında değil zavallı yem olacağından şahine!

A tek arzum benim! Yok olacak tenim aşkının yolunda senin
Asla çıkmayacak silinmeyecek gönlümden aşkın senin

Yok bu evrende senden daha değerlimiz bizim, varlığımız sen
Kabul etmesen de bu değersiz sermayemizi kabul etsen de sen

Haberimizi sevgiliye götüren kutlu ulak!
Keşke senin yerine ben olsaydım ulak!

Zamanın çarkı, yaşadıklarım ağarttı saçlarımı benim
Çıkmıyor yine de aklımdan boş heveslerim benim

Sa'dî! Oldun ya artık tutsağı bu aşkın sen, dayan yüküne gamın
Bağlıysa elleri yiğidin, yok çaresi taşımaktan başka yükünü gamın

350

Emrine amadeyim işte şimdi ben, kulunum senin ben
Kulluğumu beğensen de beğenmesen de, aldırmam ki ben

Ne seninle pençeleşme gücüm var, ne kaçacak ayağım var benim
Ne ayrılığına dayanacak gücüm ne vuslatına seçkim var benim

Güneş ışıltılı zülüflerin yetmedi mi bağlamak için âşıklarını
Yüz çevirdin âşıklarından da kat kat artırdın aşklarını

İlk verdiğin sözü tutmayacaksan eğer sen, sözümdeyim yine ben
Yemin aşkına! Dönmeyeceğim aşkından senin asla ben

Kınayamam seni asla; vefasız sevgilisin diye ben
Bin canım olsa da, feda ederim incinmiş canına senin ben

Kınanırsam aşkının uğruna eğer senin ben
Ağır bir yük idi aşk; çok gaddardım, çok bilgisizdim ben

Ayrılığın bana neler yaptığını, otursam da okusam ben
Baştan sona, sözü çok fazla uzatmış olurum ben

Yazamam aşkımızın hikâyesini kağıtlara ki ben
Siler gözyaşı selim yazdıklarımı daha yazmadan ben

Ben nerede; boş yere öğüt verenler nerede?
Yoluna koyamaz ki öğüt dinlemeyen âşığın işini akıllı bilge

Öğrenilir mi hiç aşk yolu aşktan söz edip durmakla
Hamuru aşk ile yoğrulmuş anlar aşktan bir tek hakkıyla

Çağır yanına gam zincirlerinin tutsağını lütfunla sen
Nasıl gider boynundaki ağır bağlarla yazık; kovarsan sen

Bir tek Sa'dî'nin güçlü elleri değil, aslanın güçlü pençeleri de
Teslim olur çaresiz senin çekilmiş gamze kılıcının önünde

351

Oturmuş tek başına halimi düşünüp duruyordum ben
Dalmıştım ahvalime, kapamıştım saray kapımı herkese ben

Gözlerim uzun gece umut eşiğinde uykusuz benim
Seher vakti çalar evimin kapısını diye sevgilim benim

Baygın gözleriyle, akıllıların kanlarına bulanmış kızıl elleriyle
Gözleri sürmeli birden giriverdi kapıdan içeriye

Getir şimdi şarabı be sâki; kapatsın gözlerini komşuya söyle
Dopdolu artık kulaklarım ya kınama hikâyeleriyle

Öylesine doldurdu ki hayalimi sevgilimin hayali
Artık düşünemiyorum bile aklımla hiçbir şeyi

Aşkın hükümdar olduğu çağda aklın sözü geçmez ki
Yargıçlıktan ayrılmış yargıcın buyruğu gibi sanki

Yok senden şikâyetim, şükretmeliyim ben yürekten
Güzeller hükümdarı, gelişinle yoksulun evini bezemişsin sen

Gönül sultanı sevgilinin ev sahibi olduğu sofrada
Âşıklar değil, bir tek yeme sevdalısı göz diker sofraya

Yemin olsun aşkının adına; kendi kılıcını, elinle indirsen sen
Öyle hoşlanırım ki en sevdiğim şarkıyı dinliyor gibi ben

Neden ona sevgili, bana âşık diyorsunuz ki siz?
Ona katil, bana da aşkıyla öldürdüğü deseniz daha iyi siz

Kendim anlatmalıyım hikâyemi dudaklarımla sana ben
Yazık yazık, mektubumu ulak eliyle ulaştırırsam sana ben

Sa'dî'nin yüreğine giremez asla senden başkası
Ne güzel, bütün evreni bırakıp bir tek sana gönül bağlaması

352

A can sevgilim! Binlerce aferin sana; güzel endamına senin!
Ne güçlü, böylesine yoktan var eden yaratıcın senin!

Görmedim evrende salınan servi üzerinde senden ışıltılı bir güneşi
Sığmaz ki övgün sözlere, yazamaz kalem adını senin ki

Dedim: "Her telin başka bir güzellikte; yoksa tavus musun sen?"
Şeker kamışı gibisin sen, baştan ayağa bal tatlısısın sen

Görsem de sayısız cefa, umudum var yine de vefana senin
Gözlerin yok diyor da, eğiliyor evet dercesine kaşların senin

Bir bak gönlü yaralı âşığına da, sonra da azarla; incinmeyiz
Nazlan istediğin kadar; hükümdarsın sen, kullarınız biz

Gönlümü yağmaladın ya artık alıp götürme dinimi, aklımı
Âşıklara düşman olma; "Öldürmeyin Harem'in kuşlarını"

Gül de var, diken de var bahçede, güzel olur o ne yaparsa
Dostun sitemine dayanmak çok kolay gelir dostlara

Gitti o, canını *besliyor* şimdi, elbisesini parçalıyor âşığı ardından
Neden çeksin bekçilerin gamını uykuya dalmışsa sultan

İndiriyor başıma cefa kılıcını, yola düşüp gidiyor, dönüyor:
"*İnledin* durdun bizden be Sa'dî! İnlemez acıdan yiğitler" diyor

353

Sever herkes, severim ben de yürekten
Sevgi dolu arkadaşı, *gönüldeş dostu gönülden*

Güzelleri zevkle seyretmek eski bir töre
Ben yeni getirmedim ki bunu bu evrene

Sakınırım aşktan dersen eğer sen
İnanırım, "Tanrı daha iyi bilir" derim ben

"Yok güzellere karşı gönlümde bir meylim" dersen
İnanmam ki bu sözüne asla ben

Günah dersen aşka, âşık olmaya sen
İlk günahı Âdem idi o zaman Havva idi işleyen

Ay yüzlü güzellerin kementlerine tutsak düşen
Korkmaz ki artık kınanmaktan, övülmekten

Bulunamaz baştanbaşa bütün bu evrende
Sevgi eli gibi hiçbir merhem yaralı gönüllere

Döndür kadehi sâki dolu dolu sen
Öğren felekten durmadan dönmeyi sen

Bilirsen eğer değmez bu dünya üzülmeye asla
Seyret güzel dostların yüzlerini mutlu ol neşeli ol da

Ganimet say eğer her gün bilirsen
Ömründen bir gün kısaldığını sen

Sakın gönül bağlama ömür sarayına a Sa'dî!
Sağlam temel değil onun temelleri!

A gönül ışıldatan sevgili! Git de keyfine bak sen
Lokması olacaksın bu toprağın sonunda üzülme sen

354

Dinlenmek isteyince bir an tenim
"Sakın uyuma" derdi gözlerime sevgilim

Rüsva olayım ben, şarap verin bana da
Aşk ile sakınganlık olmaz bir arada

Teslim olduk, gücümüz yok diye biz
Teslim olanı asla öldürmeyin siz!

A güzellikte eşi, benzeri olmayan sen!
Dökme ne olur güçsüzlerin kanını sen!

Kanımı dökmek için pençelerini bilemediysen
Bu kınalara bulanmış parmaklar ne söyle sen?

Ele geçirdin yüreğimi, gönlümün hükümdarı artık sen
Şimdi istersen adaletini göster, istersen sitemini sen

Kovsan da huzurundan, çağırsan da bizi, kulunuz senin
Korkmam ben sevgili sövse de, dua etse de, bilin!

Ey ban dalı nedendir suskunluğun, durgunluğun senin?
Durma, salın da düşür değerini sen servinin

Sakındım durdum yıllarca aşktan ben
Hiç ummadığım anda saldırısına uğradım aşkın ben

Bırakın ne olur beni a dostlar sevgilimin yolunda
Yanayım mum gibi eriyeyim baştan ayağa

Dostluk sözümüz bizim ezeli, vefalıyız biz
İhanet etmeyin, kesilmez sözümüz, dönmeyiz biz

Yolunda canımı vermem çok kolay, yok ki bir değeri
Hâtem'in elinde gümüşün ne olur ki değeri?

Yaşadıkça hiç usanmadan kulunum, kölenim senin ben
Toprak olsa da kemiklerim kulun kalacağım sonsuza dek ben

Kınama serzenişlerinden yok bir yararım benim
Kınandığım şey ezelden alın yazım benim

İnlersem bir gün eski yaralarımdan ben
Kınamayın, iyileşecek görmüyorum yaralarımı ben

Silmek istiyorsan insanların rengini evrenden
Aç perdeyi yüzünden de al canlarını tenlerinden

Beklemeyin sakın benden akıl da, sabır da
Yıktı bütün attığım temellerimi benim aşk ya

Yüreğimin ta içindesin! Bilmiyor musun bunu sen?
İncinmez işte bundan yüreğim öğüt verenlerden

Ver canını sevgilinin yolunda Sa'dî
Ganimet sayar âşık, son arzusu canından geçmeyi

355

Uyansana be uykuya dalmış seher vakti gelmeden sen!
Çal mutluluk davulunu, doldur getir kadehi sen!

Akıl süvarisi bir zaman çeksin elini birden
Serkeş, kavgacı dizgininden, dikkat et sen

Sabah vakti daha horoz ötmeden, sabah oldu demeden
Döndür testiyi bir sıra da, dök kadehlerimize şarabı testiden sen

Can kuşumun boynuna halkayı güvercin gerdanlığı gibi
Misk kokulu zülüf zincirlerinle bağladın sen

Ayrılık gamın demir pençeli bir şahin, parça parça ettin
Sevgi dolu yüreğimi parçalanmış ağ gibi sen

Gel bir zaman kırlara gül gibi ne olur sen!
Gel bir zaman servi gibi bahçeye ne olur sen!

Kırmızı gül utandır güzelliğinin karşısında sen
Salınan serviyi gözden düşür boyunun karşısında sen

Ne olur bir incelik göster de Sa'dî'nin can papağanlarına
Bir öpücük şekeri ver kızıl dudaklarından sen

Bülbülün şakıması sarhoş iken çok tatlı gelir
Daha iri, daha iri kadehi doldur da ver be çocuk sen

356

Başlayınca seher bülbülü sabah ötme nöbetine
Bozdum tek başıma oturma tövbemi çıktım dam üstüne

Bakıyorum; güneş sancağı sürüyor önü sıra
Karanlık ordusunun kara bayrağını ufuklardan ufuklara

Gelip erişince günün aydınlık yüzü gecenin kara yatağından
Sanki ak tenli bir güzel çıkıverdi kara yorgan altından

Aşkın tutsağı iken gönlüm, sevginin rehini iken canım
Birden giriverdi kapımdan gönül huzurum, gönül çelen canım

Öylesine kendimden geçtim ki o nefes kokusundan ben
Artık amber kokusu, gül kokusu alamıyorum ben

Korkmuyorum artık ben hiçbir gecenin karanlığından
Her gecenin ardından bir gündüz var, bilirim ben

Erguvan mıydı, gül müydü tam da anlayamadım ben
Yenindeki gül renkli kolu muydu, eli miydi; bilemedim ben

Billur kadehteki ışıl ışıl şarap ile karşılaştırdığında sen
Berraklığından ayıramazsın hangisi kadeh, hangisi şarap diye sen

Getir doğunun, batının denizleri kadar dök şarabı sâki
Geç sarhoş olur ya ara vermeden şarap içen tiryaki

Haramı, helali bilmeyecek biri değilim ki ben
Seninle şarap içmeyi helal, sensiz su içmeyi haram sayarım ben

Olamaz hiçbir şehirde senin gibi tatlı bir şeker sevgili
Sa'dî gibi papağanları da konuşturan işte bu şeker sevgili

Bırakmıyor zırh gibi örülmüş bu şiir sözlerim benim
Çıkarsınlar kınama kılıçlarını kınlarından düşmanlarım benim

357

Tatlı dilli, gümüş tenli sevgilinin ağzından çıkıyorsa söz
Fark etmez ki dua da olsa, sövgü de olsa o söz

Sevgilinin âşığı, kendinden haberdar ise henüz
Aşkın katıksız şarabından tatmamış demek o henüz

Sıkılırsan benimle birlikte olmaktan, kınarsan beni
Aşkın tutsağı gönül sıkılmaz ki, kınanmaktan korkmaz ki

Sitemiyle sevgilimin ben yüz çevirip kaçacak biri değilim ki
Bağlara düşmüş kuş, el sallamayla yenin yeliyle kaçamaz ki

Çok sürmez artık, aşk yüzünden elli yaşındaki akıllı kişinin de
Duyulur üç-beş gün içinde mecnun olup da düştüğü dillere

Seninleyim ya ben, en yakınınım ya senin ben
Has dostunum ya senin ben, korkmam hiç kimseden ben

Yastığa baş koymadım, uyku girmedi gözüme uzun ayrılık gecesi
Kınadılar dostlar: "Şaşırdık; nasıl uyurmuş âşıklar geceleri?"

Hayallere bile sığmayan bu eşsiz güzelliğinle sen
Hiç inanmıyorum, bir gün çıkıp bana gelirsin diye ben

Tutuşur da yanar bir gün kuşkusuz bu sayfalar da
Öyle alevli Sa'dî'nin aşk ateşi ki dayanamaz ona kalemler asla

358

Ne mutlu bana! Bak geldin yanıma beni sormaya şimdi sen!
Hoş geldin; selam olsun, esenlikler olsun sana, ulusun sen!

Karşında ayağa kalkıp durmak istedim; akıl dedi ki: "Sakın;
Edepsizlik servi boyu karşısında boy göstermek, kalkma sakın"

Düşürmek istiyorsan şekerin değerini, aç ağzını bir konuş sen
Mahcup olmasını istiyorsan servinin, kalk da nazla bir salın sen

Işık saçan güneşsin sen, başkaları birer yıldız sadece
Arı duru bir ruhsun sen, başkaları birer ten sadece

Bir insan isen sen, inanıyorum burada
Başkaları cansız resim hamamın kapısında, duvarında

İncecik elbise giyme; bu gümüş tenin senin
Görünüyor zaten kadehteki gülsuyu gibi içinden elbisenin

İki sevgili arasında daha güzel rastlantı ne olabilir ki?
Bir gömleğin içinde birlikte olurlarsa iki içli badem gibi

Gönül ehlinin semaı, Sa'dî'nin iniltileriyle döner durur ya
Ne gerek var orada bülbül nağmelerine, güvercin şarkılarına

Bu semada güzel yüzlü bütün sâkiler hep bir arada
Bu mecliste tortu düşkünü şarap içen sufiler hep bir arada

359

Dök şarabı sâki, bak göklerin altın sarısı kuşu çıkardı
Kapkaranlık gece yumurtasından artık başını

Şaraba tapanların içlerindeki sevda ateşini
Kadehin gözyaşıyla söndürüver şimdi

Ne zaman çıktı 'ten bu hoş meltem Ya Rab?
Kim getirdi bu haberi cennetten Ya Rab?

Aşkının yükü ile Sa'dî'nin gönlü sanki
Hızlı süren binici gibi, yağız at gibi

Canımız da kulu onun güzel yüzünün, gönlümüz de
Oğul! İri kadeh doldur getir, iri kadeh be!

360

Sönecek bak mum, uyan da otur be çocuk şimdi!
Seyredelim yüzünü senin, yüzünü görmek güneşi görmek gibi

Çalgıcı çekip gitti, sarhoşlara şarap sunan sâkimiz uyudu bizim
Sevgilimiz aramızda, meclisimiz devam ediyor bizim

Sarayımızın bülbülü şakıyor, "Gece bitti, sabah oldu artık" diyor
Ayvanın kapısından horozların sesleri yükseliyor

Sana bıraktık biz evi de, içindekileri de
Sizin beğendikleriniz, haram bütün evrene

İster özgür bırak beni, ister daha sıkı bağlara vur beni
Kaçmak istemez kimse ağından senin gibi avcının ki

Ateşlere girmeyen ne bilir bizim yangınımızı
Yanmış kişi bilir, erişilmez vuslat hayalini kurmayı

Korkuyordum ben önceleri kötü adlı olmaktan ben
Kırdı kınama taşı kadehimi, korkmam artık taştan ben

Gittiyse adın sanın Sa'dî, bırak gitsin onun aşkı yolunda
Rüsva olmaktan, kötü addan korkan, şehit olamaz aşk yolunda

361

Görmedi kimse böylesine güzel sözlü, güzel salınan bir ay yüzlü
Kalkışıyla kıyamet koparan bir servi, doğuşu uğurlu bir ay yüzlü

Yıkılır servi tepetaklak, kalkıp yerinden salınırsan sen
Yere düşüverir göklerden Ay, dama gelirsen sen

Çeliverince gönlümü sen, bakmadı gözlerim yâdlara
Beğendiniz şey sizin, haram artık yâdlara

Gönül kulağım kapıda; bir haber gelir diye
Umut gözüm yollarda; haberini kim getirir diye

Mumsuz davetin olmaz ki asla ışıltısı
Dostsuz meclisin olmaz ki asla yararı

Ömrüm boyunca bir kez gir kapıdan habersiz doğ da
Göreyim bir kez sabahı karanlığın bağrında

Dünyadan nasibim gamın senin, çok mutluyum ben
Aldırsan da bana sen, değer vermesen de bana sen

Söz de efendimizin, egemenlik de, buyruk da
Öldürürse kölesiyiz, hizmetçisiyiz okşarsa

Kendinden geçmiş âşığı kınayıp duran sen
Karşımızda sevgilimiz, tanımasan da onu sen

Öfkenle gel, siteminle gel, selam ver ne olur bana
Ben gönlünü kaybetmişten al canımı selamın karşılığında

Gerçek âşık isen Sa'dî, devam et yoluna, katlan sıkıntılara
Sonunda ya can verirsin ya erersin muradına

362

Gözlerim yollarında, kulaklarım haberini bekler senin de
Umurunda bile değil, geçiyor günler özleminle, ah ile vah ile

Sormuyorsun bile asla sen hiçbir gece de, gündüz de:
"Âşıklarım günü geceye, geceyi gündüze nasıl eriştiriyorlar" diye

Çelerdi gönlümü benim önceden nerde bir güzel varsa
Artık işim olmaz güzellerle kıblem sen olunca

Gönül arzumca seninle bir an yaşamak için dua ettim ben
Nice zamandır yaşadım, eremedim asla muradıma ben

Ne kavuşma devletim ne ayrılığına dayanma gücüm var
Ne bu diyardan gitme, ne burada kalma sabrım var

Nasıl bir düşmansın sen; eline ve kılıcına âşık olan ayaklarım
İzin vermiyorlar senden kaçıp da kurtulayım

Kınamaz asla beni aşkı bilen kişiler
Alır aşk yularını elinden aklın, onlar bilirler

Seninle konuşan, seni dinleyen bilir misin; benim
Ne anlayacak kulağım, ne soracak aklım kaldı benim

Ömrüm biter de bir gün susarsa dilim
Dile gelirler aşkından senin ufalmış kemiklerim

Hangi gönül yanıp kavrulmadı ki Sa'dî'nin gam ateşiyle?
Hiçbir ham kalmaz, bu söz bütün dünyaya yayılır giderse

363

Nice zamandır yüzüne sevdalanmışım ben
Mahallenin toprağından başka yatak bilmem ki ben

Bahtımdan da baygın olan gözlerine yemin olsun;
Yüzünün aşkıyla zülüflerinden de dağınığım ben

Kendimce bir kesede biriktirdiğim bütün aklımın
Senin terazinde bir ağırlığını göremedim asla ben

Yok bir yoldaşım; sana bir haber eriştirsin benden
Yok bir sırdaşım; sana bir haber göndereyim ben

Kırpmam bile gözümü, baka kalırım yüzüne atsan da okunu bana
Bir tek korkum; gözüme saplar da okun, yüzünü göremem ben

Bilir misin neden bir dünya halkı sözlerimin hayranı?
İki kaşının arasındaki mihrapta ibadetteyim de ondan ben

Bahtım yar olur da, kurarsam kenarına çadırımı
Ölüm pençesi bile sökemez çivilerini çadırımın, bilirim ben

Kınanırım diye terk ederim sanma kapının eşiğini
Kılıçla vursan bile, kölesiyim kılıç çeken pazılarının ben

Sa'dî! Ne güzel şakıyorsun uşşak makamında sen
A güzelim! Aç perdeyi yüzünden kölenim ya senin ben

364

Yapamam, yüz çeviremem dostumdan ben
Dostum! Çek elini benden, gücüm yok, dayanamam ben

Tenim zayıf düştü, aklım kalmadı, aşkım hep olduğu gibi
Esirgersem canımı; âşık değilim, yalancıyım ben

Güzel yüzlü sâki! Getir şarabı; birkaç kadeh değil
Ceyhun gibi akıtsan da şarabı kanacak değilim ben

Yüzün senin bir mihrap bana Müslümanlar şehrinde
Savaşsan da Moğollar gibi çeviremem mihraptan yüzümü ben

İki evrende de tek arzum var benim;
Dostumla bir an bir olmak bu dünyadan gitmeden ben

Çaresizlik içinde alıp başımı gideyim, yardan diyardan geçeyim
Kıramıyorum ne yaparım dostlara verdiğim sözü ben

Söz verdin ya bize dost olacaksın diye vefasız dost
Gel yetiş şimdi; tut elimden boğulmak üzereyim artık ben

Şimdi kış; çaresiz kaldım, yetiş Nevruz yelim benim
Yetiş artık; gel mehtabım, kapkaranlık çöldeyim ben

Senin kapında can vermek, yaşamak ben Sa'dî'ye
Yoksun bırakma kapından, başka kapı bilmem ki ben

365

Yemin aziz toprağına ayağının, dönmedim sözümden ben
Ayrılıp gittin sen benden, kimseye bağlanmadım ben

Erişemezse vuslat eteğine eğer elim benim
Nereye giderim, hangi umut eşiğinde can veririm ben

Şaşırıp kaldım ben o ayrılık zamanı senden
Nasıl oldu da kopmadı kıyamet sensiz kalınca ben

Aşkının belası senin bırakmadı Fars ülkesinde bir sakıngan
Bir tek kalan ben, bilmiyorum nasıl kılarım namazı ben

Kıldım namazı, ancak kendimde olmadığımdan bilmiyorum:
Senin hayalinle nasıl kıldım namazımı ben

Şeriat uygun görmez sarhoşun namaz kılmasını
Kim kabul eder namazımı; gece gündüz sarhoşum ben

Yakalayıverdi ye hayal elin eteğimden benim
No ulurdu erişseydim eteğine elimle ben

Ben nerede, sana kavuşmayı ummak nerede!
Bir bengisu olsan da, yolunda senin kendimi yok ettim ben

Ömrüm boyunca bazen karşı çıktıysam da sana
Yaptığım doğru değildi, yanlış yaptım ben

Öldür nasıl biliyorsan öldür sen; Sa'dî öyle biri değil ki
Senin varlığında iddia etsin, "Varım" diye ben

366

Bırak bilsinler insanlar; âşığım, sarhoşum ben
Doğru ses bu ses: "Bozdum tövbemi ben"

Düşmanım azarlasa da, dostum kınasa da
Uzağım sizin bütün söylediklerinizden ben

Arzusu şöhret ve gösteriş olan nefis
Kurtuldum senin bağlarından da, huzur buldum ben

Senin güzel yüzünü gördükten sonra eğer
Baktıysam başkasına, güzel yüzünden yoksun kalayım ben

Bundan önceleri bütün insanlarla oturur kalkardım
Görünce sevgiliyi, kapadım artık kapımı başkalarına ben

Beni şarap verip de sarhoş etmezden önce be sâki!
Seyrederek senin boyunu bosunu sarhoşum zaten ben

Geçip gidiyor gecelerim güzel yüzünün hayaliyle
Sabaha dek ne uyurum ne komşularımı uyuturum ben

O tatlı dudaklarınla başkalarıyla söyleşme, yazık
Söv bana da, selam göndereyim sana ben

Nice zamandır Sa'dî gönlünden geçirip durur:
"Niye kınanayım; bu güzel sevgilime put gibi taparsam ben"

Yüreğime vurulmuştu dünyanın bütün bağları
Olunca aşkının tutsağı, kurtuldum dünyanın gamlarından ben

367

Bu içimdeki aşkla sâki, sarhoşum zaten ben
Artık vereceğin bir kadehle yıkılırım ben

Sâki kadehi sen dar görüşlülere ver
Şarapla sarhoş olurlar onlar; derin düşünceyle ben

Aramızdaki sevgiye, aramızdaki vefaya yemin:
"Ne sevginden koptum senin ne başkasına bağlandım ben"

Çamurum yoğrulmadan önce yüreğimdeydi aşkın senin
Oradan getirdim ben, burada bulmadım bu aşkı ben

Kulunum senin ben tartışmasız, kuşkusuz
Sen var iken "varım" nasıl diyebilirim ki ben?

Hep köşelerde siner otururdum ben
Sen kalkalı ayağa, aşkından asla oturmadım ben

Sen bıktın usandın, ancak yalnızlığa dayanamam ben
Cefa ettin bana, ancak vefayı bırakmadım ben

Demedim mi sana be Sa'dî: "Gitme gönlün peşinden"
Kurtulursam bu aşktan eğer, gitmem peşinden bir daha ben

368

Gönlüm seninle de, başka yere dikmişim gözlerimi ben
Bilmesin düşmanlar sana baktığımı diye ben

Çıkarım bir gün bu sakınganlık perdesinden
Taparım ona, nerede senin gibi bir güzel görürsem ben

Şükürler olsun; gönlüm bir aşkın gamına tutuldu da
Kurtuldum dünyanın darmadağınık gamlarından ben

"Seni unutmayacağım" diyerek verdiğin sözünde durmadın sen
Sana verdiğim o sağlam sözümdeyim hala ben

Yemin Allah'a; içimdeki sevgim verdikçe sevgilimden haber
Umursamam, dinlemem düşmanın kınamalarını ben

Göndereyim arzuladım sana yaraşan bir hediye
Canım olsun dedim, can değersiz; ne göndereyim sana ben?

Yok baktım aklında, Sa'dî bile yok senin
Bahtıma güldüm de, halime ağladım ben

369

Söz etmemeliyim artık sen gelince kendimden ben
Ayakta olunca sen, ayaklarına düşmeliyim ben

Salınarak gelir böyle bahçeye girersen sen
Utanır kırmızı gül ve der: "Neden açtım ki ben"

Tam olgunlaşınca gül, gama boğulur bülbül:
"Herkes duydu yüreğimdeki gamı; saklamıştım onları ben"

Ayak bastığın yeri bulurum umuduyla
Gözlerimle süpürdüm bütün Şiraz toprağını ben

Gelince birkaç sabah sonra bahar, esince güzel kokulu gül meltemi
Sevgiliden ayrılık derdinden bülbülden artık zar zar ağlarım ben

Duymadın mı Ferhad'ın taşı nasıl deldiğini, o taş bile
Eşiğinin taşı gibi değildi o; gözyaşımla deldim ben

Şaşmam hiç ben; uzun ayrılık geceleri gözlerim kapanmasa da
Şaşarım be zalim; hayal ederken seni gözlerimi kırparsam bile ben

Helal hakkım Sa'dî'nin binlerce kez kanının döken kullarına
Sen söyle döksünler kanımı, sonra da de: "Demedim ben"

370

Gördüğüm gün yanağın daki beni, dedim:
"Korkarım; bu yeme aldanır da ağa düşerim ben"

Olmadım ömrümde hiçbir güzel yüzün, dağınık zülfün tutkunu
Ama şimdi dağınık zülüflerin gibi yüzünün perişan âşığıyım ben

Kuşkum yok her yerde herkes duyacak bunu;
Bırak o zaman bilsin herkes; onun aşk gamıyla eşim artık ben

Söyler herkese gönül gamımı yüzümün rengi
Ortaya döktü sırlarımı; başkalarından saklıyordum onları ben

İşim bu aşkta mecnunluğa varmadan önce
Aklım öğüt verirdi de kabul etmezdim ben

Bu yüzü gören herkes döner arkasını da kaçmaya başlar
Bilirse bir de eğer senin elinden neler çektim ben

Ayrılığınla senin gönül ateşimden alevler yükseliyordu başımdan
Gözlerimden akıttığım yaşlarla yerleri deliyordum ben

İlginç! Bütün bu inciten dikenler olsa da çevremde
Her aldığım meltem kokusuyla açıverdim ben

Karışıktı kafam benim tanışmadan önce senle
Şimdi onu teslim ettim sana, herkesten kurtuldum ben

Sa'dî söyleyemez ki sana yaraşan şiiri asla
Gücümün yettiğince gönül çırpıntımı dile getirdim ben

371

Düştüğüm günden beri ağına senin, özgürüm ben
Hükümdarım artık; tutsak düştüm ya eline ben

Gelsin bütün gamları dünyanın, aldırmam bile ben
Sen karşımdasın ya; bir tek bununla mutluyum ben

Ne mutlu bana; tatlı canımı feda ettiğim gün sana
Neşeliyim dostlarım "kutlu olsun" diye geldikleri gün ben

Hiçbir yüce makamda karşılık göremedim ben
Göçtüm geldim yanına, gönlümü sana bağladım ben

Bilir misin ne ister dururum senin vuslat devletinden ben?
"Hiçbir şey; seni anınca artık unuttum kendimi ben"

Vefana yemin; sevgilim olduğun günden beri
Gönül vermedim vefasına kimsenin, kapı açmadım kimseye ben

Fikrimde boyunun bosunun hayali oldu olalı
Bütün insanlar servi olsalar da, özgürüm servi gibi ben

Söze sığmaz ne kadar şirin olduğunu söylemek senin
Asıl şaşılacak olan sen Şirin'sin, Ferhad'ım ben

Yok malım mülküm ki sereyim yollarına topraklar gibi
İçi hava dolu boş bir davul gibiyim ben

Görüyorum; bu dönen feleğin cefası benim eteğimden
Çekmeyecek elini, böylece yok olup gideceğim ben

Ezeli yargının kararıyla anlaşılıyor ki;
Çabanın bir yararı yok yazgıya teslim oldum ben

Dayanmayıp da ne yapayım feleğin cefasına ben?
Yok ki bir yargıç; yardımıyla alayım hakkımı ben

Usandı artık gönlüm bu Şiraz'da yaşamaktan
Zamanı geldi artık; kalkıp Bağdat'a varayım ben

Kuşkum yok erişiyor feryadım benim oraya
Şaşılacak şey; ulu vezirin cevabını duyamazsam ben

Sa'dî; "vatan sevgisi" sözü Peygamber'in doğru olsa da
Reva mı, öz vatanında kalıp sıkıntıyla öleyim ben!

372

Ne sevdayı bu evrene getiren ben
Ne günahı ilk işleyen ben

Gönül halimizden haberin yok ki senin
Bilemezsin ki derdimi, söylemem derdimi sana ben

A bana öğüt veren; aşktan uzak dur diyen, kınayan!
Sen dünyaya gelmeden aşk şarabı sarhoşuydum ben

Git sen; kendi işine bak, kendini düşün
Âşık olmadan önce canımdan el çektim ben

Yolunda can vermeye söz verdim ben
Yerine getirmezsem bu sözümü, namerdim ben

Bütün dünyaya sırtımı dönüp sana yüz çevirdim ben
İnsafa sığar mı; sensiz tek kalayım ben?

Doğrusu beni tutkunun edip çöle salan sensin
Başımı şaşkın şaşkın çöllere salan değilim ben

Ayaklarının tozu olamam senin a sevgilim ben
Korkarım tertemiz eteğine bir toz olur konarım ben

Ceza divanı kurulduğu gün; elim eteğinde senin
Söylersin o gün: "Ne günahla incittim gönlünü Sa'dî'nin ben"

373

Yemin ettim bin kez, dolaşmayacağım aşk kıyısında ben
Hep karşımda yüzün ah; neyleyim hayallerindeyim her an ben

Aşk hikâyesinden söze etmek istemiyorum; buna ne gerek var?
Sararmış yanaklarım, kanlı gözyaşlarımla anlatıyorum zaten ben

Eriştim bir gül bahçesine, sabrım kalmadı
Daha bir gül dermeden, bin diken yarası aldım ben

Bırak be; felek son versin hayatıma
Sevgilimin yüzünü seyredeceğim hep ben

Bana sabret diye öğüt veren herkes, baksanıza:
Boşa çaba soğuk nefesle nasıl kızdırırım soğuk demirimi ben?

Yemin olsun gözlerine, terk ettiğinden beri beni
Bakmadım bu gözlerimle aşk ile, isteğimle başka gözlere ben

Yüzünü görme özlemiyle saymadım ben günlerimi
Ayrılık günlerini ömrümden saymadım ki ben

Ne düşmanlıklar yapmadın ki sen bana kötü huyunla
Dostluğumuza yemin olsun; söylemedim bunları bir dosta ben

Senin kemendinden başımı kaçırdım önceleri yabaniler gibi
Şimdi alıştım ya artık; kılıç vursan da dönmem geri ben

Kim söyledi sana, "Sa'dî aşk adamı olamaz" diye
Dönersem verdiğim sözden bil ki adam değilim ben!

374

Girince kapıdan sen gördüm kendimden geçtim ben
Sanki bu dünyadan başka bir dünyaya geçtim ben

Nice zamandır gözüm, kulağım yolda; sevgiliden bir haber diye
Geldi haberci sevgilimden, görür görmez kendimden geçtim ben

Güneş karşısına düşmüş bir çiğ damlası gibiydim
Doğdu canıma güneş, yüceldim doruklarına göklerin ben

Kendimce söyleniyordum: "Görürsem onu, özlemim biter benim"
Görür görmez sevgilimi, iki kat özlemle doldum ben

Gitmeye gücüm yoktu sevgilimin yanına
Biraz ayaklarımla, biraz başımla koştum ben

Yürüyüşünü görmek, sözlerini duymak için
Baştan ayağa göz oldum, kulak oldum ben

Gözümü nasıl alabilirim ondan ben
Gözlerim ilk onu görünce açıldı da, gördüm ben

Ömür boyu, bir an huzurla yaşamış, hoşnut olmuşsam
Vefalı oluşumdan da huzursuz oldum ben

Beni avlamaya yoktu asla niyeti onun
Aşk ile, isteğimle bakış kementlerinin tutsağı oldum ben

"Senin kıpkızıl yüzünü sarartan ne Sa'dî?" diye soruyorlar
Düştü aşk iksiri gümüşüme, sapsarı altın oldum ben

375

Öylesine aşkının kemendine takılmışım ki ben
Sanki başı kemende takılmış ceylanım ben

Ağlarım bazı bazı dermansız dertlerle
Gülerim bazen perişan halime ben

Kalmadı aklım, kulağım benim ki;
Öğüt alayım akıllıların öğütlerinden ben

Kaybediverdim sabretme gücümü de, büsbütün
Aşk hikâyemi ortalığa saçtım ben

Mecnun değilim ki; çekip alayım gönlümü dosttan
Akıllıysan verme öğüt bana efendi, dinlemem ben

Yapamaz böyle bir resmi hiçbir ressam
Asla yapamam böyle bir resmi ben

Nice canlar, nice tenler büzüldü gamınla
Sanıyor musun ki; esirin, muhtacın bir tek ben?

Gelirdin sen de yine çaresiz, istemesen de
Eğer bahtımla el ele tutabilseydim ben

Gelip seslenirsen bana mezarımda uyurken
Sonsuz huzurlara ererim o sesinle ben

Bir başım var, yolunun toprağına feda olsun
Huzur da bulsam, incinsem de senden ben

Mutlu oluyorsan Sa'dî'yi sıkıntıya sokarak
Yeter ki mutlu ol, çekerim bu sıkıntıyı ben

376

Salınarak kapımdan gir yine; candan arzuluyorum seni ben
Mutlu oluyorum seni görünce, seviniyorum sözlerinle ben

Gönül bağın varsa da herkesle senin
Görmeyeyim başkalarına bağladığım günü ve gönlü ben

Bulabilir miydin benim gibi birini? Ne vefasız, ne taş kalplisin sen!
Yapma böyle; sana böylesine vefalı olan bir tek ben?

Dökseler de başkaları ayaklarına Kârun hazinelerini senin
Dengim olur mu benim; canımı döktüm ayaklarına senin ben

Yemin canına senin; canımdan da çok seviyorum seni ben
Yemin olsun aşkıma; inan kesin yemin ettim ben

Sakın her tarafa, her sevgiliye gönül verme
Senin aşkına, sevgililerimi sağa sola gönderdim ben

Versene vuslat şarabını, ayrılık şarabını bana sen içirdin ya
Eksene dostluk fidanını, sabrımı tükettim ben

Çıktı bir kez yoldan ayağım, ne yararı var yürümemin
İş işten geçti, artık öğütten ne yarar görürüm ben

Söyle öğretmene, öğüdü az versin, yaramaz bir öğrenciyim ben
Söyle babama öğüdü az versin, huysuz bir çocuğum ben

Ezilerek Sa'dî ardından senin bir toz gibi koşup durmakta
Gönlüme kondu diye mutlu olduğun tozu, eteğinde istemem ben

377

Bozdu verdiği aşk sözünü, gönül bağlamıştım ona ben
Kesti sevgiyi, vefayı; "vefasız sevgilim" derim artık ona ben

Yemin olsun azizlerin ayak toprağına, sevgilinin aşkından
Kestim gönül bağlarımı dünyadan da, ahiretten de ben

Senin bana dostluğunda yaptığın sitemi ve cefayı
Kan içen alçak bir düşmanıma bile asla yapmam ben

Bitirdiysen de sevgiyi, döndüysen de sözünden sen
Sana verdiğim sözdeyim yeminimdeyim hala ben

Getir sarhoş sâki aşk şarabı kadehini, ver bana
Öğüt verenler versin bana öğütlerini, aldırmam ben

Kabul edecek biri değilim ben öğütlerini akıllıların
Söyle baba onlara; "Yaramaz bir çocuğum ben"

Yemin olsun ayaklarının toprağına, âşıkların canına:
Ayaklarında ölmeyi candan arzuluyorum ben

Gelsene, gelsene a güzelim! Bak perişanlığımla bile
Zülfünün ucundan başka bir bağa bağlanamam ben

Gülerek şöyle dedi: "Sa'dî söyleme böyle sözleri
Nereye giderim ben ki? Aşk zindanında bağlara vuruluyum ben"

378

Seninle vuruşacak adam değildim ben
Vuruştum seninle de, yiğitliği sınadım ben

Gördüm, herkesin gönlünü çelmişsin sen
Yüreklendim seni böyle görünce ben

Düşman zırhının halkalarını kıran mızrağım
Meydana saldı beni de, esir oldum ben

Halk içinde parmakla gösterilen bendim
Erişemedim hiçbir şeye, nasipsiz kaldım ben

Söylemeyeceğim başkalarının ayıplarını bu kez
Başkalarından duydum ya artık ayıplarımı ben

"Feryad edeyim senin elinden" dedim
Duymadığın feryadımdan ne yarar görürüm ben?

Düşürme ne olur gözünden beni
İlk bakışta seninle gözümü açtım ben

Gitse bile başım ayakların feda olsun
Öleceğim er geç bir gün ben

Aşkınla öylesine doluyum ki bugün
Göklere eriştiriyorum bak alevimi, dumanımı ben

Topraktan başımı kaldırdığım o gün
Yine âşığınım her zamanki arzumla ben

379

Geldin; ne güzel; ne perişandım, nasıl özlemiştim seni ben
Gittin gideli, cansız bir resim olmuş kalmıştım ben

Seni unuttum da, sessiz kaldım sanma
Seni düşünerek şaşkın şakın kalmıştım ben

Uyumadım güllerin altında sensiz bir gece ben
Çölde, deve dikenleri üzerindeydim sanki ben

Diriltiyordu beni her an canlanan vuslat umudu
Yoksa gözünden ırak ayrılık derdinden ölmüştüm ben

Yemin olsun aşkına; sıkıntılar ateşinde Halil gibi
Sanki çimenlikteki lale ve reyhan gibiydim ben

Bir nefesimi getirsin diye sana seher yeli
Gece sabaha dek bülbülün ötüşünü bekledim ben

Ayrılığının cefasından her gün şöyle derdi Sa'dî :
"Vefasızlık yaptın sen, sözümdeyim bak hala ben"

380

Vefasızlık yaptın sen, sözümdeydim hala ben
Nimetlerine şükretmekteyim, iyiliklerinle büyümüştüm ben

Kul ne yapar cefasına dayamak dışında efendisinin
Aşk yükünün altında başım, buyruğuna hazırdım ben

Öylesine yaraladı ki gam dikenin mutluluk ayağını
Artık çimenlik hevesinde, bahçe arzusunda değildim ben

Vuslat gecesinin değerin ayrılık gün anladım ben
Kadir olmalıydı zaten vuslat gecesi; cahilliğimden bilemedim ben

Sorarlarsa öteki dünyada bana dünyadan kazandığını
"Sevgilimle yaşadığım bir tek gün" derdim ben

Kim hoşlanır verdiğin eski sözü unutmandan?
Vuslatına yemin olsun; hak etmemiştim ayrılık sıkıntılarını ben

Ne mutlu o güne; sen gelirsin ve Sa'dî şöyle der:
"Geldin, ne güzel ettin; özlem doluydum, perişandım ben"

381

İki hafta geçiyor görmedim o on dördündeki Ay'ı ben
Göremedim, hizmetine varamadım diye can verdim ben

Döndü sözünden sevgilim, ancak dönmedim ben
Kesti aşk kemendini, asla kesmedim ben

"Neden dostların öğüdünü dinlemedin" diye
Düşmanları sevindirdin sen, "Doğru yaptın" dedim ben

Dostluğumuzu çiğnedin, beni beş paraya sattın
Bütün hatalarınla yine can u gönülden alırım seni ben

Yemin ayağının toprağına; sevgilim olarak seçtim seçeli seni
Yalancı dostlardan düşmanmış gibi kaçtım ben

Yemin olsun güzel yüzüne; sen gittin gideli
Gördüğüm her yüzden yüz çevirdim ben

Gördüğümde toprağı olmak istiyorum ayağının senin
Görünce beni kaçıyorsun yel gibi; "Göremedim" diyorsun seni ben

Görmedin mi beni insanların içinde nasıl koşuyordum ardından
Utandım insanların içinde; neden başımla koşmadım diye ben

Şeker güzel de, tadını bilmezsin ki sen
Onu bir tek ben bilirim; sabrın acılığını tattım ben

Dostluktan, doğruluktan söz edecek olan benim sadece
Tutmadım çünkü dünyada hiçbir şeyi dosttan yücelerde ben

Şakı meclisin şarkıcısı Sa'dî'nin hüzünlü sözlerini
Dostluk şarabını getir; üzüm şarabı içecek adam değilim ben

382

Görmedim senin gibi sevgili ben
Hiçbir gülü böyle canlı görmedim ben

Senin gibi bir insan dünyayı dolaşsan yok
Senin gibi peri bile görmedim ben

Böylesine maharet, böylesine büyücülüğünü
Samirî sanatında bile görmedim ben

Senin yüzünün güzelliği yanında
Gökteki Ay'ı sana yakın bile görmedim ben

Şeker saçan kızıl dudakların gibi bir yakut parçasını
Mücevher satıcısında bile görmedim ben

İnci dizili ağzınla bu söz ustalığını senin
Ağzından başka yerde Deri Dili'nde görmedim ben

Ay'ın yüzüne kım bakar, kim satın alır onu?
Kaç kez Ay gördüm gökte, Müşteri göremedim ben

Senin gibi zahitlerin perdelerini parçalayan
Onları sakınganlık perdesinden çıkaranı görmedim ben

Gördüm bütün evrenin yüreklilerini
Ancak senin gibi yüreklisini görmedim ben

Senin Müslümanlık töresinde yaptığın cefayı
Kâfirlerin töresinde görmedim ben

Sa'dî güzel yüzlü sevgililerin gamını çektiğin kadar
Kimsenin gam çektiğini görmedim ben

Gördüm evrendeki bütün sufileri
Senin gibi kalenderi görmedim ben

383

Gidiyorum, gidiyorum da özlemle arkama bakıyorum ben
Yere basan ayaklarımdan yok haberim, yürüyorum ben

Gidiyorum, gidiyorum aşk sarhoşu, sevgilisiz, biliyorum
Gönül kaptırmış, sevgilisiz yola çıkacak adam değilim ben

Varlık toprağım, dudağının arzusuyla diri
Bu yüzden başka suya, toprağa uyamam ben

Bir gece sabaha dek kalsam mahallenin başında
Ne güzel olur, seher çağı iniltilerimi eriştirsem yücelere ben

Dolaşıyor ayaklarım ve gönlüm kararsız
Yükümü tutuyorum, yükümden çok bağlardayım ben

Ne yaparım ben; erişmiyor ki elim ecelin yakasına
Ayrılık gamından onunla, can gömleğimi parçalayayım ben

Öfke ateşin kaptı götürdü çamura bulanmış onurumu
Bundan sonra haberimi yel ile gönderirim sana ben

Açtığında gam tomarımdan her bir sayfayı
Kelimeler görürsün; bulamışım ciğer kanıma ben

Hayır hayır; yarsalar da tenimi bir kalem gibi
Baştan aşağı konuşurum sanma ben

Dil dalımın ucunda yaprak gibi asılan içli sözlerimi
Zülüf uçlarının aşklarıyla tek tek asmışım ben

Söz edersem bundan sonra senden, şikâyet olur
Şikâyet etsem senin elinden, kime gideyim ben?

Sevda dikenin asılı gönül eteğimden benim
Utanıyorum güllüğün yanından geçmekten seninle ben

Işıltılı gözüm sürmesi kapının toprağından çünkü senin
Gören göz bende, gözünün kıymetini bilirim ben

Yalnızlık kulübemde buluyor olsam da huzuru ben
Kalmadı dayanağım burada yola çıkmayı yeğlerim ben

Servi boyun hayal bahçemde şaşkına çevirdi beni
Utanıyorum artık serviye bakmaya ben

Gitse de tenim başka yerlere, yok korkum benim
Gönlüm başına örtü çekmiş, sen binicisine hazır at gibiyim ben

Uzaklaşır da buradan uzak kalırsam senden
Utanırım ben dar görüşlü Sa'dî'yim; uzak kaldım senden ben

Kendi ayaklarımla gittim; yetişmezse kader ve kaza
Çaresiz başımla geri dönerim ben

Küstahlık yaptım sinek gibi, düşman elindeki sinekliğiyle
Kovdu beni yanından, senden uzak kaldım ben

Arkaya bakmaktan doymadım daha ben
Gidiyorum, gidiyorum da; özlemle arkama bakıyorum ben

384

Gittin, ancak gitmedi hayalin gözlerimden benim
Yayıldı bütün dünyaya âşıklığım benim

Seninle birlikte olma bahtım yok benim
Senden ayrılmaya gücüm yok, sabrım yok benim

Senden yüz çeviremem ben, başkasına bakamam ben
Çirkin olur her gün başka bir kıbleye dönmem benim

Öylesine işledi aşkının belası bana ki
Bilgenin de, zâhidin de öğüdünde artık kulağım yok benim

Getirdiklerinde meydan divanına kıyamet günü beni
Yine o keşmekeş içinde gözlerim sende olur benim

Yemin olsun canına dostun; yanımda olunca dost
Bin düşman olsa başımda korkum olmaz benim

Sayıp dökemem ki ben teninin güzelliklerini senin
Düşünürken onları şaşırır kalır gözlerim benim

Sen de tanımasan beni şaşırmam buna ben
Görülemeyecek kadar küçük, zayıf tenim benim

Yemin olsun canına, başına; yüz çevirmem vuslatından senin
Binlerce kez kınama erişse canıma, başıma benim

Bana, "Neden böyle perişansın Sa'dî" deme
Biliyorsun senin hayalin, bu perişanlığımın sebebi benim

385

Bir gece uyudum diye tatlı sevgilimin kucağında ben
Öd ağacı gibi ateşe atsalar asla gam yemem ben

Yerine gelirse arzularım ölmekten korkmam
Söyle gelsin bela okuna; bir siperim karşısında ben

Bir an kapa ey gök sabahın penceresini
Çıkmasın güneş bu gece, hoşum sevgilimle ben

Bu gece kadir gecesi mi bilmem yoksa sabah yıldızı mı doğdu?
Sen misin karşımdaki yoksa hayalinin karşısında mıyım ben?

Ne güzeldi gül bahçesinin havası, ne güzeldi bahçede uyumak
Rahatsız olmasaydım bülbülün iniltisinden ve bir de âşık ben

Şimdi bu gece sana baktığım bu gözlerle
Yazık olur bakarsam yarın başkasına ben

Susuz ruh huzur bulur Fırat kıyısında bulunmaktan
Fırat başımdan aştı da yine susuz kaldım ben

Görmeden önce seni aşkımdan habersizdim kendimden
Şimdi seninleyim ya zevkimden habersizim benden de ben

Konuş benimle özgürce yok aramızda yabancı kimse
Mumdan başka; hemen şimdi keserim dilini onun ben

Aramızda olmayacak hiçbir engel bu gömlekten başka
Parçalarım engel olmak isterse vuslatımıza onu da ben

"Sağ salim çıkamaz" deme Sa'dî bu ayrılık derdinden
De ki: "Kurtulursam bu dertten nereye götürürüm canımı ben?

386

Sabah olacak umuduyla uzun gece uyanık kalırım ben
Belki getirir kokunu meltem sabahları diye beklerim ben

Şaşırıp kaldım; baksana sevgi kökü vermiyor meyve bana
Bu aşk gözyaşı selini döksem de dibine ben

Makamının yakınında vermeyeceksen bana yer
Gidemem asla sana hizmet eşiğinden öteye ben

Öldürdün ayrılık kılıcınla beni ve gittin sen
Gel, gel de sonsuza dek dirilt beni yeniden

Nice gündüzleri gecelere eriştirdim, ümit ettim;
Değerli varlığınla seninle sabaha erişirim ben

Ne suçum var da, konuşmuyorsun benle sen
Ne yaptım da, yaraşır oldum ayrılığına senin ben

Bütün vefasızlığınla yine dua ediyorum senin için
Bütün sevgisizliğinle candan arzuluyorum seni ben

Bırakmam aşk hikâyeni anlatmayı asla
Bağlarsa ecel dilimi, o zaman susarım ben

Ayrılık hikâyesi de hicran serüveni de ermedi sona
Ama bitti, tükendi defterim, nasıl yazarım ben?

Bir ömür versen bu serüvende sen Sa'dî
Biter mi, tükenir mi bu aşk macerası? Sanmam ben

Sevgilinin sözünü söylemem sevgiliden başkasına ben
Sadece o bilsin sırrımı benim yeter, razıyım ben

387

Sevgilinin aşkından gönlümü alacak biri değilim ben
Çaresiz, zavallı kalsam da düşmanın kininden ben

Ne dostun eşik toprağından gitme niyetim var
Ne oturma ihtimalim ne gidecek ayağım var

Nereye giderim ben; sevgilime gönül kaptırmışım ben
Gidin siz dostlar, gidin bağlara vurulmuşum ben

Sevgili bize isteğiyle bakmıyordu değil
Güçsüzlüğümden, zayıflığımdan göze görünmüyorum ben

Binlerce kez kınasan da, iğnelesen de beni
Bu aşk yolundan ayrılmam ki asla ben

Olmazsa güzel yüzlülere bakma meylim
Bil ki insan değilim, sadece duvarda bir resmim ben

Bu aşk serüveninde bizimle barışık oldukça sevgili
Bütün dünya düşman olsa da, gam yemem ben

Âşığın olduğunu açıkça söylüyor Sa'dî
İnkar etse de bütün dünya sözümdeyim yine ben

Nasıl inkâr ederim dostluğu ben
Gözyaşımı tanık gösteririm ikrarıma ben

388

Sensiz bahçede güller arasında gezer miyim ben?
Kâfirim eğer bağa, bahçeye sensiz gönül verirsem ben

Sensiz gideyim bahçeye de utanmayayım ben
Sensiz güllere, çimenlere bakamam artık ben

Ne çimenlikteki kuşların ötüşüne tutkunum ben
Ne de kırmızı gülün yanağına sevdalıyım ben

Yüzündeki güle âşığım sarhoşça bülbül gibi
Lalenin, nesrinin yanağına ihtiyaç duymam ben

Yaraşmasa da elim eteğini tutmaya
Ayak bastığın yere koyarım başımı ben

Gidersem mescide, kaşın mihrabım benim
Gidersem ateşkedeye, zülfünü haç görürüm ben

Yandı gönlüm vuslatına sevdalanmamdan
Baksana ham hayallere dalmış ne boş sevdalardayım ben

Zavallı kaybettiğim aklımı hangi düşünceyle bulurum
Tutkun deli gönlüme nasıl sabret derim ben

Bana değer ver, kapatayım başkalarına gözlerimi
Tut iki elimden benim, çekeyim ellerimi dünyadan, ahiretten ben

Seninle bir an, sekiz cennetten de yüce
Böyle bir haldeysem, yarının gamını neden çekeyim ben?

"Benim Sa'dî'm" diye çağır beni, senden bir parçayım
Görünürde atam Âdem ile Havva'dan olsam da ben

389

Dünkü şarabın mahmurluğu üzerimde hala var benim
Canan vuslatı bahçesinden kucağımda gülüm var benim

Sarhoş sarhoş eğer birbirine katarsam dünyayı ben
Kınama beni, başımda yâr sevdası var benim

Getir sâki şarabı tövbe ettim zahitlikten ben
Çal çalgıcı şarkıyı tövbeden utancım var benim

Gönder yokluk selini varlık dünyama benim
Varlık toprağından gönlümde toz var benim

Sildi götürdü kıskançlık su gibi nakışlarımı, bezeklerimi
Gönül köşküm dolu bezekle nakışla zaten benim

Aşk Tûr'unun Musa'sıyım Eymen Vadisi'nde
"Len Terânî"yle yaralanmış kendim gibi bildiğim binler var benim

Gittin, arkandan gönül gitti, sabır gitti, bilgi gitti
Gel, gel ki; yoluna saçmaya yarım canım var benim

Döndürdükçe çevrende pergel gibi beni sen
Dönüyor başım, aşkınla sağlamlaşan ayağım var benim

Tam akıllı bir adam gerek gönül huzur bulsun diye
Ne aklım var ne de ayakta tutacak gönlüm var benim

Sa'dî'nin can kadehine aşkının döktüğü şarapla
Kıyamet sabahına kadar mahmur başım var benim

390

Ne sevgiliye erişecek elim var benim
Ne bekleyecek gücüm var benim

Senden bana gelen her sitem
Feleğin dönüşünden, bilgim var benim

Gamını biriktirim gönlümde hazine gibi
Bir gönlüm de bin gönlüm de olsa benim

Bu yorgun incecik kıl gibi kalan gönül
Zülfünden senin, hatıram benim

Senin gamının yükünü çekmişim ya ben
Feleğin gamı yanımdan bile geçemez benim

Senin için döktüğüm yaşlarda boğuldum ben
Kucağına, dudağına erişme umudum var benim

Çeldin gönlümü, yüz çevirdin benden sen
Umursamadın bile, şikâyet ediyorum seni ben

Sövüp duruyorsun sen hep Sa'dî'ye
Bana söven o dudaklarınla işim var benim

391

Günah ise güzele bakmak çok günahım var benim
Ne yapayım alamıyorum güzele bakmaktan gözlerimi benim

Bana sitem eden kişi, sitemine dayanmam gereken kişi
Ne yaraya dayanacak gücüm, ne ah çekecek mecalim var benim

Ne oturup huzur bulma ne yükümü tutup gitme niyetim var
Ne duracak bir yerim ne kaçacak bir yerim var benim

Oturup kalsam da umudum yok acıyarak bakacağından
Kaçıp gitsem bile, başka bir sığınağım mı var benim?

Gerek yok bana iyi demesine başkalarının
Başımı vermişim ben, külahtan korkum mu var benim?

Tenim feda canına, bu kulun başı senin eşiğine feda
Hükümdarım sen olursan, dilencilikten iyi işim mi var benim?

Bu güzelliğinle sen sakınganlık yolunda yürüyorsan
Yiğitlik olmaz, bulanık gözlerle bakmam sana benim

Nasıl bir gece bu gece Ya Rab? Bir yıldız doğuverdi
Onu sevdim artık ne güneş aşkım ne Ay sevdam var benim

Sakın şikâyet etmeyin âşıklar, ayrılık gecesinden
Karanlık gecelerimden doğan bu aydınlık gündüzüm var benim

Günah değil güzel yüzü seyretmek Sa'dî'nin töresinde
Doğru, sence günah; günahkârım, bu günahım var benim

392

Sevgilinin eliyle cefasından zevk alıyorum ben
Dayanacak gücüm yok, ancak düşe kalka taşıyorum ben

Elinden kurtarıyorum canımı, ayaklarına sereyim diye
Sanmayasın sen; ondan kurtarmak istiyorum canımı ben

Cilvelenmeye başlayınca o taş kalpli sevgili
Her an cefasından utanıp başımı eğiyorum ben

Lütfunla çağırsan da, kahrınla kovsan da beni
İstesen de istemesen de sen, buyruğunun kuluyum ben

Dertlerinin dermanı sabır âşıkların, ah divaneyim ben
Ne derdim azalıyor ne dermana erişiyorum ben

Aheste sür kervanı a kervanbaşı! Fırsat ver güçsüzler de yetişsin
Sevgilinin yükünü taşıyorsun sen, ayrılık yükü taşıyorum ben

A mutluluk günlerim! Bu şükranım size değil ki
Sevgilinin kucağındaki elimi özlemle ısırıyorum şimdi ben

Bir gece geçireyim dedim ömrümde bir gece onunla
Şimdi aşkıyla, yüzünün özlemiyle gün tüketiyorum ben

Sa'dî yine yurdundan ayrılmaya niyetlendin neden?
O Hıta güzelinin elinden şikâyetimi hakana götürüyorum ben

Anlatamam ki onun güzelliklerini ona yaraşırca ben
Gül bahçeden gelir ya, bahçeye nasıl gül götürüm ben?

393

A güzel sevgilim! Ay gibi yüzüne baksam da ben
Özde Tanrı'nın ince ince izlerine bakıyorum ben

Gözlerim alsın diye bir güzellik senden güzelim
Her an yüz kez endamına hayranlıkla bakıyorum ben

Ben zavallının haline cefa gözüyle bakıyorsun
Ayağının toprağına vefayla, aşkla bakıyorum ben

Güneşsin sen, zavallı, zayıf bir zerreyim ben
Sene nereye bakıyorsun? Şaşkın şaşkın nereye bakıyorum ben?

Zifiri karanlık zülüf uçların, bengisu dudakların
Yanlışlıkla zülfünün karanlığında bengisuya bakıyorum ben

Görmesin bir kez daha kara gözüm güzel yüzünü senin
Zülfünün kıvrımına bilsem ki yanlış niyetle bakıyorum ben
Upuzun aşkının yolu senin, ancak Sa'dî edasıyla
Gidiyorum ve özlemle arkama bakıyorum ben

394

Yemin Tanrı'ya; ölsem de alamam gönlümü senden ben
Çek git başımdan be tabip! İlacına ihtiyaç duymuyorum ben

Bir ömür oturdum kalktım güzellerle, dostlarımla
Kalkınca ayağa sen, gönül sayfama yazdım adını ben

Verme bana öğüt be hekim; öğüt tutamam ki ben
Kendime bir çare bulurum da, dosttan ayrılamam ki ben

Uzaklaş önümden be siper, erişti canıma oku onun
Bırak, bırak da bakayım kimin okuyla vuruluyorum ben?

Ne dostlarım mutlu edebiliyor beni, ne bahçede huzurum var
Haydi gidin gezin dostlar, bağlara vuruluyum ben

Görürsen eğer suda sen kendi yaptıklarını
Kendi dilinle söylersin: "Güzellikte benzersizim ben"

Tatlı uykunda rahat uyu sen, mutlu, arzularınca
Bak ne insanlar uyudu iniltimden dün gece ne ben

Zenginler bağışlamazlar mı bol bol zavallı yoksula?
Bir bak bana ne olur, muhtacım bakışlarına ben

Yaksan bile öd ağacı gibi beni, tenim canına feda
Ne güzel amber kokumla mutlu olur insanlar yanınca ben

"Kurtulamaz Sa'dî elimden benim" demedin mi sen
Hayır! Yemin ayak toprağına yiğitlerin; sen öldürsen, ölmem ben

395

Ölürsem aşkından eğer senin ben
Yapışacağım kıyamet günü eteğinden ben

Geçebilirim dünyadan da, ahiretten de
Sevgilinin aşkından geçemem asla ben

Ey dertlilerin yaralarına hep derman olan!
Senden başka bir derman kabul etmem ben!

Senden başka hiç kimsesi olmayan
İki evrende işte o yoksul ben

Bak bekçi! Ne istiyorsun sen bu gençten?
Bu yaşımla, bu başımla tövbe etmiyor iken ben

Öpeyim tek bir gün aşk ile yay kaşlarını da
Vursun beni göz oklarıyla, gam yemem ben

Ey amber kokulu bahar yeli!
İnceliğinin ayakları altında can vereyim ben

Geçersen Şiraz topraklarından eğer, söyle:
"Falan ülkede tutsağım, tutukluyum ben"

Uyumam ben böyle; sevgili olmadan
İpek yatakta bile tatlı uyuyamam ben

A Sa'dî'nin hayatının huzuru!
Gittin de, çıkaramadım gönlümden seni ben

396

Senden muradıma ereceğimi ummuyorum ben
Uzaktan göreyim de yola düşüp gideyim ben

Ummuyorum; gönül kuşum arzusunca bir dane
Aşk ağının tehlikeleri arasında alabileyim ben

Kulluk için beklerim kapında ayakta, kabul et beni
Kabul etmezsen, çarıklarını dizerim kullarının ben

İnsaflı da olsan bana, sitem etsen de bana
Yok bir kaçacak yerim ki gönlümü çekeyim buradan ben

Karışık düşünceleri mi, ayrılığın ağır yüklerini mi
Bilmiyorum hangisini yükleneceğimi ben?

Bin kez kınasan da, ayıplasan da beni
Öç almayı düşünecek biri değilim ben

Kabul edilmesem de ulu huzura ben
Senden muradıma erişme fırsatı bulamasam da ben

Yok başka çarem hiç olmazsa ağzından
Helal olmasa da, bir öpücük kapayım zorla ben

397

Dalmışım aşkına da; yararım ne düşünemiyorum ben
Kelebek gibi dönerken yanıyorum da yine ateşte uçuyorum ben

Yapabiliyorsan eğer bugün gönlümü kazan
Yoksa çok ararsın da, bulamazsın; bir daha görünmem ben

Ne bir bakışla sana doyacaklardanım ben
Öylesine susuzum ki ne de Ceyhun ile kanarım ben

Teslim olmuşum sana, başını önüne eğmiş çeng gibiyim
İstediğin makamla, istediğin mızrapla çal beni, hazırım ben

Yüz kez atsan da kor ateşlere sonra çıkarsan beni
Saf altınım; erisem de düşürmem sana olan aşk ayarımı ben

Bana sitem etmek, beni taşlamak istiyorsa gönlün
Karşı durma saygısızlığını gösteremem sana ben

Elimden gelmez sana yaraşacak bir hizmet, ne yaparım?
Başımın da değeri yok; ulular yoluna saçayım ben

Söz taşıyan bundan başka ne söz taşır benden?
Harabat ehliyim, âşığım, divaneyim, sarhoşum ben

Söyledim serüvenini deli gönlümün tabibe ben
Gece sabaha dek açık tutarım, kapamam gözlerimi yüzüne ben

Tabip dile geldi: "Senin şikâyet ettiğin bu hastalıklar Sa'dî
Aşk derdidir, hangi ilacı yazarım bilemem ben"

398

Bakamıyorum seni sözde sevenler yüzünden sana ben
Bilmesinler de, kınamasınlar beni seviyorum ya seni ben

Ömrüm boyunca bir tek arzum var; bir av avlayayım
Kıskanç arkadaşlarımla paylaşmamayım onu ben

İçimde sakladığım ayrılık derdi dayanılmaz oldu artık
Yoksa gönül sesimi dilime sürmezdim ben

Takılıp kaldım güvercin gibi zülüf halkana ben
Bağladın gözümü şahin gibi bakmayayım kimseye diye ben

İnce parmak uçlarınla yoksulların gönlünü çelmek istiyorsun
Sakla elini, seninle yumruklaşacak biri değilim ben

Başka bir makama geç şarkıcı, ne olur; az kalsın
Ortaya dökülecek bu makamla sırlarım korkarım ben

İnlemedi benim gibi hiç kimse dostun gamıyla bu zamanda
Ateşli nefesimi bütün evrene ulaştırırım ben

Niceleri söyledi: "Sa'dî kendine gel bir an, aklını başına al"
Yaraşmaz; dostumdan el çekeyim de kendimle uğraşayım ben

399

Ne mutlu ayaklarına canımı serdiğim gün ben
Aklımı kınasınlar, rüsva etsinler diye halkın diline düşüreyim ben

Okuyayım güzellik mektubunu bilgelere de cahillere de ben
Yaşlı demeden, genç demeden herkesin diline düşüreyim ben

Ne güne dek bu hüzünlü şarkıyı söylerim perde arkasında ben?
Ne güne dek bu can yakan oku gizli gizli atarım ben?

Kurulunca meclisi gam şarabının tortusunu içenlerin
Kendimi davetsiz misafir gibi ortalarına atarım ben

Övmesin diye yüzünün güzelliğini her cahil
Ululuk taşını senin söz yollarına koyarım ben

Eğer anlatma fırsatı bulursam hikâyemi sana
Şaşkın gönül topunu söz çevgânına teslim ederim ben

Ulular, gururlu kişiler huzuruna kabule yol bulamazlar
Kalem gibi varlık ve benlik başını keserim ben

Hatırla Sa'dî'yi de; âşıkların can verişlerine bak
Tanrı bilir; hatırlarsan "Lebbeyk" der, canımı yoluna sererim ben

400

Vah vah; aşkınla böyle nasıl yanıyorum ben
Bir ah alevimle dünyayı yakıyorum ben

Sevgilinin güzel yüzü karşısında mum gibi
Durmadan alev alev yanıyorum ben

Yandım, ancak söyleyemiyorum kimseye:
"Falanın aşkından yanıyorum ben"
Acı bana ne olur; âşığım, şaşkınım ben
Şefkat göster bana; candan yanıyorum ben

Dostların seninle bin bir nimet, naz içinde
Günahkârım da, ondan yanıyorum ben

Sa'dî! İnleyip durma; inlemesem ben
Kimse bilmez; içten içe nasıl yanıyorum ben

401

Kara sevdamla zülüflerinden bir gün asılacağım ben
O tatlı dudaklarından öpecek, yüz kavga çıkaracağım ben

Cefa etmekse niyetin işte ben, işte başım
Vefa göstermekse niyetin, can veririm ayağına ben

Nice tövbem, nice sakınganlığım boşa gitti aşkınla
Bundan böyle tövbe etmekten sakınacağım ben

Kayboldu zavallı gönül gümüşüm dergâhının toprağında
Boş yere toprağını her mahallenin eleyip duruyorum ben

Şehirde tefe koyup çaldı, rezil etti beni düşman
Keskin bakış oklarımı saplayıp aşk tefine, âşık oldum olalı ben

Leyla'nın güzel yüzüne âşık Amir oğlu Kays gibiyim ben
Ferhad gibi Şirin'in dudağına âşık Hüsrev Pervîz'im ben

"Ya gamımla yoldaş ol yaşa ya canını ver kurtul" dedin
Buyruğun kabul sevgilim; gamına yoldaş, sana can olurum ben

Sensiz olacaksam cennette, oturmam en yücesine bile ben
Seninle olacaksam cehennemde, vurulurum zincirlere ben

Senin adın olunca, koyamaz olsa da Sa'dî adını şiire, üzülmem
Dost samimi olunca, başkasının adına gerek görmem ben

402

Ben sermayesiz, değersiz kimim ki, senin müşterin olayım
Yazık; sen sevgilim olasın da, ben de senin sevgilin olayım

Sen bir lütuf gölgesi olursun başım üzerinde belki
Yok benim sermayem ki senin kadar olayım

Sana bağlayamam kendimi ben, yaraştıramam kendime
Hoşlanmam; sen hep gülüm ol da, ben senin dikenin olayım

Aklımdan geçirmedim; geçer başıma kemendin diye
Umudum yok benim ki; ben senin tutsağın olayım

Asla bilmem dünyada üzüntü de sevinç de ben
Olur mu ki; mutluluğuna, üzüntüne senin ortak olayım

Geçemem ki rakipler yüzünden mahallenden senin
Olmadıkça gölgenin altında; güvencende senin ben

Yargılayacaksa Yüce Tanrı günahından ötürü seni
Dile bağışlasın seni; günah yükünü taşırım senin ben

A güzeller kıblesi! Baksana halk sözlerimin âşığı benim
Güzel yüzüne âşık olmazlar, yüzünün âşığıyım senin ben

Nereden yaraşırım ben; adınla bileyim, çağırayım seni
Bağışlamadıkça sen, yaraşmadıkça şanına senin ben

Bilsem de erişemeyeceğimi vuslatına, dönmem geri ben
Ölünceye dek bu yolda sevdalın kalırım senin ben

Sadece bu dünyada değil, öteki dünyada da benim
Tek amacım var; vefalı sevgilin olacağım senin ben

Beğenmez isen sen tenini Sa'dî'nin, toprak olsun o ten
Yaraşmaz ki övünç kaynağım ol da, utancın olayım senin ben

403

Teslim ettiğim an canımı yaratıcıya, yine seni arzularım ben
Can veririm de, mahallenin toprağı olurum umuduyla ben

Kaldırdığımda başımı kıyamet günü topraktan
Kalkarım seninle konuşma, seni arayıp bulma umuduyla ben

Toplandığı gün iki evrenin güzelleri meydanda
Tek senin yüzüne bakarım, güzel yüzüne kul olurum ben

Sonsuzluk mezarında bin yıl uyumuş olsam da
Zülüflerinin kokusuyla bir gün uyanıp kalkarım ben

Söz etmem cennetten, koklamam cennet gülünü
Hurilerin güzel yüzünü aramam, koşar sana gelirim ben

İçmem cennet şarabını sâki, Rıdvan'ın elinden
Şarabı neyleyeyim, görünce yüzünü kendimden geçerim ben

Binlerce çölü aşıp gitmek çok kolay bana seninle
Sa'dî! Sana karşı çıkarsam, yüzümü yine sana çeviririm ben

404

Feleğin gamını mı; ayrılık yükünü mü çekeyim ben?
Olmayan bu gücümle hangi yükü çekeyim ben?

Ne ondan ayrılacak bir gücüm var benim
Ne de pervasızca kucağıma alabilirim onu ben

Ne sabır elim var; akıl elbisesinin eteğine taşıyayım onu
Ne akıl ayağım var; sabır ayağına çekeyim onu ben

Sevgiliden, cefa etti diye rahatsız olmak yiğitlik değil
Sevgilinin cefasını çekmezsem, adam değilim ben

Sabırla düşmanın cefasına dayanan ben
Neden dayanmayayım dostun cefasına ben

Vuslatın katıksız şarabından yudumlamışım ben
Dayanmalıyım mahmur başın derdini çekmeye ben

Çimenlikte yüzün gibi güzel bir gül geçerse elime
Koşar, Sa'dî'nin gözünü ona siper yaparım dikene karşı ben

405

Bin kez çabaladım gizli tutayım aşk sırrımı diye ben!
Yapamadım; ateşin üzerine oturayım da, kaynamayayım ben!

Akıllıydım önceleri kaptırmazdım aklımı kimseye ben
O güzel yüzünü görünce, ne sabrım ne aklım kaldı; bak işte ben

Ağzından bir hikâye duyunca bu can kulaklarım:
"Artık hikâyeleri efsane başkalarının" dedim ben

Saklasan da yüzünü, yatıştırsan da fitneyi
Yok sabrım ki; kapatayım sana gözlerimi ben

Ürkmüş bir canım; iyisi mi hiç gelemeyeyim sema meclisine
Ayaklarımla gelirsem meclise, sırtlarda çıkarılırım dışarı ben

Benimle mutlu, neşeliydin ya bugün, bu gece gel yanıma
Uyumadı bu gözlerim; seni bekledim dün gece ben

Satıverdin beni bir hiç karşılığında sen de, henüz
Kararlıyım varlığının bir kılını, dünya pahasına satmam ben

Yaralanmış birine anlatırım yaralarımdan şikâyetimi ben
Yarası olmayana feryad edersem, bilirim kınanırım ben

Sakın bana, "Bırak bu aşk yolunu Sa'dî" deme
Sözün ne yararı var bana; öğüt dinlemiyorum ki ben?

Çöl yolunda yürümek daha iyi boş yere oturmaktan
Ermesem de muradıma, gücümce çabalamış olurum ben

406

Dostların ayrılık yükünü öyle yükledim ki yüreğime ben
Gitmek istiyorum, ağır yük; taşıyamıyor deve, gidemiyorum ben

Vardığında menzile atar sırtındaki yükü deve
Gönül yükü bu; atılmıyor ki gitsem de bin konağa ben

Develerin yularını çeken kişi! Sabırlı ol, hızlı gitme!
Bir taraftan sen çekiyorsun, bir taraftan zincirler ne yaparım ben?

Sevgilinin cefasını çekmişim, aşkımla rezil olmuşum
Önümde yol, arkada sevgilide gönül, çok sıkıntılıyım ben

Uzaklık engelleyemez eski sevdamızı bizim
Uzakta, görünmez de olsan sen, karşında hazırım ben

Bütün dileğim sensin, bütün çabam, arzum sen
Erişmedikçe elim eteğine, kesmem umudumu ben

Adın dilimden nasıl düşer, düşüncen kalbimden nasıl çıkar?
Damarlarıma, iliklerime dek girmişsin bilirim ben

Öylesine dalmışım sana ki; haberim bile yok başkalarından
Öylesine düşünüyorum seni ki; başkasını hatırlamam bile ben

Bir kez bakarsan bana, filizlenir sabır tohumum
Bakmazsan, nasıl meyve veririm boş umut kökümle ben

Terk etmiyorsun Sa'dî aşk töresini asla sen
Nasıl yürekten çıkarırım toprağımla yoğrulmuş huyumu ben?

Bilemem bütün bilgeliğimle tutku derdinin ilacını ben
Bilemem bütün aklımla aşk derdinin dermanını ben

407

Fikrimde sen var iken, geçmedi gönlümden kimse benim
Kim var sen gibi dünyada, senden kopup bağlanacağım benim?

İyileşmeden gönlümdeki aşk yarası, öldüğümde ben
Aşk ilacı olur toprağımdan biten her bitki benim

Gidiyorum bu dünyadan, adın dilimde benimle gidiyor
Dağılıyor kemiklerim, aşkın iliklerimde hala benim

Bütün ömrüm geçip gitti sana erişme arzusunda
Bu kadar çabamla çağırmazsan, ne olur emeklerim benim?

Bahtım da, felek de yâr olmazsa bana
Arzularım peşinde olmaz elimde, yelden başkası benim

Sanatım olmadan, değerim olmadan kulluğuna yaraşmam
Kabul edersen beni eğer, tamamlarım noksanlarımı benim

Günahsız yere öldürürsen beni, kanım için kimse seni
Suçlu göremez, senden diyet isteyemez; katiliyim kendim benim

Okyanus ortasında su aldı da battı gemim benim
Çıkarır sahile seher yeli, kalırsa bir kemik parçam benim

Düştüler gözümden hep birden servi de, bostan da
Yüreğime kök salan güzel çam, çıkmıyor gönlümden benim

Nasıl erişir düşüncem senin vuslatına ermeye benim?
Bu kadar övgün dilimde, haberim yok senden benim

Aşk ordusu yağmalıyor Sa'dî, aklın nesi varsa
Sanmayasın sen; kendi kendime aklım var diye benim

408

Öyle kutlu ki bugün bahtım benim
Gözlerim gördü ya seni bugün benim

Şükürler olsun göklerin Tanrı'sına
Baht yıldızım çıktı artık uğursuzluktan benim

Rüya mı yoksa bu gördüğüm?
Yoksa cilvelenen hayalim mi benim?

Mutlu değildim hiçbir zaman böyle ben
Bu gül açmamıştı hiç hayatımda böyle benim

Gördüm bugün ben gönlümün arzuladığını
Gördü görmek istemediğini rakibim benim

Şimdi açtın ya yüzünü sen
İyiliğe dönüverdi halim şimdi benim

Artık ne beklerim felekten ben?
Artık dolunay oldu hilalim benim

Yine gel güzel yüzünün sevdasıyla
Kendimden bile usandı gönlüm benim

Öylesine incindim ben ayrılıktan ki;
Vuslat bile neşe vermez gönlüme benim

Susuzluğa yana yana, öyle dayanmışım ki ben
Tatlı su bile boğazımdan gitmez benim

Çaresiz yine yüzüne hayran karşına geldim ben
Kalmadı artık çünkü bir çarem, bir düzenim benim

Senin cefandan yine sana ağlarım
Senin elinden yine sana iniltilerim benim

Anlaşabiliyorsan dostunla Sa'dî eğer sen
Aldırma dünyalıların cefasına, canım benim

409

Haber alalıdan beri ondan, kendimden habersizim ben
O varsa sesim çıkmaz ki, "Varım" diyeyim ben

Parçalarım gömleğimi sık sık aşk ateşimden
Bütün temin o kesildi; ben dediğin işte bu gömleğim ben

Rakip! Yapma bütün bu cefayı, savaş arama
Çıkarırım gözümü yuvasından da, alamam senden ben

Söylemeyeyim dedim başıma gelenleri ben
Düşman da, dost da anlar sözlerimden ne haldeyim ben

Bu şehirde toplanan, konuşulan her meclisteAşkının üzüntüsüyle onun dillere destan oldum ben

Uzaklaştı benden, çekinmedi gönlümü incitmekten
Ondan kırılıp, uzaklaşacak kişi değilim ki ben

Bu yanıp yakılmalar mezara dek gitse de benimle
Açarsan mezarımı görürsün; yanmış kefenimleyim ben

Susadıysan kana; işte ben, işte başım, yok bir korkum
Asılsın terkinde, tenimde olmasın başım, istemem ben

Kalksalar üzerime bana cefa için kadınlar, erkekler
Dönersem sana verdiğim sözden, namerdim ben

Kaçarlar elbette akıllı insanlar oktan
Elinden gelirse ok, gözümü bile kırpmam ben

Konuşmaya başlayınca bal ağzın senin
Korkarım bir kıyamet koparırım dünyada ben

Sa'dî'nin dudakları nerede, senin ağzın nerede?
Dudaklarının adı çıksın ağzımdan yeter, razıyım ben

410

Kör ederim kıskancın gözünü, dikince sana gözlerimi benim
Şükürler olsun Tanrı'ya açıldı gözü aydınlık bahtımın benim

Hiç aklımdan geçmezdi dost olacağım seninle
İnanamıyorum şimdi seninle birlikte olduğuma benim

Kaldır çadırın perdesini, bırak görsün dost, düşman:
Düşmanların inadına lütuflar ediyor dostum benim

Söyle şehrin bilgesine; öğüt vermesin bana, dinlemem ben
Söyle mahallenin pirine; tövbe demesin, tövbeyi bozan benim

Saplasan da hançerini, gitme ardından artık onun diye
Aşk çığlığı atarım, çıkmak üzere olsa da canım benim

"Dostun gamını çekmekten tövbe et"; öğüt değil ki
Dosttan gönlünü çekip almak, kara kalplilik inancımda benim

Bir ömür boyu dönsem de sana verdiğim sözden, o zaman
Bütün bu dostluk dolu sözlerim baştanbaşa yalan benim

Huzurluydum bundan önceleri, gönlüm; bilgeliğim vardı benim
Çaktı bir kıvılcım aşkın senin de, yaktı harmanımı benim

Toplanıp bir araya gelse bütün şehir beni yok etmek için
Çekerim hepsine kılıcımı da teslim olurum sana, yârim benim

Ne zamana dek görmeyeceksin beni de yaşadıklarımı da
Bırakmayacağım ellerimi; aşkın yapışmış eteğimden benim

İster arzumca yürü, ister yürüme sen bilirsin
Arzun dışında alırsam bir nefes ben, adım namert benim

Böylesine inciniyor Sa'dî bak; yine de dönmüyor geri
Sen öyle, ben böyle olursam, kanı dökülecek benim

411

Çekse kılıcını; başını vuruyorum âşıkların diye ben
Sevgiden ilk söz eden âşık ben olurum, ben

"Esirgemiyorsan başını darağacından dik dur" diyorlar
Söyleyin sevgiliye kabul ediyorsa, başımı sererim ayaklarına ben

Yok sevgiliye gözlerimi kapayacak halim
İyisi mi; kapayayım kulaklarımı öğüde ben

Ateşten de yakıcı güzel yüzlülerle oturmak
Varlık harmanımı yaksalar, "Yarım arpaya değmez" derim ben

Akıllı bir kuşum ben, onun ağına takıldığımda
Orada yaşarken yuvayı da unuturum ben

Öylesine yakan bir dert var ki yüreğimde, gözyaşım
Eteğime dökülür sel gibi, çeksem önünden yenimi ben

Çıkarsam gömleğimi bu cılız kalmış tenimden
Görürsün; gömleğin altındaki hayal miyim, ten miyim ben

Kabul etmeyince gönül, dosttan ayrılmamı benim
"Katlanmak gerekir cefalarına düşmanların" derim ben

Dertsiz olanın umurunda mı; ben zavallının
Dert çekmesi, feryat etmesi? Ne bilir ki; ne çekerim ben?

Cemşîd'in tahtında keyif çatana uzun gecenin ne anlamı var
Ben için anlamlı bu söz; bak, Bîjen'in kuyusundayım ben

"Sa'dî unut aşkı da, sevdadan tövbe et" derler
Tövbe edemem, edersem de tutamam ki ben

412

Can dostumun, baş başa olduğum sevgilimin benim
Tatlı bir ağzı var; uzak dişlerimden, ağzımdan benim

Bahtım izin vermiyor bana, o servi boyluyla
Oturalım yan yana; gül saçayım başına sevgilimin benim

A bütün güzellikler yüzünde toplanmış sevgilim!
Gönlü neşeliler, ne bilirler perişanlığımı benim

Anla beni; sadece bir resim gibi kaldı varlığım benim
Sen olunca aklımda fikrimde, bir şeyim kalmıyor benim

Vuslatını düşünmüyorum, uzaklığından inlemiyorum
Olacak senin buyurduğun; buyruğuna uyacak olan benim

A Leyla'dan daha güzel sevgili! Korkarım Mecnun gibi
Aşkın ile dağlara, çöllere düşecek olan benim

Saldırsa da bana bir dünya dolusu düşman, âşığım diye sana
Yüz çevirirsem senden, aşkım gerçek değilmiş demek ki benim

Tutsağım ağında senin, yenik düştüm eline ben
Aşkınla kendimden geçen, yüzüne hayran benim

Gamınla perişan olan; ardından koşarken çamura saplanan ben
Yine de sabırlıyım da, ayrılığına dayanağım yok benim

Aşkının gamıyla gizli gizli inleyen ben, ilginç olan;
Diğer âşıklar uyuyamıyorlar gizli iniltimden benim

Görüyorsun ateş çakmaktan nasıl hızla alevleniyor
Ateşten daha sıcak olan sen, çakmaktan daha yakıcı olan benim

"Sa'dî feda etme canını bu aşk yolunda tövbe et" derler
Gitse de can, canan ile birlikte diri kalan benim

413

Sözlere sığmaz; yüzünün güzelliklerini sayıp dökeyim ben
Başkalarına sor bunu, yapamam, hayranıyım onun ben

Herkes görüyor onu da, gördüğüm gibi değil benim
Herkes okuyor güzelliklerini de, okuyamıyorum öyle ben

Şaşkın olması şaşılır değil sevgili arayanın
Şaşılır olan vuslatta bile şaşkınım, perişanım ben

Servi bahçeye dikilir, sen izin verirsen eğer
Başımın, gözümün üstüne dikerim servim seni ben

Aşkım, senin gül yüzlü bahçende bu gün açmadı ki
Nice zamandır bülbülüyüm bu bostanın ben

Yemin olsun başına; aşk yeminimden dönmem ben
İstiyorsan gitmemi okunun ucunda gitmeye hazırım ben

Olsun; gitsin canım cananımın yolunda
Daha iyi bir paha karşılığı veremem canımı ben

Verdiğin her öğüde kulak veririm canım sevgilim
Sevgilime sabretmemi öğütleme sakın, dayanamam ben

Şaşırıp duruyorsun benim bu aşk serüvenime
Aşktan anlamayanlara şaşırıp kalıyorum asıl ben

Söylemiştin; "Nerede? Ne yer, ne makamı var Sa'dî'nin"
"Ben, benliğimle bir hiçim, ne dersen sen oyum ben"

Kabul edersen huzura, onurlandırırsan bir meleğim ben
Kahır kamçınla vurursan, kovulan şeytanım ben

414

Erişir bir gün elim de, alırsam hakkımı senden ben
Geçmişi kaza etmek için bir gece çalıp oynarım ben

Öylesine tutkun âşığınım ki ben, ayrı düşersem bir gün
Sabredebilirsin bana sen, sabredemem ki sana ben

Yüz kez söyler durur gönlüm: "Kapat gözlerini o büyücüye"
Yine alamıyorum gözlerimi o büyüleyen boyundan ben

Sen bahçede servinin yanında ayakta durmamalı, oturmalısın
Yoksa bahçıvan "Bir daha ekmem bu bahçeye servi" der, "ben!"

Dostlarım çekip gitti her biri uzak bir diyara
Dolaştı eteğim deve dikenine de, kaldım bir tek ben

Düştüm bir engin denize de göremiyorum kıyısını
Kapıldım kaldım birine de kurtuluş yolu bulamıyorum ben

Ayrılık çok çetin bana, çok sabır gerek bana
Kaçarsam bu zorluklardan, vefasız âşığım ben

Sormam nasıldın dün gece karanlıklarda tek başına
Neden sorarsın ayrılık gecemi; vuslat gününde şaşkınım ben?

Sessiz sessiz inlerim geceleri, duymasınlar diye derdimi
Eriştirdim bu sessiz iniltimi dünyada herkesin kulağına ben

Sevgiliyle baş başa bir an, daha iyi yüz yıl eğlenceden
Özgürlük istemiyorum, Yusuf'la zindandayım ben

Bir şakıyan bülbülüm ben, tenim toprağa girse de
Gülistân'ımdan yağan sözlerle erişirim yine yüreklere ben

415

A yaralı gönlümün dermanı, canımın yoldaşı!
Ayrılığınla bu kadar incitme benim canımı

A yaralı gönlümün acısını dindiren!
Dağınık gönlümü huzura eriştiren!

Diyorlar bana "Bırak artık, terk et sevgilini"
Söyleyin sevgiliye çeksin yakamdan elini

Beni sensiz bahçeye çağıran kişi
Sanki zindana götürüyor beni

Şaşırıp kaldım; ne yanına gelebiliyorum ben
Ne de senden ayrılıp gidebiliyorum ben

Kabul et kulluğuna beni sevgili bir gün
Kulunun nasıl sultan olduğunu görürüsün bir gün

A kutlu bağların gül fidanı sen!
Kurtardın bağdan bahçeden beni sen

Gördüğüm gün servi boyunu öteden
Unuttum artık bahçedeki serviyi ben

Göründü konuşunca inci gibi dizili dişleri
Gözlerimden mercan gözyaşlarım yağıverdi

Diyorlar: "Sabret onun yaptıklarına Sa'dî sen"
Yükünü çekeyim de, ne olur; sabredemem ona ben

Keşke elimde olsaydı altın gibi, gümüş gibi can da
Saçsaydım ben gönül sırdaşımın başına onu da

416

Şaşırıp kaldım ya güzel yüzünün karşısında ben
Anlatamam yüzünün güzelliklerini senin ben

A sakınganlar! Kınamayın beni
Aşktan tövbe edemem ben

Herkes canıyla, teniyle diri
Sevgilime vuslat umuduyla diriyim ben

Ne işine yarar bu yarı kalmış canım
Bağışlamayacaksam onu sevgilime ben

Çevirirsen bile benden yüzünü sen
Kılıç bile çeksen çevirmem yüzümü senden ben

Çağırırsan yanına dergâhında hizmetçinim
Kovarsan beni buyruğuna kulum ben

Canım dudağıma bile gelse sıkıntılardan
Yolunda zayıflık göstermeyeceğim ben

Cevap versen de; kabul etsen de, etmesen de
Çarem dua benim, okurum duamı ben

Karanlıklarda yol almak çok kolay gelir bana
Bulacaksam eğer sonunda bengisuyu ben

Ne zamana dek siteme dayanacaksın Sa'dî?
Bağladı iyilikleri ayaklarımı ne yapayım ben?

Yiğitlerin kârı dayanmak ve sakinleşmek
Ben kimim ki? Ayak tozuyum yiğitlerin ben

417

Aşkından senin daha söz etmeden ben
Haber veririm yüz rengimle yüreğimin halinden ben

Bazen "İnleyeyim" derim perişan halimden
Döner yine "Zaten ortada halim, söylemeye ne hacet" derim ben

Gönül bağlayacağım hiçbir şey yok bu dünyada
Hep seni seyrederim, iki dünyaya da bakmam bile ben

Gitmemi istiyorsan başkalarının kapısına bu dilencinin
Kov beni kapından, giderim seve seve ben

Canımı yoluna saçmaya hazırım ben
Kemendinden kurtulma derdinde değilim ben

Eğer Şirin'i sen isen bu çağın, bir de gel bize bakıver
Aşkınla senin divaneyim, çağın Ferhad'ıyım ben

Ne benim ayrılma gücüm ne senin yaklaşma niyetin
Çaresiz oturup sabretmekten başka çare bulamadım ben

Aşkının yoluna senin baş koydum koyalı
Anladım; çıkmadıkça bu canım erişemem muradıma ben

İnciler yağdırıyor gözlerim, anınca kızıl dudağını
Ne olur bir de dön bana bak da, sonsuz inci yağdırayım ben

Kestim sözümü yarıda; baktım ve gördüm:
Ömrüm sona erer de, bitiremem sözlerimi ben

418

Binlerce canım var diye bilsem ben
Kutlu ayağına saçarım ben

Benim toprağıma da bir bas ayağını ey sevgili!
Sanki kapı eşiğinin toprağıyım bil ben

Her buyruğunu kabul ederim candan
Ne olur kovma, ayırma beni kendinden derim ben

Yok sende beni vuslatınla sevindirme niyeti
Bilirim bahtımın töresini, bilirim ben

Nerede? Senin gibi kuşların şahı akdoğan?
Yuvama gelsin de onurlanayım ben

Yuvam küçük ve karanlık olsa da
Işıltılı gözüm üstüne konuk ederim seni ben

Ansalar adını mezarımın başında
Çığlıklar atarım ruhumla ben

Yok bir gecem benim ki ayrılığından senin
İniltilerimi göklere eriştirmeyeyim ben

Söylesene; ben ve sen sevgili değil miydik?
Sözünde durmayan sendin, aynı sözümdeyim ben

Yok olmadıkça, erimedikçe tenim
Bırakmam aşk mücevherini elimden ben

Ayrılmadıkça bu canım bu tenimden
Çekmem elimi vuslatına erişmekten ben

Mecnun'um, eğer Leyla'nın pahası
Arap ve Acem mülkü de olsa, verir alırım ben

Bu çağın Şirin'i sensin kuşkusuz
Bu çağın Hüsrev'inin kuluyum ben

Ululuk yaraşan hükümdar söyler:
"Dünya ulularının hükümdarıyım ben"

Ulu ayvanı onun göklere der:
"Sen yüce isen de, yersin; göğüm ben"

Adaletli hükümdarımız bizim, sitem etmez
Sakın duyurma çığlık attığımda ben

Herkes yaşadığı zamanın şairi
Sa'dî! Kıyamete kadar ulu şairim ben

419

Altınım gümüşüm oldukça saçarım ayaklarına ben
Öpücüklerin oldukça zevkle alırım ben

Götürseler de yarın zindana beni, umursamam
Mutluyum ya şimdi bahçede ben

Bırak yok olsun gitsin, bana kalmasın dünya
Gönül arzum sendin ve eriştim sana ben

Söylemezse bana bir şey, engellemezse bahçıvan
Nice etek etek, renk renk gül toplarım ben

Kutlu bahtım, ağıma
Düşürecek; hiç bilemezdim ben

Sen aşk öğrettin bu şehirde bizlere
Gel, gel de anlatayım şimdi o aşkı sana ben

Gönlümde nice sözler var senin elinden
Karşında dilsiz kesilirim ne yazık ki ben

Söyleyeyim de bilsin hem düşman hem dost:
"Ayırmam hiç sarhoşlukla sakınganlığı ben"

"Sa'dî arzularına erişti" deme
Taş kalpli olsan da, sevgi doluyum ben

Servi boylum, gümüş tenli sevgilim
Kovmak istiyorsan huzurundan giderim ben

Yaşadıkça hayaline tapacağım
Çıksa da canım, selam göndereceğim sana ben

420

Gözüz bizler hepimiz, ışıltısın sen a put gibi güzel!
Uzak olsun yüzünden kötü göz a güzel!

Kapatma yüzünü ne olur; cennetlik olur
Görünce biri senin gibi bir huriyi a güzel!

Huri dediysem sana hata ettim ben
Saygısızlık huriyi sana benzetmek a güzel!

Ne olur kınama beni, çünkü ben
Kendimden geçerim seni görünce zevkten a güzel!

Bu evrende senin güzel yüzün insanları
Fitneye, kargaşaya düşürür a güzel!

Bunca güzelliğin, bunca alımlılığın
Nazlanmanın, gururunun sebebi a güzel!

Boy atmış mı şimdiye dek sen gibi bir servi de
Sabrımızı yele verip sıçrayalım a güzel!

Başıma gelen bütün bu tufanlar
Tandır gibi bir ciğerden a güzel!

Sa'dî! Bu bengisu pınarından içenler
Çağlar geçse de, kanmaz suya a güzel!

421

Bu aşk işini kendim yapıyorum ya ben
Başkaları yapınca nasıl beğenmem ya ben?

Bahçede bülbül gülün üzerinde şakıyor
Şakayık güzeli sevgililere şakıyorum ben

Nerede bir servi boylu, zülfü güzel bir sevgili görsem
Kendimi kemendine bağlarım o sevgilinin ben

Kılıç çekseler ulu güzeller akıtmak için kanımı
Yine de seni görmeyi düşünmekte olurum ben

Herkes bilir, bu dünyada yok benim hiçbir şeyim
Bu sevgilinin yoluna başımdan başka koyacağım ben

Unuttum şimdi bütün okuduklarımı, öğrendiklerimi
Sevgilinin tekrar tekrar okuduğum sözleri dışında ben

Erişmeyince gücüm, elim arzularıma
Yok başka çarem, sabrediyorum aruzlarıma ben

Söyle komşuya sarhoşluğuma, âşıklığıma tanıklığına
Gerek yok; kendim söylerim açık açık ben

Taslamayacağım artık bundan sonra ne zahitlik ne bilgelik
Gönlümde olmayanı vurmayacağım açığa ben

Bir canım var, asla esirgemem onu sevgilinin yolundan ben
Tek varlığım olan canımı veririm ona ben

Zünnâr bağlasan Sa'dî, bin kez daha iyi
Üzerine hırka giyip de zünnârı saklarsam ben

422

Ayrılığına dayanamazdım, sabredemezdim sevgilimin ben
On parmağını kanıma buladı da geçti gitti, kaldım böyle ben

Sordu: "Nasılsın; ayrılık gamıyla, derdiyle aran nasıl?
"Nasıl olduğumu söyleyebilecek durumda değilim" dedim ben

Yüzünü bakışlarımın mihrabı yaptığım günden beri
Kınamalarından insanların bir sütun gibi çakılıp kaldım ben

Bir ömür cefa gördüğüme inanma, duyarsan birisinden
Bir tek mahallende eğik, zayıf bir duvar gibiyim ben

Korkuyorum aşkını gamının bir bir anlatsam
Kalbime ateş düşürürüm içimdeki ateşten ben

Beni akıllı, zeki sananlara söyle:
Tanıklık etsinler; divaneyim ben

Çıkar kılıcını kınından da, "Kastım Sa'dî'nin başı" de
Koymazsam başımı ayağının altına değersiz bir âşığım ben

423

Yapamıyorum, oturamıyorum bir an senden ayrı ben
Görmek istemiyorum yüzünden başka kimsenin yüzünü ben

Şirin'in aşkına tutulduğum ilk günden beri
El çekmeliyim Ferhad gibi şirin canımdan ben

Akılsız da deseler, kınasalar da, sakıngan değil deseler de
Bu dünyada herkesin aksine seviyorum seni ben

Alırsan eline kılıcı, çekersen yüzüme, atarım kalkanımı
Kılıçsız yıkıldım zaten, senin gümüş kollarınla ben

Doğ ey âşıkların güneşi, yaklaştıysa eğer gündüz
Çok sıkıldım bu gece Ay'dan da Pervin'den de ben

Kendimi bir varlık sandığım ilk gün yedim silleyi kafama
Bağışlanma umudu taşıyorum şimdi, zavallıyım çünkü ben

Mumun yüreği gibi yanan bir gönül gerek, canımı bağışlasın
Yastığının başında yandığım geceler, yandığını göreyim ben

Dudakların kapanmıyor açılmış gül gibi senin gülmekten
Reva mı , gibi oturayım senden ayrı, bülbülüm ben

Rakip parmak ısırıyor öfkesinden: "Sa'dî kapat gözünü, bakma ona"
Korkma be bahçıvan; seyrettiğim gülü dermem ben

424

Dayanamam ayrılığına, senden ayrı yaşamaya ben
Senin yerine başkasını seçemem ben

Bir sor bana artık, bir gün geçince yanımdan:
"Nasıl geçiriyorum günlerimi zavallı ben?"

Cehennemliğim ben eğer sensiz dirileceksem yeniden
Çünkü gamlı olacağım; gam ile cennete giremem ben

Bilmiyorum ne söylerim ben; iki gözümsün benim sen
Senin varlığın olmadan, dünyayı göremem ben

Göremeyince sevgilinin yüzünü, görmesen daha iyi dünyayı
Koyma ayrılık geceleri yastığımın başına mum, istemem ben

Verdiğim sözde durmalıyım sonun kadar
Bin kez cefa etsen de, sözümdeyim ben

Havan değilim ki sevgilinin dövmesiyle inleyeyim ben
Kazan gibi koy ateşin üzerine beni de yanayım, inleyeyim ben

Dön başımın üzerinde feleğin değirmeni!
Edebildiğin cefanı et, değirmenin alt taşıyım ben

Bülbül gibi geldim sana, gül yüzünü övmek için
Ancak sen lale gibi lal ettin övgü dilimi benim

Kaplan pençesiyle öldüremedi beni a sevgili!
Senin incecik ellerinde öleceğim ben

Daracık yüreğimde ceylanın göbeğindeki kan gibi yandı
Bütün evrene yayıldı misk kokum benim

Göster hünerini de; uzun dillilik yapma Sa'dî
Ne ihtiyacı var ki şekerin desin: "Tatlıyım ben!"

425

Rabbim! Ben miyim bu devlete erişen? Yârin yüzünü mü görüyorum!
Bembeyaz teni üzerinde yeni açmış gülü mü görüyorum!

Yoksa Tuba ağacı mı bitti can bahçemde benim de
Her dalında güzel sesli öten kuşlar görüyorum!

Yoksa hayatım sona erdi de, böylesine özgürce cennette
Tortusuz şarap içiyorum ben, dikensiz gül görüyorum!

Şaşırıyorum bahtıma da her an kuşkudayım ben:
Sarhoş muyum, uykuda mıyım; sevgilinin yüzünü mü görüyorum!

Çok kulluk yaptım da, çok hizmet ettim de ondan mı
Şimdi öpüyorum sevgilimin dudağını, aşkımın yüzünü görüyorum!

Ne buyruklara uydum da; bu güzel karşılıklara eriştim
Ne buyruklara uydum da; bu makamlara eriştiğimi görüyorum!

Sen miydin a sevgili böyle mahmur koşarak gelen yanıma!
Ben miyim bu Ya Rab; bahtımı böyle kutlu görüyorum!

Baş başa kaldığımda sevgilimle istemem artık köşk mumunu
Cenneti istemiyorum artık karşımda, ben sevgilimi görüyorum

Hangi laleyi kokladım da içimi amber kokusu doldurdu böyle?
Neden bir demet reyhan alayım, dünyayı gül bahçesi görüyorum!

Çığlıklar geliyor göklerden, ne şaşırılacak şey!
Sa'dî'yi sevgilinin yüzünden nasiplenmiş görüyorum!

426

Âşık olalıdan beri gönlümde gamdan başka şey görmüyorum
Gamsız gönül nerede bulurum ki? Dünyada görmüyorum

Geçmedi bir anım gönüldeş bir sevgiliyle, geçmedi
Canım dudağıma geliyor; bir candaş görmüyorum

Bir sırrım var gönlümde, kanlı gözyaşıyla beslenmiş
Ne yaparım, kime söylerim sırrımı; bir sırdaş görmüyorum

Derdimle yetiniyorum, çünkü derman bulamıyorum
Dayanıyorum yaralarıma çünkü merhem görmüyorum

Ne mutlu, ne kutlu aşk ile hiç tanışmamış gönle
Aşk ile tanıştığımdan beri mutlu gönül görmüyorum

Ağlaya ağlaya gözyaşım onurumu alıp götürdü
Neden ağlayayım? Elde gözyaşından başka bir şey görmüyorum

Sus artık Sa'dî, kapat ağzını, iş işten geçti şimdi
Sevgiliyle bir an buluşma umudu, o anı da görmüyorum

427

Buradan kınanarak gitmem ben
Buraya bir umut bağlamışım ben

Akılla bana bir şey söyleseler de
Korkuyorum deliye dönerim ben

Gönül kulağım benim sema seslerinde
Nereden öğüt seslerini duyarım ki ben?

Bırak bütün ömür harmanımı yel alsın gitsin
İki dünyaya sensiz iki arpa değeri vermem ben

Kınamayın beni dostlar, ayıplamayın
Sadece kendi ektiğimi biçiyorum ben

Zavallı ben; boynumda kement
Ne yaparım ardınca gitmesem ben?

"Sa'dî! Düşünde görürsün beni" dedi sevgili
Vefasız sevgiliyim, uyursam senden uzaklarda ben

428

Çin'den, Rum'dan hikâye anlatma, istemem ben
Bu ülkede birine gönül vermişim ben

Her aklıma geldiğinde o sevgili
Unutuyorum bütün varları da, yokları da ben

Bahtımıza bu dünyadan gam yemek düştü bizim
Pay edilmiş rızıktan başkasını yiyemem ki ben

Hurma çok tatlı, ancak yetişmiyor elimiz ona
Zülal gibi su ortada, ancak susuza vereni görmedim ben

Tanıdığım, düşündüğüm o sevgiliyi görüp
Günahsız kalacak bir zahit tanımıyorum ben

Benzemez yüzünün güzelliğine güzellerin yüzü
Güzel kokusunun ayağına erişecek koku bilmiyorum ben

Aşkı ne onunla istiyorum ne de onsuz ben
Yaraşmam onunla aynı ipe dizilmeye ben

A dostlarım! Kapatın siz gören gözlerinizi
Aramızda bizim bir sır var, onunla görürüm ben

Bütün dünya görse de onun yüzünü
Anlayamaz kimse gizemini, bir tek anlayan ben

Bilemez hasta olmayan, ateşlinin halini
Bilemezler bunu hamlar öyle yanıyorum ki ben

Gönül versen de, canımı alsan da benim
Kulluk gerekli, kullukla görevli kulun da, ben

Kurtarmak çok zor bu işten canı Sa'dî
Önümdeki gülsuyu zehirli, suya yanık yolcuyum ben

Demir dayanamazken ateş karşısında
Mum gibi pervasızlık edip çıkmamalıyım ortaya ben

429

Sanma sakın; kınamayla bu kapıdan çıkıp giderim ben
Gönlüm burada kaldı; hadi ver de, sağ salim gideyim ben

Vaz geçmiştim canımdan buraya gelmeden bile ben
Gösterişle gelmedim ki, kınamayla gideyim ben

Eski dostum ben, göz kırpmadan veririm kolayca canımı
Taze yetme, can vermeden korkanlardan değilim ben

"Öl be Sa'dî" desen sen de; kulağıma erişse sözün
Kabir kıyısına kadar ululukla, saygıyla giderim ben

Bilsem kabir kapısında; dirilişim seninle olacak
Lahdimden neşeyle sıçrar, kıyamete dek koşarım ben

430

Hep seninleyim, yoldaşınım; senin sevgilim ben
Senden beni bağışlamanı istiyorum ben

Yâdlar hep şöyle bilirler:
"Kapının tanıdıklarındanım ben"

A yüce ağacın dalındaki meyve! Korkuyorum ben
Erişemez elim; nasıl dererim ki seni ben?

Seni bana haber verdiklerinden beri
Varlığına yemin; kendimden bile geçtim ben

Herkes kendi görüşüne, kıymetine yaraşırca
İster seni, ya ben; bir tek seni, seni istiyorum ben

Nasıl dillere destan olmaz sözlerim
Güzellik bahçenin bülbülüyüm senin ben

Öldürmek istiyorlar; "Terk et aşkı" diye beni
Vuruyorlar beni; şahın piyadesiyim ya ben

Yüz parçaya bölsen bile beni dönmem
Bu renkten; Tanrı'dan aldım bu rengi ben

Gitme sakın sevgilinin ardından Sa'dî!
Ne yaparım? Çekip götürüyor, zorla gidiyorum ben

Ona dönüp gitmem benim arzumla seçkim değil
Söyle çekmesin mıknatısa beni; bir saman çöpüyüm ben

431

Vuslatına eriştim ya, uyku girmez gözüne bu gece sevgilinin
Uyku girmez ki gözlerine nimetler içerisindeki cennetliklerin

Toprağı diriltir misk gibi nefesi bahar yelinin
Gönlü taş kesilmiştir meltemle dirilmeyenin

Gömleğinin kokusu geliyor kaybettiğim sevgilimin
Söylersem bunu, "Yine eski sapkınlığı başında" derler bu delinin

Öğüt dinleyecek kulak olmaz ki âşıkta
Derdimiz, iyileşecek dert değil ki tabibin ilacıyla

"Sevgiliyi düşünmekten tövbe et" diyorlar bana
Büyük bir günah bu; tövbe olmaz ki bu asla

Yoldaşlar! Çekin elinizi bizden de, gidin yolunuza
Oturup bekleyeceğiz biz dostun kapısında

Be kardeşim! Aşk gamını Nemrud'un ateşi bil
Aşk gamının alevlerini, İbrahim'in atıldığı ateş bil

Geçersen sen, onun çürümüş kemiklerinin üzerinden
Aşkından o, sevinçle oynayarak kalkar lahdinden

Vuslatının arzusuyla yaşıyorum; ayrılık korkusuyla
Ne umudum ne korkum var dünyada bunlardan başka

Ölürse sevgilisinin çadırı önünde âşık, şaşırmam ben
Kurtarırsa bu serüvenden canını âşık, şaşırırım ben

Olamaz be Sa'dî aşk ile şehvet asla yan yana!
Kovulmuş şeytan giremez tespih çeken melek yanına!

432

Seçmedik senin yerine biz başka bir sevgili
Allah aşkına, Allah aşkına! Unutma sen verdiğin eski sözleri

Ayrıldı dostlar birer birer, gittiler yollarına
Biz ve senin hayalin, kaldık aynı yerde bu halkada

Bahçıvan açmazsa kapıyı yoksulun yüzüne
Eser bir gün bahçeden sıcacık meltem yoksulun yüzüne

Seher yeli güzel huyundan senin bir koku getirirse
Gümüşümüzü değil, canımızı saçarız ona hediye

Geçerse âşıklarının ülkesinden kokusu sevgilinin
Şaşırmam hiç; dirilmesine çürümüş kemiklerinin

A put güzeli! Sen gibi birini görmedi gözü feleğin
Senin gibi bir güzeli doğuramadı anası feleğin

Yoksulun hali kapkara, senin benim gibi
O yorgunun teni baygın, senin gözlerin gibi

Büyüleyen gözün sürmesiz de, sürmeli senin
Kaş takların çivit otu olmadan da güzel, süslü senin

A gönül çelen dilber! İstiyorsan eğer canımı
Çarem yok başka; teslim ederim sana canımı

Âşıklık işi olmasa da hiç bilgelerin
Bilge gönülleri de kapıp götürür baygın gözlerin senin

Sa'dî! Bir araya gelmez asla aşk ile iffet, bilmez misin sen?
Ne kadar saklayacaksın kilim altında davulun sesini sen?

433

Sevgilinin güllerini görünce, istemeyiz bahçedeki gülleri biz
Bahar da gelse, güz yelleri de gelse, umursamayız biz

Arzumuz o servi boylu geçerse elimize
Kalksa da dünyadan servi, umursamayız biz

Başkaları sahraya eğlenceye gitse de
A canımızın canı! Baş başa seninle mutluyuz biz

İki dünyadaki mutlulukları da huzuru da istemiyoruz
Gelirsen kapımızdan içeriye, gelişinle mutluyuz biz

Kıvılcım çaksa da Nevruz yeli yaksa da ağaçları
Bahçedeki gül dallarına gül açtırsa da, mutluyuz biz

Söyle bahçıvana, başkalarına versin bahçede varsa bir lale
Sevgilimizin lale bahçesiyle mutluyuz biz

Sultan da, kadı da kendileri bilirler; cezalandırsalar da
Yaşlılar da, gençler de kınasalar bile mutluyuz biz

Kaldırsalar bile göklere dek dalgalar gemiyi
İndirseler bile en derinliklerine denizin, kıyıda mutluyuz biz

Çok sıkıntılar çektik, huzur bulamadık dünyada biz
Terk ettik mutluluğu da, o yüzden mutluyuz biz

Sa'dî! Korkarlar zenginler mallarını kaybetmekten
"Hırsızlar saldırdı" çığlığı gelse de kervandan mutluyuz biz

434

Seninle baş başa kalmak için kapımızı herkese kapattık biz
Terk ettik herkesi gelip seninle oturduk biz

Sevgiliyle bağı olmayanlardan bağlarımızı kopardık
Sevgiliye sözümüzden başka sözlerimizden döndük biz

Akıllılar uzak dururlar böylesi işlerden
Kınasalar da sarhoşuz diye, sarhoşuz biz

Âşık olmayanı, gamı eritir yok eder
Bir periye teslim ettik canımızı, kurtulduk biz

Her yerde her zaman verilenlere şükrettik
Her makamda devletin için dua edenleriz biz

Bütün gözlerde değerli, senin gözünde alçağız biz
Bütün evrende yüce, huzurunda değersiziz biz

A gönüllerin taptığı güzel! Bir baksana
Görelim seni de başkalarına tapmayalım biz

Kapattık gözümüzü, bakmadık, gitmesin gönül elden diye
O kadar hile yaptık da, kurtulamadık aşk kemendinden biz

İzin verinceye dek saçalım canımızı ayaklarına diye
Tatlı canımızı avuçlarımızda tutuyoruz biz

Dostluk da, sevgi de sonsuza dek kalandır Sa'dî!
Sözümüzde, vefamızda yine eskisi gibiyiz biz

435

A servi boylu! Bilirsin sevgilini sen, biz de kötü değiliz
Evrenin en güzelisin sen, biz de kötü değiliz

"Benim rengimde bir gülü görmedi hiç bülbül" dedin
Doğru güzel söyledin de, biz de kötü değiliz

A gururlu güzel! Ne zamana dek "biz" dersin? A güzel sus artık!
Bir tek güzel sen değilsin ki, biz de kötü değiliz

A her meclisin güzeli, herkesin ruhunu dindiren!
Çok dostların olsa da, biz de kötü değiliz

"Yok benim gibisi başka yerlerde" dedin
İnsanların canı olan sensin, biz de kötü değiliz

Hoş kokulu gül bahçesi sen isen, şakıyan bülbül sen isen
Dünyada güzel sen isen, biz de kötü değiliz

"Neden o servi boylu konuşmuyor bizlerle?" dedin
Söyle çok vefasızlık yapmasın, biz de kötü değiliz

Güzellikte bir efsane isen de, eşsiz bir mücevher isen de sen
Neden yabancısın bize sen? Biz de kötü değiliz

Ateşini taşıyan yüreğimiz ne zamana dek aldanacak sana?
Varsa tatlı, güzel meyvelerin senin, biz de kötü değiliz

Artık çıkar at gururunu başından, derdime insafla derman ver
A şeftali, ayva bahçesi! Biz de kötü değiliz

"Bizi görmüşsün sen, halimizi sormuşsun sen" dedim
O zaman neden incindin bizden? Biz de kötü değiliz

"Bizden daha iyisi güzeller şehri Çigil'de de bulunamaz" dedin
Ey taş kalpli, sevgisiz sevgili! Biz de kötü değiliz

Sa'dî! O güzel sevgilimiz bırakıp bizi başkasını yâr seçtiyse
Söyle; istediğini seçsin, seçsin de; biz de kötü değiliz

436

Arzumuz uğruna canla başla bir ömür dolaştık
Sevgili evde, biz bütün evreni dolaştık

Öylesine yücelerdeydi ki makamı, mekânlardan öteydi
Erişmek için ona biz her yeri dolaştık

Bülbül gibi her gece çığlık atarak sabaha dek
Sabah olunca yarasa gibi biz saklandık

Söylemiştik önceleri: "Bakılmamalı yüzlerine güzellerin"
Kapıp götürdüler gönüllerimizi de, öylece biz bakakaldık

Anlatıyorlardı görmeden Yusuf'un güzelliklerini
Çıkınca ortaya o, ışıltısından cansız cesetsiz kaldık

Çekilmiştik bir köşeye biz, artık şarap içmeyeceğiz diye
Sâki versene şarabı; biz tövbeyi gerilerde bıraktık

Bütün şehir toplanıp gelsinler de, görsünler
Yaşlı idik biz, şimdi yeniden gençleştik artık

Sa'dî! Güzeller ordusuna söyle; gelmesinler
Gönüllerimizi çelmeye, biz falanın avı olduk artık

437

İzin ver de; geçelim güzel yüzünün karşısından biz
Gizli gizli güzel yüzüne bakalım biz

Senden ayrı kalmak, aşkımızı alevlendiriyor bizim
Ateşte yanmaya dayanacak kadar güçlü değiliz biz

Bakmasan da dönüp yüzümüze, karar senin kararın
Dön, dön bu yana da; serelim yüzümüzü ayaklarının altına biz

Öyle sevdalıyız ki sana biz; dünyada herkes düşman olsa bize
Başımızı veririz de, sana olan sevdamızdan dönmeyiz biz

"Toprak zerrelerinden daha fazla benim âşıklarım" dedin
Topraktan değerli değiliz, topraktan değersiziz huzurunda biz

Âşığınız, seninleyiz hep biz de seninle değiliz; şaşılacak şey bu
Aynı halkadayız âşıklarınla da, kapının halkasıyız biz!

Ne aşk kokusu alıyoruz senden; şaşılır buna
Ne de başkasına sevgi besleyebiliyoruz biz

Düşmanlar dostlara şikâyet edilir törede
Dost da düşman olunca, kime götürürüz şikâyeti biz?

Koşarak gitmiyoruz biz kimsenin arkasından ki
O çekip götürüyor bizi; kemendine takılmış tutsaklarız biz

Kemendindeki âşıkları arasında kimsin ki sen Sa'dî!
Öylesine büyük avlar var ki kemendinde, zayıflarız biz

438

Sevgililerin gönüllerini canımızla alırız biz
Düşman olsa da bütün evren, gam yemeyiz biz

Kılıcıyla da vursa sevgilimiz
Bırak vursun; kalkanız kılıcının karşısında biz

Güzel yüzünün ayrılığına sabredemeyen biz
Çaresiz cefasına katlanırız biz

Öfkeyle de hoşnutlukla da olsa
Bir bak ne olur bize, bakışını beklemekteyiz biz

Sevgililer bir bakış için canı bile isteseler
Hazırız canımızı verip almaya biz

Akıl işi değil bu dersen eğer sen
Akıllılar başka, bambaşkayız biz

Bırak akıversin hep kanımız
Ölürken eline, pençesine bakarız biz

Kovsalar da bağışlasalar da
Bu kapıda bekliyoruz bir bakış için biz

Sevgili her zaman öldürse de bizi
Erdemiyle Tanrı'nın daha da diriyiz biz

Söyle be Sa'dî; alıp getirsin öldüren zehri eliyle
Şeker gibi alır içeriz onu zevkle biz

A seher yeli! Uğra sevgilinin mahallesine
Göçüp gitmeden önce buradan biz

Sen ulu efendimizsin, cömertsin sen
Bakma, beceriksiz kullarınız biz

439

Hükümdar ordusunun dilencileriyiz biz
Sevgilinin aşkına tutulmuşlarız biz

Karşısında onun adı olamaz kulun
Ne lakap verirlerse, oyuz biz

Kovsalar da, bağışlayıp çağırsalar da
Başka bir yol bilmeyiz biz

Kılıç çeken, sevgilimiz bizim baksana
Kaybederiz kafamızı da, yüz çevirmeyiz biz

Altın, gümüş dağıtırlar dostlar sevgili yolunda
Yolunda onun başımızı, göz kırpmadan veririz biz

Akıllıya da, bilgeye de söyle: Biz âşığız!
Kınamasınlar bizi, akıllı değiliz biz

Bu evrende açan her yeni gülün
Aşkıyla şakıyan bülbülleriz biz

Meyvelere bakar dururlar dar gözlüler
Gözü bahçede olan seyircileriz biz

Yüzlerine bakıp duruyorsun sen güzellerin
Onları yaratanın sanatına hayranlarız biz

Ne anlattıysak dostun serüveninden biz
Bir ömür boyu, onlardan pişmanız biz

Sa'dî! Vuslatı olmayacaksa eğer sevgilinin
Bütün evreni versen de bir hiçe almayız biz

Tatlı canı terk edebiliriz de biz
Sevgiliden asla ayrılamayız biz

440

Keşke o gönül çelen, beni öldüren sevgili
Geçse yanımdan da, kokusuyla diriltse beni

Ben ayrılamam ki ondan, terk etti o beni
Ne yapayım ben, yüreğim taş değil onun yüreği gibi

Düşer kalkarım ben ayaklarına, ayaklarım oldukça
Sorar, arar bulurum onu ben, nefesim oldukça

Dostluğu uğruna onun, düşmanıyım hep kendimin ben
Ne gördü o zavallı benden de, sıkıldı benden?

Dudağı dudağımda, bu ne hayal, bu ne arzu ki!
Erişirim dudağına toprağımdan testi yapınca testici

Neden yaralıyorsun ayrılığınla a güzellerin Ay'ı beni?
Çevgânının kıvrımına düşen tek top ben değilim ki

Övdüm hep nerede bir güzel varsa ben
Övemiyorum benzersiz güzelliğini senin ben

Dün gece diyordu: "Sa'dî, bizim gamımızı hiç çekmiyor"
Gitse de başım yolunda, vazgeçmem ondan ben, bilmiyor

441

Söz verdik, bağa, bahçeye sevgilisiz gitmeyiz biz
Seyredeceğimiz yüzü olmadan çıkıp seyre gitmeyiz biz

Bostan eğlence yeri, bahçe mutluluk meclisi
Olmadan ziyafet, eğlence; bağa, bahçeye gitmeyiz biz

Uzatırlar başkaları arzu, heves ellerini herkese
Özel sofradayız, başkalarına el uzatmaya gitmeyiz biz

Bir tek sevgili yâr ziyarete gidilebilir
Gitmemize dayanamazsa gitmeyiz biz

Kovsa da kapısından aşağılayarak bizi
Umuduyla oturur, başka kapıya gitmeyiz biz

Parçalansa bile tenimiz dostların kılıcıyla
Düşmanların kapısına şikâyete gitmeyiz biz

Söyle bassın ayağını, bir sergi gibi başımıza, gözümüze
Yok olsa da başımız gözümüz, gitmeyiz biz

Yüz çevirme ne olur kabalıkla, cefayla bizden
Ölürsek ancak uzaklaşırız senden, yoksa gitmeyiz biz

Sa'dî; Leyla'ya vefanın şartı nedir bilir misin?
Aşkımızı görenler, Mecnun bile deseler, gitmeyiz biz

442

Söylemeye başlarsam feleğin hikâyelerini ben
Kucak kucak hikâyeler anlatırım sana ben

Bin yıllık bir ömür gerekir bana
Binden birini söyleyebileyim diye ben

Gözüm hal diliyle söyler onları
İsteyerek dilimle söylemeden ben

Yanar yürekleri dostlarımın bana
Anlatırsam eğer ayrılık derdini sevgilimin ben

Alevler yükselir âşıkların yüreklerinden
Olup bitenleri .....[4] söylersem ben

Feryad eder bahçedeki kuşlar
Baharın ayrılış hikâyesini anlatırsam ben

Seher vakti şarap içtiğimiz dostlarım nerede?
Mahmurluğun derdini anlatayım ben

Yok kimse ki dert ortağım olsun da
Feleğin beni nasıl üzdüğünü anlatayım ben

Huzursuz gönlünün derdini Sa'dî
Kendi huzursuz gönlüme anlatayım ben

443

İstediğin kadar cefa et bana sen
Çekmem eteğinden asla elimi ben

Öylesine avladın ki sen gönül kuşumu ya
Asla dönmek istemez bir daha gönlü yuvasına

4 Bu mısraın bu kısmında bir eksik kelime var.

Bilirsen tutsak olduğumu zülüf zincirinde
Aşağılama ayaklarının altında onu, ezme

Evrende birinin, senin boyun bosunda
Olduğunu sanmıyorum ben zannımca

Dik bu serviyi be bahçıvan gel de
Gönül sahibiysen sök at bahçendeki serviyi sen de

Evreni aydınlatan Ay ve Güneş iken
Gönül dünyamızı bizim aydınlatan sen

Takısız, elbisesiz en güzelsin, bezeklisin sen
Tertemizsin, süslenmeden de süslüsün sen

İstiyorum bir gece misafir olmanı bana
Dostların arzusunca, düşmanların inadına

Yok haberleri aşktan, sevgiden; avam bunlar
Şaşırıyorlar ahını sinemin duyunca bunlar

Düşünce saraya ateş, yakınca
Şaşırır mısın duman bacadan çıkarsa?

Sever seni kuşkusuz her gören
Sa'dî değil ki bu günahı bir tek işleyen

444

Rabbim! Yüz mü yoksa bembeyaz yasemin mi o?
Rabbim! Boy mu yoksa çimenliğin servisi mi o?

Yasemin yanağında misk kokulu zülüf kimse gördü mü?
Çimenlikte gümüş tenli servi kimse gördü mü?

Bir kelebek oldu akıl; gezdi, dolaştı da görmedi
Binlerce toplulukta bir mumu senin gibi

Tutkununuz biz; seni çok özledik, söz ver bize yürekten
Ağır yaralıyız, gel çek dert oklarımızdan birini yürekten

Söylesene; sana bunlardan hangisi daha tatlı:
Gülücük mü? Tavır mı? Tatlı söz mü? Dudak mı?

İstiyorsan başımızı, işte baş, işte can feda sana
Niyetin biz isek, işte malımız, tenimiz feda sana

Okşasan da, öldürsen de, hükümdar sen
Kullarınız biz, işte baş, işte kılıç, işte kefen

Sarhoş etmek istiyorsan bizi sen, yüzünden aç perdeyi
Kargaşa çıksın istiyorsan, görsünler yüzünü at peçeni

Ben kimim senin aşk mahallende?
Sözümüz mü olur, orada bizim de, benim de?

Vuslatıyla evleri şifa ocağına çeviren!
Ayrılığıyla evleri hüzün kulübesine çeviren!

Geldi artık zamanı ölü toprağın
Döksün ağzına yel, suyunu hayatın

Meltem Züleyha'sı artık parçalasın, göstersin kendini
Seher vakti Yusuf'un üzerindeki gül gömleğini

Çiğ tohumları döküldü toprağın rahmine birer birer
Yerden bitti çocuklar gibi güzel yaseminler, güller

Bahçedeki güllerin kokusu mu, cennet kokusu mu bu?
Şiraz toprağı mı yoksa Hoten yeli mi bu?

Yürü şaşırıp kalsın servi, salınarak yürü de sen
Kararsın ak yüzü, utansın senden bak da nesteren

Birbirine geçir dervişler tekkesini, yık
Sufilerin dergâhlarını başlarına yık

Sevgililer hızlı ve zekiler, sâki getirsin şarabı
Sarhoşlar şimdi âşıklar, çalsın artık çalgıcı

Kiliseye giden sufî gibi maskara oldum
İpteki cambaz gibi şehirde ünlü oldum

Söyle terbiyeye; giydirmesin bilginin ipek elbisesini bize
Söyle afiyete; giydirmesin sağlık elbisesini bize

Yüzlerce gözüyle gördü ya felek yüzünü senin
Yüzlerce dil istiyor anlatmak için güzelliğini senin

Yaraşıksız sözler söyleyecek herkes bana
Kınayacaklar beni erkekler de kadınlar da

Sa'dî âşık isen, durma, kalk da oyna
Mutlu ol be âşık! Malın mülkün yoksa

445

Dil ile anlatılamaz ne tatlı dilli olduğu onun
Ancak yoksun ağzım, dişim tatlılığından onun

Yanak denilemez, dolunay baksana o
Boylu boslu denilemez, çimenliğin servisi o

Boyu servi gibi, ancak gümüş tenli o
Gümüş teniyle serviyi bile geçmiş o

Bulunamaz asla böylesine güzel, nazik bir ten o
Sanki şekil bürünmüş ruh da, gömlek giymiş o

Gümüş gibi ak yüzünün kıyısında beni mi var?
Yoksa yasemin üzerinde bir misk damlası mı var?

Kıyametler kopardın bütün evrende sen
Gözlerinden belli; evrende gözleriyle fitne çıkaran sen

Kurtarayım gönlümü dedim çemberinden zülfünün
Korkarım kurtaramam ben, kıvrım kıvrım üstüne zülfün

Vuslatını arzulayanlar gönülden, candan
Zor erişirler arzularına, vuslatın karşısında değersiz can

Cefa kılıcından yüz çeviren adam o
Vefa mahallesinde erkek diye bilinmez, bir kadın o

Feryad ederse bir mahalle başında gönlü yaralı biri
Kınanamaz, o kendinden geçmiş biri

Bana göre işledikleri günah, güzel yüzlülerin
Günah değil, güzellikleri onlar güzel yüzlülerin

Sa'dî senin sevdanla yanıp tutuşuyor, kendinde değil
Âşığın üzerine giydiği elbise kefeni, elbise değil

446

A güzel yüzlü gencecik sevgili!
Hayran güzelliklerine şairler a sevgili!

Hepsine sabrettik bu evrende ne varsa
Ne var ki; sabredemiyoruz bir tek sana

Ey en iyi okçu en zayıf sözlü sen!
Bak götüremedin sözünü sona dek sen

Görünmüyor ayrılık günlerinin bir sonu
Olsun; yok bizim umudumuzun da bir sonu

Duymadım hiç servinin böyle yaptığını ben
Senin gibi salınarak yürüdüğünü ben

İnanmaz hiç kimse insanın yakalarından
Çıkar diye güneş yüzlü ışıltılı sevgili

İyileşmez ayrılık hastasının derdi
Koklamadıkça sevgilinin ayva çenesini

Bu mutluluk ve devlet topu seninki
Kiminle göndereceksin meydana onu ki?

Korkarım sona kadar dolu kalır özlemle
İskender'in gözleri bengisu dileğiyle

Gönüldü elimizde olan, dilber götürdü onu da
Can vardı tenimizde, sevgilinin yüzüne oldu feda o da

Şikâyet etmez akıllı derdinden
Oldukça derman umudu o derdinden

Yılansız olmaz hiçbir yıkıntı
Dikensiz olmaz hiçbir gül bağı

Yandıysa da gözlerinin önünde Sa'dî
Ay neden üzülsün; yanan keten parçasıydı sanki

Yakıp yok etti kendini kelebek aşkıyla mumun
Neden mum ödesin ki diyetini onun?

447

Kalk, kalksana gidiyor artık kara kış bak
Aç bahçe sarayının kapısını, haydi kalk

Doldur tablayı menekşeyle, turunçla
Kur mangalı haydi şimdi sarayın odasına

Söyle ayvanda asılı duran şu perdeye
Çekilsin ayvandan, zahmet vermesin bize

Kalk, kalksana, Nevruz sabahının yeli
Gül saçıyor, gül kokusuyla dolduruyor bahçeleri

Âşık bülbüllerin sessizliği
Hiç duyulmuş mudur gül mevsimi

Gizlide saklıda kalmaz davulun sesi
Kilimin altında; açığa çıkar aşkın da gizlisi

Gülün kokusu, nevruz sabahı
Bahar mevsimi bülbüllerin şakıması

Nice elbiseler, örtüler satmış
Nice evler, nice dükkânlar yakmış

Dostlarımız yanı başımızda ya mutluyuz biz
Gam yemeyiz ezilse de örste başı düşmanın biz

Dostunun üzerindeyse dostun gözü
Gelse de ok yağmuru almaz ondan gözünü

Ulaşıyorsa Sa'dî elin meyveye
Anlamı yok bahçıvan sitem etse de

448

Ne güzel! Sevgililer göz göze, meltem usul usul esiyor
Ne güzel! Bülbüller ne kutlu ötüyor

Sevgilinin, sevgilisinin yanında olması ne güzel
Rakiplerin kavgalarının sona ermesi ne güzel

İki can bir tende kabuğundaki fıstık gibi
Bir yakadan iki baş çıkmış gibi

Düşmanlara yaraşır, yeter sadece görmeleri
Yan yana, kucak kucağa sevgilileri

Bize düşen anı iyi geçirmek bu dünyadan
Sakın be akıllı; nasipsiz kalma ondan

Biliyorsan eğer olamaz senden asla bir çoban
Bırak koyunları kurtların eline o zaman

Bu sakınganlar, bu vaizler gibi değilim ben
Rintleri, sarhoşları severim ben

Bırak ne söylerlerse söylesinler benim hakkımda
Tanıdıklar da, dostlar da, yabancılar da

Tatlı dudaklı, şirin sözlülerin töresinde dudakları
Yağmalar her zaman akıllıların akıllarını

Oturdum, kalktım kalender yiğitlerle ben
Ediplerden öğrendiklerimi sildim gönül defterimden ben

Kim bilir ki derdinin dermanını Sa'dî'nin?
Hekimler bile bilemezler ilacını bu gönül derdinin

449

Ne güzel! Aşk sözünü gerçek âşığın nefesinden dinlemek
Beklemekten yüreği kanlı, ağzı umutla gülücük doludan dinlemek

Bir ömür gözlerini kapatıp da güzelleri görmeyen
Sakınganlığıyla kurtulur büyülü gözlerin büyülerinden

Bir kez bakın güzel yüzlere dediler, kanlarını döktüler bin âşığın
Gönüllerini çeldiler gönül ehlinin, huzurları kalmadı akıllıların

Her gün bir kargaşa çıkar güzeller mahallesinde birden
Belalılar, sarhoşlar, sevgililer, rintler yüzünden

Kaçıp kurtulsam aşk kemendinden senin, nereye gidebilirim?
Sensiz gitmek, bağlara vurulmak; sensiz hayat zindanım benim

Beğenmiyorsan da beni, verme düşmanın eline beni
Düşmanların sitemleri, senden döndüremez beni

Ne olur bir zaman gel, otur, söyle de dinle beni
Gülen ağzından çıkan birkaç söz bile kıyametlere salar beni

Duysalar eğer tatlı söz söyleyen güzeller, özlemle
Isırırlar parmaklarını şeker kamışı gibi dişleriyle

Bütün güzelleri bu evrenin ilginç âşığın oldu senin Sa'dî
Bu çağda bak barışıklar kurtlar ile koyunlar şimdi

450

Bırak ağlayalım şimdi bahar bulutu gibi biz de
Taştan bile iniltiler yükselir sevgililer veda ettiğinde

Bir gün ayrılık şarabını tadan umutlu
Bilir; kesmek zor olur umutlu yüreklerin umudunu

Anlatın kervanbaşına gözyaşı sellerimin halini
Böyle yağmurlu günlerde yüklemesin develerin yüklerini

Gözleri özlem yaşı dolu bırakıp gittiler bizi burada!
Kıyamet günü günahkârları gözü yaşlı bırakırlar ya!

Gece uyumayan âşıkların kutlu sabahı! Nerede kaldın ki?
Geç geldin iftarı bekleyen oruçluların akşamı gibi

Bu kadar sayıp döktüm ya ben aşkının macerasından
Binden birini bile söylemedim gönül sıkıntılarımdan

Sa'dî geçti bir ömür de, ancak yer etti aşk gönülde
Çıkamaz bu gönülden aşk, bir ömür geçmedikçe

Nasıl anlatırım sana? Yeter bu kadar söz etmek aşktan
Söylenmez gam yemesini bilmeyenlere fazlası aşktan

451

Baygın büyücü gözlerin akıllıların sabrını, huzurunu götürdü
Bu iki mahmur göz, ayıkların akıllarını alıp götürdü

Söyle benim dilimden öğüt veren bilgeye: "Efendim, sus artık sen!
Seller başından aşmış olanı yağmurla korkutamazsın ki sen"

Görseydi o sarhoşlara şarap dağıtan sâkiyi ayıklar
Tövbe ederlerdi tövbelerinden, beni tövbe ettirdiler ya şarap satanlar

Sevgilisiz cennete götüreceklerine yarın iyilerle beni
Günahkârlarla cehenneme götürseler daha iyi beni

Nasıl bir koku bu? Kaybettim aklımı, sabrımı, ayıklığımı ben
Firdevs Cennetinin mi? Aktarlar çarşısının kokusu mu bilmiyorum ben?

Bu dar görüşlülerle yaşıyorsun Yusuf gibi Kenan kuyusunda sen
Çok olsun kıymet bilen müşterilerin Mısır'a gel de sen

Seher yeli! Söyle o meclisin ay yüzlü güzeline
Özgürsün sen de; tutsak nice âşıklar güzel yüzünün üzüntüsüyle

Arayıp sorarsa o şehri birbirine katan cesur sevgili benim halimi
Söyle ona: "Güzel yüzlü fitneciler yüzünden uyku görmez gözleri"

Düşerse yolun bir gün, ne olur bak bir bize de
Kötü olmaz karşılığı bana bakan sen gibilerin iyiliklerinin de

Derler ki: "Durma git başka yere Sa'dî, sitem gördüğün yerden"
"Bırakın öleyim vefalılar mahallesinin başında" derim ben

452

Ayrı kalsın sevdiklerinden, dostlarından
Bizi ayıran sevdiklerimizden, dostlarımızdan

Yalnızlık köşesinde sıkıldı, incindi
Bahar mevsiminde kafeste tıkanan bülbül gibi

Yok olmamızı umursamıyorlar bile
Sanki atlıların altında karıncalarmışız gibi biz de

Her topluluğa bağlanıyorum güvence bulmak için ben
Hep sözünden dönenler, yemin bozanlar, görüyorum ben

Bilemezdim bu dostluğun ardından bile
Böyle davranılacağını hiç ben adaletlilere

Erişmiştim Genc-i Şaygân gibi bir sevgiliye
Bilemedim yılanlar olduğunu hazinede

Gönül! Seviyorsan eğer bir güzeli sen
Çaresiz dayanmalısın binlerce cefaya sen

Sa'dî! Sevgililer töresinde uygun görülür mü
Ok yağmuruna tutulunca çevirmek sevgiliden yüzünü?

Ne güzel; başı feda etmek sevgilinin ayaklarına
Can verirken samimice, hem de gönül hoşnutluğuyla

453

Meltem zevke boğulmuş, haber getiriyor bahçeden
Sabah oldu, kalk, erişti apaydın gün, kalk söndür lambayı sen

Bütün insanları benim gibi âşık yapacaksan sen
Doğruca iyilere, sakınganlara git, tattır şarabı onlara da sen

Kınıyorlar bazıları sema yapmayı, aşkı baksana sen
Güzel, tatlı bir şarkı çal da uzaklaştır bizden bunları sen

Al hırkayı da ver şarabı, ver kadehi de, al götür gamı sen
Nereden haberi olsun ki ayıkların, sarhoşların zevkinden

Aşk ateşiyle yanıp kavrulanların dumanları göklere yükseliyor
Gönül ateşini söndürenler, bu sözü hiç anlamıyor

Helal bir raks istiyorsan, ârifler gibi raks et sen
Al dünyayı ayaklarının altına, terk et öteki dünyayı sen
Gizlice yiyorum kılıcı, ah çekiyorum gizliden gizliye
Sessiz inleyenlerin iniltisini duyacak kulak nerede?

Nasıl öğüt veriyorsun, "Gitme güzellerin peşinden" diye
Nasıl gitmem? Kendimde değilim, zevk götürüyor beni çeke çeke

Yaşlanmıştım ben daha yaşlılık çağım gelmeden bile
Ağartır saçları bu güzeller kapkara gözleriyle

Esiyor cennet kokuları, sıkıntılardayız, azaplardayız biz
Hayat suyu akıyor, kendimizi öldürmeye çabalıyoruz biz

Sa'dî anlaşmışlar bahar yeli, gül kokuları baksana sen
Şakıyan bülbülsün ya, yazık sessiz sessiz kalırsan yazık sen

454

Artık nereye gidiyor bu salınan servi böyle
Bu kadar ulu kişi eteğinden yapışmışken elleriyle

Baştan aşağı teni mum gibi yanıyor aşk yiğidinin
Aşktan habersizlere erişmemiş bile bir kıvılcımı aşk vadisinin

Kan damlıyor gözlerinden tutsakların kemendine
Sormuyor bir kez olsun bu dertli âşıklar kim diye

Bırak bilsinler insanlar; âşığım ve geçmişim ben kedimden
Meyhaneler mahallesinde bulunur mu kendinden geçmeyen?

Baş koymayım da ne yapayım mahalle bekçisinin ayağına yârin
Hükümdara muhtaç olan öper ellerini kölelerinin

Çırpınıp duruyor güvercin yüreği gibi yüreği Sa'dî'nin
Bu keklik gibi elinden salınarak yürüyen sevgilinin

Haram ise âşıklar için uyku da, huzur da
A sevgilim! Ne zaman dönüp gelecek bunlar bana da

455

Haberi olmaz kucağına baş koymuş uyuyanın sevgilinin
Gözüne uyku girmeyen bekçiye ne uzun geldiğinden gecenin

Üzüntüsüyle ağlasam gülersin bana sen
"Bu zor aşk işleri bilgelere götürülmeli" dersin sen

Kınamanın ne yararı var gönlünü kaptırmışları söyle
Gönül çelenlere öğüt verilmeli, "Alıp götürmeyin gönülleri" diye

Topla eteklerini a güzel yüzlü salınan sevgili sen de
Tanrıya el açanların elleri erişmesin eteklerine

Terk edemem sevgilerini bu güzellerin ben
Bırak cefa etsinler bana istedikleri kadar, bırak sen

Aydınlık ruhu inlemez gece karanlığından âşığın
Bilir ki; sona erer bir gün uzun geceleri aşk çobanlarının

Sanma bir gün çekerim elimi eteklerinden
Kılıç bile ayıramaz âşıkların sevda bağlarını birbirinden

Öldürse de rakibim beni alamam gözümü senden asla
Güle sevdalanan dayanır bahçıvanın cefasına

Teslim ettim ben her şeyimi aşka
Devenin yuları verilir ya kervanbaşına

Mısırlı şekerci ne bilsin sineğin halini
Bu aşkıyla şekere konmak ister, o yelesiyle kovalar sineği

Bakarsın seni de Sa'dî kovarlar başına vurarak yeleleriyle
Sinek gibi dolaşmayasın şeker ağızlı sevgililer çevresinde diye

456

Aşk ile pençeleşemeyiz ki biz
Saldırır olanca gücüyle, yok oluruz biz

Alsan da huzuruna, kovsan da beni sen
Öldürmek de, okşamak da güzel elinle yaparsan sen

Kılıçla da, saldırsan yaraşır okla da
Yok çaremiz bizim sana teslim olmaktan başka

Denizdeki geminin iki kurtuluş yolu var
A bilge! Ya hep kazanmak ya hep kaybetmek var

Dini aşk ise eğer âşıkların, nedir töreleri?
Başkalarından arındırmak gönlü; onun baktığı yeri

Güneşin işi mi sen var iken ışık saçmak?
Servinin işi mi sen var iken salınmak?

Böylesi bir yüz gören, Sa'dî gibi elbisesini parçaladı
Mecnun eder insanı tanımak belaları

Ya erir su olurum mum gibi ya sabah vakti beni sustururlar
Bundan başka çarem yok; ya yanmak ya buyruğa uymak var

Teslim olduk biz karşında senin; savaşırken dost ile
Yara alınır sevgiliden de kılıç çekilemez kınından bile

457

Ne zamana dek yaraşır sabırla gözümüzü kapatmak
Kalmadı harmanımızın başka yapacağı, tek çaresi yanmak

İçten bakışlarımıza bizim günah dedin ya sen
Bizim tek varlığımız o zaman hep günah biriktirmek

Ne zamana dek semada aşkından elbiselerimizi parçalamak
Ertesi gün sabah erken o elbiseye yamalar yamalamak

Aşktan incinmişin dermanı, mum ışıltısında şarap içmek
Züht satın almamak, aldatmadan riyakârlıktan uzak durmak

Hangi yüzümle ben seyre erişmek isterim yüzünü
Zihnimde huzur veren hayalinin şükrünü henüz yapamamak

Tatlı dilimin, ne anlamı var ağzının yanında?
Güneşin karşısında sadece bir mum yakmak

Sa'dî'nin sözünü duydu da hayran kaldı kıskanç kişi
Onun da çaresi susmak ya da söz söylemeyi öğrenmek

458

Kolay olabilseydi vuslatına erişebilmek
Olur muydu varlığımı ayaklarının altına sermeyi esirgemek

Ben seni düşünmüyorum, kudret kalemini düşünüyorum
Bir tek onun için kolay senin gibi bir resmi çizmek

Kim imiş aşkın yaralı gönlüne merhem sürecek kişi
Onun ne kalma gücü var ne de kaçıp gitmek

Âşığın terk etmesi, yeniden geri gelmesi aşkın kanıtı olamaz
Sevginin kuralı değil gönlünü çekip almak, gönül bağlamak

Gözyaşımın akan seli, ahımın yanan ateşi
Bir hiç sana göre ve kendimi küçük düşürmek

Gece boyunca mum gibi güzel sevgilinin karşısında yananı
Korkutur mu hiç gündüz öldürülmek ya da dara çekmek

Dostlara acı söz söylemek huyun senin
Sa'dî'nin çaresi sözü şekerle karıştırmak

459

Daha baştan doğru olandı gönül vermemek
Madem gönlünde vardı sözünden dönmek

Vuslat nazıyla nimetiyle birini beslemek
Sonra da onu ayrılık kılıcıyla yaralamak

Artık peri yüzlü büyücü güzellerden
Yaraşmaz sözünde durmalarını beklemek

Eğer bir daha çekilirsem bir köşeye
Bundan böyle niyetim tek başına yaşamak

Ne var ki; kolay değil yalnızlığa sabretmek
Kolay değil sevgilinin yüzüne kapıyı kapatmak

"Ağlayayım kendi kendime gamınla senin" diyorum
Dönüp diyorum: Gülersin sen: "Bu ne ağlamak?"

Özgür de bıraksan, kulum diye de çağırsan
Yok benim için bu bağdan kurtulmak

Düşman da tutsan, dost da tutsan beni
Yok benim için artık eteğinden elimi çekmek

Akıl şöyle der Sa'dî: "Onun kemendinden
Kurtulmanın yolu, yolunda canını vermek"

460

Dostları terk etmek dostluğa yaraşır değil
Yüzü önce gösterip de sonra saklamak doğru değil

Dilencinin biri pervasızca gönül bağlar bir hükümdara
Onunla olabilecek değil, onunla konuşabilecek değil

Binlerce derdim var, saklayayım diyorum onları
Gonca açılma mevsimi, ağzım kapanır değil

Hakkımı senden almak gelmiyor elimden
Günahı işliyor, bana öfkeleniyorsun; haklı sen, ben değil!

Bahçedeki servi senin ayağına erişirmiş diye kim dermiş?
Bul getir bir serviyi de yürüyebilsin senin gibi, olacak değil

Öylesine seviyorum seni ki, vuslatına ermek bile arzum değil
Gerçek sevgili, sevgiliden muradına ermek isteyen değil

Şirin'den arzuladığı, yanına oturmak, kucaklamaktı Hüsrev'in
Ferhad'ın işi aşktı, Bîsutun Dağı'nı delmekti, başka şey değil

Öğüt vermek çok kolay, şaşkın dolaşan âşığa
Ancak kime veriyorsun baksana; öğüt alacak biri değil

Şikâyet ederdim önceleri dostlarıma düş görmekten
Şimdi şikâyetlerim uyuyamamaktan, düşten değil

Dönersen sevgilinin kılıcı karşısında gerisin geri, adam değilsin Sa'dî
Arı iğnesinden incinirsin, sen gibisi petekten bal süzecek biri değil

461

Öyle kolay ki candan geçmekten söz etmek
Kolay mı hiç sevgiliden geçmekten söz etmek?

Söylesen bile sen en acı sözleri
Bal gibi o ağızdan söz etmek

Tövbeler ettik, boyun bosun karşısında
Yok artık bahçedeki serviden söz etmek

Öylesine hayran hayalim seninle ki
Bilemez ki nedir senden söz etmek

Öyle tutkunum ki kemendinde senin
Kurtaramaz beni asla "el aman" diye söz etmek

Güzelliklerini yazmak için bir defter hazırladım
Şaşırıp kaldım; nasıl olur senden söz etmek

Çünkü sen daha tatlısın o Şirin'den
Destanlarda olur bir tek o Şirin'den söz etmek

Ne de yürekliler bülbüller baksana:
Bahçıvanın yanında kolay onlara gülden söz etmek

Yapamıyorum ben rakibin siteminden
Kolay değil sevgiliye dertten söz etmek

Mahfedeki sevgiliyle bakışana
Yaraşmaz ki bu aşktan kervanbaşına söz etmek

Gizli söz dostlar arası söylenir
Yazık olur gizli sözden aracıya söz etmek

Sa'dî'nin anlattığı bu hikâyeden
Dünyada nicelerine nasip olacak söz etmek

462

Papağan söyleyemez senden tatlı söz
Bal ile çıkar senin ağzından söz

Demesem de senin dünyanın en tatlısı olduğunu
Tanığı tatlılığının ağzından çıkan her söz

Övgüler dizilmeli güzel sözlerine senin
Söze başlayınca sen, kimse söyleyemez ki söz

Olmadı hiçbir bahçede senin gibi bir servi
Badem gözlü, fıstık ağızlı, ağzında tatlı söz

Aldın mı hiçbir serviden misk kokusu
Duydun mu hiç Ay'ın ağzından söz?

İnsafsızlık senin yanında söz etmek kendinden
Söz veriyorum, ben söylemem artık hiçbir söz

Gönül çelen gözlerin bakışlarıyla büyüler
Neylerim ben karşında senin, nasıl söylerim ben söz

Seher yeli! Varsa eğer bir fırsatın söz söylemeye
Söyle o özlem dolu sevgilinin kulağına şu kadarcık bir söz:

"Güzelliğine yaraşır sözleri söylemek bizde ne gezer
Perişan zavallıda olur mu hiç değerli söz"

Damlar durur inciler Sa'dî'nin ağzından şiir yerine
Zengin olsaydı, yazardı o altınla çok söz

Anlarlar erdemli kişiler onun yine daldığını aşk denizine
Görünce şiir denizinde derin derin anlamlı söz

463

Ne güzel iki sevgili bak; böyle kol boyun olmak
Yan yana oturmak, birlikte barış tatlısı yemek

Yemin olsun ululaın canına; değerli ömrü
Yazık olur sevgilisiz, dostsuz geçirmek

Bin cefa etse de servi boylu aşkına
Kendine gelirse, gerekmez mi özür dilemek

Sevgilinin hoş kokulu vuslat yeli! Nasıl teşekkür ederim sana
Umut bahçem solmaya başladı, niyeti bak soluvermek

Senden ayrı kalmak her gün kendini öldürmekti
Bugün yüzüne bakmak senin, ruhu beslemek

Vuslat günlerinin kıymetini bilmeyene yaraşan
Birkaç gün sevgiliden uzaklarda kalmak

Kesilir ve atılırsa ululaca ayaklar altına bir baş
Değersiz bir şey için yaraşmaz ululardan incinmek

Kamçıyla dövsen de kovsan bir âşığı
Nereye gidebilir ki boynunda kement ilmek

Sabrın dorukları âşıklar erişmediler henüz arzularına
Olur mu hiç ateşin ortasında büzüşmeden kalmak?

İnsan yaradılışlıysan Sa'dî, aşk ile öl de git
Hayvanların özelliği çünkü aşksız ölüp gitmek

464

Erişemez ise boynuna elin servi boylu sevgilinin
Tek çaren kalır; görmek ve özlemini çekmek sevgilinin

Aşk, arzu derdi olan, gücü olmayan kişi
Sabrı olsa da olmasa da, sabretmeli

Ayağında aşk bağı olan, dayanmasın da ne yapsın
Belaları görmek ve dayanmak gereği aşkın

Karşı karşıya gelemeyince sevgiliyle
Kapısının toprağına yüz sürmek düşer sevgiliye

Yüz can ile incitilemez gönlü sevgilinin
Yarım can da neymiş; sevgili sevgilisine vermesin

Acı sözlerine dayanılır güzel yüzlü sevgililerin de
Çok zor dayanmak tatlı dilli sevgilinin sitemine

Kuşku bile duymam; Tatar'ın misk ceylanı bile
Görünce yüzündeki misk çizgileri, ceylan boynunu utanır, bakar yere

Tatlı canımı veririm bir gün aşkının yolunda senin ben
Öleceksem, can vereyim servi boyun karşısında senin ben

Sakınganlık uğruna güzel sevgiliyi seyri terk etmek Sa'dî!
Bir güzele gönül vermekten, can bulmaktan güzel olamaz ki

465

Haram bahçede sensiz gezmek, dolaşmak
Sensiz gül dermekten güzel, seninle diken toplamak

Uzatırsam elimi kadehe mecliste ben sensiz
Haram bana haram şarap yudumlamak sensiz

Kızıl lale üzerinde kıvrım kıvrım zülüflerinle
Öğrettin sevdalanmayı katı taş yüreklere de

Görse Çinliler güzel yüzünü senin a put güzeli!
Pişman olur da; "Puta tapmak anlamsız" der hepsi

Açarsan gülücük dağıtırken güzel ağzını sen
Şekerin değeri kalmaz, bal dökünce ağzından sen

Şaşırıp kalır serviler çimenlikte
Gördüklerinde seni salınırken bahçede

Kimim de, söz edeyim tatlı dudaklarından dilenci kılıklı ben
Öpersem ayaklarının toprağını, o zaman mutlu olurum ben

Mutluyum aşkınla, sarhoşluğunla rüsva da olsam ben
Uygun olmaz hem sakıngan zahit hem âşık olayım ben

İbadetten, sakınganlıktan zevk alan zahit mutlu
Sevgilinin yay kaşını seyreden ârif mutlu

Yoldaş olursan Sa'dî'nin canına yardımınla
Neden üzülsün kıyamet günü günahtan sorgulanmakla

466

Ne zamana dek vuslat izini görememek a can sevgili!
Ayrılığını görmeye kalmadı yüreğimin mecali

Mahallenin başında huyun hep böyle kötü olacaksa
Gönlümü alıştırdım ben şimdiden cefalara dayanmaya

Ne zamana dek aşkından kendimi sarhoş, perişan görmek?
Ne zamana dek kendimi güçsüz, huzursuz, heyecansız görmek?

Tenimi ayaklarının altında toprak gibi sermek kolay bana da
Dayanılır gibi değil bir toz zerresi görmek ayağının altında

Her gece düşümde kara zülüflerini gösteriyorlar bana
Bilmiyorum; bu perişanlıktan neler gelecek başıma?

Bu güzel yüzünü, bu servi boyunu bırakıp da gezmek
Gül bahçesinde, akılsızlık salınan serviyi seyretmek

Hızır bir yolu bulsaydı bu çenendeki kuyuna senin
Bengisuyu mu arardı, yollara düşüp, bengisu çenen senin

Zülüf kıvrımına düşmüş her yaralı âşık gönül a sevgili!
Çevgân kıvrımına düşmüş toptan iyi tutsak olamaz ki!

Baygın nergis gözlerini seyrederken gözlerime geleni
Lale de, reyhan da, gül de görsem, göremem ki

Bilirsin Sa'dî çare ne? Özlem ateşine yanma boşuna:
"Erişmek için can vermek, ermek sevgilinin vuslatına"

467

Ne olur dön; bir de bize bakıyor ol
Dostluğunla bir derdimize derman ol

Sözlerinde nice durmadığın oldu
Ne olur bir kez de yanlışlıkla vefalı ol

Her gün aklımızda, fikrimizdesin sen
Ne olur bir gün sen de bizi hatırlar ol

Bu karşıda olma âdetini terk et
Bu inatlaşma huyundan beri ol

Kalk da, kilitle kapısını evinin
Otur da, elbisenin düğmelerini açan sen ol

Yokluğunu istediğin kişiye
Birkaç gün dergâhında izin veren sen ol

Yaklaşınca, sevgiyle bağlanınca
Ayrılık derdine salan yine sen ol

Sa'dî rakibin, kurtulamayacağın biriyse
Teslim ol da, gözünü yazgıya diken sen ol

Kılıç indirince sana, ona siper sen ol
Sövdüğünde sana, dua eden sen ol

Sevgiliden şikâyet etmek yaraşmaz
Bırak sevgili her gün cefa etsin, sabreden sen ol

468

Seviyorsan dostunu, kulak verme sözlerine düşmanın
Kuşan hoşnutluk zırhını ok yağmuruna karşı yazgının

Kelebek gibi yanıp kavrulmaya gönül vermeyene söyle:
Dönmesin sakın ateş alev sevgilinin çevresinde

Sakın! Şeker ağızlı sevgililer mahallesine sakın gitme
Gidince, çek elini gönlünden ya da bakma güzellerin pencerelerine

Kim imiş o? Bize yanlış yoldasınız diyen?
Söyle ona: "Gör bir o şehri bezeyen güzeli de kınama bizi sen"

Yüz çevirmezler sevgililer yüzlerini sevgililerinden
Hayır! Tanrı'ya sığın; sakın bir tutma dost ile düşmanı sen

Ömrüm oldukça, dilimde olacak her zaman aşkının hikâyesi
Taş yürekliye bak! "Hatırlama" diyor gümüş tenli sevgiliyi

Aşk mahallesinde ölmek, yaşamaktan daha iyi
Çekme sen eteğinden onun asla aşk elini

Bir ayna benim sevgilim; güzel yüzlü olmayana söyle
Bakmasın onun ışıl ışıl aynasına fazla öyle

Sa'dî sevgilinin gümüş tenli kollarıyla pençeleşilir mi hiç?
Güçlü olsa da kolların pençeleşme demirle sen hiç

469

Güvenilir bir tanık, derdime benim
Sararmış yüzümden akan gözyaşım benim

Bağışla iniltilerini bülbülün!
A naz ile büyümüş gülüm benim!

Gördüğüm gibi böyle olursa ayrılık
Ölürüm, toprağımı yel getirir sana benim

Kim gördü dünyada böyle bir ateş?
Gelir ondan soğuk ahlarım benim

Siteminden değil senin, feryatlarım benim
Anadan doğma bahtım kara benim

Kulluğuna yaraşır biri değilim ben
Efendim olmaya en yaraşan sensin benim

Akılsız düşmanım kovulanlardan olsun
Kovulmamdan ne zevk alır bilmem ki benim

Bu cezaya yaraşan ben isem eğer
Bağışla, yargılama beni bu günahımdan benim

Hoş görürsün beni iyiliğinle sen
Bir hatamı gördüysen eğer benim

Yok bir derdin senin, olmasın da asla derdin
O yüzden acımazsın ki derdime benim

470

A yüzü, gönlümün huzuru benim!
A gözü, evimin kandili benim!

Arı bir su gibi aşkın sanki
Yoğrulmuş çamurumla benim

Mutluyum senle hoş geldin, esenlik sana!
A kutlu, uğurlu bahtım benim!

Seninle mutluyum, huzurluyum ben
Sensiz hiçbir şeyim yok benim

Sanki oturup durursun gece gündüz
Nerede olursan ol karşımda benim

"Saklı kalır" dedim "belki gamından
Gönlümde saklı olanlar benim"

Binlerce kez üzülürüm ben senden sonra
Boşuna geçmesine hayatımın benim

Nerede bir topluluk ve hikâye varsa
Senin aşkın ve sözlerim orada benim

Vursa kılıcını gümüş eliyle
Kan fışkırsa tenimden benim

Kanım için hiç kimseyi yargılamayın
Katilime helal olsun hakkım benim

471

Vah vah! Gitmiyor resmin hayalimden benim
Bakalım ne olur arzunla dolu halim benim?

Hüzün dolu iniltilerim her gün daha artık benim
Ayrılığınla aşkın çekiyor kulağımdan benim

Güneş gibi yüzün senin ışığını alır yıldızların
Dillere destan oldu hilal gibi boyum benim

Yüzünün ışıltıları erişir her an herkese
Bir gün olsun erişmez vuslat zamanım benim

Dökmek istersen kanımı böyle arzulayarak sen
Muradına ermiş olur hem de düşmanım benim

Geçiyorsun yanımdan, bakmıyorsun bana, dön de bak; geçer
Yoksulluğum, varsıllığın; sitemin, dayanağım benim

Duydu felek iniltilerimi, "İnleme Sa'dî" dedi
Ahın senin karartır, güzellik aynamı benim

472

Görünce seni ışıldar a güzelim evreni gören gözlerim benim
Bir kez olsun acımaz mısın zavallı gönlüme benim?

Yanık yürekli bir kelebeğim ben, düşmüşüm ayaklarına
Yanmayacak mı yüreğin yastığımın başındaki mum gibi benim?

Görünce taranmış zülüflerini ışıl ışıl güneş yüzünde senin
Gökler hayran kaldı Pervin gibi ışıltılı gözyaşlarıma benim

Bahar gelmese de; lale, nesrin açmasa da gelmesin, açmasın
Aç perdeyi yüzünden baharım, nesrinim, lalem sen benim

Çıkarsan cilvelenerek perde arkasından, aklımı başımdan alırsın
Salınarak yürürsen, sabrım dinim kalmaz benim

Ne zamana dek dikeceksin gönlüme ayrılık gamı dikenini
Ne zamana dek yara? Gel de dertli gönlüme merhem koy benim

Yerleştiğimden beri özgür âşıklar, kalenderler mahallesine
Ne dostlardan umudum var ne düşmanlardan korkum benim

Düşmanın asık suratından, dostun acı cevabından
Azalmaz heyecanım, aşkım, tatlı sözlerim benim

Acıdı insanlar iniltilerimi duyunca nice zamanlar da
Bir kez demedin bile: "Bu nice inlemek Sa'dî'm benim"

473

Geçti dün çimenlikten servi boylu tatlı dilli sevgilim benim
Gururla demesin diye gül: "Rengim, kokum var benim"

Bahar meclisinde kırmızı gül, güzeller güzeli sevgilim gibiydi
Düşürdü değerini gül bahçesinin gül yüzlü sevgilim benim

Güzel yüzlü sevgilim kıvrım kıvrım zülüfleriyle sitem kınından
Çekince kahır kılıcını acımasızca, teslim oldu aklım benim

Gönül pazılarımda yoktu sabır elinin gücü
Kırdı sevgilimin aşk pençesi, yok etti gücümü benim

Yağmaladı, götürdü aşk gönlümden sabrı, dayanma gücünü
Bu uğursuz bahtım, bu mutsuzluğum uzaklaşmıyor ki benim

Kaç kez yenildim aşk ordularına da, gittim ona doğru ben
Bir kez iyilik yapmadı, güzellikle bakmadı yüzüme benim

Çekerim yükünü kul gibi ben, öldürse de beni, buyruk onun
Suçsuz öldürmek onun işi, aşkın gam yükünü çekmek işim benim

A güzel kokulu sevgilim, gülüm! Bundan böyle yad edersin sen:
"Bir zavallıydı Sa'dî; şakıyan bülbülümdü benim"

474

Uğurlu talihin muştusu, kutlu bahtın habercisi
Seher vakti seyretmek güzelliği her gün artan güzeli

Hele bir de zevk sahibi olursa
Nasıl sevmez alımlı endamı, güzel yüzlüleri

Kırarsa onurunu sevgilin insanlar içinde senin yaraşır
Helal sevgiline eliyle kanını dökmesi

Âşık ile sevgilisi, mum ile kelebek misali
Yoksa yok olma niyetin, dolaşma sevgilinin çevresini

Yanıp kavruldu Mecnun, aşkı ile Leyla'nın yüzünün
Yanmadı bile gönlü Leyla'nın Mecnun'a, ne yazık ki

Nasıl sayıp dökerim güzelliklerini onun ben?
Hayran kalan konuşamaz ki; söylesin güzelliklerini

Bu görünen işaretler yeterli aşkını göstermeye
Dil söyleyemez ki yürekteki aşkı olduğu gibi

Bütün evrenin hükümdarlığıyla değişmek istiyorsa biri
Sevgiliyle bir an birlikte olmayı büyük zararda kendisi

Uzattım da uzattım sözü ben; tükenmedi henüz
Cilveli sevgilinin, tutkun âşığın hikâyesi

Aşkının sitemini nice zamandır çekse de Sa'dî
Çıkaramaz asla aklından vuslatını hayal etmeyi

475

Ayva mı o, sevgilinin çenesi mi; gümüş elma mı?
Dudağı mı sevgilinin o; şeker mi; tatlı can mı?

Öyle bir sevgilim var ki benim kaşlarının kıvrımı
Anlatıyor sanki Çin puthanelerinin saçağını

Görür görmez onun küpelerini
Düştü gözümde Ülker'in değeri

Göremezsem eğer onun yüzünü ben gözlerimle
Kapkaranlık olur dünya benim gözlerimde

Uyumak istiyorum ben de baş koyup yastığa
Yoksa sevgilisiz baş koyulur mu yastığa?

Böyle güzel yüzün sudan topraktan yaratıldığını görmedi kimse
İnsanı topraktan böyle güzel yaratan Tanrı ne yüce!

Güzel yüzlü gururlu olsunlar da bu kadar çok değil
Âşıklara cefa olsun da, bu kadar çok değil

Dönmem aşkımdan, sevgimden ben asla
Kin de beslesen bana, sevdalansan da

A sevgilim! Kılıcını çekmene ne gerek kınından?
Öldürüyor zaten güzel ellerin beni aşkından

Sevgililerin güzel elleriyle ölmek
Bu evrenden ululukla, görkemle gitmek

Öldür beni, öldür de dostlarım demesin:
"Gözü görmüyor bile çekirgeyi şahinin"

Güzelleri seyretmek dini Sa'dî'nin
Gelmesin Rabbim dininden döndüğü gün Sa'dî'nin!

476

Sabah doğdu güneş doğudan, esti Nevruz yeli sağ yanımdan
Şaşırıp kaldı aklım, gönlüm evrenin rabbinin sanatkârlığından

Kırların yolunu tuttum sabah gençlerle birlikte ben
Bir çocuk şöyle dedi: "Yaşlısın, git akıllılarla otur sen!"

Cevap verdim: Be gafil! Baksana dağa, bütün ululuğuyla
Çocuklar gibi etekleri dolu yaseminlerle erguvanlarla

Ellerine gülden, tomurcuklardan yenler yapmış
Güneşten, Ay'dan meyvelerini yenleriyle saklamış

Darmadağın ediyor gülleri her seher yel eserken
Dağılan gülleri gören suyun yüzü çatık öfkesinden

Tomurcuk ince bir gömlekle goncanın içinden çıktı
Söğüt üzerindeki elbisesini, bir daha kış gelene dek attı

Bu Şiraz meltemi mi yoksa Hoten miski mi?
Yoksa sevgilim mi dağıttı yine amber kokulu zülüflerini?

Sabahları bir gör onu; tatlı uykudan açtığında gözlerini sen
Görmediysen Babil büyüsünü Çin güzeller evinde sen

Sevdalı isen ona sen a Sa'dî koy başını yoluna yiğitçe!
Aşk oyunu oynanmaz ki başkaca böyle bir sevgiliyle

477

Nasıl güzel yüz, saç, yanak, çizgi ve ben bu?
Nasıl bir boy, endam, salınma, nasıl bir tatlı yürüme bu?

Ömrü boyunca bir kez bu güzellikleri gören
Dönüp bakarsa kendisine de başkasına da, doğru olmaz bu

Kime sorduysam varlığının ergin güzelliğini
Cevap verdi: "Sonsuz ergin, sonsuz olgun bu"

Akşam namazı zamanı biri dama çıkar da bakarsa
İki kaşın arasına, der: "Yoksa hilal mi bu?"

Emiyorsun ya âşıkların kanını, dudakların kızıl yakut
Söyle sen kendin söyle: "Kan içiyorsun helal mi bu?"

Öyle dalmışım ki hayaline aklım fikrim sende, öyle mutluyum ki
Farkında değilim aşkımdan; ayrılık mı, bu vuslat mı bu?

Kendi kendime diyordum: "Hayalini bir gece düşümde görürüm"
Hayalin her an benimle, uyku gelmez gözlerime; ne ham hayal bu?

Dertlilerin gözlerine sor uzunluğunu gecenin sen
Azizim, canım benim: "Bir gece mi, bin yıl mı bu?"

İnci saçıyor kalem elimden, bak hatıranla senin
Mürekkep değil kalemden akan, zülal gibi söz bak bu

Sa'dî'nin aşk üzüntüsünü görüp söyler herkes
Anlamsız bir söz de, bilmez hiç kimse ne haldir bu?

478

A gözleri büyülü, gönül çelen, sevgilim!
Gözlerine hayran senin ceylan, a sevgilim!

Gözümdesin her an da, göremiyorum seni ben
Bu yüzden her yerde arıyorum seni ben

Yüzlerce pınar akar gözlerimden
Gözlerine senin bir kez baksam ben

Bağladın gözlerimi gönül bağlayan zülüflerinle sen
Çeldin aklımı büyülü gözlerinle sen

Her gece kandil gibi yolda gözlerim benim
Gözümün ışığı, gönlümün kandili nerede benim?

Bu göz, bu ağız, bu boyun, bu kulaklarınla
Tanrım göstermesin; değmesin bir kem göz sana

Güzel olsa da Ay insanların gözlerinde
Ay'dan daha güzelsin sen kaşlarınla, gözlerinle

Işıltılı gözleri zenci gibi kapkara gecenin
Kara gözlerinin birer kölesi senin

Yemin kara gözlerine senin
Bir gözü var, bin inci saçar Sa'dî'nin

479

Sevgilimin yay kaşları elinden
Gidemem ki hiçbir yere ben

Şaşırıp kaldı gözlerim yüzünün ışıltısından
Güneş mi bu, sevgilinin yüzü mü bilmiyorum ben?

Cennet bu gördüğüm benim, sevgilimin yüzü değil
Kement o yanaklarına saldıkları, zülüf değil

Güvercin kanı gibi kızıl dudakları
Kırlangıç kanadının yeleği gibi kara zülüfleri

Öyle güçlü o korkusuz, cesaretli sevgili ki
Güçlü kollarımla başa gelemem onunla ben ki

Canlarını istiyor âşıklarından her zaman
Yok terazisinde küçük taş hiçbir zaman

Böyle güzel kokulu olamaz hiç kimsenin nefesi
Ceylan miski mi taşıyor yakasının altında sevgili?

Gülücük dağıtan dudaklarına, tatlı sözlerine
Onun Dahhâk gibi büyücü denilir sadece

Bembeyaz yüzündeki kara, sevimli büyüleyici beni
Türkistan'da garip düşmüş bir yolcu sanki

Bir ayağa kalksa çimenler üzerinde
Oturamaz karşısında dizleri üstünde

Gelip otursa bir mecliste insanlar içinde
İki yüz feryat yükselir her yerde

Gül tenli, gül kokulu sevgilimin hayaliyle
Dikenler üstünde yatarım ben derdimden her gece

Dayan cefasına Sa'dî sevgilinin
Günahları affedilir güzel yüzlülerin

480

Aklımla çabalar kurtulurum dedim bağlarından onun
Çabalamakla yok ki kurtuluş, bağlarından onun

Kınanmayı hak ettin sen a gönül, bu kaçıncı kez
Aklın söyledi de, kulak vermedin sen öğüdüne onun

O bir tatlı meyve bahçesi, çaba eli
Zor erişir yüce ağacına onun

"Tutarım koşan atının yularını onun" dedim
Nereden; yaklaşılamaz bile ayağının tozuna onun

Saldım başımı çöllere onun yüzünden ben de
Nasıl ayrılıp gider şehrinden zindanlığı onun?

Kapattı gözlerimi bütün evrene, ben zavallı
Bakmayayım diye yüzünden başkasına onun

Kılıç sallasa bile sinekleri kovmak için yelpaze yerine
Nereye gider ki zavallı sinek bırakıp da şekerini onun

Umutsuz değilim; sürer bir gün merhemini yaralarıma
Yoksa hiçbir dermanla iyileşmez derde düşürdüğü onun

O belki sevgisinin inceliğiyle büyüklük yapar
Yoksa hangi kulluğumuz yaraşır sultanlığına onun

Sa'dî! Anlaşıldı sabrın yok uzaklığına onun
Azarlarına, kınamalarına *sabırlı ol onun*

481

Aşk çölünün avı yerse eğer okunu onun
Çekip alamaz başını aşk zincirinden onun

Bırak mızrağıyla vursun, okuyla yaralasın beni
Bahtına av çıktıysa, avlanmak ise niyeti onun

"Aşkın derdinden alıp başımı düşsem çöllere" dedim
Bütün evreni sarmış meğer güzelliği onun

Bunca tedbirimizle teslim olduk ona biz
Yüzümüz sabır duvarında, gözümüz sözünde onun

Yenilmişin yok çaresi teslim olmaktan başka
Saklayamaz ki başını oklarından onun

Olmaz ki hiçbir derdi aşkından ölenin; insanlar
Canlarıyla yaşarlar, biz aşkıyla yaşarız onun

Feryad edip durur o bizim koşup durmamızdan
Şaşırıyorum; bizim de feryadımız geç kalışından onun

Gezdim, gördüm bütün güzelleri de döndüm
Hiç kimse güzel değil resimleri karşısında onun

A tatlı dilli Sa'dî! Bu coşkun nereden senin?
Sevgilimiz bir ayet, bütün bu sözlerimiz de tefsiri onun

Yüreğinde Davud'un aşktan bir kıvılcım vardı ya
Bak göklere erişiyor *Mezmurlar*'ının sesi onun

482

Kılavuzsuz yola giden, erişemez ülkesine onun
Gözümüz dayanamaz güzel yüzünü görmeye onun

Yok kokusu menekşe, yasemin bahçesinin
A meltem! Bir koku al getir kara zülüflerinden onun

Herkes gücü kadar arzularını ister ondan
Arzumuz, ondan sadece kendisi onun

Aşkının kemendindeyim ben, o arzusunun peşinde
Gitmezse arzumca benim, huyuyla giderim onun

Ona olan aşkımı bilmesin de, kınamasınlar diye
Gözüm başka yere bakar, gönlüm yanında hep onun

Elim eteğinde olacak onun kıyamet günü
Şimdi ömrüm geçip gidiyor adını anarak onun

Değerse eğer mahallesinde ayağın taşa, uf bile deme Sa'dî!
İlk gün dedim sana: "Kurtulamazsın mahallesinden onun"

483

Sözüm doğru, serviye benziyor bu uzun boyun senin
Söze, deftere sığmaz bile yüzünün bu güzellikleri senin

Çıkınca karşıma sen, kaybolur kendimden geçerim ben
Aklım hayalim yok olur, görünce yüzünü senin

Keşke yüz gözüm olsaydı bunlardan daha uykusuz
Bakıp bakıp dursaydım güzel yüzüne senin

A gönlüme taht kurmuş yâr! Gel gözüm üstüne kon
Korkarım o yıkık yürekte daralır yerin senin

Kınasalar da beni, koparsalar da kıyametleri
Önce ölür giderim, sonra çıkar sevdan senin

Seninle olan ahdimiz, ezelde yazıldı bizim
Bugünlük değil ihtiyacımız da, zenginliğin de senin

Çağırırsan huzuruna hükümdarsın, kovarsan kullarız biz
Sözümüzün yok bir değeri, oldukça sözün senin

Kalem çektik biz bütün arzularımıza, özgürlüğümüze
Nefsimiz kurbanın senin, malımız hazır yağmana senin

A servi boylu! Biz canımız gibi seviyoruz seni
Gitse de başımız ayaklarının uğruna senin

Sa'dî'nin sanatıyla ördüğü kusursuz söz elbisesinin
Sözlere sığmaz güzelliği, hele bir de teninde senin

484

Gel, gel artık, aşkının gamından perişanım sensiz
Gel de gör bu gam deryasında nasıl hastayım sensiz

İnliyor duruyorum geceler ey peri yüzlü!
Gün doğunca, sanki ateşlerdeyim sensiz

Bir kez olsun vermedin vuslat şarabını a sevgili!
Ayrılık zehrini içiyorum, içiyorum hep sensiz

Sen bana eğer böyle yaparsan a sevgili!
Çekilir giderim iki cihandan sensiz

Haber saldım; "Gel gönlümü hoş tut dedim"
Cevap verdin, şöyle dedin: "Mutluyum ben sensiz"[5]

485

A sevgilim! Yüce cennetin güzelliğini gölgelemiş yüzün senin
Az görülür evrenin güzeller sarayında yüzün senin

Değerleri düşer pazarda Mısırlı kızların güzelliklerinin
Açarsa yüzünden perdeyi Yusuf gibi yüzün senin

Mani'nin ellerinden bile çıkmaz sen gibi bir resim
Her an kusur bulur Mani'nin resimlerine yüzün senin

Daha güzelsin gözümde gülden, Ay'dan, periden sen
Gül mü çeldi gönlümü, Ay mı, peri mi? Hayır yüzün senin

Ay da, Ülker de saklarlar yüzlerini utançlarından
Gece bir çıksa, cilvelense güneş gibi yüzün senin

Göz bebeği parçalar körün gözünü, açılır aşk ile
Gelse eğer körün gözüne yüzünün hayali senin

Her güzelin yüzüne Ay demek hata olur
Ay denilecekse bir yüze, o yüz yüzün senin

5 Aşkının siteminden senin Sa'dî durmadan der:
"Gel, gel de bak; *aşkının gamıyla perişanım sensiz*"
(Durveş, Fazlullâh, *Külliyât-i Kâmil-i Eş'âr-i Sa'dî*, s. 760).

Aşk yolunda düşüncem sakıngan olmayı yeğler
Sakınganlık yurdunda yağma davulu çalıyor yüzün senin

Nasıl olsa gidecek bir şekilde canımız elimizden bizim
Gitsin can yolunda aşkının, yaraşır buna yüzün senin

Gözlerim ağlamaktan Ferhad gibi, dudakların Şirin senin
Aklım perişan Mecnun gibi, Leyla gibi yüzün senin

Teslim oldu buyruğuna güzellik ülkesi senin
Böyle bir çizgi çizdi ya artık yüzün senin

Halvetteki zahitler kınadılar beni, âşık oldum diye
Görüp âşık olunca yüzüne, kurtardı beni yüzün senin

Kınama be Sa'dî'yi canım benim; kolay bir iş değil
Yanmak ateşinde aşkın da, yaşamak olmadan yüzün senin

486

Baksana o nazlı serviye; yolda ne güzel salınıyor
Baksana o ahu göze; ne güzel bakıyor

Gördün mü hiç servinin beline kemer bağladığını sen?
Gördün mü hiç dolunayın başına kâkül aldığını sen?

Gül onun karşısında, bir ot gülün huzurunda
Ay onun yüzü karşısında bir yıldız Ay'ın huzurunda

Sultan gibi salınıp gidiyor o, yüz bin gönül onunla
Ardından bir ordu gidiyormuş gibi onunla

Diyorlar: "Sakın ondan, uzak dur, kaç git uzaklara sen"
"Bir kaçış yeri bilmiyorum ki nereye giderim ben?

İlk bakışımda gördüm ben onun çene çukurunu ya
Sanki gönlüm düştü elimden, kaydı da o kuyuya

Üzülmem ben gönlümü kaybettim diye
İşte sunayım sana, tatlı canım da elimde

A iki gözüm! Ayaklarını toprak üzerine koyuyorsun ya
Topraktan daha değerli gözlerim üzerine koysana

Yazık acı cevap duyarsam senin o tatlı ağzından
Yazık o gümüş beyazı sinende kara yürek taşırsan

Yanıp yakıldılar zavallılar aşkının ateşinden
Ah senin elinden taş yürekli! Ne kadar sevgisizsin sen!

Bir şehir aşkının heyecanıyla, sözlerinle senin
Geceleri gündüz ederken, sabaha kadar uykudasın sen

İnleyeyim dedim elinden senin eşe dosta da
Belki el çekersin ben suçsuz günahsız zavallıdan sen

Yakaladı yine eteğimden beni sakınganlık ve vefa da:
"A Sa'dî! Dostun elinden sığınma dosttan başkasına sen"

487

Gümüş kollarıyla sevgilinin pençeleşmesen daha iyi
Güçlü savaşçıyla aşk savaşına girişmesen daha iyi

Gönül verdin, aşkını can ile aldın ya ondan, kalmadı başka çaren
Sana uymazsa bundan sonra o, senin ona uyman daha iyi

Sevgilinin derdini dert et sadece, o da derdini dert etsin
Kendi işlerinle artık uğraşmasan, onu düşünsen daha iyi

Sabır kalkanı dayanamaz ki ayrılık okunun karşısında
Yay kaşlıyla savaşa başlamasan daha iyi

Dostluk sözü verdiğimiz böyle bir seviliyle
Bütün sermayemizi kaybetsek de ortak olsak daha iyi

Kulun buyruğu karşısında efendisinin
Teslim olması, başını yüceltmesinden daha iyi

Çeng gibi çalsan, okşasan beni, kaldırmam başımı
Benim gibi vefalı bir sevgiliyi okşasan daha iyi

Hiç kuşku yok ki; ecel okuyla değerli sevgilim
Yıkılırsam, bu oku sevgilim sen atsan daha iyi

Meclisimiz bugün yine bostana benziyor
Şarkıcımız güzel sesiyle âşık bülbülden daha iyi

Şarkıcının sesine kulak ver de bırak dinleme bülbülü
Bülbül şakıyamaz Şirazlı Sa'dî'den daha iyi

488

A yüzü ayna gibi ışıl ışıl ışıldayan!
Sakın ben yüreği yanık âşığın ahından!

Kıskanarak senin hükümdar güzelliğindeki gözlerini
Şahin gibi bağlamış, kapatmışım başkasına ben gözlerimi

Eskimiş akıl çekiyor yükünü cefanın
Elinden her zaman yeni aşkın

Bir ömür çabalayıp biriktirdiğimi
Yazık bir anda kaybediverdim ben şimdi

Aşkın yolunda gamını canımla almışım ben
Canımı arzunla senin satmışım ben

Gam ışığın gönlünde Sa'dî'nin
Hiç sönmeyecek bir alev sonsuza değin

489

A güzellik bağı, bahçe senin gibi bir fidan bile bulamamış!
Evren, yüzünde senin gibi bir ben bile bulamamış

Felekler senden daha ışıltılı bir Ay görememiş
Kaşından daha tatlı bir hilal bile bulamamış

Yanaklarının çevresine bakınmış da Güneş
Kendinde bir güzellik, bir zerafet bile bulamamış

Düzenbaz felek güzel yüzünden daha alımlısını
Yedi feleğin altında hayalini bile bulamamış

Aşk şahininin kanatları altında senin
Sabır Simorğ'um bir kez kol kanat bile bulamamış

Ne zamana dek inler durur senin aşkından canım benim
Bir gün senden sevgi, aşk buyruğu bile bulamamış

Dillerine düşmüş insanların hikâyem benim de
Seninle bir kelime konuşmaya fırsat bile bulamamış

Yok olacak bir gün doruklara erişmiş erginler bile
Ömrüm bitmiş, tükenmiş de bir erginlik bile bulamamış

Hayatımın gülü hangi umutla açacak benim?
Vuslat bostanından bir meltem bile bulamamış

Sa'dî, bir günde bin sabır elbisesi parçalar
Senden bir yılda bir sevgi kırıntısı bile bulamamış

490

Güzel, zarif, kendinden geçmiş güzel
Eline şarap kadehini almış güzel

Şarap yudumlayanlar meclisinde
Hizmet ediyor, cilveleniyor hem de

Huzurunda kendinden geçmiş yerler
Ona hizmet etmek için ayağa kalkmış gökler

Ay da, Güneş de boyun eğmiş güzelliğine
Kul olmuş hepsi onun iyiliklerine

Güneş, o göklerin hükümdarı da
Yaya kalmış onun güzellik dünyasında

Baksana en değerli bir huri o
Cennetin penceresinden düşmüş o

Kızıl dudakları mücevherle süslü yakut misali
Zülüfleri kıvrım kıvrım kement gibi

Gül bahçesi gibi gül yüzünde
Kara tüyler yeşermiş ay yüzünde

Vuslatına erişemez sevgilinin asla Sa'dî
O utangaç, gencecik bir güzel sevgilisi

491

A sitem etmiş, sözünde durmamış sevgilim benim!
Bu muydu görmediğim vefan, söz verişlerin senin!

Mahallende tanır herkes beni de, mahrumum yüzünden ben
Ağzı kana bulanmış ama Yusuf'u parçalamamış kurdum ben

Hiç nasip olmamış bize, bu Leyla'ya hiç erişmemiş
Mecnun hikâyesi dillere destan bütün şehirde

Gül yüzlü tatlı sevgilinin dudağını öpen düşünde
Uykudan uyanınca yanar yakılır, durur özlemle

Bir ömür sana erişmek için boşuna çabaladık biz
İnip kalkan serçenin ardından koşan çocuk gibiydik biz

Avlayamazdın bir türlü gönül kuşlarını ulu kişilerin
Olmasaydı eğer yay kaşlarının gülleleri senin

Neye benzer salınarak yürümen senin? Tavusun salınışına
Gamzelerin, ürküp kaçan ceylanın bakışlarına

Adım atacak olsam Şiraz'dan dışarı ben
Bir yolum yok, çevirmişsin dört yanımı aşk halkanla sen

Billur ellerinle pençeleşilir mi senin!
Sövgü işittik de biz dua ederek çıktık huzurundan senin!

Görmez olsun bir daha yüzünü senin Sa'dî
Açıp baktıysa senden sonra birisine o gözlerini

492

Göklerin mumu güneş, saçar doğudan ışıltılarını
Hadi dök kadehime sabah sâkisi, dün geceki şarabını

Ne zamana dek akıl, bilgi? Al aklımı birazcık
Ne zamana dek feleğin gamı? Kendimden geçir beni birazcık

Taş gibi yağsa belalar başımı siper et onlara
Kınama okları gelse canımı hedef yap onlara

Can karşılığı bile verseler, sen al şarabı
Bilgeye göre; hayat suyundan tatlı meyhanenin toprağı

Versene bana o hayat suyu dolu testiyi
Hem nar tadı var onda hem de nar danesi rengi

Nasıl yaklaşabilir sufî katıksız şarabın kenarına?
Nasıl sığışabilir Anka, serçenin yuvasına?

Korkmazlar aşkın delileri şiddetinden kıyametin hiç
Odundan at korkar mı kılıçtan, kamçıdan hiç?

Sufî dergâhın köşesinde, Sa'dî kırlarda gerek
Sanatkâr kişi, cahile bahane bulmasa gerek

493

Servinin inadına salınarak bir gün bahçeye gel
Aç ağzını gonca gibi, gül fidanı gibi gül bahçesine gel

Her an gönderir huriler sana cennetten Rıdvan'ı
A insan hurisi! Ne olur bir gün Rıdvan'ın bahçesine gel

Kötü düşüncelilerin düşmanlıklarından bir korkun varsa
Manalar gibi ört yüzünü sözlerle, düşünce gibi gizliden gel

Dolaşıyor gönlüm yakut dudakların çevresinde İskender gibi
Demiyorsun: "Artık a zavallı! Hayat pınarına doğru gel"

Düşmanların var akrep gibi, ben senin için bir teraziyim
Kendi yararın için Ay'ım benim, Akrep'ten Terazi'ye doğru gel

Bir dünya aşkınla tutkunun olmuş zülüflerin çağında
Bırak bir yana kötülüğü de onlara verdiğin söze gel

"Hoş geldin" diyen yok Sa'dî'ye bu ten zindanında
Gönüldeş isen onunla, onun gibi can evrenine gel

494

Gülün kıymeti düşer gül bahçesine gelince sen
Şirin'in kıymeti düşer konuşunca, gülünce sen

Bunca cilveleri tavus, bunca salınmaları
Bir daha yapamaz artık salınıp gelince sen

Baksana; kaç kez sana öğüt verdim a gönül:
"Kapat gözlerini, bak tuzağa düşersin görünce sen"

Böyle güzel olamaz Ay, yoksa sen Güneş misin?
Böyle katı olamaz yürek, yoksa kaya mısın sen?

Yüz kez gelsen de sen aşkınla öldürdüğünün başına
Gözlemeye başlar göz, bir daha gelince sen

Kılıç çekince sen yüze, kalkan çekmek haram
Düşmanlık yapmam sana, savaşmaya gelince sen

Yok bir kimse görsün seni de, tutkun âşığın olmasın
Perdenin arkasından bir bebek gibi gelince sen

Artık gülden, sümbülden söz etme seher yeli
Sümbül zülüflü, gül yanaklı sevgiliye gelince sen

Sevmiyorum sevmesini benden başkasının seni
Kıskanırım, acırım ben yâdların aklına gelince sen

Sa'dî! Taze kız gibi şiirlerin nice gönüller götürür
Bu bezeklerle, bu manalarla sözü süsleyince sen

495

Ne kutlu o gün; bahçeye yine gelirsin sen
Ya da bahçeye, odamın kapısına yine gelirsin sen

Neşem, mutluluğum o gün gül gibi açıverir
Salınan servi gibi o gün çimenliğe yine gelirsin sen

A benim mumum! Gelmedi mi gecemi aydınlatacağın gün?
Canım benim! Gelmedi mi o gün, tenime yine gelirsin sen

Şarap testisi gibiyim, acı suyu boğazımda taşırım hep
Bir gün olur da kadeh gibi ağzıma yine gelirsin sen

A vefasız, sevgisiz yar! Ne zaman beni görmeye gelirsin?
A vefasız benimle konuşmaya ne zaman yine gelirsin sen?

Usanmış bir kuşsun kafesten de, benimle oturmaktan da
İnilti ağımı atayım yoluna, olur ki bana yine gelirsin sen

Bahtım yok benim ki vuslat devletine ereyim senin
Sen de o zarafet yok ki diyeyim: "Bana yine gelirsin sen"

Sa'dî, bir büyücü değil ki büyüyle çekip gitsin
Olmaz mı; bir gün insan gibi konuşmaya yine gelirsin sen

496

Ne zamana dek bekleteceksin beni a sevgili?
Gelmedi mi artık yüzünü göstermenin zamanı a sevgili?

Canımı vermeden önce görmek istiyorsan beni sen
Ne olur bir incelik göster! Neden hemen gelmiyorsun sen?

Verdiğin zamandan çok kısa ömür
Sözlerini yapamadan bitecek bu ömür

Nasıl ererim ki vuslatına senin ben?
Gençliğimi sözlerinle geçirdim senin ben?

Erişemedik ya bir ömür sabırla biz sana
Hiç kimse erişemez sabır gücüyle sana

Alır gelirim ben her gece yolunun başına
Ağlaya ağlaya görmeye veda eden bir gözümü sana

Gece olur gündüzlerim, gündüz olur gecelerim
Örttüğünde, açtığında peçeyle yüzünü a sevgilim

Sa'dî'nin yüzü hayalinle sararmıştı dün gece
Kuyumcu altın işliyor, gümüş temizliyordu elleriyle

497

Hangi kapıdan gelirsen gel sen, yine güzelsin, çekicisin sen
Rahmetten bir kapı olsun, açar mısın halkın yüzüne sen

Kınayanlar çaresiz; elleri mi, turunç mu fark etmezler
Yusuf gibi perdeyi yüzünden kaldırdığın yerde sen

Güzelleri bin bir türlü süslerle bezeyip hazırlarlar
Gümüş tenli, süsleri bile süsleyecek güzelliktesin sen

Bülbül gülü gördüğünde, dili açılır, konuşmaya başlar
Gösterince yüzünü, şaşkınlıktan lal edersin dilimi sen

Bu güzellikle gizleyemezsin yüzünü halktan sen
Güneş camdan, huri elbiseden görünür gibi şeffafsın sen

Yüce makamdasın canan, düşünmezsin düşkünleri sen
Bağışlamazsın uyanıkları, mahmur gözlüsün sen

Özgür bir servisin diyelim; değersiz bir sudan doğmadın mı?
Bizden olduğunu biliyorsun ya, bize yabancı durma sen

Dua etmesen de, söverek değer ver bana sen
O dudaktan dökülen buyruk bal gibi, acı da söylesen sen

Susuzluktan sandım ki ben, bel hizasında suyu denizin
Sona vardığımda şimdi anladım ki, bir denizsin sen

İstersen değer verme bana, bırak, terk et beni sen
Sineğe, "Tatlıcı dükkânından başka yere git" diyemezsin sen

Böyle tatlı konuşuyor, kıyametler koparıyorsun Sa'dî
Konuşur mu papağan, söylerken böyle bal gibi sözü sen?

498

Bu inceliğinle, bu alımlılığınla sen
Neden böyle taş kalpli, böyle serkeşsin sen?

Yüz çevirdim dünyadan, gönül bağladım sana ben
Bilemedim ki; verdiğin sözde durmazsın sen

Çökertti beni ayrılık gecesinin karanlığı
Çık da bir kapıdan gel a aydınlık sen

Başım elimde hazır bekliyorum ben
Gelince ayağına feda edeyim diye sen

Kuşkusuz bir hata olur anlatsalar da sana
Hıta güzellerinin güzelliklerini de, dinlesen sen

Çok güzelsin, çok sevimlisin sen
Çok sevgisiz, çok vefasızsın sen

Âşık isen a gönül, hazırlıklı ol
Sıkıntılara, belalara, üzüntülere sen

Yoksa dayanma gücün buyruk sahiplerine
Çık git Sa'dî, hizmete yaraşmazsın sen

499

Sen peri kızı! Nereden geliyorsun bilmiyorum sen?
İnsan evladı böyle güzel olur mu hiç? Gördün mü sen?

Doğrusu; helal olmaz saklanması böyle güzel bir yüzün
Yaraşmaz ki kimseye de gösteresin bu yüzü sen

Bahçenin boylu boslu endamının olduğu meclisinde
Servi söz edemez ki yücelikten, oradayken sen

Olmayan bir güzellik yok ki senin endamında
Bir tek suçun var, o da acımıyorsun bana sen

Allah aşkına dökme kanımı ben zavallının
Yok o kadar değerim ki; ellerini kanıma buluyorsun sen

Olmadıkça yüzün karşımda, göremem ki dünyayı ben
Gözlerinin hatırına, uzaklaşma gözlerimin nuru sen

Ne makam özlemi çekerim ne de mal düşüncem var
Her şey hazır, her şey var, beklenen bir tek sensin, sen

Nice cefalar, sitemler geliyor senden bana
Yine de daha güzelsin, daha tatlısın gözümde sen

Yok başka biri de, gönül verelim ona biz
Tek kalmak tek çaremiz, geçip gittikten sonra sen

Azarlayıp da kovsan kapından bizi sen
Yine de şükrederiz sana, en değerlimizsin sen

Cefa etsen de, yüz çevirmeyeceğim bu eşikten ben
Kapatsan da kapıyı yüzüme, açsan da sen

Kabul edilmese de, ne der ki devletine duacı olan?
Hizmetinin âşıklarıyız biz, buyruk vermezsin sen

Sa'dî! Hoş nefesinin güzel kızları şiirlerinle
Bezediğin bu güzel sözlerinle nice gönüller çelersin sen

Gül kokulu, sümbül kokulu bu Nevruz yeli
Erişemez sana; ince söyler, tatlı söylersin sözü sen

500

Nasıl bir yüz o da, aldı götürdü sabrımı bir bakışla
Tanıklık ediyor yüzü, güzelliğine ahlakının da

A güzel sevgili! En sert sözlerle cevap ver bana istersen
Ne kadar acı söylesen de bala katarsın onu sen

Artık nerede bir sabırsız görsem, doğru sözlü bilirim ben
Görmüyorum ki kendimde senin elinde sabrımı ben

Kınamayacağım bundan böyle âşıkları, zavallıları ben
Yüzünü gören bilgeler bile tutkun âşığın olur biliyorum ben

Öyle yerleştin ki içime, damarlarıma, kanıma da
Unutamıyorum bir an ki, hatırlayayım başka bir anımda

Sevgilisiyle baş başa, mutlu geçirmek isteyen bir geceyi
Geçirmeli tek başına uykusuz nice karanlık geceyi

A güzel sâki getir sun şarabı!, A şarkıcı çocuk söyle şarkıları!
Baksana semaa kalktı sufî, parçaladı üzerindeki elbiseleri

Belli zaten Sa'dî sözün sonunda nereye varacağı
Kısa kes sözünü artık sen, yok sevgilinin güzelliğinin sınırı

501

Derinleşti ayrılık yaram haberini duydum da
Su yerine suya yanmışa serabı gösterirler ya

Ne armağan getirip gönderirsin dostlara sen?
En güzel armağanın senin, sen kendin gel, bir tek sen

Gittin, gönlümü de götürdün, gamlara saldın beni
Hayalimdesin geceler, gündüzler bilmiyorum sen neredesin ki?

Demiştim gönül bağladığım gün sana, gönlüme ben:
"Şaşırma; güzel yüzlüler çok yaparlar vefasızlığı"

Cefaların çok bana, cefa yapamayacak biri
Değilim ben de, ne var ki cefaya yaraşmazsın sen ki

Dayanmasınlar da ne yapsınlar çaresizler; söyle sen
İstediğin sitemi yaparsın sen, hükümdarsın sen

Melteme fısıldadım sana söyleyeceklerimi ben:
"Tanımıyorum başkasını, tanıdıksın sen götür, sen"

Artık geçti zamanı öğüt dinlememin benim dostum be
Git artık be bilge zahit! Satma sakınganlık bize

Dayanamam seyretmeye güzellerin yüzlerini ben demişsin de
Bir kez baksan Sa'dî gibi, artık duramazsın bakmadan sen de

Açsan da cennete gözlerini sabah vakti
Alamazsın sevgilisine bakarken aldığın zevki

502

Gösterirsen eğer seher vakti birine yüzünü sen
Cennetten bir pencere açarsın o kutlunun yüzüne sen

Karanlık bir gece bu evren, evreni aydınlatan güneşsin sen
Sabahı ne kutlu kapısından girdiğini kişinin seher vakti sen

Doğurmayacak anası senden güzel bir çocuğu evrenin
Güzelliğin doruğu işte bu güzelliğin senin

Seni görüp vuslatına bir an erişenin
Artık sabrı kalmaz ayrılığına bir an senin

Öylesine incesin ki, gömleğinin içinden
Kadehteki su gibi görünüyorsun dışardan sen

Artık bir söz söyleyemem güzelliklerini sayarken senin
Güzelliğin erginliği bağlar sözlerini dilimin

İnsanlar arasında oturup konuşmaktan sakınıyordum
Bundan sonra otururum köşemde tek başıma diyordum

Vefalı sevgilim kulağıma fısıldadı birden:
"Korkuyorsan eğer rüsvalıktan, âşık değilsin sen"

Başıma öyle onulmaz belalar getirdi ki aşkın senin
Yine de bekliyorum vereceğin kararı senin

Kalan iki günlük ömrüm de feda canına senin
İstersen o günleri de al benden, ekle ömrüne senin

Sa'dî! Okşayarak seni o, bakmazsa işine senin
Boşa harcama emeğini, yazık emeğine senin

503

Huzur da versen bana, azarlasan da beni
Aşkıma aşk katarsın, mutlu edersin beni

Kılıç çeksen de, yüz çevirmem ki senden ben
Çok eskilerden beri tanıdığımsın benim sen

Kurtulmak isterler bütün kuşlar kafesten
Bağlarından senin kurtulmak istemem ben

En ağır cezalara da dayanırım, sabırlıyım ben
Bir tek ayrılık acısına dayanamam ben

Yabancılar ululasa da, kaftan da verse bana
Dostlarıma dilenci olmak daha güzel bana

Karşındayım sevgilim! Aşkından canım dudağımda benim
Bir öpücük ver de karşılığında canımı al benim

Hatamızı görüyorlar da, bizi kınıyorlar
Sözde âşıklarla gerçek âşıkları ayıramıyorlar

Söyle bütün sakınganlara çekinme:
"Sa'dî tövbe etti sakınganlıktan" diye

Riyakâr zahitlikten korktuğum kadar gönülden
Korkmuyorum şaraptan, neyden, çandan ben

504

Âşığınım senin bunca sitemin, cefan olsa da
Sevgilimsin benim, bunca suçun, hatan olsa da

Kim oluyorum da, seni istemeye ağzımı açayım ben?
Sultanın huzurunda anabilir miyim dilencinin adını ben?

Gönül gözü açıklar hoşlanmazlar; aşktan dem vururken
Bela görünce teslim olup aşktan yüz çevirenlerden

Bir adım atmış olan vuslatının yolunda
Bir değer vermemeli artık başına sana erişme uğrunda

Sitemin *bile adalet, cefan ululuk, iyilik senin*
Sövmen bana daha güzel başkalarının duasından senin

Sana verdiğim, dönmeyeceğim sözler, yeminler dışında sözlerim
Bütün yeminlerim bir boş heves, bir arzuydu benim

Gelirse elimden eğer başımı veririm ben
Kutlu olur başım, atının nal borcuna karşılık verirsem ben

Yaraşır yazarlarsa toprağıma kan ile:
"Sevgilisine son nefesine dek vefalı âşık bu" diye

Ne zamana dek incinmiş yürekte kalır ki kan?
Çıkar bir gün ortaya bu kana bulanmış yaran

Yiğitliğin şartı be Sa'dî; aşk derdinle ölmen senin
İstememen insanlardan derdinin ilacını senin

505

Bilemedim baştan ben: Vefasızsın, sevgisizsin sen!
Söz vermemek daha iyi, verip de yapmayacaksan sen

Kınıyorlar dostlar beni, neden gönül verdim sana diye
Önce sana sorulmalı: "Neden bu kadar güzelsin sen?"

Bana, "Gitme zamane güzellerinin ardından" diyen
Bu düşünce denizinde biz neredeyiz, neredesin sen?

Ne ben, ne çene çukurun, ne dağınık zülfünün ucu
Gözü açıkların gönüllerini çelen, Tanrı'nın bir gizemi bak sen

Aç peçeni yüzünden; göremez böyle yabancılar güzel yüzünü
Öyle büyüksün ki; sığmazsın küçük aynalarına onların sen

Çalamam kapını senin bekçilerin korkusundan ben
Bir dilenci olarak gelebilirim o mahalleye oradasın ya sen

Aşk, yoksulluk, dillere düşme, kınanma
Hepsi kolay da; dayanamam ayrılığına, yoksun ya sen

Bugün eğlenme, kırlarda, ırmak kıyılarında gezme günü
Bir gönül bile kalmadı bu şehirde ki, çelesin onu da sen

Gelirsin de gönül üzüntülerimi açarım sana demiştim
Ne diyeyim ben, kalmıyor üzüntü gönlümde ki gelince sen

Çıkarılmalı bu evden ve söndürülmeli mum
Komşuya söylemesin: "Bizim evimizdesin diye sen"

Sa'dî! Kemendinden çıkıp kaçacak biri değil asla
Bilir o, bağında tutsak kalmak kurtulmaktan iyi, bilirsin sen

"Git gönlünü başka sevdalara sal" derler insanlar
Hem de Atabek zamanında iki sevgiliye gönül veremem ben

506

Bir tek tutsak ben değilim bir güzelin zülfüne
Herkesin bir sevdası var, tutkusu var bir sevgiliye

Bahçeye bağa ne ihtiyacı olur, yanında sevgilisi olanın?
Binlerce servi kurban olsun servi boylu sevgiliye

O peri tenli Ay, tutkun, çılgın âşık bilir beni
Ne bilirsin çılgın âşığın halini? Gönül vermemişsin ki bir sevgiliye

Biliyorum erişir kulaklarına benim feryadım da
Sevgilisinden incinen, neden üzülsün onun üzüntüsüne

Görmezler; âşığın başı düşmüştür ayağına sevgilinin
Şaşırırlar dostlarım hep onun elini öptüğümde

Erişemediyse de Ferhad vuslatına Şirin'in
Can vermedi mi sonunda şirin canını onun özlemiyle?

Çabalar durur akıl, aşkı kemendiyle tutsak etmeye
Ama gücü yetmez ki zayıf olanın güçlüye

Çok ağır gelirdi bana kınamaları yakınlarımın bir zaman
Korkmam artık yağmurdan, düşmüşüm ben bir denize

İster öfkeyle gel üzerimize ister gözün bizde olsun
Yok senden başka sığınacak bir kapı artık bize

Sanmıyorum azarlayıp da bırakırsın tek başına sen Sa'dî'yi
Bulamaz ki o senin lütuf gölgenden başka bir yer evrende

Ben o vefa toprağıyım, sevgi kokusu gelir benden
Götürse de yel, şiirim gibi zerrelerimi evrenin her köşesine

507

Herkes çıktı gitti birer birer kırlara seyre
Aklımız sende bizim, gitmez gönlümüz bir yere

Ya gözü görmüyordur ya yolu bilmiyordur
Var iken sen varsa bil; ilgisi kendine

Dikmiş gözünü aşkının delisi öyle bir yüce makama
Erişemez oraya bilgelerin bilgisi bile

Çıkardı bütün umutları gönlümden sana olan umudum
Sildi kafamdaki bütün sevdaları tutkulu aşkın senin

Güzel görünmez ki servi asla aklınca
Endamlı güzeli seyredenin gözüne

"Aşkta senin hedefin ne?" derler dostlarım
Derim: "Bir tek başım var sevgilimin ayaklarına sermeye"

Sanma ki, "Beni öldürme de, aman ver" diyorum sana
Doya doya seyredeyim seni, biraz geç öldür de

Kim huzur yüzü görmüş kurulalıdan beri Şiraz'da?
Korkulur; nice kavgalar çıkar senin güzelliğinle

Bir gün gelir de uzatırsam eğer elimi yağmaya
Uzatmam elimi zülfünden başka şeye

Derler ki: "Sa'dî! Arzun ne senin sevgilinden"
Sevgilimden istemem ben sevgilimden özge

508

Göz kesildik hepimiz, ne zaman çıkacaksın sen?
Kulak kesildik hepimiz, ne buyuracaksın sen?

Öyle bir güzelliksin ki sen, görmeden yüzünü
Âşıklar nasıl sabredebilsin ayrılığına, insaf et sen

Kendimi öldürürüm senin yüzünden ben
Bulama diye ellerini kanıma gelip de sen

"Kıyamet günü görürsünüz" demiştin
"Sevda vurgunu âşıklarım, yüzümü benim" sen

Gönül çelen bu güzel yüzün var ya
Bir kıyamet zaten, onu gösterirsen eğer sen

Biz elleri kısa, şaşkın seyirciler
Başı göklere eren kutlu bir ağaç sen

Hizmetçisi başımız eşiğinin senin
İster bağışla istersen kov bizi sen

İşte canımı vereyim şükran için sana
Yeter ki adaletle, insafla bir çık meydana sen

Boş yere sınamamalı akıl, aşkın gücü karşısında
Pençelerinin gücünü, sakın, sakın ha sen

Nereden bileceksin ayrılık derdini sen, görmedin
Sevgiliden ayrı bir gece, tek başına bir gündüz sen

Aydınlık gün gibi gözlerinle görürsün
Sa'dî gibi bir gece çekersen bu derdi sen

509

Aşkı, her mahalleyi heyecanlara boğan sen!
Güzel yüzü, gönüllerin üzüntülerini yok eden sen!

Ne olur bir kıl ucu acı da, dön bir bak ona:
Bir ah yatar her telinin altında

Doymaz baygın gözlerimin susamışlığı
Akıtır dururum her kirpiğimden bir ırmağı

A güzelim! Düşmüş her köşede bir ten aşkınla
A güzelim! Her gönül şaşkın bir çölde sevdanla

Biz candan geçmiş âşıkların, yok sende ar, gelmiyorsun sen
Çıkıyorsun her gün bir edayla, endamla, utanmıyorsun sen

Yok hiçbir ocakta ışıltılı gümüş senin tenin gibi
Taştan bile çıkmaz tunç senin taş gönlün gibi

Zülfünden senin bir koku götürürse yel bahçeye
Hazanın eli erişemeyecek, reyhanların eğlence meclisine

Senin bu uçsuz bucaksız lütuf meydanında
Sa'dî bir top sadece çevgânının kıvrımında

510

Gönlüm zülüf kıvrımlarında yorgun top gibi
Yok bir yararım kimseye, boş konuşan biri gibi

Aşk üzüntüsünün oku nereye erişmişse
Sırtı iki büklüm insan gibi serilmiş yarasıyla yerlere

Şaşırmam sana ben, okşarsan beni sen yine
Şaşırmak olmaz ki; güzel yüzlüden iyilik gelirse

Sa'dî! Ulaşamaz isen de sevgiline sen
Nasıl bulacaksın ki bu evrende onun gibisini sen

511

Ne suç işledik de bizimle konuşmuyorsun sen?
Cinayet işleyen biz miyiz? Yoksa kötü huylu musun sen?

Şekerden daha tatlısın sen, bunu herkes bilir
Kendin de şeker kamışı gibisin, aşkı bilmiyorsun sen

Gönülden arzularıyla bin can arar durur seni
Taş yürekli bir incelik gösterip bir gönül aramıyorsun sen

Kusurların çok olsa da, ayrılığına sabredilmez ki senin
Gel, gel bütün yaptıkların kötü olsa da, iyisin sen

Kötü söz söyleme sen, sövme kimseye sen
Söyle; o tatlı dudaklarınla tatlı söylüyorsun sen

Güle ihtiyacım yok, servi de gözüme görünmez benim
Vuslatın gerek bana senin, gül kokulu servi sensin, sen

Gamze oklarının önüne bin elbise siper ettim de yine geçti
Güzellerin gamze okları bu kalın hırkayı, gönle işledi bak sen

Çabayla gayretle erişilemez ki eteğine arzuların
İstemiyorsa sevgilin seni, boşa emek veriyorsun sen

İki sevgili olmaz bir gönülde asla bil bunu da
İtiyorsan eğer sevgiliye erişmeyi terk et kendini sen

Adım atar atmaz eşiğine aşk dergâhının
Hazır ol bütün evreni terk etmeye sen

Dert çekenlerin gözlerine sor gecenin uzunluğunu
Suyun kıymetini ne bilirsin ki; ırmak kıyısındasın sen?

Aşk kokusu süzülür toprağından zavallı Sa'dî'nin
Bin yıl sonra bile koklasan mezarının toprağını sen

512

Kim sana benzeyebilir ki; onun gibisin diyeyim sen
Kim gelse gözümün önüne, geçmişsin güzelliğinle onu sen

Arı duru soyun, canın; boyun bosun alımlı
Tertemiz tenin, elbiselerin, eşsiz güzel yüzlü, güzel huylusun sen

Bin göz, kelebek gibi âşığı güzeller güzeli yüzünün
Meclisinin kuluyum onun, ışığısın ya meclisinin onun sen

Görmedim böyle güzel, böyle arı; suyu da toprağı da ben
Bengisu pınarısın sen, miske bulanmış topraksın sen

Bir derdin yok ya senin; derdimizden sana ne ki?
Bilmezsin ki suya yanmışın derdini, ırmak kıyısındasın sen

Rıdvan bahçesinden esen meltem! Hangi yelsin bilmem sen?
Sevgilinin müjdecisi güzel koku! Bilmem ne kokususun sen?

Can u gönülden âşığım desem, aşktan söz etsem
Tutuşturur aşk ateşi riyayı, kurtarır beni, şaşırma sakın sen

Söyleme kimseye sakın "Ayağı aşk taşına değmiş" diye
Kınar beni: "Neden aşk yolunda başınla yürümedin sen?"

Kabul etmez bir gönül iki sevgiliyi, sığmaz gönle iki aşk
Seviyorsan onu, gönülden terk etmelisin kendini sen

Şimdi dök bir yudum bengisuyu susamış boğazıma da
Gelip öldükten sonra gözyaşlarınla yıkama beni sen

Sa'dî! İstemenle, yalvarmanla erişemezsin hiçbir arzuna
Vermezse sevgilin, kimsin ki isteyebilesin arzuladığını sen?

513

A sitem kılıcını başımıza çeken sen!
Dostu düşmandan ayıramamışsın sen!

Aklım fikrim hep sende kendimi bile düşünemiyorum
A nazlı sevgilim! Beni bırakıp kimlere gönül sarmışsın sen?

Nice geceler aşkının gamıyla gecelerim gündüz oldu
Bir gün bile beni aramamışsın, sormamışsın sen

Kurtarırım demiştim gönümü çekip elinden senin
Ah baktım; yine güçlü pençelerini atmışsın sen

Sıçrayıp kaçmasın diye zülfünün kemendinden bir avın
Kaşlarından kirpiklerinden oklar yaylar yapmışsın sen

Kalmadı artık Şiraz'da kalmadı bir gönül ki
Okunla, yayınla onun ardından koşmamışsın sen

Ay da, Güneş de, peri de, insanoğlu da gözünde senin
Birer hiçler, başını hepsinden yücelere yüceltmişsin sen

Tavus gibi cilvelensen de, keklik gibi salınsan da
Bir tek kusurun; kumrudan daha sevgisiz, vefasız olmuşsun sen

Aşkının gamından, siteminden çektiğimi gören der:
"Sa'dî! Ne sıkıntın var senin de, böyle erimişsin sen?"

Mat olma korkum var bu anlamsız oyunda benim
Sen kazanacaksın, oyunda hile yapmışsın sen

514

A gözlerden saklanmış, gönlümüze taht kurmuş sen!
Güzelliğin cilveleniyor, bu kadar perdelesen de sen!

Çelmişsin halkın gönlünü, içmişsin bilgelerin kanlarını
Avlamışsın biz âşıkları da, sıçrayıp kaçmışsın kementten sen

Elime ne geçecek, aşkından senin yüz çevirir gidersem ben?
Gönlümü aşkınla yaralayan sensin ya dermanım da sensin, sen

Yaralarla, acılarla kırdıysan da gönlümü üzülmem asla ben
Duyuyorum; arıyorsun bir zaman, soruyorsun kırdığın gönlü sen

515

Kına mı yaktın o güzel parmaklarına sen?
Yoksa bir âşığın kanı mı o, aşk zincirinde öldürdün sen?

Görmedim ömrümde senin gibi nazik birini ben
Bu yüzünle, bu güzelliğinle bir meleksin sen

Gönlüm aşkının derdiyle dolalıdan beri ben
Şaşkınım, kendimde değilim, yüreğimdesin hep sen

Adının anılmadığı bir meclis yok evrende senin
Aşk tohumu saçmadığın bir ülke yok evrende senin

Defterimize aşkının hikâyesini yazmışız biz
Taş yürekli! Hikâyemizi görmeden geçmişsin sen

Bir sonu var güzelliklerinin, bezeklerinin insanların
Huri misin? Yoksa insan çamurundan yoğrulmamış mısın sen?

Ayaklarına kadar salınan o amber kokulu zülüflerin
Taze amberden de, menekşeden de daha güzel bir görsen sen

Güzelliklerin karşısında şaşırıp kalmışım ben
Bir sınırı var güzelliğin de, sınırları bile geçmişsin sen

Yazdıklarının önünde yerlere baş koyar saygıdan Şiraz bilgeleri
Sa'dî'nin şiirlerinden bir beyit mi yazdın o yazınla yoksa sen?

516

Ey çehresi mana mücevherleri dolu bir hazine!
Gönlümüzde aşk ateşin gizli saklı bir hazine!

Bilirsin; deler geçer gönlü yanıkların ahı
Sakın zorlama da, bir yürekten yükselmesin ahı

Süs olarak yeter sana iki sıra mercan dişlerin senin
Omuzlarına, göğüslerine dökülmüş amber kokulu saçların senin

Eğmem başımı ben ulu hükümdarlar karşısında bile
Küçücük kullarından biri olsam bile

Gözümü açıp bakıyorsam, hata senden başkasına
Sensiz geçirdiğin her an zarar, ziyan bana

Teslim olmaktan başka yok ki çaremiz
Düşmanın elinde taş var, cam kadehiz biz

Sevgiliden söz etmeye yaraşan kişi
Gönlündeki bütün sevgileri, kinleri atmış olan kişi

Bir tek bu şehirde dillere destan değil Sa'dî aşkıyla, namusuyla
Adı anılır onun her şehirde aşkıyla, arılığıyla

Şiiri bütün evrende su gibi akar gider oldu
Şiraz'dan Horasan'a bir gemiyle gazeli gider oldu

517

A yüzünün güzelliği eşsiz güzelliklerinden bir parça sadece!
Güzelliklerin tatlılığı bir kitabın bir tek harfi sadece!

Zülfünün kıvrımından bir tanesi açılırsa
Misk ceylanı kıskanır, kokusundan huzursuz olur da

Uykularını kaçırdın akıllı bilgelerin sen
Korkuyorsun; hayalini düşlerinde görürler diye sen

Tatlı ağzından dökülen bal gülücüklerin
Kan damlatıyor yürekten tuzlanmış kebap gibi

At peçeyi yüzünden Yusuf gibi, görsünler bir kez yüzünü de
Âşıkları kınayanlar, kınamasınlar Züleyha'yı yine

Senin yüzün olmadan istemem Firdevs cennetini ben
Bu susuzluğumu gideremem hiçbir şarap ile ben

Aşkınla kavrulanı koysalar da cennete
Gönlünde sen olunca, acıtmaz onu hiçbir işkence

Bir kez ne olur cömert ol da; "Kulumsun" de benim
Duy o zaman her kılımın altından "Buyur" sözümü benim

Sakın bakıp durma bana da umutlanmasın başkaları
Dilenciler çok olunca, razı olmaz kimse, erişilemez sevaba

İçimin ateşinden akar gider sözlerim sanki su
Ateş alev yüzün gibi döküyor damla damla su

Sevgililer hep sevgilileriyle, yorgun ve arzu dolu ben
Herkes bir pınar başında, Sa'dî bir serapta zavallı sen

518

Döküyorsun âşıklarının kanlarını, dönüp gidiyorsun sen
Bilmiyorum; ne ödül alıyorsun bu suçunun karşılığı sen?

Sitem ettin, cefa ettin, uzaklaşıp gittin benden canim benim
En büyük arzum! Aşkınla çarpıyor hala yüreğim benim

Ne feryatlar ettim durdum bülbül gibi durmadan ben
Gençliğinin gururuyla uyanamadın uykudan bir türlü sen

Düşmana verdiniz beni, dost oldunuz siz onlarla
Sizin için ayrılmıştım dostlarımdan ben oysa

Güzel yüzlü sevgililer sitem etmemeli asla
Siniyorsun dostları avlamak içen sipere, ne oldu sana?

"Artık hatırlama onu" diyorlar dostlarım bana
Tutarım buyruklarını da, aşkı onun bırakmıyor söz tutmaya

Nasıl saklı tutarım aşkının gamını, yüzüne bakar gözlerim
Gözlerinin önünde, "Yalancısın" derler bana sevgilim

Bıraktın ateşler üzerinde beni, cayır cayır yanarken ben
Şaşırıyorum; öfkeleniyor, kızıyorsun kendi kendine sen

Doyamıyorum ki sana ben hiçbir zaman şeker hastası
Mümkün mü hiç; asla suya doyar mı?

519

Bu gece bu güneşin doğmaya yok niyeti
Ne hayaller geçti de uyku tutmadı bir an gözleri

Neden geç kaldın be sabah! Bak benim canım çıktı
Günah işledin sen, müezzinler alamadılar bir sevabı

Tutuldu sesi horozun da, bir an olsun ötmedi
Öldü bütün bülbüller de, tek bir karga kalıverdi

Neden severim bilir misin esintilerini seherin?
Yüzüne benzer de ondan peçesini açmış sevgilinin

Kapanmak ister Allah'tan, başım ayaklarına
Daha iyi çünkü suda ölmek, can vermekten su arzusuyla

Gönlüm onun üzüntüsüne dayanacak biri değil ki!
Nasıl alt edebilir bir sinek bir kartalı ki?

Suçlu değilim teslim edeceğin kadar beni düşmana
Kendi elinle ver sen, vereceksen bir cezayı bana

Taş gibi gönlün a sevgili! Sa'dî'nin gözyaşıyla
Dönmezse şaşılır, döndürüyor o değirmen taşını baksana

Gidip de be miskin dilenci, başka bir kapı çalsana
Alamadın bir cevabı, bin kez çaldın da baksana

520

Kim tutar bu susamışın elinden, suya kandırır canını?
Erdem sahipleri! Haydi verin suyu da, alın sevabı

Umar dururum o tatlı dilinden
Tatlı da olsa, acı da olsa bir cevabı

Gelsen eğer sen yanıma, gelmiyorsun ki
Bulmuş olursun bir yıkıntıda hazineyi

Yemin o güzel gözlerine! Zehir göndersen bile
İçerim o zehri, sanki içiyorum gibi en tatlı şarabı

Boyunda bosunda bir servi olsa da senin
Üzerinde Güneş olmaz ki o servinin ışıltılı

Yüz kez çekse de yüzüne peçeyi
Peri yüzlünün kaybolmaz ki gözlerden güzel yanakları

Görmek için bir an düşümde o güzel yüzünü
Gece gündüz arzular dururum uyumayı

Umutluyum; eğer susuzluktan ölmez ise susuz
Döner gelir ırmaktan giden su, bulur yine ırmağı

Ölümüne susamış o karınca
Göze almış kartalla savaşmayı

Biliyorum ben bu ayrılık zindanında bir gece
Seher vakti gelecek kulağıma avazı:

"Sa'dî! Çektin ya ayrılık acımızı bizim sen
Görmeyeceksin cehennemde asla azabı"

521

Su kuyularını, çöllerde şaşkın dolaşan kervancılara sor sen
Suyun kıymetini ne bilirsin ki? Fırat kıyısındasın sen

Gecem senin yüzünle gündüz, gözlerim seninle ışıltılı
Gecem, gündüzüm aynı olur, ayrılır gidersen benden sen

Kalsam da senden uzaklarda yıllarca, kesmedim umudumu
Geçiyor zaman ve yüreğim şöyle diyor: "Geleceksin sen"

Görmedim, duymadım ben senin gibi güzel bir insan
Sen bir çamurdan isen, hayat suyuyla mı yoğruldun sen?

Aydınlık yüzünü görme umuduyla geçiririm karanlık geceleri
Hayat suyu da karanlıklar ülkesinde aranır, bilirsin sen

Nasıl da zehir ediyorsun hayatımı, elinde bunca bal, tatlın da var
Ne kadar şaşırtıyorsun o tatlı dudaklardan, acı söz söylerken sen

Yüzüne âşık oluşum üç beş günlük değil benim
Koklasan öldükten sonra kemiklerimi, alırsın aşk kokusu sen

Her güzel yüzlüğü övdüm ben arzusunca hepsinin
Seni nasıl överim ben övgülere sığmazsın ki sen

Korkuyorum, umut bağlıyorum, feryadıma koşmanı istiyorum
Hem bela kemendisin, hem kurtuluş anahtarısın sen

Dostun gözünden düştüm, düşmandan yana oldum ben
Düşmanlarımın arzusuyla terk etti beni dostlarım, bak sen

Ayrılık mektubu belki de seni hiç üzmez Sa'dî'nin, şaşarım:
Kuşlara sunsam bu şikâyetimi, yuvalarında ağlardı onlar. Ya sen?

522

Ne zaman söz verdiysen döndün sözünden sen
Kızgın ateşlere, alevlere saldın da gittin beni sen

Sağlam olmadığını bu aşk yapısının gösterdin bana
Bağlara vurdun beni de, aşk kemendinden kaçıp gittin sen

Yıktın gönlümü de çekip gittin, sevgi töresine uymadın sen
Şimdi özenle git bari, camı kırdın da gittin sen

Yok senin gibi bir ışıltılı kandil hiçbir evde, öyle de
Kimse kapatmaz bu sarayda kapıyı böyle, nasıl kapattın sen?

Ayrılık ateşi, azabıyla baş başa bıraksan da beni
İşkenceye sabrım yok, dök kanımı da kurtul sen

Gel! Gel a sevgili! Ezip geçmişiz biz; kibri, gururu, bencilliği
Varlık evrenine bir değer vermemişiz, gel de gör sen

Bu aşk tutsaklarına da bir baksan göz ucuyla sen
Önce haksız yere incittiğin bana bir derman ver sen

Seni gören herkes şöyle dese yaraşır:
"Cenneti gördüm ben; ayan beyan cennetsin sen"

Taparsa biri sana kınamam, yadırgamam ki ben
Aynaya bir baksan dönüp kendine taparsın sen

Çok görme sakın Sa'dî'ye; sevgiliyi anınca inlerse
Şarap sarhoşluk sebebi; aşkınla tutkunun sebebi sen

523

Çıkamam bir ömür bu sarhoşluk mahmurluğundan ben
Daha var olmamışken ben, gönlüme taht kurmuştun sen

Güneş gibi değilsin ki sen; var olasın, yok olasın
Gider gelir başkaları da, gönlümde her zaman varsın sen

Nice gönül maceraları yaşadım ayrılık günlerinde senin ben
Açtın yüzünü de, kapattın maceraların kapılarını sen

Dön bir de dostlarına bak, bu daha iyi
Bir selam yazsan, bir hediye göndersen sen

Sana tutsak düşmüş bu dertli gönlümüze bizim a sevgili
Vuslatınla bir ilaç ver, beklettin de yaraladın ya sen

Şaşırmam; kırarsan gönlünü düşmanın savaş günü
Dostların gönlünü de ayrılığınla kırdın sen

Çık da git be bilge zahit! Bağışla bizi Tanrı'ya
Aşkımla, sarhoşluğumla bırak beni, baş başa kal zühdünle sen

Akıllı gönlünü teslim etmelisin can sevgiliye sen
Kendine tapmaktan daha iyi bir kıblen olsa, ona dönsen sen

Baht ile devlet makamı çabayla ele geçmeyince
Ne yapsınlar alçaklık yapmasınlar da eğilmesinler söyle sen

Sevgiliden ayrılıktan, feleğin cefasından şikâyet
Senin yolun değil Sa'dî! Bir hiç gör kendini de kurtul sen

524

A sevgilim! Doldur bir kadeh o sarhoş eden ilaçtan sen
Sil götür kafasından sufinin varlık sevdasını sen

Akıllı, düşünceli olur; yararlı olanı yapar
Gel aşk mezhebine de kurtul yarar, zarar derdinden sen

A güçlüler evreninden gelen taze çıkmış fitne!
Çıkıp gitme gönüllerimizden, taht kurdun gönlümüze sen

Aldın götürdün gönül huzurumu, sabır gücümü
Sabrımı yendin sen, sabrımı tükettin sen

Bir an uyku görmemiş gözlerimin halini
Anlatamam ki sana sarhoşça uyumuşsun sen

Evrene sırtını dönüp sana gönül verenden
İlişkini kestin, gönlünü çekip aldın sen

Konuşalım dedim yüz yüze biraz seninle
Açtın yüzünü de ağzını kapattın bu kez sen

Şarap bu küpten, şarkıcı da bu mahalleden olursa
Tövbemizi bozarız biz, aldırma asla buna sen

Hakk'ın bir kanıtı insan teninin yaratılışı Sa'dî
Yüz kanıtı var Hakk'ın teninde de, birini bilmezsin sen

Varlığı çizen ressam, çizdi bütün bu resimleri
Resimleri gör de hep o ressama tap diye sen

525

Şerefinden yerlerin erginliği göklere ulaşırdı
Bahçede eğer yanağın gibi bir gül olsaydı

Bahçedeki servi gibiydi meclisi süsleyen varlığın senin
Bahçede salınan, güzel söz söyleyen, salınan bir servi olsaydı

Güzel yüz, tatlı huy, amber koku, gümüş ten
Ne güzel olurdu, sevgilim eğer kucağımda olsaydı

Ne dersin, ömrümde bu devlet nasibim olur mu?
Muradıma ereydim ben de, ne olur bir kez bile olsaydı

Başka kusurun yok senin; vefasızsın, taş yüreklisin
Keşke böylesine bir güzel, sevgi dolu da olsaydı

Şeker bile acı ağzımda, tatlı yüzünü göremiyorum ya
Zehir karışık olurdu sensiz, ağzımda helva bile olsaydı

Sonsuzluk umudu varsa, cennet yurdu olurdu
Melek huylu, peri tenli sevgiliyle birlikte bir an olsaydı

Sadece canım tenimde oldukça vefa göstermem ona
Vefalıyım kemiklerim de kalsaydı, tenim lahitte de olsaydı

Derler ki: "Gizli bir derdi var Sa'dî'nin"
Doğuda, batıda nasıl bilinirdi bu dert gizli olsaydı

Yüreğinde gizli kutlu bir sevgilisi olan, halvet sarayına benzer
Bir de kapısı gül bahçesine açılır olsaydı

526

Ulu Tanrım! Ne güzel bir yüz, sanki Güneş idi
Ayda biraz haya olsaydı, yüzüne utancından peçe çeker idi

Gülün gözü olsaydı, nergis gibi evreni seyretmek için
Yanağının renginden nilüfer gibi rengi kararır, suya düşer idi

Geceleri uykum yok, gündüz huzurum, neşem yok
Şarap gibi sarhoş eden gözlerinden, sanırsın uykuda idi

Benim bildiğim o güzel herkese yüz gösterse idi
Miskin aşkla raksa gelir, vaizler şarapla sarhoş olurlar idi

Öyle sarhoşum ki sanırsın kalmadı uyanma umudu artık
Kendine gelirdi Mecnun eğer şarap sarhoşu olsa idi

Onun kolları eğer Destan'ın Rüstem'inde olsa idi
Bir anda yere sererdi karşısında eğer Efrasyâb olsa idi

Getir a bezekli sâki getir, acı da tatlı da olsa o şarabı
Elinden senin şeker olur katıksız, zehir bile olsa idi

Güzel yüzünün erginliğine söz yok ah, huysuzluğun olmasa
Yazık yazık! O tatlı dudak bir de tatlı cevap verir olsa idi

Ben zavallıya cefa etmeye hakkın olurdu senin
Ömrüm oldukça bilseydin ki; başkasında gözüm olsa idi

Susamış toprakların ihtiyacı olmazdı yağmurlara
Gözümdeki yaşlar kadar bulutta yağmur olsa idi

Kıskanıyorum toprağı, başına ayak basıyorsun sen
Sa'dî, ayaklarının altında, ne olurdu toprak olsa idi

527

A sevgilimin kapısındaki topraktan geçen yel! Sen
Sanırım cennet bağının bahçesinden geliyorsun sen

Boşuna değil ya aşkın heyecanıyla
Her an deliler gibi ovada kırda koşuyorsun sen

Acaba bir kez gözün sevgiliye mi düştü de
Benim gibi baştanbaşa dünyayı gezip duruyorsun sen

Çekmem elimi eteğinden güzel sevgilimin
Kötüye çıksın dillere destan adım bırak sen

A canım! Hatırandan başka şey geçmez gönlümden benim
Bir çırpıda silsen de gönül defterinden adımı benim sen

Gönül eğer ezik gönlünü almazsa ne yapar?
Her zaman uygun yel esmez ki gemi için, düşün sen

Nice gelip geçtin de bir bakmadın bile bize doğru
Oturduk da, bir anımız olmadı ki aklımızdan geçmedin sen

Naziksin sen a sevgilim! Tatlı sözlüsün, lale kızılı Ay'sın
Gümüş tenlisin, huri yaradılışlı bir güzelsin sen

Kime attın oltanı da yakalamadın sen?
Kime çektin kılıcını da öldürmedin sen?

Yazgı seli süpürüp götüremedi feleğin defterinden
Yazdın ya bu maceraları Sa'dî'nin gönül sayfasına sen

528

Hatırlıyor musun; benimle savaşma arzusundaydın sen
Karar senin; ister savaş istersin, ister barış sen

Çok kötü yaptın sen; döndün sevgili yâre verdiğin sözden
Kötüden daha kötüsü; kötülük yaptın da onu iyilik sandın sen

Dostları düşman görmek âdetin değildi senin
Bu sefer geldin de, düşmanı dost sandın sen

Gönlüm razı olmadı ki sana bir an bile sevgisiz kalayım
Bilsem bile gönlünden sildin attın beni sen

Kızıl tırnakların tanıklık ediyor yine bak
Azizlerin kanlarına buladın ellerini sen

Sen dönüp geldikten sonra görmedi gözüm kimseyi
Sanki hayalinle bir bekçi koydun gözlerime sen

Ne istersen yap, savaş niyetimiz yok bizim seninle
Baş koymak daha iyi, nerede kılıcını çekersen sen

Her an taze bir meyve yetişir dilimin dalından
Bostanlar yetişti gönüllere ektin ya o tohumu sen

Sa'dî, dünyadan da ahiretten de çevirdi yüzünü duvara
Akıl, fikir duvarına onun resmini çizdin ya sen

529

Be vefasız! Ne oldu da birden gönlünü bizden çekip aldın sen?
Be sözünde durmaz taş yürekli! Neden gönlünü çekip aldın sen?

Ey aşk ülkesinin hükümdarı! Biz ne günah işledik de
Birdenbire lütuf gölgeni kulunun başından çektin sen

"Yudumlayacağım seninle vuslat kadehinden şarabını" demiştin
Daha bir yudum tatmadan ben, cefa kılıcını çektin sen

Senin aşkının uğruna gönlümü çekip aldım herkesten ben
Senin olunca ben, gönlünü bizden çekip aldın bu kez sen

Gördün paha biçilmez yakutu da, çevirdin yüzünü boncuktan
İnciyi beğendin de, kehribardan elini çektin sen

Yaktın mumu da, gelmedi gözüne artık lamba
Gül geldi kucağına da çekip aldın ottan sevgini sen

Dost bir hatasını, suçunu görür de gönlünü çeker dostundan
Hata yaptın da hatasız, günahsız çektin gönlünü ondan sen

Bir ömür sabır ayağını sakladı durdu Sa'dî eteğinin altında
Görmedim bir kez ben; aşkına vefa göstermedin asla sen

530

Görmedim asla ben; söz verdin de sözünde durdun sen
Açtın vuslat yolunu da, ben geldiğimde gittin sen

Vefalıyım dedin de, kapıp götürdün saf gönlümü sen
Verince kendimi sana, döndün "Başka şey isterim" dedin sen

Söz vermedin mi bana hep vuslatınla olacağım diye sen?
Kendi gözlerimle gördüm; ne dediysen tersini yaptın sen

Bin çare düşündüm durdum; yoldaşın olurum diye ben
Çok güçlüsün, benim gibi birinin ağına düşmezsin ki sen

Adalet mi bu; vuslat hayalini göster de gönlümü kap götür
Neden saklamadın ilk günden bu hayalini zavallı âşıktan sen

Bilemezsin ki sen dostların, sevgililerin kıymetini bu halinle
Uyursan Sa'dî gibi aşk ateşiyle, o zaman belki bilirsin bunu sen

531

A cennet parçası, rahmetin en parıltılı ışıltısı sen!
Tanrı bu çağda yarattı bizi seninle, Tanrı'nın lütfusun sen

Bir sonu olur dedim kendi kendime bu aşk derdinin
Her sabah yeniden başlıyor bu dert, bir baksana sen

Dillere destan oldu hikâyem de, olmadı bir fırsatım
Anlatayım sana bir hikâye ben de, dur dinle sen

Gücümüz yettiğince sabrettik ayrılığında senin
Yok bu aşkın görünen bir kıyısı, ne dersin sen?

Buyruk veremezler akıl ile aşk birlikte bir ülkede
Savaş çıkarır bir ülkede iki hükümdar, bilirsin sen

Zafere erişmiş ordunun sancağı gibi yücelerdesin
Yaşadığın çağın insanları arasında en öndesin sen

Kınayamam asla seni ben; buyruk da, emir de senin
İstersen alırsın canını kulunun suçsuz yere sen

Uzattığından beri zulüm elini ey aşk!
Artık aklın da bir gücü kalmadı, anladın sen

Yarın gidip sığınınca herkes birinin himayesine
Kaçıp sığınacağım aşk kanatlarının altına, unutma sen

Şaşırıp kaldım; kime şikâyet ederim diye seni
Şikâyet etsem de, sana şikâyet ederim; sevgilimsin sen

Sa'dî! Ne kadar gizli kalır ki aşkımızın hikâyesi?
Bütün tenime yayılır bu gizli iç yarası; ne dersin sen?

532

Nasıl kendinden geçmez bir zahit ki?
Gece gelirse yanına kapıdan güzel bir sevgili?

Söyle bekçiye gelsin de görsün; sevgilinin yüzü bir mihrap
Ben de ibadete duran bir âbid, karşımda o mihrap

Artık ben de hayat suyunu buldum ya
Ölse de bir kıskanç gam yemem asla

Gönlümüzde aşk ateşinin açtığı derdi
Söylemek yaraşmaz aşktan habersizlere ki

Dostları, sevgilileri olur çokça başkalarının
Bir tek sevgilisi olur gerçek âşık olanların

Yalnızlık gecelerimde, uzlette iken ben
Geçmez gönlümden daha kutlusu senden

Sufîler mahallesinde bir ev tut, kal da
Kalmasın mahallede zahit, âşık olsun sana onlar da

Varsa bir gönlün, yoksa o gönülde bir sevgilin
Ne farkı var o zaman cansız yaratıklardan senin?

Hizmetine istiyorsan birini, o benim
İstemiyorsan özleminde gömülüp kalan benim

Sa'dî! Felek seni eğer öldürecek ise
Bırak öldürsün gümüş kollu sevgilinin eliyle

533

Seher yeli! Ne güzel salınıyorsun mutlulukla sen
Getirdin sevgilinin selamını, cana can kattın sen

Bahçeden mi geçtin geldin, cennette miydin yoksa sen
Mutlu, neşeli geldin sen, ne kutlu bir yelsin sen

Bu sarayda yaşarım ben hep, görmemiştim bu kapıyı
Bugün geldin de açtın bak gözlerimi bahçeye sen

Gül gibi gelir giderler bu güzeller, bu dilberler
Benim yanımda kaldın hep servi gibi durdun sen

Öyle anlaşılıyor yaşadıkça sen, bu güzel yüzünle
Nice fitneler çıkaracaksın! Kimden doğdun a fitneci sen?

Küçücük bir ışıltıydın, sonraları alevli mum oldun
Alevlerini saldın, harmanımı yakıverdin sen

Diliyorum çıkarsın bir sabah kırlara sen
Döktürürsün o zaman sabah güllerini bahçenin ayaklarına sen

Sevgilisini bazen anar bazen anmaz sevgili
Öyle bir taht kurdun gönlüme ki; hep aklımdasın sen

Gamını çekerler âşıklar her zaman sevgilinin ya
Ölürsem gamınla ben, mutlu yaşa sen

Nerde bir yara varsa, onun bir dermanı var
Sa'dî'ye iyileşmeyen yarasını, ilk bakışınla verdin sen

534

Gözünle gördün bak; verdiğin sözü tutmadın sen
Gittin ve dostluğun töresini terk ettin sen

Saymadın *bile bir şeye zavallılığımı benim*
Çaresizliğimi umursamadın bile sen

Bunca sitemin olsa da razıyım senden ben
Bir suç işlemedim bile, incindin benden sen

Suç işlemek, başkalarının boynuna atmak
Bir töre bu, bu töreyi sen getirdin, sen

Çekerim nazını senin, nazik endamlımsın benim
Çekerim yükünü senin, nazla büyümüşsün sen

Gönül yarası var bizde, yaramızdan kan damlar
Canıma gelsin derdin senin, ayrılık nedir bilmezsin sen

Dökmeyeyim dedim yüzsuyunu daha fazla
Bu kapıda kanımı içiyorsun ya sen

Bu içimdeki aşkını öyle yaratmışlar ki
Çıkıp gitmiyor, safran sarısısın aşkınla sen

Bu küçüklüğünle güneşin karşısında ey zerre!
Zavallılığınla ne yapıyorsun sen?

Savaş meydanında can vermek
Kaçmaktan daha iyi namertlikle bilmez misin sen

Sa'dî asla teslim olmaz cefa karşısında
Gülün yanında ayrık otu var; saf şarabın da tortusu var

535

Sorma bana: "Hatırladın mı hiç beni sen?"
Bir an bile aklımdan çıkmıyorsun ki sen

Güzeller güzelisin ancak vefasızsın sen; gamını
Çekti bir koca şehir, çekmedin kimsenin gamını sen

Neden biz seninle a nazlı-sevgili!
Barıştayız da bizimle savaştasın sen?

Öğüt veriyorlar bana kınayanlar
Sararmadan yüzün, dön onun aşkından sen

Bilmezler ki aşkından hasta olanın ateşi
Kınamalarıyla onların sönmez ki gördün sen

Yok bu bekçilerin elinden, yok bir çarem
Çevrende hep dikenler var, bir gülsün sen

Oturup kalkarsan güzel yüzlülerle sen
Unutmalısın artık iyi adlılığı sen

Söyleme artık bana gül kokulu yel:
"Çeldin gönlümü benim de bülbül gibi sen"

Neden almasın Sa'dî canıyla derdini senin?
Hem dertsin hem de derdin dermanısın sen

536

Âşığını şaşkın bırakma; aşkının gamıyla baş başa bıraktın sen
Ayrılık ayaklarının altında siteminle ezdin sen

"Sitem yazmam âşıklara kalemimle" dedin de yazdın sen
"Cefa çektirmeyeceğim âşıklara" dedin de çektirdin sen

Kötü dedin bana, razıyım ben, Tanrı affetsin! Güzel söyledin sen
Köpek dedin bana, mutluyum, Tanrı iyiliğini versin, cömertlik yaptın sen

Nasıl bir incelik bu; aklına getirdin beni, yanıldın mı yoksa sen?
Nasıl bir söz söyledin sen, yoksa yanlış mı yazdın kaleminle sen?

Siteminle düştüm ya sıkıntılar içerisine, lütfun bana daha güzel
Gülleri saç başıma, ayaklarıma diken batırdın sen

Ganimet bil, yakalarsan eğer mutluluğu bir gün a gönül
Gam yükleri altında bu kadar dayandın, sabrettin ya sen

Geldi mi yoksa gamlı gecelerinin sabahı Sa'dî'nin
Kararttın, azalttın ışığını sabah lambası gibi sen

537

Ne düşündün de yine, çekip aldın gönlünü benden sen?
Ne oldu da, eski sevgilini gözünden düşürdün sen?

Aştı aramızdaki ayrılık sınırları be dostum
Gelmedi mi zamanı; artık gelip bize katılsana sen

Olur mu önünde ölsem senin, olsa da bir fırsatı
Yoksa mahallende ölüversem arzularım, hayallerim hep sen

A sevilim! Aç bir kapı yüzüme ne olur
Hiç kimse açmaz ki bana, kapatırsan eğer kapıyı sen

Güzellerle dolsa bütün bu evren
Asla vaz geçmem senden, tek sevgilimsin sen

Bin kez yemin ettim: Açıp gözlerimi bakmayacağım güzellere
Ne yapayım ki ben, büyülüyorsun insanın gözlerini sen

Sanmıyorum evrende eşin, benzerin olsun senin
Belki bir tek aynada kendi güzel yüzünü görürsün sen

Beğense de bütün evren sözlerini Sa'dî'nin
Hiçbir şeye yaramaz, beğenmezsen onu sen

Bir tek umudum bağışlaması beni Tanrı'mın
Başka kulluk gelmez elimden, ayağımdan bilirsin sen

538

Taş yürekli olayım dedim bir zaman ben de
Gönül bağlamayayım hiçbir sevgiliye

Gözü senin ağzına düşen bir âşık
Kulak vermez artık hiçbir öğüde

Hele bir de sana ezelden vurgun olan bizler
Kucağında olan, söz verenler, aldırmayız öğüde

Yeminler gönlüne, çıkarmam gönlümden seni
Yükleme bundan daha ağır yemini gönlüme

Bir an olsun ne olur at örtünü yüzünden
Huzur bulsun, dinlensinler sevdalıların yüzünle

O kadar da yaşlı değil feleğin anası
Baksana doğurmuş senin gibi evladı bizlere

Dökmeseydi Şirin eğer yarasına tuzu
İyileşirdi yarası Ferhad'ın birazcık belki de

Toprak olsaydım yolunda keşke
Belki salardın gölgeni üzerime

Ne yapsın cananını gönülden seven
Hizmet etmesin de efendisine

Geçip gitti be Sa'dî iyi adlılık çağı
Şimdi aşk zamanı, yaşa biraz gönlünce

539

A sevgili! Şimdi aşka gönül verme zamanı, gel sen
Yok arzularımızın artık ayrılığa dayanağı, bir bilsen sen

Kullarına yüzünü kapatman yaraşmaz güzel huyuna
Bu güzel yaradılışınla nasıl kapatırsan kapını dostlarına sen?

Mutlusun, sabırlısın ya hayallerinde sen
Mutluyuz, sabırlıyız sanıyorsun bizi de sen

Demedin me bize sen a vefasız sevgili: "Asla ayrılmam sizden"
Hayır gönülden vermiştin kararını bizimle olmamaya sen

Ne kutlu, ne huzurlu seni gören gözler
Ne bahtlı, ne varlıklı baba o, evladısın ya onun sen

Ağına tam düştüğünde, öldürebilirsin avını
Daha yeni dikmiştim aşk fidanımı, kökünden kazıdın sen

Söyledin durdun kaç kez: "Sözümde dururum, vefalıyım ben"
Anladım şimdi ben: "Vefasızsın, durmazsın sözünde sen"

Mutluydum bundan önce ben, halvetlerde, huzurluydum
Katıldın birden aramıza, kaçırdın gönüllerdeki huzuru sen

Saçsam da canımı ayaklarına, utanırım yine bir şey değil diye
Yapamam ki ben sana yaraşanı, en güzellere yaraşırsın sen

İstersen as suratını, yumuşak davranma bana, acı gelmez bana
Canımıza can katıyorsun, böyle tatlı neler söylüyorsun sen?

Esip geçen değersiz yel mi yoksa Sa'dî'nin şikâyetleri?
Gök gürültüsü gibi inliyor o, şimşek gibi gülücük çakıyorsun sen

540

Aşk ve sevgi bağından başka ne gördün de sen?
Gelip geçtin yanlarından da, sormadın dostlarını sen?

Utanmadın diyelim insanlardan öldürürken günahsız âşığı
Allah'tan da mı korkmadın, sıkılmadın mı sen?

Kapat görmesin kimse güzel yüzünü, misk kokulu saçlarını
Baksana kapattın yüzünün ışıltısıyla güneşi sen

Binlerce heyecanlı âşığını dudaklarına erişme özlemiyle
Yakıp kavurdun, hayatlarından bezdirdin sen

Öğrendim makamını, değerini o zaman senin ben
Geldin geçtin yanımızdan da hiçbir şeye saymadın bizi sen

Bin kez söyledim de bir kez duymadın sen:
"Dolaşma bu aşkın çevresinde" yine de dolaştın sen

Kınama artık sen rintleri, âşıkları Sa'dî!
Yaraşmaz sana, kendin de kayıp çıktın bu yoldan sen

Kılıcıyla vuruyor bana, gidiyor, dönüp geriye bakıyordu:
"Terk etmedin ya bu aşkı, gördün işte yaraşan belanı sen"

541

Düşmanların sözünü mü dinledin yine sen?
Ay gibi yüzlerini dostların görmedin sen!

Dün gece uyuyamadım feleğin cefalarından a bülbül ben
Ne derdin vardı da, sabahlara kadar inledin durdun sen?

Değişmez ki yargı mazlumun iniltisiyle, yoksulun sızlamasıyla
A nefis! Yeter çalıştın, yeter çabaladın sen

Bilmelisin şimdi vuslatın değerini artık
Ayrılık gamının acı şerbetini içtin sen

Felekle tartışma, anlaş onunla, yazgına razı ol Sa'dî!
Elinden gelen neyse fazlasıyla yaptın sen

542

Bir de bize bak ne olur yanımızdan geçerken sen
Yoksa kibrinden mi hatırlamıyorsun dostlarını sen?

Asla olmadı Hoten'de böyle büyüleyen bir yüz
Olmaz çimenlikte böyle alımlı bir servi ki, en güzel sen

Çinli ressam! Gör yüzünü de o en güzelin
Yap böyle bir resim, yoksa bırak ressamlığı sen

Kaldırırsan peçeni kara yeşil kaşlarından büsbütün
Yay var oldukça evrende bir daha Müşteri bulamazsın sen

Yok bahçedeki servinin tepesinde gönül çelen bir yüz
Işıltısıyla güneşin böyle amber kokulu saçları yok baksana sen

Felek yaratmadı baştan beri senin gibi bir güzeli
Ay mısın bilmiyorum sen, melek mi, insan mı, peri misin sen?

Düşünce denizine dalmışım, sana gönül verdiğim günden ben
Namaza durduğum zaman, mihrabımdasın benim sen

Bilmiyorum artık yolu, suda boğulmuş gibi kaybolup gittim ben
Ağzın yakut kızılı, içiyorsun ya hep kanımı sen

Gitsem bile bu dünyadan, gelir geri canım tene
Salınarak gelip geçersen mezarımdan böyle sen

Ateş sıçrıyor ayaklarından, beni ateşlere salıyor
Can verse de başkası aşk yolunda, can beslersin aşkla Sa'dî sen

Şiirine yakınım diyen, senin gibi şiir söylerim diyen
Musa zamanında, Samirî'nin buzağısı gibi ses çıkaran, iyi bak sen

543

Geçersen a şimşek sevgilinin saçağından sen!
Yelin cesaret edemediği yere götür haberimi sen!

Uçarsan a kuşum o put yüzlü sevgilinin mahallesinden
Eriştir selamlarını dostların o peri yüzlüye sen

Sorarsa o kutlu sevgili bizim hikâyemizi sana
"Canları karşılığı istiyorlar seni" de onlara sen

Çöllerde susuz kalmışların, bak canları dudaklarında
Mahfede keyfince tatlı uykulara dalmışsın bak sen

A gözlerden uzak, gönüllerde taht kurmuş sevgili!
Bir gün geçmiyor ki yüz kez gönlümüzden geçmeyesin sen

Neler geliyor başımıza sensizliklerde, buralarda bilir misin?
Gel, gel de bir kendi gözlerinle gör sen

Ne olur geri dön de gel, kavrulduk biz uzaklığına sabırdan
A gözlerimizden uzak, gönlümüzdeki sevgili sen

Kapıp götürdün ya gönlümüzü sen, gönlümüzü geri ver
Ya da gönlümüzdeki sevgini çekip geri al sen

Çıkarsan perdenin arkasından, nereye varır bu macera?
Perdeleri parçalayıp böyle gönül çeliyorken sen

Kimsin de sen be Sa'dî? Dostluktan dem vuruyorsun böyle
Kabul et kulluğunu, köleliğini itiraf et sen

544

Âşıkların yanından vurup geçen sevgili sen
Her gamzenle bir gönül kapıp götüren sevgili sen

Aşk derdiyle yanıp tutuşanı öldürmek mi isteyeceksin sen?
Acıyarak aşkınla canını aldığına bakacak mısın sen?

Biz âşıklarız, aşka can verenler yurdundanız biz
Yoldan geçip de bakanlardan değiliz biz

Görmem bile gözümle hiçbir şeyi ben
Ey gün yüzlü! Bütün ışıltınla karşımdasın ya sen

"Kimseye gönül vermeyeceğim" demiştim ben
Aşkı da, kendinden geçmişliği de terk edeceğim ben

Bir halka çekeceğim dört bir yanıma
Gelip de bir peri yüzlü giremeyecek o halkaya

Baksana bu kulakları küpeli, peri tenli güzellere
Cilveleniyor, kapıyorlar gönülleri böyle

Duydun mu hiç bülbülün sabrettiğini
Gülümseyerek açtığında tomurcuk seher vakti?

Sırdaşlık yapıyor akıl aşkın eşiğinde
Parçalıyor perdelerini âşığın gözyaşı seliyle

Çekince bilirsin be oğul aşkın gamını
Artık çekmezsin aşktan başka şeyin gamını

Bir an yaşama karşılığında dost ile
İki evreni de versen sen, ucuz yine

Sa'dî'nin elinde bu şiir yazdığı şey kalem mi?
Yoksa Farsça incisi dolu bin kese mi?

Bu şeker gibi sözler hangi şehirden getirilir söyle sen
Kalem değilsin ki, şeker kamışısın sen

545

Baktığın ayna kadar bahtım yok, ona bakıyorsun güzelim sen
Pazardaki toprak kadar değerim yok, ona basıp geçiyorsun sen

Öyle âşığım güzel yüzüne ki, kendimden yok haberim
Öyle kendi derdindesin ki, sormazsın bile bizi sen

Neye benzetebilirim ki seni ben bu evrende
Hayallere gelen en güzelden bile güzelsin sen

Sakın açma, yaraşmaz ışıltılı güzel yüzünden peçeyi sen
Her bakışınla kapıp götürürsün bütün evrenin gönlünü sen

Seni görüp de gönül vermeyen, âşığın olmayan göz
Kör o göz, başka bir hastalık bulamazsın ona sen

Başım alıp gideyim evreni dolaşayım dedim aşkının gamından
Yapamam ki; nereye gitsem gözlerimdesin bir tek sen

Göklere erişir yüreğimizin ahı seherlerde
Açmıyorsun bile gözlerini seher uykusundan sen

Haberleri olmaz ki uyuyanların, uyanığın hâlinden
Üzülmedikçe kendin, çekemezsin ki halkın üzüntüsünü sen

Ne söylerlerse iyilik adına, hepsi fazlasıyla var sende
Bir tek kusurun var; her gün başka bir huyunla gelirsin sen

Çıkıp da perde arkasından bir yüzünü göstersen
Düşürürsün değerlerini perde arkasındaki güzellerin sen

Sa'dî'yi mazur göremez asla görmeyen seni
Delinin halini bilemez ki peri görmeyen biri, bilmez misin sen?

546

Hem sitem ediyor hem zevk alıyor siteminden sevgili
Gücünü gösteriyor bana güçlü bir sevgili

Bir düşmanın sitem yükünü çekiyorum
Siteminden onun bir hâkimin huzuruna gidemiyorum

Aşk zindanında akıl bir zavallı sanki
Bir kâfirin elinde bir Müslüman sanki

Kaç kez dedim: "Ağlayayım insanların önünde ki
Olur da bağışlar belki bir gönül beni"

Söylüyorum yine: "Hükümdar neden üzülsün ki
Ölürse zavallı bir kulu ordusundaki"

A benden sabır, akıl umudu olan dostum! Baksana!
En ağır yükü yüklüyorsun güçsüz bir zavallıya

Dökülür ya değerli şeyler azizlerin ayaklarına
İstiyorsan, başımızı saçalım biz, tek varımız başımız ya

Alışmış görmeye göz sevgilinin yüzünü
Yazık olur, görürse göz ondan başka bir yüzü

Hayranı olduk biz güzel yüzünün senin
Yaraşmaz ki güzelliğine bir bezek senin

Bu sözleri bir tek Sa'dî söyler, başkası asla
Her dilencinin olmaz ki bir mücevheri, boşa çabalama

547

Gönül gözlülerin evlerini yağmalıyorsun sen
Sakınganların sakınganlık perdelerini parçalıyorsun sen

A peri yüzlü güzelim! Örtmezsen bu güzel yüzü
Sufînin tövbesini bile bozarsın sen

Bu ne güzellik ten ah sevgili bir bilsem ben;
İnsan mısın? Melek misin? Peri misin sen?

Kaybetsek bütün sermayemizi sevgilimizi görmek için
Değer o sevgiliyi görmeye bir görebilsen sen

Bu güzel yüzün resmini götürsen ressama
Bırakır gider ressamlığı, görürsün sen

Kılıca gerek duymazsın Tatar karşısında sen
Saldırıyorsun ve gönül kapıyorsun sen

Dönüp de aynaya bir baksan sen
Göstermezsin yüzünü bir daha bize sen

Zamanında yaşasa da görseydi seni Hüsrev
Sana gönül verirdi, daha Şirin'sin sen

Kapatsam da kapımı bütün evrene ben
Kapatamam sana, zaten içimdesin sen

Ayrılık acısıyla ölürse eğer Sa'dî
Dirilir, gelip geçersen başından eğer sen

548

Ne dedi bana seherleri öten o bülbül bilir misin sen?
"Aşktan haberin yok senin, nasıl bir insansın sen?

Arab'ın şiiriyle raks eder, neşelenir de deve
Yoksa sende bir zevk, canavar yaradılışlısın sen"

Alıp da gözümü senden kendime bile bakamam ben
Gören gözü olanın gözüne bir tek sen gelirsin, sen

Öyle güzel görünüyorsun ki gözlerime a güzel sevgili!
Nereye gitsem, neye baksam gözlerimdesin sen

Artık bakmam ben çimenlikteki servinin boyuna
Artık ağzıma almam kekliğin salınmasını, salınınca sen

Keklik nazlanamaz senin gibi, servi salınamaz senin gibi
Tavus bile cilvelenemez, olursan ortada sen

Her gelip geçtiğinde seyrederim seni ben
Gururundan kimseye dönüp bakmazsın güzelim sen

Şaşırma böylesine, tutkun isem salınışına senin
Dön de bak, bizden yüz kat fazla tutkun olursun kendine sen

Bir kez ne olur cömert ol, dön bize de bir bak
Olur ki bir daha geldiğinde, toprağımızdan geçersin sen

Sitem de etsen, cefa da yine âşığın Sa'dî senin
Ayağının toprağıyım ben, kanımı içsen bile sen

549

Biliyorum ben; neden yeninle kapatıyorsun yüzünü sen
Periler töresinde yüzünü saklar insandan peri, perisin sen

Âşıkların, kulların sağdan soldan gözlüyorlar
Bırakmıyorsun gururu da, bakmıyorsun önüne, arkana sen

Seni seyretmeye geldim, sonra döner işime giderim dedim
Doymuyor ki sana gözler, en güzel manzarasın sen

Huzuruna eren kişi, bahtlı, devletli kişi
Ben kulun senin, hizmetine hazırım, efendimsin sen

Yok edeceksen beni, koyarım başımı önünde topraklara
Ellerimle bağlarım kendimi, tutsak götüreceksen beni sen

Ne yaparsan yap, doğru yaptığın, buyruk senin, sultansın sen
Kimin huzuruna gidilir ki hem hasım hem hâkimsin sen?

Tam aşk ile çıksa da yola vuslatına ermek için kul
Nereye varır yolu ki lütfunla yardım etmez isen sen

"Azalır sana aşkım, görmezsem seni" dedim
Gidiyorsun ama karşımdasın, yoksun ama hayalimdesin sen

Can verirler, sonra birden dirilirler âşıklar
Öldürür, sonra da başlarından geçersen âşıkların sen

Ölse de Sa'dî bu yolda, gam yemez! Âşıklarınla mutlu yaşa sen
Bir kulunu öldürürsen, neden üzülürsün ki sen?

550

Bugün yerde gördüm ben Ay'ı
Yürüyen bir serviydi bir yoldaydı

Sanki Tanrı'nın cennetinden bana
Sabah sabah açtılar bir kapıyı

Görmedim ömrümde ben böylesini
Gördün mü sen hiç servi üstünde bir Ay'ı?

Duydun mu sen; hiç dünyaya gelmiş olsun;
Bir anadan, bir babadan bir güneş evladı?

Kapatayım gözlerimi de bakmayayım ona ben
Bir de şimdi gözümle almayayım başıma belayı

Tek çaremiz sabır, ayrılık ihtimali var
Bir bakışla doyamayız ki sana adamakıllı

Hem salınıyor hem de şöyle diyordu:
"Fitneden, fesattan hep sakınır akıllı"

A Sa'dî! Gamze okumuzun karşısında
Sakınganlıktan daha güçlü bir kalkanın olmalı

551

Gittin, gittin de hayalimdesin yine sen
Sanki gözlerimin önünde hayalimdesin sen

Kavrayamaz ki düşüncem güzelliğinin doruklarını
Hayalimdeki en güzelden de güzelsin sen

Ay yerlerde yürümez, peri göze görünmez ki
Bir karar vereyim ben; peri misin Ay mısın sen

Tam bir meleksin sen; bu çamurdan yoğrulmamışsın sen
İnsanlar topraktan, sudan da; misktensin, amberdensin sen

Olsa da şikâyetimiz senden, sana yaparız onu biz
Başkasına götüremeyiz ki; şikâyet edeceğimiz sen

Sevgiliyle yokluk köşesi, cennet bağı bahçesi
Toprak başına makamın da malın da; yok isen a sevgili sen

Yoksa yanında arzuladığın gibi bir sevgilin
Erişemezsin hiçbir zaman hiçbir muradına sen

Kaybetsem de gözlerimi sana gözyaşı dökerek, gam yemem
Daha değerlisin baştaki gözden bana sen

Çabaladık durduk kendi gücümüzle erişmek için sana
Bahtın yâr değilse, yok anlamı güçlü olsan da, çabalasan da sen

Sa'dî! Vuslatına eremiyorsun sevgilinin bari
Anarak bir zaman hayaliyle yaşa o sevgilinin sen

552

A güzel sevgili! Açıp yüzünü, insanların gücünü zorluyorsun sen
Geçince perde arkasına, sabır perdesini parçalıyorsun sen

Cennet hurisi derim sana, dolunay derim sana ben
Görmedim bir insan senin gibi ben; gönül çelen bir perisin sen

Aynaya sen vermişsin ışıltıyı yüzünün ışıltısından
Yoksa cesareti mi olurdu, karşısındayken onun sen

Alıp götürürüm yüzünün bir resmini ressama
Böyle yap bundan sonra resmini gökkuşağının, Müşteri'nin sen

Sen ey gönlüme kök salmış! Taze bahar, gül saçan ağaçsın
Yazık olur salmazsan, gölgeni üzerimize sen

Aşkından dolayı senin, bakmam kimsenin yüzüne ben
Kapatır gözlerimi bakmam kimseye, gönül evimdesin ya sen

Bakamam ki gözlerimi senden alıp da kendime
İstersen bakarsın, istersen bakmazsın bize sen

Artık işlemez bana bilgelerin sözleri
O külhan beyi gibi haykıran da kim, baksana sen?

Hem âşık hem de huzurlu olunamaz Sa'dî!
Savaşçıya gönül vermez yolun zorluklarını bilmeyen

553

Bahçedeki servi misin sen, Ay mısın, peri misin sen?
Melek misin, ressamın resim defteri misin sen?

Büyülüyorsun bu tavrınla insanları sen
Samirî'yi bile çaresiz bırakırsın sen

Gözleriyle seni bir kez görenin gönlünde yüzlerce kez
Hayal olur, gönlünde seyredilirsin sen

Gidiyorsun, ardından gönüller sel olup gidiyor
Dönüyorsun geri gelip cana can oluyorsun sen

Güzeller güzeli şöyle bir ortaya çıksan sen mum gibi
Ortalarında kalırsın âşık kelebeklerin sen

Ne zamana dek kalacaksın yüzün saklı sen
Kapatıyorsun yüzünü de yırtıyorsun perdelerimizi bizim sen

Ne olur çık gel bir gün insanların arasına, görsünler
Peri görmek isteyenler seni, işte perisin sen

Görürse güneş bütün ışıltısıyla güzel yüzünü senin
Atar kendisini utancından yerlere, varsın ya sen

Canım, aklım, fikrim seninle gece gündüz
Resminle gönlümde, adınla yüzüğümdesin sen

Yanmak üzere ateşinden Sa'dî
Öylesine tatlısın ki haddinden fazla sen

554

Girmedi bu kapıdan böyle güzel biri
Doğuramaz hiçbir anne senin gibi bir güzeli

Saklamazsan ışıltılı güzel yüzünü sen, batar güneş
"Olmaz ki" der sonra da "bir ülkede iki güneş"

Benim, ilk ben, gözleri bu evrende
Asla senden daha güzeli ilişmeyen gözlerine

Adım atmamıştım aşk meyhanesine ben asla
Verdi art arda aşk kadehlerini arzun bana

Ya yok bu evrende senin gibi güzel bir başkası
Ya da var görünemiyor gözüme senden başkası

Servide böyle boy, gül yüz, badem göz hiç duymadım
Servinin böyle meyveleri olduğunu hiç duymadım

Bu nasıl yüz Tanrım! Gün kararıp gece olsa
Işıldatır karanlık geceyi bu yüz yıldız ışıltısıyla

Kıskanırlar insanlar; sakın dolaşma benimle
İflas etmişin elinde bir mücevheri gördüklerinde

Aşkımdan noksan etmem sevgilime bir zerre
Vursa da bir neşteri o, saçımın her teline

Bir gün ne olur koy ayağını Sa'dî'nin gözüne
Yolunda her adımına koysun o başını diye

555

Seni görme yolunda gitse de bir baş her adımda
Gidecek biri değilim ben kapından başka kapılara

Vefanın gönlümdeki yeri değişmesin senin diye
Nerde kaldı başkaları dönüp bakmıyorum kendime bile

Artık görmeyecek kıyamete dek evren bir Azer'i
Olsa da Azer yapamayacak senin gibi harika bir teni

Görmedin hiçbir ülkede senin gibi bir serviyi
Duymadım doğurduğunu hiçbir ana babanın senin gibi bir güzeli

Göklere çıksa senin gibi güzel bir yıldız
Kapatır yüzünü güneş bir örtüyle çıkınca o yıldız

Gerek duymaz ki kulağın, boynun altına bezeğe senin
Yok ihtiyacın kınaya, sürmeye, miske, ambere senin

Yok hiçbir yiğidin savaşma cesareti, gücü seninle
Saldırırsan sen bir orduya bu güzel yüzünle

Kapatmışım gözlerimi de, gönül kapımı da dünyaya
Bakmayayım diye asla kimseye göz ucuyla

Evrenin en güzelisin sen, insanların en değersizi ben
"Olur ya bir gün döner bakar ulu biri güçsüz bir kula" derim ben

Gitse de başın aşkın kutlu yolunda, sakın korkma Sa'dî!
Ulu birine erişen, terk eder can gibi değersiz şeyleri

556

Feda etsem de başımı sana vefa yolunda
Kolay bu bana, dayanılır bu az ziyana

Beni canıma kast eden sevgili!
Bakayım biraz güzel yüzüne sabırlı ol da a sevgili!

Haram değil senin güzel yüzüne bakmak
Haram olan, sen var iken başka yüze bakmak

Ayağının altında toprak olmak istiyorum
Olur da bir gün geçersin üzerimden diyorum

Güzelliğin değil senin beni şaşkına çeviren
Var benim de bir aklım kendimce düşünebilen

Şaşırdığım; sorgulanamayan ulu Tanrı'nın seni
Böylesine olağanüstü güzelliklere bezemesi

Alıp götürürsün aklını fikrini herkesin sen
Geçtiğin yerlerde erkek kadın demeden sen

Huysuz bekçin senin çok haklı a sevgili
Duruyor ya âşığının karşısında bir kalkan gibi

Yazık olur yoksa güzeller güzeli bir ayna böylesine
Düşerse basiretsiz bir insanın eline

Dağları bile deler geçer Sa'dî'nin ahı
Duymazsın bile be taş yürekli sen o ahı

Sert sanırdım taşı bir ömür boyu ben
Gözümle gördüm daha sert imişsin taştan da sen

557

Böyle bir resmi bir ressam çizebilir mi?
Böyle bir güzel bir diyarda bulunabilir mi?

Servi salınışlı biri, sanavber boylu biri
Ay yüzlü, melek görünüşlü biri

Gidiyor salınarak, gururundan dönüp de
Bir kez olsun bakmıyor başka birine

Bir hükümdar o, yürüyor ordusuyla
Yüz bin gönül ona bakıp durmakta

Yanakları bir bahçe, ağzı bir gonca
Yüzü bir cennet, bir Kevser çeşmesi ortasında

Sevgili, ay yüzlü sevgili! Dopdolu ol sevgiyle
Sevgi süsü gerek senin gibi güzeller güzeline

Her köşede bir tutsak, bir şaşkın sensiz
Her evde bir gönül dertli, saçlarını yolmakta sensiz

Sal gölgeni Hüma gibi başıma
Olayım ben de kutlu, senin kutlu bahtınla

Sorsa hükümdar bir yoksul kulunun halini
Nesi eksilir onun hükümdarlığından ki?

Sevgiliden başka bir hâkim olsaydı da
Şikâyetimi gider yapardım ben ona

Sa'dî! Sevgilinin elinden acı bir ilaç alman
Daha tatlı başkasının elindeki tatlıdan

Bir avuç toprak kalır insanlardan geriye
Bir avuç kül âşıkların teninden de

558

Gelip geçince gözlerimin önünden ay yüzlüm her an sen
Her geçişinde daha güzelsin gözlerimde öncekinden sen

İnsafla söylüyorum; nice nazik sevgililer gördüm a sevgili!
Görmedim ben böyle nazik, böyle gönül çelen bir sevgili

Bir ömür belime bağladığım kemer zünnâr idi
Bir tek karşında belime bağladığım kulluk kemeri

Güzel yüzlülerin yüzünden sen gibi
Utanıyor da saklanıyor insanlar arasında peri

Baş eğenleriz biz senin buyruk kılıcına
Bilirim ki; canımı beslersin sen, tenimi parçalasan da

Aynada yansıyan güzel yüzünden başka
Kimse erişemez güzelliğiyle senin güzelliğine asla

Be toy! Benim halim olsaydı sende
Mazur görürdün beni, aşka gelirdin sen de

Ağa düştü av, çamura saplandı yolcunun ayağı
Ağa düşürdüğüne senin hiç uğramışlığın var mı?

Sa'dî'nin sermayesi, sabrı tükendi, artık kalmadı
Varma üzerine artık, nesi varsa harcadı, kesesi boşaldı

559

A ilkbahar rüzgarı! Ne hallerde bahçe şimdi?
Âşık bülbüller rahatsız, şakıyıp duruyorlar şimdi

A penzehir hazinesi! Baksana bir hastalara sen
İlaç elinde, yaralıları ilaçsız bırakıyorsun sen

Ya halvete git, tek başına kal ya çek yüzüne peçeyi
Şirin gibi ne kavgalar çıkarıyorsun sen

Her an nezaketinden yüzünde ter damlacıkları
Tomurcuklar üzerindeki ilkbahar yağmuru sanki

Öd ağacı mı var eteğinin altında, gül mü var elbisende saklı
Yakana misk mi sürdün de böyle güzel kokuyorsun sen

Güzel senin gönül çelen büyülü yüzünle yarışamaz
Güller arasında iken dikenler arasındaki gül gibisin sen

Bazen zülüf kementlerin, bazen yay kaşların
Bununla, acımadan öldürür, onunla inleterek çekersin beni sen

Açsan da bağlarını ürkek âşığın ayaklarından
Güzel yüzlülerin tutsağı olmak daha güzel kurtulmaktan

Vefa gösterdin önce, sonra kapınca gönlümü
Durmadın sözünde, vefasızlık yaptın sen

Yeni bir hayat gerek ayrılığından sonra bize
Bu hayatı geçirdik hep umutlandırdın diye sen

Bozulur namazı korkarım sufînin, hayalinde oldukça sen
Güzül yüzünün resmini duvara asmışsın sen

Her derdin bir çaresi, bir ilacı var elbet
Sa'dî! Derdine derman olur sevgilinle hoş olursan sen

560

Sevgilisi olmayanın hayatın tadından ne haberi olur?
Bir sevgilinin ağına düşmemiş gönül, gönül mü olur?

Feda edeceğim canımı bir gün senin güzel yüzüne
Açıp bakmayayım gözlerimi diye başka gözlere

Tanrı bilir, ama sağ çıkamam senin üzüntünden ben
Nice benden daha âşıkları benden de kötü öldürdün sen

Geldi gam kervanı aşkın, sildi götürdü bütün üzüntüleri
Çıkarmak için bir iğne gerek ayaktan dikeni

Şarap haram da, bu baygın gözlerle sen
Bırakmıyorsun ki; önünden geçeni mest ediyorsun sen

Gidiyorsun salınarak kutlu ve güle güle, bakmıyorsun bile
Bakıyor sana her köşeden bak aşk dolu gönüller özlemle

Haberin var mı? Aşkının gamıyla mest ettiğin gönüllerden
Ne anlar ki bir kez düşmemiş olan, düşkünlerin halinden

Senin bu güzel boyuna benziyor doğru, özgür servi
Ama salınamaz ki senin yanında o servi

Kargaşa çıkarmak istiyor görünüyor gözlerin
Bir zarar vermedikçe uykuya dalmaz baygın gözlerin

Göremezsin a Sa'dî sevgiliyi, eremezsin vuslatına
Kendini değersiz görmedikçe, bir hiç saymadıkça

561

Ne güzel sevgililer karşı karşıya, çimenler üzerinde
Kıskançlardan uzaklarda, sevgililer göz göze

Varsa bir sevgilin, mutlu ol onunla elde iken fırsat
Ganimet bil bu vuslatı, her zaman düşmez bu fırsat

Cana can katar sevgiliyle dolaşmak kırlarda
İlaç gelir sana söylemek gönül derdini gönülden anlayana

Ömrünü boşuna harcar gönlü dolmayan sevdayla
Bir güzel seç sen de, hayatını harcama boşa

Evrende aşk olmazdı, olmasaydı güzel yüzlüler
Evrende gül olmasaydı, şakımazdı dalda bülbüller

Ağır bir yüküm var sevgilimin sevdasından gönlümde
Ne olur be acımasız! Bir kez al, bırakma bu yükü gönlümde

Ayağının toprağı olmak istemem, bilir misin neden?
Kalkıp da konmasın nazik gönlüne bir toz benden

Konuşmazsan benim gibi bir değersiz ile sen
Düşerim yoluna, gelir geçersin üzerimden sen

Sevgilinin yolunda ömrü harcamak da üzülecek şey mi?
Beklemek kolay açarsa yüzüne bir kapı sevgili

Hoş görürler dostlar yiğitlikle, şefkatle
Bir derdi olan ağlarsa, huzursuz olan inlerse

Salınarak gidişi gönül kapar, sözleri cana can katar
Böyle güzel, böyle ince güzeli gören sakınganlar ne yapsınlar?

Aşk yolunda, aşk sözleriyle geçse ömrü Sa'dî'nin yaraşır
Ömür geçip gider de, aşk ondan yadigâr kalır

562

Bu iki baygın gözün, ayıklık töresini ortadan kaldırdı
Yoksa fitne görmezdi uykuda bile kendi uyanıklığını

Felek sevgisizlikte nasıl yarışır karşında senin?
Gökler nasıl dem vurur vefasızlıktan yanında senin?

Hep küstahlık, hep gönül çelme öğretmiş öğretmenin sana
Dostluk da, gönül kazanma da öğretmemiş öğretmenin sana

Gül gibi incesin de, değersizlerle oturup kalkıyorsun sen
Altın gibi değerlisin de, başkalarının elindesin sen

Gönülleri avlamakta ne cilveli, ne tatlısın sen!
Âşıkların canını almada ne çevik, ne korkusuzsun sen!

Kaptın gönlümü, can veriyorum yolunda arzumla
Can verip hafiflemekle olur zaten dervişin huzuru da

Uğrarsa yolun bir gün öldürdüğün âşık tenlerine
Konuş onlarla, sözlerinle geri getirirsin canlarını tenlerine

Gönüllerini halkın perişan etmeye, coşturmaya niyetin mi var?
Dağıt zülfünü de bak; her kıvrımında tutsak bir gönül var

Kâbe'deki putlar gibi yere düşerler baş aşağı
Yüz kıblen karşısında Ferhar putları

Bal gibi ağzını bir nokta gibi çizerler senin
Ay gibi yüzün bak, ışıltılı bir daire senin

Yanakların taze yeşeren ayva tüylerinle
Kızıl dudağının kenarında yeşil renkli bir daire

Usanmadan bin mektup yazarım ben sana
Acı cevap da versen sen, sözlerinle şeker saçarsın bana

İncelik topunu bugün sen kazandın güzelliğinle
Sa'dî de bu güzel, bu tatlı şiirleriyle

563

Bekledik bir ömür sevgilinin kokusunu biz
Bekledik durduk da, yapamadık hiçbir işimizi biz

Erişemedik gönlümüzce onun vuslat devletine
Ayrılık sıkıntısından bir ağır yük kaldı gönlümüzde

Ayrılık üzüntüsünden çöktü ağır yükler yüreğe her an
Ayrılık derdinden kırıldı bir diken yürekte her an

A zülfü kement, kaşı yay sevgili!
A boyu servi, yüzü bahar sevgili!

Biliyorum duymazsın bile sen Sa'dî'nin derdini
Kanlı yaşla doldu beklerken bak onun gözleri seni

Anla dertlerini âşıkların da, artsın mutlulukları
Dinle benim sözlerimi de, unutma sen bu yadigârı

564

Bir gönlüm var benim tutkunu bir sevgilinin
Gümüş tenli, put güzeli, gül yüzlü, sitemkâr bir sevgilinin

Cefakâr, kavgacı, gönül çelen, fitneci
Sanatkâr, benzersiz, azarlayan, taş yürekli

Menekşe zülüflü, yasemin kokulu, nesrin tenli
Ay'ın bile değerini düşürdü onun güzelliği

Hüma gücünde, tavus güzelliğinde, papağan sözlü sevgili
Cilvelenmeye çıkınca sülün gibi salınan sevgili

Kapıp götürdü gönlümü, gamzesiyle büyüledi
Kaldım şimdi burada onsuz duvarda bir resim gibi

Vuslat günlerinde kucağını istemiyorum onun ben
Çekildim bir köşeye, seyrine razı oldum onun ben

Bulunur bir çare her zorluğa da, kurtuluş yok sevgiliden
Gönül ağına takılan nasıl kurtulur aşk derdinden?

Göreyim yüzünü arzusuyla öyle inliyorum ki ben
Gül bahçesinde yalnız kalmış bir bülbülüm ben

Aşkını söylerken bir yararı yok Sa'dî'nin sözlerinin
Söz etmedi aşkından bir kelime bile, yok sözü dilinin

565

Çevirmem asla yüzümü senden, incitsen de sen beni
Tatlı gelir, zevk verir bana azizlerin dikenleri

Helal olsun sana, hangi silahla dökersen dök kanımı
Yalvarırım, ne olur dökme özlem kılıcıyla kanımı

Gönlümde öyle tatlısın öyle hoşsun ki sen
Suratımı asıp oturmam bile acı sözlerinden senin

Amacın dua da olsa, küfür de olsa senin
Söyle, konuştukça bal saçıyor o tatlı dudakların senin

Avlağa çıksan, kaçmaz yabaniler önünden senin
Kemendine takılıp kalmak huzur verir senin

Sevgilisi ziyarete gelecek umuduyla
Gamlı gönlün hasta olması ne hoş ki aşkınla senin

Zehir de versen bana sen, bal gibi içerim ben
Rakibin eline teslim etmemen şartıyla senin

Gidiyorsun sen de, gözüm gönlüm sende benim
Ne yararı var ki; dönüp bir kez baktığını görmüyorum senin

Düşürürse böyle bir aşk gamına felek bir gün seni de
Gelmez dünyanın üzüntüleri aklına bile senin

Gecenin uzunluğunu dertlilerin kapanmayan gözlerine sor
Ayrılığı kolay sanıyorsun, kolay görünüyor gözlerine senin

Birbirine benziyor Mecnun'la hikâyemiz
Erişemedik, aşk yolunda can verdik sevgilim biz senin

Yok çaresizlerin inlemekten başka çaresi
Sa'dî! Yoksa sevgiline erişmene bir yol, inlemek işin senin

566

Demedin mi sen: "Sözümde dururum ben
Vefa, gönül verme, sevda benim işim", "Yapamazsın" dedim ben

Ecel kılıcının yarası daha iyi ayrılık yarana dayanmaktan
Öldürmen daha iyi beni yaralayıp bırakmaktan

Yaralı olmayan biri ne bilir yaralının derdini
Kementlere vurulmuşum ben, sen atının üzerinde süvari

Kimsenin yok böyle güzel yüzü, cennet hurisi misin sen?
Kimseden gelmez bu güzel koku, Tatar ceylanı mısın sen?

Gül yaprağı yanağındaki terin neye benzer?
Gül harmanı üzerinde bahar yağmuru damlasına benzer

Nice papağanlar gördüm de, görmedim senin gibi konuşanı
Ağız da değil, dudak da, diş de değil; o bir şeker ocağı

Akıllım! Bakmam artık ben güzellerin yüzlerine demiştin sen
Neye yarar o gönlün, vermiyorsan onu bir sevgiliye sen

Bir gün, bir gece arzulayıp duruyorum seninle olmayı
Bir gün akşamlamanı benim gibi bir gece sabahlamanı

Ömrüm olursa ben de erişirim arzularımın eteğine
Gül dikenden çıkar gelir; aydınlık gün, karanlık geceden de

Sa'dî incinecek biri değil ki huyundan senin
Tatlı her söylediğin, şeker her saçtığın senin

567

Bin canını armağan diye getirirsen sevgiliye sen
Öyle küçük ki, yaraşmaz ki dile bile getirirsin sen

Canı sevgiliye feda edersen, sanki
Altın ocağına altın, bahçeye gül getirirsin sen

Geçmedi henüz gönlünden senin a Güneş yüzlü
Sana âşık sevgilinin başına olur da bir gölgelik getirirsin sen

Neden üzülmelisin sen ki; gamınla uyku girmez gözüme benim
Hükümdarsın; ne zaman bekçiyi aklına getirirsin sen?

Öylesine güzel ki yüzün; korkuyorum dinlerinden olurlar insanlar
Bir töre kurarsın da dünyada; bilmedik şeyler getirirsin sen

Bakarsa bile kimse bir köşeden yüzüne senin gizlilerden
Onu da sonunda bilek zorunla tutsak edip getirirsin sen

Sakınmalılar baygın gözlerinden senin akıllılar
Ne yapsınlar ki çaresizler, gizliden baskın getirirsin sen

Acı da olsa cevabın ver ve korkma asla
Katıksız bal olur zehir bile, çünkü sen dile getirirsin, sen

Gülersen sen, dermana ihtiyacı olmaz ki yaranın
Gülüşünle ölü tene bile can getirirsin sen

Dinle benden bu özlü sözü; gezersin ufuklarda
Denizlerden, ocaklardan incelikler toplar getirirsin sen

Yoksa Sa'dî'nin ince güzel sözlerinden dağarcığında bir şey
Ailene, eşine, dostuna ne armağan getirirsin sen?

568

Kimsede yok bu tatlılık, be delikanlı bir tek sende var
Âşıkların yaralı gönüllerine tuz bir tek sende var

Aşkının kemendine düşen bir tek ben değilim ki
Herkesin kafasında senin sevdan var, senin kime sevdan var?

Hükümdarım! Ay yüzlüm! Sevgilim! Güzeller güzelim! Baharım!
Şaşırdım kaldım; bilmiyorum ki senin nasıl bir adın var?

Bir dön de bak orduna bin kişinin kanını dökersin bir bakışınla
Kınındaki Hint kılıcıyla bir kez vurunca bir ölün var

Bu yumuşacık tenin, beyaz güzel mermer gibi
Yüreğin de senin çok katı, mermerden sert yüreğin var

Bütün gözler sana bakar, güzelliğine hayranlar
Ben öyle değersiz kuşum, ağında bu zavallı kuş var

Ne zararımızı gördün de gelişi gidişi kestin?
Yoksuluz, zavallıyız biz; senin, ululuğun, görkemin var

Yok başka bir suçum benim; seviyorum sevgi doluyum ben
Hangi suçumdan ötürü öyleyse öç alma niyetin var?

Haşa! Kimse şikâyetçi olamaz senden
Sözünde durmazsın sen bilir herkes; vefasızlığın var

Alamam sana bakmaktan gözlerimi bir ömür, ölünceye dek
Gönlüme gelip taht kurdun, orada sonsuza dek makamın var

Sa'dî'nin ince, güzel sözleri, söz değil Mısır şekeri
Sözlerinin tadından senin, onun da utangaçlığı var

569

O güzel ağzında senin söz mü var, şeker mi var?
Sanmıyorum; senin dünyada bir eşin bir benzerin var

Zavallı âşığın bir suçu yok peşinde dolaşır senin
Suçlu sensin; gönülleri çelip tutsak eden güzel yüzün var

Güneşin güzel yüzü, servinin endamı, boyu sende
Yaraşır sana övünmen bunlarla, yüzünde kanıtları var

Bilmem bu saltanatı hangi hakla yaraştırırsın kendine be kemer?
Her zaman sevgilinin beline kurulmuşsun, kucağında elin var

Yeter artık kaybettiğim gönlümü arayıp duruyordum buluversem
Kaşlarında gördüm, tanıdım, kaşlarının arasında o var

Zülüflerin, boynun, yanakların, boyun işte burada
Sakın gitme bahçeye, evinde senin bahçen var

En güzel gönül bu gönül de hizmetine yaraşır değil
Daha gel, daha gel ki, canın içindesin sen, cana yolun var

A hoş salınan tavus! Böyle güzel yürürsen salınarak
Tek benim değil bütün evrenin burçlarında senin yuvan var

Adım attığında evinden dışarı ululukla gururla yürü
Bak senin eşiğinde Sa'dî'nin kanlı gözyaşları var

570

Servide yok bu boy, bu bos, bir tek sende var
Ay'ın da yok yüzünde ışıltısı, bir tek senin var

Olmaz ise yüreği yanıkların geceleri mumları
Karanlıkları aydınlatan senin bu ışıltılı yüzün var

İnsanların gönüllerini kapıp götüren bu cennet hurileri
El atamazlar gönüllerimize, orada senin elin var

Nice boylu serviler, nice gülücük saçan güller var
Ne boylarıyla, ne güzellikleriyle sana benzeyen var

Herkes bilir kollarımızın, pençelerimizin gücünü bizim
Gümüş güçlü kollarında senin bir tek o güç var

Bütün evrene yayıldı sözümün büyüsü benim de
Ne yapabilir ki "Beyaz El"inin karşısında? Ne gücü var?

Utanmazlar asla yanımızda olmaktan senin gibi olanlar
Sineklerin yeri olur burası, sende bu helva var

Bu kırlara koşup gider, o bahçeye döner gider
Ben bir yere ayrılamam, yanımda sen sevgilim var

Huzur bulamazsın sen Sa'dî, elini çekemezsin sen
Gitmedikçe başın bu sevda yolunda, başında senin bu sevda var

Vuslata erişmek istemedikçe sevgili
Yok bir yararı, hırsın, arzunun, onlar sadece yüreğinde var

571

Güzellik iddiasında bulunsan eğer sen, tanığın var
Sende bahçedeki servinin güzelliği, Ay'ın olgunluğu var

Açmam kapımı kimseye aklımdan geçmesin diye
Gel de gir canımın içine, canımda senin yerin var

Melek misin, Ay mısın? Hangi adla çağırayım seni ben?
Ne söyleyeyim ben; hangi cinse benzerliğin var?

Kime gidebilirim seni şikâyet için ben?
Güçlüsün, sözün geçer, güzelliğin, makamın var

Yüz bahçenin gülleri laleler gibi kıpkızıl
Ne yaparım kızıl yüzü ben; kapkara bir yüreğin var

Ne hatamı gördün ben kulunun da, vefasızlık yapıverdin?
Yoksa bu mu sebebi; biz güçsüzüz, senin de makamın var?

Yüzün böylesine bal tatlısı ya, asma suratını sen
Hep kötülük yapma, iyi ol; bütün halk bak senin sevenlerin var

Cefa ediyorsun, saldırıyorsun sen; başkaları dua ediyor devletine
Ne yapar bu insanlar; hükümdarsın sen, güzelliğin var!

"Bir ince güzel sözle kapıp götürürüm bin gönlü ben" demiştin
Bir gönlü elinde tutsan, bin gönülden daha çok kârın var

Yemin olsun Tanrı'ya; perişan olursa gönlün Sa'dî gibi
Uyuyamazsın geceleri rahatça, yolda kalan gözün var

572

Bu ne güzel salınmak, gönül huzurumu kapıp götürürsün
Aklımı fikrimi; gönlümden, tenimden alıp götürürsün

Bağ neymiş, lale bahçesi neymiş, dök bir etek gül de
Söyle bahçıvana: "Gel, istersen etek etek gül alıp götürürsün"

Güneş gibi aydınlık yüzünü gösterince sen
Gece gündüz olur, sen karanlığı sürüp götürürsün

Uzun saçların arkadan bel hizasında harmanda bir başak gibi
Sakla sakın o başağı yoksa harmanı alır götürürsün

Kandırdın da, kapıp götürdün elimden gönlümü benim
Kurt geceleri götürür, sen çekinmeden gün ortasında götürürsün

Yüz çevirirsen benden sebepsiz, suçsuz yere sen
Ben de terk edeyim diye seni, günahlarımı yüklenir götürürsün

Nasıl yükselmez dumanı ateş saçtığın harmanın sen
Nasıl kan çıkmaz o yerden ki; iğneyi derinlere götürürsün

Bu düşmanlık yolu, dostluk yolu değil asla
Düşmanlar karşısında dostların yüzsuyunu döker götürürsün

Düşe kalka arkandan sürünen zavallıyı kınama sakın
Gelemez ki o, sen zincirini boynuna atmış, çekip götürürsün

Tatlı söz söylersen Sa'dî sevgilinin o ağzı, o dudakları karşısında
Sanki sen incileri denize, altını ocağına götürürsün

573

Düşmemişsin ya sen aşk kemendine, mazursun sen
O yüzden güçlü kollarınla mağrursun sen

Varlık harmanımı aşk ateşiyle yakan, gelir seninle olursa
Aşkını saklı tutamazsın ona âşık olup da sen

Cennet yüzlü, peri yüzlü sevgilim benim
Cennette bile onun gibi huri göremezsin sen

Ağlayarak söyledim: "A servi boylum, gümüş tenlim!
Servi üzerinde hiç görmüş müsün kıpkızıl çehre sen?"

Beğenmez hiç kimse kötü huyunu, vefasızlığını
Güzel yüzlüsün alımlısın, çekicisin ya sen

Gözü gönlü açıklar katında her zaman
Karanlık gecede ışıltı saçan bir ışıksın sen

Güzelliğinde senin evrende bir tek tabip olsa
İstemez hastalığına asla şifayı hiçbir hasta, *var iken sen*

Kibrinden, nazından öyle bakıyorsun ki insanlara
Şarap içmeden bile sanıyorum ki mahmursun sen

Vefasızlık olur diye el kaldıramam sana ben
İstediğin günahı işle sen, bağışlanırsın sen

Söylendi her söz de, söz sırası geldi şimdi
Yine aşka, yokluğa, ayrılığa bak sen

Gülerek dedi ki: "Sa'dî! Uzatma artık sözü
Tambur gibisin; için boş da, çok ses çıkarıyorsun sen"

Hiçbir şeyi olmayan adam, güneş karşısındaki gölge gibi
Bunlardan bana ne ki; güneş gibi dillere destansın sen

574

Sensiz serinletmedik yüreğimizi soğuk sabır suyuyla biz
Taş yürekliler gibi uzakları, ayrılığı seçtik biz

Kim gözüme gelebilir ki senden sonra? Gözümde
Bütün evren zifiri karanlık, bir tek ışıltı sende

Can atıyor görmeye bütün evren seni, seninle aydınlık evren
Cesaretimiz yok sana yaklaşmaya, kaçıyorsun bizden sen

Yanaklarındaki gönül çelen çizgiler gibisini
Görmedim hiçbir kırmızı gülde yeşerdiğini

Çık bahçeye de a salının servi!
Desinler: "Cennet bahçesi bu bahçe, bu da hurisi"

Sabredilecek yüz değil ki yüzün senin
Ne yaparım sabırdan başka karşında senin?

Sa'dî, cefa da etsen çekmeyecek umut elini aşkından senin
Sitemine dayanmak, daha iyi ayrılığına sabretmekten senin

575

İstediğin saltanatı kur, beğeniliyorsun sen
Güzeller elinde tutsaklık bir devlet, bil kıymetini sen

Can verilmeli mahallende görme arzusuyla yüzünü
Yüz çeviremem senden bilsem de; öldürürsün âşıklarını sen

Ülke senin, buyruk senin; kulların ne yapsınlar?
Suçsuz yere yakarsan, günahsız tutuklarsan sen

Söz söylemesem de ben güzel yüzüne, alımlı zülüflerine
Gizliden söyler aynan: "Eşsizsin, benzersizsin sen"

Bahçenin ortasında kırmızı gül görmemişse biri
Gösterirsen, hayran kalır ona erguvanı, şebboyu sen

"Gidersen yanımdan, kaybolursun gözümden sen" demiştim
Giden biri değilsin ki, gönlümde hep varsın sen

A meltemi bahçenin! A vuslat haberi sevgilinin!
Es, kokun çok güzel senin, sal kokunu tatlı ambersin sen

Güzeller güzeli ya o, göremeyiz ki onu biz
Kendimiz bile görünmüyoruz biz, nasıl görürsün bizi sen?

Tövbe ederiz zahitliğe, yaşlılığa biz de
Oturacaksan gençler ile rintler ile a sevgili sen

Ya kapat gözlerini ya da çıkar at bu hırkayı Sa'dî
Zahitlik hırkasıyla rintlik yapamazsın sen

576

Salarsan dağınık misk kokulu kâkülünü yüzüne sen
Serdirirsin başlarını âşıklarının ayaklarına sen

Raks edersen eğer gümüş tenli servi sen
Âşıklarını sarhoş eder, canlarından geçirirsin sen

Böyle güzel boyunla, bosunla, güzeller güzeli yüzünle
Serviyle, laleyle, şimşire, güle bakmazsın bile sen

Hangi bahçede yüzün gibi güzel bir gül var?
Yüceler yücesi boyuna hangi serviyi yaklaştırırsın sen?

Beninin, yanağının güzelliğine baksan bir, kendinden geçer
Dönüp bir daha o yüce, alımlı boyuna bakamazsın sen

Kuluyum seher yelinin, kölesiyim seher yelinin ben
Kıvrımlarıyla kâkülünün oynaşıp duruyor ya; ah sen!

Söyle âşıkların şarkıcısına: "Çal şarkını sen"
Söyle sarhoşların bülbülüne: "İnle, ne güzel seslisin sen"

Kim der ki: "Bir gamzenle yüz gönlü kapıp götürürsün sen"
Hayır, bir hamlede bin avı yerlere serersin sen

Şeker saçan ince ince sözleriyle Sa'dî'nin
Kölesi oldum Şirazlı bütün şairlerin ben

577

Umutluyum ben, yüz kez kovsan da kapından beni sen
Yine elimden tutar okşarsın inceliğinle beni sen

Dönmese de felek arzunca senin, çarpışamazsın onunla
Anlaşmak zorundasın yine de onunla sen

Aşkının, aklıma cefası senin neye benzer bilir misin?
Kâfir gibisin sanki de hak yolunda savaşandan cizye alırsın sen

Özlüyorum sakınganlık kollarını senin
Parmaklarıyla kınalı elinin aklımla oynuyorsun sen

Seyrettik evrenin güzellik sayfalarını
Güzel görünen her şeyden daha güzelsin sen

Binlerce kişi tutsağı olsa da sıkıntıların
Bunlardan sana ne? Nazlar, nimetler içerisindesin sen

Ağladığımda, gözyaşlarım gammazlamasaydı beni
Aşkının hikâyesini açmazdım kimselere ben

Aferin bir tek gamzeyle yüz gönül çelen sen gibi süvariye
Yüz avı bir hamleyle yerlere serersin sen

Ne olur; Sa'dî gibi bir kulun olsa senin?
Şirazlı bir köle almış olursun yanına sen

Kahredip kovsan da sen, gelir yine sana o lütfunla
Altın yine altın, kaç kez eritsen de onu sen

Bu Farsça sözlerim akıp gider su gibi şairliğimle benim
Bir binek değil ki hızlı koşan atınla geçesin onu sen

578

Bizimle oturup kalkmaya tenezzül etmezsin bile sen
Perişan hallerimize bizim dönüp bakmazsın bile sen

Seninle bizim vuslatımız çok uzak, çok zor olur
Yoklukların tutsağıyım ben, baştan ayağa nazsın sen

Nasıl benim gibi bir çekirgeyi avlamak istersin sen
Yücelerden uçan ulu bir şahinsin sen

Doğrusu aşk meydanında dengin değilim senin ben
Bu pervasız sinek, şahinlik iddiasında baksana sen

Sitem görmez hiç kimse Hıta güzellerinin elinden bu kadar
Şiraz güzellerinden gördüğüm sitemlere bir bak sen

Yaraşıyorsa beni öldürmen, bir korkum yok benim
Aşk yolunda ölen şehit; âşığı öldüren de gazi, bilir misin sen?

Hangi taş yürekliymiş o bizi kınayan gafil
Görsen bir onun güneş yüzünü, mum gibi erirsin sen

Saklayamazsın ki sen aşkın sırrını asla
Gammazlar yanağının rengi, sırrını ortaya dökersin sen

Ne suçumuz oldu da, konuşmuyorsun bizimle sen?
Bu ne düşmanlık ki dostlarına yaklaşmıyorsun sen?

Ayrılığından seller akıtıyorum gözlerimden zavallı ben
Bahar bulutu gibi; naz ve kibir atından inmiyorsun bile sen

Reva gördüğün vefasızlıklarına karşı duacıyım sana ben
Öfkelenip kovsan da, bir incelik gösterip okşarsın yine sen

Divan nazırı[6] gibi yapma sakın; Sa'dî'yi sen
Bir anda gözünden düşürme beni sen

579

Ne zamana dek ey sevda ateşi alevleneceksin başımda sen?
Ne zamana dek ey amansız inilti yükseleceksin ciğerimden sen?

Ne zamana dek ey gözlerimin cıva gibi akan yaşı
Sevgilimin üzüntüsüyle altın sarısı yüzümde akacaksın sen?

A sevgilimin hayali! Bir gece uzaklaşırsan gözlerimin önünden
Bir an da olsa uykulara salarsın gözlerimi sen

A gönül neden kan kesildin bu göğüs kafesimde sen?
Çok sürmez bir gün gözlerimden uzaklaşırsın sen

A bülbül nereden öğrendin sabah olduğunu da şakıdın?
Her gün seher ahlarımla uyanmıyor muydun sen?

6 İlhanlılar devri devlet adamı, Hülagu'nun veziri, Ebu'l-Muzaffer Alâüddîn Atâ Melik Cüveynî (ö. 681/1283)

Ey gam! Sıkıldım artık senin arkadaşlığından
Tanrı aşkına ne olur uzaklaşsan biraz başımdan sen!

580

Gönlü yanık bir âşık bir an bulunsa seninle
Ne farkı var şekerci dükkânında bir an kalan sinekle

Gönlü yanıklara acımayan insafsız sen
Keşke göstermeseydin yüzünü ilk baştan kimseye sen

Düşerim bir gün ayaklarına, gitse de başım uğrunda
Gitti nice benden daha iyilerin başları bu yolda

El çekilmez sevgilinin eteğinden, dünyayı verseler bile
Yazık olur değişirsen bir etek mücevheri değersiz çöp ile

Sözlerim böylesine yakıp kavurmazdı bugüne dek
Tutsak düşmemiştim ki aşkın kemendine ben

Bülbülün dalda tatlı tatlı şakıması gibi
Güzel gelmez kafesteki o yanık iniltisi

Sa'dî salmadıysan kalemine yüreğindeki ateşini
Neden böyle yükselir başından her an dumanı, alevi?

581

Özlemiyle ah çekiyorum sevgilimin gönülden ben
Yıllar geçti gitti de aklına gelmedim bir an ben

Sevgi gözüyle bir an bakmıyor bile yüzüme
Azarlıyor, yaralıyor hep beni cefasıyla, sitemiyle

Kaptı götürdü gönlümü de, canıma aman vermiyor bile
Birine böyle yapar mı biri sizin şehrinizde de?

Güzel yüzünü görürüm dönüp baktığım her yerde
Görmüş müdür böyle bir aşkı kimse bu evrende?

Aşkın güçlü elinde yırtıcı aslan ile karıncanın farkı yok
Ayrılık ağında ak kartal ile sineğin farkı yok

Sararmış yüzümü, hüzünlü iniltilerimi görürsen, şaşırma
Dağ bile dayanamaz da saman oluverir bir soysuzun cefasına

Vuslat eşiğine başını, yüzünü koydu Sa'dî
Ulaşamadı da ondan hayal elbisenin eteklerine elleri

582

Nice sevgililerim oldu benim de, olmadı senin gibi sevgilim
Girmedi böyle ışıltılı bir kandil hiçbir meclise sevgilim

Alışık değildi bahtım; bir gün beni yad etmene
Ele geçer mi böyle bir varlık, hele benim gibi bir müflise

Bundan şerefli dostluk, bundan nazik güzel yüz nerede?
Bundan temiz etek nerede? Olduğun gibi anlatamaz seni kimse

Söyle kapıcısına; kapatsın kapısını evimizin
Çekemeyen kıskanç kimse yolunu bulmasın evimizin

Vuslat günü âşıklar gezmek istemez bağları
Gülleri seyretmeyi, nergisleri okşamayı

Öldürsen de gidemem bir yere; teslim olmuşum yazgıya
Dostların cefa taşları acı vermez âşıklara

Kime anlatsam aşk hikâyemi, olmaz bir yararı ki bana
Derman bulamaz mühendis aşk derdinin yarasına

Taşıyor bunca yükü Sa'dî, bu kadar diken yiyor da
Bir dosta bağlanan, bırakıp onu gitmez başka diyara

583

Çeksen de yayını sen, teslim olduk sana biz
Mutsuzluğumuzla mutlu oluyorsan, mutluluk istemeyiz biz

Öldürürsen kulunuz biz, sever de okşarsan, seviniriz biz
Neden kaçarsın bizden sen? Biz seni candan severiz

"Çekemiyorsan derdini aşkın, durma kaç" dedin sen
Nasıl kaçarım ben; kemendimi çekiyorsun sen?

Kapattık gözlerimizi sana, gitmeyelim cehenneme diye
Bakıyorum derin derin cennetteki hurisin sen

Güzeller güzelisin ya sen; kabzan, kılıcın ellerin
Kıskanırlar insanlar beni öldürünce sen

Düşman bilemez ki nedir sebebi, feryadımızın
Aşk yaralısının yok başka çaresi, susmalısın sen

Be zavallı! Köze su serpmekle söndürülür mü ateş?
Sevgilinin ateş yüzünün rengi döker yüzsuyunu

Mutlu yaşayamaz akıllı bilge kişi, düşünür de ondan
Getir a meclis sâkisi kadeh kadeh o cennet şarabından

Sa'dî! Sakın kınama aşk şarabından sarhoş olanı
Sarhoş olur yıkılırsın içersen sen de tadarsan bu şarabı

584

Ölmez asla canı olursan onun sen
Kutlu o kişi; iki evrende de yanında olursan onun sen

Üzüntü de, korku da giremez asla o daireye
Ortasında bir nokta gibi olursan onun sen

Meltem yapraklarını koparıp dağıtamaz
O bahçede salınan servisi olursan onun sen

Bekler bütün alem; kim bu bahtı yüce, sevgilinin gözü
Kime düşecek bir an bakacak olursan ona sen

Ateşine yanan âşıkların öldüler a bengisu pınarı!
Onlardan da susuz, ağzına yakın olursan onun sen

Yeniden başlatsalar feleklerin dönüşünü
Artık eşsiz, benzersizi olursun çağının onun sen

Sığmaz ki güzelliklerin senin hayaline söz ustalarının
Söyleyebilse bile, sözleri olursun onun sen

Ayrılık yükünü nasıl taşıyamaz senin
Bunca gönül derdinle gönül huzuru olursun onun sen

Yaşayamıyorsan sevgilin olmadan huzurla sen
Dayanmalısın ayrılığının ağır yüküne onun sen

Kıyamet kargaşasında o gün Sa'dî
Umuyor gizli sevgilisi olmanı onun sen

585

Çekmez isen eğer bu zülfüne, bu yüzüne perdeyi sen
Parçalarsın gönül sahiplerinin perdelerini sen

Görmedim böyle bir boy, bos, böyle bir kıyamet ben
Servi misin sen, endam mı? Güneş misin yoksa yüz mü sen?

Küpelerinin gümüş halkalarına kul olurum ben
Kulağı küpeli kulların hükümdarısın sen

Gel, gel yalnızlık köşelerine de gör tertemizleri, sakınganları
Bak gelişinle nasıl sarhoş ediyorsun onları sen?

Yemin azizlerin ömrüne; aklımdasın her zaman sen
Unutulup da sonra hatırlanan değilsin sen

Öylesine hoşlanıyorum, öylesine yerleşti ki gönlüme
Her an kucağımdasın sanki benim sen

Ne kutlu kişiler onlar, arkadaşlar, konuşuyorlar seninle
Ne konuşma cesaretim var benim ne susma sabrım bilsen sen

Ne değeri var bu bekçinin de, seninle arkadaş o
Isırmak onun tek özelliği, baştan ayağa balsın sen

Söyledim melteme: "Söyle ey meltem kırmızı güle:
Verme sakın hükümdarlığı dikene sen"

Görmedin mi sarhoş âşıkların yürek yangınlarını akıllım!
Yoksa yüreğinde ateşin, nasıl coşup kaynarsın sen?

Yoksa gönlün senin, ne bilirsin neymiş âşk ki!
Yok senin kulağın duymazsın ki sema sesini sen

Sakın değişme sevgilinin vefasını din ile, dünya ile Sa'dî
Yazık olur Yusuf'u satarsan değersiz şeylere sen

586

Tükendi bu defter de, bitmedi yine bu hikâye
Sığmaz ki aşkın hikâyeleri yüz defter olsa bile

Yazdım bu mektubu, benden yüz çeviren sevgilime ben:
"Ne istersen yap sen; sana verdiğim sözdeyim, vefalıyım ben"

Sarayındaki has adamlarına yakınım diyemem ki ben
Kendimi sana hileyle, riyayla bağlıyorum ben

Dostlarım, kardeşlerim! Aşk derdimle baş başa bırakın beni
Şifa bulmaz aşk hastası, büyücüye de şikâyet etmez derdini

Uyanık kalır sabahlara dek âşık dediğin uyumaz geceleri
Uyku gelirse yanın olmaz ki sende aşk, aşk derdi

Kalk da doldur ağzına kadar kadehi, bırak zehirli olanı sen
Sâki değil misin? Panzehir gelir bana zehir bile versen sen

Sunarken şarabı, meclisteki akıllılara ver benim payımı sen
Bırak geç beni bakayım hayran gözlerimle sâkiye ben

Onurumu yok etmek istedi düşman, bilmiyordu makamımı ki
Mecnun'um; çekinmem yanmaktan, boğulmaktan korkmam ki

Bu kutlu, bu uğurlu yüzüyle o kuşkusuz bir güneş o
Bu güzel huylarıyla sanki bir melek o

Aslanlar ormanında avlayamıyorlar baktım beni
Şirazlı bu kara gözlü ceylan güzel gözleriyle esir etti beni

Ne senin güzelliğinin sonu var ne Sa'dî'nin sözlerinin
Suya yanmış ölür susuzluktan da, tükenmez suyu bu denizin

587

Kalemlerle yazılamaz ki aşkın güzellikleri
Ulularım benim! Aşkımla benim kalbim alevlendi

Tükenmez ki yaralı gönlün dert defteri
Ekleseler de defterime evrendeki bütün defterleri

Gönül arzularısın insanların böyle tatlı sözlerinle sen
Tanrı'nın rahmetinin eserisin güzel huylarınla sen

Olmadıkça değerliler ömrün ne değeri olur?
Nasıl olur da; ayrılık günleri âşıklar katında tatlı olur?

Yine o eski âşığınım ben, olmasan da eski sevgilim sen
Yine âşığım sana ben, dönsen de sözünden sen

Nasıl tutmam sevgilimin "Beni görmeyeceksin" sözünü ben?
Ne yapayım? Aşk gamının hikâyesini mi terk edeyim ben?

Yemin gözlerine! Götürseler de beni sensiz cennete
Ne hurilere döner bakarım ben, ne de asla sâkilere!

Sa'dî parçalamış ömür elbisesinin eteğini gamından senin baksana
Bundan artık gücü yok dayanmaya aşka da sabra da

588

Sona erişti ömrüm de, aşk doluyum henüz ben
Şaraptan sarhoş değilim sâkinin yüzünden olduğum gibi ben

A arzularımın en yücesi! Yok oldu kalbim aşkının karşısında
Görüyorsun tenimi ne hale geldi aşkından bak karşında

Sevgilinin alımlı boyuna, güzel yüzüne tutkun âşık sen!
Şimdi bilirsin vuslatının değerini, uzaklardasın şimdi sen

A Sa'dî! Nasıl döndük yine bizi ayıran terk ettiğimiz şehre biz
Uyanık kalıyorduk geceleri, kol boyun sarılıyorduk biz

Irak'ta yaşadıktan sonra hoşuma gitmez hiçbir yerin havası
O Irak makamından çal bir şarkı a şarkıcı

Felek döndü verdiği sözden tek başıma bıraktı beni
Allah aşkına alın getirin bana yine sevgilimi

A güzellik ocağım! Misk kokulu Ay'sın sen
Gümüş tenli servisin sen, neden söz edersin Ay'dan, serviden sen?

Ölürsem aşkından, bırakın feda olayım yoluna onun
A beni kınayan kıskanç! Bırak çekerim aşkının belalarını onun

Ne sözler söylüyorsunuz a gençler sevgililer siz
Kalkın, geçirelim kalan ömrümüzü sevgili yolunda biz

Takınca kervanbaşı yularları develere, yükseldi feryat göklere
Yaş doluydu ışıl ışıl gözlerim benim, karanlıktı yine gece

Koymazsan ortaya her şeyini, âşık değil, yabancısın sen
Neyin varsa koymalısın ortaya yiğit adam isen sen

589

Korkusuz bir başım var, bir gönlüm var deli deli
Sabır da üzüntülere dayanmak da değil asla akıl işi

Kınanma meyhanesine gideceğim bundan sonra ben
Söyle hırkama: "Şarapla yıkanacaksın, çek artık arılıktan elini sen"

Yârların kınamalarından olmuş göğsüm paramparça
At elini yüreğime de, bütün kuşku perdelerini parçala

Gönlü yanıkları avlamaya meyl ettiğin günden beri
Astın terkinden hep yüreği yanık âşık gönülleri

Bir serapsın sen de; dizili çevrende suya yanmış yürekler
Mutluluktan coşuyorsun sen de; çevrende ağlayan gözler

Tanrı'm! Hayat suyu mu o böylesine tatlı?
Salınan servi mi o böylesine alımlı?

Varlık evreninden daha geniş bir elbise bu
Düşünce kursağından daha büyük bir lokma bu

Ne yazık ki gönlüm zülüf kıvrımlarında işkencelerde
İki yılanın tutsağı böylesine Dahhâk işkencelerinde

Eriştirir mi ahımı yel sana bir gün bilmem ki ben
Hayır, hayır; biz toprak yerlerdeyiz yüce göklerdesin sen

Tanrı'ma sığınırım senden; hem dertsin hem dermansın sen
Sakınırım senden; hem zehirsin hem panzehirsin sen

Sa'dî! Sevda ateşine senin bir avuç su yeter bile
Söyleme boşuna, "Bir avuç topraktanım ben" diye

590

Olmasaydı sevgili de, aşk da bu evrende keşke!
Olduysa, gönlümde bu kadar artmasaydı keşke!

Sınadım yüz kez aşk derdini, acısını
Bir kez bunları sevgilim de sınasaydı keşke!

Uyumadım da ondan görmedim hayalini düşümde
Ağlayan gözüm bir gece uyusaydı keşke!

Neden göstermez yüzünü o gönül aydınlatan sevgilim?
Mutlu olurdum yüzünden o perdeyi açsaydı keşke!

Söylenir dururum hep ben aşk acısından, ayrılık derdinden
Gönlümü kapıp götürdü sevgilim, canımı alsaydı keşke!

Duymaz belki de bu acı iniltilerimi hiç kimse
Bir gece dertli iniltilerimi o duysaydı keşke!

Gönülden yemin eder Sa'dî, gönülden söyler:
"Bir kez verdiği sözde o da dursaydı keşke!"

591

Çok alımlı, çok güzel yürüyorsun sen
Bakanları da hayran bırakıyorsun sen

Perilere göstermelisin böyle güzel yüzü sen
Öğrensin diye peri yüzlülüğü peri senden

Senin karşında birinin gönül ayağı kayarsa
Ağır aşk yükünü onun at bile taşıyamaz asla

Yarı baygın gözlerin yıllar yılı
Sarhoşlar içmeden benim gibi şarabı

Kalmadı artık senin âşıklarının sabrı
Ya çare bul ya tez öldür sen onları

Sevgili istediğin kadar iyilik yapıyor bize
Kıskançlar o yüzden şaşkın, perişanlar yine

Sa'dî! Teslim ol sen sevgilinin buyruğuna
Yok başka çaresi âşığın çaresizlikten başka

592

Kapat güzel yüzünü evimin peri yüzlüsü benim
Aklımızı kaybedip de biz, deliye dönmeyelim

Hayalinden akan akıl almaz gizemlerin
Kapattı gözlerini hem aklın hem bilgeliğin

Hangi yüzümle seninle olayım ben?
Hangi cesaretimle yanından kaçıp gideyim ben?

Arzum benim sadece seninle kucak kucağa olmak
Başkalarına yabancı olmak, onlardan kaçmak

Ne olur; yüzünden at bir gece perdeyi de
Yanıp kavrulalım kelebek gibi birlikte

Ya yağmalayacak evini Sa'dî'nin aşk hayalleri
Ya da sevgilisi evine alacak artık Sa'dî'yi

593

Uçmayacağım artık ben; kalmadı kolum kanadım benim
Nereye giderim elinden senin, kalmadı mecalim benim

Ne bir kaçış yolum var ne tanışma, dost olma yolum benim
Çare yolunu bilen âşık üzülmez de, çarem yok benim

Geçti ayrılığında senin bütün ömrüm benim
Kolay olur, kıyamette vuslat umudum olursa sana benim

Ne hoş olur ayrılığında bir ömür sabretmek
Bir gün gelir, vuslatına ererim diye beklemek

Seninle feleğin sitemini dertleşmenin bir yararı yok ki
Uyanık kalmamışsın, âşığa bir yıl gelen bir gecede sen ki

Olmasa da sende dertlilerin gönül üzüntüsü şaşırmam ki
Yaşamadın ki bir üzüntü ömrün boyunca sen ki

Söyle bana bir söz; öylesine tutkunuyum aşkın ben ki
Varlığında kaybolmuşum, kendimden yok haberim ki

Neden sessizsin a kıyamet koparan sevgili! Göster servi boyunu
Aldırma sen bahçedeki serviye, görmek istemez kimse boyunu

O semalardan değil bu geceki sema baksana
Susuversin berbat bir kulak çekişle, def bir vuruşla

Gösterme artık Güneş yüzünü göklere sen
Ay utancından incelip eğilmiş hilal gibi baksana sen

Misk kokulu ayva tüylerin, öylesine yakışmış ki
İnceliğiyle kalem yazarken misk kokulu benler damlamış sanki

Deme sen de Sa'dî: "Güzellerin yüzünü bakmak günah"
Bana sorarsan; böyle güzel yüze bakmamak günah

594

Bağışla hatalarımı ey ulular ulusu artık sen
Perişan ettin ya hep, şimdi erdir vuslatına sen

A gözleri baygın, uyku sarhoşu sen!
Gecenin uzunluğunu uyanık kalmışlara sor sen!

Yok ki evrende senin gibi bir dostum benim
Dost görünsen de, arkadan düşmanımsın benim

Güzelliğinde bu evrenin yok bir kusur
Dolunay gibi olgunluğunda yok bir kusur

İç içesin tenimle, bir cansın sen
Zihnimde bir hayal gibi canlısın sen

Uyku da ne demek? Dinlenmek demekmiş uyku
Upuzun geceler bir an girmez ki gözüme uyku

Aşkınla cilvelen bir an, gönül kazan sen
Böyle daha güzel olursun sevginle sen

Gözlerimi, akan yaşlarını görmüyor musun?
Gözyaşları denizimde gözyaşı sedefleri görmüyor musun?

Dert dolu iniltili seslerim kulağına erişirse
İnlersin sen de dertli dertli iniltilerimle

Dayanamayacağım sıkıntılara saldın beni sen
Sabırdan başka bir çare bilmiyorum ki ben

Tanrım! Kısa olsun dilleri düşmanlarımın benim
Sevgilime erişemeyen kısa elim gibi benim

A beni unutan sevgilim! Dur, bekle beni
Unutmadı incinmiş gönlüm asla seni

Yemin kara gözlerine; uzak olsan da gözlerimden
Bir an gönlümden çıkıp da kalmadın uzaklarda sen

Çıkmayın dedim insanlara yağmur duasına ben
Yağdırırım gözlerimden inci gibi gözyaşlarımı ben

Özleminle yanmış, gözlerini dikmiş sana bir dünya
Böyle saf, böyle berrak su gibisin sen ya

Tariflere sığmaz sana olan aşkım benim ki
Bakmıyorsun bile yüzüme, ne yaparım ben ki?

Hangi tilkice hilem sana işler bilmem ki
Kaçıp duruyorsun insanlardan sen ceylan gibi

İki gözüm iki çeşme andım seni yine ben de
Komşularıma sorsana neler geldi başıma diye

Parmaklarıyla gösterirler beni insanlar birbirlerine
O iki hilal kaşlarını senin gördüklerinde

Sözümde duracağım ben oldukça canım bu tende ben
Vuslatımdan sıkılsan da, usansan da sen

Bulunmaz bir sevgilisin her şeyinle erginsin sen
Ancak taş yüreklisin sen; vefasızsın sen

Aşkınla rüsva olmak tatlı, hoş benimi için ya
Kınayanlarım ne hallerde, kınamalarından bana ne ya

Bırak beni halimle, aşkımla, yazgımla baş başa
Bir yararı yok kınamanın ki umursamaza

Görüyorsun bir beyit şiir yazıyorum aşkımdan gamlı
Saçıyor gözlerim inci gibi gözyaşı damlaları

Söyleyemem; boyun mu daha güzel gözlerin mi senin, ben
Nezaket varlığın senin, baştan ayağa güzelliksin sen

Sıkıldıysan seninle çok kaldım diye canım benim
Geldi artık demek ki gitme zamanım benim

Toprak olunca Sa'dî aşkından can verip de
Neye yarar toprağını sen gözlerine sürsen de

595

Kıskanmadım asla makamını, malını kimsenin ben
Kıskandım bir tek sevgilisiyle vuslata erişeni ben

Bilir misin güzellikleri sözlere sığmaz hangi devlet o?
Güzel yüz karşısında hiç kapanmayan göz devleti o

Ne kutlu o kişi; kutlu bahtlı insanların rızıkları gibi
Yukardan gelir istemeden, sıkıntı çekmeden dilekleri

Sevgililer baş başa iki badem içi gibi aynı yerde
Mutluca, yabancılardan uzaklarda, aşkla göz göze

Bilir misin hangi cahil güler bizim bahtımızın gülmesine
Ömrü boyunca görmemiş aşkı da, tatmamış zevkini de

Terk edince bu devlet beni onun hayalinden başka şey
Geçmedi hayalimden, kalmadı zayıf tenimden başka şey

Olsaydı çarelerin baht olmadan yararı bize
İlk kişi ben olurdum kazanan kişi bilgimle

Bir yıl bir günden kısaydı, vuslatta olduğumda onunla
Şimdi bekliyorum ya; bir gün bir yıldan uzun o yok yanımda

Ayda bir gün görünür geceleri gökte hilal
O gönül çelen parıltılı Ay'ın her kaşı bir hilal

Sufî oynamaz aşk oyunu böyle bir sevgiliden başkasıyla
Sa'dî gazel söylemez böyle bir ceylandan başkasına

596

Değerlisin canım gibi bana sen, saygı duyduğum sevgilimsin sen
Ne karar verirsen ver, benim hükümdarım sensin sen

Olmasın senin için üzüntü de, sıkıntı da, dert de
Gönül huzurusun, sevgilimsin, üzüntülerimi yok edensin sen

Bin kez öfkelensen de, sitem etsen de bana görmem bile
Senin cefanı çekmek zevk bana, keremini gösterirsen hep sen

Bilmem ki başın mı yoksa ayakların mı daha güzel
Ayırmak çok zor baştan ayağa güzelsin bütün teninle sen

Bin yara vursan da yaralı yüreğime sen
Yaralarımın merhemi sensin acılarımın ilacı sen

Geçip gittiğin her yerde sen Müslüman da kâfir de
Göz kesilir seyrederler seni; hem kıblesin hem put güzelisin sen

Göremez ki böyle güzel bir yüzü her göz yaraşıp da
Belki Tanrı'nın adını okumuş, üflemiş olursan çevrene sen

Salınan servi üzerindeki kırmızı gül diyemem yüzüne ben
Bir güneşsin sen, sancağın üzerine taht kurmuşsun sen

Kim anlayabilir ki seni kara gözlü, misk kokulu sevgili?
Kaçıyorsun insanlardan misk ceylanı gibi sen

Sa'dî'nin kemendi avlıyor kükreyen aslanı da
Avlayamıyor seni; aşk hareminin ceylanısın sen

597

Pişmek istiyorsa ham, sefere çok çıkmalı
Sufi erginleşemez, içmeden aşk şarabını

Zahit bir pir olsa da, meyhanede rint olsa da
Belli bir yazgısı, bir hayat hikâyesi var onun da

Kurulduğunda yarın ceza, ödül divanı
İyiliğinin karşılığını bekler herkes, bense bağışlanmayı

İnleyeceksen a bülbül, ben de inlerim seninle
Bir güle âşıksın sen, ben de bir gül tenliye

Irmak kıyısında servi ne güzel olur derler
Damın kıyısındaki serviyi asla görmeyenler

Görürsün bir gün tenimi, kurban olmuş mahallesinde
Bu bayram her zaman olmaz ki âşığın ömrünce

Yaralı gönlümde can gibi dolaşan sevgilim! Sen de
Artık dua eden âşığını an, ne olur bir sövgüyle

Olur da bir gün sorarsın sen halimizi bizim
Yoksa kim alıp getirir ki sana haberimizi bizim?

Karanlık olsa da geceleri âşıkların yine de
Umut kesilmemeli; saçaklar ışıldar bir gece

Deniz kıyısında nereden bulacaksın inci tanelerini a Sa'dî?
Timsahın ağzına girmelisin almak için arzu incini

598

Kimsin? Adın ne? Böyle salınarak ne güzel yürüyorsun sen
Helal sayıyorsun âşıkların kanını; aferin ne şuh vurguncusun sen!

Korkuyorum kelebek gibi her an yanarım ben
Öykünürüm: "Neden mum gibi herkesin sevgilisisin diye sen?"

Fitne çıkarıyorsun, kan döküyorsun sen; gözleri sende insanların
Ne güzel hareketlerin var, ne güzel söz söylüyorsun sen

Tatlı yüzünden mi söz ediliyordu, şeker kamışı
Şöyle dedi: "Kulunum, buyur efendimsin sen"

Görse kâfir senin put gibi güzel gümüş endamını
Secde etmez bir daha mermer putlara, var iken sen

Dingin ol bir an ne olur be fitne; kıyamet koptu bak
Dinmez ki fitne ayakta iken asla sen

Şaşırıyorum bu insanlara; yeni Ay gibi gösteriyorlar yüzünü
Birbirlerine parmaklarıyla, oysa dolunaysın sen

Kimse cesaret edemez ki Atabek çağında sitem etmeye
Böyle serkeş, zavallıları öldüren sen; hangi kabiledensin sen?

Her mecliste, her meydanda afetisin herkesin sen
Fitnesisin her evin, her pazarın, her yerin sen

Yolunda yellere saldım, gönlümü, dinimi, bilgeliğimi ben
Zeki kuş benim bugün de, artık bir ağsın sen

Dayanamam her gafilin kınama taşına ben
Sa'dî'nin göğsünde; cam fanus arkasında lambasın sen

599

Nasıl üzülmez zavallı güvercinin yüreği!
Vurulmuşsa ağlara candan tatlı sevgilisi!

Dün gece mutlulukla geçirdim bütün geceyi
Bugün sabahtan akşama arzuluyorum bir selam vermeyi

Gülün, sümbülün mest eden kokusu, bülbülün şakıması
Ne güzeldi, ne tatlıydı; ne yazık ki gelmedi devamı

Sakın bekleme benden ayrılığa sabretmemi, yapamam
Bir taş ayrılık, dertli gönlümse benim bir kadeh

Sabırlı olamaz zavallı gönül hiçbir makamda
Kucak kucağa olduğu sevgilisinden uzak kaldığında

Dünyayı görmek istemez tutkun âşık sevgilisiz
Söndür kandili de oturalım karanlıklarda biz

Oturalım, oturalım sabahlara dek, bırak bizi
Sabah olunca gelir gönlümüze sevgilinin haberi

Senin olduğun yerden gitmemizin ne yararı olur?
Cömertliğinle atarsan bir adım bize doğru, o zaman olur

O gördüğün güzel tenden kalmamış bir iz bile
Canı dudağına gelmiş bak arzusunun özlemiyle

Yâdlara söylemez sevgilisinin sözünü Sa'dî
Anlatmaz hiçbir hama, aşkıyla yanmış âşık hikâyeyi

600

Ad san peşinde koşmaz gönül gözü açık bilgeler
Umursamaz halk dedikodularını erdemli kişiler

Sevgilinin yemyeşil tüyleri üzerine taht kurmuş ben
Çok güzel bir danesin de, çok yakınsın zülüf ağına sen

Cennetten dışarı çıkamaz ki huri! Nereden geldin sen?
Yerde olamaz ki Ay! A ay yüzlü hangisisin sen?

Artık göremez kimse onu bahçede salınırken
Görse de, bahçedeki servi seni salınırken

Dolunay, bir gün senin güneş yüzüne
Bakarsa, açık açık söyler noksanlığını bizlere

Şeker yiyen papağan, konuşmaz artık tatlı tatlı
Görse senin bal tadında konuşan fıstık ağzını

Güzellikte eşsizsin, nezakette sınırsızsın sen
Aşkın kararsız senin, sözünde çok durmazsın sen

Emirden daha çok yaraşırsın tahta, emrinde emirler senin
Hükümdardan daha yakışıklısın sen, huzurunda köleler senin

Çekildim tahttan kenara, gönül huzurumu buldum ben
Korkmaz ki eli boş zavallı, vurguncuların yol kesmesinden

Cehennem ateşiyle yarın yanacak olanlar, hamlar
Aşk ateşiyle bugün pişmemiş olan hamlar

Her an başka bir yerde canlanır hayallerim
Başıma neler getirir bilmem, bu dizginsiz gidişlerim

Terk ettiğin an sen Sa'dî öz varlığını, kurtulursun kınanmaktan
Kendisi kırılan kadeh, korkmaz artık kınama taşlarından

601

Bir gece keşke kucağımda sarhoş görseydim seni
Uykudan başın dumanlı, şaraptan sarhoş görseydim seni

Karanlık ayrılık gecesinde, aydınlık günüm olurdu
Seher vakti eğer güneş gibi yüzünle görseydim seni

Zorluklarla yok ederse aşkın beni, dayanırım kolay bana
Keşke konuşurken; sözünde, biraz sevgiyle görseydim seni

İnci saçardı kalemim gönül yakan mektubumu yazarken
Bir kez bir barışma umuduyla cevabında görseydim seni

Yüz çevirsen haklısın sen, doğru yapmış olurdun
Kötü düşünceliler gibi kötü gözle eğer görseydim seni

Ah! Bir kez bahçedeki kırmızı gül gibi, yasemin gibi
Mutlu olurdum, suda açan nilüfer gibi görseydim seni

Güneş gibi açıktan göremezsem de seni, keşke hilal gibi
Birazcık açıktan, birazcık gizliden görseydim seni

Biliyorum; bekçinin korkusundan saklanıyorsun benden sen
Keşke bekçiden gizli, perde arkasında görseydim seni

Gökler bile yüz çeviremezdi ahımdan, figanımdan benim
Sa'dî'nin eli, bir köle gibi hizmetindeyken görseydim seni

Uyanık halimde nereden görürüm ki seni ben?
Keşke uyuyabilseydim de düşümde görseydim seni

602

Huzur dolu gönlüm benim gönlümdesin diye sen
Taç da göndersen sen, kılıç ile vursan da sen

Akıl gözü şaşırmış güzel yüzün karşısında a sevgili
Işıkta gözü görmeyen yarasa gibi ışıldıyorsun sen

Kan akıtan gamze kılıcınla, kızıl yakut dudağınla bir şehri
Yaralıyorsun, bir de tuz döküyorsun yaralarına sen

Kutlu bahtlıların harmanından başak toplayanlarız biz
Ne olur a harmanın sahibi! Bir kez de dön bak bize sen

Hadi sevgisiz yüreğinden kazıdın attın sevgimi benim
Nasıl silip yok edersin yüreğimdeki sevgimi sen?

Karar senin, söz senin; öldürsen de günahsız yere beni
Dostun vefasına yaraşır mı vefasız olursan sen?

Bitmeyecek bu aşkım, bitmeyecek asla benim
Bakan gözlerim temiz, eteği tertemiz olan da sen

Bekleme benden dostun arzusuna karşı çıkmamı
Bir araya gelse bir dünya, karşılarında düşmanları da sen

Gönül vermek istemiyorsan, kapat gözlerini
Feleğin okuna karşı demir bir kalkan almalısın sen

Söyle aşkın sözünü edene; "Yenildik artık biz"
"Bizim için pençelerini bilemesine gerek yok" söyle sen

Aşk meydanında öne çıkamayacaksan sen Sa'dî!
Güçlülere karşı çaresiz, alçak gönüllü olmalısın sen

603

Sevsen de, sevmesen de beni sen
Yüz çevirmem senden, sevgilimsin benim sen

Çimenlikteki servisin benim gözümde sen
Servi de neymiş, tenimdeki cansın sen

Evrendekileri avlamak için kemende ihtiyacın yok
Bir tek şey yeter; indir yüzündeki peçeyi sen

Saklama savaş günü gümüş pazılarını sen
Kolayca alt edersin kılıçsız düşman ordularını sen

Dünyanın savaşçıları, düşmanın gönlünü kırarlar
Ne oldu sana a sevgili, gönüllerini kırarsın dostların sen?

Şaşılacak ne var bunda hayranın bütün dünya senin?
Aynaya baktığında, kendi kendine hayransın sen

Gördüğün an o güzel ay yüzünü aynada sen
Gerçek şu; bir daha bakmazsın yüzümüze bizim sen

Aynada böyle bir güzeli gören gönül âşık olur
Durmaz; sitem eder, cefa eder, kibirlenir, bencil olur

Görmedim böyle şeker ağızlı bir insan ben
Sığmaz ki o ağzına söz, daracık ağızlısın sen

Sa'dî'nin sözlerini Şiraz'dan armağan götürürler
Hoten miski gibi bütün dünyaya, duydun mu sen?

Yayılır bütün dünyaya adım "güzel sözlü" diye benim
Gelirsen o güzel adınla, ağzıma, dilime benim sen

604

Sevgilisiz bir vatanda yaşayan biri
Bir kefene sarılmış ölü gibi

Yaşamak denilemez sensiz yaşamaya
Canı olmayan ten neye yarar ki?

Gideliden beri meltem bahçelere
Göremedi çimenliklerde sen gibi serviyi

Olur mu hiç çıkıversin bir güneş
Gömleğin yakasından dışarı ki

O kıvrım kıvrım zülüflere bakın
Her kıvrımının altında bir fitne gizli

Aşk mahallesinin başında kurulmuş pazar
Bin can bir para etmez o pazarda ki

İşte şimdi bağışlama zamanı beni
Çünkü bulamaz kimse benden çaresizini

Hiçbir söz edemezler yedi iklimde kimseler
Olmadan ağızlarında Sa'dî'nin sözleri

Bir değerim yok gözünde senin
Ya gönlün taş, ya duymuyorsun hiç bu sözleri

605

Meclisteki servi boylu biri
Çimenlikteki yetmiş serviden daha iyi

Bilgisizlik, başka bir şey değil terk edip yârî
Seyre çıkmak lale ve yasemini

A kendisinden başka ayna dışında
Hiçbir yerde görmemiş bir güzeli!

Benzerini gördükten sonra sen
Asla görmezsin benim gibi birini

Söz bile sığmayan daracık ağzına
Ben bir söz bile söyleyemem ki

Gömleğin içerisindeki tenin
Bir tene girmiş bir ruh gibi

Çıplak endamını gören senin der:
"Bu çiçeklerle süslü bir gömlek mi"

Sen var iken doğru olmaz seyretmek
Hıta ve Hoten güzellerini

Kalmamış baksana elbise altında bir ten
Bir yel esiverse alır götürür beni

Bir çare yolu, kurtuluş bulunmazsa
Çare, çaresiz teslim oluvermek Sa'dî

606

Geçemedi gönlümden kimse yer ettikten beri sen
Çıkıp bir an içimden kurmuyorsun başka yere çadırını sen

Sözümün aşk otu taptaze benim her zaman
Söksen de sevgi ağacını kökünden, damarlarından sen

Kimse almaz bir hiç verip kovarsan kapından beni sen
Kabul eder iki cihan, kabul edersen beni sen

Güzel yüzlüsün ya sen, incitmedilerse seni
Yazık kırarsan dostların sözlerini sen

Aşkının gamını çeke çeke sabır bile güçsüz düştü
Dayanır mı küçücük dane yüz batman taşa, bir düşün sen

Kaçıp herkesten çaresiz sığınmışım bir tek sana
Toplanamaz bir daha asla dağıttın ya onu sen

Onun ayrılığı a gönlüm! Ateşinin aşkı eğer
İşlemiyorsa sana gönül değilsin, demirsin sen

Yok ki baş eğmekten başka çareleri çaresizlerin
Senin elinden sana geldim hasmım da hâkimim de sen

Sızlasan da sızlamasan da, neye yarar Sa'dî sen
Sert yaylı okçu ne diye üzülsün zayıf zırhlısın diye sen

607

Neden gönül verdim ki sana; benim gönlümü kıran sen?
Ne yaptım ki sana, dönüp bakmıyorsun bir daha bana sen?

Gönlüm de, canım da seninle hep, bakışlarım sağda solda
Bilmesinler diye başkaları gönlümde olan bir tek sen

Gidince karşımdan başkaları, gönülden de giderler
Öyle girmişsin gönlüme sen ki, tendeki cansın sen

Hüma'sın sen, zavallı bir dilenciyim ben
Hükümdarlık yaparım, salarsan üzerime gölgeni sen

Kul gibi gelir, selam veririm; hizmet ederim sana ben
Cevap vermesen de ululuğa, yüceliğe yaraşırsın sen

Ayağının önüne top gibi düşmeye razı her ten
O gümüş kollarınla çevgânla vur diye sen

Şarap içip kendinden geçen, zalim ve cahil
Ne güzel olur aşk şarabından kendinden geçersen sen

Bu özelliğinle, bu güzelliğinle salınırsan bahçede sen
Bahçıvan görür de der: "Çimendeki servisin sen"

Yiyemem asla umut dalından meyve ben
İnanırım, bilirim ben adım gibi, kökümü kazırsın sen

Tatlı diye yerler dilenci sofrasında yemeyi insanlar
Tatlı dilli ol sen Sa'dî, tatlı sözlü ol sen

608

A manalar bahçesinin servisi sen!
Cansın, dünyanın en nazik güzelisin sen!

Herkes kabul eder; "önünde ölmek
Yaşamaktan daha güzel öldükten sonra sen"

Gözlerin ezelden beri büyücü
Ahir zaman fitnesisin sen

Adın nasıl olmaz dilimizde?
Sanki teninle ortadasın sen

Dönüp seferden gelirsen birinin yanına
Armağana ne gerek, en güzel armağansın sen

Verirlerse geliş haberini bana eğer
Canı müjde veririm, geliyorsun diye sen

Atılamaz asla gönüldeki gam
Ancak huzur umudu verirsen sen

Görürsen kendi güzel yüzünü
Hayran kalırsın güzel endamına sen

Barışırsan, incelik gösterirsin, güzel olur
Bahar mevsimi, aşk zamanı sen

Taze yeşeren tüyleri çok sever Sa'dî
Gül yanaklar çevresinde bilirsin sen

Bak bu aksakallıya; bunca zamandır
Unutmuyor, unutmaz gençliği bak sen

609

Döner gelirsen, ayaklarına canımı saçarım senin
Candan azı yaraşmaz kurbanlığa, ayaklarına senin

Umutluyum bahtımdan, kalan ömrümde yaşadıkça
Yağar lütfundan bir yağmur senin bu susamış topraklara

Ayırırsa kupkuru bir çöl âşık ile sevgili arasını
Her deve dikeni yerine biter bir erguvan ağacı

Bilmiyor mu Leyla, kutlu yüzünü görmez olursa
Koskoca dünya zindan gibi dar gelir Mecnun'una

Yazık! Bilemedim mutluluk günlerinin değerini
Bilemezsin ayrılığı tatmadıkça vuslatın değerini

Tek tutsağı ben değilim dağınık zülüflerinin ki
Takmışsın zülfünün her teline bir perişan yüreği

Varsa zamanımızda bir bozguncu Şiraz'da sensin o
Ne fitneler var gözünde, yağmalıyor gönülleri o

Dökmek olmaz ki haksız yere Sa'dî'nin kanını
Varsa vezirden bir buyruk, buyur kolay dökmek kanını

Geri gelir geçen günler de, sabır gerekir buna
Gelmez hiçbir bahar, kış ayları erişmeden sona

610

Kulunum, inceliğinle yanına çağırırsan sen
Küsüp de kovarsan, hükümdarımsın sen

Başkasını yerine yaraştırıp seçemezler
Kimselere benzemezsin güzel yüzünle sen

Vermem evrende hiç kimseye seni ben
Hiçbir değerle almasan da bizi sen

Bu gizli aşk derdini sana söyleyeyim dedim
Dermanım sensin benim, sen

Döndüm: "Söze ne gerek, gönlümdesin
Zaten biliyorsun derdimi" dedim sen

Nefis, aklı terbiye ediyor, öğüt veriyordu:
"Çek elini bu âşıklık sevdasından sen"

Aşk ne dedi biliyor musun sakınganlığa:
"Sakın didişme bizimle, başaramazsın sen"

Ne haberi olur aşkın gerçeğinden
Nefis arzularının tutsağı olanın, söyle sen

Benciller güzel yüzüne bakarlar sevgilinin
Temiz yüreklilerse sanatına ulu Rabb'in

Kadir gecesi olur, erişirse o gece
Ârîflere ruhani sema açıldığı gece

Raks edebilirsin dilediğince o gün
İki evreni de terk ettiğin zaman sen
Sonu olmaz asla aşk hikâyesinin
Bu yolda sabır apaçık, dert saklı baksana sen

Sa'dî, söyleme artık bu sözü de
Demesinler: "Hikâye anlatıyorsun sen"

611

Bahar geldi, gönül gider her an bir bahçeye
Her kuş heyecanla şakır bir nağmeyle

Sanırsın İsa nefesi, Nevruz yeli meltemi
Ölü toprak canlanır, bir bollukla bir neşeyle

Esen bahar yeliyle salınır, cilvelenir bahçedeki servi
A ruhani servi! Sen de gelsene bir kez bir cilveyle

Her mahallede bir peri yüzlü, çevgâna vurur topu
Senin çene topun var ya, yap bir çevgân zülfünle

Aldım ben topu bilgimle, hilelerimle herkesin elinden
Düşmüyor asla çevgânıma bir çene topu böyle

Getir bakalım bahçıvan sevgilim boyunda bir servi
Görmedim çünkü ben böyle bir gül hiçbir bahçede

Gözleri ceylan gibi güzel sen! Bırakmazsın elinden sen
Ceylan gibi elinden kaçıp salmadıkça başımı ben çöllere

Sayıp dökemem güzelliğinin yüceliklerini
Şaşırıp kalırım ben; ne söyleyebilir bir şaşkın, söyle

Gönlümün varsa arzusu, o da vuslatın senin
Gamın varsa bir sonu, bir kıyısı o da kucağın senin

Usandı benden tabip; "A Sa'dî! Kısa kes bu hikâyeyi
Sabırdan başka bir derman bilmiyorum ben derdine"

612

Bir topluluk içinde sen bulunursan
Çıkar gider perişanlık o topluluktan

Ey şerefli kişi, ey kutsal kişi! Sen
Gönül huzurusun, can dermanısın sen

Ne mutlu vuslatına erenlere!
Ne mutlu aralarında olduğun kişilere!

Ben de kemer bağlarım hizmetinde
Olur da kölem dersin bana sen de

Sofranda bu şekeri görüyorum ya
Sinekleri kovmanın yok ki yararı sana

Bu *güzelliğinle senin, geçtiğin her yerde*
Kuşkulanmaz servi olduğundan hiç kimse

Bu elini, bu kolunu görenin sen, zorla
Alırsın gönlünü pençenle, gönül vermezse sana

Görmedim ben asla böyle güzel bir ten
Bakıyorum ten değil, cansın sen

Yürü gözlerim üstünde ayaklarınla, şahımsın sen
İzin ver kanım dökülsün, sultanımsın sen

Çevirmem başını buyruğundan senin ben
Kalem gibi baş aşağı çevirsen de beni sen

Yüzümdeki üzüntü tozunu görüyorsun
Yüreğimdeki derdi en iyi sen biliyorsun

Sa'dî'nin yüreğinden yükselen ah dumanı
Belli, belli ki gizli bir ateşin dumanı

O söylüyor, can da raksa geliyor
Bu göksel sema ne de güzel gidiyor

613

Yok o kadar da zevki sensiz hayat sürmemin
Çıkar dumanı başımdan bu saklı ayrılık ateşimin

Kapatmamış Şiraz kervanlara kapılarını
Çözmezler ki çıkıp gidelim biz aşk bağlarımızı

Devenin seçki hakkı yok ki kendi elinde
Çekmek zorunda yükünü güçsüz olsa bile

Bin Vâmık'ın kanını içtin aldatıp da sen
Bin Azrâ'yı güzelliğinle geride bıraktın sen

Çinli ressam görse yüzünün mana dolu güzelliğini
Kendinden geçer gider bırakır resim işini

A güzelim! Âşıklar birbirine girer kapısında sarayının
Tatlı su kaynağı başında boğuşması gibi kervancıların

Yok haberin aşkımızdan, hikâye gelir aşkımız sana
Harmanın yanmadıkça anlatamayız derdimizi sana

"Canım" diyordum sana, artık "canım" diyemem ben
Varsa candan daha değerli bir mücevher, osun sen

Semada bir servisin, ağzını açarken bir Ay'sın sen
Kucaktayken bir sabahsın, mecliste bir mumsun sen

Böyle alımlı değildin önceden, şimdi gerçek oldun sen
Dün nefsin zevkiydin sen, bugün canısın canın sen

Bu ülke senin, hükümdarsın sen, istediğini buyur sen
Hizmet yapmadan bağışlar, suçsuz yere kovarsın sen

Sa'dî! Umut yüzünü dönmüş eşiğinin toprağına gönülden
Yok senden sonra kimsesi, a arzuların doruğu sen!

614

Bırak kibri bir yana, yoksul âşıkların sevgilisiysen eğer sen
Daha sevimli güzel huylu dev, asık suratlı huriden, bilir misin sen

Bir an seninle bahçede olmayı arzuluyorum ben
Ya da nerede istersen, çünkü bahçe sensin, zaten sen

Ayrılık derdinden ölmüşüm, bir an tatlı tatlı otur benimle
Belki dirilir cana gelirim, ver o ruhani nefesini sen

Gezsen de bütün dünyayı, aynadan başka kimse
Göremez, gösteremez benzerini, en güzelsin sen

Her çağın bir fitnesi olur kuşkusuz
Bu güzelliğinle yoksa fitnesi misin bu çağın sen?

Tanrı korkusundan secde etmiyor yüzüne insanlar senin
Görünce seher vakti, bense görünce sarhoşluğumdan bilirsin sen

Kovduğunda kapından gitmezsem eğer küstahlığımdan
Bağışla beni zavallılığımdan, buyruğunla baş tacımsın sen

Ne vuslatına ererim, ne senden kaçıp gidebilirim
Sensin çarem; hem derdimsin hem dermanımsın sen

Kulların üzüntüleri özgür değiller de ondan, bense
Hükümdar olurum sevinçten kulum diye çağırınca sen

Aşkının gamını ortaya seren bu tatlı sözlerden
Bir koca harmanım var, korkarım almazsın bir arpaya sen

Bir gün bile perişan olmamış gönlün var ya senin
Nereden bileceksin ki perişan gönüllülerin halini sen?

Bir kez okşa kulunun gönlünü, gel otur yanına
Ateşim bir anda sönecek ateş değil, yine de gel sen

Öldürdüğünden dinle, gönülleri seninle dirilerin sözlerini
Nasıl diri olmaz gönlüm; gönül içinde cansın sen

Girmek istemesen de kapısından Sa'dî'nin, özgürsün
Unutma; gönlünden çıkmayı asla başaramazsın sen

615

Bilemem ben sahi; dünyada kime benzersin sen
Dünya da, içindekiler de birer resim can olan bir tek sen

Ayaklarıyla gelirler âşıklar kemendine senin
Kimi yakalasan, kurtarırsın kendinden onu sen

Sorma bana kimsin diye; nasıl istersen öyleyim ben
Sorma bana adın ne diye; adım, ne dersen o, sen

Daha ilk bakışta öyle alıp götürürsün ki gönülleri
İkinci kez açıldığında da, görünmezsin göze sen

Geçtin perde arkasına da, yüzünün aşkından
Saçıldı ortaya bütün gizli sırlar, bil sen

Oturttun aşk ateşine bizi, duman çıktı tenimizden
Oturmadın bir an, söndürmedin ateşimizi bizim sen

Gelince gözlerim önüne güzel yüzünün hayali
Ne söyleyeceğim bilemem; dolu dolu manasın sen

Yaşlılar bilir bir tek gençlik çağının kıymetini
Günah olmaz genç güzellerin yüzüne bakarsan sen

Gözlerin senin hep uykulu, mahmur hep
Sabaha dek uykusuz benim sakınganlığımı ne bilirsin sen

Bilemem ben a meltem; yolunu sevgili mahallesinin
Gidiyorsun, sağ selamet eriştir selamımı sen

Çıkarmaz kemendinden başını asla Sa'dî
Esir aldın onu kendine, öldür bildiğin gibi sen

616

Diyemem o kutlu tene: "Sudansın, topraktansın sen"
Böylesine ergin olamaz insanların ergini, hiç gördün mü sen?

Sen de topraktan, sudan isen diğer insanlar gibi
Cennet toprağıyla, hayat suyuyla yoğrulmuşsun sen

Nice aradım durdum senden daha güzelini
Baktım ben, gördüm; hepsinden güzelsin sen

Kime bakıyorsam; can görüyorum, ten görüyorum
Sana bakıyorum baştan ayağa cansın sen

Görsen aynada ay yüzünü, âşık olursun benim gibi
Derdine çare bulmaktan aciz kalırsın sen

Zülfünün ucuna asılıp kalmış olan gönül
Nasıl toparlar kendini bu perişanlıkla, düşün sen

Huzurunda kulluğumu bildirdim ya sana ben
Yaraşır bana okşasan da, azarlasan da sen

Ne olur yapma ululaın söylediklerinin tersini
Elinden geleni değil, yaraşanı yap sen

Hiç umutlanma; çekerim diye elimi eteğinden
Salladığında yenini, incindim, usandım diye sen

Kurban olsam ben ne olur ki canına senin?
Bayram için olur kurbanlık koyun, bilmez misin sen?

Sa'dî'nin aydınlık ruhu, mumu senin meclisinin
Yaramaz başka işe, yakmazsan meclisinde sen

617

Ne sevgiye yaraşır ne de sığar dostluğa
Candan dostları terk edip atarsan bir kenara

Nasıl incinir ki senden gönlüm? Hayallere sığmaz bile
Bu tatlı ağzınla sen, acı bir cevap verirsin diye

Gel de bir an otur, konuş, dinle bir de sözümü benim
Canım çıktı susuzluktan hayat pınarı kıyısında bak benim

Söylemem gönül gamımı kimseye, anlatır yüzümün rengi derdimi
Yüzüme bir bak yeter anlarsın gönül sırlarımı, dertlerimi

Şaşırmıyorsun benim ateş gibi yakan sözlerime
Şaşırıyorsun yanmazsam koyduğunda beni ateş üzerine

Kaptı götürdüler huzurlarını sakınganların, gönüllerini âriflerin
Onlar görünüşte güzel, görünüşün de güzel huyun da senin

Vefasızlık yapmadım ki; başkalarını ağzıma aldım diye ben
Hepsi dilimin ucunda onların; canımın ta içindesin sen

Alırlarsa bu dünyadakiler karşılığında seni, yazık sana
Alırlarsa seni öteki dünyadakileri verip de çok ucuza, yazık sana

Bulursun benim gibisini, alırsın yerime birini sen
Bulamam sen gibisini ben ki, kimseye benzemezsin sen

Şaşırma güzelliğini, erginliği yüz dil ile söylesem de, sen
Mahcubum güzelliğin karşısında dilsizliğimden ben

Bak gözüm düştü ona, öğüt verme be dostum bana sen
Bilmiyorsun aramızda sevgilimle neler geçtiğini ki sen

Salma oklarını üzerime be düşman, ölmem bu kadarla ben
Haberini ver sevgilimin de, müjdesine canımı vereyim ben

Sevgilimin yanında, Mecnun'un kanını döken Leyla da kim?
Okumazsın o efsaneyi bir daha, görsen bir bu Ay'ı sen

Dertli gönlü Sa'dî'nin, aşkınla kan ağlatıyorsun sen!
Ne vuslatına eriştiriyorsun ne öldürüp kurtarıyorsun sen!

618

Herkeste de var gençlik; güzel endam, güzel yüz, güzel ten
Böylesine ince değil hiçbiri, yoksa salınan servi misin sen?

Dolaştım her yeri dört gözle; bulurum diye sana benzer birini
Adları var sadece, var olan sensin; tenleri var sadece, cansın sen

Perde mi çekiyorsun yüzüne, görmesin diye kimse seni?
Böyle çekersen perdeyi, parçalarsın perdelerini halkın sen

Bilemezsin başkalarının sana neden hayran olduklarını
Bulup birini senin gibi de, hayran oluncaya dek ona sen

Can zırhından geçiriyorsun kirpik oklarının ucunu sen
Benim gibi cılız biri bilmezdim; böyle güçlü bir okçusun sen

Ne söylüyorlarsa iyiliğin, güzelliğin hakkında öylesin gerçekten
Bir tek kusurun var; bize o kadar sevgi göstermiyorsun sen

Gamının tutsağı olmuş âşık, yarı can kalmış şimdi
Ne zamana dek yaralı bırakacaksın; öldür de kurtar onu sen

Yok artık sabrım bundan artık; her an bir toplulukla
Oturuyor, özlem ateşlerine salıyorsun beni sen

Dergâhından kovduğun bir âşık can verirse şaşılmaz
Dirilip gelmezse şaşılır, çağırırsan lütfunla yeniden yanına sen

Vuslat mahallesinin uzun yolunda yetmezse ayakların sana Sa'dî
Sevgiliye erişme yolunda, ne de olsa canını verirsin sen

619

Neden serkeşlik yapıp da yüz çeviriyorsun benden sen?
Yapma ne olur! Beni kendimden geçiriyor, çöllere salıyorsun sen

Dönerim dinimden bile bir gün aşkının elinden senin
Ne olur; taş gönlünü çevirip de sevgiyle doldursan sen?

Bizi görmek için yorulmasan, zahmete katlanmasan da
Ne olur? Bizi ansan, adımızı ağzına alıp sevindirsen sen

Sanma; yüzünü çevirdin de, terkindeki kemendin tasmasından
Ellerimizi çeker bırakırız da, çıkar gidersin sen

Baksana tenim, buyruğuna başını koymuş senin
Döndürsen de başımın üzerine, dönerim sen

Ben güçsüz zavallının yanına uğramayacaksan
Yüzünü benden çevireceksen eğer sen

Nereden bulacaksın bir kalkanı da
Koruyacaksın kendini göklere yükselen ah oklarımdan sen?

Doğruluk yolunda adım atan beni tutup çalarsan yerlere
Onun bunun kınamalarıyla canımı yakarsan sen

Sa'dî'nin sevda arzularıyla dolu bu başını sanma ki
Kıyamete dek bu kapıdan çevirirsin sen!

620

Ne kutlu sabahı onun, sen ona bakıyorsun
Ne kutlu günü onun, sen ona gidiyorsun

Ne özgür o kul, seninle birlikte gidiyor
Ne kutlu o ülke; sen oraya gidiyorsun

Artık almaz bile hiçbir şeyle müşteri şekeri
Yeter ya; sen bir kez şeker gibi gülüyorsun

Ey ışıltılı güneş! Ey Hüma gölgesi!
Bir kez bak yeter bize, görürsek eğer sen bakıyorsun

Aşkım da vefam da, az olamaz sana benim
Düşmanlığı da, cefayı da bak sen hadsiz yapıyorsun

Koyabilirim bir tek varlığım başımı yoluna senin
Sevinirim ki; sen bu değersiz hediyeye değer veriyorsun

Bir ömürdür geceleri, gündüz ediyorum
Uyuyorsun sen, bir tek seher ahıma kulak veriyorsun

Biliyorsun dünyayı bırakıp yüzüne çevirmişim yüzümü
Sakın ha üzülürüm baksam ki; sen başka yüze bakıyorsun

"Bakarım er ya da geç bir gün yüzüne" dedin
Bakarsın evet, o gün ki toprağımın üzerinden geçiyorsun

Sevgilinin aşk meydanında Sa'dî şart şu;
"Tenini kınama okları önünde siper ediyorsun"

A bilge kişi! Sana akıldan daha iyi bir kalkan gerek
Güzellerin gamze oklarından onunla sakınıyorsun

621

Ayakta beklese servi daha iyi; şimdi sen salınıyorsun
Konuşmasa papağan daha iyi; şimdi sen şakıyorsun

Gönlünü isteyerek vermiyor aşkına kimse
Sermişsin etek ağlarını, istediklerini topluyorsun

Nasıl bir fitnesin sen? Baygın güzel gözlerinle
Akıllı kişilerin akıllarını yağmalıyorsun

Sana olan sevgimden, seni kıskandığımdan
Öfkeleniyorum; sen başkalarına bakıyorsun

"Bakmak haram" dedin; gönül çalıyorsun sen, reva mı?
Günahı sen işlemişsin, halkı suçlu görüyorsun

Asla unutulmayacak muhalefet kitabının dersleri
Âşıklarına; sürekli onları okuyorsun

Ellerin taze âşıkların kanına bulanmış
Hiç yapar mı kimse bunları, sen pervasızca yapıyorsun

Düşmanlarınla iyi geçiniyor, dostlarına öfkeleniyorsun sen
Dostluk değil ki bu; sen bunu dostlarına yapıyorsun

Sema yaptıkça, asla öğüt dinlemem ben
Be iddiacı! Sen boşuna öğüt veriyorsun

Çekeceksen kılıcını, iste tenim kalkan benim
Âşığın seninle barış istiyor, sen savaşıyorsun

Dostun yüzünden çevirip de sakın dönme yüzünü güneşe
Güneşten yüz çevirmiş, duvara dönmüş oluyorsun

Sakın onun kâfir taş gönlünden Sa'dî
Kâfir neden üzülsün ki; sen feryad ediyorsun?

622

Hoşnutluk, merhamet gözünü herkese açıyorsun
Sıra bize gelince de, bu kadar naz ediyorsun

Âşık olmamışsın sen, bilmezsin hallerini âşıkların sen
Gerçekten başka bir şey değil aşk, sen mecaz diyorsun

A bana öğüt veren sen! Gitme peşinden artık onun
Sebük Tegin huzurunda Ayaz'a sen laf ediyorsun

Geçer namazın önünden servi boylum ve şöyle der:
"Benim gönül ehlinin kıblesi, sen namazını bozuyorsun"

Dün söyledim umutla ona: "Baht devletinin duacısıyım ben"
"Duayı kendin için yap" dedi, "Sen arzuna erişmek istiyorsun"

"Isırsam dudağını şarap içmiş, şeker emmiş olurum" dedim
Dedi: "Yersin pişirirsem eğer, sözü niye uzatıyorsun"

"Sa'dî'm" diyorsun bana sonra cefayla sürüyorsun
Kurmuyorsan sofra eğer, kapıyı neden açıyorsun?

623

Bir görünüyorsun, sonra kaybolup gidiyorsun
Pazarını kızdırıyor, ateşimizi alevlendiriyorsun

Yüreğimin kanını içeceksen, mutlulukla içiyorsun
Canıma kastediyorsan, zevkle bunu yapıyorsun

Acı hayatıma benim, eğer gülüp geçiyorsan
Belki de tatlı tatlı gülüyorsun

Güzel ellerine, hançerine şaşırıp kaldım
Kanımı akıtmaya ne hoş kastediyorsun

Açtı gülün senin, eriştin arzuna Sa'dî, sabah erken
Seher vakti uyanan bülbüller gibi şakıyorsun

624

Dedim bir gün çenene: "Gümüş ayvasın sen"
Dedi: "Gönül gözünle bak daha iyi görürsün bizi sen"

Güneş desem, gül desem sana, edepsizlik olur
Güneşin, Ay'ın göklerisin; gülün, nesrinin bağısın sen

Bezenmeye ihtiyacı yok ki güzel yüzünün
Ay yüzlü, peri tenli güzelsin, bezeklisin sen

Ayrılık hastalığımda belki sormaz kimse halimi
Harmanı yanmışa sorulur mu: "Neden üzgünsün sen?"

Otur, senin zamanında yükseldi ahımız, figanımız
Nice fitneler çıkar, nerede otururşan otur sen

Kulun kabul edersen, hükümdar oluruz biz
Yoksul kalır gideriz, bizden yüz çevirirsen sen

Kimse kusur bulamaz beğendiğine senin
Kimse geri çeviremez seçersen birini sen

Bal dudağının sevdası öldürür bir gün Sa'dî'yi
Böyle öldürdü Ferhad'ı o cilveli Şirin bilirsin sen

625

Gece, mum, şarap, tatlı; güzeller güzeli sevgili sen
Ganimet böyle bir gecede dostları görürsen sen

Bir şartım var: Ben hizmetinde bir kul gibi
Ayakta durayım, otur efendi gibi sen

Aramızdaki söz bizim ezelde verilmiş söz
Bin yıl geçse de, o ilk günkü sevgilisin sen

Sabredemiyorum sana, ne yaparım ben?
Öfkeyle gittim, döndüm yanına yoksulluğumla bak sen

Ele geçmez senin gibi sevgili benim için asla
Ama benden iyi bin tane seçersin sen

A yoksul can! Hoşnut ol sen renginle kokunla
Bırakmıyor bak bahçıvan elma, gül deresin sen

Farkı yok çatsan da kaşlarını sen
Bin kez acı söylesen de hala şirinsin sen

Aşkın görkemi, yular takar aslanın bile başına
Sanki burnuna dizgin takmış, çekiyorsun onu sen

Gamına boğulup kalmak, mutluluk Sa'dî için
Ne bahtlı güvercin, avı olmuş şahinin bak sen

Sabrım kalmadı benim be Müslümanlar!
Güzel yüz karşısında; "Sizin dininiz size benimki bana" inan sen

626

A peri yüzlü! Öyle güzelsin ki bugün sen
Ay'ı bile gerilerde bırakıyorsun güzelliğinle sen

Geliyorsun, arkandan da şaşkın senin âşıklar
Deliye dönmüş, her tarafa baksana koşuyorlar

Şimdi tutsağıyım sevgilimin kâfir kara zülüflerinin
Bir de oyun yerleri güzel yüzü var ya, büyücü gözlerinin

Göz kırpmanla, gamzenle büyü yaptın sen
Kıvrımlarıyla zülfünün fitne çıkardın sen

Avlamak için koymuş gönül kuşumu
Kaş yayının üzerine kirpik okunu

Düşürmüş değerini gülün de, gül şekerinin de bak:
O güzel yüz, o gönül çeken kızıl dudak

Kul olmuş yıldızların hükümdarı Ay sana
Feleğin aslanı güneş mahallende köpek olmuş sana

Güzellik sarayının senin sırça damında
Ulu yıldızlar, kara köleler gibi hizmetçi olmuş sana

Yüzün yaban gülü yaprağına benzer
Boyun duruşuyla özgür serviye benzer

Hangi tarakla taradın zülüflerini sen
Hangi suyla yıkadın yüzünü sen

Yüzünün kızıllığı, laleye bu rengini veren
Zülfünün kokusu, miske bu kokuyu veren

Sa'dî gibi yüz binlerce bülbül aşk ile
Gece gündüz gazel şakır gül bahçesi yüzünde

627

Düşmek istiyorum top gibi ayaklarına
Vurursa bana çevgânla, bırak vursun dokunma

Yağsın tufan bırak başlarına âşıkların
Bitsin mızraklar, bırak yollarında sevdalıların

Dağlasa da, işkence etse de uy buyruğuna
Dertle öldürse de, derman arama

Aşk dertlilerinin coşsun göz pınarları
Aksın da bak, akar ırmaktan kanları

Mutlu ol, neşeli ol ey ârifler meclisi!
Kokusundan mestim ben, bu şarabı kim şarap içti?

Söyle yazana Sa'dî'nin sevda defterini
Silsin atsın artık sakınganlık defterini

Söyle kokusunu henüz almayana aşkın
Gelsin Şiraz'a; koklasın toprağını mezarımın

628

Ne zamana dek aşkından giderim heyecanla her yere?
Ne zamana dek heyecanından koşarım her mahalleye delice?

Her kılımın altından yüz çığlık yükseliyor tenimde
Bir kıl ucu kadar işlemiyor be senin taş yüreğine

Yüzünün hatırasına veririm ben canımı
Gelsin yel de, secde etsin yere koysun yanağını

Çevgân gibi şaşkınım, top gibiyim, düşerim; ayağı altında atının
Yuvarlanır dururum topraklar üzerinde gamıyla canımın

Kaş yayının delisiyim, aşkıyla ölürüm, gerçeği sorarsan ben
Buyur kaşlarına öldürsünler beni, eğer öldüreceksen

Zülüfleriyle âşık gönülleri kapıp götürenler
Zülüfler gibi yağmalandılar, ayaklarına senin düştüler

Tutsak alınca bizi heyecanlı aşkın senin
Kaldırmadım başımı gam dizinden, vefana yemin

Çıkmayacak aşkın senin sonsuza dek gönlümden benim
Ta ezelde bağladılar onu bir muska gibi koluma benim

Aşk gönlünden kınamakla alınıp götürülür ancak Sa'dî'nin
Suyla yıkanıp temizlenebilirse eğer yüz karası zencinin

629

Gül mü, yasemin mi, Ay mı, yüz mü o?
Gece mi, ışıltılı kara taş mı, misk mi, kara saç mı o?

Kızıl yakut tenin, gümüş senin biliyorum
Taş mı yüreğin yoksa tunç mu senin bilmiyorum?

Sanmıyorum ben; bahçesinde Firdevs Cenneti'nin
Irmağı kıyısında senin gibi bir servi bitsin

Ne tatlı sözlüsün sen, ağzından dökülenler bal gibi senin
Anlatmaya ne güçleri, ne dilleri yetiyor kimsenin

Meltemin getirdiği kokunla senin yükseliyor feryadımız göklere:
"Meltem! Nereden getirdin bu hoş kokuyu?" diye

Sakın a ateş yanaklı güzel sâki unutma!
Sil de temizle gönül aynamdaki akıl tozlarını şarapla

A bencil sevgili! Ne güzel birbirine katıyorsun şehrimizi
A taptaze solmayan gül! Ne güzel süslüyorsun meclisimizi

Düştüğünde aşk meydanına a gönül sen!
Şaşkın şaşkın dolaşmalısın top gibi sen

Âşık isen a gönül, dayan sıkıntılarına aşkın sen!
İstiyorsan sevgilini a ten, ara, sor da bul onu sen!

Ya ver bu yolda canını ya terk et git bizleri
Ya bu kapıda baş ver ya ara başka birini

Kınar dururlar beni kötü düşünceliler:
"Ne zamana dek sabır kötü huylu sevgiliye" derler

Sevgiliyi terk etmesi Sa'dî'nin olacak şey değil be
Kötü niyetli, kötü sözlerini söyle dur sen de

630

A amber kokulu meltem! Merhaba
Söyle, öfkeyle giden sevgiliden haberin varsa!

Sözünde durmayan, o güçlü gönül sultanına
Dost görünüp de düşman olana

Söyle artık öldürmek istiyorsa beni
Öldürsün, bahane aramasın beni

Korkarım suya yanmış adam yıkılır gider kavrulmaktan
Yoksa bilirim ben geri gelmez akan su ırmaktan

Sabrımız bizim bu aşkın karşısında
Pamuk gibi, ateşin; testi gibi taşın karşısında

Sevgilisini düşünen âşığa söyle sen:
"Unut artık hayalindeki arzularını sen"

Tutsak oldukça çevgânın yayında sen
Dayanmalısın top gibi vuruşlarına sen

Hükümdarlar, hazineyle, orduyla, hizmetçilerle yaşarlar
Ârifler, vecd ile, sema ile, zikir ile, heyecan ile yaşarlar

A Sa'dî! Bu sözlerin kaynağı heyecan dolu aşkın senin
Şair yaradılışın, şiir söyleme zevkin değil senin

Herkes söyleyemez bu sözleri ki!
Yanmamış öd ağacının kokusu olmaz ki!

631

Mutlu olma zamanı geldi ırmak kıyısında çimenlerde
Gideceksen kırlara; bul servi boylu bir güzel, git sen de

Varsa sevgilinle baş başa olacağın bir halvetin
Çimenlikte ne işin var? Sarayında var ya gül saçan sevgilin

A sevgili mahallesinin meltemi! Ne kutlu bir esinti bu?
Nerede kalmıştın sen? Diriliyorum bu kokuyla: Nasıl bir koku bu?

Sanki şarkıcılar şakıyor, sarhoşlar semada
Sevgililer coşkulu, âşıklar şakımada

Be dostum! Başıma gelen aşk belalarını sen
Söylemiyorsan sevgilime, terk et beni sen

Be ayağı aşk yolunda aciz hızlı yürümekten!
Dönmen de yaraşmaz artık, yürüdükçe yürü sen

Ayıramazsın, görürsen eğer gözyaşımı
Gözyaşı mı bu önünden akıp giden yoksa ırmak mı?

"Be zavallı! Şaşkın şaşkın dolaşma böyle" dediler
Gücü ne zavallı topun? Onu git çevgâna söyle istersen eğer

A güzelim! "Bana sevgili yârin aşkından vazgeç" dedin sen
Terk edemem aşkını onun, çek elini yeter benden sen

A Sa'dî! Âşık olmak yaraşmaz hangâhta
Cilveli güzeller var, geçimsiz zahitler var dergâhta

632

A gümüş tenli servim! Kırlara gidiyorsun
Ne kadar vefasızsın sen; bizsiz gidiyorsun

Böyle nazla, böyle gururla kimse gitmedi
Huyun mu böyle yoksa kasıtlı mı gidiyorsun?

Saklar yüzünü insanlardan peri
Sen peri yüzlü! Gözler önünde gidiyorsun

Seyretmek istiyorsan, kendine bir bak
Yoksa kendinden güzelini seyre mi gidiyorsun?

Okşuyor musun kulunu yoksa öldürüyor musun?
Yanımda bir an oturmuyorsun, gidiyorsun?

Yüreğim seninle kalkıp geliyor da
Korkuyorum; sen, kınayanlar yüzünden gidiyorsun

Biz kendimiz, buyruğunu bekler dururuz
Sen daha kalkıp da, nereye yağmaya gidiyorsun?

İstemez gönlünü çekip almayı senden hiçbir gönül
Şehri aldın, şimdi de ovaya gidiyorsun

Gözlerime basmak istiyorsan ayağını sen
Serdim gözlerimi yola; haydi sen de gidiyorsun

Sövsen de bize o tatlı ağzından, razıyız biz
Sen duamıza bile öfkelenip gidiyorsun

Gidişinle götürsen de gönlümüzden huzuru sen
Yine de buyur git, salınarak çok hoş gidiyorsun

Gönlü de, gözleri de Sa'dî'nin yoldaşın senin
Sakın ha sanma ki sen yalnız gidiyorsun!

633

Seher yeli! Sevgiliden bir haber söyle
O sevgisiz güzelin güzel yüzünü söyle

Bırak miski, amberi, zülfünün ucunu getir
Şekerden söz etme, onun ağzından bir söz söyle

Kıl gibi ince beline sevgilinin karınca gibi kemer bağladım
Vaktin olursa bu sözümü insanlar içinde söyle

Gönlüm gibi kanatları yanmış bülbüllere
O şeker emen iki papağan dudağın haberini söyle

Bilirim ben; yine geçersin mahallesinden onun sen
Dinlemek isterse hikâyemi benim, gizliden söyle

A gönlümü çelip giden! Söz senin sözün
İstersen buyur "Canından bile vazgeç" diye söyle

Gönül sırrım her an sıçrayıp geliyor dilime
Çırpınıp duruyor yüreğim; "Kurtul, ömür bitti artık söyle"

Açığa çıkamaz asla gönül sırrı dilden akıp da
Anlaşamaz ise gönül, diyemezse de: "Haydi söyle"

Seher yeli! Düşmanı erdi muradına Sa'dî'nin
Dostlarına onun git de, bu hikâyeyi söyle

634

Boyunun güzelliğinde bir servi görmediğim sevgilim!
Düşmanlık yapsan da, iyisin yine bütün dostlarımdan benim

Cefâ etsene, efendiler zulüm yapsalar kölelerine
Bağlara düşmüş aslan, teslim olur bir tilkiye

Nereye kalkıp gider âşığın, senin gözünün önünden?
Gitse bırakmıyorsun sen, gelse yol vermiyorsun sen

Bir dönüp de baksan, bilirsin yüreğimdeki derdi sen
Dönüp bakmazsan dendime, yakar seni seher ahım derinden

Dönüp bakmıyorsun hiç sen Sa'dî'ye de, ona buna da
Aşkımız da, bu söylediklerimiz de içi boş davul gibi sana

635

Hayat da versen bana, gelip yok etsen de beni sen
Kulluk başımızı eğeriz sana, hükümdarsın sen

Bin hizmet yapsam da, günahkârım yine ben
Bin canım kanım akıtırsın haksız yere; günahsızsın yine sen

Kimseye şikâyet edemem ki seni ben
Herkes dönüp koşar sana, istediğini yaparsın sen

Güneşe benzersin sen; ışıltılı yüzünün olgunluğuyla
Göremez seni bu yüzden gözler, olduğun gibi sen

Şimdi eğer günah ise sevgiliye bakmak, bana bak;
Bir ömür tövbe ettim günahtan dönmemeye, anladın mı sen?

Yemin Tanrı'ya; ayrılık derdiyle öldürsen de, dön aşkından diye
Nasıl kaçsın biri senden, kaçacağı yer sensin, sen

A sevgili! Bir ben kaldım, bir de güzel yüzünü görmeyi bekleyen gözler
Uyumadı sabaha dek bu zavallı, uyudu kuşlar, balıklar da görmedin sen

Öldürse de bu uzun gece beni aşkının arzusuyla şaşırmam
Meltem getirir kokunu seher vakti, dirilirim yine ben

Çabalasam da saklamaya aşk üzüntünü dostlardan
Yanık sözlerimle tanık olurum o gamın varlığına ben

Hızır gibi Sa'dî'nin kalemi gezer durur gündüzleri
Yazar, çıkarır hayat suyunu o kara mürekkepten şaşırma sen

636

Ay yüzlü bir güzelin başında bir külah, duymadım
Servi boylu bir güzel gençlerle gitsin, duymadım

Bütün bu inceliğiyle bahçedeki yüce boylu servi
Çıkaramaz yakasından her gün bir ışıltılı Ay'ı ki

Övemesem de alımlı boyunu senin ben
Bundan iyi tanık mı var? Boyun kendi söyler zaten

İsterim bir gün; sen de bin atına hükümdarlar gibi
Duyarsın o zaman her taraftan adalet, adalet seslerini

Ne hacet orduya, askere düşmanla savaşmaya giderken
Gözünle, kaşınla yok edersin bir orduyu kendin sen

Zavallılar bölük bölük bekliyorlar seni; dökülmüşler yollarına
Ne olur bir dön de bak canını aldığın âşıklarına
Güvenme; bu ışıltılı yüzün ayna misali parıldar her zaman
Yükselirken âşıkların ahı göklere her taraftan

Ne düşmanlık gördün de düşmanın oldun benim? Söyle sen
Sevgiden başka bir günahı görmüyorum kendimde ben

Servi boylu Ay'ım! Dertsiz gamsızsın ya, şükret güzeller güzeli!
Sor ne olur zaman zaman, sor zavallıların hallerini

Bir aslan bu vadide daha küçük kaldı bir karıncadan
Bir dağ bu terazide daha hafif kaldı bir samandan

Korkuyorum dönünce sen, çoktan gitmiş olurum ben
Göremezsin bile mezarımın üzerinde bir yeşil dalı sen

Ne gelirse gelsin yaraşır; eğ boynumu Sa'dî sen
Kimin huzuruna gidip şikâyet edeceksin ki hükümdarı sen?

637

Bilmiyorum ben yaralı yürekten daha ne istiyorsun?
Gamzenle kapıp götürdün gönlümü, daha ne istiyorsun?

Dağınık gönülleri bağışlamaksa niyetin
Ben bahtsızdan daha başka, daha ne istiyorsun?

Boş yere ömrüm sevdanla geçti senin
Cefan aştı sınırları a sevgilim! Daha ne istiyorsun?

Başımı mı, gözümü mü istersin, feda sana
Hangisini istiyorsan baş üstüne, daha ne istiyorsun?

Duydum ki bu kulunun şiirini istemişsin sen
Balın, şekerin ocağı sensin; şekeri daha ne istiyorsun?

Bir ömür boyu bir tek kez baktım sana ben
Şimdi o bakış karşılığı benden daha ne istiyorsun?

Esirgemem sen ne istersen iste Sa'dî'den
Sen ne dersen o onu yapar; daha ne istiyorsun?

TERCİ-İ BEND

1

A yüce boylu servi! A sevgili!
Aferin! Ne güzelsin sen a sevgili!

İnceliğinin ayakları altında ölsünler
Irmak kıyısındaki yüce serviler

İncecik tenin sığmaz ki senin kaftana
Gonca da sığmaz ya kabuğuna

Çıkarsa Ay parçası dam üzerine
Ayıramaz ki kimse Ay mı yoksa o mu diye

O, gül harmanı gül değil, gül bağı
O İrem bağı değil, cennet bağı

Cepteki bir amber kokulu top mu o?
Amber kokulu ağız kokusu mu o?

Zülfünün o güzelin çevgan halkasına
Zavallı gönlüm düşmüş top gibi baksana

Yanıyor ya, yine de seviyor
Ölüyor ya, yine de arzuluyor

Tutkulu âşıkların günahı da
Bakışları belalı gözlerin boynuna

Kuluyum gümüş tenli güzellerin ben
İnsan gönlü bu; ne de olsa değil ki demirden

Kınadı durdular beni niceler
"Gitme ardından onun, kötü huylu" dediler

A taş yürekliler, vefasızlar!
Bu mu vefanız sizin; dostsuz

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

2

A gönül çelen sevgili! Senin sözüne!
Nice sözler kırılır, yeminler bozulur nice

Gitmez artık başka bir sevgiliye
Sana bağlanan gönül bu sevgiyle

Gidecek yolum yok senin yanından
Sinek de gidemez ya şekerin yanından

Geldi aşk, aklın töresini kaldırdı
Geldi tutku, sabrın kökünü kazıdı

Hiçbir ana, hiçbir çağda doğurmadı
Senin gibi böyle güzel bir evladı

Dostların öğütleri yel gibi
Ayrılık üzüntüsü Elvend dağı gibi

Ben yokum eğer başka biri varsa
Dostun hatırında mutlu, dostla birlikte

Ne zamana dek sitem çekeriz biz?
Ne zamana dek sabrederiz biz?

Yemi gözleyen kuş gibi ağa
Kuyruğu gözleyen *kurt gibi* bağa

Düştüm ben; doğru ya:
"Öğüt almaz insan düşmeden ağa"

Yaraşır bu da, fazlası da bana
Akıllı insanlar gibi; olur ya

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

3

Sitem etmiyor bugün kimse
Bir tek sen misin sitem eden şehirde?

Tutsaklar ağında bütün âşıklar
Bağlarına vurulmuşlar bütün dostlar

A yanağının ateşiyle gönlümü yakan!
A ateşiyle kandilleri yakan!

Işıdığında, âşıkların can burunlarına
Güzel kokular salar sabahlarda

Dönerim ona, yüzünü çevirse de
Severim candan, suratını ekşitse de

Çin ipeğisin bu teninle sen
Neden istersin atlas kaftanı sen?

Apaçık fasih benim bütün sözlerim
Güzelliklerini anlatmadaysa dilsizim

Saçarım canımı ayaklarına da ben
Korkarım basmazsın ayağını çöpe sen

A güzeller güzeli! Vefalı olmaya çabala
Bu güzellik kimseye etmedi vefa

Yok bir derdin ya, sağlığının zekâtına
Gönlü kırıkların yetiş sen feryadına

Yapma bundan sonra, eskiden yaptığını sen
Yoksa Tanrı aşkına bundan sonra ben

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

4

Tatlı sözlerin, incecik dudakların senin
Ne hoş kokuyor ağzın, ne ulu Tanrı'n senin

Gökteki Ay, güzel yüzünü görüverdi
Utandı da, incecik hilal kalıverdi

A bakış kılıcıyla beni öldüren sen!
Yemin Tanrı'ya iki gözle öldürdün beni sen

Allah aşkına! Hükümdarlar bile
Cefa etmezler kullarına asla böyle

Olur da söylerler hükümdara:
"Döktü Türk'ün senin Tacik kanını baksana"

Bilir misin gecem benim nasıl geçti?
Düşmanın bile öyle bir gece geçirmedi
Bütün bunlar bir yana da; can tende ise
Gün gibi ışıldar olur karanlık gece

Baksana; sabır, huzur kalmadı bile
Nice kovdun beni, hep iyi geçindim seninle

Ah! Ah! Ömrüm boşuna geçip gitti
A gönlüm bırakmıyorsun ki sen beni

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

5

Bakışını sakınmayan gözler
Gönlün başına salarlar nice fitneler

Güzellerin zülüf kemendi ceylanı
Yokluğa salar öz varlığını

Feryat resmin elinden feryat
Resim yapan elden feryat

Nerede Ferhad gibi bir âşık var
Şirin gibi bir güzeli ona yollar

Seyir meyvesini toplayamaz kimse
Çaba tohumunu serpmedikçe

Gönlü yanık âşıkların iniltilerini
Anlamsız sanır erginleşmemiş kişi

Kınamayın sakın a akıllılar!
İnleyip durursa harmanı yanmışlar

Âşıkların ayağında nedir bir diken?
Kılıç indir de bak, kıpırdamaz yerinden

İhtiyaçlarımızı kapısına sunduğumuz kişi
Herkesin ihtiyacını karşılayan kişi

Diyorlar: "Git, çekme onun eziyetlerini"
Gidiyorum ben de, o bırakmıyor beni

Ben kendi isteğimle yapmıyorum ki
Çekerse eteğimden o elini

Oturayım da, sabredeyim ben
İşime, gücüme bakayım ben

6

Senin aşkından sonra kafamda başkası yok
Aklımda fikrimde senden başkası yok

İzin vermiyorsun ki geleyim yanına senin
Huzuruna senin erişecek yolum yok

Dost ağına düşmüş çelimsiz bir kuşum ben
Çekip duruyorsun da, benim teleğim yok

"Senin gibi bir peri yavrusu var insanlar içinde"
Deseler, buna benim inancım yok

Aldım sevgimi bütün insanlardan
Hayalinden başkası aklımda yok

"Çabala, bulursun bir gün" diyorlar bana
Çabalıyorum da, bahtım yanımda yok

Benim için yaratılmamış paya
Çabalasam da erişme umudum yok

Keşke olmasaydı gözüm benim de
Gözümün hoşlandığı karşımda yok

Gezdi, dolaştı fikrim bütün evreni
Bana sabır köşesinden daha iyisi yok

Baht ile böyle çekişilemez ki
Şimdi artık başka bir yolum yok

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

7

A gönül bin kez söz vermedin mi sen:
Arzularının peşinde koşmayacaktın sen?

Kimin ne günahı var bunda? Kendini
Çaldın kılıca da yaraladın sen

Gördün şimdi nasıl sapsarı olduğunu
Aşk davasından yüzünün sen

Ya gönül verirsin siteme, haksızlığa
Ya da geçip gidersin aşk hikâyesini sen

A gümüş tenli, kara zülüflü!
Düşüncenle saçlarımı ağarttın sen

Nice karaları aklaşmış görürsün
Lacivert feleğin dönüşünden sen

Barıştılar artık kâfirler Müslümanlarla
Bizimle henüz savaşmaktasın sen

Söyledik kulluğumuzu, küçüklüğümüzü biz
At kafandan artık dertlerini sen

Hoş benim başım derdinle senin
Hem dertsin, hem derdin dermanısın sen

"Sabırlı ol" dedin; nerede sabır?
Sabrın yeri gönüldü, kaptın da götürdün sen

Çare dayanmak, teslim olmak
Yoksa hangi çabayla, hangi yiğitlikle söyle sen

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

8

Geçti de bana baktığını görmedim bile ben
Kibrinden eteklerini çekerek karşısındayken ben

İki sarhoş, yarı mahmur gözleri
Karşımda, şaşkın şaşkın arakadayım ben

A çılgın âşıkların kıblesi
Herkese yaptığını yaparsan bana da sen

Nice canlar, tatlı canlarını
Saçarlar ayaklarına senin başta da ben

"Bir şikâyette bulunayım" dedim
Senin elinden hükümdara ben

Bu taş yüreklilik, sevgisizlik
Senden mi geliyor, yoksa suçlu mu ben?

Anladım ki; sevgiyle bağdaşmaz
Sitemden feryad etsem de ben

Gitse de başım ayağının yolunda
Çekmem elimi senden asla ben

Vuslatından başka her şey haram bana
Tanrı'dan istersem ihtiyacımı ben

Derler bana: "Sakın bakışlarını"
Nasıl sakınırım ki yazgıdan ben?

Hiç duymadın mı sen bir sevgili
Nasıl sabırlı olur sevgilisiz, iyisi mi ben

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

9

A yüzü evreni aydınlatan Güneş sevgili!
Ademoğullarının parmakla gösterdiği sevgili!

Ölülerin ruhlarını diriltmek için
Kokun senin Meryem oğlu Mesih'in nefesi

Aziz canına aferin senin
Kutlu tenine İsm-i Azâm senin

Sevgilimsin, sağ gözümsün benim sen
Yay kaşınla salınan servimsin benim sen

A peri yüzlü bu büyünle sen!
Nice gönüller çelersin elinle, bileğinle sen!

Bir tek ben değilim ki aşkının tutsağı senin
Bir halk tutkun âşığın, ben de senin

Şirin'i sensin gerçekte evrenin
Bırak sen o sözlerini eskilerin

Güzeller güzelisin kuşkusuz sen
Sabredilemez güzelliktesin sen

Sen kendin durmadın verdiğin sözde
Biz sımsıkı duruyoruz sana verdiğimiz sözde

Sakın ölmesinler; bırakma yaralılarını
Senden uzaklarda beklerken dermanını

Bizsiz yaşarsın bir ömür boyu sen
Sanma ki bir an sensiz ben

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

10

Anmayın gülün adını yanımda benim
O gül tenlimin güzelliği yanında benim

Parmaklarıyla gösterilirdik halkın biz
O dolunayın aşkından bir hilal kaldık biz

Söylediler bütün kusurlarımızı insanlar
Ne zaman kadar, ne kadar a insanlar!

Çalmışız taşa kadehimizi bizim
Artık atmayın kadehimize taşları bizim

Bir de ne olur dön de bize bak sen
A uluların devleti, halkın özlemi sen

Senin arzunla nice sevda kazanı biz
Kaynattık da henüz hamız biz

Aşk tutsağının dermanı sabır
Bakalım nereye varır sonunda bu sabır

Toprak olayım ayaklarının altında ben
Olur da, basarsın ayağını başıma sen

Senden uzaklarda sabır nasıl olur ki?
Ateş üzerinde rahatlık olur mu ki?

Yaban kuşu gibi gam ağında senin
Kıvranıp duruyorum, sıkıyor ağın senin

Hoşnutluğum yok sensiz, ancak sen
Eriştirmiyorsun arzusuna, erişemeyeni sen

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

11

A zülfünün her kıvrımı bir kement senin
Göz kırpışın bir büyü senin

Salınma bu güzelliğinle de olmaya
Bir kötü gözden bir zarar değsin sana

Birdenbire erişir a kutlu ayna
Bir dertlinin içindeki ahı sana

Ya kapat yüzünü ya da bak
Ateş yüzünde üzerlik otunu yak

A peri yüzlü! Aşkının delisi
Akıllanmaz hiçbir öğütle ki

Sabır yüzünden acı bak hayatımın ağzı
A bal ağızlım versene şeker dudağı!

Boyuna onun a servi neden benzersin ki!
O güzel de, her uzun boylu güzel değil ki

Umutla ağlarım, düşmanlarım da
Kıskanırlar benim ağlamamı da

Keşke dost kapımdan girseydi
Çıkarsaydı düşmanların gözlerini

Ya Rab! Ne olurdu eğer rahmetinle
Dönüp baksaydın bir kez de bize

Nicedir geçip gitti ömür boş yere
Bundan sonra umuyorum ki ben de

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

12

Acaba dudağıma mı erişti canım benim?
Yazık! Çıktı elimden dizginim benim!

Gördü mü kimse asla benim gibi zayıf birini
Kuşkuluyum kendi varlığımdan bile benim

Bir kelebeğim ben düşüp kalkan
Bir kez yan da, ne olur kurtar canımı benim

İncelik gösterirsen, yaraşırım buna ben
Sitem edersen, o da yaraşığım benim

Resminden başkası yok gönlümde benim
Adından başkası yok dilimde benim

Acıtırsan uzaklığınla hayatımı benim
Seni anınca, şeker gibi ballanır ağzım benim

Söylemem kimseye sırlarını senin
Güzelliklerini kimseye anlatmaz dilim benim

Dertlerinden koruyanım yok beni
Elinden kaçıp kurtulacak yerim yok benim

Akıllı kişi kaçar kılıç önünden
Eşiğine başını koyup ölen benim

Sana erişmenin bir yolu yok
Şundan daha iyisi yok yapabileceğim benim:

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

13

Gül yaprağı mı, kulak ardı mı o?
Yoksa bal pınarı başında çimenlik mi o?

Kıyamet koparır birinin eli benim gibi
Bir servi boylunun kucağında senin gibi

Başında kakülü olan bir Ay görmedim ben
Kaftan giymiş bir servi görmedim ben

Gelişinden gidişinden ne söz ederim ben?
Vecde getirir, aklı alıp götürür benden

Fıstık bir gün gülümseyerek ağzını açtığında
"Sus" dedi görür görmez ağzın ona

Zühdün, tövbenin ardından gidiyordu gönül de
Geldi aşk ona dedi: "Riyakârlık yapma be"

Öylesine dalmışım ki hatıralarına ben
Kendi varlığımı bile unutmuşum ben

Dostlar bana ne derler öğüt verir de?
"Otur, sabırlı, ol, kükreme"

Böyle bir ateş üzerinde be ham kişi!
Kınama eğer başlarsam kaynamaya beni

Oldukça çabam çalışırım canla başla
O zaman ya zorla ya da arzumla

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

14

Baktım gücüm tükendi, hemen anlattım ben
İnsanlardan sakladığım aşkını ben

Tek başımayım ben ayrılığında, sabırda, huzurda
Gamınla eş olduğum günden beri ben

Uzun gecenin nasıl geçtiğini sen bana sor
Ayrılığında senin bir an bile uyumadım ben

Her kirpik ucumda elmas gibi bir damla
Gözyaşım var, taşları delerim gözyaşımla ben

Ölürsem ben, şaşırmayın sakın siz
Yaşadığıma şaşırıyorum zaten ben

Yazgı attı beni bu ortalıklara
Hep kıyılarda durur sakınırdım ben

Dün sevgilinin mahallesinin başında bir an
Ayağının toprağını gözlerimle süpürdüm ben

Topraktan da değersiz değilim ki ben, bırak
Değerli ayağının altında olayım ben

Çıkıp gittin ya yanımdan sen
Sabır yaralı gönlümden dedi ki: "Gittim ben"

Hem gidiyor hem de nazlanarak şöyle diyordu:
"Ne yapacaksın bizsiz?" İnleyerek dedim ben:

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

15

Ne olur bir kez uğra! Ayrılığında senin
Yaralı gönül aşkınla kan doldu senin

Aç bir ağzını; acı söz bile
Sanki şeker ağzında senin

Öldürdüğün âşığına dön bir bak
Düşerse bir gün eğer yolun senin

Gülümsüyorsun sen, bu insanlar
Kelebekler gibi ateşinde senin

Hangi kafileden olalım da biz
Kuralım çadırı otağında senin

Ben seçmedim bu aşkı; ne yapayım?
Gördü gözüm, dayanamadım güzelliğine senin

Nice gözler beklerken seni
Deniz oldu da erişemedi kıyına senin

Şarabın, uykunun sarhoşusun sen
Bizi de uykusuzluk öldürdü bekleyişinde senin

Ne seninle birlikte olma gücüm var
Ne dayanağım var ayrılığında senin

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

16

Yazık! Felek döndükçe döndü
Gönül, sabır ve sevgili de benden döndü

Dönüşümüz arzumuzla değildi bizim
O büyücü sevgili arzusuyla döndü

Beslemiştim onu felekle ben
Alıştı da felek gibi o da döndü

Ne olurdu gam da çekip gitseydi
O gün bak gam ortağı da döndü

Acı gönlü kırık birinin görürsen eğer
Sabrı, âşık gönlünden döndü

Dokunma eğer bir taşın altında
Başı ezilmişi görürsen; yılan gibi döndü

Bu derin denizden kurtardı canını o
Gördü de tehlikeyi, kıyıdan döndü

Aşk ülkesinin tertemiz toprağında yaşarım ben
Dedirtmem kendime: "O, bu diyardan döndü"

Bir tek çaresizlik aşkın çaresi
Bilir misin ne yaparım, görsem ki sevgili döndü?

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

17

Mademki o gönülde aşkın perişanlığı yok
Alçak feleğin oyuncağı olma ihtimali yok

Âşıkların şuh gözleri dışında
Yüze akan kanlı yaş yok

Kıt görüşlü biri dedi bana gizliden:
"Sevdalanma; sende Mecnun olacak göz yok"

Dedim: "Senden nasıl yükselir bu duman?
İçinde senin gam ateşi yok"

Bilir akıllı sızlatan iniltilerde
Yürek yangınından başka şey yok

Yazgıya teslim olunur; bu bağlardan
Kimseyi kurtaracak kılavuz yok

Sabredemez isem, ne çare bulurum ben?
Birden fazla asla sevgili yok

Öldürse de, bağışlasa da beni
Kabzasında benim gibi zavallı yok

Bilir misin neye benzer gözyaşım benim?
Cıvaya, çünkü onun bir an bile durduğu yok

Evrende vefa asla yoktu
Ya da vardı, bahtımızdan bizim şimdi yok

Kurban ettim sevgilimin yüzüne canımı
Vefadır bu belki dedim; baktım ki yok

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

18

Başını senin ayaklarına sermeyen kişi
Güzel yüzünden perdeyi indiremedi

Erişemedi sana da, yanlış yola saptı
O kuş, çünkü kol kanat çırpmadı

Sana karşı bir at oynamadı kimse
Piyade gibi can feda etmedikçe

Artırmadı aydınlığı asla senin
Mum gibi boyun eğdiren gamın

Çekerim yükünü senin; mana adamı
Verdi başını da asla teslim olmadı

Verdi canını da göstermedi insanlara içini
Açmadı ağzını, kan ağladı da içi

Dedim bir gün: "Kimse benim gibi canını
Senin için tehlikeye atmadı"

Dedi: "Sarhoş gözümün oku bil ki
Senden zayıf bir avı yere sermedi"

Gözlerim hep ondaydı da
Bir gün dönüp de bize bir bakmadı ya

Umutsuz değilim; bir gün lütuf gözüyle
Bana bakar diye; bakmaz ise

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

19

A üzerinde güzellik elbisesi bezekli sevgili!
Yüz gömlek aşkınla paramparça sevgili!

Tevazuundan sanki senin karşında
Güneşin düşüvermesi topraklara

Toprak olur da kapına seriliriz
Kapının toprağı olmaz alnımızdan temiz

Sevgimizi alabilir miyiz senden? Nerede?
Yerine kimse seçilebilir mi? Nerede?

Önce götürdüğün gönlü getir de geri
Sonra çekeyim ben terkinden elimi

Senden başka kimseden yok umudum
Kimseden de yok benim korkum

Senden gelen dert derman bize
Senden gelen zehir panzehir bize

Sevdan evreni yakan bir ateş senin
Ayrılığın tehlikeli bir girdap senin

Yüzünün olduğu yerde Babil büyüsü de ne?
Saçının olduğu yerde Dahhâk'ın yılanı da ne?

Yeter artık sus be Sa'dî! Onun güzellikleri
Anlaşılır da, anlatılabilir mi ki?

Ne kadar yükselse de toz havada
Erişemez asla feleklerin yanına

Arzu ayağı aciz kaldı
Görüyorum da başka hile yok, ancak

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

20

A sevgili! Yakut dudağın gibi senin şeker yok
A delikanlı! Gözün gibi badem yok

Yüzünden başka gönlümün arzusu yok
Yüzünden başka bakacağım yer yok

Gördüm ben evrenin bütün güzellerini
Senin gibi güzel yüzlü asla yok

Gösteremediler evrenin pirleri
Hiçbir yüzyılda, senin gibisi yok

Ey güzeller bağında senin gibisi
Alımlı servi boyunda bir ağaç yok

Nice vefa fidanı diktim de ben
Vuslatından senin bir küçücük meyve yok

Avazım arşı bile aştı da
Gönül derdimden senin haberin bile yok

Gam yeme benim gidişimden asla sen
Gelişinden senin bir haber bile yok

Dönüp geleyim ben, izin verirsen eğer
A canımın canı sevgilim, dersen eğer "izin yok":

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

21

Yemyeşil bahar, seyir mevsimi geldi
Kalk da gel kırlara haydi

O güzeller güzeli fitneci var ya
Nereye konarsa çıkarır bir kavga

Onun yüzünü gören akıllılar
Aşkının delisi ve tutkunu oldular

Bilirsin; asla kabul etmezler
Bilgelerin sözlerini deliler

Seni görmeyi arzuluyorum ben
Sensiz bir çöpüm deniz kıyısında ben

Rakibinin siteminden inlemem ben
Hurmanın meyvesi de, diken önceden

Gönül gamını Sa'dî içinde sakla
Sonradan duyma başkasından rüsva

Demiş midir yoksa kıskanç sana
Sakın ha; gitme oraya bundan sonra

Ben de sabırsız olsam bile
Birkaç gün yararıma olsun diye

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

22

A yeni Ay! Götürdü güzel yüzünün ışıltısı
Dolunayın bütün ışıltısını

Uğrar geçersen eğer tavusa söyle:
"Yürüyeceksen eğer, cilveli yürü işte böyle"

Laf ediyorsan, "Ben sabırlıyım" diye
Senden sonrası hikâye, kulak verme

Gamından bir el konulmuş gönle
Ardından bir göz çukura düşmüş böyle

Ya gir âşıklar kapısından içeri
Ya çık dışarı, terk et taliplerin gönüllerini

Bu siteminden, bu zorbalığından amaç ne?
Varlığımızın temellerini kazı da git be!

A canımı, gönlümü yok eden!
Korusun Tanrı'm seni kötülüklerden

Benden görmedi sevgili bir arpa bile
Almadı benim sözümü bir arpaya bile

Dedim: "Görme beni yoksul gibi; bir gün
Üzerimde yeni bir kaftan görürsün"

Gökler kadar ulu hükümdar gölgesinde
Ay gibi ışıltılı, Güneş gibi parıltılı hem de

Benim ağzımdan bu sözü Şirin'in
Erişmezse eğer kulağına Hüsrev'in

Oturup sabredeyim ben
İşime gücüme bakayım ben

KITALAR

1
Seher yeli! Vardığında Şiraz'a!
Al götür mektubu, söyle selamımı dostlara

Sevgilinin yüzünü görmemeye sabrım olmasa da
Çaresiz sabrediyorum balığın sabrı gibi suya

2
Sensiz cennete götürseler beni
Kapatırım gözlerimi de, görmem ben cenneti

Tanrı'm bana böyle söz vermedi ki
Cennette yaksınlar diye beni

3
Dedim ki: "Ne yaptım da dönüp bakmıyorsun bana?"
"Önceleri olan o sevgin neden azaldı bana?"

Cevap verdi: "Yetmiş yaşında
Sevdalanıyorsun, artık matem zamanın senin ya"

4

Baygın gözlerinin kızarıklığı
Sevgili yârin gönül dumanı

Şaşılacak olansa; onun gözlerinin derdinden
Kanlı yaşlar akmakta bizim gözlerimizden

İki fitne, bir belirti işaretiyle çıktı
Ahir zaman işte böyle ortaya çıktı

5

Güzel, eski elbise de giyse
Yine güzeller güzeli o

Çirkin bin güzel elbise de giyse
Yine o eski ölü yıkayıcısı o

6

Bahar yağmuruna ne denilebilir?
Tatar ceylanı miskine ne denilebilir?

Her şey övülebilir, övgüler dizilebilir de
Senin yüzüne, mana evrenine ne denilebilir?

7

Haram olsun aşktan söz etmek o boş konuşana
On beyit gazel söylemeden övgüye başlayana

Ne kutlu Sa'dî; ne kutlu sözleri onun!
Sevgiliyi bırakıp da başkalarını övmez o

8

Söyleyeyim ben: "Görmedim ben bir ağız
Senin ağzından küçük olsun o ağız"

Bu ağızdan daha küçüğü ferah da
Şeker değil ki her küçük ağız

9

Amber dağı kurulmuş çenesine
Doğru söylüyorsun; miske bulanmış ayva o

Bir düşerse *sufilerin pençesine*
Değişmezler şeftaliden başkasıyla

10

Sitem etsen de yüz çevrilecek biri değilsin ki sen
Günahı işleyen sen, tövbeye oturmuş olan ben

Yüreğime gelip oturur tozların senin
Toprak tozdan korkar mı? Ayağının toprağıyım senin

11

Yeter be artık güzeller güzeli, tatlı sevgili!
Aşkının ateşi saldı evrene ateşi

Ağzına kızgın ateşi almana ne gerek
Kızıl yakut dudakların kor ateş senin a sevgili!

12

Erkek, kadın, yaşlı, genç görürsen birini
Gözdesi olduğundan dem vurduğu o güzel yüzlü peri

Tuttu yenimden de kendimden geçtim ben
Doğru söylemişler deliyi çarparmış peri

13

Güzelin yüzüne bakmam helal benim
Neye baksam, güzel görünür gözüme benim

Herkesin kafasında iki göz konulmuş da
Sen resmi görüyorsun, gördüğümse ressam benim

14

Bir gece söylemek istiyorum sana gizlice
Dostlardan da yabancılardan da gizlice

Öylesine çekeyim kendime zülfünün çevganını ki
Olmasın ondan yaka toplarının haberi

Ne yaparım ki; her günahın bir cezası var
Aşkın günahı olarak da rakiplerin sitemi var

15

Bin öpücük kondurur putatapar bir taşa
Ne zararı ne yararı dokunur o putun ona

Sen a put güzeli! Taştan değilsin, taştan daha da sertsin
Ağzına bir öpücük verilemez bile senin

16

Kınıyordu beni biri, onun yüzüne âşığım diye
Şaşkın şaşkın ne koşuyorsun kendi kanını içmeye?

Ona sor, almış terkisine tutsak gibi beni!
Sorma bana, boynumda var baksana kemendi!

17

Nice söyleyeceksin: "Vazgeç sevdasından onun"
Sabırla teselli et kendini

Söyle mıknatısa çekip götürmesin
Ne yapsın zavallı saman parçası?

18

Kıskanırım o kara hırkayı ben her zaman
Sanavber gibi gümüş teni üzerinde onun her zaman

Baksana; o hırka o ten üzerinde ne safa sürüyor
Bahtsızlığıma bak; uzaklardayım ben ondan her zaman

19

Yolda görür de yakalarım dedim eteğinden senin
A ışıltılı yüzünü Güneş'in kıskandığı sevgilim senin

Yakıp kavurdun bir şehri ayrılık ateşinle sen
Aşk bağında ilk tutsağın benim baksana senin

Ne olur bir göz ucuyla dön de bak bize
Kulun olurum o zaman, minnettarın olurum senin

Bir gönül adamı oradan dedi ki: "Sakın ha
Kavga çıkarma; sevmez o sesini senin

Müneccim zaten bu güzel, söze ne gerek
Bak ona sen bilir gönlünde olanı *senin*"

20

Yazık yazık! Azardı senin sevginden payım benim hep
Geldin de silip götürdün o azarları sen hep
.....
.....[7]

7 Bu kıtanın son beyti Farsça metindeki anlamsız diziliş nedeniyle anlaşılamadığı için çevrilmedi.

RUBAİLER

1
Kaynar içimde kanım her an durmadan
Dışarıda yok insanların haberi bundan

Bir tek Leyla'nın yüzünü gören
Mecnun'un ne dertler çektiğini anlayan

2
Âşıklar dergâhında hazırlar gel
Kötü huyundan sorgulanmayacaksın gel

6595 Yaptığın her sitem, her cefa yok sayılacak
Özürlerin kabul edilmeyeceği andan önce gel

3
A gözleri uykudan mahmur, şaraptan sarhoş sen!
Bilge kişiler suya yanmış, vuslatınla serapsın sen!

Senin gibi bir insan bu koskoca evrende
Bir tek aynada görülür, suda görülür, eşsizsin sen!

4

Gönül, sevgili arzusundan madem dönmeyecek
Çaresiz hep dayanacak, hep boyun eğecek

Ya kızıl gülü terk edip gitmek gerekecek
Ya da dikenin acısına alışmak gerekecek

5

Gidiyor gönül elden de bakmaya gönül varmıyor
Zühd olmayınca riyakârlık da olmuyor

Zavallı kelebeği mum yakmadı
Mumu böylesine yakan yakıyor

6

Bir gün "Bir gece mutlu edeceğim seni" dedin sen
"Üzüntülerinin pençesinden kurtaracağım seni" dedin sen

Gördün; ne geceler geçti o günden beri de
Söylediğin o sözü "Hiç hatırlamadım" dedin sen

7

Yüz kez söyledim kapındaki kullara senin
Koymasınlar artık karşına bir ayna senin

Korkuyorum; görürsün o aynada Ay gibi yüzünü de
Kimseler görünmez artık gözüne senin

8

Aşk sözünden döndü ya o sevgili
Eteğinden sarılmıştım, salınıp gidiyordu o sevgili

"Artık beni düşünde görürsün" diyordu o sevgili
Gittikten sonra uyuyabileceğimi sanıyordu o sevgili

9

Geçer nice geceler de, kapayamam gözlerimi ben
İnsanlar uykudan sarhoş, senin aşkınla mestim ben

Belki de ellerinle dökersin kanımı benim
Can verinceye dek sarılırım elimle arzu eteğine ben

10

Akıllı da olsa biri, sevdandan sarhoş olur senin
Ne mutlu yüzünü görüp de kendinden geçene senin

Sensiz her şey sadece bir hiç bu varlık evreninde
Hiçbir şey olmasa da, her şey varlığınla var senin

11

Bu mahallenin halkı sıkıntılıysa bizim yüzümüzden
O surat asıksa bizim yüzümüzden

Değişir o yüz yarın süt gibi
Çıkarız yoğurttan kıl gibi bizim yüzümüzden

12

Vay vay! Kıyamet koparır bu servi boyun senin
Servide de olmaz bu inceliğin senin

Bir daha gitmezsin ziyarete belki de sen
Ölüler, "Kıyamet koptu" demesinler diye boyunla senin

13

Servi, boyundan yüce boy alıp götürdü senin
Deniz, ağzından ışıltılı inciyi alıp götürdü senin

Nerede bir menekşe görsem derim hemen:
"Yel saçından bir teli alıp kırlara götürdü senin"

14

Bu gece sevgilim yanımda, canıma can katar benim
Bahtım, düşmanların inadına kutlu benim

Bırak mum sönüversin, batıp gitsin Ay
Yanımda olduğun gece sen, gündüzüm olur benim

15

Gündüz gibi ışıltılı, yanımızda olduğun gece senin
Nevruz günümüz, yanımızda olduğun gün senin

Geçti gitti dün, oturup durma yarın umuduyla
Düşün de bak; hayatın elindeki bu günün senin

16

Derler ki; bahar mevsiminin havası çok güzel
Gül kokusu, bahçede bülbül şakıması çok güzel

İnce sazların yumuşak nağmeleri çok güzel
Be gafiller! Bütün bunlar sevgiliyle çok güzel

17

Kalkıp da gideyim ben, sabır ihtimali yok
Can saçayım ayağına, başka sevgilim yok

Söyleyeyim dosta da düşmana da:
Beni öldürenden hiçbir şikâyetim yok!

18

O Rahman'ın meleği dediğin Ay var ya
Şimdi bir dönüp baksan bir şeytan ya

Kış mevsimindeki ateş gibi hoş olan yüz
Bugün yaz mevsiminde ne kadar değersiz ya

19

O vefasız taş yürekli sevgilim benim
Başkalarının mumu, elbiselerimi yakan ateşim benim

Ey herkesle barışık, bize küskün sen!
Suç senin suçun değil, günah bahtımın benim

20

İncitti düşmanın da dostun da gönlünü zulmü onun
Günahından ötürü suratını değiştirdiler onun

Bir zamanlar gönüllerde korkusu vardı
Şimdi dünyanın bütün üzüntüleri gönlünde onun

21

A damarımdaki, tenimdeki kan gibi gönlüme giren!
Bana gelen her şey çok hoş senin elinden

A bülbülüm! Seher vakti daha yeni uyanmışsın sen
Gece uyumamışız bile biz sevgilinin üzüntüsünden

22

Bu kötü halimi güzel gözleriyle güzel görür dost
Bırak sitemiyle tenimden yüzsün düşman post

Bu acımasız düşmanı da gönderen o dost
Vefasızım eğer bu düşmanı etmezsem dost

23

Gazi, şehit olma uğrunda koşup duruyor
Senin gamından ölen ondan daha değerli oluyor

Yarın kıyamet günü bu nasıl benzer ona?
O düşmanın öldürdüğü, bu sevgilinin öldürdüğü oluyor

24

Gönül vereceksem sana vereyim bari a sevgili!
Huyun güzel, kokun güzel, yüzün güzel senin a sevgili!

Her şeye sabredebilirim de ben
Bir tek sana sabredemem, varlığım sensin a sevgili

25

Yara yesem de dostun ilaç gibi elinden
Çıksa da beynim kabuktan çıkan badem gibi yerinden

Bırakmaz ki kıskançlığım dert yanayım kimseye
Bilmesin insanlar diye; o beni inleten

26

Derler ki: "Bırak gitsin, kötü huylu sevgili o
Değmez bunca iyilik bu kabalıklarına, nasıl sevgili o?"

Bırakın sevgilimi benimle baş başa
İyi de kötü de, sıkıntı da neşe de güzel ondan, sevgili o

27

Gözümün seni arzulamadığı bir gece yok
Bu dudağıma erişmiş can da, senin umurunda yok

Başka birini seçsen de benim yerime sen
Vefasızlık yapamam sana, senin gibisi yok

28

Dost ile dostça geçinmek gerek
Gözyaşını içinde gizlemek gerek

Gözümle görmek istemediğim düşmanı
Senin gönlün için dost edinmek gerek

29

Geçip gitti, ne söylerim ben; başımdan neler geçti!
Aşkımın gözyaşları eteklerimden taşıp geçti!

Uzat elini bir gönlüme de a sevgili yârim!
Bak da gör; orada ok, zırhı da delip geçti!

30

A kutlu soylum! Uğurlu gelir bana yüzün senin
Çünkü öpücük her an kondurulamaz yüzüne senin

Kutlu kişi, yüzünden uğur alan kişi senin
Çaresiz sıkıntından, gamından mutlu olsun senin

31

Ne giyersen giy yakışıyor sana
Atlas da olsa giydiğin, ipek de sana

Düşünme ki; bir an yüzünü gören
Bir ömür geçer de asla sabreder sana

32

Nevruz günü seller, bellere gelir
Taşlar, dağlardan yuvarlanır gelir

Göz pınarlarımızdan aktı bütün bu seller de
Sanki senin yüreğin daha çok sertleşir de gelir

33

Kimse dostluğu küçücük kelebek gibi
Sona kadar götüremedi duyduğumuz gibi

Makas düşmanlıkla başını alıyordu da
Kelebek dostluğu uğruna ayağında ölüyordu gibi

34

O gönül çelen sevgilinin mendilinden
Seher yeli bir koku getirse eserken

Yüz yıllık ölünün geçse mezarından
Kara topraktan kaldırır başını birden

35

Yel, gülden gençlik güzelliğini alıp götürse de
Bülbül gafletle uykuya dalacak bir sevgili mi öyle?

Mevsiminde gül, aktarın değerini düşürür
Aktar, suyunu çıkarır gülün mevsimi geçtiğinde

36

Yok kimse gönlümüzdeki gamı silip götürebilen
Ya da aşk derdinin çaresini bulabilen

Dedim ki; pervasızca oyunu kazanan
Piyadeyi alıp sona kadar götürebilen

37

O delikanlı yanımdan gelip geçiyor
Kafamdan ne sevdalar gelip geçiyor

Söyle: "İstediği acı sözleri söylesin"
O sözler şeker gibi ağızdan bak gelip geçiyor

38

Beni benden geçirip aldatan beni
Yeni yeşeren tüyler bir kenara itiverdi

Benim kanımı döken onun kara beniydi
Bitti tüyleri de, yüzü kapkara kesildi ben gibi

39

Baht çabayla kutlu yapılamaz ki
Boş yere çabalanamaz ki, söz söylenemez ki

"Gideyim de birazcık sabredeyim" dedim
Hem de sabır ona; ona sabredilemez ki!

40

Mum ağlayarak canını eritip döküyordu
Ağlamaya tutulmuş, gülüyor görünüyordu

O cilveli başı kesilmişti daha yeni
Ayakta durmuş yine uzun dillilik yapıyordu

41

Seher yeli! O ülkeye gideceksin ya
Nazlı yar ile yanak yanağa geleceksin ya

Bizden ona kucak dolusu selam götür
Söyle ona: "Dostları böyle mi anacaksın ya?"

42

O sevgilimiz, gönlümüze huzur veren olsun
Derler ki: "Çirkin!" Bırakın çirkin olsun

Başkalarının gözünde güzel olmasın
Bir tek benim sevgilim olsun

43

Sevgilinin yüzlü Ay gibi ışıltılı olur
Baktığı her yer ışıl ışıl olur

Işık saçmazsa birinin elinde ayna
Onun ışıltılı olmayan yüreğinden olur

44

Her gördüğünde onun gözü olur
Akıllılar gözünde değeri onun düşük olur

Kadı iki şahit ile verir fetvasını
Aşk mezhebinde tek şahit yeterli olur

45

Evrende nice boylu boylu serviler olur
Boyunun karşısında eğilse senin yaraşıklı olur

Yüce serviden sakın bekleme bunu
Uzun boyluların akılları az olur

46

Akan kanımda olsa da elin, korkum mu olur?
Düşünme sen o anda ki; canım gamlı olur

"Ne günah işledim ben zavallı da
Sıkıldı o benden" derim, üzüntüm bu olur

47

Sana çılgın âşık olan, çaresiz zavallı olur
Kaldıysa senden uzaklarda yüreği, kan dolu olur

Sensiz bir an bile huzur bulamayan
Düşünsene, sensiz bu kadar zaman nasıl olur?

48

Ceylan yavrusunun peşinde aslan takılır kalır
Zavallı ondan nasıl güvencede kalır?

Bu tuz, bu suda daha ne kadar kalır?
Bu kar, bu Güneş'te daha ne kadar kalır kalır?

49

Bizim sana nasıl sabrımız olur?
Aşkına, uzaklığına dayanma gücümüz olur?

Kırmızı gül ağacının olduğu yerde
Bülbüllerin coşkusu kaçınılmaz olur

50

İnanma sakın; duyarsan sana sabrım olur
Aşkına, uzaklığına dayanma gücüm olur

Ancak; ne yapayım da sabretmeyeyim ki ben
Âşıkların kanaat etmesi zorunlu olur

51

O yüzünde gördüğüm güzel ben yok oldu
O bebek güzeli sevgili deveci oldu

Canın huzura erdiği çene kuyusu
Tüylenince kapkaranlık bir kuyu oldu

52

Bilir misin sırlarım neden ağzıma geldi?
Gönül kuşum içimden havalandı, uçmaya geldi

Benim yaptığıma şaşırmayın; tunç havan
Sevgilisi ateşten sitem gördü de dile geldi

53

Bir gün gözleri ben zavallının üzerine geldi
Baktım ki; kötü düşünceli düşman geldi

İzin vermedi Güneş üzerime doğsun
O ağır gölge, kara bulut gibi üzerime geldi

54

Dedim: "Vuslat gecesi, dinlenme günü geldi
O cilveli koşa koşa aceleyle geldi"

Dedim: "Koysana kaleni kalemin yanına"
Dedi: "Git be! Aptallık yapma fil geldi"

55

Gül zamanı, mutluluk zamanı geldi
Soğuk diyerek gelemediğin zaman geçip gitti

Gönlünde bize sevgi olmayan zaman geçip gitti
Soğuk gitti ve sevgi zamanı geldi

56

O servi boylu gözüme göründü
Yıktı beni, aldı gönlümü götürdü

Bu cilveli gözler kemende takıp götürüyor gönlü
Gönül vermek istemiyorsan kimseye kapa gözünü

57

Tövbe hırkasını giydim birkaç gün ben
Gözüm vaizin ağzında, kulağımı öğüde verdim ben

Birden görür görmez o servi boyluyu
Çıkardım aklımdan bilgenin sözlerini ben

58

Gitme diyorlar o servi boylunun peşinden sen
Ne zamana dek parmakla gösterileceksin sen?

A bilge kişi! Boş yere öğüt verme bana
Nasıl gitmem ki; kementle götürüyorlar bak sen

59

Kimse düşmanca savaşamaz karşında senin
Bilir kemendinde tutsak kalacağını senin

Ne seninle kılıç çekmeye gönlü elverir
Ne sabrı olur yüz çevirmeye yüzünden senin

60

Peri yüzlüler, şeker sözlüler ya onlar
Yazık olur yüzlerini saklarlar ise onlar

Peçe de sonunda yararsız değil ya
Çirkinleri kapatır, güzelleri açarlar onlar

61

O asker çocuk var ya orduları kırar
Her zaman gönlümüzü kâfir gibi kırar

Başımızda kamçıları kırması sevgilinin
Daha iyi görmesinden, görürse dizgini kırar

62

Kınamasın kimse bizim aşk dolu bakışlarımızı
Aşk ile bakan bir tek Sa'dî değil ki

Başıboş bir yaratık, kötü huylu kişi
Birbirinden ayıramayan çirkin ile güzeli

63

Dayanamayacaksa Mecnun eğer Leyla'ya
Gerçek aşktan söz etmemesi yaraşır ona

Aşk mezhebinde; canı olan kişi
Gönül yüzünü hiçbir çevirmemeli dünyalığa

64

Derdimi tabipler nereden bilirler
Aşk derdini bir tek sevgililer bilirler

Sevgilinin yüzünün gamı öldürdü bizi
Bu halimizi yadlar nereden bilirler

65

Yiğitler ne cennet ne cehennem isterler
Ne güzel saçlar ne güzel yüz isterler

Eşsiz benzersiz sevgilileri var
Dünyada da ahirette de onu isterler

66

Kusurlarımı arkamdan söylesinler ne kadar söyleseler de
Sövseler de, yalan ve kötü sözler söyleseler de

Düşmanın sözüyle dosttan kopulamaz ki
Bilir misin ne yapalım? Bırak istediklerini söylesinler de

67

Baş başaydık arkadaşımla hamamda biz bize
Gül yüzünü bulamıştı hamam kiliyle

Sordu: "Bu yüzü sever mi kimse bundan böyle"
Cevap verdim: "Güneş sıvanamaz ki kil ile"

68

Dün gece yazgım yaverim, kaderim yârim idi
Çene turuncun senin avucumda idi

Baktım, ısırıyorum durmadan tatlı dudağını
Uyanınca baktım ki parmağımın ucu idi

69

Hayatın tadını çıkar, neşeli yaşa geçip gitsin
Gelsin Ay da, Süreyya geçip gitsin

Uyku ağır da olsa, uyuyalım sabaha dek
Bırak sabah namazı da geçip gitsin

70

Sevdan senin başımdan geçip gitmiyor
Resmin gözlerimin önünden geçip gitmiyor

Üzülüyorum, ayakların uğruna senin ey salınan servi
Başım kesilip gidiyor da, sensiz hayat geçip gitmiyor

71

Küçücük bir köpeğin olsam senin, ne olur?
Gül bahçende bir diken olsam senin, ne olur?

Evrenin aslanları dergâhının tilkileri senin
Kapının köpeği olsam ben senin, ne olur?

72

Görünce aynada yüzünün güzelliğini
A bal gibi damağı, o ağzı, o dudağı, o dişi

Şöyle diyordu, söylediğini de duyabiliyordu:
"Nice canlar erişti dudağa da, bu dudağa erişemedi"

73

Görürsen eğer; düşmanların cefa okları geliyor
Üzülme sakın; sevgili öyle buyuruyor

Zavallı sevgiliye gelen her sıkıntı
Yaraşır; çünkü sevgili yârî beğeniyor

74

Kuluyum, kölesiyim onun; o bir gönlü kapıyor
Birine gönül verirse, cana can katıyor

Kimsenin âşığı da, sevgilisi de olmayanın
Tanrı'nın bu evreninde olmaması yaraşıyor

75

Yüzündeki tüyler çok erken çıkıyor
Ne de olsa sen istemeden çıkıyor

Yanaklarının köz ateşinde kebap gönüller
Öylesine yanmış ki duman çıkıyor

76

Bu gece ne günün ışıltısı geliyor
Ne seher kuşlarının iniltileri geliyor

Uyanık bütün gece gözlerim dağın doruklarında
Sabalı bilmem ki ne zaman taşların arasından geliyor?

77

Olsa da evren güzellerle dopdolu
Şirazlı, Kazerun lu, Deşt li, Lor lu

Dostum benim o özgür Arap çocuğu
Baksana; bu bal gibi ağıza acı diyor bu

78

Yüz bağın, gül bahçeleri meyve verir
Vuslatın, sonsuz hayat meyve verir

At toprağa dudak suyundan bir damla
Bütün evren bak; ne canlar meyve verir

79

Yaralara ilaç olman her şeyden daha iyi
İnsanların gönülleri hep almak daha iyi

Bırakma beni düşmanların eline a dostum
Öldürürsen kendi elinle beni daha iyi

80

A cefa eli zülüfleri gibi uzun, vefasız sen
Almadık yere benden uzaklaşan sen

A elini yeninden çıkarıp söz vermek için uzatan
Sözünden döndün, vefasızsın sen

81

A naz ocağı! Can vermedikçe aşkının yolunda ben
Çekmeyeceğim elimi eteğinden ben

Uzak da, çok uzun olsa da yollarım sana
Ölürüm yolunda da, dönmem senden geriye ben

82

Namerdim eğer aşkından yüz çevirirsen yine ben
İster öldür ayrılığınla ister okşa beni sen

Kaçarsam elinden senin ey naz ocağı!
Nereye gitsem yine yanına gelirim senin ben

83

Geceleri aydınlatan, sarayları aydınlatan Ay yüz!
Ne kutlu seninle olana gece gündüz

En yüce yaradılışla bezelisin sen, erginsin sen
Bezenme, koku sürünme, öd yakma sen Ay yüz

84

Ya halvet köşesine çekil gece gündüz sen
Ya aşk ateşini yak da evi yak sen

Saklanmak ile aşk bir arada olmaz ki
Yırtılmasın istiyorsan perde, gözlerini kapat sen

85

Kimseler görmesin istiyordum o yüzü ben
Gece gündüz göreyim istiyordum o yüzü ben

Ayrılıp gitti benden de, başkalarına yâr oldu
Yetiş imdadına ben zavallının Rabbim sen

86

Gafiller, kınayanlar arkamdan beni
Arzularına, hevesine kapıldı diye yerenler beni

Bir tek ben işlemedim ki bu günahı
Güzel sevgiliyi sever herkes, kınamayın beni

87

Zengin gece gündüz çıkarır hayatın keyfini
Yoksulun inlemesinin bilmez bile sebebini

Nice sular akar gider de Ceyhun'dan, Fırat'tan
Çölde susuz yananlar canlarıyla isterken suyu

88
"Nun" gibi yazılmış yanağı onun
O amber kokulu ben "nun"unun noktası onun

Ağzına neden nokta demeyeyim ben?
Bir daire çizilmiş çevresine onun

89
Derler bana akıllılar: "Akıllı ol
Erişmiyorsa elin, verilene razı ol"

Nasıl sabretmem ki bu zor durumda
İstesem de istemesem de sabretmeliyim ben

90
Dostluğundan hoşlandığın komşunun
Firdevs cenneti olur evin mahallesinde onun

Yüzünü görmek istemediğin komşunun
Cennet cehennem olur yanında olursan onun

91
Huma gibi başım üzerine ger kanatlarını sen
Kulluğunu yapayım canımla başımla ben

Yanında kulluğa yaraşmıyorsam senin ben
Alıp başımı gideyim ülkeme ben

92
A sevgili bu koca dünya dar bize sensiz
Seninle övünüyoruz biz, sen sıkılmıyorsun bizsiz

Biz seninle barışığız, savaştasın bizimle sen
Söylemiyorsun bir kez; gönül mü bu, taş mı sevgisiz?

93
Erişirsem vuslat günleri devletine ben
Gitse de başım olmayacak sevda uğruna razıyım ben

Bir öpücük bu yarım ben üzerine kondurayım
Bir öpücük de yüzündeki bu yarım bene ben

94

Kendimi aslan makamında görürdüm ben
Düşman gelince, tilkiye döndüm ben

Dedim: "Ben sabır ile olursam ayrılık günü"
Gelince o gün, onu da yapamadım ben

95

Güneş yüzlüm! Kemendinde tutsağım ben
Yükünü taşıyayım canımla, sitemini çekeyim ben

Altınımı, gümüşümü de canımı, başımı da istesen
Satarım kendimi de, alırım istediğini senin ben

96

Her servi boylu geçer gözlerimden benim
Endamını görür şaşkına döner gözlerim benim

Umudum yok gençliğim geri döner diye
Öyleyse gençlerden daha az olur bakışlarım benim

97

Çoğu zaman uyku görmem uzun geceler ben
Sabaha yakın baş koyarım yastığa ben

Sanırım hep sevgiliyi görmeden
Uyursa gözler, hayal sanırım her şeyi ben

98

Bütün kullarından daha çok kuluyum onun ben
Hükümdarlık gözünde daha düşüğüm onun ben

Yine de çekip alamam gönlümü ondan ben
Ne kadar çok öldürse de beni o, daha diriyim ben

99

Kalmadı başka bir çare, kalkayım artık ben
Düşman kılıcıyla, okuyla vursa da aldırmam ben

Elimden gelirse tutunurum eteğinden
Yoksa giderim de ölürüm eşiğinde ben

100

Canımın damarına gelse de yayından ok senin
Karşında ölmekten daha tatlı şey yok ki senin

Gönlüm seninle düşman olmayı arzuluyor
Barış yapalım da kucağında olayım diye senin

101

Baksana o sevgiliye onu görünce bezenir göz
Görmeyince onu ağlar ağlar, durmaz göz

Görmek için onu bize göz gerek, göz
Sevgiliyi görmüyorsan, neye yarar göz

102

Gitti ya o, gönlümü ona bağlamıştım ben
Sitem kılıcıyla serilmiştim onun yerlere ben

Geldi, geri geldi de; o eski görkemi yok artık
Getirdi kendisi yazısını, "Azledildim" diye ben

103

Sanma ki zayıf sözlü ve vefasızım ben
Dostluğundan kaçar giderim canımla ben

Değişse de çizgilerle, nakışlarla yüz
Çizgine senin hep çene derim ben

104

Sen şimşir boylunun kuluyum ben
Ferhadın'ım senin, Şirin ağızlı tatlı sözlüyüm ben

Gözlerim ağzında, kulaklarım sözlerinde
Dudağının aşkından sözlerini anlamam ben

105

Yüzünün gülüne baktığım her an ben
Nergis gibi kirpiklerimi kapatmak istemem ben

Sensiz erguvanlar, yaseminler arasında isem de
Otururum da menekşe gibi kaldırmam başımı ben

106

Sevgilimi aramayayım da ne yapayım?
Peşinden başımla koşmayayım da ne yapayım?

"Gitme; kendi kanını dökersin" diyorlar
Takılmışım kemendine onun ne yapayım?

107

"Artık dilbere bakmayacağım" dedim ben
Sufi olacağım; kötülüklere kulak vermeyeceğim ben

Baktım ki bunlar yaradılışıma ters şeyler imiş
Tövbe ettim artık tövbe etmemeye ben

108

Sakinleşemem ki seninle, alışamam sana ben
Gül kokulu yanağın olmadan gül koklayamam ben

"Bırak, onu unutuver gitsin o" diyorlar bana
El-Hamd'ı unuturum da unutamam onu ben

109

Seninle kırları görmeye gelmedim ki ben
Irmak kıyısında arzuyla oturmaya gelmedim ki ben

Arzum şu: Lale topla, gül topla sen
Dertlerini derleyip toplayayım ben

110

Kalkayım da; huri gibi boyunu bosunu onun göreyim
Güneş ışıltısı gibi doğuşunu onun göreyim

Yaklaşmama izin vermeseler de ona
En azından bir şey demezler uzaktan onu göreyim

111

Geliyorsun; inceliğini, cömertliğini görüyorum ben
Canımın huzurunu gelişinde görüyorum ben

Gözlerden ırakta olsan da seni görüyorum ben
Nereye baksam yine seni görüyorum ben

112

O Güneş ve ayın öfkesi öldürünce beni
İşkenceye, zilletle teslim olmuş göremezsin beni

Bari iki üç öpücük kondursam da ağzına
O zaman öldürsün öldürürse günahımla beni

113

Başkasıyla anlaşıp sözleşemem ben
Rakip erişemez vuslatına senin, bilirim ben

Bir tek sana bağlarım gönlümü, canımın canı sensin
Alırsam gönlümü senden kime veririm ki ben?

114

Bir ömür biriktirdiğimizi bir ana satarız biz
Yüz mutluluk harmanını bir gama satarız biz

Bir anda bin can eğer geçse elimize
Göz kırpmadan bir ayağın toprağına satarız biz

115

Gelip geçti ırmak gibi gözyaşı suyum üzerinden
Sandı ki ondan bir merhamet bekliyorum ben

Hikayemi ona nasıl anlatırım ben?
Türk o; vurur çevganla bana, top gibiyim ben

116

Dostlar eğlence meclisi semaında, parçalıyorlar elbiselerini
Şaşkın şaşkın bakıyoruz dikmişiz bir yere biz gözlerimizi

Gözümü dikeyim buna ben, siz ona kulaklarınızı
İşim aşk benim, boş şeyler başkalarının işleri

117

Ver buyruğunu evrenin güzeller hükümdarı
Boyunun karşısında çalsın çengi salınan servi

Ne zamana dek haraç alırım cefa elinden senin
Ne Muhammed şeriatında, ne hükümdar yasasında

118

Kapısının toprağını gözümle süpüreceğim ben
Söyle a düşmanım! Ne istiyorsan söyle sen?

Yerleşince sineğin ayağı bal içinde
Gidemez ki ne kadar kovsan da sen

119

Ayı göklerden çatının saçağına getirmek
Rum'dan kiliseyi Şam'a getirmek

Seher vakti akşam namazını kılmak
Hepsi olur da, asla olamaz seni ağa getirmek

120

Gözde sürme yerine iğne görmek
Şimşek çakmış, harmanı ateş salmış görmek

Frenk zindanında, boyunda zincir tasma görmek
Daha iyi dost yerine düşman görmek

121

A bize karşı dost tutmuş olan düşmanı
Ya bir dost seç dostluk için ya da bir düşmanı

Dostu görmemek tarifsiz bir dert de
Görmekten daha kolay dostumla düşmanı

122

Ey eliyle ateş salmış harmanıma benim
Çekmiyorsun sen elini eteğimden benim

İğne gibi incecik tenime salmışsın bu güzel elini
Helal olmasa da atman boynuma benim

123

Bak da onun inceliklerini, güzelliklerini gör
Kabuğu içindeki fıstık gülüşünü gör

Hayır! Hayır! Erişemezsin güzelliğine onun yüzünün
Gel gel gözüme de, sevgilinin ışıldayan yüzünü gör

124

Gelince makam, görkem, güzellik renk renk
İnsanın gönlü ne taş ne de tunç

Huyu güzel olmayan, yüreği iyilik dolmayan kişi
Ne kimseye âşık olur ne kimse onun âşığı

125

Bir gün birlikte kırlara benle sen
Çıkalım şehirden baş başa benle sen

Ne zaman mutlu oluruz bilir misin benle sen
Kimse olmaz, kalırsak baş başa benle sen

126

Ne turuncunu ne ayvanı istiyoruz bize
Şekersin zaten sen, fıstık da badem de verme bize

Göğüslerinden iri ya da küçük bir nar olsun
Asla daha tatlı olamaz ayva senin çenenden bize

127

Ne servi denilebilir ne Güneş ne de Ay sana
Ah sen! Dil ile söz ile anlatılamazsın ki ah sana

Herkes bir yol tutar gider erişme arzusuyla sana
Olmazdı ki bütün bu yollar, bir yol çıkabilseydi sana

128

Keşke bakmasaydım sana bu gözle
Yol vermezdi aşkın gönle, bu gözle

Suçlu olan gönül idi, günahkâr idi gözse
Gönle ah, yüz binlerce ah göze!

129

Yüzünü görmeyeli senin lale bahçesi gibi göz
Bahar bulutu gibi ağlar durur göz

Görürsün bir gün yüzünü görme arzusuyla
Gözyaşı gibi damlayıvermiş kucağıma göz

130

A şarkıcı! O rakipten bir haber ver
Bu tutkun aşığa cilvelen de bir neşe ver

A saki! o dönen vefa şarabından bir kadeh ver
Kıskanırsa da kıskanç, de ki: "Bir kadeh ver"

131

A sevgili! Mahallenden senin yolculara yol yok!
Bizim aşktan da, senden de haberimiz yok

Elinden su alan her suya yanmış
Elinden kanar suya da yüzünden doyumu yok

132

Bir insan böylesine güzel olur mu?
Böylesine boylu, güzel endamlı servi olur mu?

Zavallı o gönül; yanından ayrılıp gittin ya sen
Ne kutlu o; kapsından girdiğin mutsuz olur mu?

133

Akıllığımla, ileri görüşlülüğümle diyelim ki ben
Akıl sınırlarından dışarı adım atmam ben

Yaradılışım arzuluyorsa ne yaparım ki ben?
Tanrı'nın yarattığı bir kusurum görüyorum bunu ben

134

Nereden bilirdim ki, hatasız dönersin sen?
Döndün de zavallıların kanlarını içtin sen

Yemin olsun; öldürme buyruğu veren
Beğenmez bu cefayı; buyruksuz yaptın ya onu sen

135

Keşke insanlar o put güzelini görselerdi
Gönül çelen sözlerini ya da dinleselerdi

Gönüllerini kaybedip âşık oluverselerdi
Âşıkların ağlayışlarına böyle gülmeselerdi

136

Tövbe edeyim dedim bu bilgelikten ben
Aşk belasına kalkan olur belki dedim ben

Ne kadar baksam a perilerin kıskandığı!
Daha güzelsin ilk baktığımdan ikinci baktığımda ben

137

Her gün başka bir güzellikte, başka bir inceliktesin sen
Her bakışımda daha güzelsin öncekinden sen

Dedim ki; "Kadıya götüreyim de gönlümü alayım
Senden". Korkarım ki kadının da gönlümü çelersin sen

138

A güzel şakıyan bülbül ne güzel seslisin sen
Arzularının sarhoşu, heveslerinin kulusun sen

Korkarım değerli sevgililerine erişemezsin sen
Kendi elinle, kendi dilinle kafestesin sen

139

A Çin güzelleri karşında kapkara zenci
Salınamaz sen sanavber gibi hiç kimse cilveli

Yüzünü de çevirsen, başını da alıp gitsen
Mutluyuz biz seninle, mutlu görmesek de bizimle seni

140

A Ay yüzlüm benim! Hep tatlısın, hep incesin, balsın sen
Yerdeki Ay değilsin, gökteki Güneş'sin sen

Sen de insansın, başkaları da insanlar öyle mi?
Hayır, hayır! Yemyeşil çizgilerinle meleksin sen

141

Boşalttık nice nice ağız dolu dolu kadehleri biz
Olur da koyarız dudağımızı o bal dudağa biz

Korkuyorum; şimdi ben birdenbire zamansız
Erişemeden dudağına boşaltırım tenden canı biz

142

Hayal bile edilemez; ne tatlı ağızlısın sen!
Ah! Uzaklardasın dudaklarımdan, dişlerimden benim sen

Yol bulamayız biz hükümdarlar sarayına
Kurmazsın çadırını dilencilerin kıyısına sen

143

Düşünür durursan gönül arzunu felekten sen
Boş yere kendini üzüntüden kocaltırsın sen

Diyelim ki düşmanı şikâyet ediyorsun dostuna sen
Dostun sitem edince ne yapacaksın sen?

144

Be asker çocuk! Orduları kırıyorsun sen
Yeter artık gönlümüzü kâfir gibi kırıyorsun sen

Başında kamçıları kırdığın kişiyi
Daha iyi ki görmüyorsun da, dizgini kırıyorsun sen

145

A derman ocağı!, Ne olur bir an otursan sen
Dertlilerin hallerini gözünle bir görsen sen

Ferhat gibi sana çılgın âşık isem ben
Kınama ne olur beni; a canım çok güzelsin sen

146

Düşmanımı eğer dost olarak seçersen sen
Ne yapsın zavallı sana zavallılıktan başka, söyle sen

Yüz kez sitem et istersen, yine hoşsun sen
Yüz kez acı söz söyle istersen, yine tatlısın sen

147

Devletim, bahtım, kutlu günlerim olursa eğer benim
Başımı veririm ayaklarına a servi boylu

Kolay ayaklarına toprak olmam benim de
Korkarım gelip de, ayak basmazsın başıma benim

SÖZLÜKÇE

Acem: Arapların, Arap olmayanlara, özellikle İranlılara verdikleri isim. Zamanla Acem kelimesi İran için kullanıldığı gibi, "İranlı" ve "İranlılar" anlamında da kullanılmıştır

Âdem: İnsanlığın atası, ilk insan, ilk peygamber olan Âdem; "*topraktan*" veya "*kırmızı*" anlamlarında İbranice bir sözcüktür.

Anka: Arapların; "Anka", İranlıların "Simorğ" adını verdikleri, Türkçede ise her iki şekliyle birlikte "Zümrüdüanka" olarak da adlandırılan Ön Asya efsanelerindeki kuş. İslâm sonrası dönemdeyse bu iki kuş birleştirilmiş aynı kuş olarak bilinmiştir.

Atabek: Selçuklularda ve daha sonraki Türk devletlerinde kullanılan bir unvan. Fars Atabekleri doğrudan doğruya Moğol egemenliği altına girdikleri 1286 yılına kadar 138 yıl egemenliklerini sürdürdüler.

Ayaz: Gazneli hükümdarı Sultan Mahmud, genç bir Türk köle olan Ayaz'ı çok sevip yakın ilgi duymuş ve bu ilgisi gitgide artarak aralarında çok sıkı bağlar oluşmuştur. Öyle ki; sultan onu ömrünün sonuna kadar hiç yanından ayırmamıştır. Ayaz ise Mahmud'un ölümünden sonra Nişabur'a giderek orada Gazneli Mesud'un hizmetine girmiştir. Cömertliği ve şairleri korumasıyla tanınan Gazneli Mahmud'un genç bir köle olan Ayaz'a gösterdiği anlayış, akıllılık ve güzellik konularında gösterdiği çok yakın ilgi, Fars edebiyatına geniş ölçüde yansımıştır.

Azar: Süryani takvime göre bahar mevsiminin ilk ayı. İran takviminde Ferverdin ayı.

Azer: İbrahim Peygamber'in babası. "Târeh" veya "Azer-i butger ve Azer-i buttirâş: *put ustası Azer*" diye de bilinir. Azer *Kur'ân*'da geçen ve Arapça olmayan yabancı sözcüklerdendir. Hayatına dair pek bilgi bulunmayan Azer'in put ustası olduğu, yaptığı putları satması için İbrahim'e verdiği rivayeti yaygındır.

Azrâ: Vâmık ile Azrâ hikâyesinin kaynağı hakkında farklı görüşler olsa da, Fars edebiyatının önemli aşk hikâyelerindendir. Vâmık ve Azrâ birbirlerine delicesine tutkun iki sevgilidir. Vâmık "âşık", Azra ise "*delinmemiş inci, bakire kız*" anlamlarına gelir. Vâmık ve Azrâ'nın yakıcı aşkları ve çektikleri sıkıntılar Fars edebiyatında oldukça yankı bulmuştur.

Babil: (Bâb+îlû, Bâb+îl) sözcüğü bileşik olarak "bâbullâh: *Allah'ın kapısı*" ve "dervâzeyi Hudâ: *Tanrı'nın kapısı*" anlamına gelir. Fırat kıyılarında bulunan ve eski Mezopotamya'nın en büyük kenti olan Babil şehrinin rivayetlere göre Eski İran kralları Keyûmers, Hûşeng ya da Nemrut tarafından kurulduğu belirtilir. MÖ 2050'de Amurrular ve onlardan sonra da Sümerler ve Akkadlar bu topraklarda egemen olmuşlardır. Tarihi boyunca Mezopotamya'nın en önemli astronomi ve astroloji merkezlerinden biri olan Babil'in özellikle Keldaniler ve Ahâmenişler döneminde büyücülüğün de merkezi haline geldiği bilinmektedir.

Babil Kuyusu: *Kur'ân*'da ve asıl kaynaklarda adına rastlanmayan Babil Kuyusu'nun, Babil Kulesi'nden türetilmiş olması güçlü bir olasılıktır. Ayrıca Babil Kuyusu terimine, Babil'in bir ahlaksızlık merkezi olarak tanınması yüzünden "Babil batağı, günah çukuru, gayya kuyusu" anlamında mecazi bir değer eklemek de mümkündür.

Bağdat: VIII. yüzyılda Abbasî halifesi Ebû Cafer el-Mansûr tarafından kurulmuştur. Kuruluşundan Abbasî Devleti'nin yıkılışına (1258) kadar hilafet merkezi olarak kalan Bağdat, Osmanlılar devrinde Bağdat vilayetinin merkezi ve 1921'de de Irak'ın başşehri oldu.

Basra: Güney Irak'ta bir şehir. Bağdat'ın güneydoğusunda, Dicle ile Fırat nehirlerinin birleştiği noktanın güneybatısında yer alır.

Beyaz El: Yed-i Beyzâ; Musa Peygamber'in mucizelerinden biri olarak bilinir. Musa, elini koltuğunun altına sokup çıkarttığında, eli parlak bir ışık saçmaya başlıyor, aydınlığı göklere yükseliyor ve dünyayı aydınlatıyordu. Tekrar koltuğunun altına aldığındaysa ışık ortadan kayboluyordu. Bazı rivayetlere göre Musa Peygamber'in bu olağanüstü eli ve gösterdiği özellikler, elinin yanması sonucu verilmiş bir mucizedir.

Bîjen: Gîv'in oğlu, Gûderz'in torunu, Rüstem'in kız kardeşinin oğlu ve Keyhusrev döneminin ünlü kahramanlarındandır. "Bîjen ve Menîje" efsanesi Fars edebiyatında çok beğenilen hikâyelerdendir.

Bîsutun: Şiraz yakınlarında bulunan, Ferhad ile Şirin aşk hikâyesinde adı geçen dağ. İranlılar tarafından kutsal sayılan mekânlardan biri. Ferhad'ın Şirin'e kavuşması için Bîsutun dağını delmesi istenmiştir.

Bûtimar: "Balıkçıl." *Morğ-i ğamhorek:* gamlı kuş ve *mâhîhorek:* balıkçıl adlarıyla da bilinen bûtimar, yaklaşık otuz türü bulunan, beyaz renkli, tüysüz, uzun boylu, uzun gagalı, uzun ayaklı ve iri yapılı bir kuştur. Balıkçıl da denilen bu kuş su kenarlarında bulunur, balık ve çeşitli hayvanları avlar. Kenarında bulunduğu su kaynağının suyu azalır korkusuyla asla su içmez.

Cemşîd: "Cem: ikiz" ile "şîd: parlak, ışık" kelimelerinden oluşan Cemşîd, "parlaklık" anlamındadır. Eski İranlı Pişdadîler hanedanının dördüncü hükümdarı olan Cemşîd, 700 yıl

boyunca insanlar, cinler, devler, kuşlar ve periler dünyasının tamamı üzerinde egemenlik kurmuş; hükümdarlığı zamanında dünya huzur ve refahla dolmuştur.

Ceyhun: Amuderya, Batı Türkistan'ın büyük ırmaklarından biri.

Çeng: Türk musikisinde eskiden kullanılan telli sazlardan biri.

Rebab: Bir telli musiki aletinin genel adı, telli sazlardan biri.

Çevgan: Halk arasında "çevgen" şeklinde söylenen Farsça çevgân kelimesinin aslı Pehlevice: "çûbikân, çûygân, çûlgân: sopa, değnek" olup bu kelime Türkçeye çöğen şeklinde girmiştir. Farsçada "gûy u çevgân" veya "çevgân-gûy" (top-çomak) denilen oyundan *Dîvânü lugâti't-Türk*'te ve *Kutadgu Bilig*'de, bugün de Anadolu'da olduğu gibi "çöğen" adıyla söz edilir.

Çigil: Türkistan'da bir şehir. Güzelleriyle ünlü olduğu için özellikle eski Fars edebiyatında adı sık sık geçer.

Dahhâk: Cemşîd zamanında Arap ülkesinde yaşayan Mirdâs'ın çirkin, kötü ahlaklı, ancak altın dizginli on bin ata sahip bir kahraman olduğu için Bîveresb lakabıyla anılan oğlu. Dahhâk hırsına yenik düşüp Şeytan tarafından kandırılarak taht uğruna babasını öl dürür. Ferîdun ile arasında geçen macera *Zendâvesta*'da da yer alır.

Davud: İsrailoğulları'na gönderilen, kendisine *Zebûr* adlı kutsal kitabın verildiği Peygamber. Davud, İbranicede; "*sevilen*", "*en çok sevilen kişi*" ve "*göz bebeği*" anlamlarındadır. Bu ismin *Kitâb-i Mukaddes*'te; "David" veya "David" şeklinde geçtiği ve sadece Davud'a ad olarak verildiği görülmektedir. *Tevrat*'a göre o, Yakub Peygamber'in on ikinci kuşak neslindendir.

Deri Dili: İslâm sonrası dönemde Arapçadan önemli ölçüde kelimelerin de girmesiyle köklü değişimler geçirerek yeniden oluşan İran dili "Farsî-yi derî: *Derî Farsçası*", "Farsî: *Farsça*" adlarıyla bilinen dil, İslâm sonrası Farsçanın yeni adıdır. Bu dile "Derî" adı verilmesi, hükümdarlık sarayına bağlı oluşundan kaynaklanmaktadır. Bu gelenekte eskiden beri sarayda, devlet idaresinde, hükümdarlık merkezinde kullanılan dile "Derî: *saraya ait, saraylı*" adı verilirdi.

Destan: Rüstem'in babası Zal'ın diğer bir adı.

Eflatun: İslâm felsefesi üzerinde önemli etkileri olan ilkçağ Yunan filozofu. Atina'da doğdu. Kendisine dedesi Aristo'nun adı verildiyse de daha sonra omuzunun veya alnının genişliğinden dolayı Platon denmiş ve tarih boyunca hep bu adla anılmıştır.

Efrasyâb: Peşeng'in oğlu olan Efrasyâb pek çok kaynağa göre büyük Türk hakanı Alp Er Tunga'yla aynı kişidir.

Ehrimen: Kötülük ve karanlıklar tanrısı. *Şahnâme*'de daha çok dev ve şeytan gibi betimlenip olağanüstü güçlere sahip yaratıklar olarak anlatılmıştır.

Elest Günü: A'râf sûresinin 172. ayetinde geçen ve "*Ben değil miyim?*" anlamındaki "elestu" sözcüğü Farsçada "elest" şeklinde telaffuz edilir. İnsanların yaratılmasından önce ruhlar evreninde, Allah kıyamete dek gelecek bütün insanların ruhlarına hitap ederek "*Ben sizin Rabbiniz değil miyim?*" demiş ve onlar da "Evet!" cevabını vermişlerdir. Bu gerekçeyle "rûz-i elest: *elest günü*", bir bakıma söz verme günü, yemin etme günüdür.

Elvend Dağı: İran'da Hemedan yakınlarında yüksek doruklarıyla bilinen, tarihsel, mitolojik

önemli gelişmelere sahne olmuş, ayna zamanda kahramanlık anlatılarında yoğun olarak geçen bir dağ.

Eymen Vadisi: "Vadi-yi mukaddes: *Kutsal Vadi*" olarak da bilinen Vadi-yi Eymen, Musa Peygamber'in kutsal nuru bir ağaç üzerindeki ateş görünümünde algıladığı vadi veya çöldür. Bu yüzden de bu nur veya ateş "Ateş-i Vadi-yi Eymen: *Eymen vadisi ateşi*" diye bilinir. *Kur'ân*'da kutlu nitelemelerle anılan bu vadi, kutsal sayılan Sina dağının doğu tarafındadır.

Fars: İran, Şiraz, Fars bölgesi.

Ferhad: Ferhad, Şirin'in âşığı ve Hüsrev Pervîz'in rakibi. Klasık tarih ve edebiyat konulu kaynaklarda; onun kişiliğiyle ilgili bilgilere rastlanmaz. Bazı kaynaklarda adı; "Ferhad Hekim" olarak geçer. Mühendis olduğu ve Hüsrev Pervîz dönemine ait birtakım yapılardaki resimlerin onun tarafından yapıldığı söylenir. VI./XII. yüzyıldan itibaren onun Şirin ile olan aşkı dizelere aktarılmaya başlanmış, hikâyeyi ilk olarak Nizâmî-yi Gencevî kaleme almıştır.

Ferhar: Türkistan'da güzelleriyle ün kazanmış olan bir şehir.

Ferverdin: Yılın ilk ayı ve her ayın 19. günü Ferverdin olarak bilinir. Eskiçağlardan beri Iran halkları tarafından bazı eski inanış ve ayinlerden ötürü, özellikle de varlık evreninin ilk günü olarak sayılması nedeniyle kutsal sayılır.

Firdevs: Cennet. Eski İran dillerinde Firdevs: "*büyük ve geniş bahçe, ferah yer, etrafı duvarlarla çevrili, içinde çok çeşitli ağaç türleri, rengârenk bitkiler ve yararlı hayvan türlerinin bulunduğu yer*" anlamlarına gelir.

Genc-i Şaygan: Sasani hükümdarı Hüsrev Perviz'in ikinci sarayının adı. "Genc-i Bâdaverd" adıyla da bilinir. Rivayete göre Bizans imparatoru, Hüsrev'in korkusundan birkaç gemiyi kızıl altınlarla doldurarak bir adasına göndermek istemiş, gemiler ters bir rüzgâra kapılınca Hüsrev'in ülkesine gelmişler, Hüsrev de bu gemilere ve altınlara el koymuş, bu yüzden "rüzgârın getirdiği hazine" adıyla anılır olmuştur.

Halil: Allah'ın dostu anlamında İbrahim Peygamber için kullanılan lakap. İbrâhim, edebî eserlerde babasına nisbetle İbrâhîm-i Âzer, İbn Âzer, Halîl, Halîlullah, Halîlürrahmân, Halîl-i Akdes adlarıyla da anılmıştır.

Harem: Sözlükte "yasaklanmış, korunmuş, dokunulmaz" manasına gelen harem kelimesi terim olarak Mekke ve Medine'nin, sınırları Peygamber tarafından çizilen çevresi için kullanılır. Bu bölgelere harem adının verilmesi, zararlılar dışındaki canlılarının öldürülmesi ve bitki örtüsüne zarar verilmesinin haram kılınmış olmasındandır. Kâbe gibi kutsal mekânlar ve saygı duyulan makamlarda insan ve hayvanların öldürülmesi yasak olduğu için özellikle güvercinler bu gibi yerlerde çekinmeden uçuşurlar. Harem çevresinde yaşayan güvercinlere "*kebûter-i harem:* harem güvercini" denir ve asla avlanmazlar.

Hârût: Hârût ile Mârût yaptıklarından dolayı Babil'de sürekli azaba çarptırılmış iki melek. Rivayetlere göre; Âdem'in yaratılmasından sonra melekler onun Allah'a yakınlığı ve günahının sebebini araştırmaya ve Allah'tan sormaya başladılar. Meleklerin, insanları günah işlemeleri nedeniyle eleştirdikleri ve kınadıkları, Allah'ın da: "*Eğer size de şehvet*

yetisi vermiş olsaydım, aynı şekilde siz de günah işlerdiniz. İsterseniz içinizden en güvendiğiniz, en dindar birkaç temsilciyi seçin gönderelim yeryüzüne ve deneyelim onları" demesi üzerine Hârût ile Mârût'un seçilerek insanlar arasına gönderildiği ifade edilir.

Hata: Türkistan'da güzel kokularıyla bilinen önemli bir şehir.

Hâtem: Câhiliye döneminin cömertliğiyle ünlü şairi. Tay kabilesinin reisidir. Babası Abdullah o henüz çocukken ölmüş, kendisini zengin ve cömert bir kadın olan annesi yetiştirmiştir. Hâtem'in cömertliği, aşırı harcamalarını engellemek için kardeşleri tarafından hapsedilecek kadar iyiliksever olan annesinden gelir.

Havva: Adı İbranicede "*hayat*" anlamına gelen Havva, Âdem'in eşidir. Âdem'in yaratılışının tamamlanmasından ve Allah'ın kendisine cennet elbiseleri giydirmesinden sonra, uyuduğu bir sırada Allah, sol tarafından ay gibi parıldayan, güzel Havva'yı gönlü ona ısınsın diye yarattı.

Hızır: Musa Peygamber döneminde yaşayan, kendisine ilahi bilgi ve hikmet öğretilen Hızır da tıpkı İlyas gibi hayat suyu içerek ölümsüzlüğe kavuştuğuna inanılan büyük ve ünlü kişidir. Rivayetlerin çoğuna göre adı Hızır, künyesi de Ebu'l-Abbas'tır; geçtiği ya da namaz kıldığı her yerin yeşerdiği söylenir.

Hicaz: Arabistan yarımadasında Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan bölge.

Hille: Irak'ın merkezinde Fırat Nehri üzerinde bir şehir.

Hoten: Türk coğrafyasının bir şehri. Çin Türkistan'ında bir şehir. Eskiçağ'dan itibaren Budist kültürünü Orta Asya'ya bağlayan en önemli merkez olmuştur. Çinliler tarih boyunca buraya büyük önem vermişler ve Türkler gibi kutsal taş kabul ettikleri yeşim sebebiyle Hotenlileri daima hoş tutmaya çalışmışlardır. Öte yandan Hindistan ve Tibet'e yakın olması, şehri bir anlamda Orta Asya'nın merkezi durumuna getirmiştir.

Hüma: Mutluluk simgesi, devlet ve hükümdarlık sembolü bir kuş olan Humâ, Simorğ gibi efsanevî bir kuşun adıdır. Fars edebiyatında varlığına kesinlikle inanılan yaratıklar arasında yer alır. Onun saadet veren gölgesinin etkisine inanılır. "Hümayûn: *kutlu, talihli*", onun nitelemeleri arasında yer alır.

Hüsrev: Husrev-i Pervîz diye de bilinen II. Husrev (eg. 590-628). Ferhad ve Şirin hikâyesinde Şirin'e âşık olan kahraman.

İbrahim: Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam dinlerinin büyük ve ortak peygamberlerinden biri olan ve yine aynı dinlerce "en büyük ata" ve "temel referans" olarak kabul edilen peygamber. Özellikle Yahudi ve Müslüman kaynaklarında İbrahim'in tek tanrı inancını yerleştirme faaliyetlerine dair bilgi verilmiştir. "Halilullah: *Allah'ın dostu*" olarak bilinen İbrahim, "İbn Târeh: *Târeh'in oğlu*" diye de anılır.

İsa: Nasıralı Meryem'in oğlu. Hıristiyanlara göre Allah'ın oğlu, Müslümanlara göreyse Allah'ın insanlara gönderdiği büyük peygamberlerden biri. *İncil*'e göre Beyt Lehem'de Bakire Meryem'den dünyaya gelmiştir. İmparator tahtını ve saltanatını tehlikede gördüğü için İsa'nın doğumundan önce dünyaya gelecek tüm erkek çocukların öldürülmesini emretmiş, İsa'nın annesi bu tehlikelerden Allah tarafından koruma altına alınıp Yusuf

Neccâr tarafından Filistin'den Mısır'a götürülmüştür. Otuz yaşında Celil'de, sonra da Orşelim'de tebliğ faaliyetlerine başlamıştır.

Kâbe: İslâm inanışına göre yeryüzünde yapılan ilk mabet, Müslümanların kıblesi.

Kenan: Yakup Peygamber'in yaşadığı, Yusuf Peygamber'in doğduğu ülke ya da şehir.

Kenan Kuyusu: Kenan ülkesinde kardeşlerinin Yusuf Peygamber'i attıkları kuyu.

Keşmir: Hindistan'da bir bölge.

Kevser: Cennette bulunan bir havuz, çeşme veya ırmak. Kevser'in kıyıları altından veya incidendir; suyu sütten daha beyaz ve baldan daha tatlı, miskten daha güzel kokar. Fars edebiyatında Kevser mecazi olarak cömertliği ve insanlara karşılıksız bir şeyler vermeyi simgeler.

Kufe: Güney Irak'ta bir şehir.

Len Terânî: Musa Peygamber tarafından, Allah'a, onu görmek için tecelli isteğinde bulunduğu anda söylenmiş bir cümle. Musa: "*Rabbim, bana kendini göster, seni göreyim*" demiş, Musa'nın bu isteği karşısında Allah da: "Len terânî: *Beni asla göremezsin*" (A'râf: 7/143) cevabını vermiştir. Her iki ifade de edebiyatta geniş yansımalar bulmuş, değişik mazmunların ve terimlerin oluşmasına neden olmuştur.

Leyla: Leyla ile Mecnun hikayesinde birbirlerine aşırı derecede tutkun iki sevgiliden biri.

Mahmud: Gazneli hükümdarı Sultan Mahmud, 361/971 yılında dünyaya geldi. Şehzade olarak dinsel ağırlıklı bir eğitim gördü ve genç yaşta devlet kademelerinde görev aldı. Mahmud, Gazne tahtına 388/998 çıktı. Bilginlere olan saygısı, adaleti ve iyi yönetimi, gerek kendi döneminde gerekse sonraki devirlerde edip ve şairler tarafından övülmüş, Fars edebiyatında adalet ve insafın timsali olarak gösterilmiştir. Sultan Mahmud 421/1030 yılında Gazne'de vefat etti.

Mani: Maniheizm inanışının kurucusu ve peygamberi. Ünlü bir ressam. İranlı bir anne ve babanın çocuğu olarak 216 yılında Babil'de dünyaya gelen Mani, Sasanî hükümdarlarından I. Erdeşir (eg. 226-241) ve I. Şapûr (eg. 241272) dönemlerinde yaşamıştır.

Mecnun: Asıl adı Kays bin Mulevveh olan "Kays-i Âmiri" veya "Mecnun-i Benî Âmir" diye de bilinen Mecnun, Leyla'ya sevdalanmış ve aşkı uğruna her şeyini terk ederek çöllere düşmüş aşk kahramanı. Kavuşmalarına izin verilmediği için Leyla'ya aşırı tutkunluğu Kays'ı deliye çevirmiş ve "mecnun: *deli*" nitelemesiyle anılmaya başlanmıştır.

Mesih: Mesih anlamına gelen "Maşiah" sözcüğü İbranicede "*kutsal yağ ile ovulmuş, meshedilmiş, kutsanmış*" anlamına gelmektedir. Tarih öncesi İsrail kralları ve yüksek rahipleri, yeni görevlerinin simgesi olarak yağla kutsanırlardı. *Tevrat*'ın birçok yerinde bu işlemin yapıldığına dair ayetler vardır. Geniş anlamıyla bu unvan Tanrı'nın bir görev vermek üzere seçmiş olduğu kişileri de kapsıyordu.

Mezmurlar: *Ahd-i Atîk*'te Davud'a verildiği belirtilen; ilahi, dua ve münacatlara yer veren *Zebûr* adıyla da bilinen kitap.

Musa: İsrailoğullarına gönderilen büyük peygamberlerden biri olan İmran oğlu Musa. İsrailoğullarını Firavun'un zulmünden kurtarıp özgürlüklerine kavuşturan liderdir. Yaşadığı döneme ait diğer kaynaklarda kendisinden bahsedilmemekte, *Kitâb-ı Mukaddes*'te

onun dışında bu adı taşıyan başka bir kimse bulunmamaktadır. *Tevrat*, Musa'yı peygamberlerin en büyüğü olarak takdim eder

Müşteri: Jüpiter; Güneş sisteminin en büyük gezegeni.

Nemrut: Tanrılık iddiasında bulunmuş Babil hükümdarı. İbrahim onun döneminde peygamber olarak gönderilmiş ve insanları Allah'ın birliğine inanmaya çağırmıştır. Cesur ve kahraman bir kişiliği vardır. Rivayetlere göre taç giyen ve tanrılık iddiasında bulunan ilk kişidir.

Nevruz: "Yeni gün" İran takviminde yılın başlangıcına denk gelen bayramın adı olan Nevruz, Ferverdîn ayının (21 Mart) ilk günü kutlanmaya başlanır. Nevruz zamanı aslında iki bayram birlikte kutlanır: Biri yılın başlangıcının, dünyanın yeniden canlanıp dirilişinin kutlamaları olan nevruz törenleri, diğeri de dinsel bir bayram olan Ferverdîgân kutlamalarıdır.

Piruzi Bağı: Şiraz'da bir bağ.

Râmin: *Vîs ve Râmin* ve *Vîse ve Râm* diye de bilinen, Eşkaniler dönemine ait bir aşk hikâyesindeki gönülleri yanık sevgililerdir. V./XI. yüzyıl Fars şairlerinden Fahruddîn Es'ad-i Gurgânî 446/1054 yılında Pehlevîcesini esas alarak Yeni Farsçaya çevirmiştir. Veys ve Râmîn aşk hikâyesi özellikle Fahruddîn Es'ad-ı Gurgânî'den sonra lirik Fars edebiyatında önemli bir yer etmiş, Leyla ve Mecnun, Ferhad ve Şirin gibi dillere destan olmuştur.

Rıdvan: "*Hoşnut olmak, hoşnutluk*" anlamlı Rıdvan sözcüğü, cennetin koruyucusu olan meleğin adıdır. Mâlik, cehennemin kapıcısının adı olduğu gibi, Rıdvan da cennetin sorumlusudur. Bu yüzden cennetin bir diğer adı da "Ravza-yi Rıdvan: *Rıdvan'ın bahçesi*"dir.

Rüknabad: Şiraz'da bir akarsu.

Rüstem: Akıllılığı ile cesaretini birleştirerek İran'ın en ünlü ulusal kahramanı hâline gelen Rüstem, Pehlevi edebiyatında "Rostahm" ve "Rostethem" olarak da bilinir. Fars edebiyatında onun lakabı olarak bilinen "*uzun kıyılı, iri yapılı, güçlü*" anlamlarındaki "tehemten" sözcüğüyle eşanlamlıdır. Tehem: "*cesur*" ve "*kahraman*" anlamına gelir. Adı *Avesta*'da yer almasa da Rüstem altı yüz yıl yaşamış; Keykubâd, Kevkavûs ve Keyhusrev dönemlerinin dünya kahramanı olmuştur. Her üç hükümdarın egemenliğinin en büyük dayanağı onun varlığıdır.

Sâmirî: *Kur'ân*'da adı geçen, büyücülük ve sihirbazlığıyla bilinen kişi.

Sebük Tegin: Gazneliler hânedanının gerçek kurucusu ve ilk hükümdarı. Gazneli Mahmud'un babası.

Selsebil: "Lezzetli şarap" anlamında bir ırmak adı ya da *Kur'ân*'a göre cennette bir pınardır. Suyu hızlı akan, içimi çok hoş, tatlı bir nehirdir ve bu özelliğinden dolayı "selsebîl: *kolay*" olarak isimlendirilmiştir. Bu su arşın altından çıkarak Adn cennetlerine gelir ve oradan da diğer cennetlere dağılır.

Simorg: "Büyük bir avcı kuş, Zâl'ın yanında öğrenip olgunluğa eriştiği kişi" olarak geçer.

Sohrâb: İranlı ünlü kahraman Sohrâb, Semengân'da Rüstem ile Semengân hükümdarının kızı Tehmîne'nin aşkının meyvesi olarak dünyaya gelmiş, kısa zamanda hızla büyümüş, normal çocukların bir yıllık gelişimini bir ayda tamamlamıştır.

Süleyman: Davud Peygamber'in oğlu olan Süleyman, İsrailoğullarının büyük peygamberleri ve hükümdarlarından biridir. MÖ 973'te tahta çıkmıştır. İbranicede Süleyman "*sağlıklı*" anlamına gelir. *Kur'ân*'da Süleyman'ın bilgisi, bilgeliği ve üstün kişiliğinden defalarca söz edilir. Rivayete göre Allah rüyasında ona görünüp "*Ne istersen sana verilecektir*" demiş, o da hikmet ile karalara, denizlere ve cinlere egemenlik kuracağı bir hükümdarlık istemiş; bunun üzerine kimseye verilmemiş büyüklükte ülkeler ve istediği her şey ona verilmiştir. Zamanla iktidarı ve egemenlik alanı çok genişlemiş, Sabâ melikesi Belkıs gibi diğer ülkelerin hükümdarlarını da sarayına çekmiştir.

Süreyya: *Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında daha çok mecaz ve teşbih unsuru olarak zikredilen* parlak bir yıldız kümesinin adı. Arapça olan Süreyyâ adı Türkçede Ülker, Farsçada daha çok Pervîn diye geçer.

Şirin: Ferhat ile Şirin aşk hikâyesinin kadın kahramanı. Ferhat ile Şirin hikâyesi, İran ulusal şairi Firdevsi'nin *Şahname*'si başta olmak üzere birçok eserde işlenen yaygın aşk hikâyelerinden biridir.

Tuba: "*Cennet, cennetin toprağı*" gibi karşılıkları da olan, sözlüklerde "*temiz, daha temiz*" anlamlarında kullanılan cennete bulunduğuna inanılan Tuba ağacından *Kur'ân*'da da söz edilir.

Tur: Tur Dağı: (Sina dağı): Mısır ile Eyke arasında ve Medyen yakınlarındadır. Musa, yetmiş kişiyle birlikte bu dağa çıkıp bir ay boyunca burada kalmış, bu süreyi oruç ve Allah'a ibadetle geçirmiştir. Dağa çıktıklarında Allah'ın emriyle Musa, beyaz bir bulutun içerisinde kaybolmuş; Allah onunla konuşup kutsal *Tevrat*'ı yazılı levhalar halinde kendisine vermiş, ama Musa Allah'ı bizzat görmek istemiştir. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etmiş, Musa da baygın düşmüştür.

Yağma: Türkistan'da güzelleriyle ünlü bir şehir.

Yakup: İshak Peygamber'in oğlu Yusuf'un babası.

Yezdan: Farsçada Tanrı anlamındaki isimlerden "ized" ya da *Avesta*'daki şekliyle "yazata" sözcüğü "yeze" kökünden gelip "*tapınmak*" anlamını taşır. "Yezdân" sözcüğü aslında "yezd"in çoğuludur; Pehlevicede tekil yerinde "*Tanrı*" anlamında kullanılır.

Yusuf: İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden Yusuf, İbranice "Yoşaf"ın Arapçalaşmış şeklidir; ama bu ismin "*hüzün*" anlamında Arapça olduğu da söylenir. Fars edebiyatında Yusuf kıssası bütün yönleriyle, özellikle de Züleyha'yla aralarında yaşananlar alabildiğine geniş yansımalar bulmuş, hem şairlerin hem de yazarların dikkatlerini çekmiştir. Bu çok *boyutlu ve derinlikli hikâye için çok sayıda mazmun oluşturulmuştur.*

Yelda: *Şeb-i Yeldâ:* en uzun gece diye de bilinen, Farsça sözlüklerin çoğunda belirtildiği gibi Süryaniceden Farsçaya geçmiş bir sözcük olan yeldâ Arapçada *mîlâd:* doğum anlamındadır. *Şeb-i yeldâ*, Mesih'in doğduğu zamanla örtüştürülmeye çalışıldığından bu adla anılmıştır. İranlılar bu gecenin Mitra'nın doğum gecesi olduğuna inandıkları için onu Süryanice telaffuzuyla kabul etmişlerdir.

Zal: İranlı kahraman Sâm'ın ak saçlı doğması yüzünden *Zâl:* yaşlı ismi verilen oğlu. *Şahnâme*'de "Zâl-ı zer" ve "Destân" adlarıyla da geçer. İranlı ünlü kahraman Sâm'ın oğlu. Beyaz saçlı doğduğu için "ihtiyar," "ak sakallı" anlamlarına gelen Zâl ismi verilmiştir. Zâl,

Kâbil sultanının kızı Rudâbe ile evlenmiş ve bu evlilikten İran milli kahramanı Rüstem dünyaya gelmiştir. Zâl'ın Rüstem dışında Şeğâd ve Zevâre adında iki oğlu daha vardır. Zâl, Menûçehr döneminden Behmen zamanına kadar bin yıldan fazla yaşamış, ancak Rüstem'in Şeğâd tarafından öldürülmesinden sonra İsfendiyâr'ın oğlu Behmen'in eline esir düşmüş, sonunda özgürlüğüne kavuşmuşsa da yokluklar ve talihsizlikler içinde ölmüştür.

Zühal: Satürn gezegeni.

Zühre: Dokuz kat göğün üçüncü katında olduğuna inanılan gezegen. Eski Yunanlar bu yıldıza Aphrodite, Romalılar Venüs, Farslar Nahîd derler. Edebiyatta genellikle çenk, saz, musiki ve eğlenceyle, bazen de aşk ve güzellikle birlikte anılır.

Züleyha: Bazı rivayetlerde adı *Râîl* ya da *Nikâ* olarak geçen Züleyha, Firavun Reyyân bin Velîd zamanında yaşamış Mısır Azizi Kıtfîr bin Rahîb'in eşi olarak ve Yusuf'a duyduğu aşk ile bilinir. Yusuf ile Züleyha arasında yaşananlar en kapsamlı biçimde *Tevrat*'ta yer alırken *Tevrat* ile *Kur'ân* farklı ayrıntılar vermektedir.

Zülkarneyn: Peygamberliği ya da veliliğine ilişkin farklı görüşler bulunan Zülkarneyn vaktiyle yerkürenin doğusu ve batısına egemen olmuştur. Zülkarneyn'in kim olduğu, ne zaman yaşadığı hakkında da farklı görüşler ileri sürülür.

AYNAKLAR

Afifi, Rahîm, *Ferhengnâme-yi Şi'rî*, Tahran 1372 hş. I-III.

Arberry, Arthur J., *Edebiyyât-i Klâsik-i Fârsî* (çev. Esedullâh-i Azâd), Tahran 1371 hş.

Berzger Hâlıkî, Muhammed Rızâ, *Şâh-i Nebât-i Hâfız*, Tahran 1382 hş.

Browne, Edward Granville, *A Literary History of Persia*, Cambridge 1924, I-IV.

Browne, Edward Granville, *Ez Senâî Tâ Sa'dî* (çev. Alî Asğar-i Hikmet), Tahran 1362 hş.

Câmî, Abdurraman, *Nefehâtu'l-uns* (yay. Mehdî-yî Tevhîdîpûr), Tahran 1337 hş.

Celaleddîn, Muhammed-i Belhî, *Dîvân-i Şems*, Tahran 1398 hş.

Dâ'iretu'l-ma'ârif-i Bozorg-i İslâmî, Tahran 1367 hş.

Dâd, Simâ, *Ferheng-i Istılahât-i Edebi*, Tahran 1375 hş.

Dânişnâme-yi Edeb-i Fârsî (ed. Hasan-i Enûşe), Tahran 1375-1378 hş.

Devletşâh-i Semerkandî, *Tezkiretü'ş-şuarâ* (yay. E.G. Brown), London-Leiden 1901.

Dihhudâ, Ali Ekber, *Emsâl u Hikem*, Tahran 1376 hş., I-IV.

Dihhudâ, Alî Ekber, *Lugatnâme-yi Dihhudâ*, Tahran 1346 hş., I-L.

Durveş, Fazlullâh, *Külliyât-i Kâmil-i Eş'ar-i Sa'dî*, Tahran 1388 hş.

Encyclopedia Iranica/EIr., www.iranicaonline.org

Enverî, Hasan, *Ferheng-i 'Alâm-i Sohen*, Tahran 1387 hş., I-III.

Enverî, Hasan, *Ferheng-i Bozorg-i Sohen*, Tahran 1381 hş., I-VIII.

Ethé, Hermann, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî* (çev. Rızazâde-yi Şafak), Tahran 2536 şş.

Fanî, Kamrân, "Sa'dî", *Dâiretü'l- Maârif-i Zekâ-i Fârsî/DZFF*, III, Tahran 1388 hş.

Furuzânfer, Bedîüzzamân, *Sohen u Sohenvenân*, Tahran 1369 hş.

Furuzânfer, Bedîüzzamân, *Târîh-i Edebiyyât-i İran*, Tahran 1386 hş.

Gilbert, Lazard, *Les Premiers Poètes Persans*, Tahran 1341 hş.

Hâlıkî, Muhammed Rızâ Berzger-Akdayî, Tûrec, *Şerh-i Ğezeliyyât-i Sa'dî*, Tahran 1386 hş., I-II.
Hayyâmpûr, Abdurresûl, *Ferheng-i Sohenverân*, Tahran 1340 hş.
Humâm-i Tebrizî, *Dîvân-i Humâm-i Tebrizî*, Tahran 1351 hş.
Hurremşahî, Bahauddîn, *Hâfıznâme*, Tahran 1372 hş., I-II.
İzedperest, Nurullâh, *Ğezelhâ-yi Sa'dî*, Tahran 1362 hş., I-II.
Kanar, Mehmet, *Farsça-Türkçe Sözlük*, İstanbul 1998.
Mansûr-i Servet, *Ferheng-i Kinâyât*, Tahran 1375 hş.
Mîr Sadıkî, Meymenet, *Vâjenâme-yi Huner-i Şâ'irî*, Tahran 1373 hş.
Mudebbirî, Mahmûd, *Şâ'irân-i Bidîvân*, Tahran 1370 hş.
Muhammed Pâdişâh, *Ferheng-i Câmi-'i Fârsî/Ânendrâc* (yay. Muhammed-i Debîrsiyâkî), Tahran 1335 hş.
Mutemen, Zeynulâbidîn, *Şi'r u Edeb-i Fârsî*, Tahran 1364 hş.
Mutemen, Zeynulabidîn, *Tahavvul-i Şi'r-i Fârsî*, Tahran 1371 hş.
Muvahhid, Ziyâ, "Sa'dî", *Dâiretü'l-Maârif-i Zebân-i Fârsî/DZEF*, III, Tahran 1388 hş.
Muvahhid, Ziyâ, *Sa'dî*, Tahran 1399 hş.
Nefîsî, Sa'îd, *Târîhu Nazm u Nesr Der Îrân ve Der Zebân-i Fârsî*, Tahran 1363 hş. I-II.
Niyâzkâr, Farah, *Şerh-i Ğezeliyyât-i Sa'dî*, Tahran 1390 hş.
Numânî, Şiblî, *Şi'ru'l-'Acem/Târîh-i Şi'r ve Edebiyyât-i Îrân*, Tahran 1335 hş. I-V.
Pûrcevâdî, Nasrullâh, *Zebân-i Hâl Der İrfân ve Edebiyyât-i Fârsî*, Tahran 1385 hş.
Rehber, Halîl Hatîb, *Dîvân-i Ğezeliyyât-i Ustâd-i Sohen Sa'dî-yi Şirâzî*, Tahran 1377 hş., I-II.
Rypka, Jan, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân* (çev. Kerîm-i Keşâverz), Tahran 1370 hş.
Sabûr, Dâryûş, *Âşâk-i Ğezel-i Fârsî*, Tahran 1393 hş.
Sa'dî-yi Şirazî, *Bostân* (yay. Ğulâm Huseyn-i Yûsufi), Tahran 1372 hş.
Sa'dî-yi Şirazî, *Külliyât-ı Sa'dî* (Bahauddîn-i Hurremşahî), Tahran 1386 hş.
Sa'dî-yi Şirazî, *Külliyât-ı Sa'dî* (yay. Muhammed Ali Furûğî), Tahran 1369 hş.
Safâ, Zebihullâh, *Gencîne-yi Sohen*, Tahran 1370 hş. I-VI.
Seccâdî, Seyyid Ca'fer, *Ferheng-i 'İrfânî*, Tahran 1350 hş.
Sıddıkiyân, Mihînduht, *Ferheng-i Vâjenemâ-yi Ğezeliyyât-i Sa'dî*, Tahran 1378 hş.
Şemîsâ, Sîrûs, *Beyân*, Tahran 1373 hş.
Şemîsâ, Sîrûs, *Envâ-'i Edebî*, Tahran 1373 hş.
Şemisâ, Sirûs, *Ferheng-i İşârât-i Edebiyyât-i Farsî*, Tahran 1375 hş.
Şemisâ, Sirûs, *Ferheng-i Telmîhât*, Tahran 1375 hş.
Şemisâ, Sirûs, *Sebkşinâsî-yi Şi'r*, Tahran 1373 hş.
Şemîsâ, Sîrûs, *Seyr-i Ğazel Der Şi'r-i Fârsî*, Tahran 1370 hş.
Şemîsâ, Sîrûs, *Seyr-i Rubâ'î*, Tahran 1374 hş.
Şükun, Ziya, *Ferheng-i Ziyâ*, İstanbul 1984.
Tabâtabâî, Muhît, "Hâne-yi Sa'dî, Yağma, 46/6 Tahran 1352 hş.
Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi/DİA, İstanbul 1988-2013.
Yahakkî, Muhammed Cafer, *Bedîn Şîrîn Sohen Goften*, Tahran 1392 hş.

Yahakkî, Muhammed Cafer, *Ferheng-i Esâtîr ve İşârât-i Dâstânî der Edebiyyât-i Fârsî*, Tahran 1375 hş.

Yazıcı, Tahsin, "*Gülistân*", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi/DİA*, XIV, 240.

Zerkanî, Seyyid Mehdî, *Târîh-i Edebi-yi Îrân*, Tahran 1388 hş.

Zerrinkûb, Abdulhuseyn, *Bâ Kârvân-i Hulle*, Tahran 1372 hş.

Zerrinkûb, Abdulhuseyn, *Ez Guzeşte-yi Edebi-yi Îrân*, Tahran 1375 hş.

Zerrînkûb, Abdulhuseyn, *Seyrî Der Şi'r-i Fârsî*, Tahran 1363 hş.

"En güzel şiir söyleyen şair", "Sözün sultanı", "Söz ülkesinin hükümdarı" ve "Farsça gazelin peygamberi" gibi sıfatlarla övülen Sa'dî-yi Şirazî'nin gazellerinde ana tema "aşk"tır; dizelerinde sevgililer hep güneşi, ay'ı kıskandıran güzellikleriyle, kıvrım kıvrım kara zülüfleriyle, tatlı nazlarıyla, büyüleyen bakışlarıyla, cana can katan salınışlarıyla cilvelenirken; âşıklar eşsiz sevdalarıyla, vuslat arzularıyla, çılgınca aşkları ve tutkularıyla, özlemleriyle, vefalarıyla öne çıkarlar. Sa'dî'nin şiirlerinden büyük söz ustaları "hayat suyu, bengisu pınarı" nitelemeleriyle söz ederler. Sa'dî'nin şiiri, daha hayattayken çok geniş bir coğrafyaya yayılmış, sonraki yüzyıllarda da doğulu ve batılı pek çok şaire ilham kaynağı olmuştur.

Bu kitapta, Sa'dî'nin hayatı, edebî kişiliği, eserleri ve şiiri hakkında bir incelemenin ardından *Divan*'ının tercümesi, Nimet Yıldırım'ın yetkin çevirisiyle okura sunulmuştur.

Sa'dî, söyleme asla aşk dışında bir söz
Söz dediğin aşk, dedikodu aşk dışında her söz

FARS EDEBİYATI

www.dergah.com.tr

ISBN: 978-6258437072

9 786258 437072

DERGAHYAY

DERGÂH YAYINLARI